НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

177
268

[illegible] ... 2 [illegible]

per neto resta p. risposta [illegible]

fransesco robino p. uno cavalier dil sole [illegible]
et uno alsiato paradoxsa. ——— [illegible] 5

g. Anibal dentis p. una gramatia de nardo et epistole lucili [illegible]

sig.r fransesco rubino resta p. saldo fiorini ——— [illegible] 2

sig.r dentis medico deve dar p. saldo fiorini [illegible] 1

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

[illegible]

P. Balbus a. mdcccxxiii.

M. [illegible] Balbo [illegible]

fl. 20 —

Esto latro procul a libris Nigri Michaelis.

~~Marci Ant. Vastamilij~~

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Куплено в Парижі 1860 р.

SYLVAE NVPTIALIS LIBRI SEX.

In quibus ex dictis Moder. materia Matrimonij, Dotium, Filiationis, Adulterij, Originis, Succesionis, & Monitorialium plenissimè discutitur: Vnà cum remediis ad sedandum factiones Guelphorum & Giebelinorum. Item modus iudicandi & exequendi iussa Principum. Ad hæc, de authoritatibus Doctorum, priuilegiisque miserabilium personarum. Quæ omnia ex quæstione, An nubendum sit, vel non, desumpta sunt.

Ioanne Neuizano Astensi, Iurisconsulto clarissimo, Authore.

Omnia multò quàm antehac castigatiora: Indice etiam locupletissimo, ac Argumentis in singulos libros additis, auctiora reddita.

LVGDVNI,
APVD BARTHOLOMAEVM
VINCENTIVM.
M. D. LXXII.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. ПУЛЮЯ

177.
268.

DOMINO IOANNI NEVIZANO, ASTENSI
Iureconsulto perexímio, Achilles Alonus inter I. V.
Doct. minimus S. D.

HAbuisti aliquot ante annos, Ioānes Neuizane vir clarissime, tuis genialibus atque ingenialibus Nuptiis, in amœniflua illa tua Sylua, frequentes quotquot palatum habent interioris hominis, literariis pabulis, ac versatili libri gerulæq; mensæ addictum, atque eductū. Qui, postquā absumpta fames, & amor cōpressus edēdi, ita ad vnū hilaritus tibi applausere, vt Alcinoi Phæacū regis epulum à Smyrneo Marone illustratū: & Didonis conuiuiū, à nostrate Melesigene celebratū, lōgo postposuerīt interuallo. Quin etiam Macrobianum Auienū, qui Saturnalitias illas suas concœnationes, non dubitauit Agathonis conuiuio antehabere, tibi facilè assertabant cōcessurum. Erant siquidem nuptiæ illæ tuæ, rerum omnium dapsili affluentia cibariorū exquisitione, inauditorum illecebrositate condimētorum amœna ac saliari supra omnium expectationē magnificæ. Castigato præterea ordine, singula absq; vel minimo murmurillo, aut præposteriratis errore à silentiosis accordatis ministris apponebantur primæ ac secundæ mensæ, lege non aberrante, vt antiquorum heroum continentia ac casta sympolia ad vnguē videare imitatus. Structores ipsi ac pocillatores, Virgilianas illas centum famulas, totidémque pares ætate ministros, longè antistabant. Propinabat siquidem Bartolus, stabat ad calices Baldus, erudita chironomia. Fulg. Panor. & quidam alij minutatim dissecabant edulia, quæ cæteri neoterici, qui nostra aut paulò superiori ætate in iure non quali Cicero, vrbano scomate, coquo se fauturū respōdit, sed politico, aliquid excogitauerunt, in mensam ex promptuaria antiquorū cella ferebant. Apparatus

Nuptiæ magnificæ inuītio authoris.

Felix interpretatur.

Ordo Nuptialis est ipsa artificiosa rerum dispositio in opere.

Apparatus, est elegans elocutio.

porrò ipse(vt vno dicam verbo) totus regius, & ad typum Virgiliani carminis cõquisitus. Arte laborata vestes,ostróq; superbo:Ingens argentũ mẽsis,celataq; in auro Dogmata sancta patrũ:series longissima legũ,per tot lecta viros antiqua ab origine iuris. Nec minori diligentia abs te est obseruatũ Varronianum præceptũ,quod ex Satyris Menipeis apud Gelliũ legere est:interponẽdos cõuiuiis sermones, nõ super tortuosis rebus:sed iucundos,inuitabiles, ac illecebra voluptatéq; vtibiles. Nam quibus iocis, quàm salsis ac lepidis salibus totũ amœnasti conuiuium? Quin ne Heroica desideraretur serenitas, cũ mira omniũ ablubescentia edisertasti: qua vehemẽs ac flagrãs Giebelinæ ac Guelfæ factionis incendiũ, quo(proh rabies)tota in cineres it Italia, extingui posset. His ita se habentibus, cœperunt numerosi cõuiuæ tibi debere plurimùm. Sed quoniam nõ minor est virtus quàm quærere parta tueri: tibi cauendũ est, ne dũ profusam munificẽtiã, ac prope prodigentiam,in nimiã vertis atq; alteras parsimoniã, priorũ meritorum gratia amittatur. Est enim iã fama cõstans,te prioribus nuptiis ampliores ac longè ornatiores(si cõsummatis atq; absolutis rebus accessio fieri potest)superconcinnasse:te tamen inaudito cõsilio atq; insolenti ad eas neminem admissurum. Inhiant iam omnes priorũ lubentia,ac gratia gratissima illecti:ac mox longa defessi expectatione,iam acuminatis dẽtibus, ad pigmentata mellitáq; edulia rabidáq; atq; hiulca orexi,ad nectarea pocula suspirantes indignãtur. Audio iã plerosque in hæc verba in te inuehentes:Næ hic quidẽ bellus est inuitator? qui dulcissima quæq; sibi seruauit. Alij Epigrammatici poëtæ te incessunt mordacitate. Dic mihi quis furor est?turba spectãte vocata, Solus boletos Cæliane

liane voras. Itẽ, Verentana mihi misces,vbi Massica potas. Te alij formicã Indicã appellãt, qui aurũ ex Iurisconsultorum cauernis effodias, nec patiaris ab hominibus auferri: iaculãtur & alij in te poëtæ Anglici distichon: In præsepe canis fœno nec vescitur ipse, Nec permittit equus,qui cupit,illud edat. Ego qui ob eã, quæ inter nos intercedit, amicitiã,nõ possum sine dolore de te malè audire, decreui summopere te hortari, vt ad priorẽ tuã comitatem redeas, pergásq; de mortalibus bene mereri:nec tam vt hoc præstes, quàm vt properè præstes, te hortatũ volo. Tũ quòd cõperẽdinatio solet huiusmodi rebus florem,quo maximè placẽt,id est nouitatẽ,excutere:tũ quòd, vt in Græcis est, χάρις ἀβραδίστη ἄχαρις χάρις. Quod Ausonius ad sensum sic vertit. Gratia q̃ tarda est, ingrata est gratia:nanq; Si fieri properet gratia, grata magis. Degã autẽ ego tibi potissimã laboris partẽ, si tibi hominẽ indigitauero, quæ primisidentia ex tua nũcupatura honestatus, honestamẽti nõ parũ tuis afferet nuptiis. Is est Gabriel ille Laudẽsis diui nostri Principis Cãcellarius,quẽ ob diuinũ ingeniũ,consiliũ præsentissimũ,rerũ omniscientiam,gerendorũ negotiorũ dexteritatẽ, dicendi copiã propè fulmineã,ac morũ vitæq; integritatẽ,ciuilísq; philosophiæ cõsummatã peritiã, Dux illustrissimus amplectitur. Cæteri Prĩcipes(quos sæpe legationis munere adit)magni pendũt, mortales reliqui venerãtur. Is tibi assertor ac vindex comparatus, si quẽ viderit tuis accubantẽ Nuptiis, ex his quibus ob stomachi morositatẽ,etiã odoratissima pigmẽta putere solent:tanquã nõ habẽtẽ indumẽtũ nuptiale, in tenebras detrudet exteriores. Et tũc te vel rigidi legant Catones. Vale, & hæc magis in longũ,ne gaudia nostra morare. Ex ædib. nostris. M. D. XX II

Addo Claudiam. Minervam. Alexandrum. Alexandrum in Verb. bis dat quicquid dat.

ILLVSTRI ET GENEROSO IVRISCONSVLTO D. GABRIELI DE LAVde, totius Sabau. Ducatus Cancellario, Ioan. Neuiza. Astens. S. P. D.

PETIERVNT à me, Cancellarie illustris, & propè quotidianis cõuiciis efflagitarunt plerique, vt lucubrationes & suppletiones quas ad Syluam meã otiosiori studio glomeraui, in publicum ederẽ. Ingenuè fateor, repugnaui semper: adeò vt cõtra meos mores quibusdã sim visus nimis austerus. Non quòd me præteriret opus ipsum mutilum esse & mancũ, quandoquidẽ impressorum incuria repentinè adeò emerserit, quòd fecit abortum: & si aliqui, In Syluam ne ligna feras: quia copiosa videretur, assererent. Ego tamen illam introspiciẽs cogebar dicere, quàm pauper Achaia nostra est. Sed differebam, quia otium nõ daretur: nec lætitia consueta ob hos bellorum tumultus: nosti enim probè quòd sic scribentium ingenia mœroribus, vt pisciculi retibus amiciuntur. Accedebat quorundã sinistra ad mulieres relatio, qui de bono opere & in cõmendationẽ matrimonij, excuso me, nonnullas earũ cõcitasset. Verũ vnius Achillis Alioni iurisconsulti diui principis nostri in maiori cõsilio Senatoris peruicit tandẽ comitas. Is enim est (vt planè scis) qui sentit vt Pythagoras, diuidit vt Socrates, explicat vt Plato, implicat vt Aristoteles, vt Aeschines blanditur, vt Demosthenes irascitur, vernat vt Hortẽsius, moratur vt Fabius, simulat vt Crassus, dissimulat vt Cæsar, dissuadet vt Appius, suadet vt Cato, persuadet vt Cicero, incitat vt Curio. Eius itaq; suasu & impulsu allectus, eas additiones, quę primũ opus magnitudine superant, sub vexillo & clypeo D. tuæ in lucẽ emitto. Cũ is sis qui ab omniũ huius æui principũ, & re & fama sapiẽtissime inter tot patriæ suæ proceres iurisconsultissimos ad tantæ dignitatis culmen (quãuis sæpius recusatum) euectus sis, vltra quod nemo rogatus, sperare potest. nõ amore patriæ: quia & si Oldradũ, Martinum Caractũ Mapheum Veggium cæterósq; viros præstãtissimos conciues habeas, cũ Laudẽsis: alienigena tamen es: nõ auro, nõ fauoribus, sed sola virtute: & gradatim spéq; reipub. bene gerẽdæ tam eminẽs scandisti soliũ. Suscipe igitur æquissime Cãcellarie huius Syluæ nostræ lucos, nemora, dumeta, rubos, arbusta, saltus, truncos, stipites, arbores, ramos, caudices, surculos, subera, frondes, bestiarum lustra, atq; latibu

latibulos passim cibum carpentium ex floribus, herbis, frugibus, & horum omnium incredibili multitudine atque insatiabili varietate arboreis fœtibus, pomis & glandibus è ramis patularum arborum ac flauis mellibus stillantibus, ex ilicibus gelidisque fontium perennitatibus ac perlucidis liquoribus amnium, ac viridissimo vestitu riparum, & inumbratarũ frõdibus speluncarũ concauis altitudinibus immensitatibúsque camporum, ingenti materierum authorum varietate nitentium. Nulli quippe, quàm tibi, accommodatius hæc rerum & Doctorum, scientiarúmq; multiplicium congeries dicari potest: cùm omnium earum (mirabile dictu) peritissimus existas, quo à Sylua omnes obtrectatorum incendia, aculeos, iacula, & secures facilè possis auertere. Etenim si de religione sacrísve literis, de militia, de curialium moribus secus ac deceat, in Sylua nostra dictum quispiam putat, quis rectius quàm tu dicere iudicium poterit: cùm diuinas literas Græcas & Latinas, nedum familiarissimas habeas: sed pro magna portione memoriæ teneas & militiæ & curię ritus, dum toties pro excellẽtissimo principe nostro legationis munere ad summum Pontificẽ & alios fungereris, omnes didiceris & calleas. In iure autem si quis me malè sensisse arbitretur: vel repentè nimis decidere, & priscos Doctores omittere derideat: quis acutius quàm tu discutere poterit? qui & legẽdi cathedram & iudicandi tribunal tot annos insedisti. Si de historicis, rhetoricis & poëtis fortè malè vel compendiosè nimis citatis, quis facilius & securius quàm tu poterit dignoscere? qui tot eorum authorum & prisscorum & recentiorũ adeò sensum & verba meministi, vt cùm quispiã os adaperiat, tu statim vsque ad Plaudite, ac si librum coram legeres, formaliter & adamussim verba recenses. Non immeritò igitur si te (& licet inuitum) spreti sectentur honores: & vt de Catone scribit Sallustius, quò minus gloriam appetebas, eò magis te gloria sequebatur. Suscipe, inquam, hilari fronte, vir in omni virtutum genere consummatissime, hoc munusculum: quamuis tanta indignum eminentia, amoris erga te mei perpetuum testimonium & monumẽtum: tueríque si opus fuerit non didignare. Et, vt apud Sidonium Ioannes Baptista Pius exorditur, ex Achillis Alioni conuiuio in Syluam quotiens placuerit iucundè ingredere.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Bonauentura de Eccleſia Iurium profeſſor Aſtenſis, ad lectorem.

V tilius ſcripsêre patres non nubere priſci:
Dulcius & multi, nihil fore connubijs.
Sola relicta ſinu deflens Ariadna marino,
Non bene fallaci nupſerat illa viro.
Oenone rapuit paſtorem Graia maritum:
Alcidem haud credens, Deianira necat.
Helena ſiq; tori ſeruaſſet fœdera Græco,
Mœnia non Priami diruta magna forent.
Crudum cruda vocat nautam Medea Iaſonem:
Diuidit Hyſiphile mœſta coacta torum.
A Danai natis iugulantur nocte mariti:
Aegyptus tanto crimine prole caret.
Sed Hypermeſtram laudat Linus ecce fidelem,
Quæ iuſſis paruit non pia ſponſa patris.
Caſtum Penelopes thalamum conſeruat Vlyſſi,
Sola pudica iacet Briſeis atque toro.
Quàm violare torum, primùm Lucretia præbet
Candida crudeli pectora caſta neci.
Nubere ſi proſit, ſi non & nubere, monſtrat
Inſignis doctor nunc Neuizanus, habe.
Ingenio ſè docet quibus extet iuncta puella,
Quàm benè virq; toro ſexus vterque legat.
Tutius eſſe puto non nubere: nam minus author
Nupſit, diſtinguat quicquid in hoc opere.

INDEX IN SEX SYLVAE NVPTIALIS LIBROS, IN QVO *quid cognitu vtile iucundúmve per ordinem alphabeti, notásq; arithmeticas primò paginas, mox numeros marginales indicantes, facilè reperias.*

Abſentia ſummum remedium eſt amoris, & loci mutatione communiter mutatur mentis affectio 334.83
Abſentis fama non eſt præcipuè in conuiuiis rodenda 308.62
Abſurdũ aliqñ tolerari, vt euitetur quod magis abſurdũ eſt 92.195
Abſurditas & iniquitas in interpretandis legibus ſummopere vitanda 92.193
Accipe iniuſtè, quæ poſtea in pios vſus cõuertamus, nõ licet 31.28
Actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum nõ poteſt fieri ſine peccato 363.123
Actus ad publicã vtilitatẽ factus licet aliàs ſit reprobãdus, eſt tamen commendabilis 183.141
Actuum humanorum duplex variatio 120.231
Acquiſita permulierem conſtante matrimonio præſumitur acquiſita de bonis mariti 268.10
Adiectiuũ ſubſequẽs duo ſubſtãtiua, vtrunque determinat 93.197
Adoleſcentia eſt ætas glorioſior 190.108.191.109
Aduertentiæ tres pro parentibus filias dotantibus 173.81
Aduerſa fortuna plus quãdoque prodeſt quàm proſpera 261.10
Aduocato verboſo iudex poteſt indicere ſilentium: & eidem nõ parenti mulctam dicere 9.18
Aduocatus iuuenis confuſor ſæpiſsimè eſt litium 423.6
Aduocati multa poſſunt animarũ ſuarũ pericula incurrere 565.14
Adulterium natura turpe eſt 29.25
Adulterarum finis qualis vtplurimum eſſe ſoleat 31.27
Adulterio nati aliquando excluduntlegitimos à ſucceſsione eis debita 38.49
Adulterium apud Gallos non eſſe crimen capitale 55.90
Adulterum poſſe impunè occidi, cur ſtatutum ſit 50.79
Adulterium matris in contumeliam filiorum verti 33.35
Adulterium pœna capitali puniẽdum eſt 55.89
Aër temperatus multùm confert ingenio 466.47
Aetas cur nunc breuior dicatur

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

343.97
Aetates hominis ſuas habent mutationes 139.18
Affinitas ſiue collateralitas nulla maior q̃ inter vir. & vxo 212.11
Agnatorum vnum offendens, totam agnationem lædit 50.77
Alexander diciturlucerna ardens, cathedra iuris ciuilis, & aureus doctor 447.27
Alternatio præſumitur in dubio fieri inter æqualia, velparum diſtantia 14.125
Amantis aſtutia diuerſimodè conſideratur 288.43
Amãtes vtplurimũ ſunt in ſuis ſtudiis obſtinati & excęcati 290.45
Amantis vita pœnoſa dicitur & damnoſa 264.14
Amicus noſter dici nõ põt, q ſaluti & famæ noſtræ inſidiatur 30.26
Amicus enim prævalet auro 210
Amor verus non poteſt eſſe diuiſus 296.48
Amor immoderatus nonnũquam vertitur in inſaniam 64.110
Amor & odium rectum impediũt ferre iudicium 403.165
Amoris vis quanta ſit 63.190
Ampliatiões & limitatiões diuerſę ad l. ſciãt. C. deleg. hęr. 154.53
Ampliatur regula q̃ cõmunis opi. ſequatur, etiã ſi aliquãdo contra eam fuiſſet iudicatum 480.62
Animalia in dotem cõſignata qualiter ſint in dotis reſtitutionem æſtimanda 186.72
Animalia multùm coëuntia breuioris vitæ ſunt 186.100
Anima viri defuncti dicitur ex ſecundis nuptiis relictæ contriſtari 144.32
Annulus qua ratione detur in deſponſatione 212.13
Appellatione ciuitatis quandoque venit comitatus 336.89
Apoſtoli dictũ dicentis, ſolutus es ab vxore, noli quærere vxorẽ. qualiter ſit intelligendũ 265.16
Arare cum boue & aſino quid ſit 367.127
Argumẽtum ab euitando abſurdo validum eſt in iure 92.192
Argumentum ab vna re ad aliam quando valeat in iure 89.185
Argumẽtum vnde dicatur 88.182
Argumentum quid ſit 88.183
Argumentũ à contrario ſenſu non ſemp eſſe firmũ in iure 101.213
Argumẽtũ ab etymologia vocabuli eſt validũ ī iure, atq; inibi plures locos videre potes, è q̃bus ſumũtur argumẽta in iure 93.198
Argumentũ de bonitate ſcholaris ad bonitatẽ doctoratus admiſſibile eſt 462.41
Aſſiduitas in literis multum prodeſt, & ea deficiẽte nõ præſumitur quis in eis eminens 463.44
Auaritia imitatoribus ſeu miniſtris Chriſti nõ conuenit 72.137
Auaritia reddit hoīes odioſos 369
Auar⁹ nõ præſumit fidelis 53.94
uarus non eſt in epiſcopum eligendus 308.61
Auaritiæ ſuſpicio in clericis eſt abhorrenda 39.144

BEda orans pro pace Italiæ audiuit diuinũ reſponſum, Ta Beda, quia Italia nunquã erit in pace 375.136

Petrare volẽs debet qualitatẽ miſerabilitatis allegare 575.37
Boni viri lites iudiciales execrant eligẽtes ſuũ ius īdiſcuſſũ relinquere q̃ liti ſe exponere 263.11
Bona per viduã acquiſita an præſumãtur ex bonis defuncti quę ſita 269.21
Bonus vir quis dicatur 33.89
Breue regnum diſpendium eſt populi 394.153
Breuitatis commendatio 8.16
Breuitati quatenus ſtudẽdũ 10.20
CAſus à iure nõexpreſſus aut deciſus iudicis relinquitur diſpoſitioni 530.88
Caſus multi quibus benignè agẽdum eſt in dubio 580.46
Caſus dementis correctio eſt ſapientis 28.21
Caſtitas ſemel amiſſa recuperari non poteſt 55.91
Calũniæ præſumptio tollitur per iuramentum 243.53
Cauẽdũ eſt nõ ſolùm à malo, ſed etiam à ſuſpicione mali 313.87
Cauſa formalis potius attẽditur, quàm materialis, & quã ob cauſam 95.200
Cauſa finalis potius conſiderãda eſt, q̃ cauſa impulſiua 95.203
Cauſa non debet per effectum definiri 871.181
Cauſa ceſſãte, ceſſat effect. 96.205
Cõnexitas an aliquid operetur in cauſis diuiduis 578.43
Confeſsio extorta in quæſt. nullis præcedẽtib⁹ indiciis habita, nõ põt reddi valida ex indiciis poſt quæſt. ſuperuenientibus 45.65
Confeſſus ſe occidiſſe, ſed ad defenſionem ſuam an ſit cõdemnandus ſi nõ probet defenſionis cauſa occidiſſe 46.67
Cõfeſſus in tortura, nõ præcedẽtibus indiciis ſufficiẽtibus ad turã, nõ eſt cõdẽnandus 44.63
Cõfeſsio eius qui iniuſtè incarceratus eſt, non eſt ſufficiens ad eum condemnandum 45.64
Coniecturis non eſt locus in his quæ certa ſunt 98.209
Conſcientia bona plurimùm prodeſt in bello: diuinũ enim prouocat auxilium 378.138
Conſiliarij principum ſunt illuſtres 457.37
Conſuetudo habet vim decreti iuſtitiæ 483.65
Cõſulere habẽtes de rebus dubiis q̃d debeãt aīaduertere 547.105
Cõſtitut⁹ ī articulo mortis an poſſit matrimoniũ cõtrahere 135.8
Contemptibilem effici clarũ laudabilius eſt, quàm clarũ effici contemptibilem 368.128
Continentia perſuaderi poteſt, imperari non poteſt 65.116
Continẽtiæ perpetuæ pœna nemini eſt temerè inũgẽda 67.124
Continẽtẽ eſſe, impoſsibile eſt homini abſque Dei auxilio 65.117
Contraria contrariis curãda ſunt 400.159
Contrariorum altero poſito, alterum remouetur 100.212
Copula carnalis an ſit de eſſentia matrimonij: & an ætas aliquid in eo operetur 139.16
Copula carnalis ante nuptias habita, an matrimoniũ ſubſequẽs confirmet, ita quòd Papa diſpẽ

ſare in eo poſsit 136.12
Correlatiuorũ altero exiſtente vero, alterum etiam verũ eſſe neceſſe eſt 102.214
Correctio fraterna debet eſſe rationabilis, diſcreta, quæ nõ tendat ad peccatum 322.74
Corpora coitu creſcere impediũtur 191.109
Credulitas nimia, ſtultitia reputatur 303.55
Cedere iuri ſibi oblato nemo debet 36.57
Celeritas quandoq; prævalet virtuti in rebus bellicis 542.108
Choreę nocturnę ſunt mulieribus imptinẽtes & periculoſę 309.63
Circunſtantiæ aliquot enumeratę ꝑ quarũ differẽtia facile diſſoluũtur argumẽta in iure 91.190
Ciuitas Venetia illuſtris dicitur & paradiſus delitiarum 476.59
Clamores immodicos in diſputationibus maximè vitandos 2.2
Clauſula iuſtificatiua in literis monitoriis appoſita, minuit ipſarũ vigorem 241.51
Clericus nõ eſt cogẽdus iurare ſe nõ rediturũ ad cõcubinã 64.114
Clericos rarò de frigiditate cõqueri atq; inibi quib⁹ rationib⁹ ſoleãt curari frigidi hoĩes 69.130
Clericus incorrigibilis tradendus eſt curiæ ſeculari 75.149
Clericum adulterum occidẽs, aut etiam aliàs iniuria afficiens, an ſit excommunicatus 58.100
Clericos practicus Papiẽſis variis in locis inſectatur 69. 3
Coëundi impotẽtia matrimoniũ annullat 135.7
Coitus cum vetula quàm ſit nociuus coëunti 161.57
Communis opinio non poteſt dici partialis aut diuiſa 506.74
Communis opinio excuſat iudicẽ ab omni incommodo 481.63
Communis opinio eſt inſequẽda non obſtante veritate cõtrariæ opinionis 479.61
Cõmuni opinioni non ſtatur qñ cauſa cõtra q̃ ſtat eſſet valde fauorabilis & priuilegiata 505.73
Cõmunis opinio conuinci poteſt per caſum legis vel rationẽ cõcludentem 484.67
Communis opinio rigoroſa confunditur per aliam mitiorem & æquiorem 492.68
Cõcordia paruę res creſcũt, diſcordia maximę dilabũtur 361.124
Cõcubinę noĩe clerici aegrentes, dicũtur fraudare eccleſiã 68.129
Conditionem ſemel fuiſſe impletam ſufficit, licet implemẽtum non duret 97.207
Conditiones in lege non ſubintelligũtur ſed exprimũtur 450.31
Cõuerſatio cũ infamibus impuditiæ ſuſpicionẽ inducit 311.65

DAndũ eſt hilariter & facie lęta & mediocriter 360.131

Dãtes dãnatus poſt mortẽ vt hęreticus, & quã ob cauſam 70.132
Debitore principali debitum confitẽte an alius ſciẽs debeat propalare 249.63
Debitoribus in iudicio quare fauendum ſit 574.33
Decreto iniuſto an ſit parendum. 592.50
Definitionẽ debere conuerti cum ſuo definito, quomodo intelligendum 86.175
Definitiones & declarationes terminorũ initio cuiuſq; diſciplinæ explicandas eſſe 85 170
Definitio à deſcriptiõe quid differat 87.179
Definitio quid ſit 85.172
Definitiones in iure periculoſas eſſe 86.173
Definitio vt ſit bona, quæ ſint neceſſaria 86.174.176.& 178
Deliberatio in iudiciis quid operetur 542.107
Delicta non egrediuntur ſuos authores 67.126
Delicta eſſe puniẽda 48.71
Delictũ præcipiens an tantũ peccet quãtum delinquens vel cõmittens 330.83
Denuntiãtis dicto an ſit ſtandum 242.52
Denũtiationum ſpecies ſunt quatuor 229.40
Denuntiationes à marito faciẽdę ei, quẽ ſuſpicatur eſſe adulterũ vxoris ſuę, debẽt fieri cũ interuallo, nõ vno eodẽq; die 60.105
Deſiderare vltra vires fatuum eſt 142.29
Deſiſtẽs à lite an præſumatur de ſuo iure dubitare 562.10
Deſponſatio ſine ſpe prolis nõ dicitur matrimonium ſed connubium 137.15
Depoſitioni veriſimili debet iudex adhærere 556.124
Determinatio duo determinabilia reſpiciens, debet ea determinare æqualiter 89.180
Deũ ꝓpter tẽporalia contemnere iniquũ eſt & miſerabile 330.84
Deus poſt diluuiũ ſtatuit ętatẽ hominis nõ excedere tẽpus centũ & viginti annorum 192.111
Deus ſolus ſcrutator cordiũ eſt: poteſt tamen per indicia præſumi voluntas & intẽtio alicuius an ſit recta vel non 566.16
Deus ſæpiſsimè reuelauit minori bⁱ ꝙ abſcõdit maiorib⁹ 426.10
Diabolus dicitur in peccatore tantã habere poteſtatẽ quantã habet paſtor ĩ ſuo pecore 403.166
Dicere & non facere vituperabile eſt: facere autem & non dicere laudabile 393.152
Dictum Matthæi xix. de non nubendo, intelligi debet de valentibus continere 256.1
Dignitas vt plurimũ inuidiam gignit & ſcãdalũ inducit 397.156
Diſpoſitio vna non debet diuerſo iure cenſeri 90.187
Diſpoſitio l. eum qui duas. C. de adult. nõ ꝓcedit vbi matrimonium ſecundum eſſet cõtractũ per errorem, & aliis diuerſis caſibus num. ſeq. 289.44
Diſputationes moderatæ nõ ſunt improbandæ 2.3
Diſpoſitio l. j. C. de rap. virg. ſeueriſsima eſt, ſed multas recipit limitationes 190.46
Diſsimilem ſui diligere difficile eſt 140.20
Ditior dicitur is qui prædia ruſtica habet, quàm q̃ vrbana 165.64

Diuisio fieri debet per species oppositas 11.12
Diues litigans cum paupere an teneatur ei expēsas ad litigandū ministrare 574.32
Diuites quare timidiores in re bellica 387.146
Diuitiæ ad plura vtiles sunt in matrimonio, nec timēdum est nubere diuiti 353.111
Diuitiæ ianuā paradisi strictā efficiūt & introitū difficilē 358.116
Ditari quandoque præstat quàm philosophari, licet philosophari dignius 357.105
Docere de iure parti cōpetenti an quis teneatur 233.44
Docere plus quàm doceri fatui est 463.43
Doctores iuuenes quare sint in multis seniorib⁹ p̄ferēdi 427.12
Doctori sibi in consulendo cōtrario an sit credendum 44[illegible].29
Doctor malus vix faciet bonum scholarem 475.46
Doctor sine scientia est vt comes sine comitatu 461.40
Doctores nō debent se litibus iudicialibus immiscere 563.11
Doctorum authoritas vim legis habere dicitur 432.14
Doctor legum legere incipiens recipit sibi nomē clarissimi si xx. ann. legit vocatur illustris, dux, vel comes 457.161
Doctori distinguenti standum est tanquā magis veritati propinquo 450.32
Doctori dicēti dictū suū esse opinionē cōmunē, creditur 421.2
Doctoratus gradū indignè suscipiens peccat 470.54
Doctrina Euangelica in æternum durabit: cui nec addēdum nec detrahendum est 190.148
Doctrina & scientia mulieris, visa est viris prodesse, & labores eorum alleuiasse 359.118
Dolus ille bonus dicitur quo hostis decipitur 375.135
Dominiū rerū legatarū sub disiūctione non trāsit ad legatariū ante electionem 114.226
Domus non dicitur perfecta sine vxore 216.18
Donatio à rustico vxori nobili facta ob suæ nobilitatis amissionem, an sit valida & permanēs 242.28
Donum prolis summè est in matrimonio considerandū 208.8
Dos quo casu etiam relictis filiis reuertatur ad patrem 172.79
Dotis causa possitne coram iudice ecclesiastico agitari 37.47
Dubiū rationabile & circa legem difficilem quandoq; iudicē excusat à decisiōe iudiciali 561.6
Dubio stāte in causa iudex debet benigniorē amplecti viā 579.45
Dubitatio ī singulis nō īutilis 3.6
Dubio stante ea opinio amplectēda est quæ minus lædit ius cōmune. Item eam per quā redimus ad ius antiquum 571.[illegible]3
Ducens vxorem pauperem, ponit in domo sua paupertatem, si diuitem tempestatem 160.55
Ducēs viduā ob suas diuitias arctissimū incidit ī laqueū 161.56

Duellum

Duellum regulariter est prohibitum 52.82
Ecclesia est hodie ambitionis veneno infecta 386.145
Ecclesia errare non potest 73.141
Ecclesia non quod sibi, sed quod vniuersæ reipub. Christianæ expedit, inspicere solet 72
Ecclesia benignius exigere solet, ne videatur lucris tēporalibus inhiare 72.138
Ecclesia potest multis de causis vitiari, tam erga Deum quàm homines 166.67
Edicta pœnalia præcipuè pœnam spiritualem inferentia periculosa sunt, & euitāda est eorū multiplicatio 323.7
Edictū principis de nō chorisando de nocte validum est 315.73
Effectus potius denominatur a causa immediata & ꝓpinqua, quàm à causa remota 95
Effectus aliquando non cessare causa cessante 96.206.208
Electus ad distribuēdū bona pauperibus, an in casu necessitatis possit pro se retinere 467.48
Emere fundū dotalē de pecuniis dotalib⁹ ad quid sit vtile 167.68
Emendās subtiliter ab alio factū, non minus est laudādus quàm ipse author 6.10
Episcopus Papien fecit se portari à diabolo vsque Romam, vt Papę mutaret ne in crastinū chrisma conficeret 385.142
Episcopus seu eius vicarius potest cōcedere literas monitorias petentibus vt res eorum detinentes restituant sub pœna excommunicationis 222.28
Episcopus potest ꝓhibere ludos hasardicos sub excōmunicationis pœna 315.71
Episcop⁹ debet malos mores corrigere, ne sanguis ouiū de manibus suis requiratur 314.68
Episcopus tantum astringitur ecclesiæ suæ, quātum maritus vxori 68.157
Error paruus à principio fit persæpe magnus in fine 301.51
Error cui non resistitur, approbatur 364.125
Exempla declarant regulam, non etiam restringunt 54.88
Exceptio stupri competit contra relictam petētem dotis restitutionem 148.44
Excōmunicatio in genere tātum operatur quātum excommunicatio in specie 227.35
Experientia cuius sit nobilitatis & potentiæ 206.7
Factiosi nō debēt in ꝓuinciis tolerari impunes 405.167
Factū infectū fieri non pōt 29.24
Fama bona thesaurus est inæstimabilis 29.22
Familiaritas nimia semper debet esse suspecta 332.86
Felicitas vera tria præsupponit 356.114
Filius à patre delatus ob delictum morte expiādū, mitius puniēd⁹ est, q̄ si ab alio accusaret 41.58
Filius in matrimonio natus, præsumitur potius legitim⁹ quàm ex adulterio natus 39.51

Filia

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Filia excedens xxv.annum poteſt inconſulto patre nubere, & ad eam dotãdam cogere, etiam ſi nupſerit indigno 145.76
Filia præſumitur eſſe ſimilis cõditionis cum matre 195.115
Flagitioſis hominibus parcens, bonis nocet 49.74
Fictiones duæ circa vnũ & idem non concurrunt 105.217
Fœmina à multis maribus appetita, diſcordiarum vehemẽs cauſa eſt 49.76
Fœminas nõ ſuccedere exiſtẽtib⁹ maſculis, iuris diuini eſt 83.169
Fœminarum inconſtantia notatur 26.18
Fœmina cur citius apta ſit nubere quàm maſculus 189.106
Fœtus facilius concipitur concurrente vtriuſq; ſemine, quàm ex ſolius maris ſemine 40.54
Forma mediocris cõmuniter placet 185.99
Fornicationis peccatum antiquitus minimũ habebatur 262.24
Fortuna rarò virtuti aduerſatur 405.169
Forũ rei qui eſt ſecularis ſequi debẽs quo iure agere debebit coram iudice eccleſiaſtico 249.58
Fratres ex diuerſo ſemine natos, ferè ſemper eſſe diſcordes 41.57
Frater dotãs filiã de bonis patris patre mortuo, alter frater ei cõputabit in partẽ ſuam 176.84
Fucamenta quo caſu ſint licita 178.87
Fũdus datus æſtimandus in dotẽ, intelligitur datus cũ omnibus ſuis oneribus 167.70
Furari aliq̃d ꝓ ſibi debito ſi aliter haberi nõ põt an ſit licitũ 232.43
Furem indicare an quis teneatur aut cogatur 223.31
Furtum poteſt prohiberi ſub pœna excommunicationis 315.72
Futura ex præteritis colliguntur 75.148
GAudium longæuitatis cauſa eſt 27.20
Genus & ſpeciem nõ eodem modo accipi à Iuriſconſultis quo à Dialecticis 108.221
Genus in iure tribus modis capi 108.220
Genere perempto, ſpecies eius perimi neceſſe eſt 100.219
Gloria & vindicta ſoli Deo competunt, & humanæ fragilitati non conueniunt 398.158
Gregorius Papa abſcondi fecit & occultari ſtatuas antiquas Romanorũ, vt extingueret peregrinorũ curioſitatẽ, qui curioſitate potius Romam accedebant quàm moti religione 166.66
Gula plures occidit quàm gladius 191.110
HAEreditas dicitur adeũtis à tempore aditionis 178.82
Hẽricus Imperator voluit vxorẽ ſuã in quinquageſimo anno p̃gnãtem publicè parere, ne malè præſumeretur 138.17
Henribaldus Cotta à ſacerdotibus occiſus, quòd eis nuptias prohibere vellet 72.136
Homicidium iandudum commiſſum leuius puniendũ eſt 57.96

Homicid

Homicidium poſſe permitti à lege ciuili ex cauſa 54.87
Hominem omnium quæ creata ſunt, eſſe nobiliſsimum 22.8
Hominem nequã occidere interdum grauius eſt, quàm hominem innocentem 47.69
Hominem flagitioſum non eſt licitum defendere 47.68
Homo non facilè mutat mores. 64.113
Honeſtas omni lucro p̃ferẽda. 33
Honeſtatem violare an aliquo caſu ſit licitum 328.82
Honorem ſuum cuiuis defendere permittitur 55.29
Hoſpes turpius eiicitur, quàm nõ recipitur 21.4
Hoſtium maxima copia viſa eſt quandoq; à pauciſsimis debellata 388.147
Humilitas fundamẽtum eſt fidei Chriſtianæ 398.157
IDentitas rationis quid in interpretationibus operetur 336.90
Ignarus præſumitur qui pauco tẽpore ſtuduit 470.53
Ignorantia eſt omnium errorum mater 24.14
Illicito vti vt ad licitum perueniatur, an liceat 364.126
Imaginatio in coitu prolis ſimilitudinem, aut diſsimilitudinem cauſat 191.92
Impetrans ſecundo indulgentiam à principe, debet facere mentionem de priore 75.151
Impoſsibile nihil eſt nobis à Deo præceptum 66.121
Impoſsibilitas excuſat ab omni executione 245.5
Impoſsibilia, aut quæ ſunt maximè difficilia, ea non ſunt in poteſtate hominis 66.120
Impoſsibile neminẽ obligat 66.122
Impoſsibile, & difficile, æquiparari 66.119
Impudicitia reddit mulieres humiliores: & pudicitia inſignis reddit eas imperioſas 283.36
In maliuolam animam nõ introibit ſapientia 561.5
In connexis delictis abſolutoria ſeu condemnatoria non extenditur de vno ad alium 377.41
Incontinentiæ remedia 65.118
Incontinẽtia mulierũ nõ eſt in cã nuptiarũ: nã plures mulieres legũtur cõtinuiſſe q̃ viri 279.33
Inceſtum ex matrimonio nonnũ quam contingere 38.48
Incontinentia mulierũ quandoq; excuſabilis eſt 283.35
Indefinita quãdo æquipolleat vniuerſali 110.223
Indiſtinctè volens caſum aliquem decidere neceſſe eſt vt in cõfuſionem labatur 452.33
Inducta ad vnũ effectũ nõ debẽt operari contrarium 105.215
Infirmo nuptiæ ſunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat 133.2
Ingratus nõ dicitur moraliter viuere 347.102
Iniuriam patienti qui nõ fert opẽ, ſi poteſt, cẽſetur fouere eũ qui iniuriam facit 58.99
Iniuria vni de familia facta totam familiam lædit 50.78

 Inſip

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Insipientia nihil est peius aut periculosius 28.12
Interpretationi sanctorum inhærendum est 73.142
Inuidia in cultu vitanda in mulieribus 164.63
Iram diuinam in se prouocat, qui veritatē opprimi prospicies eā pro viribus nō tuetur 547.117
Italia anguillæ cōparatur, & quare 401.161
Iteratio auget delictum 75.150
Iudex debet esse virtute potens 543.109
Iudex debet in omnibus suis iudiciis diligenter veritatem inquirere 548.118
Iudex præsumēs testē esse suspectum debet eum cautè suis dictis inuoluere 551.120
Iudex nō propterea crudelis existimandus est, ꝙ flagitiosos puniat 48.72
Iudex debet habere salem sciētiæ & cōsciētiæ, aliàs mēs eius diabolica esset & insipida 532.90
Iudex quam opinionem sequi debeat in iudicando 421.1
Iudex debet diligere occultū peccatorem sicut seipsum 229.35
Iudex pōt ex causa recedere à cōi opinio. & etiam à lege 500.70
Iudex pōt præcipere litigantibus de possessione fundi, ne cū fundum ingrediātur, metu scilicet futuri inter eos dissidij 50.81
Iudex qualiter se habere debeat in exequendo 589.48
Iudex redditur excusabilis vbi existēs in dubio eligit opinio. quā sua dictat conscientia 561.4
Iudex tenetur occultum peccatorem abscondere 218.27
Iudex potest cuiuis præcipere ne iter faciat ante domum inimici ob suspicionem dissidij 50.80
Iudex debet potius scandalū permittere quàm veritatem omittere 547.156
Iudex an semper debeat iudicare secundum allegata & probata: an vt sibi constat propriam cōsequi conscientiam 551.121
Iudex tenetur partibus concordiā persuadere 562.8
Iudex ecclesiasticus non debet de facili concedere denuntiationē priuatam 230.41
Iudex malè iudicās quod damnū incurrat 540.102
Iudex debet esse non iuris nouator, sed religiosissimus obseruator 421.4
Iudex cōi opiniōe nō informatus sequatur text. legislatoris 559.1
Iudex an & qū possit licitè salariū recipere ꝓ sua iudicatura 533.96
Iudex eccleſiastic. an absq; simōia possit exigere salariū ꝓ suo iudicio à partibus litigāntibus 534
Iudex ordinarius debet esse cōtētus stipendio principis 534.77
Iudex debet æquitatem & veritatem obseruare & se iudicio diuino conformare 532.92
Iud. debet auaritiā cauere: est em mater omniū vitiorum 533.93
Iudex ecclesiasticꝰ an omnino cognoscere debeat de re furtiua restituēda si via monitoria procedatur, cedatur 247.59
Iudicans contra communem opinionē reputatur ignarus 422.3
Iudices & advocati maiori præmio digni sunt quàm prædicatores 217.20
Iudici an & quādo & à quibus liceat pro iudicatura esculēta & poculenta capere 536.14
Iudices ꝓniores eē debēt ad absoluēdū quā ad cōdēnādū 47.70
Iudicis arbitrio remittitur inspiciendum quæ sint personæ miserabiles 574.24
Iudicium nō debet esse diuisum: nec literæ monitoriæ possunt incœptum diuidere 247.60
Iudicium corruptū damnabilius est vsura 540.103
Iura variari circūstātiis tēporum & moribus hoīm variantibus, non est inconueniens 71.133
Iuramētū de veritate dicēda non extenditur ad penitus occulta. 237.46
Iurisconsulto verba legis diligenter sunt ponderanda 85.171
Iurisconsultum breuem esse oportet in consulendo 7.22
Iurisperiti possunt dici philosophi 528.79
Iurisperitus maioris est authoritatis quā metaphysicus 528.86
Iurisperitus præferendus est medico 529.87
Iurisperitꝰ debet ante cōclusionē integrū possessorem de primo ad vltimū considerare 545.111
Iustitia quare similitudine staterę depingatur 541.104
Iustitia dicitur omnium virtutū præclarissima 509.76
Iustitia in multo præualet medicinæ 510.77
Laici si boni sunt, dicuntur ecclesiastici 72.139
Laici non possunt statuere super matrimonio 360.120
Laici possunt à clericis compelli vt veritatem dicant 227.34
Laicos meliores esse quàm clericos ecclesiā Dei destruit 71.135
Laruarū vsus an & quādo sit prohibitus 355.70
Legatis factis vxori quare adiicia tur clausula, donec castè & honestè vixerit 148.43
Leges aptari solent ad ea quæ frequenter accidunt 99.211
Leges non intelligens non debet eas allegare 454.54
Legis ratio multum ad eius intellectum operatur 430.21
Legis ꝓpriū est præcipere 302.52
Legem nemo sibi ita imponere potest, quin ab ea liceat ei recedere 115.228
Leno peioris dicitur conditionis quàm diabolus 287.42
Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi 108.218
Lex ciuilis ad nihil aliud tēditquā ad diuinorū præceptorum obseruantiam 520.80
Lex ciuilis dicitur cū diuina concordare 508.75
Lex Salica in Gallia 83.168
Lex quintus. ff. de do. inter virum & vxorem. quibus casibus procedat, vel non. 270.22

Lex à ratione regulatur tanquam ab anima 96.204
Lætitia reddit principē qñq; leuē ad illicitū cōcedendū: quo casu cōcessio est habēda nulla 393.55
Liber Speculatoris ab omnib⁹ cō mendatur doctoribus 4.8.6
Libertas thesaur⁹ inestimabilis 21
Libido in sene execrabilis est, & senex iuueni nubens dicitur feretrum ducere 134.5
Liberalitas nō dicitur esse in homine necessitatē patiēte 18.97
Licitū nō semp est hōestū 314.67
Linguæ lubricitas nō est facilè ad crimen trahenda 23.11
Lites iudiciales euitādę sūt 562.9.
Literæ monitoriæ cōcedi pñt cōtra sciētes detētorē rei alienæ, vt habeāt rē propalare 223.29
Literæ monitoriæ concedi nō possunt, vt cognoscēs furem teneatur ostendere 223.30
Literæ sacræ non egent suppletionibus 68.128
Literæ monitoriæ cōcedūtur cōtra testes quorū nomina ignorātur, vt habeāt de veritate deponere 226.33
Literæ monitorię si sint criminosæ vel diffamatoriæ non obligant 241.50
Literę monitorię à cōcedētis intētione sortiuntur effectū 244.55
Literæ monitoriæ non procedunt nisi pro occultis 239.48
Literę monitorię nō procedūt in cōiuge nec in descēdētibus: quia nō cogūt seipsos ꝓdere 238.47
Literæ monitoriæ vt vim habeāt qb⁹ indigēt ꝓbationib. 249.62
Literæ monitoriæ pñt sic cōcedi vt etiā nō solū aliū sed & seipm quis teneatur indicare 227.36
Loquēs ad aurē, super eo suspicionem fraudis inducit 311.66
Luxuria est substantię temporalis destructiua 162.61

MAgister nobilitatur per scholares, pater per filios, prę-ses per subditos 461.42

Magistri persona debet erga suos auditores esse honesta 458.38
Maritus desistens ab accusatione adulterij ob lucrum dotis, culpandus est 33.32
Mariti cautè procedūt in dotium receptione, ne in restitutione damnificentur 168.73
Maritus & vxor debent esse correspondentis ætatis 139.19
Maritus potest post consummatū matrimonium ingredi religionem, propter manifestum adulterium vxoris 78.156
Marito non licet in vxorem atrocius sæuire 34.36
Mariti caueāt ne in receptione dotis ꝓmittāt restituere augmentum seu antefactum 169.74
Maritus scienter ducens vxorem nō cognoscibilē, cogi pōst eam dimittere, si de eius incontinentia constet 137.14
Marito legāte vxori cētū si vidua liter vixerit, & qnquagīta si nubat, nō tenet illa qnquagīta reseruare filiis primi viri 171.77
Maritus occidēs adulterum an sit puniendus 52.83.85.& 93
Marito nihil tam lædit, quàm vxoris adulterium 32.30
Maritus adulterū cū vxore repertū in loco suspecto post trinā denuntiationem ei ritè factam, potest impunè occidere. 60.103
Maritus diuertere ab vxore statim atq; eam adultera esse intelligit 61.106
Maritus ob panis vncti comestionem multis versiculis à iuuenibus derisus, quid breuiter habeat respondere 340.93
Marito liceátne cōuocare amicos ad occidendū adulterum 57.98
Maritus patiēter ferens vxoris adulteriū præsumitur leno 33.31
Maritus non debet locupletari cū iactura vxoris 173.80
Maritum corporis, sui potestatem non habere 21.6
Maritus nō debet tribus ex causis esse zelotypus 303.54
Maritus debet toti domui suæ dominari, & tam corporibus quàm bonis 267.17
Maritus adhibens iuuenem medicum pro curāda vxore an sit excusatus 426.11
Maritus expellens vxorē sine causa, indignus est qui lucretur dotem, quam aliàs ex statuto lucraretur 35.41
Maritus quandoq; expellit vxorē causa dotis non solutæ 36.45
Maritus vxorē adulteram cognoscens etiam post peractam ab ea pœnitentiam, quibus incommodis afficiatur 67.127
Maritus vxorem expellens sine causa tenetur ei consignare dotem 35.40
Maritus quāuis sit adulter, potest tamē adulterum cum vxore repertum post tres denuntiationes ritè factas, occidere 60.104
Marito an liceat in foro conscientiæ adulterum occidere 53.84
Maritus qua forma denūtiare possit ei quem suspicatur esse adulterum vxoris suæ, ne cum ea colloquatur 59.102
Mater tutrix quæ propter secundas nuptias amisit tutelam, an & quo casu pœnitere poterit vt reassumat ipsam tutelam 53.51
Mater tenetur alere filiū spurium triennio 221.26
Matrimonij finis duplex, videlicet prolis procreatio, & fornicationis euitatio 135.10
Matri non creditur asserenti se ex adultero filiū suscepisse 39.50
Matrimonio sedantur inimicitiæ 344.99
Matrimonium necessarium est vt fornicatio vitetur 218.21
Matrimonij subsidia & solatia cogitans non timet onera 265.15
Matrimoniū viro solamen est ob adiutorium quod præstat mulier viro suo 215.17
Matrimonium laudatur ob amicitiam ex eo acquirendā. 210.10
Matrimonium non est homini sapienti seruitus 265.17
Matrimonium sola libidinis causa contractū an sit verū 135.11
Matrimoniū humano generi immortalitatem tribuit 203.1

Matrimonij commoditas aut voluptas non discernit nationem vxoris 340.119
Matrimonium speciem esse seruitutis 21.5
Matrimonium dolo procuratum an sit validum 199.120
Matrimonij bona tria sunt: videlicet, fides, proles, & sacramentũ: & vno deficiente, non tenetur matrimonium 15.9
Matrimonium inter absentes contractum an errore diuitiarũ vel pulchritudinis vitietur 62.58
Matrimonium metu contractum nullum est, & à fortiori violentia 198.119
Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur 20.2
Matrimoniũ à maioribus nostris fuit approbatũ & laudatũ 204.5
Matrimoniũ est laudabile eqa concernit publicã vtilitatẽ, & multiplicationẽ humani gẽris 213.14
Matrimoniũ ratione institutoris dicitur dignissimum: item ratione loci & temporis 204.3
Matrimonium laudabile dicitur propter delectationẽ quam cõtinet 204.4
Matrimonium non debet claudicare 190.107
Medicinæ ars nõ est legali æquiparanda 516.8
Memoria dici potest inordinata & fatua 430.18
Mẽdacij peccatum grauissimum est & contra naturam 272.25
Mens & voluntas testatoris est in testamentaria dispositione cõsideranda 267.18
Mens contrahentiũ semp est inspicẽda potius quàm verba 568.10
Mẽs rectrix est dispositionũ 506.15
Mercator vix potest Deo placere, cum absq; mendaciis vis possit negotiatio talis exerceri 468.50
Mercator dum est in actu mercantię, est vt persona miserabilis habenda 573.39
Meretrix ea dicẽda est, quę se duobus aut tribus quæstus causa cõmiscet 74.145
Meretricum raptus an sit punibilis 20.23
Metaphysici an sint Legistis præferendi vel æquiparandi 27.85
Milites contingit dupliciter itinerare, more scilicet priuatorũ, & tunc soluere debẽt vt priuati: & more armatorũ, & tunc modus eis indictus seruetur 382.142
Milites & belligerãtes dicunt̃ diuinę iustitię executores, vt à multis annis pteritis visum est 398.139
Milites Galli aut Christiani ĩ multis differunt à Turcanis 379.140
Minor an possit doctorari 428.14
Miranda canũt sed non credenda Poëtæ 448.18
Modernorũ exempla nos mouent ad matrimonium 25.6
Monachi claustra egressi, omniũ hominũ nequissimi sunt 64.112
Monitus nolens se corrigere, habendus est pro ethnico & publicano 77.155
Monitoriis factis si moniti nõ pareant, quid agendum 245.57
Mores hominum sæpe mutantur 140.12
Mors seruituti anteponenda 21.7
Mortem famę postponendã 22.34
Mulieres non esse admittendas ad regimen ciuitatis 32.9
Mulieres persæpe solent à principibus illicita impetrare: quapropter talis cõcessio antequã exequatur consideranda 593.56
Mulier otiosa & sua habens commoda facilè præsumitur luxuriosa 160.8
Mulier multùm potest ægroto viro prodesse 312.107
Mulier in vno vitiosa nõ est omnino damnanda 183.37
Mulierum incontinentia 26.19
Mulieris prudentia multum medetur solet vitiis maritorum 275.29
Mulier ex adulterio mariti lucratur augmentum dotis 301.50
Mulieres multis gaudẽt progatiuis quę nõ sunt in viris: & si ipsę (vt faciũt viri) scribere auderẽt, viros ipsos confunderent 342.95
Mulier excedens curiositatem pulchritudinis aut vestiũ & similiũ vanitatũ, facilè decipitur 307.59
Mulier tertiò nubens præsumitur lubrica & incontinens 144.35
Mulier vidua nubẽs intra annum luctus, efficitur infamis: similiter & vir eam concupiscens 152.48
Mulier ob adulteriũ perdit omne ius quod habet in marito 79.158
Mulierũ impudicitiam quãdoque conuenit dissimulare 327.80
Mulierum imperfectiones notantur. 82.165
Muli res in Ecclesia sanctæ, in domo dęmones, bubones in fenestris, picæ in porta, caprę in hortis 349.104
Mulierẽ quæ à viro aufugit propter eius sæuitiam, tenetur vir etiam absentem alere 25.38
Mulier nobilis impudicè viuens perdit nobilitatem 29.13
Mulier vt plurimũ diligit illũ q̃ florẽ suę virginitatis habuit 148.41
Mulieres quare fucamẽtis vti prohibentur 178.88
Mulierum incontinentia non est semper illis ascribenda 248.38
Mulierum proprietates 81.163
Mulieres dicuntur plus in coitu delectari quàm viri 280.34
Mulieris bonæ beatus vir 212.12
Mulierum incontinẽtia viris asscribenda 305.56
Mulierum stultitiam morbũ esse contagiosum 25.15
Mulierem nihil tam dedecorat, quàm adulterium 32.19
Mulier dans dotem bipertitam, videlicet centum in pecunia, & cẽtum investibus, an illa eadẽ marito defuncto recipiet 167.71
Mulier ĩuito marito nocturna cõuiuia frequẽtas, vel extra domũ pernoctãs, põt repudiari 310.64
Mulieres in pleriſq; deterioris esse conditionis q̃ viros, & in pleriſq; melioris cõditionis 81.164
Mulierũ ĩcõstãtia nõ est à viris nubere volẽtib⁹ cõsiderãda est eñ propriũ humanæ naturæ 279.32
Mulieres prohibẽtur ingredi quasdam capellas ecclesiarũ 82.166

Mulierum impudicitia multis rationib. est viris imputāda 328.8
Mulieris pulchritudo in quibus consistat 182.93
Mulierem doctam ducere periculosum est 186.101
Mulierem castigās, operam ludit. 62.108
Mulier regno præfici debet 82
Mulieres quare sint molles 63.111
Mulieres vtplurimū stultas esse. 22.10
Mulier nobilis nubēs cum rustico, & ex eo filios ꝓcreās, an ad illos transibit matris nobilitas 142.16
Mulierum malitia notatur 80.162
Mulierem dicere fœtorem lecti fatuum est 351.105
Mulieres multæ visæ sunt prudentes, & suis viris bona cōsilia dedisse 274.28
Mulierhæres instituta si ītra annū luct⁹ nubat, indignā se reddit hac instōne, & ea priuari debet 152.49
Mulierū curiositas pōtrei domesticæ iacturā magnā īducere 163.62
Mulier multùm quandoque iuuat virum in quærendo & seruando diuitias 352.106
Mulier peccans cum alio viro, credens suum mortuum, qua pœna mulctabitur 149.45
Mulieres quare facilius ꝓducātur ad matrimonīū q̄ viri 20. 3. & 37
Mulieri licet à viro diuertere ob nimiam eius sæuitiam 34.37
Mulierum genus cōmuniter auarissimum 183.95
Munera excęcant oculos sapientū & mutant verba iustorū 535.98
Multa habens quandoque multis eget 259.7
Naturæ limites modicū trāsgrediens non est vituperandus 306.58
Natura gaudet æqualibus 141.241
Natura cuiusq; act⁹ attēdit ex origine rei, nō ex accidente 95.202
Natura humana prona est ad malum ab adolescentia 341.64
Natura paucis ac vilibus vti lætatur 259.6
Necessitas non potest legis doctorem augere 467.49
Neptunum frustrà accusat qui iterum naufragium facit 74.146
Nobilitas parentū nō potest filiorum tenebras excludere 372.133
Nobilitas fastum: fastus litem parit & arma, Lis odium: carpunt hæc tria mortis iter 407.172
Nobilis pſumit liberalis 369.130
Nobilitatis fauor magnus est 371.132
Nobilitas & rusticitas in quo differant vel cognoscantur 368.129
Notitia totius vix haberi potest nisi distinctis & cognitis eius partibus 449.30
Nouitas regni nouitatem legis inducit 195.54
Nubēdi facultas quibus decenter conueniat 132.1
Nubere intendens, cauere debet à valde diuite 159.54
Nubere non esse vtile, disputatur ex quorundam opinione 19.1
Nubere melꝰ est quàm vri 65.115
Nubere esse vtile communior est opinio 260.64

Nubere cū affini ꝓhibetur nisi cā publicæ vtilitatis, & cum summi Pontificis dispensatione 199.117
Nubere vicino melius est quàm extraneo 194.13
Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur 477.60
Nuptiarum iteratio inhonesta dicitur, nec laudabilis 143.31
Nuptias sacerdotibus magna ratione sublatas, maiore ratione esse restituendas ex sententia Papæ Pij 71.134
Nuptiæ non debēt esse coactę nec violentæ: tales enim solent malum parere exitum 195.14
Nuptiis nihil hominibus est vtilius: est enim seminarium generis humani 203.2
Occidens aliquem in ludo minus est puniēdus, quàm qui dolosè occidit 57.97
Occidēs alium se defendēdo, quāuis modū inculpatæ tutelæ excedat, mitiꝰ tñ puniēdus est 56.95
Officiū publicū per partialitatem potētū exercens peccat. 409.173
Onera matrimonij faciliter à sapiente feruntur. 263.12
Onus matrimonij an sit adeò timēdum, vt ipsius matrimonij intentum impediat. 256.2
Opera multa sunt falsò aliis ascripta, vt Vergilio, priapismus &c. 345.100
Opienses volūt mulieres nudas videre anteq̄ eas despōsent 178.89
Opinio doctoris lege roborata præponenda est opinioni sine lege 424.8
Opinio Imperatorum non potest dici communis 494.69
Opinio communis vt particulari præponatur debet esse lege fulcita 430.20
Opinio vniꝰ doctoris sancti sacræ scripturæ authoritatibꝰ munita, præferenda est cōmuni 484.66
Opinio antiquorū sæpissimè emē datur à modernis 425.9
Opinionū differentiū illa sequenda est quæ est iuriū amica 560.3
Opinio quando dicatur communis 422.5
Oppositа iuxtá se posita magis apparent 3.7
Ordinem difficiliorem esse inuentione 7.11
Ordinis diligenter obseruati quāta sit vtilitas 5.9
Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus 115.227
Osculum libidinosum peccatū est mortale, & an sit sufficiēs ad inducēdā dotis priuationē 272.16
Osculum par esse dicitur adulterij 325.68
Otia si tollas periere cupidinis arcus 261.9
Otium sine literis mors dicitur 263.13
Papa an possit dispensare super matrimonio 76.152.& 161
Papa debet id prius facere quod aliis iubet 390.549
Papa potest dispensare cum coniugato, vt beneficium simplex tenere possit 98.145
Papa magistraliter loquens potest communem opi. cōfundere, non

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

obſtantibus quorũcunq; etiã doctiſsimorũ opinionibus 433.25
Papę factum Dei factum reputari 78.155
Papinianus cuius ingenium abimperatore extollitur mortuus eſt iuuenis 429.[illegible]
Parentũ aſſertio de filiis quid operetur 41.56
Parentum vitia an filiis nocere debeant 314.16
Parricidij legem quare Solon non tulerit 42.61
Paritas in matrimonio quare ſit attendenda 141.22
Partialitas in ciuitate eſt ſicut vermis in caſeo 401.160
Partialitas iuſtitiam impedire ſolet, per quam tamẽ iuſtitiam regna conſiſtunt 402.164
Partialitas an ſit peccatũ 362.122
Partialitas opus eſt ſatanæ, quod ab omnib⁹ Chriſtianis in baptiſmo abiuratum eſt 373.134
Partialitatis cauſa communiter eſt fauoris auiditas quę peſsimę eſt conſequentiæ 405.298
Partialitatis peccatum qualiter ſit puniendum 410.175
Partiales & factioſi à curiis principum ſunt expellẽdi ne alios inficiant 412.177
Partialis dicitur in tãto animæ periculo eſſe quanto eſt hæreticus. 410.174
Pater ſtuprans filiam indignus eſt nomine patris: quemadmodũ filius manus inferens patri indignus eſt nomine filij 42.60
Pater an teneatur dotare filiã ſpuriam 222.27
Patri parcitur qui non patefecerit conſpirationem filij cõtra principem 42.59
Pauperies ſi læta venit, ditiſsimares eſt 258.5
Pax certa præualet ſperatæ victoriæ 564.13
Peccãs per iracundiam mitius eſt puniendus 56.94
Peccatoris occulti propalatio potius licentiam inducit peccandi quàm emendæ 228.38
Peccatum fornicationis reperitur tam in veteri quàm nouo teſtamento punitum 272.17
Peccatũ qñq; impedit veritatis deciſionem & agnitionem 561.5
Pecunia fidei uſſor eſt futurę neceſſitatis 184.96
Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præſumitur animum habere malefaciendi 533.95
Periuro amplius non creditur 75
Perſona miſerabilis an lite pẽdente poſsit mutare litem 575.38
Perſona quæ per ſe non poteſt ſtare in iudicio, an dicatur miſerabilis 575.36
Perſonæ miſerabiles dicuntur eſſe ſub protectione iudicis eccleſiaſtici 578.44
Perſonę miſerabili fauendũ & patrocinandum eſt etiam ſine ſalario 574.31
Perſonis miſerabilibus non eſt in præiudiciũ aliarũ fauẽdũ 573.28
Perſuadere minus malum an ſit licitum vt maius euitetur 257.3
Perſuaſio nimia quãdoq; habetur loco compulſionis 285.39
Picturas curioſè inſpicere vitioſum eſt 183.94
Politiæ gratia neceſſe eſt nubere vel religionem intrare 216.19
Pœna mortis nemo plectẽdus eſt ex ſolis coniecturis quantumuis vrgentibus 57
Pœna mortis ob crimẽ debita quibus caſibus poſsit vitari, aut in longius tempus trahi 42.62
Pœnæ ſecundò nubentium an hodie ſint in totũ ſublatæ 172.78
Pœnæ ſtatutæ contra ſecundò nubentes hodie procedunt cõtra viduas luxurioſas 150.46
Pœnæ delinquentiũ medicinæ appellandæ ſunt 48.73
Poëtarũ ꝓpriũ eſt mẽtiri 346.101
Pontifices multi hodie ſunt in multis reprehenſibiles, & paucos ſanctos audium⁹ ĩ ecclẽſia, licet ſanctiſsimi vocent in terris 391.150
Poteſtatem malis artibus acquiſitam bonis moribus adminiſtrari difficile eſt 411.176
Poteſtatis plenitudo non debet exerceri niſi diſcretionis claue præmiſſa 594.58
Poteſtatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem 593.57
Puella vel vidua patiens ſe ſtuprari, an eo veniat puniẽda 216.22
Pulchritudo ſemper eſt in magnitudine corporis, formoſitas in magnitudine & paruitate 80.91
Pulchritudo non debet virũ à nuptiis ĩpedire, imò poti⁹ nubẽda eſt formoſa q̃ deformis 358.117
Preces & ptiũ æquiparant 295.40
Præceptum, non occides, declaratur per ius ciuile 53.86
Pretio aliquam corrumpens, dicitur vim intuliſſe 286.41
Princeps quãdoque plus voluntate quàm ratiõe mouet 592.52
Principis rigor magnũ ꝓſæpe patriæ inducit detrimẽtũ 401.163
Principes nõ debẽt petentiũ inuerecũda inhiatione ſic cõſtringi vt nõ cõcedenda tribuãt 592.53
Principum indebita reſcripta præſumuntur per importunitatem conceſſa 593.54
Principũ reſcripta an ſemp ſint in executionib⁹ obſeruãda 590.49
Principum negotia ſine ſubditorum odio tractare impoſsibile eſt 396.155
Principibus licet à communi pro pace & repub. tuenda gabellas & alia pedagia recipere 348.100
Principio malo inchoato, malũ cõ ſueuerũt exitũ inducere 198.118
Priuilegiis ſcholariũ gaudere volens qualis eſſe debeat 475.57
Probatio & fides teſtiũ tota in iudicis arbitrio 555.122
Probatio vincit præſumptionem 270.23
Probationẽ, qua reus crimẽ à ſe diluere conat̃, nõ oportet ſemper eſſe apertã, vt is abſoluat̃ 45.66
Probatio admittitur cõtra filiũ ꝙ nõ ſit legitimus, quãuis cõſtante matrimonio ſit natus 40.55
Prodere ſeipſum nemo tenetur 231.42
Prohibẽtur multa nõ qa mala de ſe, ſed ad malũ ĩducẽtia 314.69
Prolixitas orationis quę incõmoda afferat 9.17

Propalatio virtute literæ monitoriæ facta an posſit iudicialiter corã ipſo ꝓpalante legi 148.61
Prudentum & ſapiẽtum dicta nõ carẽt ratione, & legis vim habere dicuntur 524.82
Prudentis viri eſt vnumquodque examinare prout natura requirit 342.60
QValitas nõ eſt ſine ſubiecto: quemadmodũ nec motus ſine termino, nec acceſſorium ſine principali 110.230
Qualitas coniugum quæ eſſe debeat 193.12
RAra quæq; pretioſa ſunt 40.51
Ratio eſt naturæ munitio 431.2
Ratio naturalis quid legibus & veritati afferat 431.23
Ratione adiuncti cõſequitur quis ex perſona alterius quod ex ſua non poſſet 576.39
Receſſus à iure cõmuni eſt odioſus, & reditus fauorabilis 571.25
Regina Ioãna decapitari fecit maritum ſuum, quia non erant pares 141.23
Regula ꝙ magis dignũ trahit ad ſe minus, an ꝓcedat etiã nõ obſtãte maioritate minoris dignitatis 577.40
Regula ꝙ cõmunis opinio eſt ſequẽda, limitatur vbi eſſet in terminis quæſtionis quæ agitatur 501.72
Regula Quos Deus cõiunxit &c. patitur limitationem 79.159
Regula ꝙ ſtãte doctorũ varietate ſequatur cõmunis opinio, recipit plures ampliationes 455.35
Regula ꝙ cõmuñis opinio ſequẽda ſit multas limitationes recipit 482.64
Regulas iuris ignorans in latã culpã eſſe dicitur: ſecus de fallentijs ſeu limitationibus 570.22
Regulæ iuris in dubio adhærendũ eſt, & pro ea in iudiciis pronuntiandum 570.21
Regulis iuriſconſultorũ nõ ſubiacẽt q̃ ſpiritu Dei acta sũt 73.143
Rei vnius vna definitio eſt 86.177
Relationem ſecretã propalare an quis cogat virtute literæ denũtiatoriæ vel monitoriæ 235.45
Reprehẽſione dignus nõ põt alios cõmodè reprehendere 300.49
Repetitio eiuſdem rei eſt improbanda 9.19
Res iudicata habet ꝓ veritate & tribuit ius non habẽti 543.110
Res publica ſine matrimonio ſtare nõ põt: Spurij enim & naturales nõ faciũt rẽpublicam 213.15
Res parui pretij nõ ſunt via monitoria exigendæ 240.40
Rerũ diuinarũ contemplatio magnam ſeruo Dei iucunditatem inducit 266.18
Rempublicã melius eſt ꝑ diuites regi, quàm per pauperes 355.113
Res citius in pecuniã, quàm pecunia in rẽ conuerti videt 262.60
Rẽpublicã defendẽtib⁹ deſignatus dicitur locus in cœlo 377.137
Rem quanque ex fine ſuo iudicari 106.216
Requiſita in iudice ſex ſunt 532.91
Ruſticũ dicere nobilẽ, aut ecõtrà, indecens eſt & ineptum 141.25
SAcerdotum multitudo eos cõtemptibiles reddit 40.52
Sapientum multitudo eſt orbis vigor & ſanitas 476.58
Scholaris debet ſeptem habere cõditiones 472.55
Scientia & diuitiæ vix ſimul poſideri poſſunt 262.11
Scientia tot habet inimicos quot ſunt ignorantes 393.51
Sciẽtia cuiuſq; rei ex cauſis illius potiſsimùm acquiritur 94.199
Sciẽtia in omni ętate eſt acqſibilis nec eſt ętas ad hoc ſera 474.56
Scientia non acquiritur niſi cum labore & diligentia 460.51
Sciẽtia logicalis nõ eſt ad iuſtitiæ obſeruationẽ neceſſaria 525.83
Scientia dialectices nõ eſt legiſtæ neceſſaria 526.84
Senectus eſt tantum apta nuptiis, quantũ bruma meſsibus 134.6
Senes lucẽt experiẽtia, iuuenes aſtutia & ĩgenij ſagacitate 429.7
Senes in quo differãt à iuuenibus in materia cõſultationis 430.19
Senectus inhabilis eſt ad ſtudium 424.7
Senex vxorẽ ducẽs, dicitur potius mortẽ ducere, quàm vxorẽ 133.3
Senectus æquiparat morbo 134.4
Seni quare nubere non cõueniat 137.13
Senibus decet viduitas 143.30
Sententia lata per iudicem pecunia corruptum eſt ipſo iure nulla 539.101
Sententia lata breui tempore præſumitur defectuoſa 542.106
Sententia arbitri cõtra duos quorũ vnus eſt clericus & aliuslaicus, an virtute connexitatis in duobus procedat 577.42
Sẽtentia cõtra cõmunẽ opinionẽ lata nõ ſemp dicit ĩuſta 500.71
Simulatum non ſolet eſſe diuturnum 179.90
Soboles prima cõmuniter ex ſecũdis nuptiis iacturã patit 144.33
Societatem bonorũ eſſe expetendam 25.16
Socius inducens ſocium ad prodigendum bona ſua, tenetur ei vtili actione 26.17
Solutiões ad argumẽta quales ſoleant ab imperitis dari 91.101
Speciei vni proprium nõ poteſt alteri ſpeciei conuenire 190.222
Speculatori adhuc iuueni cõmiſſa fuit cauſa arduiſsima 428.15
Sperma retentum efficitur venenum 67.125
Spiritus peruerſus difficilè corrigitur 337.92
Spurij & naturales nõ faciũt rem publicam 113.15
Stãte ſtatuto quòd debeat poſitionibus cum iuramento ſimpliciter reſpõderi: poteſt talis reſpõſio modificari 243.54
Stãte doctoris varietate cui illius opinionũ ſtabitur 446.26.vſq; ad num. 34.& 35
Stante opinionũ ambiguitate aut diuerſitate, inſequenda eſt mẽs legis 559.2
Stante ſtatuto ꝙ mulier ſuccedat marito ĩ bonis gratia dotis quę ſtis, nihilominus debet illa reſeruare

seruare filiis primi mariti 171.76
Stante dubio diuersis viis vtendū est diuersis causis exigentibus 580.47
Stantibus paribus probationibus quibus standum sit 571.24
Stāte opinionū dubietate standū est saniori & sanctiori: & pugnādum est pro veritate 561.7
Stāte societate an filia socij dotabit ex bonis cōmunibus 176.83
Statutum in vno eorum quæ paribus passibus ambulant, statui debet & in altero 90.189
Statutum peccati nutritiuum inualidum est 361.111
Statutum quo cōtinetur quēcunque homicidam capite plectendum esse, quā interpretationē recipiat 58.101
Statuti dispositio ꝓcedere potest etiā in casu ficto, si casus verus & fictus æquiparentur 336.91
Statutū q̄ mulier lucretur augmētū dotis, intelligēdum est ꝓ parte ꝓ qua dos soluta est 170.75
Stuprator tenetur alere & educare prolē ex stuprato genitā 221.25
Stuprator quibus habeat satisfacere 220.24
Stylus Romanæ curiæ fundari solet in iure communi 226.32
Subiecta talia sunt, qualia prædicata demonstrant 119.229
Superabundātia diuitum & ecclesiarum deberet esse fomentum pauperum 165.65
Supplicium pro veritate pati melius est, quàm beneficium pro adulatione 592.51

TEstes in iudiciis producti cauere debēt ne partib⁹ sed veritati faueant 548.119
Testi singulari, si nobilis sit, potest fides adhiberi 555.143
Testatoris voluntati cōtrauenies dicitur pietatis iura violare 568.19
Timor communis iungit separatissimos 407.171
Totum infert quamlibet sui partem 124.233
Tradita in scholis discutiēda sunt in cameris & practicanda in curiis 464.45
Traianum imperatorem eductū fuisse ex inferis 69.160
Tutor trāsigere non potest de iniuria illata patri pupilli aut ipsi pupillo, cùm talis iniuria eis dedecus affert 33.33
Turpes vxores, macellariorum tabulis assimilantur 176.86
Tyranno an sit tanquam præpostō dyscolo parendum 406 170

VEniæ facilitas malos ad peccandum proniores reddit 49.75
Veneno aliquē aggressus, puniendus est, tametsi non moriatur qui venenum sumpserit 36.44
Venter mero æstuās facilè despumat in libidinem 307.60
Venter pinguis pinguem sensum facit 469.52
Verba nonnunquā à propria significatiōe detorquēda, vt euitet sensus absurdus 92.194.106
Verba secundū subiectā materiā intelligenda 122.232

Verba in diffinitionibus propriè accipi debent 87.180
Verba vno & eodē contextu cōprehēsa, sunt pariformiter intelligenda 90.188
Verborum superfluitas vitanda 8.15
Verba interpretationē assumunt ex natura actus 114.224
Verba ex qualitate eius psonæ, ad quā dirigunt temperanda 8.14
Verba obscura in legēdo sunt euitanda 459.39
Veritas disputando inuenitur 2.4
Veritas dicitur in omnibus principatum habere 546.112
Veritas nimium altercando amittitur 1.1
Veritas examinata sese exerit 3.5. & 8
Veritas omnia vincit, nec ab aliquo lædi potest 547.115
Veritatis vis maxima 546.114
Veritas mater est iustitiæ 546.113
Veritas fuco verborum non indiget 8.13
Veritatem in totum tacere quādo que expedientius est quàm imperfectè dicere 188.103
Verum non potest ex falsis cōcludi 523.81
Verum præsumitur esse, quod cōmuniter accidit 89.110
Vetulam reformare difficillimum est: iuuenem autem formare facilè 146.37
Vicissitudo rerum iucunda est, & nouitas commendationem habet 18.98
Vidua secundò nubens habēs ex primo viro filios, non potest secūdo marito dare in dotē pluquàm vni ex filiis primi matri-
Vimonij 152.47
dua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam 144.54
Vidua pōt impetrare à superiore licentiā nubēdi impunè 154.52
Vidua grauius peccat se prostituēdo, quàm virgo 148.42
Vidua secūdò nupta semper solet primi mariti facta obuicere, licet etiam infestissimus 148.40
Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur personæ miserabiles 574.35
Vidua dici potest illa quæ caret marito, licet nunquā fuerit nupta: vel quę habet maritum sed inutilem, vel bannitum, vel absentem 573.30
Vidua tutrix nubendo secūdo viro perdit tutelā, nisi defunctus aliter disposuerit 153.50
Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur priuilegium clericale 147.38
Viduæ, pupilli, pauperum & similium personarū causæ qualiter sint in dubio decidēdæ 573.27
Vir diues, sanus, carēs sobole propria & fraterna nō prohibetur quicunq; voluerit mulieri nubere 189.104
Vir debet præcauere si nubere intendit mulieri alienæ 187.102
Vir quare timere debeat accipere mulierem formosam 176.85
Vir nubere volens cum filia virgi-
ne

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І.МЕЧНИКОВА

ne cõsiderare habet si sit bene educata 196.116
Vir vitiosus nõ potest commodè vxorẽ ꝑ æquali vitio redarguere. Turpe enim est doctori cùm culpa redarguit ipsum 332.85
Vir ducens diuitem cauere debet ne ob dotis restitutionẽ filios proprios nudet 161.59
Vir vxorem sibi parem accipiens laudatur, licet contrariũ faciẽs non sit vituperandus 353.109
Virginitas mulieris attrahit ad se vnicornu 344.98
Virgines quare plus appetere dicũtur coitũ quàm viduę 148.39
Viris potius ascribẽda est inconstantia quàm mulieribus 293.47
Viro quãdoq; expediẽtius est viduã accipere q̃ virginẽ 353.110
Viro seni necessaria est vxor, sed sibi similis 353.108
Virtus dicitur tenere medium, & habet duo extrema vitiosa: vnum in deficiendo, aliud in superabundando 277.31
Virtus pietatis dicitur inesse plus mulieribus quàm viris, & ideo illę dicũtur citius saluari quàm viri 277.30
Virtus sine pecunia non multùm probatur 355.112
Vitæ tenor conscientiam offendit 567.17
Vitiis in mores trãseũtibus remedia nullũ adhiberi põt 74.147
Vitium maius est in forma, quàm in materia 95.201
Vtium zelotypię multùm nocere potest in matrimonio 302.53
Viuere sub tyrannide dicitur qui libera voce bonũ publicum defendere impeditur 402.162
Vocãs aliquem bonũ hominem potest iniuriarũ teneri 324.76
Voluntas testatoris potius interpretatur secũdum ius commune quàm secundum cõsuetudinem 572.26
Vxor sequi dicitur viri sui conditionem 142.27
Vxor quæ diuertit à viro propter eius sæuitiã, non tenetur redire ad virum, nisi ille cauerit de nõ offendendo eam 35.38.& 42
Vxor cuius qualitatis debet virũ exigere 189.105
Vxor adultera multas, vt suas curiositates & voluptates impleat, cautelas adinuenit 167.69
Vxoris cædes detestabilior est quouis alio homicidio 36.43
Vxoris curam habere debent præcipuè tria genera personarum 326.79
Vxorẽ se accepturũ si quis simpliciter iurauerit: intelligitur mediante dote congrua 37.46
Vxores viris seruire debẽt ex præcepto Dei 82.167
Vxorem adulteram dimittens, an possit aliã ducere 61.107.&123.& 140.& 144
Vxoratus in multis præferendus est non vxorato 209.9
Vulgi dictis non semper standum est, quia persępe sine ratione loquitur 348.03

INDICIS FINIS.

CLARISSIMI IVRECONSVLTI DOMINI IOANNIS DE NEVIzanis, ciuis Astensis,

SYLVA NVPTIALIS,

NVPER AB EODEM AVCTA ET *recognita: in qua ex quæstione, An sit utile nubere, plurimæ quæstiones in Practica quotidie occurrẽtes, nondum examinatæ, copiosa breuitate enucleantur.*

ARGVMENTA.

1 ☞ Veritas nimiũ altercando amittitur.
2 Clamores immodicos in disputationibus maximè vitandos.
3 Disputationes moderatæ non sunt improbandæ.
4 Veritas disputando inuenitur.
5 Veritas examinata sese exerit. & num. 8.
6 Disputatio in singulis nõ inutilis.
7 Oppositа iuxta se posita magis apparent.
9 Ordinis diligenter obseruati quanta sit vtilitas.
10 Emendans subtiliter ab alio factum, non minus est laudandus quã ipse author.
11 Ordinem difficiliorem esse inuentione.
12 Iurisconsultum breuem esse oportet in consulendo.
13 Veritas fuco verborum non indiget.
14 Verba ex qualitate eius personæ, ad quam diriguntur, temperanda.
15 Verborum superfluitas vitanda.
16 Breuitatis commendatio.
17 Prolixitas orationis quæ incommoda afferat.
18 Aduocato verbosiori iudex potest indicere silentium: & eidem non parenti mulctam dicere.
19 Repetitio eiusdem rei est improbanda.
20 Breuitati quatenus studendum.
21 Diuisio fieri debet per species oppositas.

QVIA † vt disputando ceruicosè & sophisticè veritas obumbratur. glo. in clem. sæpe. vers. exceptiones. de verb. sign. l. ea est natura. ff. de reg. iur. cum simi. Socin. lib. iiij. consil. j. num. 2. hinc Perrarcha epistol. vj. temerariũ. & xj. ecce dicit quòd

quòd nimis altercãdo veritas amittitur. & Lactãtius in ij. Diuinarum Institut. quòd veritas à vulgo solet variis sermonib-
2 disipari. † Et nihil rectè geritur si cum clamore vincitur. ca. Osius. de elec. l j. in fi. C. de stud. liberal. lib. xj. Bal. in c. licet. iij. not. de translat. episc. Lucas de pẽna in l. j. C. de profes. qui in vrb. Constant. l. ij. dicens se expertum, quòd veritas facilius inuenitur studio scripturæ, quàm disputatiõe verbali, quæ vix põt absq; tumultu procedere. facit Purpur. in rubr. C. de summa Trinit. col. fin. & Spec. in tit. de requis. consil. col. fin. dum refert Clemẽtem Papam, qui nolebat quòd aduocati irent ad allegãdum in voce, & illud Apostoli ad Romanos xiij. Nõ id contentionibus &c. Gilbertus in procemio Oeconomicæ, incip. Seuerinus. dum ponit differẽtias inter Philosophũ & Sophistam: qui licet disputare nesciat, litigare tamen non desinit. Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xiij. in fi. inuestigando quandoq; vocabulorũ disceptationem. Codrus sermo. vij. char. iij. Politianus cẽturia prima. cap. lxxvij dum quærit, an debeamus dicere Vergilius, an Virgilius. & tamen vocabulorũ disceptatio pertinacib. relinquẽda est. Secundũ Tull. quẽ refert glo. in rub. ff. fol. matr. Ias. in §. sic itaque. col. ij. insti. de act. Baueria Institut. de testam col. iij. Ideo Mirandula contra Astrologos. lib. v. cap. xij. ad fin dicebat, quod contra stolidas opiniones non est disputandum. pro quo ad Hebr. iij. Et contra verbosos noli contendere verbis. gl. in l. ij. ff. de alien. iud. mut. cau. fac. Nec meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat. Hieron. super Ezechielem faciunt quæ dicam infrà pro Legistis cõtra Medicos. † Sic econtrà, moderatè disputando, vt Dodus in Apolog. contra fratrem Samuel. chart. vij.
3 non inutiliter exercẽtur ingenia. facit Greg. Nazian in tit. de moderandis disput. Imò & Saluator noster in templo sedebat in medio Doctorum, audiens & interogãs eos. Lucæ ij. ante fin. † Et sic disputando facilius veritas inuenitur. l. mulierũ. §. mista. ff. de muner. & hon. l. cum quidã. vbi Ias. vj. not. ff. de lib. & posth. prima verba text. in auth. vt def. seu funer. in l. Offilius. de leg. iij. in l. ij. §. his legibus. ff. de orig. iur. in l. diui fratres. ff. de iure patron. in l. proximè. ff. de his quæ in test. delẽ. c. j. de eo qui sibi & hær. su. masc. vbi Præpos. col. j. subiicit ℣ vbi emergit grande dubium, nõ debemus passim respondere, sed ponderare, & disputare articulum. quod bene debet notare consulentes, secũdum eum, facit Barba. in cap. pastoralis. §. quo

quoniã. col. iij. de rescrip. Calcan. consil. vij. col. j. Ponzinibius in tract. de lamiis. col. j. † Quia veritas sæpius examinata, magis splendescit in lucem. c. grauem. xxxv. q. ix. gl. antepen. in c. cum Ioannes eremita. de fide instr. Ias. in l. iubemus, C. de iud. col. ij Specu. in tit. de aduoca. §. nunc tractemus. not. viij. quia virtus in infirmitate perficitur. ij. ad Corinth. xij. c. non omnis. v. q. v. & vexatio dat intellectũ, Esaiæ xxviij. Hostien. in Summa de pœnit. & remiss. §. quæ interrogationes. col. iij. hinc dicebat Leonardus, quẽ refert Cacialupus in tract. de modo studendi. chart. v. versicu. octauo consulo. quòd nihil est quod ad
5 res subtiles cognoscendas atq; discipiendas plus valere possit, quàm disputatio. Et propterea sæpe dicebat Bal. quòd viã ferro aperit, qui per cõtraria transit. vt per eum in l. precibus. C. de impub. col. v. vers. modo cõtra. & in l. si pecuniam. ff. de condict. ob cau. Collegium Bononiense in cons. quod incipit, Ad eradicãdã. col. j. facto. in q. præcedentiæ canonicorũ & monachorum. Curtius Senior. consi. 50. col. ij. Et inquit Philosophus in iij. Metaphys. quòd veritatem inquirentes, sine dubitatione similes sunt nescientibus quò ire debeãt, & in vij. Ethic. quòd non sufficit verũ dicere, nisi etiã causa falsitatis assignetur. & in j. Topic. potentes ad vtranq; partẽ dubitare in singulis, speculabimur verũ & falsum. † Et dicit ipse in prædicamento re-
6 lationis, quòd dubitare de singulis non est inutile. refert. gl. in l. iij. C. de sum. Trin. Bart. in proœ. ff. orum. §. & antea. Barbat. lib. iiij. cõs. xl clementissimũ. col. j. Hadrianus. vj. Papa noster in Quodlibetis. q. vj. col. pen. & Sempronius apud Celestinã c. j. quòd sol reuerberatus fortius calefacit: & clauus repercussus fortius stringit. † Oppositа enim iuxta se posita magis elucescunt, vt ide Philosophus in ij. de Cœlo & Mũdo. & in j. Elenchor. inquit: Positis iuxta se contrariis, maiora à minoribus discernuntur. & in ij. de Anima. quòd considerans vnum oppositorum, habet considerare & reliquum, & dicit tex. in l. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris quòd cognito vno de contrariis, cognoscitur & reliquum. Et Hieron. in libr. contra Pelagianos, dicit, quòd schola Socraticorum consueuerat adducere omnia quæ dici possent ex vtraque parte, vt magis perspicua fieret veritas. Refert, & plura alia adducit Rosarium Busti in secunda parte, serm. xxiij. literas. facit Amadeus in dialogo de Amicitia, char. xxij. & seq. dicens, quòd nusquã veritas clarior eminet, quàm suo admota contrario. facit Calcaneus cõsil. vij.

8 in princ.† Idcirco sæpe dicebat Iaſ. quòd nihil eſt tam obſcu
rum in iure, quin ſi deducatur in diſputationem, veritas inue-
niatur. Et quòd propterea dum eſſet iuuenis, cùm dubitabat
de aliquo articulo in curſu lectionũ, ponebat de eo vnam con
cluſionem in circulis pro quo Cacialup in tract. de modo ſtu-
dendi col. xiiij. Cãpanus in lib. de ingratitudine. chart. iij. refe-
rens Græcos omnia in certamen & controuerſiã deducere ſo
lere: quod ad vnamquamque rem aperiendam multũ valere ar
bitratur: cum nihil ſit tam obſcurum atque abditum, quod illa
diſputandi conſuetudo non adinueniat, apertiſsiméq; demon
ſtret. Et Ioan. Mirandula in Apologia, char. ij. dicit, quòd an-
tiquis & omnium ætatum Philoſophis certiſsimum fuit nihil
ad conſequendam quam quærebãt veritatem ſibi eſſe potius,
quàm vt eſſent diſputationis exercitatione frequentiſsimi. Et
inter illius opera Antonius Citadinus epiſtola incip. concluſ-
iones. ad finẽ dum tractat de ente & vno dicit, quòd diſputa-
Diſputationis elegans definitio. tio eſt cribrũ veritatis, ſuauiſsimus animæ cibus, nihil habens
ingrati. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis quæſt. iij. col. j.
poſt Hieron. dicit, quòd nihil certius deprehenditur eo quod
diſputationis mente teritur. Bene facit Petrus Marſius in com
mento Cicer. de Officiis. chart. ij. dum laudat Dialecticam &
diſputationes Socratis. Et inter cæteras rationes quibus lex
Mahumeti dãnatur, vna eſt: quia de lege ſua diſputari vetuit,
ne eius falſitas detegeretur. Papa Pius epiſt. vij. char. iiij. & xv.
& xxvij. cùm doceat Apoſtolus: Omnia probate, quod bonũ
eſt tenete. c ſancta. xv. diſt verſic. inter ſcripta. Albertanus lib.
ij. de prudentia. col. fin. & in rubr. de probatione amicorum. &
dicit Fortunius in l. iuriſgentium. col. xxxix. ff. de pact. quòd
Cato Stoica inueſtigatione ea ſæpe ſentiebat quæ à vulgo diſ-
ſentirent, & ea quidem veriſsima. hinc Salomonius in repeti.
§. reſponſa. inſtit. de iure nat. chart. x. dicit, quòd communes
opin. naſcuntur, creſcunt, ſeneſcunt & intereunt in ſcholis:
quia ibi de eis frequenter diſputatur. Igitur in præſenti quæ-
Ordo. ſtione diſputatiuè procedendo ordinẽ obſeruabimus: ne con-
tingat quod de Rubricis feudalibus dicit Io. Blanchi. in Sum-
ma. char. fin. col. j. cap. quoniã. Iaſ. ante præludia feudalia. col.
ij. cap. quæ ſit. & ibi Claud. in Spec. col. j. dicẽtes quòd nõ ſunt
bene ordinatæ. Franc. Tigrini multa bona ſcripſit, ſed diſqua-
ternata. Ange. in l. ſi quis ſeruo. ff. de ſol. & de tractatu Paridis
de ſyndicatu, dicebat Picus, & dicit Hippoly. in l. vnius. §. co-
gnitu

gniturum in fin. col. xiij. ff. de quæſt. ℭ ille tractatus eſt ſolen-
nis, ſed malè ordinatus. † bonũ itaq; cõſiſtit in ordine, ſecun- 9
dum Auguſt. & alios quos refert Lucas de Penna in l. ij. circa
prin. C. de proxi. ſac. ſcrin. lib. xij. quia ſcire quid facias, & ne-
ſcire quo ordine facias, nõ eſt perfectæ cognitionis: vt inquit
Bal. in proœm. ff. orum, in princ. qui plura adducit: & eum re-
fert Iaſ. in l. Gallus. in ij. lect. in §. idem credendum. col. ij. ff. de
liber. & poſth. & in proœm. ſui commenti de iure emphyt. pro
quo plura Anto. de Prato in tract. de ſecundis nupt. chart. iiij.
col. iij. & char. vij. colum. iiij. Brunus Aſten. in tract. de forma,
quando aliquid cenſeatur traditum pro forma: concluſ. xv. in
char. xl. col. iij. Barb. in c. cũ dilecta. vbi Moder. in apoſtillis,
col. x. de reſcript. Greg. Nazianzenus in tract. de moderandis
diſputationib. pag. ſeu colũ. x. frater Iſidor. de regimine princ.
li. j. c. vj. & Nauis ſtultifera char. cxliij. de corrupto ordine. &
quæ referũtur in proœ. Cõſiliorũ pro Monachis contra Cano-
nicos, de præcedenti. quod incip. præcide. & quæ ibi Auguſt.
Cano. in ſcrutinio dictorum conſiliorũ. hinc dicit Lancel. in l.
nemo poteſt. col. v. ff. de leg. j. ℭ qui nõ procedit ordinatè, di-
citur ponere habenam in cauda. de quo Fulgoſ. reprehendit
Odof. in l. mora. col. iiij. ff. de vſur. & vbi non eſt ordo, ibi eſt
cõfuſio. Roch. de cõſue. char. xxvij. col. j. facit Philotheus Achi
linus. in proœm. ſui Viridarij, char. ij. & dicit Angel. in l. j. §.
nũc videamus. ff. de oper. no. nun. la piu bella coſa del mondo
ſie l'ordine, ſine quo nihil poteſt cõmẽdari: coza ſenza ordine,
ſie a modo de vno zebaldone. Et dicit Aret. cõſ. lxvij. diligen-
ter & maturè col. j ℭ ſapiẽtis eſt ordinare, ſecundũ Philoſo-
phũ ij. Metaph. Inſequamur igitur ordinẽ Põtificis in c. ſi dili-
gẽti. de ſo. cõp. vbi Maria. col. vij. vlt. not. & in c. literas. de re-
ſtit. ſpol. cũ ſi. vt Portius in §. ſingulorũ. co. ij. inſt. de rer. diuiſ.
& Curt. ſenior cõſ. lvj. ſuper eo. iiij. col. verſ. his ſic præmiſsis.
ſcilicet referendo fundamẽta partis cõtrariæ. Et ſic ℭ non ſit
vtile nubere. Deinde ponã fundamẽta pro opin. quã teneo, ſci-
licet, Eſſe vtile nubere. Poſtremò reſpõdebo ad fundamenta
adducta in oppoſitũ: quia, vt dicit Iſidorus, quẽ refert Spec. Vi-
ridarij li. j. c. clxxxvij. in prin. ℭ prius noſtra firmemus, dein-
de obiecta cõfutemus. Nec excadeſcãt nobiles & honeſtę ma-
tronæ, prout expertus iam didici, ſi in prima parte aliqua con-
tra mulieres adducã: quoniã iſte eſt mos diſputãtium: vt patet
ex prædictis. & ex exẽplis quæ refert Longolius in ſua defen-

fione habita Romæ, quæ incip. quòd char. xxj. dũ loquitur de Carnead. Phauorino, & aliis. & chart. xxiiij. & char. xvij. dum loquitur de Cicerone. quia ex oppoſito in vltimis æquè præua lent l. pacta nouiſsima. C. de pac quæ melius memoriæ retine tur. Card. in Clem. j. col. iij. de reliq. & ven. ſanct. Plura contra viros adducam, adeò vt cum Syluam hanc contra mulieres viri inducere voluerint, inſpiciant & ibi quæ viros attingunt: & potius ſilendi, quàm loquẽdi materiã adinuenient. Quicquid ſit, nihil niſi maiorum noſtrorum dicta in ſceleſtas & irrationabiles perſonas inuenies: cõtra morigeratos verò & laudabiles, verbum nullum. Quomodo ergo quiſpiam mihi ſuccẽſet, cùm etiam ſim merus relator? ergo excuſandus. gl. in l. Gallus. §. idem credendũ, in verbo, pronepos ff. de lib. & poſthu. cum ſim. vt ĵ. dicam, relationi in tãtum vacaui, quòd ſi aliena dicta delerentur, charta alba remaneret. facit frater Thomas Illyricus de poteſtate Papæ. char. iiij. Et ſi ſolùm adduxiſſem ea quę faciunt pro mulieribus, potuiſſet lectori ſuſpicio ſuperuenire, prout in ſimili miratur. Aret conſi. clxv. ſicut col. x. verſi. venio ad vltimũ. vel mihi dici, quòd ſi ſciuiſſem quę cõtra eas ſcripta ſunt, nõ ita de facili pro eis enuntiaſſem. Nequaquam enim fugiẽda ſunt, quæ priores diſſeruere: verum enitendũ, vt melius quàm illi dicamus. Nam præterita in medio ſunt: ipſis autẽ opportunè vti, ſingula conuenienter argumentari, rectéq; diſtinguere, hoc ſapientis eſt. Sunt verba Iſocratis in oratione panegyrica, incip illos. char. j. pro quo l. j. §. ſed neq; ex multitudine. C. de vet. iur. enuc. vbi † qui ſubtiliter factum emendat, laudabilior eſt eo qui primus adinuenit. concordat c. ſi Apoſtolico. ante fin. de præben. lib. vj. glo. in auth. de mand. princip. in princip. in verbo, in ſuo. Fortuniũs in repet. l. legitima. col. ij. ff. de pact. Paul. de Caſt. in l. ſi filius qui patri. ante fi. ff. de vulg. & pup. vbi dicit, quòd prætor præponebat edicta declarantia Ius ciuile. Laur. Valla in proœm. vj. Elegãtiarum, Quinimò loquens à ſeipſo corripitur tanquam glorioſus. Ioan. vij. ex quo nil dictũ quin dictum prius. Alex. de Neuo contra Iudæos fœnerãtes. col. xxvij. & nil ſub ſole nouũ. Polycraticus in proœm. licet plura relicta videantur. Bald. in prologo Decret. colũ. j. Et ſi noua inuenire non potero, ſat erit, teſte Salomone, ab aliis inuenta, vel cultu reddere blandiora, vel accumulatione huberiora, vt iuuent & proſint cuicunque etiam faſtidito ſtomacho grauiorum lectione. Sæpe enim poſt macellum

& adi

& adipem, etiam blandiſsima oluſcula & fluuiales piſciculi appetibiles ſunt. & rarò quòd qui inſiſtit inuentioni, poſsit vacare ordinationi. & ecõtrà. † & difficilior eſt ordinatio, quàm 11
inuentio. ſecundum Feli. in cap. quæ in eccleſiarum. de cõſtit. in fi. facit Bald. in c. literis. iij. not. de reſcrip. hæc enim eſt quæ honorẽ fecit Accurſ. Spec. Io. And. Barto. Alex. Iaſ. Feli. & aliis qui hunc ſtylum ſunt ſecuti. vt ĵ. dicam loquendo de authoritate Io. And. quoniam dicta aliorum complexi ſunt ordinatè. Et ita etiam dicit Petrarcha epiſtola vij. quid agendum. dum dicit, imitandas apes ex diuerſis floribus legentes mella. & ſic erit dulcis rerum miſtura bonarum. Felin. in c. cum dilecti. in fi. col. v. de accuſat. Non tamẽ quòd velim vti longa recitatione, quia eſſet faſtidioſa, & infidelis, & ſuſpecta, vt ſolet culpari de hoc Barb. quem infrà referam: ſufficit enim referre in ſubſtantia. l. fin. C. de precib. imper. off. prout diſputando reſumimus argumenta aduerſantis ſolùm in effectu. Feli. in cap. & ſi conqueſtus. de ſimon. col. fi. Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doct. iiij. parte. q. xlvij. & cõtra reſumentem totum vt quandoque licet, ſecũdum Igneum in rep. authent. ex cauſa. col. lx. dicam infrà char. fin. vide Morum deridentẽ in repet. Vtopiæ. char. xiiij. Et multa magna breuiter ſunt dicenda, ſecundum Feli. in proœm. Decret. allegando Valerium: quod eſt artificioſum, multa ſcilicet cõprehendere ſub exiguo. Calcan conſil. lvij. viſis conſiliis. in princ. vbi allegat Ioan. And. in proœmio Nouel. facit idem Ioan. And. in c. j. de ſacr. non iter. † Et 12
ita etiam faciunt conſulentes, quos opus eſt præcipuè vti breuitate, & ſubſtantialiter loqui, ſecundum Aretinum conſilio xxxv. viſo. col. j. qui idem tradit conſ. lxxvj. diligenter. in prin. & cxix procedendo. Et conſil. ſuo vj. incip. viſo inſtrumento. & liij. diligenter. col. j. dicit, quòd qui rectè conſulunt, veniunt ad rem ſine multiloquio, & ſine trufis, & generalibus quæ ſolent apponi ornatus cauſa, ne parùm multa ſcire videãtur: nec incipiunt ab ouo gemino, ſecundũ eum conſ. clxiij. ſicut col. vij. Et debet aduocatus eſſe parcus in verbis, in allegando pauca & bona. gl. in proœm. Regularum Cancellariæ. not. in cap. tales. xxiij. diſt. quia ad veritatem probandam multis verbis opus non eſt, ſed efficacibus. gl. & Ioan. And. in cap. cum ſit. de æta. & qualit. Et dicit tex. in l. ita vulneratus. c. fi. ff. ad l. Aquil. vna contentus ero. pro quo facit l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſis. vbi Alber. & facit Bal. in l. precibus. C. de impub. & al. ſubſt.

dicā ſ. loco ſuo, quia veritatis ſimplex oratio. & dicit Codrus
13 ſerm.v.incip. de pulchriore char. j. quòd † veritas non quærit fucum, non pigmenta, non cincinnos: nec indiget veritas verborū adminiculis. l. j. C. ſi vt ſe ab hæred. abſt. & cōſiſtit in paucis. c. odi. xxiij. q. j. c. non mediocriter. de conſec. diſt. v. Et qui mauult doceri, quàm deludi, rem quærit, nō verba: qui durus autē & indocilis eſt moneri nequit, niſi verborum illecebris.
14 Hinc dicimus quòd † verba ſunt emittēda ſecūdū qualitatem perſonæ cui dirigūtur. gl. in d. proœm. Regularū Cancellariæ, arg. c. diffinimus. in ſi xviij. q. ij. & Greg. in Paſtorali, ſecūdum qualitatē auditorū debet formari ſermo doctorū, & ſecundū eam intelligūtur. l. plenū. §. Equitij. ff. de vſu. & hab. laſ. in l. ſtipulatio iſta. §. hi ſunt. ff. de verb. oblig. ij. col. vbi ponit ſex ſimilia in l. diē functo. ff. de offi. aſſeſſ. in l. ſi fundū ſub cōditione. §. qui fundū. ad fi. ff. de leg. j. not. in c. quamuis. col. xlvij. de pact. lib. vj. Corſ. ſing. lvj. ſub verbo. conditio perſonæ. incipit, aliquis promittit. Hippol. in rub. C. de probat. col. v. Bonif. in tract. de nobilitate. iij. parte. not. lvj. Quoniā ſapiens ex paucis multa intelligit, gloſ. in auth. de conſang. & vter. fratri. §. j. in ver. opinari. imò & d. Lælius de Gabrielib. intelligebat ad motum labiorū. de quo mētionē facit Bar. in l. j. col. ij. ff. de verb.
15 obl. † Et propterea non debemus in ſermonū foliis gloriari. c. Melchior. j. q. j. quia multitudo oneroſa nihil habet honeſti. §. fi. in auth. de referēdar. Imò in multiloquio nō deeſt peccatū. c. & ſi Chriſtus. de iureiur. ꝓpterea ſuperflua debēt reſecari. §. quibus in j. conſti. Codicis. & C. qui ad. in l. ſi quæ incipit, vt verborū inaniū captiōes. hinc Bart. Bal. & alij. in l. Gallus. §. quidā rectè. ff. de lib. & poſth. reprehendūt Scæuolā de ſuperfluitate: quia paucis ſemper agendū eſt. l. j. ff. de præſcrip. verb. maximè in claris. Aret conſ. cliij. cōſultatio. ſecundū Philoſo-
16 phum iij. Rhetor. vbi Cicer. ad fin. † Breuitas eſt delectabilis auditoribus, quia ſenſus auditus inter omnes ſenſus eſt valde attediatiuus: quia gaudēt breuitate Moderni, vt etiā ſyllabam vnā non neceſſariā non apponāt. gl. j. in l. j. ff. quod metus cauſa. cōſ. vt latè Petr. de Leſnaudiere in tract. de Doct. iiij. parte. q. i. poſt mediū. Paris de Puteo in tract. de ſyndicatu. chart. v. de exceſ. aduoc. in princ. Et propterea Oldr. conſi. xvii. quidam clericus. col. vi. inuehit cōtra Prouinciales, qui volunt ſcripturam longam: quia ſæpius res minus eſt intellecta longitudine, quàm obſcuritate narrationis. ſecundum Ciceronē in primo

Rhe

Rhetor. facit † quia longitudo ſcripturæ ſæpe inuoluit mētem 17
legentis. Aret. conſi. lxxxiij. quia multa. poſt princi. & ciij. breuitas. & cliiij. breuitate, nec ſuperfluis agendum eſt. in l. hęc ſti
pulatio. §. diuinus. ff. vt leg. nom. cau. & fruſtra multiplicamus
ſermones. l. pediculis. § Labeo. ff. de aur. & arg. leg. † Et pro- 18
pterea ſi aduocatus ſit nimis longus, poteſt ſibi iudex impo-
nere ſilentium. & ſi non obediat, eum priuare officio aduocationis. gloſſ. in l. ex ea cauſa. ff. de poſtul. quam ſingul. dicit Petrus de Leſnaudiere, & Paris de Put. in locis prædictis. Iaſon in l. j. ff. de offic. aſſeſſ. col. j. vbi Niger colum. iij. maximè quando
alius aduocatus iam plenè dixit: † quia repetitio eſt ſemper re 19
probanda. l. ampliorem. quæ eſt fin. in §. in refutatoriis. C. de
appell. quoniam adiectione non indiget plenitudo. cap. bene
quidem. xcvj. diſt. & ſuperuacuis laborat impēdiis, qui ſolem
certat facibus adiuuare. c. ſi omnia. vi. q. i. Et ſecundum Prouer
bium Hetruſcum, dicuntur vendere ſolem de menſe Auguſti.
Curtius Senior conſil. lxiii. antiquiſsimo. col. fin. vel ſolem lucerna oſtendere. Morus in repetit. Vtopiæ. char. ii. facit illud
Horatii, in ſyluam ne ligna feras. de quo Eraſmus parte prima Prouerb. ccccclv. & in iiii. parte, Prouerb. cxxx. vbi allegat Ouidium Elegiarū: Quid folia arboribus, pleno quid ſydera cœlo, In freta collectas alta quid addis aquas? reíque demonſtratæ demonſtrationem addere fruſtrà eſt. l. i. in §. fi. ff. de
dot. præleg. Salomon. in repet. v. reſponſo. char. viii. inſtitu. de
iur. nat. facit illud, Rem nulli obſcurā, noſtræ nec vocis egentem. facit Buſtus in Defenſorio montis. in iii. parte ii. tract. in
princ. vbi etiam allegat Hieron. contra Rufinū, Ea quæ taces,
omnes flagitant: ad ea reſpondes quæ nullus requirit. & fit iniuria illi qui prius dixit. l. ii. C. de epiſc. aud. At alii dicunt quòd
in ſuperfluis non proditur, niſi flatus. Bald. lib. ii. conſil. c. factum ſuper quo. col. ii. & verba perdere leue eſt. & quod repetitur, cenſetur magis validū & famoſum l. i. C. de emend. cod.
l. fi. §. ſed neq; diem. C. de vet. iure enunc. vbi dicitur, ꝙ quā
doq; vnius etiam deterioris ſententia poteſt in aliqua parte
maiores ſuperare: & magis integrū eſt iudicium quod plurimorum ſententiis cōfirmatur. lxiii. diſt. c. extra conſcientiam.
in vltimo prologo epiſtolarū Pauli ad Ro. vbi Paulus ad eos
ſcribit, non ꝙ minus accepiſſent à Petro, ſed vt duobus Apoſtolis atteſtantibus eorum corroboraretur fides. Alexand. lib.
iiii. cōſ. lj. cum dicatur in princip. Landr. in addit. ad primum

consilium Bart. & quæ superabundant, implent cisternas sapientum. Bald. in l. fin ad fi. C. de iure emphyt. facit cap. bonę. de confirm. vtil. vel inuti. l. non solent. ff. de reg. iur. Scrutinium chart lxxxix. & quomodo toleretur superfluitas, Marian. Socin. in c. significantibus. col. j. de lib. ob. Maleretus in tract. de elect. char xliii. col. iiii. † Item intellige prædicta quando in breuibus potest declarari intentio voluntatis. l. j. §. j. ff. de hæredib. instit. l. verbum volo. vbi Bald. C. de fideicom. post glo. aliàs secus, ne propter breuem sermonem stemus in æquiuoco. l. ita fidei. ff. de iur. fis. Barto. & Bald. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. quia obscurus fio, dum breuis esse laboro. gl. in proœm. fforum. in §. penul. in verb. compẽdium in l. testamentũ. C. de testam. quia sic studẽdum est breuitati, quòd nullum damnum fiat intelligẽtiæ. Hieron. quem refert Nata. in clem. sæpe. de verb sig. col. xvij. est in v. notabili. latè Barb. in cap. postulasti. col. vj. de foro cõpet. vbi dicit quòd per compendium non debet deueniri ad dispendum. cap. qualiter. el ij. ad fin. de accusa. propterea dicimus, quòd qui clarius exprimit, non vtitur superfluitate. l. j. in fi. princ. C. de curat. fur. Felin. in c. quoniam. col. ix. vbi Decius col. j. de institut. Burgos in c. cum causa. col. j. de empt. & vend. gl. in j. Regula Cancellariæ. Et quis non potest nimis clarè loqui, ad tollendũ sophisticas dubitationes, saltẽ propter simplices & ignorantes. l. fin. C. de indic. vid tol. Decius in c. significantibus. de appell. in consi. cxiij. col. ij. Hippol. in l. j. § si seruũ quasi. col. vj. ff. de quæstio. Gammarus in tract. de extensione. col. xxxij. Igneus in repet. authen. ex causa. col. xxxiij. bene facit textus in l. cum virum. ante fin. C. de fideicom. vbi vltra verba testatoris, adducuntur adhuc probationes ad declarandum illius voluntatem, maximè si sumus in materia quotidiana: quia tunc est plenius attingendum. l. legaui. ff. de liber. leg. cum sim. vt Cacialupus in repet. c. j. de feu. cog. in primis verbis. Perus. in præfatione repet. c si pater. de testam. lib. vj. Anchar. in princip. rub. de regul. iur. lib. vj. Cepol. in authen. sed nouo iure. col. x. C. de seru fugit. Igneus in repet. authen. ex causa colum. iij. C. de liber. præter. Barto. in l apertissimi. C. de iudiciis. Et hæc cumulatio seruiet in exordiis Consiliorum & Lecturarũ, quantũ ad omnia contenta in hoc libro. & quæcunque dicta & facta mea submitto iudicio & correctioni sanctæ matris Ecclesiæ, cum protestatione, de quain c. damnamus. ante fin. de summa Trinit. & fide cathol.

cathol. quia sine præiudicio loqui intẽdo cuiuscunq; rectius sentientis. l. Claudius Felix. ad finem. ff. qui pot. in pign. hab. etiam quantumcunqueiuuenis, imò anniculi, exemplo Augustini in cap. si habes. circa medium. xxiiij. quæst. iij. Et ne sine diuisione procedamus propter illius vtilitates, Ias. in rubr. institut. de act. in fin. Galiaura in l. stipulationum quædam. in ij. not. ff. de verb. oblig. †. quæ vt sit bona, debet fieri per species 21
oppositas & contrarias: vt animalium aliud album, aliud nigrum. Ias. in §. actionum. primo not. institut. de act. & debet esse bimembris siue reducibilis ad bimembrem, secundũ Angel. in §. omnium. Innoc. instit. de act. Barb. in cap. quoniam. §. in aliis. ij. not. vt lit. non contest. Luc. de Penna in l. omnes. col. j. C. de decur. libr. x. Besutius in repet. l. re coniuncti colũ. j. Et sic debet fieri per membra, non per frusta. Bald. in l. i. ff. de procurat. in secunda lectura. in princi. ne dicamur facere de vno ceraso duos bolos. contra Lancel. in l. si donatione. col. ii. C. de collat. Et tu qui vis intrare examen, vide diuisionem Besutij in d. l. re coniuncti. colum. i. & si vis diuidere glossam per frusta, vide vnam diuisionem Ias. in l. i. C. de instit. & substit. col. ii. super glos. in verb. manifestum. Bald. in repet. l. Celsus. col. xi. versi. venio nunc ad glossam. ff. de vsucap. impressa post suum tit. de præscript. Et esto memor expedire partes per viam oppositionis vel quæstionis, vt per legentes sextum Decretalium. Ego autem in diuisione huius Syluæ non obseruabo ista requisita. sed ponam vnã diuisionẽ gratia commodioris allegationis, exemplo patrisfam. qui diuidit fundum gratia commodioris culturæ quæ non inducit rerum pluralitatem. Ias. in l. re cõiuncti. col. xxix. versi. non obst. etiam si diceretur. de leg. iij. Diuido igitur in sex libros æquè principales. Operis diuisio.
In primo, adducã nouẽ fundamẽta tenentiũ quòd non sit vtile nubere, subdẽdo modũ arguẽdi in iure. In secundo, nouem ampliationes cum vnica limitatione ad eorum conclusionem, quòd nõ sit vtile nubere. In tertio, fundabo intentionẽ meam, esse vtile nubere per duodecim argumẽta, inferendo materiã Monitorialiũ. In quarto, respõdebo ad fundamẽta & ampliationes tenentiũ oppositũ, subiũgendo quomodo possent sedari partialitates. In quinto, ponã quomodo debeat se iudex continere in iudicãdo: & ibi plenè ponã regulã cum ampliationibus & fallẽtiis, quòd tenẽda sit cõmunis opi. inserẽdo puta de authoritatibus aliquorũ doctorũ. In sexto, ponam quomodo

intel

intelligatur quæstio esse dubia, & quo tunc debeat iudex iudicare, & obedire rescripto principis. & de præcedentia Doct. & Medici, & de priuilegiis miserabiliū personarū, & de sibi ascribētibus dicta aliorū. Et cur potius in sex libros, quàm in tres, & de dignitate & prærogatiua numerorum, vide per Baptistā Egnatiū in racemationibus. char. c. & seq. dū enumerat singulos dies hebdomadæ, & in tabula Claud. super Lucā de triplici viatore, in verb. numerus & in tabula Macrobij. & Io. Montoloniū in Prōptuario Iuris: vltra quos de binario August. Canonicus in scrutinio char. vj. de ternario. Philelph. in epist. Ausonius Gallus in suo libr. Epigrāmatum, in c. de ternario. not. inc. tu bibe. Gilbertū in quæstiōe ij. Oeconom. Philip. char. xij. & ante eum frater Lud. Viualdus in Opere regali, de laudibus trium Liliorum. q. ij. vers. nono quia prolixum. vbi enumerat lxxiiij. laudes huius numeri. Vldar. Zasius in oratione incip. nō possum de quaternario, Codrus serm. vj. char. iij. Abb. Zacharias in serm. consil. Pisani, in fin. ij. chart. vbi de duodenario. de quinquenario, Bald. in procem. Rex pacificus. col. vj. de senario. Io. Montaigne in tract. de bigamia. chart. ij. secunda parte. & in oratione Nicolai ad Alexandrum Papam pro Lucensibus. incip. vereor. col. ij. Codrus serm. iij. char. ij. de septenario, frater Ludouicus Viualdus in tract. de veritate contritionis. char. cxxxiij. Gel. libr. iij. cap. x. Varro Gallicus in tract. vulgari exhortationis pacis. chart. xvij. Curtius Iunior in præfatione ad suum tractatum Feudorum, incip. optaui. col. j. dicens, reputatur aliis perfectior, sed nihil allegat.

ARGVMENTA.

1 Nubere non esse vtile, disputatur ex quorundam opinione.
2 Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur.
3 Mulieres quare facilius inducantur ad matrimonium, quàm viri. & numer. 12.
4 Hospes turpius eiicitur, quàm non recipitur.
5 Matrimonium speciem esse seruitutis.
6 Maritum corporis sui potestatem non habere.
7 Mors seruituti anteponenda.
Libertas thesaurus inæstimabilis.
8 Hominem omnium quæ creata sunt, esse nobilissimum.
9 Mulieres non esse admittendas ad regimen ciuitatis.
10 Mulieres vt plurimum stultas esse.
11 Linguæ lubricitas non est facilè ad crimen trahenda.
13 Insipientia nihil est peius aut periculosius.
14 Ignorantia est omnium errorum mater.

Mul

15 Mulierum stultitiam morbum esse contagiosum.
16 Societatem bonorum esse expetendam.
17 Socius inducens socium ad prodigendum bona sua, tenetur ei vtili actione.
18 Fœminarum inconstantia notatur.
19 Mulierum incontinentia.
20 Gaudium longæuitatis causa est.
21 Casus dementis, correctio est sapientis.
22 Fama bona thesaurus est inæstimabilis.
23 Mulier nobilis impudicè viuens perdit nobilitatem.
24 Factum infectum fieri non potest.
25 Adulterium natura turpe est.
26 Amicus noster dici non potest, qui saluti & famæ nostræ insidiatur.
27 Adulterarum finis qualis vt plurimum esse soleat.
28 Accipere iniustè, quæ postea in pios vsus conuertamus, non licet.
29 Mulierem nihil tam dedecorat, quàm adulterium.
30 Maritum nihil tam lædit, quàm vxoris adulterium.
31 Maritus patienter ferens vxoris adulterium, præsumitur leno.
32 Maritus desistens ab accusatione adulterij ob lucrum dotis, culpandus est.
33 Tutor transigere non potest de iniuria illata patri pupilli aut ipsi pupillo, cum talis iniuria eis dedecus affert.
Honestas omni lucro præferenda.
34 Morem famæ postponendum.
35 Adulterium matris in contumeliam filiorum verti.
36 Marito non licet in vxorem atrocius sæuire.
37 Mulieri licet à viro diuertere ob nimiam eius sæuitiam.
38 Mulierem quæ à viro aufugit propter eius sæuitiam, tenetur vir etiā absentem alere.
39 Vxor quæ diuertit à viro propter eius sæuitiam, non tenetur redire ad virum, nisi ille cauerit de non offendendo eam. & nu. 42.
40 Maritus vxorem expellens sine causa, tenetur ei consignare dotem.
41 Maritus expellens vxorem sine causa, indignus est qui lucretur dotem, quam aliàs ex statuto lucraretur.
43 Vxoris cædes detestabilior est quouis alio homicidio.
44 Veneno aliquem aggressus, puniendus est, tametsi non moriatur, qui venenum sumpserit.
45 Maritus quandoque expellit vxorem causa dotis non solutæ.
46 Vxorem se accepturum si quis simpliciter iurauerit, intelligitur mediante dote congrua.
47 Dotis causa possitne coram iudice ecclesiastico agitari.
48 Incestum ex matrimonio nonnunquam contingere.
49 Adulterio nati aliquando excludunt legitimos à successione eis debita.
50 Matri non creditur asserenti se ex adulterio filium suscepisse.
51 Filius in matrimonio natus, præsumitur potius legitimus quàm ex adulterio natus.

Sacer

52 Sacerdotum multitudo eos contemptibiles reddit.
53 Rara quæque pretiosa sunt.
54 Fœtus facilius concipitur concurrente vtriusque semine, quàm ex solius maris semine.
55 Probatio admittitur contra filium quòd non sit legitimus, quamuis constante matrimonio sit natus.
56 Parentum assertio de filiis quid operetur.
57 Fratres ex diuerso semine natos, ferè semper esse discordes.
58 Filius à patre delatus ob delictum morte expiandum, mitius puniendus est, quam si ab alio accusaretur.
59 Patri parcitur qui non patefecerit conspirationem filij contra principem.
60 Pater stuprans filiam indignus est nomine patris: quemadmodum filius manus inferens patri, indignus est nomine filij.
61 Paricidij legem quare Solon non tulerit.
62 Pœna mortis ob crimen debita quibus causis possit vitari, aut in longius tempus trahi.
63 Confessus in tortura, non præcedentibus indicijs sufficientibus ad torturam, non est condemnandus.
64 Confessio eius qui iniustè incarceratus est, non est sufficiens ad eum condemnandum.
65 Confessio extorta in quæstione nullis præcedētibus indicijs habita, non potest reddi valida ex indicijs post quæstionē superuenientibus.
66 Probationem, qua reus crimen à se diluere conatur, non oportet semper esse apertam, vt is absoluatur.
67 Confessus se occidisse, sed ad defensionē suam, an sit condemnandus, si non probet defensionis causa occidisse.
68 Hominem flagitiosum non est licitum defendere,
69 Hominem nequam occidere interdum grauius est, quàm hominem innocentem.
70 Iudices proniores esse debēt ad absoluēdū, quàm ad cōdemnādum.
71 Delicta esse punienda.
72 Iudex non propterea crudelis existimandus est, quòd flagitiosos puniat.
73 Pœnæ delinquentium medicinæ appellandæ sunt.
74 Flagitiosis hominibus parcens, bonis nocet.
75 Veniæ facilitas malos ad peccandum proniores reddit.
76 Fœmina à multis maribus appetita, discordiarū vehemēs causa est.
77 Agnatorum vnum offendens, totam agnationem lædit.
78 Iniuria vni de familia facta totam familiam lædit.
79 Adulterum posse impunè occidi, cur statutum sit.
80 Iudex potest cuiuis præcipere ne iter faciat ante domum inimici ob suspicionem dissidij.
81 Iudex potest præcipere litigantibus de possessione fundi, ne eum fundum ingrediantur, metu scilicet futuri inter eos dissidij.
82 Duellum regulariter est prohibitum.

Mari

83 Maritus occidens adulterum an sit puniendus. & num. 85. & 93.
84 Marito an liceat in foro conscientiæ adulterum occidere.
86 Præceptum, Non occides, declaratur per Ius ciuile.
87 Homicidium posse permitti à lege ciuili ex causa.
88 Exempla declarant regulam, non etiam restringunt.
89 Adulterium pœna capitali puniendum est.
90 Adulterium apud Gallos non esse crimen capitale.
91 Castitas semel amissa recuperari non potest.
92 Honorem suum cuiuis defendere permittitur.
94 Peccans per iracundiam mitius est puniendus.
95 Occidens alium se defendendo, quamuis modum inculpatæ tutelæ excedat, mitius tamen puniendus est.
96 Homicidium iamdudum commissum læuius puniendum est. Pœna mortis nemo plectendus est ex solis coniecturis quantumuis vrgentibus.
97 Occidēs aliquē in ludo mitius est puniēdus, quàm q. dolosè occidit.
98 Marito an liceat cōuocare amicos ad occidendum adulterum.
99 Iniuriam patienti qui non fert opem si potest, censetur fouere eum qui iniuriam facit.
100 Clericum adulterum occidens, aut etiam alias iniuria afficiens, an sit excommunicatus.
101 Statutum quo continetur quemcunque homicidam capite plectendum esse, quam interpretationem recipiat.
102 Maritus qua forma denuntiare possit ei, quem suspicatur esse adulterum vxoris suæ, ne cum ea colloquatur.
103 Maritus adulterum cum vxore repertum in loco suspecto post trinam denuntiationem ei ritè factam, potest impune occidere.
104 Maritus quāuis sit adulter, potest tamen adulterum cum vxore repertum post tres denuntiationes rite factas, occidere.
105 Denuntiationes à marito faciente ei, quem suspicatur esse adulterū vxoris suæ, debēt fieri cum interuallo, nō vno eodémq; die.
106 Maritus diuertere ab vxore debet, statim atque eam adulteram esse intelligit. + potest
107 Vxorem adulteram dimittens, an possit aliam ducere. & nu. 119. & 123, & 140. & 144.
108 Mulierum castigans, operam ludit.
109 Amoris vis quanta sit.
110 Amor immoderatus nonnunquam vertitur in insaniam.
111 Mulieres quare sint molles.
112 Monachi claustra egressi, omnium hominum nequissimi sunt.
113 Homo non facile mutat mores.
114 Clericus non est cogēdus iurare se non rediturum ad concubinā.
115 Nubere melius est, quàm vri.
116 Continentia persuaderi potest, imperari non potest.
117 Continentem esse, impossibile est homini absque Dei auxilio.
118 Incontinentiæ remedia.
120 Impossibile, & difficile, æquiparari.

Impo-

Impossibilia, aut quæ sunt maximè difficilia, ea non sunt in potestate hominis.
121 Impossibile nihil est nobis à Deo præceptum.
122 Impossibile neminem obligat.
124 Continentiæ perpetuæ pœna nemini est temerè iniungenda.
125 Sperma retentum efficitur venenum.
126 Delicta non egrediuntur suos authores.
127 Maritus vxorem adulteram cognoscens, etiam post peractam ab ea pœnitentiam, quibus incommodis afficiatur.
128 Literæ sacræ non egent suppletionibus.
129 Concubinæ nomine clerici acquirentes, dicuntur fraudare Ecclesiam.
130 Clericos rarò de frigiditate cõqueri, atque inibi quibus vacationibus soleant curari frigidi homines.
131 Clericos practicus Papiensis variis in locis insectatur.
132 Dantes damnatus post mortem vt hæreticus, & quam ob causam.
133 Iura variari circunstantiis temporum & moribus hominũ variantibus, non est inconueniens.
134 Nuptias sacerdotibus magna ratione sublatas, maiore ratione esse restituendas ex sententia Papæ Pij.
135 Laicos meliores esse quàm clericos, Ecclesiam Dei destruit.
136 Henribaldus Cotta à sacerdotibus occisus, què dei nuptias prohibere vellet.
137 Auaritia imitatoribus seu ministris Christi non conuenit.
138 Ecclesia benignius exigere solet, ne videatur lucris temporalibus inhiare.
Ecclesia non quod sibi, sed quod vniuersæ reipub. Christianæ expedit, inspicere solet.
139 Laici si boni sint, dicuntur ecclesiastici.
141 Ecclesia errare non potest.
142 Interpretationi sanctorum inhærendum est.
143 Regulis Iurisconsultorũ non subiacent quæ spiritu Dei acta sunt.
145 Meretrix ea dicenda est, quæ se duobus aut tribus quæstus causa commiscet.
146 Neptunum frustrà accusat qui iterum naufragium facit.
147 Vitiis in mores transeuntibus remedium nullum adhiberi potest.
148 Futura ex præteritis colliguntur.
149 Clericus incorrigibilis tradendus est Curiæ seculari.
Periuro amplius non creditur.
150 Iteratio auget delictum.
151 Impetrans secundò indulgentiam à principe, debet facere mentionem de priore.
152 Papa an possit dispensare super matrimonio. & num. 161.
153 Monitus nolens se corrigere, habendus est pro Ethnico & Publicano.
154 Papa potest dispensare cum coniugato vt beneficium simplex tenere possit.

Papæ

155 Papæ factum Dei factum reputari.
156 Maritus potest post consummatum matrimonium ingredi religionem propter manifestum adulterium vxoris.
157 Episcopus tantũ astringitur Ecclesiæ suæ, quantum maritus vxori.
158 Mulier ob adulterium perdit omne ius quòd habet in marito.
159 Regula, Quos Deus coniunxit &c. patitur limitationem.
160 Traianum imperatorem eductum fuisse ex inferis.
162 Mulierum malitia notatur.
163 Mulierum proprietates.
164 Mulieres in plerisque deterioris esse conditionis quàm viros, & in plerisque melioris conditionis.
165 Mulierum imperfectiones notantur.
166 Mulieres prohibentur ingredi quasdam capellas ecclesiarum.
167 Vxores viris seruire debent ex præcepto Dei.
Mulier regno præfici non debet.
168 Lex Salica in Gallia.
169 Fœminas non succedere existentibus masculis, iuris diuini est.
170 Definitiones, & declarationes terminorum initio cuiusque disciplinæ explicandas esse.
171 Iurisconsulto verba legis diligenter sunt ponderanda.
172 Definitio quid sit.
173 Definitiones in iure periculosas esse.
174 Definitio, vt sit bona, quæ sint necessaria. & num. 176. & 178.
175 Definitionẽ debere cõuerti cũ suo definito, quomodo intelligendũ.
177 Rei vnius vna definitio est.
179 Definitio à descriptione quid differat.
180 Verba in definitionibus propriè accipi debent.
181 Causa non debet per effectum definiri.
182 Argumentum vnde dicatur.
183 Argumentum quid sit. & num. seq.
185 Argumentum ab vna re ad aliam quando valeat in iure.
186 Determinatio duo determinabilia respiciens debet ea determinare æqualiter.
187 Dispositio vna non debet diuerso iure censeri.
188 Verba vno & eodem contextu comprehensa sunt pariformiter intelligenda.
189 Statutum in vno eorum quæ paribus passibus ambulant, statui debet & in altero.
190 Circunstantiæ aliquot enumeratæ, pro quarum differentia facilè dissoluuntur argumenta in iure.
191 Solutiones ad argumenta quales soleant ab imperitis dari.
192 Argumentum ab euitando absurdo validum est in iure.
193 Absurditas & iniquitas in interpretandis legibus summopere vitanda.
194 Verba nonnunquam à propria significatione detorquenda, vt euitetetur sensus absurdus. & num. 196.
195 Absurdũ aliquando tolerari, vt euitetur quod magis absurdum est,

 Adiect

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

197 Adiectiuum subsequens duo substantiua, vtrunque determinat.
198 Argumentum ab etymologia vocabuli est validum in iure: atque inibi plures locos videre potes, è quibus sumuntur argumenta in iure.
199 Scientia cuiusque rei ex causis illius potissimum acquiritur.
200 Causa formalis potius attenditur, quàm materialis & quam ob causam.
201 Vitium maius est in forma, quàm in materia.
Effectus potius denominatur à causa immediata & propinqua, quàm à causa remota.
202 Natura cuiusque actus attenditur ex origine rei, nõ ex accidente.
203 Causa finalis potius consideranda est, quàm causa impulsiua.
204 Lex à ratione regulatur tanquam ab anima.
205 Causa cessante, cessat affectus.
206 Effectum aliquando non cessare, causa cessante. & num. 218.
207 Conditionem semel fuisse impletam sufficit, licet implementum non duret.
209 Coniecturis non est locus in his quæ certa sunt.
210 Verum præsumitur esse, quod communiter accidit.
211 Leges aptari solent ad ea quæ frequenter accidunt.
212 Contrariorum altero posito, alterum remouetur.
213 Argumentum à contrario sensu non semper esse firmum in iure.
214 Correlatiuorum altero existente vero, alterum etiam verum esse necesse est.
215 Inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium.
216 Rem quemque ex fine suo iudicari.
217 Fictiones duæ circa vnum & idem non concurrunt.
218 Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.
219 Genere perempto species eius perimi necesse est.
220 Genus in iure tribus modis capi.
221 Genus & speciem non eodem modo accipi à Iurisconsultis quo à Dialecticis.
222 Speciei vni proprium non potest alteri speciei conuenire.
223 Indefinita quando æquipolleat vniuersali.
224 Verba interpretationem assumunt ex natura actus.
225 Alternatio præsumitur in dubio fieri inter æqualia, vel parum distantia.
226 Dominium rerum legatarum sub disiunctionem non transit ad legatarium ante electionem.
227 Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus.
228 Legẽ nemo sibi ita imponere potest, quin ab ea liceat ei recedere.
229 Subiecta talia sunt, qualia prædicata demonstrant.
230 Qualitas non est sine subiecto, quemadmodum nec motus sine termino, nec accessorium sine principali.
231 Actuum humanorum duplex variatio.
232 Verba secundum subiectam materiam intelligenda.
233 Totum infert quamlibet sui partem.

¶ DEVENIENDO igitur ad quæstionẽ nostrã quam post Platonem qui fuit diuinus, & in cuius scriptis reperitur fermè totũ Euangelium Ioannis scilicet, In principio erat verbũ, &c. vt Papa Pius ad Turcum epist. vij. chart. xij. Marsilius Ficinus epistolarũ lib xij. char. cxcij. epist. inci. Frater Sanctes. Petrarcha epis. lxiij Fortunius, de iusti. & iur. col. lj. latè examinarũt. Arist. Plutarch. & Seneca, quos refert diuus Hieron. cõtra Iouinianum lib j. c. xxx quod inscrip. scripserunt. Archiepiscop. Floren. iij. parte Summæ. de statu coniug est in princip. Volaterranus Commentariorum Vrbanorum lib. xxx. in titulo, de cõiugio. quis in eo veterum ritus, & quatuor seq. Codrus qui refert Plutarchum serm. iiij. incip Plutarchus. Mancinellus in sermonib. lib. ix. tit. j. licet titulo seq. teneat contrarium. Vlder. Hutten. in dialogo de Fortuna, char. x. & seq. Francis. Barbarus in tract. de re vxoria. Gilbertus in quæstionibus œconomicis enumerat centum commoda, & cc. incommoda matrimonij. †horum maior pars & ferè omnes concludunt, non esse vtile nubere: adducẽtes Theophrastum, cuius dicta vbi suprà refert Hieronymus. & cap. xxviij. incip. sentio. & latius referuntur in vltima parte Epistolarum eiusdem sancti, epist. lxxix. incip. loqui prohibeor in Polycratico, lib. viij. c. xj incip sicut in Laërtio de vita & moribus Philosophorum: quæ etiam habentur in Margarita Poërarum chart. cxiiij. per Alb. de Rosate, in rubr. C. de nupt. postquam ergo referuntur in tot locis, superfluum esset in tanta librorum libertate hic ea transcribere. I

¶ CONCLVSIO suprascriptorũ est, Quòd non sit vtile nubere. eandem opin. latè tenet Petrarcha de vita solitaria, circa fin. frater Iacob. Magnus in Sophologio sapientiæ, lib. ij. cap. xvij. de regimine domus vxoris & filiorũ. Clarius lib. x. c. xj. quomodo cõingia legitimè sint cõtrahẽda gl & Panor. allegãtes illud Philosophicũ de quo Valerius in vij quodcunq; feceris te pœnitebit in c j. § fi. in fi. de sum. Trin. Polycraticus lib. viij. c. xj. Imol. in c. tuæ. de spõs. col. xij. Henr. Boich. & Præpo. in c. commissum iiij. not. de sponsa. Io. Montaigne in tract. de big q. ij. col. ix. & seq. Luc de Pẽna in l. ij C. quando & quibus quar. pars deb. lib x. in l. in sacris. col ij C. de proxim. sac. scri. lib. xij. Petr. de Ferrar. in sua practica, in for. lib. quo vxor. ag. ad do. in glos. in verbo, vxor. colum. j. & alibi sæpe scribentes. Pro ista parte primò adducit Hieronym contra Iouinianum, libro j. cap. vij. incip. maritorum. authoritatem Saluatoris in

Conclusio negatiuæ, Nõ est vtile nubere.

Authoritas Philosophi.

Authoritas Saluatoris.

Matth.xix.cui cum discipuli respondissent, vxoris onere contemplato: Si tale est, inquiunt, non expedit nubere. Saluator replicauit, Rectè quidem sentitis.cap.omnes,xxxij.q.vij. cap. qui sitit.xxxiij.quæst.v. Matth. Bosius epist.j chart.ij.& iij.vbi subiicit quòd fallitur, qui credit se Deo militare, dum vxori & liberis seruit.hinc Ant.de Prato. in tract.de secund.nupt. char.xvij.col.ij.dicit quòd non bene conueniunt lectura & lecteria.& Cicero,que refert Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris,in verbo,vxor. col. vij.dicebat,quòd nõ poterat philosophiæ pariter & vxori operam dare. vide ibi etiam in verbo,matrimonium.

Onera matrimonij.

2 ¶ † Secundo allegatur pro ista parte. cap. nos nouimus. xvij. q.ij.vbi dicitur:nauigasti,id est, vxorẽ duxisti: propter magna onera matrimonij,quæ æquiparantur periculis quæ subeũtur nauigando.secundum Doct. prædictos. Petrarcha de remediis vtriusque fortunæ, lib. j. dialogo lxv. de coniugij claritate, & tribus dialogis sequentibus,& dialog.lxxvij. de natorum coniugio.nã qui nauigat mare,enarrat pericula maris, & audientes admirantur.Luc de Penna in l.quotiens.col. fin.C.de naufrag.lib.xj propterea dicimus quòd nauigatio semper est periculosa & incerta.Bald.in c.pastoralis.de offi.ord.col.ij.& est prouerb. Qui nescit orare,ascẽdat mare.Hinc Aeneas Syluius epistola xxxvij. incip.rem longè pro breui instructio est bene viuendi.dicit sufficere quòd quis seruet quæ Deo promisit,dũ in procelloso mari aderat:vel dũ in carcere,seu in lecto ægrotans detineretur. Aliã ponit vitã Ioã. Pici Mirãdulæ.chart.vj. scilicet Christo mortẽ nostri amore perpessam præ oculis habere:propriámq; idẽtidẽ cogitãdo semper cauebimus à vitiis.

3 †Mulieres enim facilius inducuntur ad matrimonia: quia nõ sunt eis ita onerosa sicut viris. Socin.in l.qui fuerit.ante fin.ff. de condit.& demoostra.tamen Mirandula,vbi suprà dicit matrimonium non esse ita durum, sicut militia,cùm non habeat tantum seruitutis & periculi.

¶Tertio allegat practicã Ferrar. vbi ꝛ. displicentiam mortis filiorum,& alia onera incogitata quæ Deus auertit ab oculis hominum,ne mundus destruatur.propterea Thales,secũdum Laërtium,interrogatus, cur vxorem non duceret: Respondit, propter amorem filiorum.tempus tamen omnem eorum dolorem exportat, secundum Barb.in Ioannina. colum. lxxiij. bene cogitant volentes nubere de amplis dotibus,& quòd lucrabun

crabantur,& eis multa prosperè succedent:non autem de malo euentu.l.inter stupulãtem. §.sacram.ff.de verb.oblig. Sed si secundum cogitationes hominũ omnia succederent, ego multa cogitarem, dicit Signor. consil.vlt.col.v. & Apostolus j. ad Cor.cap.vij. Es solutus ab vxore,noli quærere vxorem:habes vxorem,noli quærere solutionem:quia † turpius eiicitur,quã non admittitur hospes.c. quemadmodum.§.alioquin.de iureiur.glo.fin.in cap.literas.de restit.spol. Vxoratus enim dicitur esse in igne.cap.vir cum propria.xxxiij.q.iiij.Præpos.in ca. rursus.col.v.qui cler. vel.vouen.

Authoritas Apostoli.

4

¶ Quartò allegatur, quia † matrimonium est species seruitutis.l.ij.ff.de lib.ho.exhib. Claud. in l.j. in fin. princ.ff. de verb. oblig.Dec.consil.cxxxiij.col.ij.& est dura seruitus, secundum Bald.in l.in bonæfidei.col.j C.de reb.cred,Lãdul.in vita Christi,parte ij.c.x, litera c.Pet. Subert.in vinea Domini, chart.l.in rub.de concubinariis.col.viij.est in iiij parte.Ioan.Lup.in rub. de don.inter vir.& vxo.col.viij.vers.quo ad primam.nec † habet maritus plenam sui corporis potestatẽ.c.diuersis. de cler. coniug. Ioan. Montaigne, in tract. de big j.q.col xxix. intantum quòd maritus non potest se absentare sine consensu vxoris,nisi pro voto in subsidium terræ sanctæ.Maria.in cap.quoniam frequenter col.ij.vt lit.non contest. & dicit Panor. in c. tenor.de re iud.ꝙ per contractum matrimonij vir quodammodo se alienat, & vendit, seu saltem emit litigium.Erasmus quarta parte Prouerb. cxxj. qui non litigat,cœlebs est.facit Ioan.Mirandula epistola incip. gratissimæ.dicens, quòd tuus totus esse non potes,qui semel nuptiarum legibus te subiiciẽs vxoris esse voluisti.† Sed seruituti & turpitudini mors est anteponẽda, secundum Cicer. quem refert Luc.de Penna in l.j. C.de cap.ciui.cens.exim.lib.xj.col.penult. Paris de syndicatu. char.iij.in cap.an liceat occidere tyrannum. Est enim libertas thesaurus inæstimabilis.§.cum autem. circa fin.instit. quibus ex causis man.non lic in qua sola consistit decus & splendor. l.edicimus. vbi Luc. de Penna. ad hoc not. C.de murileg.lib. xj cum similibus. vt dixi inter feudalia Bruni. consil. xij.col.j. & col.xxx.

Matrimonium est seruitus.

5

6

7

¶ Quintò allegabat Iason hanc rationẽ:nam si apud maiores nostros, quib. ex causa licebat dirimere matrimonium,& aliã ducere,quæstio hæc erat dubitabilis & communiter hæc pars negatiua tenebatur: quanto magis indubitanter hodie tene-

Ratio Iaſ.

re eam debemus.attenta lege Euangelca, Quos Deus coniun
xit,homo non ſeparet ? quia oportet in tali pœnitentia perſe-
uerare vſque ad mortem.

Fatuitas mulierum.

¶ Sexto allegatur fatuitas mulierum: nam quidam qui inter-
pretãtur Bibliam ſuo modo, dicunt quòd Deus non fecit ſta-
8 tim mulierẽ cum homine,† qui eſt nobiliſsima omnium crea-
turarum.Barbat.in repet. rubr. C. qui admit.col.j.in c.nullus.
col.iij. in c.ſignificaſti.col. iiij. de foro compet. vbi col. vj. re-
fert illud:Pronáque cum ſpectent animalia cætera terram,Os
homini ſublime dedit,cœlúmq; videre Iuſsit, & erectos ad ſy-
dera tollere vultus.Azo in Summa.C. ex quibus cauſis infami.
irrog.& gl.in l iuſtiſsime.ff.de ædil.edic. & de excellentia ho-
minis, Symphor in theologia Trimegiſtica, particula v. Co-
drus ſerm.xiij.chart.j quia voluit referre,vt cã facere cum
aliis beſtiis. pro quibus facit Plato,dum dubitabat vtrũ in ge-
nere ponat mulierem, rationalium animantiũ an brutorum:
vt refert Euſebius de Euãgelica præparatione lib.xij. cap. vij.
& Eraſmus in Moria.chart.viij.f. cit quod inſi[illegible] q̃ nõ eſt
ad imaginem Dei.in nona ratione huius partis.Ideò Philoſo-
phus primo Politic. dicit, quòd conſilium mulieris eſt inuali-
dum.& lib.ſequen. †quòd à mulieribus non bene regitur ci-
uitas.Bald in rubr. C.de rer. permut. facit Ioann Montaigne
in tract.de biga.q.j.col.xxij. & Bal lib.iij.cõſ.clxxj.in prouin-
cia.col.ij. verſ.quo ad articulum. Bolog. in repet.auth.habita.
C.ne fil.pro patre.co.ij. dicẽs,quòd propterea nõ poſſunt eſſe
de conſilio,nec cõdere ſtatuta: quia inter eas nõ ſolet regnare
prudentia.Aeneas Syluius epiſt. lxxxviij. ſcio te optare.ad fin.
eſt de mente C.in l.ij.C.de his qui ven æta.impe.& viuũt paſ-
ſione,nõ ratione.Aegid.de regimine principum.lib.ij.parte ij.
in fin.vlti cap.dicentes, Sic volo,ſic iubeo, ſtat pro ratione vo-
luntas.Iuuenal quem refert gl. ſſ.in §.furtiuè.inſtitut.de vſu-
cap.licet appetitus debeat rationi deſeruire. Angel. conſil. ex.
10 ſanctiſsima col.v. † ſunt enim cõmuniter ſtultæ, vt in Chroni
ca Ianuæ de anno dcccIxiij. vbi dicitur, quòd earum natura
eſt in principio habere præſumptionem, in medio ſtultitiam,
in fine verecũdiam.& ibi rationem aſsignat, & ex eis tot ſunt
ſtultiſsimæ, quot ſimpliciter ſtultæ videntur ſapientes , non
quòd ſint.Et propter earum ſtultitiam ſtultè loquũtur. Biblia
Aurea capitulo lxxxix. incip. loquuntur mulieres. & hoc pa-
tet in ruſticanis obſtinatè & ſuperbè adeò maritis reſpõden-
tibus

Alij dicunt, quòd in muliere Deus bene fecit mamillas, ventrẽ,& alia quæ ſunt dulcia & amicabilia: ſed de capite noluit ſe impedire,ſed 9 permiſit illud facere dæmoni.

tibus, quòd verbera reportant, & tamen magis val calar que fol parlar. Specul. in tit. de aduoc. §. iam nunc videndum.col. ij.id eſt, plus nocet inepta locutio, quàm ſilentium.Felin.in c. cum ordinem. col.j.de reſcript.quia. Nihil tacuiſſe nocet, ſed nocet eſſe locutum. gloſſ. magna in fin in l.actus legitimi. ff. de reg.iur.† Et licet non debeat linguæ lubricitas de facili tra 11 hi ad crimen.l.famoſi.in fin.princ ff ad leg.Iul.maieſt. niſi rea mens ream linguam faceret. cap.homines.xxij.quæſt. iij.quia noſter intellectus eſt multæ flexionis,& multæ lubricitatis eſt lingua.Bald.in l.ea quidem.col.pen.C.de accuſ.quã nemo domare poteſt.ſecundum Ange.ind l.famoſi & Iacob.iij.Cauere tamen debemus, ne ſimus nimis ſubiti in reſpondendo. Bart. in l.ij. not ij. C.de ſentent.ex peric. rec. Quanto ergo eis melius eſſet maritis gratioſè reſpondere, quia ſecundum Specul. verſ.ſuprà, per gent parlar bocha non ca.& in §.ſeq. incip.hic dicendum. col. ij. dicit, q̃ verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. refert.Bald. in rubr.extrà de iudic. Iodocus in tit.de nobilitate. cap.xij.char.ij.Amadeus de amicitia. char.vj.Et paulò infrà Spec.alleg.Salomonem dicere,quòd humilis ſermo, & humilis homo triumphat in domo. & ibi adducit plura moralia in propoſito. pro quo Albertanus de doctrina loquendi, & tacendi.lib j.ſuper ſyllaba,quid. Petrarcha epiſt. xlviij. incip.quid tibi. Sed ipſæ hoc nunquàm facerent. vnde licet maritus non poſsit linguam vxori retinere, ne loquatur. gloſſ. in l.ſi hæres denominatim. ff. de leg.j. vlti char. Bal. lib. iij. conſil. ccxx in quæſtione domini Agilani. colum. antepen. poteſt tamen caput linguæ receptaculum caſtigare, & euenire illud Alber.in Dictionario. in verbo, lingua.vbi dicit, Oſſe caret gloſſa, per quam franguntur & oſſa. Et per eorum fatuitatem communiter quærunt conſilium contra proprium commodum. Amadeus in dialogo de Amicitia, char. xiij. Bald. in addit. Spec.in tit. de mag.refert Bolog. in repet. auth. habita. C.ne fil.pro pat.colum xlj.facit Io.Lup de don. inter vir. & vxor. char.xlj.colum.l.eſt in vj effectu traductionis.colũ.j.& char.j & char.lxxiij.col ii.verſ.præſertim.Soci.cõſil xciij. circa primum. colum.x. per l.fin.C. de pact. conuent. 12
† Et videmus quòd cõmuniter appetunt matrimonium. Decius conſil. clxiij in cauſa matrimoniali. colum.penult.Socin. in l.qui fuerit. ante fin. ff.de condit. & demon. quòd eas vltra periculum mortis quod incurrunt tempore partus, ad tot an-

Vide And. Alciat. lib. parerg. 11 cap. 30.

facit et illud Ouidii ser. mo flectit dura corda vt videre est apud Pons. in Eg. Tasc.

Mulieres quærũt cõſilium contra propriũ cõmodum.

xietates perducit. Eraſmus in Moria, char. v. etiã propter educationem filiorum. Socin. lib. iiij. conſi. liij. viſo inſtrumento donationis. dicens, quòd præcipuus animus fœminarum eſt concipere, & conceptum tueri, & cogitare de liberis: & tamen fatuus eſt qui videt vtilius, & ſumit deteriora. Ioan. Fab. in §. cum autem. inſtit quod cum eo. vbi allegat etiam de hoc Prouerbium gallicum. & hoc probat ratione Aegidius de regimine principum. lib. ij. parte j. cap. xxiij. quod eſt penult. fuit dictum Medeæ, quod refert Codrus ſerm. ix. char. pen. nec eſt de ſperandũ de cura, quia ineſt eis talis ſtultitia à natura: nam quod natura negat, nemo feliciter audet. Bartol. in l. amiciſſimos. §. fin. ff. de excuſ. tut. Niſi ſaltem in virgine dicas appetitum matrimonij adeſſe: quia, vt inquit Philoſophus, dulcius putant quod nunquàm expertæ ſunt. refert Afflictus conſtitutione, ſi quis rapere. j. not Mapheus Veggius de educ liber. char. vj. dicam infrà in ampliatione de vidua. Et poſtea quia omne animal poſt coitum mœſtum, ſecundum Philoſophum in Ethicis, quem refert Regimen caſtitatis charta iij. cap. iij. char. ix. colum. iij. dolent, quia non inuenerunt tantam voluptatem vt putabant: nam inde laboris pluris haurire mali eſt, quàm ex re decerpere fructus, ſecundum Horatium. Imò antequàm nubant, caperent quemcunque etiam viliſsimum ſepultorem: poſtea verò etiam ſi maritus eſſet vnus rex, ſunt malè contentæ, & de eo conqueruntur, quia omni menſe vellent vnum mutare. & ſi non vis credere, loquere cum vxoribus, & inuenies quòd quaſi omnes obloquũtur de maritis. Item ſunt adeò fatuę, quòd credunt ipſæ zelotypæ darepoculum amatorium viro, & eum enecant, vel deducunt ad inſaniam. Catell. in ſecunda part. Memoral. in verb. vxor. plura enumerat exempla Anteros Fregoſij char. xxvj. & ſeq. Afflictus in conſtitutione, mala noxia. & conſtitutione, poculum amatoriũ. & cõſtitutione, amatoria pocula. vide ergo quot malorum cauſa ſit hæc earum fatuitas. meritò dicitur quòd † inſipiẽtia nullum malum eſt maius. Card. Alexãder in capitulo per Eſaiam. in fin. princ. j. quæſt. j. & Cicero in iij. quæſtionum Tuſculanarum. hinc dicimus quòd maius damnum dat fatuus, quàm ſceleratus homo: quia omnis ignorans, malus. iij. Ethic. probat Ioann. viij. ibi, & ſermonem eius ſeruo. † Et eſt ignorantia mater omnium errorum. capitulo, ignorantia. xxxviij. diſtinct. & ignari non ſunt homines, ſed imagines hominum. Panor. in

cap. prudentiam. de offic. deleg. ſentit Mitio in Adelphis Terentij, dicens: Homine imperito, nunquam quicquam iniuſtius eſt: quia niſi quod ipſe facit nihil rectum putat. refert Lactantius in v. Diuinarum. Inſtit. Carneadis diſputationem, an iuſtitia cum ſtultitia fœdus habere poſsit, & concludit q̃ non: quia nunquam poteſt eſſe iuſtus, qui ſtultus eſt. & ita intelligitur illud Eccleſiaſt. xlij. quòd melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. de quo Matthęus Boſius, epiſtol. liij. incip. cætera. facit Baldus in proœmio, rex pacificus. col. iiij. dicens, quòd ignorãtia & cupiditas ſunt mala naturæ & idem dicit libro ſecundo. conſil. ccx. iſte ad fin. vbi excandeſcit contra quendam aduocatum. † Et mulierum fatuitas eſt adeò cõtagioſa, quòd viros ſecum conuerſantes etiam infatuat. Biblia aurea capitulo xxxiij de conſiliis malis, vt in Adam, Gen. iij. & capitulo, Adam. xxiij. quæſtione v. & in Salomone, reg. iij. capitulo xj. Salomon. xxxij. quæſt. iiij. refert poſt Ambroſ. frater Lud. in tract. de verit. contritionis. de luxuria. capitulo iij. & iiij. & char. cxxxviij. de circunſtantia inſtrumentalis agentis. circa fi. Qui enim tetigerit picem, coinquinabitur ab ea: & qui cõmunicauit ſuperbo, induit ſuperbiã. Eccleſiaſt. xiij. frater Gregorius Britannicus ſermo. funebri xv. cupio. circa fin. & xxxij. etiam incip. cupio. † Ideò cum bonis ambula. gloſſ. in l. ædiles. §. Pędius, ff. de ædil. edict. capitulo. ſępe. xxviij. queſt. j. & Vuáque conſpectaliuorem ducit ab vua. Biblia Aurea, cap. cxxiij. de malorum ſocietate. gloſſ. in verb. iuncta. in l. ſi finita. ff. de damn. infect. vbi modicũ fermẽti totam maſſam corrumpit. & ſubiicit: Cum ſancto ſanctus eris. Pſalmo xvij. Diligam te Domine. Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. corrumpere. Eraſmus prima parte Prouerb. ccxcj. ſi iuxta claudum habites &c. facit gloſſ. in capitulo, eam te. de reſcrip. quia morbida facta pecus totum corrumpit ouile. Cepol. de ſeruit. ruſtic. capitulo ix. de ſeruit. paſcend colum. vj. & Ouid. dicẽs: Si quis in hac ipſum terra poſuiſſet Homerum, Eſſet (crede mihi) factus & ille Geta. Ideò prohibentur canonici cum mulieribus cõuerſari. Capel. Tholoſ. quæſt. cccc. xlviij. nunquid canonici. Ponzinibius in tract. de lamiis. col. fin. quia etiam quandoque euenit quòd Deus percutit innocentes, propter defectus ſociorum. Hadrianus Papa noſter in Quodlibet. quæſt. xij. char. j. & ij. & ibi. c. iij. col. iiij. quòd nil tam nocet homini, quàm mala ſocietas. Si ergo ambo erunt

fatui, succedit l. fatuo fatua. ff de postul. & sic quòd cæcus si cæcum ducet, ambo in foueam cadent. Lucæ sexto. de ætat. &
17 qual. cap. penult. † Tenetur tamẽ socius faciens alium socium expendere res suas in malos vsus, vtili actione ad illa resarciendum. secundum Ioannem Fab. in §. omnes. columna secunda. instit. de act.

18 ¶ Septimò allegatur earũ inconstantia: † nam varium & mu-
Inconstantia. tabile semper fœmina. cap. forus ante finem c. de verb. signific. cum sim. vt Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro patr. col. secunda. Curtius Sen. in repet. l admonendi ff. de iureiur. col. tertia. Bauerius in §. testes autem. j. not. instit. de test. Bart. de reprobat. testium. colum. secunda. versic. item mulieres. adducens illos versus: Fœmina fallere, fallâque dicere quando carebit: Becharia piscibus, mare fluctibus tuncque carebit. & dicit Codrus serm. xiij. char. iij. quòd fortuna rectè pingitur in forma fœminæ, quia est varia. facit Polydor. Proverb. xlvj. plusquàm polij folium. facit Philelphus deca. vj satyra incip. quid non in terris. & deca. ix. satyra x. incip. in Ligurum. Et pondera verbum, semper positum in text. in d. cap. forus. Et pondera verbum semper positum in text. quod importat omni tempore. l. j ff. sol. mat. Felin. in proœm. rex pacific. columna ij. vnde euenit vt etiam castissimæ mulieri propter earum inconstantiam, non sit confidendum de pudicitia. secundum Senecam de remediis fortuitorum. ad fin. Petrarcham de remedio vtriusque fortunæ, libro primo. dialog. lxxiij. de filiæ castitate. Et contra inconstantiam, plura habentur in tract. de regio consistorio, char. xliij. dicam infrà in regula, quòd sit seruanda communis opinio. in ampliationibus, dum dicam de Bald. facit Petrarcha epist. ciiij. agrestem. & ita eis est datum de super: vt apud Philocolum dicit soeius Philent, cap. xxxvj. & Terentius, Vbi vis, nolunt: vbi non vis, cupiunt vtro. & sic volunt & disnolunt. Præpos. in cap. solicitudinem. col. iij. vlti. not. de appel.

19 ¶ Octauò allegatur incontinentia muliebris: nam † casta est quam nemo rogauit. in cap. ij. de bigamia. colum. fin. Ioannis Montaigne in tract de bigamia. in vj quæst. colum. viij. hinc dicit Heliogabalus in oratione ad meretrices, ante medium. quæ incipit, Incredibilis est: impressa in fine Ioannis Bapt. Egnatij de Cæsaribus, quòd si quis diligenter perquirere voluerit, tot fermè lupanaria in illa vrbe sunt, quot domus:

& sub-

& subiicit, inter secretas & publicas meretrices tantùm differre, quantum inter milites & grassatores, iustúmque bellum & latrocinium: quorum alter palàm in aciem prodiens committit prælium, alter verò quia ei tanti non est animi, clanculum sine signis latrocinatur. Et hoc non credens experiri voluit Secundus Philosophus, qui propriam matrem sic adnuenit, & sibi perpetuum silentium elegit. Etenim vellent redire ad illam coniunctionem quam dicit Plato, fuisse masculum cum fœmina simul generatos, postea scissos. damnat Eusebius de Euangelica præparatione. libro xij. capitulo vij. amant ferrum. secundum Iuuen quem refert Cyn. in l. j. C. de mul. quæ ser. prop. se immisc. Præpos. in c. fin. col. fi. de mat. cõtract. contra interdic. eccl. Et citius sentiunt odorem hominis, quàm anseres: gloss. in clem. si dominum. in §. licet. in vers. omnium sanctorũ. de reliq. & vener. sanct. facit Gilbert. super ij. Oeconomices. cap. iij. & Codrus serm. vj charta penult. qui ponit de luxuria ancillæ, & de rustica quæ excusabat se cum viro interrogante, Cur cunnus rorat? de boue perdito plorat. Cur cunnus ridet? ridet de boue reperto. Ideò si oportet te peregrinari, nec vxorem relinquere tutum, nec sarcinam tecum ferre potes. Et quia iura non nouerunt, vt per Angel. in §. suspectus autẽ instit. de suspect. tut. Doct. in l. iuris ignorantia. C. qui admitt. excusant se dicentes non vidisse. Bald. in capitulo quoniam. §. si verò. ad fin. vt lit. non contest. Præpos. in cap. in præsentia. ij. not. de sponsal. dicentem, dum vir est absens, debet vxor tenere clausum os inferius. In mulieribus enim quandoque igneus ille furor nescit habere modum. gloss. in §. nouimus. in auth. quib mod. nat. effic. leg. propter quam mariti, vt docet experientia quæ est rerum magistra. c. quàm sit. de elect. lib. vj. l. legatis. § ornatricibus, de leg. iij. sponte exulent: quia non solos tangit Atrides iste dolor. Virgil. in ix. Andreas Alciat. in suis Parad. Iuris ciuilis. in lib. ij. Prætermissorum. est char. cxl. col. j. gl. in l si vxor. §. j. ff de adult. præsertim quando peius adulterio turpis adulter obest. glo. in c. cum quidam de iureiur. Bolog. in auth. habita. C. ne fil. pro patre. colũ. xxx. per §. atrox. instit. de iniur. Quãdoq; in hecticã, vel in aliã incurabilem ægritudinẽ & mortẽ incurrat ex mœrore quẽ inde suscipit. nam † exultatio viri est longæuitas. Eccles. xxx. in fin. & animus tristis desiccat ossa: spiritus gaudens ætatem floridam facit. Host. in Summa de pœnit. & remiss. §. quæ impediãt. col. iij. Bart.

Mulier absente viro claudat os inferius.

Grauis dolor mariti.

20

iij. Bart. in proœm. trium lib. C. frater Greg. Britānicus serm. funebri, lxvij. modicū & in vulgarizandis. serm. ii. incip in hac. col. ix. Petrarcha epistola lxxxix. vna ante medium qua postea vt clerici quibus vita laicorum est passio, & mors consolatio. Abb. antiq. per illum text in cap. i. de sepul. vt ille curatus conquerens de rusticis suis qui nolebant mori, nec offerre: mulieres ipsæ exultant, & gaudent glos. in l. pater Seuerinam. §. socrus. ff. de condit. & dem. Lucas de Penna in l. quotiens col. iij. C. de preuil. schol. lib. xii. maximè mulieres iuuenes de marito sene. Gulielmus Rouille in tract. de re scriptione iustitiæ. lib. ii. cap. xi. Bald. tamen in cap. accepimus. de pact. in tit. qualiter deb. iur. vas. dom. fidel. vbi Præpos. colū. pen. dicunt, quòd sunt meretrices quæ hoc faciunt, vt licentius possint peccare: sed pœnitentia non multum tardatur, quoniam extrema gaudii luctus occupat: plurimæ postea cognouerunt quanta fuerit eis iactura mariti, quem viuentem voluissent omni hora vidisse mortuum. Etiam si velint postea amatorem in maritū capere, contra titulū de ideo qui dux. in vxor. quam pol. per adult. vel alium, & sic ex secundis nuptiis animā mariti cōtristare. Bal. in auth. cui relictū. C. de indic. vid. tol. col. iii. per text. in §. verò. vers. nos igitur. in auth. de nup. quæ mors vt citius eueniat, quandoq; maritis venena ministrant: vt apud Valerium lib. ii. vers. xxxiii. & lib. vi. in cap. de Seueritate. vers. xiiii. horū exemplo aduertant & cauti fiant mariti: nam, Felix quē faciunt alie na pericula cautum. & †, Casus dementis correctio sit sapiētis. gl. in §. fin. in verb. exemplum. in auth. de mand. princ. & optimum est aliena frui insania. Polydorus prouerb. iiii. Et quādo adulterium deducitur ad notitiā mariti, potes cogitare si alii sciunt: quoniam damna suæ domus sciet vltimus. secundū Iuuen. quem refert Præpos. in cap. significasti. i. not. de diuor. Et si Rosarium ii. parte, serm. xxviii. mulieres viderēt. & Aeneam epist. ccccxxvii. incip. Lucretia. & cvi. querebaris. rarius fortè peccarent, & maturius cogitarent antequàm ponerent famam suam in manu alterius: qui si contra cōmunem hominum con suetudinem non valentium amicam celare, hoc taccbit aliquo tempore: tandem vel negatione coitus, vel zelotypia, aut indignatione irritatus aut fastidio amicam neglectam totaliter propalabit. Nihil tam occultum, quin reueletur. glos. in § & licet. in verb. ignominia. in auth. de testib. & Erasmus ii. parte prouerb. cccxx. tempus omnia reuelat. Amor etenim, ignis, & tussis

Contristatur anima mariti.

21

Maritus vltimus scire.

tussis suum detegit possessorem. vt j. †. Et tamen bona fama 22
est thesaurus inæstimabilis, & sicut lhū dans suauitatē odoris, secundum Bald. in l. j. col. v. C. de confes. Et fama mali per quot ora hominū transit, semper augetur. iuxta illud in iij. Aeneidos, Fama malū quo nō aliud velocius vllū, Mobilitate viget, viréſq; acquirit eundo. refert idem Bald. in cap. tua. de cohabit. cler. & mulier. Et quando sunt sic mulieres infamatæ, val dè dolent: nam (vt inquit Ias. in proœm. ij. lect ff. sol. matr. in rubrica) si qua per voluptatē nequiter feceritis, voluptas illa citò abibit: nequiter factum semper durabit. fuit dictum Gellij, referentis Catonem lib. xvj. cap. j. prout Erasmus ij. parte prouerb. ccccxvij. exiguum malum, ingens bonum. Host. in Summa de pœnit. & remis. §. quæ impediant. in fin. allegando Gregorium: Momētaneum est quod delectat, æternum quod cruciat. refert etiam Host. hinc dicit Seneca, quem refert gl. in cap. meritò. xv. q. j. pro quo Gellius lib. xij. cap. xj. philosophū. si crederē deos ignoscituros, & homines ignoraturos, adhuc peccare dedignarer. potius mori, q̄ fœdari. † & mulier nobilis 23
impudicè viuens perdit nobilitatem. Bon. in tract. de nobilitate. parte iij. numer. cxciiij. & ei potest dari curator tanquàm prodigo, & sic nō poterit testari. Ferrat cautel. vj. incip. quanquàm. vnde de tanto scelere non curabunt: sed sibi dabunt conscientiam despuendo in Ecclesia. in annotationibus variis Bapt. Pius. char. cxvij. in posterioribus. cap. xj. Quanti est ergo facienda fama castitatis? Albertanus de bona fama, quæ semel amissa, est irrecuperabilis, glo. iiij super verbo, non potest, in l. j C. de rapt. virg. Rosarium Busti ij parte. serm. xxviij. litera g. Ias. in l. j. §. si vir vxori. ff de acquir. pos. j. not. vbi † facta 24
præterfectis haberi non possunt. & hoc solo priuatur Deus: secundum Aristotelem, quem refert Baptista Pius in annotatis posterioribus. cap. cxxxij. quia factum est, & non factum, continet repugnantiam, quam Deus facere non potest. Decius in l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Ias. in l. si ita legatum. in princip. ff. ad Trebel. Ang. consi. clxxxvij. colū. fin. Erasm. in parte Prouerb. cclxxv. quod factum, &c. Et si pœna potest diuidi, culpa perennis erit. gl. in l. fin. ff. de gener. abol. Host. in Summa de temp. ordina. §. & cui. vbi in tit. de cohabit. cleric. & mul. §. quam pœnam. in fin. dicit, quòd meretrix munda, nec cornix alba fit. vnde quia licet se emendet, non desinit esse meretrix. Afflictus in constitutione, quæ passim. iterum † ergo cogitet 25

ante

antequàm tale scelus committat, quòd est natura turpe l. prohibrum ff. de verb. signific. Fortunius de iustit. & iur. col. xlviij. & grauissimum, secundum fratrē Ludouicum Viualdū in tract. de vera cōtritione, char xj. & longè grauius mulieri, quàm viro. Cyn. in l j. C. de adulter. col. j. Cogitent tertiò, quòd maior pars impetētium eas, habet vxorem vel amicam ordinariam, & ab eis non gratia amoris, sed curiositatis, vt plura experiantur, vel vt sciant secreta mariti vel odij, exigunt coitum, vt sic se vindicent de marito, vel affinibus: vel gratia ambitionis, vt gloriari possint plures suppossuisse. Or vide si erūt secreti asserbētes hoc sibi magno honori. Enchiridion militare chart. vij. post Ioannē Fab. inst de publ. iud. in §. item lex. Iulia de adul. dicens, quod hoc scribunt in parietibus hospitiorū, iuxta eorum insignia. Imò quidā nobilis solebat per lenones suos vti hac iactantia erga mulieres quas impetebat, scilicet quòd ipse nūquam aliquam impetierat quā nō esset potitus, & quòd ita de ea sperabat quòd non esset obstinatior cæteris: sed illa respondit, quòd ipse nunquam debuerat impetiisse nisi aliquas simplices, vel meretrices, & quòd ad illas rediret, & eā dimitteret, quia in cassum laborabat: nec de ea vnquam poterit gloriari & iactare, prout faciebat & infamabat alias. Profectò est benè magna victoria de qua tantùm glorietur, cùm lucretur nisi pœnitere, vt respondebat Hippocrates: quia omne animal post coitum mœstum, vt statim dixi: & pretiū scortari vix paucis vnus. & alter dicebat se magis delectari cacando, quàm coëundo. Item in actu coitus semper impeditur ratio ab actu suo: & in omni illo actu Prophetæ non habebant influxū spiritus prophetici, secūdum Tabienam in verb. matrimonium. iij. §. j. imò etiam in actu matrimonij quod est tantum sacramentum, Spiritus sanctus adest vsquequo venitur ad copulā: quia tunc recedit. cap cōnubia. xxxij. quæst. ij. Et tandem amatores vxorem ducunt, & sic tela succisa est. Bald. in l libertæ tuæ. C. de ōper. liber. nam, vt inquiunt Galli, Quand on aura bien folié, il se faudra retrayre. Cautè ergo agunt mulieres, quando talibus impetentibus acerbè & crudè respondent, vt cognoscant quòd non gaudent de talibus esse rogatæ: licet quædam fortè meretrices respondentes per verba ambigua & impertinentia se excusent hoc facere, ne videantur inciuiles & rusticanæ, & ne faciant viros indignari: & quòd superueniet
26 tempus, quo honestius & cum bona gratia eum repellēt. † Sed hoc

hoc nō satisfacit, quia non est amicus noster, qui bona nostra tollit Bald. in cap. item cum quis. de restit. spol. & amicus non vult amico nisi bona. Bald. in l. reos. C. de testam. quem sequitur Bauarius, instit. eod. col. xxx. multò minus qui animam & honorem. & sic de eius beneuolentia non curandum: & talis quam vocant inciuilem, nullam pœnam meretur. l. creditores cum glos. C. de pig. solet enim dici, quòd castrum cuius custos venit ad colloquium, habetur pro proditore: ideo statim repellendus. nam, vt inquit Sapiens, Quod tibi suspectū est, confestim discute. refert Ioan. de Vigo in cōpendiosa lib. j. de vulneribus. est char. viij. aliàs plura possent occurrere inter os & offam. Gellius lib xiij cap. oratio. Præpos. cap. commissum. de sponsal. col. j. sunt enim amatores præsumptuosi, & artentant intrare domos vel cameras, & dicunt, quòd paria sunt nō negate, vel concedere. expressè Ang. per illum text. in l. generaliter. in fi. prin. C. de sec. nup. dicitur quòd per illa verba Papæ, Nō negamus fieri iustitiā: fuit decapitatus Cōradinus, in quo finiuit inclytissimus sanguis Sueuiæ, tanquam de mandato Papæ. facit l. si sponsus. § circa. ff. de don. inter vir. & vxor. † Docet etiam experientia, quòd tales adulteræ in longa ægritudine vel necessitate moriūtur: quia peccatum vetus, pœnitentia noua. Paris de Puteo de re militari, char. iiij col. ij. Etenim exitus acta probat: secūdum Ouidium, quem refert Præpos. in c. fraternitatis col. xiiij. de frig. & malefic. post glos. ibi. & addit Host in summa. de offic. archiep. in § quæ pertinent colū. ij. finis. non pugna coronat: & sic eis extrema gaudij luctus occupat. Paul. de Castr. in rub. de aleæ lus. & aleat. in fin. Lancel. in l. j. §. his videtur. ff. si quis iudic. non ob. Abstineant ergo & à muneribus, postquam omnino ea saltem de consuetudine erogare pauperibus. secundum Doct. in cap. quia plerique. de immun. eccles. † quòd ille qui malè accipit vt bene dispensēt, potius cōtrarietur, quàm iuuet. c. ex multis. j. q. iij ante fin. quòd si non succedat, tamen euenit: Quod non capit CHRISTVS, capit fiscus. c. maiores. xvj. q. vij. Stephanus Malereti in tract. de elect. chart. lxx colū iij frater Thomas Illyricus. in tract. de potestate Papæ, char. cxvj. qui est saccus malè acquisitorum. Præpos. in cap. j col. iij de prohib feud. al per Feder. vbi Bald. col. penult. dicit. quòd fiscus est successor malè acquisitorum. & sic palpamus paucos diuites, vel diuitias durare, vt de cauponibus dicit Angel in l. j. ff. fur. aduers. naut. Ludoc. in tract.

deno

de nobilitate.c.xvij.imò tales opes in domũ conuectæ priſtinas earum fortunas vnà ſecũ ſunt perdituræ. Iſocrates in oratione.de bello fugiendo.col.cccIxx.Item cõplacendo viris,vileſcit authoritas pulchritudinis:vt videmus in publicis meretricibus,quãquam pulcherrimis.nam inquit Florentinus,tres eſſe res magni valoris,quæ paruo pretio poſsidentur:Fortitudo fachini,Conſiliũ pauperis,Pulchritudo meretricis. Conſeruent igitur authoritatem pulchritudinis ſibi à natura cõceſſę, & eius authoritatẽ honeſtate augeãt, ne vileſcat quod facilè quiſquam poſsidet.Matronæ etiam Romanæ curabant etiam laudari poſt mortem.Ioan. Pyrrhus de magiſtratibus. libr.ij.

29 col.iij † Item quando mulier adulterium commiſit,nil deterius committere poteſt : nam latrocinia , homicidia , rapinæ, proditiones,& ſimilia virorum facinora ſunt ad quæ mulieres ſunt inhabiles.hinc dicimus , Virum legalitas , mulierem ſeruat honeſtas. latrocinia & proditiones inſolitum eſt mulieres committere.Ang.in Maleficijs,gloſſa,Chai tradito. col. iiij.licet aliquæ exerceant argentariam,quod eſt officium virile, vt in Francia,& in ciuitate Aſtenſi.Barb.in cap.j.col.xix.de probat. Et propterea dicit Angelica in verſi. interrogationes in confeſsione. col.ij. quòd deriſorium eſt à fœmina quærere de militia. Ex adulterio enim vxoris concipit in eam maritus

30 graue odium,vt ſemper cum ea litiget ſeu clamet.†Indignatur enim maritus plus de adulterio , quàm ſi filia ſibi ſtupretur,vel mulier occidatur. Lucas de Penna in l.j.C. publ. lætit. col.xxvj.ver.xxiiij. vbi dicit quòd quàm de graui dãno bonorum,imò quàm de vulnere.Io.Fab.in §.ſciendum.inſtit.de donat. refert Surgetus in Enchirid. militis, chart. vj.imò pluſquàm ſi ſibiproprius filius occideretur.l.codicillis.§.mater.ff. de leg.ij.Bald.lib.iij conſi.clxj.Cæcilia. col.ij. Rom.in l.interdum.§.j.ff.de public.Felin in cap.quæ in Eccleſiarum.col.iiij. de conſtit.Iaſ.in l.tranſigere.ij.not. C. de tranſact. Bertach. in reper.in verb.adulter.Præpoſ.in c.ij.in v. not. de ſponſal. Parpal.in l.j.col.iij.C. de precib. imper.offer. Moder.in apoſtillis ad Lombardam,in rubric. de adulterio. Io. Lupus in rubr.de don.inter vir. & vxor.char.xlvij. col.iiij. vbi in char. ſequent. & char.lxxx.col.j.Bauerius in §.eſt autem.col iij.inſtit.de hære.inſtit.Ferdin.in rep.§.diui.chart. xvj.not. ccxcij. Barb in c. ex parte.col.pen.de conſuet.Alexand.libr.ij.conſi. xxiiij.incipit,animaduerſis.col.antep.verſi.cum ſtuprũ. facit Biblia Aurea

De Adulteris

Pluſquam ſi occidatur filius.

rea c.lxxxiij.col.fin. Ineſt enim homini naturaliter cura certitudinis prolis,quia ei imminẽt procreatio,& educatio,ſecundum Fortuniũ.ff.de iuſt.& iur.col.xlvij. Aeg.de regim.princ. lib.ij.parte j c.x.Et dicit Policraticus, ꝙ nõ eſt dolor ſicut ille quo corpus ſuum quis videt aliena libidine pollui, cum ſit os ex oſsibus meis,& caro de carne mea.c.admonere.xxxiij.q.ij. & videmus hoc procedere etiam in amaſia quæ etiã fit eadẽ caro ſecundum Ant.Bauerum in §.pater inſt.de teſt.col.xiiij. Ant.de Prato in tract.de ſecund.nup.char.xix.col.j.Plus enim delinquit mulier propter infamiam agnationis,quàm ſi furaretur.Areti.conſil.xxxj. conſiderata.in fin.ij.col.† Et ſi mari- 31
tus de adulterio vxoris nõ indignaretur,præſumeretur leno. Ferrarius caute xiiij.incip.iura.ſunt ver.& accipe aliam cautelam in fin.Eſt enim talis indignatio,ſeu zelotypia de iure naturali,qua animalia etiam mouentur.dicam j.in ſolutione ad ſeptimum fundamentum.facit Anteros Fregoſij char.xxv. & ſeq.fortius†ſi deſiſteret maritus ab accuſatione adulterij ob 32
lucrum dotis,culpãdus eſſet l.miles.§.ſocer.ff.de adult.quem Bolog.in ſuis nouis interpretationibus dicit ſingularem. facit Bart.in l.iiij.§.Cato.ante fin.ff.de verb.obliga. †Propterea 33
tutor non poteſt facere pacem de iniuria illata patri pupilli, vel ipſi pupillo,quando illis eſſet dedecus.Bald.Salic.& Iaſ. in l.pactum curatoris C.de pact.vbi in apoſtil.Pau.de Caſt.Idem Iaſ.in l.ſi tibi.ff.j.ad fi.ff.de pact.& dicit Iaſ.in l.reprehẽdẽda. C.de inſt.& ſub.iij.no.ꝙ honeſtas preferri debet omni lucro. 34
† Hinc dicit Barb.conſi. xlvj.ſcribitur præclarè apud Eccle-
ſiam.col.xix.lib.j.quòd quis debet velle potius mori,quàm
perdere honorem ſuum. Petrus Gerardi not.lxxxij.incip.
quæ ſint contra pich in l.fructus.j.not.ff.de rei vend.dicã j.
in ſolutione huius vij.contrarij, dum dicam de Bononienſe.
Et ſic vides primum inconueniens quod oritur ex adulterio
vxoris ſcilicet occultam indignationem.

¶ Secundum inconueniens eſt,deriſio mariti:nam licet ſit vir notabilis,iuuenes qui illũ cucurbitauerint, vel ſciuerint alios cucurbitantes,eum deridebunt,vt docet experientia: & vult Pau.de caſt.cõſi.cxcij.in cauſa incarceratorum.eſt lib.ij conſil.cclxxvij in vlti impreſsis.Felin.in cap ij. col. iiij.de calum. verſi.fallit quinto.

¶ † Tertium inconueniens eſt,deriſio filiorum:ad quã ſi mu- 35
lieres aduerterent,cum ſint earum caro,non ita faciliter peccarent

C

carent. Erit quandoque filius virtuosus, & tamẽ sibi improperabitur eum esse spurium: vt de Alexandro Magno legimus, & de Phaëthõte, & alijs pluribus. vnde oriũtur tot rixæ & bella, & indignationes: quoniã est magna ignominia filio ꝙ sibi obiciatur eum esse spurium, propter ea quæ statim dicam: vt paret exemplo illius Bononiẽs. de quo. j. in sol. vij fundamenti de incontinentia. vt meminit Bal. lib. nj consil. lix verba facit ecclesiastici . In dedecus filij pater sine honore. vbi pulchrius in fin. illius text. Cyn. post Cassiodorum in l. j. C. de adult. colum j. Conueniunt quæ adducunt Scotistæ pro conceptione beatæ Virginis, quòd si esset in peccato originali cõcepta, resultaret ignominia Christo eius vnigenito. facit Petrus Iacob. in sua Practica, in lib in actione iniuriarum prætoria. in primis verbis Bald. in cap. at si clerici. col. antepenul. de constit. vbi subicit hoc esse atrocissimum. nam, Cui pater est populus, pater est sibi nullus gloss. in §. si aduersus. institu. de nupt. per l. vulgo. ff. de statu hominum. vbi Bud. & Bolog. in secunda parte interpretationum.

¶ Quartum inconueniens est: quia maritus indignatus fortè non inueniens virtutem in verbis, nec in herbis, tandem quærit eam in lapidibus: vt dicit Host. in vlt. chart. Summæ. est in tit. de verb. sig. §. quæ est distinctio. & Rosariũ Busti. ij parte. serm. xxv. litera e. Surgetus in Enchiridio militari, chart xxx. Ioan. de Ana. in cap. j. col j. de sortileg. Polydor. prouerb. cclxxix. credentes Phrygem plagis fieri meliorem: vt de monacho S. Bened. quẽ crebra monitione sanare nequiuerat. secundum Barb in cap. si quando. ij not. de rescrip. in cap. olim. col. viij. eodem tit. vbi adducit Aristotelem dicere, quòd volentes dirigere virgam, plicant eam per cõtrarium. palàm verberat.

36 & sæuit in vxorem actius quàm iura permittant: † nam licet ex causa maritus possit vxorem castigare leuiter, & incarcerare: non tamen sine cibo quòd moriatur, vt fac. ãv. cle. rici. secundum Ang. in l. ij. § si publicanus. ff. vi bon. rapt non tamen propterea sæuire. Luc. de Penna in l. quicũque. col. iij. C. de rei. vxo. lib. xij. Ias. in l. miles. §. qui iudicati. ad fin ff. de re iud. Pa-

37 nor. in c. quemadmodũ. § j. col fi. de iureiur. † imò si hoc fiat, potest mulier à viro diuertere. Bart. in l. cum satis. col. ij C. de agric. & censi. lib. xj. Anchar. consil. ccccix. incip. probata tanti viri sæuitia. Io. Lupus in rub. de don. inter vir. & vxor. char. x. in iij. effectu. vbi dicit, quòd nõ potest accusari de adulterio.

Ang.

Ang in Maleficiis, in versic. admenauit. in fin. & quid tunc debet facere mulier. Ioan. de Lesnaudiere in tract. de doctorib. j parte, quæst xxvj. quia posset tunc diuertere. Felin. in cap. illud. col. fin de præsump. Paris de syndicatu, char. iiij. col. iij. licet aliàs teneatur stare cũ viro, etiãsi sit vnus peruersus. Soc. cõsi. cclxxxvj. visa præstatione. in fin. Et maritus cum ea Bar. in cap. consultationibus. col. v. de offi. deleg subiiciens quòd si maritus cum vxore nõ habitet, præsumitur latitare, licet aliàs deberet . † Et nihilominus maritus tenebitur sibi ministrare 38
alimenta extra domum. Curia Tholos. quæst. lxxxviij. in fin. Ias. in l. j. C. de legat. ad quem Pich. in repet. §. Titia. col. xlvinj. Cuman. consil. clxxv. domina. quo casu licet non posset agere contra virum actione iniuriarum: aget tamen actione in factum. Catell. ij. parte memoral. in verbo, actio iniuriarum. & in verbo vxor. nec † tenebitur redire ad virum, nisi vir caueat 39
de eam non offendendo. Cacia lup. in repe. l. si qua illustris. C. ad Orfic. colum xij. de quo Panor. in d. c. quemadmodum. videtur cõtrariari, etiam si culpa sua mulier recessisset. ca. j. vbi Maria. in ix not. de lit. contest. etiam si steterit cum amasio, & nõ audet redire ad maritum . Petrus à bellapertica q. ccccxlvij. nemo enim cum inuito tutus in gratiam redit. secundum Senec. quem refert Ioan. Fab. in §. item si propter. instit de excus. tut pro quo Barb. in cap. causam matrimonij num. 18. de offic. delegat. Sed contradicit curia Delphinalis quæst. ccccxxxix. An vir. vide Felin. in rub. de treug. & pac. versic. qui timet. † Et si maritus vxorẽ expellit sine causa tenetur sibi con- 40
signare dotem. Bald in l. si in fi. C. de sent. quę sine cer. quát. in cap. ex parte col. ij. de consuet. Alexand in l. ij. col. v. ff. sol. mat. & lib. vj. cõsi. xxvj. viso & diligẽter. col. j. Barb in d. c. ex parte. colum. iiij. de consuet. videtur text. in authen. de nup. § si quis enim dixerit. vbi dicitur, quòd tenetur ei dare quartam partẽ bonorum suorum. † Item priuatur lucro dotis sibi delato à 41
statuto, præmoriẽte vxore sine liberis. Ia. in l. j. si ab hostibus. § i. ij. not. ff. solut. mat. colum. fin. vbi ipse solus contra alios limitat, nisi ex causa adulterij. de quo Campez. in tractatu Dotis v. parte. quæst. x. & vide etiã Felin in d. rub. de treug. & pac. vbi etiam latè ponit generaliter de quocunque timente se offendi: prout latè Hippolyt in l. j. §. præterea. colum. xij. & seq. ff. de quæstion. Et Guil. de Cun. in tract. securitatis. solent etiã Parlamenta dare timentem in custodia minãtis: taliter quòd

Mulier fugiens à viro.

Mulier non agit contra virum iniuriarum.

Dubitans offendi, potest cauere.

si ex quacũque alia causa, vel ab alio offenderetur, iste minãs
teneretur. Et si minans sit filius familiâs, dant illum cui illatæ
41 sunt minæ in custodiã filio, & filium in custodiam patri. † Bal.
lib. iij consi. clxj. enumerat causas propter quas mulier potest
talem cautionem petere, de quibus vide etiã Ange. in §. j. in-
stit. de interdict. Alexã. v. volum. consi. lxxviij. viso & diligen-
ter. Paris de Puteo vbi §. plenè. Ioan Lupus in cap per vestras.
de donat inter vir. & vxor. iij. volu. est in opere. chart. lxxj. col.
iiij. & ibi char. lxxx ponit de recedente à marito concubina-
rio, quòd non tenetur redire, nisi caueat de expellendo con-
cubinã Et si subsit tantus timor quòd verisimiliter non sit be
ne cautum mulieri per cautionẽ & fideiusionem, nõ tenebi-
tur redire. Petrus Gerard. not lxv. incip nota illud Felin. in c.
scribebam colum. j de præsump. Indignatur etiam quandoq;
tantum maritus, quòd inducitur ad venenandum vxorem &
vxor aduertens mauult præuenire, non præueniri: vt de vxore
Luchini vicecomitis ducis Mediolani vt in Chronica de an-
no M cccxlv. dicũt enim, Fallacia alia aliam trudit: Terẽtius,
quem refert Erasmus ij. parte Prouerb. clxij. Polydorus Pro-
uerb. clxxxiiij. imò quandoque vterque mutuò se venenat: vt
43 legimus factum facit casus Alex lib. iij. consi. cxvj. in causa in-
quisitionis. Et † tamen vxoricidium est detestabilius homici-
dio. can. admonere. xxxiiij. quæst. ij. l. j. ff. de paric. & Michaël in
suo Parochiali. in rubr. de pœnitentia recip. est chart. cvij. vbi
per glos. in d can. admonere. dicit, quòd est detestabilius pari-
cidio, maximè quando sit cum veneno, propter proditionem
annexã l. j. C. de malef. & mathemat. Decius in c. quæ in eccle
siarum colum. ix de constit. putantium quòd eius præparamẽ
tum solum est sufficiens ad duortium. Cyn. in l. consensu. C.
44 de repud ¶ † Et propterea præbens poculum venenosum, licet
non moriatur, venenatus puniri debet. Felin. in tract. quomo-
do puniatur conatus. col. iij. Barb. lib ij. cõsi. xxiij. col. viij. Af-
flictus in c. j. de malis & noxiis medicamentis. in const. regn.
45 Bartach. in repertorio. in verb. venenatio.

Mulier non tenetur redire.

Maritus expellit vxorẽ quia dos non soluitur.

¶ † Est bene verum, quòd maritus quandoque expellit vxorẽ
non mala mẽte, sed alia de causa: puta quia dos sibi promissa
soluta nõ fuit. ca. per vestras. vbi Præpos. in viij. not de donat.
inter vir. & vxor. & Io Lupus in iij. est chart. lxxj. colum. j. Cu-
ria Tholos. quæst. lxxxvij. licet Bald. Nouellus in tract. de do-
te. xxxix. priuilegio vj. partis. col. antepen. dicat hoc esse sien-

dum

dum de iudicio Ecclesiæ per not. in cap. porrò. de diuor. Bald.
& Ias. in l. si donaturus. § si quis indebitam. in princ. ij col ff.
de condict. causa da vbi dicit quòd rarò faciunt, nisi homines
miseri. Ioan. de Anan. in ca. salubriter. ad fi. de vsur. Ioan Pyr-
rhus in l. secundum naturam. ff. de reg iur. Alex. libr. vij. consi.
cxxiij. viso processu. num 5. Vnde vel vxor eum vocat. vel ipse
vxorem ad cohabitãdum & præstandum obsequia matrimo-
nialia: & incidenter annectunt causam dotis. & isto modo fa-
ciũt causam de foro ecclesiastico. secundum Præpos. in d. cap.
per vestras. iij col. versic not sicut & omnes infrà allegandos.
† Et licet loquantur solum in dote promissa fortè idẽ in non 46
promissa: quia si iuras aliquam capere in vxorem alio non ex-
presso, intelligitur mediante dote congrua Ias. in auth. præte-
rea C. vnde vir & vxor. ij not. vbi Lanc. col ij. Io Lup. in cap.
per vestras. statim allegando chart. lxxij. colum iij Aliàs enim
quando causa dotis principaliter intẽtaretur est discordia in-
ter Cano. † An ecclesiasticus sit iudex: vt latè Ioan. Lup in c. 47
per vestras de donat. inter vir. & vxor ij. not. est in toto opere.
char. lxvj. Et Decius in cap. ecclesia sanctæ Mariæ col. xix. de
constit. versi. in vj casu. referẽs Moder. tenet quòd posit. idem
Bat. in cap. ex tenore colum. j. de foro compet Bap de sancto
Blasio in dotalibus priuileg. lxj. Formulariũ prouinciale char.
xxiiij. dicens, quod cancellaria Apostolica solet dare literas
pro causa dotis Anchar. tamẽ, quem pro se allegat Decius in
d. cap. ecclesia. post Felin. in cap. licet ex suscepto. de foro com
pet. videtur tenere contrarium: & expresse dicit esse tutius co
ram laico Idem Bald. Nouellus per Decium pro se corruptè
allegatus, qui dicit hanc opin. procedere in vidua: sed secus
in aliis. & contrarium. Et sic quòd spectat laico, tenent Areti.
Socin. Claud. Bulgar. & communiter Moder. in l. prima. ff. so-
luto matrimonio. Ioannes Lupus vbi suprà. Alexand. & Ias. in
authent. quod locum. C. de collat. Campezius sub dubio for-
tè in tract. Dotium in prima parte quæstio. xcix incipien an
hic. Augustin. Cano. in libro scrutinij chart. cvij in fine versicu-
lo, & vltra prædicta. Et hanc videntur tenere Marian. in dicto
capitulo, licet ex suscepto. columna septima, versic. duodeci-
mo. Præpos. in dicto capitulo, per vestras. vj notab. & in cap.
de prudentia j not de donat inter vir. & vxor. Et ideo videtur
tenenda, quia habemus communem opin. legistarum: & Ca-
nonistę discordant. ideo etiam in foro canonico videtur stan-

Ecclesiasticus an cognoscat de causa dotis.

* Adde praterea vbi sunt due opiniones communes contrarie canonist. scilicet et legist. te-
nenda est opinio canonistarum vt per Bap. ad
Dec. in l. Iure sanguinis in 1. col. ff. de reg. iur.

dum Legistis: vt habetur in cap. j & ij. de oper. no. nun nisi dicas, quòd fauore dotis statur opin. singulatis Doct contra cõmunẽ Ias in l. j col. iiij. ff sol. matr in l. inter pares. ff de re iudi. columna prima. vbi dicit idem pro paupere, pro Ecclesia pro testamento. & aliis ibi enumeratis. & in l. Gallus. §. quid si is. col iij. ij. lect. ff de lib. & posthu. Et propterea solent laici pro tuẽda eorum iurisdictione inhibere partibus, ne causam agitent coram ecclesiastico. ca. ex tenore. vbi Panor. ij not de foro compet. quòd facere non poterunt vtendo ista cautela expulsionis mulieris: quia tali modo dos venit incidenter corã Ecclesiastico: coram quo cum minori dispendio & fauorabilius fortasis agitabitur. Et etiam absque eo quòd eam expelleres, dummodo diceres eam velle expellere: scilicet de iudicio Ecclesiæ, secundum Bal. Nouellum, relatum. posses causam dotis incidenter deducere corã Ecclesiastico. Et hoc procedit etiam si agatur propter adulterium vel vergentiam mariti ad inopiam. Decius consi. ccxij magnifici.

Pro tuenda iurisdictione.

48 ¶ † Quintum inconueniens est incestus, quẽ quis cognoscendo sororem ignoranter committit. vt Petr. Subertin. in tract. de vinea Domini. char. l. in rub. de cõcubinariis. est in iij. parte erit enim aliquando filia patris sui illa quam quis carnaliter cognoscet, vel ducet vxorem, vt ibi. & patet in illo insolubili. Nate nepos dixit, Frater puero sua mater quod declarat Præpos. in cap. vir. de consang. & affin col xxxiiij.

49 ¶ † Sextum inconueniens est, quia ex adulterio nascuntur quãdoque masculi adulterini & putatiui, qui excludent filiã legitimam à successione paterna. vt magister Rauauld in Speculo iudicum char. penul. Anteros Fregosij char xlij. Salic. in rubric. C. de adult. Ang. in Malefic. gloss. che. hai adulterato in primis verbis: vbi subdit quòd exinde oriuntur omnia mala. latè Anteros Fregosij char xlij. Et licet Henricus Boich, Panor. & alij in capitulo, officij. de pœnit. & remis. Angelica in verb. adulterium. Ancha in regula, possessor. col. xv. in iij q. versi. iuxta prædicta & in regula peccatum, col. viij. in iiij. oppos. versi. sed quid dices. frater Bernardinus in j parte Rosarij. serm. xxiij. vlti. char litera g, doceant quid agere debeat tunc mulier quæ hoc scit, pro exoneratione suæ conscientiæ. est tamen dubium, secundũ Lutherũ in declaratione de sexto præcepto Dei. versi. quinto adulterium. † Præsertim quando filius

50 qui nec tenetur, non vult credere matri: quia non creditur ei dicenti

dicenti se prægnantẽ à tali Galiaura in repet. l. centurio. char. xvij. nu. cclxviij. facit Iac. de Are quem refert Bart in l. filium diffinimus. ad fi. ff de his qui sunt sui vel alie. iur. dicens, quòd ille primogenitus qui secundo genito renuntiauit regnum credendo dicto matris, quæ asserebat illum filium militis & non regis. fuit fatuus: quia matri non creditur, vt per eum. quicquid dicat Petrarcha de remed. vtriusque Fortunæ lib. ij. dialog. clxxiij de filio qui alienus inuentus est. nam teste Philosopho viij. Ethicorum: Matres plus diligunt pueros quàm patres: quia certiores sunt de eis; & habent plures labores circa eos † Præsumitur enim filius mariti, & non adulteri: etiam si mater staret in prostibulo. leg. miles §. defuncto. ff. de adulter. quod dicit sing Bolog. ibi in suis nouis interpretationibus, & Angel. in l. septimo mense. ff de stat. hom. Barb. libro quarto. consil. lxviij. omnipotentem & libro primo cõsi. xxvij. scripsit. colum. secunda. & in iiij. lib consil ix. columna v. versi. accedat. Baldus libr. v consilio xxxix in fi. punctus. Alexand lib. iij. consilio lxxxvij. in casu. columna penult. lib. v. consil. clvij circa primum. Paul de Castr. libro secundo consi. cclij. in fin. quæstio ista. Capra. consil. ij. colum. iiij Hippol. in l. prima. §. primo. colum. vj ff. de quæstio. Decius post Canon. in capitulo, per tuas. colum. j. & ij de probat. Crem. singul. cxxvj. mortuo. quia præsumitur potius filius illius qui ad libitum suum mulierem tenebat, & quietiori animo. vt Decius d. cap. per tuas. colũ. j. vbi col. ij. versic. quartus casus. dicit quòd in dubio deberet iudicari, quod esset partui fauorabilius. Sed licet hoc sit ex præsumptione iuris: tamen veritas sæpe est in contrarium. & ratio Decij in d. capitulo, per tuas. quòd præsumatur potius filius illius qui habet vxorem ad libitum suum. Et sic mariti, licet sit persuasiua, fortè non est concludens: quia mulieres vt plurimùm ardentius diligunt adulterum, quàm maritum. vt patet ex quo cum peccato & infamia & in periculo perditionis dotis illi complacent & aliis periculis. vt in Anterote Fregosij char xxv. Vnde rationabiliter dicendum est quòd in coitu facilius concurrit cum adultero ad procreationem sobolis quàm cum marito, quem minus diligit, & quem semper habet in lecto secum: vnde tanquam feriatus si non sit odio, est saltem fastidio. pulchrè Anteros Fregosij charta xxxij. nam magistros fastidit miseros toties repetita Sicambre. Exordiatur Vlcel in oratione, incip. apud literatos. & nihil est quod

Non creditur matri de filiatione.

Præsumitur filius mariti.

Quare potius filius mariti.

in honore tanto fulgeat In hac vita, quod vsu nimio non vi-
52 lescat: prout † in sacerdotibus, quorum multitudo eos cõtem-
ptibiles facit. can. legimus, ante fi. xciij. distin. Decius in capi-
Abundantia generat fastidium. tulo, causam quę j. not. de iud. & manna fuit Hebræis fastidio.
in secundo prologo Pauli ad Romanos. & numero xj. Matres
propterea filias nubiles rarò ostendunt, seu ducunt extra do-
mum, & nisi benè comptas: quia licet pica sit pulchra auis, ta-
men apparet nimis sæpe: prout econtrà dicimus, Omne ra-
rum charum, vt infrà dicam facit, quia maiorem affectionem
& deuotionem habent distantes ab Ecclesia sancti Iacobi, ad
illam Ecclesiam, quàm habeant ibi proximi. secundum Oldr.
consilio lxij. & circa columna quarta facit exemplum vxoris,
quæ cum marito etiam flendo simulabat non posse pati coi-
tum, postea clàm adibat adulteros. Præpositus in capitulo, cõ-
sultatio. ad fin. de frig. & mal. Et Ouid in iij. de Arte, Hoc est
vxores, quòd non patiantur amari: Conueniunt illas cum vo-
53 luere viri. † Et omne rarum, pretiosum. xciij. dist. capitulo, le-
gimus. columna fin. & dulcior est fructus per multa pericula
ductus. & Philosophus nono Ethicorum, Quod cum magno
54 labore acquiritur, plus diligitur. † Vnde nulli dubium, quòd
facilius generatur fœtus, quando mas & fœmina concurrunt
in coitu, quàm quando mas tantum: vt dicunt Medici, quos
refert Ludouicus in Aenea muliebri. capitulo secũdo. char. ix.
& est rationabile. & probatur ex traditis per Barto. & Iaſ. in l.
Gallus. in princip colum. fin. ff de lib. & posthum. vbi reputa-
tur quodammodo miraculum, quòd fœtus concipiatur, quan
do solum vnus cõcurrit Michaël Scotus de Physionomia. lib.
primo. capitulo tertio. Aegidius de formatione humani cor-
poris, cap. vij. Panor. in c. fraternitati. de eo qui cog. con. vxo.
suæ. fatetur tamẽ Aegidius vbi suprà. cap. vj. quòd mulier po-
test impræguari etiam quòd semen ipsa nõ emittat. Et sic ra-
tio Decij non videtur vrgere concludenter. Ideò dicit secun-
55 dum Doct. quòd est fauor filiationis † Præterea nõ obst. præ-
sumptione §. defuncto. quando aliæ tot coniecturæ concur-
runt quæ sufficiunt, bene poterit probari quis filius adulteri:
vt patet ex consil. Anchar. relato per Ioan. Lupum in rubri. de
donat. inter vir. & vxor. char. xxix. versi. operatur aliũ & quar-
tum. col. ij & Pau. de Cast. consil. cxv. super j. col. fin. lib. j. vlti-
mæ impressionis. Corn. lib. iij. consil. j. col. x. & seq. Benedict.
Capre. consil. secundo. col. j. & ij. Barbat. iiij. volu. consil. lxviij.
incip-

jac. Alb. magn. de sec. mul. veri. hij vij ex com.

incip. omnipotentem. col. ij. & iij. † vbi dicit etiam quid ope- 56
retur assertio parentum de qua Rom. Corneus, & Iason in l.
neque professio. C. de test. vbi subiungit Iaſ. quòd agnitus vt
filius à matre vel auia, dicitur filius illius. l. etiam matris. cum
gloss. de probat. Et per prædicta aliàs impugnabam Ferra-
rium cautela xlj. incip. Doctores. ad fin. quam tradit ad insti- Contra cautelam instituendi spurium.
tuendum spurium, scilicet vt non nominetur filius testatoris,
sed solum filius mulieris: nã ex quo est maritata, præsumetur
filius sui mariti. per d. § defuncto. Et sic erit capax. pro quo fa-
cit Bald. in consi. cxxxj. titulus. lib. iij. ad fin. & Paul. de Cast.
d. consil. cxv. Et quia ille nondum erat natus tempore testa-
menti. Adducebam etiã tex. in l. si quis posthumos. in fi prin.
ff. de liber. & posth. & §. posthumo. in fi instit. de leg. quem al-
legat Iason in l. Gallus. in princ. col. ij. j. lect. eodem titu. licet
ipse in § incertis Instit. de leg. aliter declaret. Adducebã etiam Plures coniecturæ ad probandum filiationem
quia ex tot coniecturis quę aderant, apparebat testatorem in-
stituisse talem posthumum, quia credebat esse suum: vnde ni-
hil valebat institutio. per dictam l. neque professio. melius in
l. si pater. C de hæred. instit. facit Monfer. in repet. §. & quid si
tantum. in fi. colum. xvij. vbi dicit Socin. solitum extollere il-
lam regulam, quòd inspicitur voluntas testatoris, non secun-
dum veritatem, sed secundum quòd testator opinabatur. Ha-
bui de facto, & lucratus sum de illa causa xv. ducatos.

¶ † Septimum inconueniens, quia oritur discordia inter fra- 57
tres: quia licet sint vterini, ex quo tamen sunt de diuerso se mi
ne & diuersis complexionibus, sunt semper discordes. Hinc Fratrũ quoque gratia rara.
puto exortum illud, Fratrum quoque gratia rara est. Decius
in exordio consil. lxiiij. Papa pius ad Imperatorem, epistola
xxxix. char. fin. Erasmus char. xxvj. Prouerbiorum cxlix. fra-
trum inter se iræ. Aegidius de regimine principum. lib ij. par-
te iij. capitulo vj. Omitto illud de Caim qui occidit Abel. de
quo Barb. in Ioannina columna xj. quia non facit in proposi-
to: sed bene illa quam ponit text. in l. cum oportet. in fin. princ.
& in fin. §. fin autem. C. de bonis quæ lib. vnde postea tale
bellum quod fit inter fratres vel cognatos, dicitur pluſquàm
ciuile. Cyn. in l. prima. colum. ij. C. de caduc. toll. Et etiam ori-
tur discordia cum patre putatiuo, quæ est horrori legi quæ
præsumit eum verum patrem d. §. defuncto. intantum † quòd 58
licet filius commiserit delictum morte dignum: si pater eum
deferat iudici, filius non morte, sed alia mitiori pœna, puta

Cautela ad liberandum filium fam. à pœnamortis.

exilij, puniendus erit. Cepol. consil. lv. vnus filiorum. col. ij. & consil. xlvj Titius col. ij. Abhorret enim lex quod pater videatur filium ad supplicium deduxisse. l. milites agrũ. §. desertorem. ff. de re milit. Iaſ. in l. j. co. ij. C. de his quib. vt indig. Feli. in c. quærenti. col. ij de offic. deleg. verſ. tertius caſus. in cap. j. col. ij. eod. tit. vbi ampliat, etiam ſi crimen læſæ maieſtatis commiſiſſet. Ioan Lupus in c. per veſtras. de donat. inter virum & vxor. in concluſ. colũ. ij. ſi. char. lv. Idem Hippolyt. in l. j. § j. col. vj. in l. vnus §. ſeruus nec ſi. col. ij. ff. de quæſtion. Ioan de Ana in c. ſi col ſi de pat. qui fil occi. † vbi dicit, quòd propterea parcitur patri de vita ſi non reuelauit tractatum quem faciebat filius contra principem. facit ratio l. diuus. in fi. ff. de paricid. Et ſic patet bona cautela pro liberando filium à morte: qua audio fuiſſe vſum quendam ſolennem Doctorem Terdonenſem in caſu proprio. † Et propterea dicebat Feli. admiratus diſcordiam patris & filij in cap. afferte de præſump. quòd quando pater ſtuprat filiam, vel filius verberat patrem: nec ille pater, nec ille filius ſunt cenſendi: quia idẽtitas ſanguinis non patitur talia ſcelera. † Et propterea Solon non tulit legem de parricidio: quia nunquam illud credidit naturaliter euenturũ. vide Ang. in l propter inſidias. C. qui accuſ. Bauerıam in § pater col. ij inſtit. de teſta. pro prædicta cautela vide Ioan. Montolonium in Promptuario Iuris. in verb. mors. vbi enumerat ſeptem alios caſus ad liberandum ſeu ſaltem differendum pœnam mortis: qui prius fuerunt Cepol. in cautelis char. j. & ij. quos ordinatè reſumpſit Feli. in d. c. quærenti. & Iaſ. in l debitoribus. col fin. ff. de re iudic. ſecundum quos alius: & ſic † ſecundus caſus eſt, ſi moriturus obuiet Cardinali qui imponat eius pileum ſuper caput ſuum. Rom. ſing. cccxxxv dicamus ad ſolatium. vbi in apoſtilis dicitur idem ſi ſacerdos tranſeat cum corpore Chriſti, & malefactor cum amplectatur. Corſ. ſing. lxix. incip. dixit. Barb de Cardin. primo tract. q. ix. limitãs hoc non procedere in atrocioribus, vel ſi fieret per ſubſtitutum.

¶ Tertius eſt caſus, propter excellentiam viri.

¶ Quartus, per accuſationẽ grauioris criminis, ob quod grauiorem pœnam deberet pati.

¶ Quintus, per probationem & obiectionem rationum reddendarum.

¶ Sextus, per appellationem etiam à quocũque extraneo interpoſitam.

¶ Sep

¶ Septimus, in muliere allegante ſe prægnantem.

¶ Octauus, in eo qui fecit ſe clericum. Iaſ. in l. cum quædam puella iij. col. ff. de iuriſdi. om. iudic. Decius conſi. cxxx. col. ij. Petrus Gerard not. lj. Ferrarius cautel. xxiij. Hippol. de Marſil. in l. ſtatu liber. col ij. ff de quæſtion Monſerr. in l. nemo poteſt circa finem. col xxxviij. ff de quæſtio. Bertach. in tract. de epiſcopo. chart. xlviij. in fine vltimæ col. licet in contrarium aliqualiter faciat. Decius in cap. cum adeò. in medio. iiij. not. de reſcript. dum dicit, quòd licet quis ſe ad clericatum deſtinauerit per hoc non eſt capax beneficij & vide in tract. de virtute iuramenti. Antonius Baueria priuilegio liij. columna iiij. in medio.

¶ Nonum caſum ſubiicit Felin. in dicto cap. quærenti. ſi condemnatus fingat ſe ſtultum ſed Ioan. Vilemati in repetitione l. Diuus ff de ſicar. nume. ciiij. dicit, quòd ſimulatio non prodeſt, niſi ſit verè furioſus.

¶ Decimum, ſi ſit ex maioribus ciuitatis.

¶ Vndecimum, ſi teſtes qui contra eum depoſuerunt, accuſentur de falſo.

¶ Vltra prædictos caſus adde tu duodecimum caſum, quem collige ex his quæ dicam infrà chart. ij. de eo qui poterat ſe vindicare via iuris & exceſſit, vindicando ſe via facti. & vide Felin. quem ibi refero, quoniam plura ponit. quãdo ex aliqua cauſa, qui deliquit, excuſatur à morte.

¶ Tertiumdecimum, collige ex not. ibid. chart. poſtea ſequẽte de eo qui non occidit doloſè.

¶ Quartumdecimum, collige ibidem de delicto iam dicto commiſſo, vel vbicunque ius commune imponit pœnam mortis, & ſtatutum dicit quòd debeat alleuiari.

¶ Decimumquintum ſi inquiſitio ſit formata contra plures, quorum vnus ſit clericus: quia omnes debẽt remitti Eccleſiaſtico, qui nunquam punit ad mortem: dicam infrà in materia quid in dicto ſit iudicandum.

¶ Sextumdecimum, ſi ſtatutum imponat pœnam capitalem, intelligitur de minima: & ſic relegatione. dicam infrà etiam in materia, quid in dicto iudicandum.

¶ Septimumdecimum, quãdo princeps per iracundiam mandaret aliquem ſuſpendi. dicam infrà quomodo ſit obediendum reſcripto principis.

¶ Decimumoctauum, quando rumpitur capiſtrum, & ſuſpenſus.

ſus antea proteſtatus eſt de innocentia: quia tunc dicitur eſſe miraculum. Dec. in l. fauorabiliores. ff. de regul. iur. ſed contrarium tenet Guiliel. Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ. col. fin. ideò cogita. & pro eo Bald. in cap. venerabli. de teſtib.

¶ Decimumnonum, ſi meretrix petat condemnandum maritum in patria, vbi de hoc eſt cõſuetudo. dicam infrà in reſpondendo ad octauum de incontinentia. circa princip.

63 ¶ † Vigeſimum, ſi iudex qui non debet quempiam torquere niſi præcedant illa nouem requiſita quæ enumerat Hippol. in l. in j. chart. ff. de quæſtion. deciſſet torturam alicui, non præcedentibus legitimis indiciis, & propterea confeſſus eſt dilictum. nam ex tali confeſsone etiam milies ratificata, talis cõfeſſus nunquã poterit damnari. ſecundum eum in dicta l. j. vj. colum. vbi dicit quòd etiam debet eidem dari copia indiciorum, cum termino ad ea purgandum: aliàs confeſsio ex tortura ſubſecuta non valet. quod vltimum intelligerem ſi inquiſitus petat. Cepola conſil. lxvij. teneo idem. & debent præcedere indicia, etiam ſi iudex habeat liberum arbitrium procedendi. ſecundum Ferrarium cautela xiij. incipien. iura. Hippol. vbi ſuprà & infrà. Paris de Puteo in tract. de ſyndicatu. in materia repetitionis torturæ. eſt chart. lxxxv. in princip. iij. col. vbi fortè ſecundum eum, idem ſi princeps mãdaret quem torqueri ſine indiciis. & meritò: quia ego ſemel Papiæ vidi committi magnum errorem in quodam famulo, qui culpabatur de furto quorundam anulorum, quos ſocius habens recedere ad ſolatium acceperat, vt faceret ſolui Marzapanum: & tamen per literas Senatus fuit tortus, & confeſſus. & quòd dicta confeſsio ſit nulla, probat Hippol. per l. penulti ff. de quæſtion. vbi Baldus ſecũdum vnam lecturam. & ibidem latius ipſe Hippo. columna iij. adducens plurimos concord. qui dicit per illam deciſ. liberaſſe duos à morte, & ego vnum de Frincho. Adde Guidon. de Suzaria in tractatu. de quæſtion. columna quarta. verſiculo, non tamen omni cauſa. & columna decima verſiculo, ſed quid ſi aliquis. & vtrobique Bolog. addit plures authoritates idem Paul. de Caſtr. lib. j conſil. cclxxiij. viſa relatione. columna j. qui dicit hoc eſſe, quia præſumitur durare metus torturæ in tali ratificatione, & perſeuerantia cõfeſsionis. Corneus conſilio xx. videtur. ad finem & clarius libro quarto cõſil. cxxiiij. in cauſa Gaſparis. columna j. vbi fortius ſubiungit hoc

hoc procedere, etiamſi non fuerit tortus: ſed ſolum ſpoliatus ante torturam. pro quo Hippol. in d l. j. col x. verſi. vlterius inquantũ. dicens, quòd ſicut ſine indiciis quis torqueri non poteſt, ita nec terreri. & in d. l. penul. col. v. poſt Alex. cõſi. c. incip. in caſu prædicto. col ij. verſi. circa ſecundum. iij volu. Et illam deciſionem Bart. quòd non valeat talis confeſsio, ſequitur Felin. in c. at ſi clerici. de iud. col. ij verſi. vij. limita. vbi ſunt apoſtillata quædam conſilia Alex. & ibidem Decius. col. iiij. verſi. octauo limita. adducit plura alia idem tenet Alex. lib. j conſil. v. in cauſa inquiſitionis. col. j. repeti conſi. xciij in eodẽ libro. Paris de Puteo in tract. de ſyndicatu. char. lxxxiij col j cap. ex ſola confeſsione. † Plus dicit Anchar. conſil. xxiij. viſa inquiſi- 64
tione, quòd etiam ſi non appareat iſtum cõfeſſum modo prædicto fuiſſe tortum, dum tamen appareat eum eſſe detentum, præſumitur confeſſus per errorẽ iudicis habentis eum in fortia. & Anch ſequitur Corneus d conſil. cxxxiiij. col j. dicẽs maximè procedere quando captura fuit iniuſta: quia ſicut iniuſtè carcerauit, ita & iniuſtè torqueret idem tenet Franciſcus Brunus in tract. de indiciis & tortura. col xlij. Et cum Anchar. tenet Alex lib iij. conſi. lij. viſo themate. col. ſi in l. qui aliena. §. Celſus. in fin. ff. de acquir. hæred. vbi poſtquàm allegauit Bald. & quædam alia in contrarium, ſubiicit quòd cum Anchar. tenet communis opinio. † Nec conualidaretur talis confeſsio 65
etiamſi indicia poſtea ſuperuenirent poſt torturam. ſecũdum Bar. in l. maritus. col. j. verſi inter ſolut. gl ff. de quæſtion. Hippol. in d. l penul col. vj. viſis modo. Decium vbi ſuprà. Paridem de ſyndicatu. chart. lxxxviij. col. iij. verſi. datur regula. niſi ſecundum eum iſte poſitus in libertate poſtea veniret ad iudicẽ & cõfiteretur: & ita etiam tenet Brunus in d. tract. de indiciis, & tortura. col xliij ſed eſſet bene ſtultus. nã, Quæ ſemel euaſit retia vitat auis. vt infrà dicam. eſt verũ quòd Barb. lib iiij. conſi. lxx. vbi CHRISTVS. col. iij. & col. x. videtur prædicta intelligere, quando tortus talem confeſsionẽ reuocauit. Alium caſum quo non valet confeſsio ponunt Moder. in apoſtil. Decij in l. ea eſt natura. ff. de reg iur. ſcilicet quando iudex promiſit liberationem inquiſito.

¶ Vigeſimus primus principalis caſus eſt, ſi tu potes adducere aliquam exceptionem vel probationem, quæ aliqualiter elidat intentionem fiſci, & dubiam ſaltem faciat. † Nam licet 66
ſoleamus dicere, quòd probationes debẽt de neceſsitate con-

cludere.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЧУЖИНЕЦЬ І МЕЛЬНИКОВА

cludere: hoc fallit in criminalibus pro defensione rei, quia sufficit quòd reddant intẽtionem accusatoris, vel fisci dubiam pro consequenda absolutione. ita eleganter Bart in l. non solum. § sed vt probari. ff. de oper. no. nunt. vbi Alexand. & Ias. in §. sciendum. col. ij. Ias. in l. non hoc. C. vnde leg. col. penulti. in viij limitatione. Decius in c. in præsentia. col. vij. in. xij not. de probat. dicens, quòd totus mundus sequitur istam decisionem Bart. quem etiam tenet August in Malefic. glos. j. de anno præsenti. col. iiij & seq. Claud. in repe. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. in princ. col. xxv. Felin. in cap. significasti. el. ij. col. penul. de homic. Brunus Asten. in feudalibus. consil. xxvij. col. ij. Et faciunt quæ dicam in sequenti casu.

67 ¶ †Vigesimumsecundum, quando occidens dicit se fecisse ad defensionem, licet non probauit defensionem. Ias. in d. l. vt vim. colũ. iij ff. de iustit. & iur. vbi Claud. in repetit. col xxvij. Ang. in Maleficiis. in versi. comparent dicti inquisiti. & partim negãt, partim cõfitentur. in fin. j additionis. Alex. in d. § sciendum. vbi Ias. col. ij. ff. de no. oper. nunt. latè Ferrarius cautela v. Hippo. de Marsiliis in l. repeti. col. vij & seq. ff. de quæstio. in rub. C. de probat. col. l. in quibus locis dicit idem quando quis damnatur ex violentis præsumptionibus. & Ioan. de Villemati in repet. l. diuus. ff. de sicariis. ad fin. & pro isto casu Alex. lib. iij. consi. j. ante fin. col iiij in contrariũ videtur facere Lanfranc. eus in cap. quoniam contra falsam. in ver. cõfessiones col. iij. Ange. cõsi. ccxvij. col penul incip. in causa accusationis. & latè impugnat Soci. in l. j. col. vj ff. si cert. pet. in l. non vtiq;. col. iij. ff. de excep. Sed ab eo hũc casum defendit dominus meus Philip. Dec. in d. l. j col. vi & in c. ix. venerabilis. col. xij. de except. & hãc tenet alter Lãfr. Cheriẽsis cõclus. cccl x. ¶ Vigesimustertius casus colligitur ex dictis Paridis de Puteo in tract. de syndicatu. chart. lxi. est in verb. pœna. col ij. scilicet quando haberet reuelare cõsocios, vel reddere rationes, vel dicere verbum principi sed hoc vltimũ dãnat, prout de isto qui finxit se bel e re dicere verbũ Papæ. & nihil fixit vt de Papa indignatus dixit, quòd occideretur. & ipse dixit quòd Papa erat ii regularis. refert Steph. Maleretti in tract de re ft. chart lx. Et plures causas relaxandi pœnam delinquẽti enumerat Luc. de Penna in l. si apparitor. C. de cohart lib xij chart pen. hos casus bene signa, quia si scieueris bene practicare, dabunt honorem & commodum in defendendo eos qui boni sunt, licet calore iracundiæ,

diæ, vel aliter semel tantùm deliquerint: quia per vnũ ictum non debet cadere vna arbor. vt dicam infrà respondendo ad incontinentiam mulierum. † Malos autem & eos qui faciunt 68
vnam artem de furando, & occidendo, vel per pecuniam committunt atrocia, fortè non esset licitum defendere. Bald. in l. quicunque ad fin. C de episcop. & cleric. & Ias. in §. ex maleficiis instit. de act. vbi post Bald. dicit, nõ audiendos aduocatos pro insignibus latronibus, quos periculi sui nescia seruet insania &, Chi spica l'impichato, lo impichato l'impicha luy. vt Pompilius Lena cõtra Ciceronem, quem refert Valerius Maximus lib. v. cap. de Ingratis. quia licet non solùm vbi agitur de vita hominis, debeamus abstinere à iudicando, sed etiam à consulendo: vt exorditur Cepola consil. j. consil. iiij. & consi. xxxiiij. quia præceptum Domini generaliter loquitur, Non occides. vt in can. si non licet. xxiij. quæst. v. †quinimò dicitur 69
aliquando maius peccatum occidere hominẽ malum, quàm bonum: vt not. glos. in can. si habes. xxiiij. quæst iij. in ver. de coniuge. aliàs in verb. innocentes. vbi etiam dicit esse maius præiudicium si vnus peccator moriatur, quàm si innumerabiles martyres cruciarentur. facit glo. in can. ille qui hominem. xxij. q. v quæ dicit maius esse præiudiciũ in amissione vnius animæ, quàm mille corporum; & faciunt aliæ plures glos. aggregatæ per dom. Io. Sandoletum in repet. l. quod te ff si cert. pet. col. xvij post medium. hinc Titus Cæsar adeò sanguinis humani effusionem exhorruit, quòd mortem meritos exilio damnabat. refert Iodocus in tractat. de nobilita. cap. xiiij. & Paulus Venetus Papa secundus rarò vel nũquam pro quanto libet enormi delicto homines ad mortem damnari permittebat. facit Ferrarius cautel. xxvj. in princ. & dicit Paris de syndicatu. in verbo, crudelitas est chart xxix. col. iij. in fin. quòd Federicus qui fecit illũ §. si quis quinq; soldos. de pace tenenda disponentem, quòd pro rebus huius mundi quis debeat suspendi, cruciatus in inferno. latè Thomas Morus in tract. a. de optimo reipub. statu lib. j. chat. viij & pluribus sequen. † hinc 70
Decius consil. lxxv. col. fin. post Anchar. inuehit contra iudices maleficiorum, quia anhelant ad condemnationem quando procedunt per viã inquisitionis: dicẽs, quòd curia maiorẽ honorẽ consequitur ex absolutione quàm ex cõdemnatione. plura tradit Floria in disputatione incip varia & diuersa. col. v. Petrus de Rauenna in suo alphabeto Iuris. q. si Ioan Lupus de don

de donat. inter vir. & vxor. in fin. in allegatione hæresis. est chart. ij. & seq. latè Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xiiij. Hadrianus Papa noster quodlibet. ij. col. antepenulti. referens illud Matthei xij. Si sciretis quòd misericordiam volo, & non sacrificium, nunquam condemnauissetis innocentem. Et non solum iudicantes & consulentes cauere debent: sed etiam legentes. quia dicit Bald. in consil. incip. quanquam allegata sint multa. quòd Bart. est in inferno propter illam opin. quam posuit in l. vtrum. ff. de parricid. vbi vult quòd sciens proditionē contra patriam, si non reuelet, puniatur morte. de quo Claud. in repet. l. vt vim. chart. penul. col ij ff. de iustit. & iur. Hippol.
71 not. clxiiij. incip. nemo debet † Ad prædicta facit Antonius in Peregrino vulg. lib. j. cap. xvij. & duobus seq. vbi latè pro & cōtrà subiiciens, quòd imo delicta debent puniri. pro quo facit text. in l nemo C. de epis. vbi Pau. de Castr. dicit, quòd pinguior victima Deo mactari non potest, quàm homo iniquus. secundum Senecam in Tragœd. & dicit Paris de Syndic. char. lxij. in princ quòd rex Carolus secundus fecit suspendi quendam iudicem, qui puniuit solum pœna manus eum qui debebat suspendi: & chart. lxvj. col. iij dicit, quòd iudex qui reum nocentem absoluit, est proditor. §. si tamen. in authent. vt differ. iudic. & dicit Barbat. in cap. cū non ab homine. col. vij. per illum text. de iudic. quòd dominus Picinus Locumtenens Ianuæ pro duce Mediolani, faciebat sibi cōscientiam, quòd non fecerat suspēdi vnum malefactorē in die Paschatis. facit Barbat. in tract. de præstant. Cardin. tract. j. q. ix. col. ij. quòd scriptum est, Non permittas viuere maleficum super terram. &
72 † quòd nō est crudelis qui maleficos occidit. can. non est crudelis. & can. qui homicida. xxiij. q. v. quia reipublicæ interest delinquētes puniri. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. vt famę. de sentent. excom. Barbat. paulò infrà, quòd collegium Bononiense fuit grauiter reprehensum, ex eo, quòd supplicauit pro Richardo de Malumbris, qui fuerat dānatus de hæretica prauitate. idem vult Bologninus in repet. authenticæ, habita. C. ne fil. pro patre. col. xxiiij. Et dicit Bald in cap. olim col. penult. de rescript. quòd contra malos non est vtendum malua, vel emplastro: sed gladio. & dicit Panor. in cap. j pen. not. per illum text. de postul. prælat. quòd peccatum est parcere inobe-
73 dientibus sine causa. † facit pulchrè Luc. de Penna in l. omnes. C. de anno. & trib. lib x. & in l. j. col. x. C. de exact. lib. xij. post Philo

Philosophum in ij. Ethicorū, qui dicit, quòd pœnæ sunt medicinæ. facit Ioan de Lignano in tract. de bello cap ix. Calcaneus pulchrè cōsi. ij. col. x † & dicit glo iij in verbo, dispensa- 74
tionum de pace Constant quòd qui parcit malo, intelligitur nocere bono. pro qua Sallustius in Iugur. dicens, Ne ignoscendo malis, bonos perditum eamus facit Isocrates in Panegyrico incip. illos char. xj. & Ambros. in j. Officiorū dicens, quòd si quis filiis deprecantibus motus & lachrymis coniugis eius inflexus latronem absoluendum duxerit, nónne innocentes tradit exitio? & idem sentit Cicero in oratione contra Pisonem chart ij. dum respondet obiicienti quòd fuerat crudelis contra Catilinam facit Papa Pius epist. v. circa fin. & epist vj. char ij. quòd nō immeritò Saul contraxit offensam Dei, quia miseratus est Agab. quem diuina sentētia prohibuerat saluari. & Ioan. de Monteferrato ante repeti l. si is qui pro emptore ad Card Papiensem. vbi allegat Ambrosium vbi suprà. & Petrus Apostolus Ananiam & Saphiram Spiritui sancto mentientes, mortis sententia percussit. & Paulus Magum illum Elimam, qui credituros à fide retrahebat cæcitate percussit, vt cæteri territi prædicationem eius non impedirent. Summa ergo, secundum Monferratum pietas est in delinquentes sæuire: quia cum vni indulgetur indigno. ad prolapsionis contagium prouocantur vniuersi. † facilitas enim veniæ, incētiuum 75
tribuit delinquendi cap. est inhibendum. de cohab. cleric. & mulier. Glos. in authent. vt hi qui ob. in verbo, facilia.

¶ Octauum inconueniens oritur, damnum publicum. Ioan. Lupus in rub de donat. inter virum & vxorem chart. xlvij. in fi. versi ratio. vbi in chart. præcedenti dicit, quòd adulterium vxoris etiam prohibet confirmationem donationis inter coniuges, quæ aliàs fieret morte alterius coniugū: quia reipublicæ interest, vt ciuitas liberis & legitimis hominibus repleatur, non adulterinis l. j. ff. sol. mat. Bald. quem infrà referam in conclusione mea. Contra præmissa faciunt, quæ adduxi in meis clausulis generalibus. in verbo, & mihi notario.

¶ Nonum inconueniens oritur, damnum reipublicæ in alio, quia nō solùm discordia, quam suprà dixi sed etiā inter adulterum & maritum. quia † nulla vehemētior est discordiarum 76
causa, quàm vnius fœminæ à multis maribus appetitio. secundum Platonem, quem refert Fortunius in l. ius naturale ff. de iustit. & iure. col. xlvij. facit Biblia aurea, cap. lxiiij de inimici-

tia & odio. Non enim volũt omnes ſequi illud Ouidij de Arte, Riualem patiẽter habe. Item & inter affines hincinde: quia
77 †naturalis affectio hoc facit, vt qui vnum de agnatione offendit, totam agnationem offendere videatur. ſecundum Bald. in cap. fin. de appellationib. Afflictus de iure prothomiſeos. col. vij. & quilibet præſumitur appetere honorẽ agnationis ſuæ.
78 Panor. lib. ij. conſil. lxv. caſus. col. penult. † & iniuria facta vni de familia, cenſetur facta toti familiæ. Felin in cap. cum quidam col. fi. de iureiur. vnde turbatur poſtea pax populi, & bella ciuilia oriuntur. Pet. de Rauen in ſuo alphabeto. circa fi. in
79 quæſtio. incip, Propheta regius colum. vj. & ſe. † meritò ergo ſancitum eſt, adulteros occidere, quia ab huiuſmodi hominibus amicitia & pax corrumpitur, vt inquit Xenophon, de tyrannide. char. iiij. facit illud quod tradit frater Iſidorus de regimine principũ. lib. iij. c. xiiij. & illud Geneſ. xxxiiij. vbi propter raptum Dinæ, eius fratres iugularũt omnes mares illius vrbis. Et in Hiſpania ſunt decreta, per quæ mulier & adulter traduntur in manibus mariti, qui de eorum perſonis & bonis poteſt facere quod vult. Ioãnes Lupus in rubrica, de donationibus inter virum & vxorem. chart. x. in quarto effectu. Sunt ergo propter talem diſcordiam hæc ſcelera adulterorum valde atrocia cõtra finem iuris ciuilis, ſecundum Philoſophum, & Salluſtium, quos refert Anchar. in regula, poſſeſſor. colũ. ij. probatur in capitulo, nihil. de præſcriptionibus. & in l. æquiſſimum. ff. de vſufruct † ad quam Iaſ. pulchrè in l. quod iuſſit.
80 v. not. ff de re iud. vbi dicit quòd iudex propterea poteſt præcipere alicui, ne tranſeat ante domũ inimici, ne fortè cum videndo veniant ad rixam. Idem dicit in l. curatores. ff de offic. procur. Cæſar. Paris de ſyndicatu. in verb. cõcordia. Et ſeptem per quæ pax populi conſeruatur, enumerat: pariter & ea per quæ turbetur. Afflictus in conſtitutione, pacis cultum. colum. ij. & iij. latius Lucas de penna in l. j. C. public. lætitiæ. lib. xij. Et pulchra oratio Socratis incip. omnes. cum epiſtola præcedenti, quam fecit de bello fugiendo, & pace ſeruanda. de quo iudex debet eſſe ſolicitus. Aluarot. in capitulo primo. §. ſi miniſtrales. de pace tenenda. Curtius in tractatu de ſequeſtr. colu-
81 mna quarta & conſi. ſeptuageſimo. incipiente, ſuper eo articulo. Decius in cap. licet cauſam. de probationibus. col. vigeſimaprima. in gl. in verbo, poſſidetis. Alex. in l. fi. C. de edicto diui Hadri. toll. col. iij. † vbi concludunt quòd ſi duo contendunt

Iniuria facta vni de familia non familiæ cenſetur facta.

Iudex vt pacẽ cõſeruet.

dunt de poſſeſsione, & parant ſe ad arma, & non cõſtet iudici qui ſit in poſſeſsione (quoniã ſi hoc conſtaret, deberet prohibere ingreſſum alteri qui non eſt in poſſeſsione) tũc iudex pro bono pacis debet vtrique inhibere ne intrent poſſeſsionem. Et de pace duo bona verba ponit Lancel. in l. pactũ curatoris, ad finẽ. C. de pactis. latè Felin. in rubrica, de treuga, & pace. Corſe. in trac. de poteſt. regia. quæſtione quadrageſimaprima. Luc. de Penna in l. prima. columna quarta, & ſequent. C. publicæ læti. libro duodecimo. Iaſ. in l. quidam æſtimauerunt. col. ſecunda. ff. ſi certum petatur. Et pax vt ſeruetur, moderamen iuris habetur. gl. in capitulo, puberes. de deſponſat. impuberum. latè Ioannes Montaigne in tractatu. de author. regij conſiſtorij. char. xxx. Romanus conſi. vltimo, columna quinta, omnino Barb. libro tertio. conſil. primo, colum. penultima, & fin. latius Decius in l. fin. C. de edict. diui Hadri. tollen. vbi & quando neuter poſsidet, & timetur ſcandalum in adeptione, quid debeat facere iudex. Eſt verum quod in patria Delphinali non ſunt multum neceſſaria prædicta, tum propter ea quæ dixi de ſecuritate quã faciunt præſtari, ſuprà in quarto inconuenienti: tum propter illud pulchrum ſtatutum, Si quis per literas, cuius verba propter eius vtilitatem pro ſolatio lege vt infrà: Si quis per literas iudicis eius propria manu ſignatas, aut voluntate illius cuius erat poſſeſsio. Quam voluntatem interpretamur, interueniſſe. Ex quo per x. dies paſſus eſt notoriè poſsidentem poſsidere, rei alicuius poſſeſsionẽ vel quaſi nactus fuerit, per quempiã abſq; mandato iudiciario à prædicta poſſeſsione expulſus aut deiectus fuerit probata poſſeſsione & eiectione, etiam abſque violenti euocatione aliquali: per duos aut tres teſtes cõmuni æſtimatione fide dignos, omni allegatione aut appellatione ceſſantibus, expelletur violentus per iudicem, vel ab eo deputatum: etiã manu militari ſi ſit opus, & reſtituetur deiectus, & reponetur ante omnia in ſtatũ priſtinũ: & mulctabitur violentus vltra pœnas à iure ſtatutas in decẽ marchis argenti fiſci ærario applicãdis. Mitigatione tamẽ iudici conceſſa, ſecundum modũ violentiæ & facultates violenti: violentia verò purgata per in ſtatũ priſtinum reductionem expulſi, & expenſarum ab eodem expulſo factarũ in refuſionem audietur, qui fuerit violentus ſuper ipſum allegandis. Quæ autẽ in violento ſtatuimus, eadem & in clandeſtinè poſſeſsiones ingrediente intelligenda

Inhibet ingredi poſſeſſionẽ, timore ſcandali.

relligenda fore cenſemus &c.

Duellum. ¶ Decimum inconueniens eſt: quia ſecundum Ouidiũ de Arte: Nec turpe marito Aſpera pro charo bella geſsiſſe toro.

82 quandoque euenit duellum inter maritum & adulterum, †licet regulariter ſit prohibitum: vt Iaſ. in l. ex hoc iure. col. v. ff. de iuſtit. & iur taliter quòd licet quis acceptauerit, poteſt licitè duellum recuſare, & pœnitere. Decius in ca. eccleſia ſanctę Mariæ. de conſtitutionib. col. decimaquarta. plura per Barb. in primo volumine, conſil. vltimo. vbi Angel. de Are. & Antonius de Prato in Conſiliis ibi proximè ſequentib. cõtra quos in illo caſu conſuluit Calcaneus conſilio ſecundo. Surgetus in Enchiridio militari char xx. & xxiiij. Somnium Viridarij lib. j cap cvij. tamen fuit admiſſum per Parlamentum regium inter Iaquetum Griffum, & Ioannem Carogium, vt habetur in Gaguino, in vita Caroli ſexti. Guilielmus Mara in oratione vij. incip. reuerende. Roſellus in Monarchia. chart. cxiij. licet mulier eo in caſu non eſſet in culpa. Paris de Puteo tali caſu dicit permitti etiam cum domino ſuo: vt in tract. de re mili. chart. viceſimaſecunda. ſub rubrica, An ſubditus ratione adulterij prouocet dominũ ſuum ad duellum. ſed dubito propter ea quæ dixit Anan. in cap fi. de patr. qui fil. occidit. Et in illo tract. ponit practicam quomodo fiat: & latè per curiam Delphinatus quæſt. dcxvij. dixi plenè cum ſex ſeq. & in libro Styli Parlamentorum. parte prima. chart. xxvj & ſequẽ. & literas quas ſibi ſcribũt volentes duellare, vide tu Hiſpane in Tirant lo blanq, in lengua Caſtigliana.

¶ Vndecimum inconueniens eſt: quia euenit vt quandoque in ſua domo pater inueniat aliquem ſibi filiam adulterantẽ, & filiã occidet: quod videtur ſibi permitti. licet ſecus de adultero. Ioannes Pyrrhus in l. non debet cui plus ff de regul iur.

83 †Item ſi maritus inueniat vilem ſibi adulterantem vxorem ſuam; vnde cum non poſsit tam iuſtus dolor temperari, occidet adulterum: quod cum fiat lege permittente, pœnam non meretur. l. Gracchus. C de adult. Nicol. Boërij in apoſtilis ad D. vnum in regul cui licet. facit capitulum, qui peccat. xxiij. quæſt iiij. Luc. de Penna in l. j. C. pub. lætitiæ, vel Conſul. libro duodecimo, quęſt. vigeſimaquarta in fin. & quæſt. vigeſimaſexta. circa med. Felin. in c quæ in Eccleſiarum. col. iij. de conſtit. Iaſ. in l. ſi plagij. col. j. ff de verb. oblig. Gemin. conſil. lxxviij in prin. ij. col. Hadrianus vj. Papa noſter in Quodlibe-

Maritus occidit adulterum.

tis. chart. xxij. colum. iiij. & xxiij. colum ij litera d. & chart. lvj in fin. & in quæſt. x. colum. xj latè Hippol. vbi formaliter examinat hanc quæſtionem in l. patre vel marito ff. de quæſt. col. j. & ij. Petrus de Leſnaudiere in tract de Doctorib. quarta parte quæſt. xlix vbi etiam modum tradit probandi adulterium, & refert vnum miraculum. vide orationẽ Lyſiæ ſe excuſantis à nece adulteri. incip. plurimi. vbi adducit leges Athenienſium hoc permittentes. Caue† tamen, quia videtur non li 84 ceere in conſcientia. Henricus Boich, Panor. & Felin. in c. ij. de homic. Fortun. de fine vtriuſq; iuris. col. xlvij. & ſeq. in xj. illatione principali. Plus in d. cap. ij. dicit Ioan. de Anan. quòd in terris Eccleſiæ poſſet talis occidens adulterum, puniri in foro contentioſo. per gl. in c. inter hæc. xxxiij. quæſt. ij. quæ vult quòd ille text. corrigat iura ciuilia permittẽtia occidere adulterum. & licet ibi Felin. eum impugnet: tamen alibi ſequitur eum, vt in cap. j col. ij de præſcrip. in cap. iij. quod incipit, ſi verò. de ſent excom. Plus † dicit idem Felin. in c. eccleſia ſanctæ 85 Mariæ. de conſtit. col. xv. verſi. item poſſet, quòd nec etiam in terris Imperij occidẽs adulterum eſſet tutus: ex quo ſumus in materia peccati: & ſic etiam in illis ſtandum eſſet iuri Canonico. Roch. in cap. fin. col. xxij. de conſuet. Sed certè credo quòd imò etiam in terris Eccleſiæ in foro contentioſo eſſet tutus: nam in illis Eccleſia bene habet vtrunq; gladium: aliàs ſequeretur quòd in eis nullus vnquã deberet morte puniri. Nec valet conſequentia de foro conſcientiæ ad forum iudiciarium. Aret. in rub. ff. de acquir. hæred. ad fi. Et reſponde ad illam gl. in cap. inter hæc. quòd ſanè intellecta non probat intentionẽ Ioan. de Anan. nam dum illa gloſ. dicit, interfectorem nõ excuſari à culpa, vel peccato, licet à pœna ciuili excuſetur: voluit inducere differentiam ſolùm inter ius Fori, & ius Poli: non inter ius canonicum & ciuile. vt patet ex verbis gl. & ita intelligit eam Iaſ. & Claud. in l. vt vim. ſuper gloſ. in verb. nam iure. ff de iuſtit. & iur. Albericus in d. l. Gracchus latè Iaſ. in l. ſi plagij. ij. columna. ff de verborum oblig. & alij Doct. per eos allegati. Hippol. in d. l. patre vel marito. Ang. in tractatu Malefic. gl. Che hai adulterato. col. ij. Angelica in verbo, homicidium, in §. vj. Betonta ſuper Ioan. viij. qui legitur ſabbatho poſt tertiam dominicã Quadrageſimæ. Nec aliter intelligunt Panor. & Præpoſ. in cap. veniens. el. ij. ad fin. de ſponſal. vbi licet dicãt illam ſolut. tolerari poſſe, tamen tranſeunt ad aliam. & Barb.

Adulter non poteſt occid. à Marito

Ad gl. in ca. inter hæc.

in c.cum esses.de testam.col.vj.referens Panor. postea col.iij. accommodat solutionem in vers. pondera etiam illud. dicens
86 †quòd non est inconueniens quòd ius ciuile modificet illud præceptum,Non occides.vt in l.j. & ij.C.quando lic.sine iud. se.vin.in clem.j.de homic.& in cap.iij.de furt.Posset hoc comprobari ex pluribus authoritatibus Sacræ scripturæ quas allegat Anchar.in reg.possessor.col.v.vers. vltra prædicta. Henr. Boich in d.cap.ij.de homic. Barb.in tract.de præstāt. Card.in ix.quæst.primi tractatus. Bolog. consi.ij.col.x. Calcan.consi. ij.col.ix.Paris de syndicatu. chart.iij.in quæstione, An liceat occidere tyrannū.Ioan.de Montefer. in epi.ante repet suam. l.si quis pro emptore.dum declarāt illud, Non permittas maleficum viuere super terram. & plura in proposito tradit Rosellus in Monarchia. char.lxxvij & seq. dum examinat,an lex
87 possit disponere super dispositis à iure diuino.† & allegat d. gl.in d.c.inter hæc.& ibi col.lj post Host.& alios,dicit, q̄ lex ciuilis potest permittere homicidiū,etiā pro leui causa,quando sequitur maius bonū,vt euitetur maius malū.facit Calcā. cōsi.ij.col.ix.& seq.vbi enumerat plures casus,in quib.est licitū homicidiū.Et Paris de Puteo in tract.de duello & re milit. char.iij.col.iiij.est primus liber Legalis quem viderim in vulgari Italo tradctū & impressum Venetiis.facit Cepol.consi. xlv.viso processu.col.j.Secūdò respōde q̄ si aduertatur glo.in d.c.inter hæc allegat iura corrigētia Lombardā,quæ disponebat vxorē adulterā posse occidi. Sed in Lōbarda maior ratio prohibitionis aderat.vt patet in c. admonere.ibi alleg.& in l. j.ff.de paric.& quia præsumitur seducta ab adulterο.l.j.C. de rap.virg.quæ rationes nō militant in adultero. de quo nō loquūtur illa iura allegata per gl.vnde q̄ nō mutatur, cur stare prohibetur.l.sancimus.C. de test.nā vt dicit Archi. in d.c.inter hæc.nō debemus dicere ius Canonicū corrigere ius Ciuile,nisi vbi expressè hoc reperimus.Plus disputādo dici potest, quòd tex.in c.cū non ab homine.xxiij.q.v. quē allegat illa gl. in c. inter hæc.permittat occidere: vt patet ibi,ab inimico.& ibi,an vlciscendi.quæ verba non restringuntur per subsequen
88 tia,quę exemplificant in latrone & iudice:quoniam† exempla licet declarant,non tamen restringunt regulam.l.damni infecti stipulatio,ad fi.ff.de damno infect.l.j.ff.quod vulgo. ff. de vi & vi arm.Igneus in repet.authent.ex causa col.cxviij. Inimicia erga adulterum videtur tolerabilis, ne videatur maritus

Hux est inducenda correctio inter ius ciuile et canonicum.

Exēpla non restringunt.

situs esse leno,& particeps delicti: vt patet ex prædictis. Et vltio est tolerabilis,tam iniuriæ propriæ, quam publicæ: vt dixi in nono inconuenienti.Item quia non est maritus qui adulterum occidit: sed est ipsemet adulter. glos. not. in cap. iij.in fine de furt Papa pius epist.iij contra ducem Austriæ. circa fi. dum sic allego, intellige de epistolis quas ædidit post adeptū Papatum, quæ sunt in altero volumine repositæ:nō illas quas ædidit dum esset in minoribus,quas tunc allego pro epistolis Aeneæ Syluij: quia sic tūc vocabatur.debet enim abstinere,si non vult occidi. vnde sequitur id quod dicit Stephanus Costa in cap.dilecto.col.ix. de senten. excom. vbi limitat glos. in d. cap. inter hæc. non procedere,nisi talis concessio esset rationabilis & diuino iuri consonans. † facit Barb.in capitulo, at si 89
clerici. de adult.nume.xcj.dicens, quòd non obstante statuto imponente pro adulteriis pœnam pecuniariam,adhuc debebit puniri adulter pœna mortis. Confirmo, quia attento quòd hodie non puniuntur adulteria,vt not.Paul.de Castr. in consil. infrà allegando.Ioann. Fab. in §. ex non scripto. instit. de iur. naturali,gentium & ciuili.col.fin.vbi dicit,† quòd in Francia 90
nunquàm fuit auditum adulterum puniri pœna iuris.Idem in Alemania, dicit Petrus de Rauenna in suo alphabeto. est in dispos.incip.valete.col.v.& sequenti.quæ est ibi impressa circa fin.operis.& sic audies,vt hæc committuntur impune,ita impune laudari. facit pulchrè Lysias in oratione excusatoria à nece adulteri,quæ incipit, Plurimi. in char. fin. saltem timore maritorum abstinebunt adulteri, & coërcebitur incontinentia à iure veteri & nouo prohibita.† vt Anchar.in regula,pos- 91
sessor.colum.xxj. in fin vij. quæstionis. qui in regula,peccatū. col. xj.quæst.j.dicit,quòd de talibus non cadit directa satisfactio:quia castitas perdita est irrecuperabilis.glos. in verb.non potest.in l.j.in princ.C.de rap virg.vbi dicitur, quòd hoc solo priuatur Deus.Ias.in l.j.§.si vir vxorē.ff.de acquir. poss.j.not. Rosarium in ij.parte serm.xxviij litera H. Paris de syndicatu. char. xxxj. col.ij. dixi suprà,vnde † quando agitur de damno 92
irreparabili etiam contra iudicem, licet se & honorem suum defendere.l prohibitum.& l.sequen.C.de iur. fis. lib. x.glossa & Doct. in l.vt vim.ff de iust.& iur.vbi Claud.col.xij. Nizelus concord glo.vj.fallent.vlt.col fi. Paris de syndicatu in ver. resistentia.& c.seq.est char.lxix.licet Afflictus in prima parte, constitutione,pacis cultum.col.xix.latè disputet.† Confirma 93

Hodie non puniuntur adulteria.

Non cadit satisfactio.

Damnum irreparabile

Excedens in occidendo mitius punitur.

tur, quia licet iura ciuilia non permittant maritum occidere vxorem adulteram si tamen occidat propter iustum dolorem mitius punietur. Et sic solū de excessu: quia debebat se vindicare illū accusando iudici, nō occidendo eum authoritate propria, puta pœna relegationis. l. si adulteriū cum incestu. §. Imperatores. ff de adult. Adde Alex. lib. vij. cons. cxix nu. viij in tract. de Perfecto clerico. ij parte charta xxxiiij in q. an liceat occidere pro defensione honoris. Alex. lib. j. consil. lxxvj. visa inquisitione col. j & lib ij cons. cxl. incip. videtur in casu col. fi. Cepol. cons. xlij cum Petrus Malusatus. Afflictus in constitutione, si maritus. Maleretus in tract de electione. circa char. viij. † vbi iracūdia etiā aliunde quàm culpa occisi peruenta alleuiat. vt non teneatur ad mortē facit latissimè, & omnino vide Feli. in c. significauit. el ij col fi. de homic. in c. dilecti filij. col. pen. de excep. vbi allegat illud notabile cōs. Paul. de Castr. consil. cxcij. in causa incarceratorum. quod est in ij. lib. consil. cclxxvij. qui idē voluit in l. si quis seruo. col. j C. de fur. vbi licet maritus coēgerit vxorē dare horam adultero vt veniret, & ipse maritus conuocauerat affines cum baculis pro eum baculando, & tamen interfecerunt: dicit ibi Paul. ꝙ debebunt mitius puniri. vnde quia accusando faceret se cucurbitā, & Moder. iudices cōmuniter de hoc riderent, nec facerēt iustitiam, licuit illam sibi facere propriis manibus: quia nemo vir grauis diceret eum malè fecisse. & Paul. sequitur & cōmendat Io. Lupus in c. per vestras in viij ampliatione. de donat. inter vir. & vxor. est in opere char. lxj Ang. in Malefic. in verbo, Andream auxiliatorem. col. vij. in verbo, dictus. Andr. armatus. col. ij. in verb sciēter col. iij in ver. & appēsate. ad fi & in ver. quas si nō soluat col. vj. Paris de syndicatu. in verb. pœnas. vers. tu qui vadis quotidie in Birraria. & Paul. simpliciter sequitur Bologn. cōs. xxiij col j. Præpos. in c porrò. iij. col. de diuor. Ias. in l j. §. fi. col. iij ff. de oper. no. nunt. Cepol. cons. xxviij. viso processu. col. pen. & in locis. j. allegandis facit Aret. cōs. xxxiiij visis diligēter. col. ij. & omnes cōsulētes pro Florētinis qui occiderant
95 Cardinalē † idē Aret cons. clxv. sicut col. pen. Curtius cons. xx. sæpenumero col vj. & cons. seq. col. viij. Tortus cons. suo impresso ad fi consiliorū Ant. de But. col. ix vbi volūt, ꝙ excedēs moderamē inculpatæ tutelæ qui se defendēdo occidit alium, debet mitius puniri. Et sic solū de excessu Io. Vilemati in rep. l. diuus. ff. de sicar. col. iiij. nu. xxix. Etenim quotiēs iura iubēt pœnam

pœnam mitigari, siue alleuiari, si simus in materia quæ ingerit pœnam mortis, nō debebit quis amplius puniri ad mortē, sed leuius Roch in c. fin. col ij de consuet. dicens signan. Moder in apost. Decij in consil ff de regul iur. † Et propterea in- 96
fert Roch quòd cū in homicidio iamdiu commisso quis debeat leuius puniri. gl sing in l si diutino. ff de pœnis. ad quam Parpal. in l j. C de precib. imp. of. quis non poterit exinde puniri ad mortē, prout dicimus de eo qui damnatur ex vrgētissimis cōiecturis: quia nunquā potest ad mortē dānari quod est perpetuo tenendū mēti secundum Ioan Vilemati in repe. d l. diuus ff de sicar ad fi Et est etiā notabile illud cōsiliū Paul. & supradicta ad aliud nā ex quo decreuerūt solū baculare, licet mortuus fuerit ille adulter, debent etiā mitius puniri. Et sic limitatur c fi. de homic. lib. vj. plures alias ponit Ioan Vilemati. vbi §. & plures cōcordātes allegat Hippol not. clxxvj incip. volūtas & propositū Petr de Rauēna in suo aureo alphabeto. & Catel. in ij parte Memoral. vterq; in verbo, homicidiū. † vbi 97
propterea inferūt si in ludo ad pugnā, vel ad pilā, quis occideret aliū, non debet puniri pœna statuti puniētis homicidā ad mortē: quia tale statutū debet intelligi de occidēte dolosē. idē Paul. in l iij C. de epis. aud. in l. j. vbi bona postilla, ff. de legib. & ibi Ias. qui idē tradit in l. sororē. C. de his quib. vt indig. in l. ij. col. ix ff si quis in ius voc. non ier. in l si pater tuus. col. iij. ff de hære instit. in l clām possidere. §. qui ad nundinas. vlti. lect. ff de acquir poss Feli. in tract qūo puniatur conatus. in fi col. pen. in c. lator. de homic. in suo repertorio in verbo, statutū. col. pe Crem sing cxlix Claud in rep l. vt vim col. xxxix. ff. de iust. & iur. Decius cons. j col. ix & in c. cognoscentes ante fi. vj col. de constit. Alex in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infam irrog. & cōs. cix. visis & cōsideratis. col. iiij lib j & cxl. videtur in casu. col iij ij. vol. Cepol. cautel xij. est char. j. in repe. l j. C. de ser. fug. col iiij Et in pluribus cōsiliis suis, vt latè congerit Hipp. in l. de minore. col. vj. ff de quæst. & d. not. clxxvj. Voluntas & propositū. Cacialup. in repet l omnes populi. col. cxj facit frater Ludouic de Veritate cōtritionis char. cxxxix. de circūstātia finis & si tale homicidiū eueniat inter iocātes, non debet puniri. Socin lib. j. cons. xvj Paris in tract. de ludo. col. xiij. in fin. vers. an si ludentes. † Et dum Paul. dicit, ꝙ licuit congregare amicos, adde Claud in repet. d. l. vt vim. col. xlij. vers. succedit alia quæstio. Feli. in c. quæ in ecclesiarum col. ij. 98

Limitatio ad c. fi. de homic.

Intelligi debet statutū de occidente dolosē.

Licet congregare amicos.

de constit. Cepol. in seruit. vrb. in rub. qualiter quis vti debeat seruitute. cxxj. & consi iiij. & lxxiij. Ias. in ff. de iur. om. iud. ver. ij. l. ij. adde Montefer. in repet. l. nemo potest. col. xj. Hipp. not. clxxv. cõcesso. vbi voluit quòd liceat marito cõgregare amicos pro occidẽdo adulterum, & hoc alij mandare. Isernia in §. conuẽticulas. de pace iur. fir. Et tales amici euntes nulla pœna tenentur. Ias. in l. j. in col. iij. & iiij. ff. de oper. no. nunt. Imò si quis clamet, tenẽtur etiã illi qui nullam habẽt affectionẽ, saltẽ de iure canonico, se honestè interponere. Decius in l. culpa caret. in fi. ff. de reg. iur. Bertach. in repertorio. in verb. acclamatio. sed Cato dicit, Rumores fuge. † tamen Hadr. Papa noster, in Quodlibet. chart. xliiij. col. iij. in princ. dicit, quòd si potest auxiliari, & non facit, videtur iniuriantem fouere. est in q. v. & in xj. q. principali. char. pen. vers. tertia pars cõclusionis. † Sed quid si fiãt cõtra clericũ? an incurratur excõmunicatio capituli, si quis suadente diabolo. xvij. q. iiij. vbi gl. nec vult eorũ vestes violari. Hippo. not. clxxxviij. vbi ampliat & limitat. Feli. in c. iij. de sent. excõ. Decius in c. peruenit. el. j. de appel. in tracta. de perfec. cler. char. vj. Afflictus cõstitutione, sine grandi. ij. not. Blondus deca. j. lib. iij. char. j. dum dicit, quòd sola Roma florebat. & Papa non potest illud priuilegiũ tollere. Barb. de Cardi. q. j. col. xij. nec prodesset forti. l. quicquid calore ff. de reg. iur. propter glo. in c. j. de sent. excõ. lib. vj. licet non habeat locum retorcutio. & sic titulus quod quis. iur. per ea quæ vult Fel. j. in c. sanctorum. de præscr. breuiter limitatur in clerico reperto in flagranti crimine cũ filia occiso. Hipp. in l. j. col. ix. ff. de quæst. & xvj. limitationes ad illud cap. si quis suadẽte. ponit Rosarium Busti. ij. parte. serm. xxxvij. & chart. cccl xxvij. † facit frater Thom. Illyricus in epist. ad ducẽ Sab. ante tract. de Potestate Papæ. & Pau. circa prin. illius cõsilij dicit, hoc procedere etiã si statutũ simpliciter puniat homicidã: quia debet intelligi, scilicet dolose. Et sic secundum ius cõmune. pro quo Hipp. not. xv. incip. statuta cõiter. vbi dicit, q̃ statutũ dictans q̃ præbẽs auxilia, cõsilia, vel fauorẽ ad homicidiũ, pari pœna puniatur: debet intelligi secũdũ ius cõmune. Et sic in casu quo de iure cõmuni veniret puniẽdus, vt principalis allegat Salic. quẽ etiã sequitur Decius in c. j. col. viij. ff. de off. deleg. pro quo facit Corsi. sing. cccvij. nota vnũ. Ang. in Malefic. in verbo, Andreã auxiliatorẽ. col. ii & iij. Bolog. cõsi. xxxiiij. col. iiij. Alex. consi. cxix. nu. viij. lib. vij. quicquid teneat d. cõsi. xc. col. iij. per illud

99

100

101

Statutũ pariter puniẽs dantem auxilium, vel fauorem.

illud dictũ Hippo. euasi. Io. Vitũ à morte. nam index nolebat credere, nisi habuissem decisionẽ in terminis: licet allegarẽ illam regulammet, per quam solã Hipp. & Doct. per eum relati ad hoc mouẽtur. Et est malefactũ, secundum Pau. qui inuehit cõtra tales iudices in l. Clodius. ff. de acquir. hæred. & dicã j. loquẽdo, quod debemus stare in terminis. † Sunt qui vtuntur alia via seu practica contra adulterũ. Nam si habent aliquem suspectũ, ne solicitet vxorẽ suam, faciunt eidẽ protestationem ter in forma sequẽti: licet in aliis sufficeret semel denũtiare. vt latè congerit Afflictus de iure protomiseos. col. xxvij. quæ forma talis est: In o s i nomine Amen Anno M ccccc xvij. indictione quinta, die xvij. Februarij, ego Martinus de Corniglano, in his scriptis denũtio, contestor, & protestor tibi Tristano de Brauis, sicut habeo te suspectũ de adulterio cũ vxore mea. Et quia nihil habes cũ ea agere, me inuito, abstine in posterum ne cum ea cõuenias, nec cũ ea loquaris: q̃ si fueris ausus tentare, denũtio, protestor, & cõtestor in his scriptis q̃ cõtra te vtar remedio & executione mihi à iure cõcessis. Et vt maiorẽ fidẽ huic meæ denũtiationi adhibeas, hãc denũtiationẽ & contestationẽ in his scriptis poni rogaui, & p̃ infra scriptos tres testes subsignari: postea verò in fine facias subscribi tres testes isto modo, videlicet: Ego Ant. de But. presens interfui vocatus, quando d. Mart. die suprà scripto prædictã denuntiationẽ & protestationẽ corã infrascriptis testibus & me, scripsit seu scribi iussit. in quorũ fidẽ hic mea manu propria subscripsi. Et sic subsequẽter faciẽt alij duo testes. Postea trãsmitte talẽ denũtiationẽ illi Tristano per nũtiũ Curiæ, q̃ adhibeat secũ vnũ testẽ vel duos, qũ illã præsentabit tali Tristano. Et postea referat notario: vel, & melius, notario Curiæ, hoc modo: Anno indictiõe, die tali, B. nũtius medio eius corporali iuramẽto manualiter tactis Scripturis præstito, retulit tali D. iudici, & mihi notario subsignato, se ad instantiam Martini de Corniglano iuisse, & denũtiationẽ suprascripti tenoris subscriptã manu triũ testiũ portasse, & dimisisse hodie suprascripto Tristano in ea mẽtionato, p̃sonaliter reperto, & in p̃sentia B & C. seq; et denũtiasse, put in ea cõtinet. Istis sic pactis expecta p̃ x. dies ad minus, postea eidẽ Trista. trãsmitte aliã denũtiationẽ pari modo subscriptã, mutato die: & fac fieri relationem vt s̃. Postea expecta ad minus tres dies, & fac aliam tertiam denũtiationem, pariter manu illorũ trium testium

102

Practica pro marito qui habet aliquem suspectum de vxore sua.

103 testium subscriptam: & faç fieri relationem vt suprà. † Nam si postea inuenies illum Tristanũ loquentem cum vxore tua in loco suspecto, puta in domo tua, vel in sua, vel in suburbano, poteris impunè occidere. Si vero eum in alio loco non suspecto, puta in via, vel Ecclesia: voca tres testes, qui hoc videãt, & denuntia iudici. nam si eum habere poterit, constito de prædictis, absque alio processu damnabit eum ad mortem § his itaque in authent. vt lic. matri & auiæ. vnde sumitur authent si quis ei quem. C de adult. quæ iura requirunt solum trinã denuntiationem tribus testibus subscriptam. Sed prædicta forma tradita est ad faciliorem probationem: quæ adhuc facilior esset, si denũtiationem scribi faceres per notarium, cui de ea & subscriptione trium testium rogares instrumentum Et pariter quando inuenires istum loquentem cum vxore, vt etiam coram illius tribus rogares instrumentum notario: quia per tale instrumentum probabitur delictum, vt volunt Iac. de Beluis. Bart. & Ang in d. § his itaque. Et isto modo denuntiandi iudici, videtur quòd liceat procurare quòd occidatur per viam iustitiæ Ioan Fab. instit. de pub. iud ad fin. princ. Alberic in Dictionario in verbo, impedimentum viij. circa fin. Betonta q. xlviij quam ponit in Euangelio sabbathi post tertiam dominicam xl. facit Enchiridion militare chart vij dum ponit multiplicem pœnã adulterij, iunctis quæ dicit chart xxxvi de gladio spirituali & materiali. Et sufficiet transmittere talem denuntiationem per nuntium: vt in d. § his itaque ibi destinauerit. Et procedunt prædicta etiam quamuis dictus adulter non esset vilis persona: propter odium spernentis talem protestationem glo. & Salic. in d. auth. si quis ei. Iac de Beluiso. Bart. & Ang in d. § his itaque. Afflictus constitutione, in quæstionib. col fin. licet Ang in l. marito. ff. de adult. & alter Ang. in Maleficiis. in verbo, Che mai adulterato. videantur velle contrarium. † Item procedunt prædicta, etiam si iste maritus denuntiãs esset adulter Non obst ea quę sub dubio fortè tradit Hippol. in l. patre vel marito. ff. de quæst. col. iij. & j. in respõsione ad vij de incontinentia. quia loquitur de excusando mulierẽ, quo casu bene admittitur compensatio adulterij: nos autem loquimur in adultero denuntiato cuius nihil interest de adulterio commisso per maritum denuntiantem. † Aduerte etiam, quòd istæ tres denuntiationes debent fieri cum interuallo, & non vna & eadem die. glo. in. l. si conuenerit. la. j. ff de pig. act. quam

Etiam si adulter non sit vilis.

104

105

Tres denuntiationes cuius interualli debent esse.

quam sequitur Decius in cap. sua nobis. de appel. col. fin. Marian. de citatione chart. lv. col. ij. Corsi. in tract. de verbis geminatis q. viij Ias. in l. si certis annis in fin. ij. col. C. de pact. in l. j. col. viij. ff. de offic. eius Rom. cons. ccccxxvij. incip. in proposito casu. Felin. & Barb in cap. cum causa. & in cap. fin. in prin. de offic. deleg. Barb. in cap ex literis. vij. col. de constit. & Marcus Antonius Baueria in tract. de mora. col. vj. vers. vij tempera. & ibi col. iij. adducit viij similia. Et videtur sufficere vna dies interualli inter vnam denuntiationem & aliam. gl. in d. l. si conuenerit. & ibi Bart. Ang. in § contra autem instit. quib. al lic. vel non col ij Marian. d. char. lv. & videtur esse communis opin. tamen ante factum, ad euitandum omnem dubitationem placet interuallum prædictũ in formis suprà scriptis, ad euitandum opin. Paul de Castr in d. l. si conuenerit. Quid autem si iste adulter non possit commodè haberi? vide Bart. in l. in contractibus. § in omni. C. de non num. pec.

¶ † Duodecimum inconueniens est, quia maritus quampri- Diuortium
mum scit vxorem adulteram, debet ab ea separare torũ: aliàs 106.
peccat cap. si vir. vbi gl. allegat concord. de adul Claud. super Lucam, char. lxxxiiij allegando prouerb xviij Qui tenet adulteram. stultus est, & insipiẽs † Imò sunt qui dicunt, tali casu licitum esse vxorem in totum dimittere, & aliã capere. Non nomino eos, exemplo Iurisconsulti qui rarò improbatarum opinionum nominat authores, sed Salomoniũ in repet l. Gallus: §. quidam rectè chart. iiij ff. de lib. & posth. alleg pro hoc illud Matthæi v. & xix. vbi postquã Saluator dixit: Quos Deus coniunxit homo non separet. subiungit: Quicunque dimiserit vxorem suã, nisi ob fornicationẽ, & aliam duxerit, mœchatur. & qui dimissam duxerit, mœchatur. &c. cap. dixit Dominus. xxxij. q. j quæ litera ordinata sic dicit: Quicunque dimiserit vxorem suam, & aliã duxerit, nisi ob fornicationem, mœchatur. Et ita etiam refert illam literam Roch in cap. fin. col. xx. vers. circa aliã partẽ. de cõsuet. est in princ. char. x. ergo ibi litera clara: quæ aliter sanè intelligi non potest. ad hoc vt exceptio fit de regula, & intelligatur in terminis regulæ prohibentis aliã ducere, ergo in casu exceptionis permittitur aliã ducere. l. nam quòd liquidè. ff. de pen. leg. Ias. & Claud. in l. si col fi. ff. quod quisq; iur. Corn. Igneus, & Curtius in authent. ex causa. C. de lib. præter. Felin in c. quoniam frequenter. colũ. j vt lit. non contest. Decius in c. cum dilecta. colũ. ij. de confir. vtil. vel inutil.

107

Exceptio debet esse de regula.

inutil. Nata. in cap. quamuis. colũ. lxxvi. de pact. lib. vj Decius conſ. clj. col. ij. Franc. Pauinus de poteſtate capituli ſede vacante. in fi. j. q. eſt chart. x. Bauerius in §. teſtes autem. col ij. inſtit. de teſtam. & in terminis illius Euangelij. Stephan. Malereti in tract. de electione char. xlvij. col. iij. & ad illud Euangeliũ per hoc videatur Barb. lib. j. conſi. lxiiij. ſcribentes libro Heſther. col. v. & col. antepen. Panor. in cap. ij. de coniug. leproſ. j. not. ineptum enim videretur, quòd principium loqueretur de ducente aliam: & exceptio loqueretur ſolum de ſeparatione tori. prout in ſimili Iaſ. in l. nemo poteſt. j. lect. col. xiij. verſ. iij & fortius. de leg. j.

¶ Secundo allegant text. Ambroſ. xxxij. q. vij. cap. vxor. vbi videtur text. ad literam factus ad hoc, dicens in fin. quòd viro licet ducere aliam.

¶ Tertio allegant Aug. xxxij. q. vij. in cap. Apoſtolus. in fin. ibi ſed quia permiſit, nõ iuſſit. fatetur ergo Auguſtin. quòd Deus permiſit tali caſu vxorem relinquere. & aliam capere. ita Barb. d. conſil. lxiiij lib. j. col. antepenul.

¶ Quarto allegant rationem: nam ſi diceremus non eſſe licitum aliam ducere, ſequeretur quòd quis cogeretur peccare: quod eſt inconueniens. probatur: quia vxorem adulteram cognoſcere prohibitum eſt. cap. ſi quis vxorem. xxxij. q. j. c. ſi vir. & cap. fin. vbi Panor. & Ioan. de Ana. de adult. qui dicunt hoc maximè procedere, quãdo mulier perſeuerat adulterãdo cum variis & pluribus. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. dimittere col. fi. prout poſtea præſumitur. ſecundum glo. & Ang. in auth. de reſtit. & ea quæ par. nam licet expertæ periculum mortis, & maximũ dolorem in partu, nihilominus reuertuntur ad coitum, dicentes: Per vn catiuo bechon, non ſe volent dar do bon. quantominus timore pœnæ pecuniariæ, ſeu diuortij? facit Luc. de Penna. in l. pen. & fin. C. de commeatu. lib. xij. quia tunc non prodeſt reconciliatio: vt Panor. d. cap. ſi vir. Roſar. Buſti. j. parte. ſerm. xxiiij. litera m. in fi. & Socin. conſ. xxviij. circa primum. verſ. tertio hoc probatur. vbi allegat Ioan. Andr. in Mercurial. ſine culpa. col. ij. Felin. in cap. ſcribebã. col. j. de præſump. † diceretur enim tunc eam totiẽs reconciliando, lauare laterem: qui quantò plus lauatur tantò plus lutũ facit. de pœnit. diſt. iij. c. ille præſentiã. vnde verſus: Ille lauat laterẽ, qui caſtigat mulierem. Qui plus caſtigat, plus in amore ligat. ſed Card. inclem. cũ ex eo. col. j. de ſent. excom.

108 Ratio ab enitatione abſurdi.

quia

quia igneus ille furor neſcit habere modũ. glo. in §. nouimus. in auth. quib. mod. nat. effic. leg. hinc dicit Bald. in l. precibus col. vj. C. de impu. & ali ſubſt. q̃ nihil ardore amoris vehemẽtius: quẽ intra debitos limites carcerare, philoſophicũ eſt non muliebre. philoſophus eſt, quẽ refert Card. in c. denique. iiij. diſt. in v. co. patet ex dictis fratris Lud. in tract. de Veritate cõtrit. in rub. de remediis cõtra luxuriã. † & dicit Azo in Sũma, 109
C. de ſenatuſcõ. Claud. quòd habet ſua tela Cupido, & ſpicula figit Amor, & quòd Amor trahit ſuperos, & quòd omnia vincit Amor. Alber. in rub. C. de hæretic. col. iij. in fin. qui miſcet omne fas atq; nefas. l. ij. col. iiij. verſ. Initiũ. ff. de orig. iur. Bal. in rub. de cohabit. cler. & mul. qui pulchrè loquitur. Bauerius inſtit. de teſtam. §. pater. col. xiij. in §. item furioſi. inſtit qui teſtam. fac. poſ. col. antepenul. & fi. dum diſputat, an philocaptus poſsit cõdere teſtamentũ, quia ſimilis furioſo. † nam ſecundũ 110
Philoſophum vij. Ethicorũ, Concupiſcentiæ Venereorũ quibuſdã inſanias faciunt. refert Ponzinibius in tract. de Lamiis. col. xxiiij. facit Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. q. vij. litera d. eſt char. lxj. vbi col. fin. allegat Philoſophum ij. Rhetoric. quòd amantes, ægrotantes, pauperes, & ſitiẽtes faciles ſunt ad iram. Et Boëtius lib. iij. metro. ix. incip. felix qui potuit &c. dicit, quis legem dat amantibus? maior lex eſt amor ſibi. & Quid. Sentit amãs ſua damna ferens, tamen hæret in illis: Materiam culpæ proſequitúrque ſuæ. facit Aegid. de regim. prin. lib. ij. parte. j. c. fin. patet ex exẽplo Senecæ, quem refert Anan. in cap iuramento. col. j. de homic. & alio relato per Archiepiſcop. Florent. in tractat. de ſponſal. & mat. cap. xxviij. de illa Teutonica, cui maritus in vigilia Paſchę denegauit debitum: quæ eius fratrem impetiuit, & negantem iugulauit. Et de alia quæ ſuppoſuit ſe iumento. aliæ quærunt eremitas, qui habent maledictam carnẽ, quam præbeant macerãdam mulieribus. Præpoſ. in cap. tua fraternitas. col. fin. de ſponſal. duorum. & conſueuerunt mulieres pati ſtimulos carnis. Præpoſ. in cap. de frigid. & maleſic. col. v. propterea docet Card. in clem. pen. de ſentent. excommunic. colũ. j. quòd caueant mariti. ne dum ab vxoribus abſtinent, parent locum aliis. † quia mulier di- 111
citur à mollitie, & rationem quare ſint molles, ponit Bald. in rubric. de cohabit. cleric. & mulier. & Anchar. in clement. j. ij. not. de relig. domi. dicit, quòd quædam Beguinæ dum mariti per tres dies iuxta earum ritum abſtinebant à toro mari-

tali

ritali, ipsa cum amatoribus talibus diebus beghinatum duplicabant & nonnullæ apostasim & recessum à religione fratribus procurabant: & hi infelices & stolidi fingent se monasterium exire aliqua rationabili causa, vt facilius obtineant dispensationem à superioribus cogita tu si valet: vt per Ioan. Perrinum in tractatulo, De dispensatione fratrum minorum. Sylvestrina in verb. votum. iiij ante fin. iiij. quæstion frater Thomas Illyricus de potest. Papæ.char.cxxxiiij & sequent & cxli.facit pulchrè Card. Papiensis chart.cxxxviij epistol. inci-
112 piẽ.qui.† nam nulli sunt deteriores religiosis qui claustra exiuerunt. secundum Augustin. quem refert Felin in cap. cum quidam.colum ij de iur & instruct cleric. char. xv. in fin. Et propterea isti magistri nouitiorum qui sunt tam seduli ad instigandum adolescentes, imò pueros, vt frater Thomas vbi s. char. clxij. intrare religionem, præuideant quale scandalum eueniat & religioni, & reipublicæ, ob tales apostatas: non enim afferunt honorem Spiritui sancto, qui vbi voluerit, spirabit & non egebit horum instigatorum auxilio, nec tot suasionibus: vt in simili Gamaliel Iudæis dicebat, cum volebant persequi fidem Christi, refert Symphorianus lib. ij. Theologiæ orphic.cap.xj. circa fin. bene facit cap. non solum. de regular. lib.vj ad quod Iaſ.in l.ſi ſic.in princ.ff.de leg.j Decius in c.quę in eccleſiarum. col.iiij.de conſtit. Card.Pap.char.xliij epiſtol. incip.vera.& epiſt ſeq.Auguſt. Dathus lib.iij.epiſt. incip. fratres Minores.eſt char.clxxiiij. Ad rẽ rediens, hæc maximè procedent in muliere conſueta adulterari cũ amatoribus, & etiã
113 in viro ſolito copulare cum mulieribus: † quia vita hominis mutatur cum difficultate. §. ſancimus in auth. de monac. ideò contra tales de incontinentia magis præſumitur: quia facilius relabuntur & vix retinentur. Angelica in verbo denuntiatio. §.
114 x.col.fi.† facit quod dicit Barb. in c.j de iur.cal.colũ.x.quòd non debet exigi iuramentum à clerico, quòd non redibit ad concubinam: quia propter humanam fragilitatem non obſeruabit. idem dicit in c.cæterum.col.iiij.eod. titu. facit Martinus Lutherus in ſerm. de Matrim poſt prin. Et hæritica opin. Platon. quem refert Euſebius de Euãgelica præparatione lib.xij. cap.vij. dicentis, hoc eſſe quia ab initio natura creauit maſculum & fœminã coniunctos, & poſtea ſeparauit ideò nũc alter vtrum ſe quærunt vt redeant ad illam perfectionem quod eſt ſtultum. Io. Mõtaigne in tract. de bigamia. v. quæſt. colũ. xxv. verſ.

verſ.ij. magis quia tũc nõ procedit.c.ꝙ autẽ xxxij q.j. nec epiſtola Aeneæ Syluij.xcix incip. inter alia fornicari extra matrimoniũ, prohibitũ eſt. ad quã euitãdã iſte nõ valẽs continere, vxorẽ duxit.c. Nerui.circa fi xiij diſc.c.ſi Paulus.in fi.xxxij. q. v. † fuit enim melius nubere, quàm vri. j. ad Corinth.c.vij. in- 115
frà in xj ratione, ꝙ ſit nubẽdũ. Quomodo ergo faciet iſte nõ valens cõtinere, ſi ſibi nõ licet cognoſcere vxorẽ perſeuerantẽ in adulterio, nec fornicari cũ illa? † quia continẽtia perſuade- 116
ri poteſt, non imperari. xxxij. q. j. integritas. Panor. in cap. cum olim col. fi. de cler. coniug. arctiſsima enim eſt vita continentiæ. latè Lucas de Penna in l. mulieres. col. vj. C. de incol. lib. x. laborioſum enim eſt cõtinere. Et pauci ſine vitio carnis inueniuntur. Præpoſ. in rub. de ſponſ. circa princip. in c. rurſus. col. iiij. qui cler. vel vou. in c. fi. iiij. not. de eo qui cog cõſang. vxo. ſu. Corſ. ſing. cxxvij in verb. fornicatio. Anan. in c. ſignificauit. col. ij de adult. eratq; moleſta etiã Apoſtolo. qui fuit vas electionis c. ſi Paulus. xxxij. q. v. Et de eius ſuprema authoritate, Gregorius Nazianz. in tract. de moderandis diſputationibus. pag. xvj. & ipſe ij. ad Corinth. xij. dum dicit, Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ qui me colaphizet. † & Petrarcha de re- 117
med. vtriuſq; fortunæ. lib. ij. dialog. ccxxxij. de luxuria. & eo. lib. dialog. cxlvj. de filia impudica. quòd præcipitẽ animũ in libidines frenare difficile eſt valde: & niſi Deus ipſe manũ adhibeat, impoſsibile homini. facit beatus Bernardus in libro de interiori domo. in rubr. Nil melius, nil vtilius, quàm ſeipſum cognoſcere. circa fi. Pet. Subert. in lib. de vinea Dñi. iiij. parte. cap. xv. Anteros Fregoſij char. xvj. & ſeq. & char. xlvj. ponit rationem de hoc. & chart. liij. refert illud Apoſtoli, & alias plures authoritates. Nec proſunt iuuamenta, quæ refert Ouid. de Remedio amoris. Anteros Fregoſij, frater Lud. de tract. de veritate contrit. † quorum potiſsima, exercitiũ corporis & ani- 118
mi, receſſus ab amante, & ſimilia, vel capi alio amore: ita vt ferrum ferro trudamus. refert Hieron. quẽ refert Hadrianus in Quodlibetis. q. vij. col. v. alius dicebat recurrẽdum ad Conceptionem beatæ Virginis. dolendo, ſi nõ poteſt à peccato abſtinere, quod hoc Deo diſplicet: remouendo, ſi non potes cauſas propinquas, ſaltẽ remotas, puta ſeruos, & lenones proponat: quia ſe velle experiri, amore Dei, abſtinere à tali peccato, ſaltem per mẽſem: vel in eo vt peccabat quater, peccaret ſolũ bis. ſic paulatim imminuẽdo peccatũ, Deus cor eius illumina

Cõtinere eſt difficile.

bit:&proponere,quòd licet hęc videatur dura nouitas facere tamen,vt qui cupit videre mundū licet peregrinatio dura.fa-
119 cit Aeneas Syluius.Epiſ.cvj.querebaris xcij.pauci dies. † Redeundo igitur ad propoſitū,ſi verū amamus. l. cum ita legatum.in fi.ff.de condit.& demonſt.ſecundū eos. Et propterea
† non improbauit
Apoſtolus diſpẽſauit ſecundas nuptias,vt Landulfus ſuper illo Euangelio Matthæi xix.litera c. eſt in vita Chriſti parte ij. c.x.pulchrè Ioan.de Montagne ita intelligens illud Matthæi xix.in ſuo trac.de bigamia j. q.col.xv.& ij q. col ix. erit ergo neceſſe fateri,quòd ſibi liceat aliā vxorē ducere, cū qua ſine peccato poſsit euitare fornicationem.nam iugum meū ſuaue
110 eſt.Matth.xj. in fi. † difficultas & impoſsibilitas æquiparantur.l nepos Proculo. ff.de verb.ſign. cap.breui. de iureiuran. Felin.in c.Eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xxxiiij.verſ.ſecūdum notabile.de conſtit. impoſsibilia enim vel nimis difficilia ſunt extra naturam humanam.Bald. in c.cùm acceſsiſſent col iiij. de conſtitut.facit Actuum xv.refert Gerſon.j.parte,contra ſectam ſe flagellantium.in princi.facit Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis.q.vij.litera q allegando quintum Metaphyſ. & leuia iubet Deus,vt in æternum viuamus,& vt obediamus. ſecundum Auguſt quē refert Selua in trac.de benefic.j.parte.
Difficile & impoſsibile.
121 q.ij col.ij vt inquit Hieron.†quòd blaſphemant,qui dicunt, Impoſsibile aliquid homini à Deo eſſe præceptū. refert Magiſter in ſecūdo Senten.xxxvj.diſt.vbi Scotus diſt.xxviij.Hadrian.Florentius nunc Papa noſter in ſuis Quodlibetis.q.iij. col.j.& trib. ſeq. vbi inter cætera allegat illud j. ad Corinth. x.Fidelis Deus,qui non patitur vos tentari ſupra id quod poteſtis.& j.in v.q.litera j el.iij.eſt char.xlix. Reſpondent ad illud,quòd anguſta eſt via quæ ducit ad vitā.prout dicunt Mahumetiſtæ, & Auerr.quòd lex Moyſi, eſt lex puerorum: Lex Chriſti,lex impoſsibilium:Lex Mahumeti, lex porcorum. Et tamen Auic.qui erat Mahumetiſta,laudat legem Chriſtianā, tanquam honeſtam,ciuilem,& politicam,magis quàm ſuam. Ad rem ergo in c.accepimus col ij. de fide inſtru.gl.j.in c.ab exordio.xxxv.diſt.vbi Card.circa fin.Claud.ſuper Luc. char. xcviij.allegans Matth.lxix.Diuitē ſaluari impoſsibile eſt.Lucas de Penna in l. quotiens col. vj.C.de digni.lib.xij. Paul.ad
122 Timoth j.c.vj. †Et ad impoſsibile nemo tenetur. l. impoſsibiliū. ff.de reg.iur.& l.impoſsibilis ff de verb.obli. & ad impoſsibilia legiſlator mentem non adhibet. Lancel. in l.cùm ſeruus.

ſeruus.§ conſtat deleg j col.j.& licet Angelica in verb.debitum.§ viij & Lutherus in tract. de modo confitendi circa fi. licet contra eum Syluester char.cxliij.& cxviij.dicat,enim qui continere non valet,non precare, ſi cognoſcit ſcienter vxorē adulteram:nō credūt ſibi,quia nihil allegat niſi l illam. C.de collat.& iura præallegata loquuntur indiſtinctè, l. de pretio. ff.de publicia † & Panor.in c.quemadmodum .de iureiur.ad 123
fin.tenet quòd quādo mulier non poteſt caſtigari ab inſolentia ſua,quòd vir poteſt eā deſerere. quomodo ergo faceret ſi nō poteſt aliam capere,cùm vxoratus ſit ſemper in igne? Præpoſ.in d.c.rurſus.col.iiij.qui clet vel vou.nō eſt ei inuiciendus talis laqueus.vt ibi per eū.col.vj.verſ. iiij. adducitur.† & pro- 124
pterea dicit idem Præpoſ.in cap.cùm haberet. col.j.de eo qui dux.in mat.quam pol.per adul.quòd nō eſt de facili inducenda pœnitētia perpetuæ continentiæ, niſi ei qui iam tranſierit dies ſuos,id eſt,in quo non ſit præſumptio fornicationis.& in commento Ariſt.parte xxviiij.problem.iiij .quòd iuuenis caſtus,eſt martyr abſque ſanguinis effuſione.†facit Ant.de Pra- 125
to in trac.de ſecund nup.char.xxxvj.col.j.& ij.vbi char.xxxiiij.col.j.dicit q; ſperma retētum generat venenum. Magninus de regimine ſanitatis.cap.v.de coitu. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis.q.xij col.j. præſertim quia maritus incidit in tale diſcrimē abſq; culpa ſua.Io. Montagne in tract.de bigamia. q.v.col.ſi.gl. in c. ſi cuius vxorem.xxxiiij. diſt.vnde ſuccedit regula ſine culpa.†quia delicta non egrediuntur au- 126
thores ſuos.l ſancimus.C.de pœn.c.quæſiuit.de his quæ ſi. à maio.par.ca.Et proprerea cum eo mitius agendū. vt pulchrè Dec.conſil. xxxiij.circa fin Panorm.in c.in quibuſdam in gl. fin.de pœn.Et† prædicta procedunt, ſecundum eos,vltra alia 127
damna quæ incurrit maritus cognoſcēs ſciēter mulierē adulteram, etiam peracta pœnitentia reconciliatam:nam incurrit omnino bigamiam. Anan in d.cap.ſi vir.Ioan Montaigne in trac.de bigam.q.v.col.xl & q.vj.col.viij. propter quam perdit priuilegiū clericatus, & alia plura de quib. in tit.de Bigamis.quæ quantū nocuerit dom.Antonio de Roſellis,vide per Bertach.in trac.de epiſcopo.char.ix.q.xxv.Item perdit facultatem accuſandi in poſterū vxorem de adulterio.Bolog.cōſil. xxiij.dicēs idem de hærede viri licet in hoc contrà Io. Lupus de donat.inter vir.& vxor.char.lvj col.iij.Item & lucrum dotis.c.plerūq; vbi Præpoſ.iij. not.de don.inter vir.& vxor. vbi

semper vide Io.Lupus in cap.j.in v.intellectu.est char.lij. Nõ obst. Paul.ad Corint.vij nec xxxij.q.vj.& vij. per totum. quia eorum interpretatio videtur violare verba illius Euãgelij. Matth.xix,prout & suppletio Nic.de Lyra ibi: quia nulla ratio est adeò affirmatiua , quin si supplere velimus, efficiatur
128 negatiua,& è contra.† ideo nõ placent isti subauditi intellectus.Et expresse contra Nicolaum de Lyra inuehit frater Io. Annius in præfatione ad primum Philonij. circa fi. dicens q testimoniũ Dei lucidũ est,nec egent literę diuinæ plicis: quia debemus sequi reales intellectus cõgruentes literæ,nullã improprietatem adducentes.l.j §.quod prætor.vbi Bald.& Ias.j. not.ff.ne quis eum qui.Ias. in l.re cõiuncti.col.xj.vbi Lancel. Politus,char.9.col.iiij.de leg. iij. non autẽ ire per impropriationem,vel subauditionem.Igneus in repe.l.contractus.ff.de reg.iur.col.iiij.in disput.an Rex Frãciæ recognoscat Imperatorem col.xiij.& lj.gl.in cap.cupientes §. quod si per viginti. de elect.lib.vj.Salomon.in l.Gallus.§. quidã recte.chart.x.ff. de lib.& posth.vers.nõ obst.ratio.nec obst.Bonauẽtura in iiij. Sententiarũ.xxxv.q.iiij.art.quia est suppletiua & violatiua literæ.nec obst.xxxij.q.vij.c.omnes.quia declaratio Hiero nõ necessaria.Imò illa verba Euãgelij,Qui potest capere capiat, potius significant,secundum eos,qui potest intelligere, intelligat:vt patet ex verbis superioribus Euãgelij,ibi: Nõ omnes capiũt verbum istud,sed quibus datum est.Suadetur ex communi stylo Saluatoris, qui solebat loqui in parabolis. Panor. in cap.nouit,col.iiij.vers.omnia enim illa.de iudic. secundum quem eius verba debemus interpretari.l.hæredes palàm.ver. sed & si notam.ff.de testam. Non obst.aliæ authoritates Canonistarũ,quoniam ipsi nõ habent vxores:ideo de alieno corio voluerũt facere latas corrigias.Erasmus ij.parte Prouerb. cxcj.De alieno ludis corio.contra.l si pignore.in princi.ff. de furt.prout illa meretrix de alieno filio. de quo in c.afferte. de præsumpt.Marian.in trac.de visitatione.chart. xij.est xj.lib.q. viij.quando enim sunt coniugati,plus cæteris igne zelotypiæ vruntur.secundũ Spec.in tit.de sponsal.§.fin.circa mediũ. nunc sic dicũt,quoniam ipsi nõ solùm vnam,imò plures vxores seu amasias,imò & quandoq; concubinas habent eodẽ tempore:vt in tract de fide concubinarũ erga sacerdotes.& Gallicus in lib.Le secret de Mariage.c.xvij.& seq. & Instructio Ec
129 clesiasticorũ char.j. & trib seq. † & d.Salic.in l.cũ propriã.C. § qui

De alieno corio latas corrigias.

Clerici zelotypi.

si quis alte. vel sibi.quòd prælati malè faciunt acquirere earũ nomine,& fraudant Ecclesiã.pro quo Rofred.de his iuris Canon.iiij.parte.in rub.de nouo impedimẽto.de frigid. & malef. ad fin.quem refert Io. And.ad Spec.eod.tit. §.vbi dicit,quòd
† nunquam vidit aliquem clericum de frigiditate conqueren 130
tem:quod procedit ex ampla tonsura capitis,quã laici non habẽt.& sic per capillos in vertice fumositas exhalare nõ potest: & quòd archiepiscopus Rauennas,qui fuerat physicus,liberauit quendã maculatũ ex sola tõsura capitis.Alium modũ ponit Bertach.in tract.de episcopo.char.lviij.col.iij.est consi. viij.parte,lib.iiij.quia Ecclesia potest curare vana vanis.Præpos. in c.literas col.iij.de frig. & malef.Alium modũ curandi frigidatem colligere potes ex Ioanne Pico Mirandula contra Astrologos.lib.iij.char.fin.vbi refert quendã virum sibi familiarem qui ad Venerem nunquam ascendebat, nisi vapulatus vsque ad sanguinẽ,& tamen coitum ita appetebat,& fœminę quam adibat flagellũ pridie sibi ad id officium aceti infusione duratũ exhibebat, supplex ab ea verberari postulãs: à qua quanto durius cæditur,eò feruentius incalescit.causam dicit, quam non refero.Sed ad clericos redeo:& dicit Spec in tit.de teste.§.proponitur col.x.vers.item excipitur,quòd est monachus.quòd monachi imprægnãt quandoq; etiã proprias cõmatres faciunt quæ dixi in char.præced.de exeũtib.monasteria.& Io Fab.instit.de iur.præ.§. per.dicit, quòd si verum est quòd filij episcoporũ vsq; ad subdiaconũ sunt ferui Ecclesię, Deus meus quot essent hodie ferui Et dicit practicus Papien. in forma libel.pro hæredit.ab intest.delata.gl.nullisq; superiorũ col.v. q ratio quæ mouit clericos, est,quia ipsi luxuriosi sunt & carent vxoribus,vt amplietur facultas luxuriãdi. sed † iste Practicus facit vnam artẽ obloquendi de clericis:vt 131
in sua forma responsionis rei cõuẽti.in gl.tãquã. col.iiij. dicẽs, quòd illaqueãt laicos,vt suã iurisdictionẽ amplient. Sed quia etiã de hoc loquitur Cy.quem refert & damnat Paul.de Cast. in l.quotiens.C.de inof.col.ij.in l.ne contractib.§.de illo.C.de nõ num.pec.& Panor.in c.querelã. col.pen.de ele.Sed pro eo Barb.in c.j.col.v de off.del.est de mente Fel.in c.j.co viij.de iurei.ideo nõ se acriter damnatus sicut in cæteris quæ dicit:vt in for.li.in hypothecaria. in gl.sine aliqua.col.fi. & in for.lib. in act.real.in gl.iure dominij,vel quasi.in fi.col.pe.in for.reip. rei cõuẽti.gl.excõicationis.& gl.præscriptionis.col.xx.vbi loquitur

quitur de ſchiſmate tũc durãte. & col. xv. & in for. oppoſ. cõtra inſtrumenta. gl. ius elicitum. & glo. aliis. & in for. libel. quo vxor agit ad dotem. gl. j. col. ij. & gl. matrimonij, iiij. col. & in forma appellat. à diffinitiua. gl. ad quemcunque. & in for. lib. quomodo agitur ex ſubſtitutiõe. gl. ex ſuo corpore. iij. col. & in for. lib. quomodo agitur pro confeſſoria. gl. plenam. col. j. quam impugn. Ioan. de Leſnaudiere, in tract. de Doctorib. iiij. parte. q. lxj. incipit quæro vtrum Papa poſsit & in forma lib. ad reddendum rationem tutelæ gl. ac executores. col. ij & in forma libel. pro hæreditate, vel re ſingulari diuidẽda. in gl. omnis. & in forma lib. quo petitur hæreditas ex teſtamẽto. gl. nullis. col. vij. & in forma libel. in cauſa venditionis. glo. & ſub eius iuramento. & in forma lib. quæſtionis. in princ. col. xiiij. Et aduerte ne erres in numero columnarũ, quia liber meus eſt is qui erat domini genitoris mei, de impreſſura antiqua, habẽs columnas paruas. in quibus locis Practicus Papienſ more laicorum inuehit contra clericos: vt de Petro de Anch. dicit Felin. in c. ſi quando. col ij. de reſcriptis. quia eis ſunt inſeſti. cap. laicos. ij. q. vij. c. clericis in princ. de immun. eccleſ. lib. vj. vbi gl. exponit oppidò, id eſt valde. Iaſ. in l. cùm quædã in princ. col. iij ff. de iuriſ. om. iudic. Sed tamen & ipſe Feli. quandoq; habuit linguam longam contra clericos: vt in c. ij col. viij. de reſcrip. in c. ad audientiam. eo. tit. in c. j. col. x. de ſponſal. in c. j. col. j de magiſtris. in c. nouit col. vj. de iudic. in c. cæterum. col. ſi de off. ord. Sed in c. ſolitæ de maior. & obed. facit oppoſitum, dum inuehit contra Ioan. Monachi. vide Albet. in verb. Roma. in verb. ſtylus. in verb. Curia. in verb. campana. Paulus de Caſt. lib. j. conſil. cccclj. incip. illa gl. in c. & purgabit. l. diſt. Socin. conſil. xv. col. vj. ante med. Ant. de Butr. quem damnat Iaſ. in l. generaliter, col. fin. ff. de in ius voc. Angel. in Maleficiis
132 gl. chai adulterato. col. iij. Sed malè faciunt † quia Dantes ſunt quaſi dãnatus de hæreſi poſt mortem: quia teneret cõtra Eccleſiam refert Bart. in l. j. § j. de requir. reis Panor. in d. cap. nouit. col. v. de iudic. & de Richardo Malũbre refert Barb. in tractatu de Card. in ix. q. j. parte. col. ij. & præ cæteris animoſius loquitur practicus Papieſ. cuius dicta pudet recitare: licet per hoc tanquam merus relator reprehendi non poſſem. glo. ſi in l. Gallus. § idem credendum. in verb. pronepos. ad fi. ff. de lib. & poſth. Decius in cap. ad hæc. in primis verbis. de reſcript. in c. iurauit. j. col. de probat. Sed Practicus debuit habere malam

relator in dum exec tur.

linguam

linguam: quia obloquitur etiam de Doctoribus, vt per eum in for. cap. ad æter. rei memor. in fin. item & de Monferratenſibus: vt per eum in for. ſequeſtr. colum. j. dicentem, quòd ibi ius & iuſtitia miniſtratur per boues & ignorantes. Sed non aduertit quòd lingua tranſiens ſuper terram non debet os ponere in cœlum. Bald. in l. reſcripta. C. de precib. imper. offer. in l. Barbarius in j. lect. ad fin. ff. de offic. præt poſt Ioan. And quẽ refert Peruſ. in rub. de teſtam. col. penult. Imò melius feciſſet defendere Papam ab his, qui dicunt eum hæc facere, vt impinguet curiam. vt defendit Præpoſ. in proœm. de appell. col. vj. quia Eccleſia non poteſt errare: vt dixi ſuprà. & eſt mater pietatis, & cultrix iuſtitiæ. vt dicã charta proxima. † vnde his at- 133
tentis fortè non eſſet inconueniens, quòd variantibus temporibus & malitiis hominum excreſcentibus, iura etiam mutarentur. e. non debet. de cõſang. & affin. Iaſ. in l. ſi ex toto. §. fin. col. fin ff de leg j Gammarus in tract. de extenſione. col. xxxij. §. vt autem. in authen de non alienand. l. j. C. de caduc. tol. vbi Bald. col. ij. ponit reſponſionem quam dedit epiſcopo Papiẽſ. facit Fortunius in proœmio Grãmaticæ vulgaris char. ij. allegando Horatium. Aeneas Syluius epiſt. xlix. & ciiij. incip. aderat. col ij. Liuius deca. iiij. lib. iiij. in oratione Lucij Valerij pro mulieribus. frater Iſidorus de regimine principum. lib. iij. cap. viij text. in authen. de nupt. poſt princ. Vlder. in l. ij. col. iij. ff. de orig iur. Gellius lib. xij. cap. xiij. cùm Romæ & lib. x. cap. clxij. cap. j. circa medium. Et ſic, quòd ſacerdotibus permitteretur vxorem ducere, vt fit in Grecia Ioan. le Maire in Illuſtrationibus de Gaule, lingua Gallica compoſitis, in tract. de differẽtia Conciliorum. poſt magiſtrum Alanum Carterij † allegat Papam Pium dicere ſacerdotibus, magna ratione ſublatas 134
nuptias, vnicè reſtituendas. & refert etiam Platina in illius vita. circa fi. facit quia cùm pauci ſine vitio carnis inueniantur, vt patet ex prædictis, melius eſſet quòd nuberẽt, quàm de laſciuia ſic ſcandalizari † quia vehementer Eccleſiam Dei de- 135
ſtruit, meliores eſſe laicos, quàm clericos. cap. qualis. viij. q. j. Vide apologiam Paſtoris Combergenſis, quòd de conſenſu ſuæ Eccleſiæ vxorem duxit: contra quem facit frater Thomas Illyricus in tractat. de poteſtate Papæ. char. cvij Panor. in cap. cùm olim. col ij de cler. conjug. Feli. in c. ſi quando. de reſcrip. colum. iiij. Et hoc permitrebat ſanctus Ambroſius in Eccleſia ſua. vt in Chronica Conij char. x. eſt. ab anno M. cc. lxxxij.

136 † vbi refert quẽdam Hẽribaldum Cortam, qui primus voluit prohibere sacerdotes vxorem ducere, ab eis fuisse occisum facit quod dicit Barbat. in cap. at si clerici col. xxvij. vbi iudic. de illis iust. qui nolebant rectorem in Ecclesia, nisi secum teneret concubinam: & quòd iam quosdam aliter facientes occiderant, quia adulterabãt vxores suas. Nec satisfaciũt rationes Mod. in tract. de perfecto cler. in ij parte. in ij. requisito post-
137 quàm fuerint ordinati: † quia sunt fundatæ in auaritia, quæ non conuenit imitatoribus Christi. latè Petrarcha epist. lxxxvij. infelicem. & lib. vlt epist. vij. geminam. & epist. xij. in fi. Io. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. sacerdos. col. iij.
138 † Solet enim Ecclesia benignius exigere, ne videatur lucris temporalibus inhiare. Panor. in repet. cap. cum esses. col. vj. de testam. Et Ecclesia prædicat æquitatẽ. Cy. in l. ea quæ. C. de cõdict. indeb. co. j. ideò nõ quod sibi expedit, sed quod toti Christianitati inspicit. l. actione. §. Labeo ff. pro socio. l. j. ff. de legibus. tractétque laicos prout vult à laicis tractari. Barbat. in rubr. de reb. Eccles. non alien. iij. dubio. col. vij. versic. xij. quia Christus dixit Petro, Pasce oues meas. nec distinxit has, vel il-
139 las: laicas, vel Ecclesiasticas. c. solitæ. de ma. & obed. † & ipsi laici si boni sunt, dicuntur Ecclesiastici. cùm sit cultrix & auctrix iustitiæ. Ias. in l. quotiens. colũ. iij. C. de rei vend. Hippol. sing. lxxxij. volo, in ij. limitatione. Bald. lib. ij consil. cxc. ius abbatialis. Calcan. consi. vij. d. Nicolaus colum. ix. vers. non. Decius cõs. cxxxj. col. iij. Catell. ij. part. Memoral. in verb. nuptiarum causa. circa medium. Rosarium Busti. j. parte. serm. xxvij. litera y. Et mater pietatis. l. decernimus. circa finẽ. C. de sacrosanct. Vincentius de bello Italico, char. xij & mater iustitiæ, & æquitatis. c. ideo permittẽte. xxv. q. j. col. fi. est verum quod Stephanus Aufr. in rep. cle. j. de offic. ord. char. antep. in vers. Cõtinentia enim maturius loquitur. Dicunt etiam isti, quòd corrupta intentio Canonistarum patet ex c. gaudemus. extrà de diuort. vbi recitãt verba Euangelij modo suo. Item & patet ex c. quod proposuisti xxxij. q. vij. vbi adducunt ad cap. præcedens, illam non verisimilem solutionem, quòd c. proximè præcedens fuerit deprauatũ, & falsificata litera Ambros. cùm difficillima ac penè impossibilis sit deprauatio in tot manibus. Papa Pius ad Turcam epist. vij. char. xxiij. & quod dicunt Scotistæ de opin. S. Thomæ, quem in vno loco inuenerunt tenere, quòd beata Virgo est cõcepta sine macula originali. & Thomistæ respondent,

dent, quòd liber fuit dãnatus. l. non est verisimile. ff. quod met. cauſ. cap. quia verisimile. de præsump. vbi Feli. Ias. in l. si extraneum. col. ij. ff. de condict. causa data. Hippol. in l. j. col. xv. in princ. & in §. j. col. vj. ff. de quæstion. & in rubr. C. de probat. col. xxv. Barb. lib. j. cõs. xj. col. ij. Calcan. cons. xxvj. in fi. col. ij. Aug. Canon. in Scrutinio. char. lxxxij. non obst. Marc. x. & Lucæ xvj. quia illi tex. rectè intellecti ponunt solum regulam, ꝙ qui dimittit vxorẽ, & aliã superinducit, mœchatur: sed nõ ponũt exceptionẽ. & sic debent intelligi secũdũ illud Matth. xix. vbi Matth. copiosius loquitur. l. diui fratres. ff. de iur. patron. ¶ Tu verò omissis istis garrulitatibus l. fi. C. de edict. di. Had. tol. licet dicat quòd ista opin. non posset euerti per quotquot sint vsq; Parisius: vt in simili Cy. in l. qui se patris. col. iij. C. vnde. lib. † Cõclude cõtrarium, ꝙ non liceat aliam capere prima 140
viuẽte probatur in locis superius allegatis. Pro ista parte etiã pulchrã rationẽ assignat Somnium Viridarij lib. j. c. cvj & seq. est char. xxviij. non obst. quòd exceptio debeat esse de regula: quia verũ, nisi resultet correctio ll. vt per Feli. Dec. & Claud. allegatos pro contrario: & Curtium Iun. consil. vij. col. iiij. vel nisi resultaret incõueniẽs. vt per eos maximè quia Paulus, qui fuit vas electionis. c. si Paulus. in fi. xxxij. q. v. clarè loquitur. & eius opin. † sequitur Ecclesia, quæ non potest errare. c. à recta. 141
xxiiij q. j. Rosellus in Monarchia. char. lxx. col. ij. frater Syluester cõtra Lutherũ. lib. j. c. xv. est char. lxxxvij. Io. Frãcis. Miran dula in lib. de fide & ordine credẽdi, theoremate iiij. char. fin. Felin. in c. j. in fi. de summa Trin. & Hieronym. ita tenet. Et si sic non prouideretur, sequerentur multæ fraudes, attẽta fragilitate & incõstantia mulierũ, quibus propterea melius succurrsum reperitur. d. c. dixit Dominus. xxxij. q. j. † vnde non est receden 142
dum ab interpretatione istorũ sanctorum, qui fuerunt Spiritu sancto insufflati Bal. in cõs. schismatis, quod posuit in rub. C. si quis aliq. test. prohib. col. iiij. versi. reuerendissime domine. c. ne innitaris. de cõstit. in tract. de trãslatione Cõcilij Basileæ. col. xxx. vers. sanè quia sunt. quia in eis cessat omnis sinistra suspicio. † Et quæ spiritu Dei agũtur, non subiacẽt regulis Iurisconsultorũ. c. licet. de reg. Feli. in procem. rex pacificus. in primis verbis. Bauerius instit. qui testam. fac. pos. col. ij. Et sic patet solutio ad illud Matth. xix. etiam si teneremus fatuam interpretationẽ partis contrariæ. Ex quo ibi dicitur, Qui potest intelligere, intelligat. vnde ascribere deberent imbecillitati 143

Verisimiliter.

144 ingeniorum ſuorũ. † Saluari poſſet fortaſsis, ſalua ſemper determinatione ſacræ matris Eccleſiæ, prædicta concluſio, quæ habet, quòd liceat marito relicta vxore adultera aliã capere, vt procedat quotieſcũq; propter tale delictum vxoris, epiſcopus cõceſsiſſet marito ſeparationẽ tori: quod etiã ex alio permittitur. vt in tit. de diuort. & in not. caſu, Decius in conſ. cxl. & ſic quòd ceſſaret ſuſpicio fraudis. quia tũc ſi cõtinere nõ valeret, & non eſſet ſpes correctionis: quia talis mulier, perſeue-

145 raret cum tribus vel quatuor. † & ſic diceretur meretrix, ſecũ-
Meretrix probatur. dum vnam opin. quam refert Socin. lib iij. conſ. liiij. viſis teſtibus col. iij. imò cum duobus, ſi faciat cauſa quæſtus. Io. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. char. xix. verſ. videamus nunc. Bald. in tract. ſtatutorũ in verb gabella col. fi. vno tunc ſufficit ſemel. ſecundũ Afflictũ in conſtitutione quæ paſsim. vbi ſubiicit, quòd licet emẽdata, remanet tamẽ meretrix. & ibi in tit. de adulter. & lenociniis. c. j. ij. not. quòd licet maritata quæ patitur ſe proſtitui à multis, debeat puniri de adulterio: non tamen viri eam cognoſcentes, vel quia homines publicè ad eam vadunt. Iaſ. in l. nõ hoc C. vnde leg. col. antepen. Ang. inſtit. de pat. poteſt. col. j Bolog. in repet auth. habita col. pen. C. ne fil. pro pat. vel quòd monitæ & reconciliatæ relabuntur, perſeverando in adulterio. Galiaura in repet. l. Cẽturio. ff. de vulg. &

146 pup. char. xiij. nu ccxv. † nam improbè Neptunum accuſat qui iterũ naufragiũ facit. Petrarcha epiſt. lxij. inſignẽ. ad fin. & rationẽ ponit epiſt. xlv. adeò pertinax. Io. Mirãdula epiſt. incip. quas proximè. ad fin. & Camp. de ingratit. fugiẽda. lib. ij. char. xij. Decipienti me ſemel dij malè faxint: faxintq; bene ſi bis ille deceperit: facit Polydo. Prouerb. cclxviij. planus ſemel crura fregit; pœnitentia enim eſt neceſſaria, ſi quis debet abſolui. Panor. in c. ſignificaſti. circa fi. de eo qui dux. in vx. quam polper adult. allegãdo Dantem qui hoc dicit in Inferno. cãtu xxvij incipit. gia. era. Bertach. in tract. de epiſcopo lib. iiij ij. parte. q. xlix. in caſu xxxj. quòd abſoluer non ſi po chi non ſe pote pẽtire: &, volere inſieme non poſa per la cõtradition chi no conſente. facit Felin. in c. apoſtolicæ. col. ij. de excepr. Bertach. in tract. de epiſcopo. libr. iiij. ij parte verſ. xxxj. diſpenſatis. eſt

147 char. xxx. col. ij † Amadeus in dialogo de amicitia. char. xxxix. poſt Senecam, ꝙ non eſt locus remedio, cùm vitia mores fiunt. Bald. in lib iij cõſ. clxj. Cæcilia. col. ij. & peccata quæ per pœnitentiam nõ delentur, ſuo pondere ad aliud trahunt Hieronymus,

quem refert Bald. in repet. l. Barbarius. ff. de off. pret. col. ij. facit Bart. in c. cum tanto. col. ij. de conſuet. † vbi Roch. 148
j. not in futuris non contingentibus vt plurimũ futura ſunt ſicut præterita. Philoſophus ij. Rhetor. refert Aegid. de regim. princ. lib. j. parte ij. c. viij. hinc dicimus. Præteriti ratio ſcire futura facit Barbat. j. col. conſi. lxiiij ſcribere. col. iiij. facit Io. Lupus in c. per veſtras. de don. inter vir. & vxor. in materia excõmunicationis. dum loquitur quòd hæretici in Hiſpania, quia communiter relabuntur, nõ admittũtur ad reconciliationem. eſt char. lvj. operis. col. ij. † & clericus incorrigibilis traditur 149
curiæ ſeculari. Card. xj. q. j. c. ſtatuimus. c cùm non ab homine de iudic. faciũt quæ ponit Felin. in c Rodulphus. col. xxiij. ver. limita primò. de reſcrip. in c. ſicut col. ij. de teſtib. quòd reiteratio inducit nouũ delictum. & in cap. ex parte. el j. vt not. eo. tit. quòd periuro amplius non creditur: † & iteratio auget deli- 150
ctũ. & grauius punitur. Paul. de Caſt. per illum text. in l. iij. C de epiſc. aud. Cepol. in auth. ſed nouo iure. collat. ix. C. de ſer. fug. Corſ. de dictionibus geminatis. verſ. xxiiij. Decius in c. j. col. xj. de iudic. in ij. lect. & Barb. lib. j. conſ. xj. incip. clemẽtiſſimi. in fi. col. xiiij. & lib. ij. conſ. xviij. præclarè. col. xviij. quòd peccatũ veniale geminatũ efficitur mortale. ſequitur Claud. in l. ſi idẽ cum eodem. col. j. ff. de iuriſ. om. iud. alia adducẽs. Paris in tract. ſyndicatus. char. lxij. col. ij. & char. lxxxiiij. col. iiij. & exinde rũpitur per talem reiterationem ſecuritas conceſſa pro delictis antea commiſsis, ſecundum Nellum, quem refert Decius in c. cõſtitutis. ij. col. de appel. † Io. Lup. de donat. in- 151
ter vir. & vxor. char. lij. col. iij. dicens idẽ de indulgentia principis: imò impetrãs ſecundo loco indulgentiam: tenetur facere mentionem etiam de primo delicto. ſecundum Paul. in d. l. iij. C. de epiſc. aud. Ioan. Lup. vbi ſuprà. Iaſ. in l. nec damnoſa. col. j. C. de precib. Imperat. offer. in l. ij. col. fi. C. ſi contra ius vel vtil. pub. Hippol. not. cxj. incip. ſupplicans. licet Barb. primo vol. conſ. xlvij. incip. ſcribitur. col. xx. intelligat hoc procedere quando de primo delicto fuit condemnatus. & dicit Paris d. chart. lxxxiiij. col. iiij. quòd non obſtante indulgentia poterit torqueri ad priuatam vtilitatem, vt indicet res exportatas. de quo dubito, propter ea quæ ſcripſit Barbat. ij. volum. conſil. iij. clementiſsimi. colum. iij. & iij. ad propoſitum ergo in cap. ſcribebam. colum. j. de præſump. nam quando medicamenta non proſunt, quia vulnus eſt cancroſum, opus eſt ferro ignito.

ignito. Hoſtiēſis in cap. nouit. §. j. col. ij. de iudic. vti dicimus, de hæreticis. in vj. in c. ad abolendam. & in tract. de fide cath. c. xxix. & ſeq. eſt char. v. & in Malleo maleficarum. parte iij. q. ix. char. pen. Hubertus in ſacrilegio. char. vij. §. confeſsionibus. nam, vt ibi dicitur parte prima, quando ſunt vetulæ, nec reperiunt amatores, tanta feruent luxuria, quòd faciũt ſeſtrighas. Et tranſmutant ſe in maiores figuras quàm pingantur Euangeliſtæ. b. Dionyſius Matthæus, Marcúſque leo, vitulus Lucas. gl. in auth. iuſtum. cum quod præſtatur ab his. in ver. quatuor. & cum dæmonibus cauſa explendæ libidinis ſe agitant, qui cognoſcũt eas cum membro bifolcuto. & refert Ponzinib. in tract. de Lamiis. in fi. col. viij. poſſet fortè aliam vxorem capere ex diſpenſatione ſummi Pontificis, & non aliter, qui propter talem cauſam diſpenſare poſſet: & tunc non militabit dictum Apoſtoli, nec dicta Portij inſtit. de patria pot. col. fi. Sed verba iſta indigent probatione, vt ea credas. vt in ſimili Cyn. in l certi iuris. col. ij. C. loca. facit l. ab ea parte. ff. de probat. & Barb. in c. propoſuiſti. col. xiij. de probat. dum dicit quòd Ariſtoteles irridebat Bibliam. & lib. j. conſil. lxij. illud. col. ij. præſertim quia contra hoc videtur eſſe communis opin. vt colligitur ex dictis Præpoſ. in cap. fi. de ſponſ. duorum. † vbi latè & ordinatè diſputat ad partes, vtrum Papa poſsit diſpenſare ſuper matrimonio ex cauſa. & concludit quòd ſuper iam cõſummato non. idem Bal. in l. Deo nobis. col. iij. C. de epiſc. & cler. firmat Ant. de Roſellis in Monarchia. char. lxxxviij. & ſeq. vbi poſt longã diſputationẽ, An Papa poſsit diſpenſare, quòd matrimoniũ valeat ad tempus: cõcludit in effectu, quòd matrimonium contractũ & conſummatũ poſt baptiſma, diſſoluere nõ poteſt. latè etiam pro hac parte tenet Peruſ. diſputans, An Papa poſsit cum monacho diſpenſare, ad teſtandum. in rub. de teſtam. lib. vj. char. pen. q. xvij. de quo Socin. conſ. xiij. lib. j. Breuiter licet firment hanc eſſe cõmunem opin. tamen ex eorũ dictis colligi poſſunt plura fundamenta quæ ſtringunt pro hac parte: & ſic ſufficerent maximè, iunctis dictis Scoti in iiij. diſt. xxxiij. q. iij. & fundamẽtis ſ. factis. & contra Roſellum tenet Iaſ. in l. fin. C. de tranſact. præterea dum agitur de poteſtate Papæ, Roſello ibi non eſt multum credẽdum: quia illam monarchiam cõpoſuit indignatus cõtra Eugeniũ, quẽ defenderat in Conſilio Baſilienſi, qui voluit eum creare Cardinalem ex pòſt iuxta antè promiſſa, excuſando ſe quòd d. Ant. non erat bigamus

Faciunt ſeſtrighas.

152

mus: ob quod aufugiens à Curia cõpoſuit illum librũ Monarchiæ. & refert Bertach. in tract. de epiſc. char. ix. q. xxv. & dicit frater Sylueſter cõtra Lutherũ. char. cclij. eſt lib. ij. c. xvj. quòd iſte miſer Antonius Roſellus fuit vir impiiſsimus, per apoſtolicũ legatũ, & per Magiſtrum Henricũ inquiſitorem iandudũ damnatus. Item ex pluribus adductis per fratrẽ Hieronymum de obligatione Papali. ij. q. char. pen. vbi latè de matrimonio non cõſummato. quòd poteſt. & inclinat Maleretus in tract. de electi. char. xxxiiij. col. iiij. vltra quæ omnia dic, quòd hanc meam opin. tenet Hippol. not. clxv. ſcriptũ. gl. in verb. conuerſationes. in fi. in c. agatoſa. xxvij. q. ij. gl. in c. ex publico. de cõuerſ. coniug. circa fi. Io. de Selua in tract. de iureiur. in j. q. iiij. partis. col. x. vbi verſ. xx. dicit, quòd Papa ex cauſa diſpenſat ſuper matrimonio carnali copula cõſummato. c. quanto. de diuor. Roſellus. in Monarchia. char. lxxvij. verſ. & ideo quia iſta doctrina. ¶ Secundò facit quod volunt Hoſt. Io. Andr. & Collect. in d. c. ex parte. el. ij. de conuerſ. cõiug. quòd Papa ſicut ſtatuit diſſolui matrimoniũ infidelium conſummatũ, ſi alter eorũ veniat ad fidẽ: ita poterit inter fideles ſi ſit cõſummatũ, quãdo alter prolapſus eſt in hæreſim. & hoc fauore fidei. latè Barb. in c. per translationẽ. col. xv. de offic. leg. vnde plura poſſunt colligi in propoſito per totam char. Hadrian. Florent. de Traiecto, nunc Papa noſter, in ſuo Quodlibeto. q. j. eſt char. viij. col. iiij. Hippol. ſing. clxv. ſcriptũ nonne eadem poteſtas eſt in caſu noſtro cauſa legitima ſubſiſtente. † quando enim monitus non ſe corrigit, & perſeuerat, eſt tanquàm ethnicus & publicanus. Matth. xviij. legitur, Feria iij. poſt iij. dominicã Quadrageſimæ. c. ſi peccauerit. ij. q. j. c. nouit. vbi latè Doct. de iudic. ſtante ergo iſta incorrigibilitate videtur quòd licita ſit diſpenſatio. latè & pulchrè Decius in c. quę in Eccleſiarum. col. vj. de conſtit. qui etiã omnino videatur. conſ. cxij. in præſenti cõſultatione. vbi poſt Marianũ, quẽ ſtatim allegabo, dicit quòd Papa poteſt diſpenſare in omnibus, præterquàm in articulis fidei: & etiã poteſt ex cauſa diſpenſare in matrimonio cõſummato. & ibi vide Roch. char. viij. facit Aeneas Syluius epiſ. xxxj. ſunt nonnulli. ¶ Tertiò facit Iaſ. in l. j. col. j. verſi. iiij. fallit. & ver. ſeq. C. vnde vir & vxor. dum æquiparat diuortiũ, & ſeparationem tori. Et hoc maximè ſuadetur, vt euitẽtur tot incõueniẽtia quæ ſuprà viſa ſunt. Et quòd nuptiæ inuitæ pariunt malum exitũ. c. ij de ſponſal. facit Io. de Monfer. in rep. l. omnes populi. ff.

Licita diſpenſatio Papæ.

153

Papa dispensat super matrimonio.

li.ff.de iust.& iur. in iij.q.princ.Bart.super quibus rebus fieri posſint ſtatuta.verſi.quarta cõcluſio. ¶ Quarto facit Io.Montaigne in tract.de bigamia.in vij.q.colũ.iij.& ſeq. dũ loquitur de diſpenſatione ſuper bigamia.& in iij.q. col.iij.dum loquitur de illis qui habuerunt plures vxores ex diſpenſatione diuina. facit frater Iacobus de Marchepalu in ſuo tract.de incolentibus Purgatoriũ.c.vj.vbi dicit,quòd quãdo Papa diſſoluit matrimoniũ,videtur quòd ſolus Deus ſit ille qui diſſoluat ná Papa canonicè electus eſt Deus in terris,aliàs eſt diabolus.Fe
154 lin.in.c.ego emi.de iureiur.†.hinc dicit Ioan.de Leſnaudiere in tract. de Doct.iiij.parte.q.xlij.quòd dum dicimus nõ valere diſpẽſationem cum cõiugato,quòd poſsit tenere beneficiũ ſimplex,intelligitur ſi fiat ab inferiore à Papa.ab eo autem facta, valet:quia eſt deus in terris. pro quo facit Felin. in cap.ſi quando.col.iiij& ſeq.de reſcrip.Corn.lib.ij. cõſ.lx.incip. quãquam. Corſ.in tract.de poteſt.regia. q.ciij. incip.vtrũ Papa.Et hoc videtur indubitanter procedere vtroq; cõiugum volente. Paul.de Caſtr.in rubr ff.ſol.mat.Anchar. conſ. ccx.quomodo ſtatim referã in char.proxima.& Io.Montolonius in Prõptuario Iuris,in verb. coniunx.†facit Decius conſ.cxxxvij.col.ij.di
155 cens quòd factum à Papa,reputatur factũ à Deo.Bolog.in additionib.quas ponit in fi.tractatus de trãslatione Concilij Baſileæ. col. ij. pro eo gl.in rub.auth.dum loquitur de principe, quòd ſit vicarius Dei. ¶ Quinto facit quod dicit Alberic. in Dictionario.in verb. matrimoniũ. viij. Sylueſtrina in verb. diuortium §.xiij. Tabiena in verb.matrimonium.iiij.§ quinto.
156 †quòd etiam ſecuta copula , quòd propter manifeſtũ adulterium vxoris licitum eſt intrare religionem.Ergo & aliam ducere:quia matrimonium eſt religio,& ſacramentum à Deo inſtitutum, vt infrà dicetur. ¶ Sexto facit Marian. Socin.conſi. xxviij.circa primum.quẽ refert Decius d.conſi. cxij ad fin.qui dicit,iuſtam cauſam diſpẽſationis in matrimonio ſecuta copula eſſe,ſi iuuenis fuerit caliditate mulieris circumuentus.& idẽ dicit Marian col.penul.quando quodãmodo certum eſt illam mulierem fidem non ſeruaturam,ſed meretricaturam.
157 ¶Septimo facit † quia in tantum aſtringitur epiſcopus Eccleſiæ,ſicut vir vxori ſuæ.cap.j.ſicuti.vij.q.j.& tamen ex cauſa poteſt ad aliã tranſire ea relicta.cap. quia frater.in fi.ead.cauſa,& q.ergo pari modo ex cauſa maritus poterit aliã capere,vi de tamẽ Barb. in c.ꝙ trãslationem.col.xvi.& ſeq.de offic.leg.

¶ Octa

¶ Octauo facit, † quia propter adulteriũ mulier perdit omne 158
ius quod habet in marito. Panor.in cap.literas.de reſt.ſpol.ſic reſpondens ad c.agathoſa. nec habet aliquod priuilegium ex matrimonio quod violauit. Decius in c.paſtoralis.col.pen.de iudic.ergo nulla fit ſibi iniuria per talem diſpenſationem.
¶ Nono facit,† quòd illa regula, Quos Deus coniunxit, ho- 159
mo non ſeparet:non debet ita aſperè intelligi,quin patiatur limitationẽ ex cauſa legitima.cap.quos Deus.xxxiij.q.ij. Oldr. conſi.cxlviij.factũ eſt tale. col.fi. quia ſi vult intrare religionẽ de partis conſenſu,etiã poſt copulam, permittitur.c.cùm ſis.& cap.vxoratus.de conuerſ.cõiug. Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris.in verſ.vxor.col iiij.iniquũ eſt enim regulã non fallere, vbi æquitas ſuadeat:vt ſ dicam in viij. limitatione ad regulã quòd eſt tenenda communis opin.patet†,quia licet in 160
inferno nulla ſit redẽptio,exinde tamen extractus fuit Traianus.Enchir.milit.char.xxxvj.frater Sylueſter cõtra Lutherum char.xxvj Luc.de Penna in l.nemo carcerem C.de exact.trib. lib.x.col. iij. facit Barbat.in c. cum tãto.col.vij.de conſuet.dicens,quòd Papa ex cauſa limitat illud. Quos Deus coniunxit, &c.Item licet Deus prohibuerit furtum,præcepit tamẽ Iudeis furari Aegyptios, & ex aliis pluribus quę ſolẽt adducere Theologi,defendẽtes Conceptionẽ beatæ Virginis,quæ fuit contra communes regulas : & ponit Io.Mõtolonius in Promptuario Iuris.in verb. Dauid. in fi.ij.col † Et ita vidimus ſuper matri- 161
monio carnali copula cõſummato fuiſſe diſpenſatum per Alexandrum Papam ſextũ in filia ſua d.Piſauri. & vt intelligo de conſilio Præpoſiti Mediolanen.tunc Cardinalis,quem ſ retuli:& idem poſtea diſpenſauit ipſe cum Ludouico xij. Frãcorũ rege: vt Gaguinus in principio vitæ illius. & Nicol. Boërij , in tract.ſeu conſilio de pot.leg.Et hoc fortè eſt illud quod volebat Petrus Iacobi dicere in ſua Practica.in rub de ſtatu Curiæ Romanæ, quẽ refert Formarium prouinciale.char.l.dũ dicit, quòd plura eſſent corrigenda in legibus diſponentibus circa matrimonia & circa vſuras.& quædã alia idem dicit Roffred. in rub.quando poſsit votũ redimivel commutari,allegans de hoc Innoc. & dato quòd eſſet aliquod dubium, Papæ ſpectat illius declaratio. c. per venerabilem. qui filij ſint legit. Sylueſter cõtra Lutherum.Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. char.iiij. col.j. & chart xv. col. iij.in fin. & in quæſt.x.columx.j.Nicol.Boërij. de poteſtate legati. char.vj.in princip.

¶†No

162 Omnis mulier mala.

¶ †Nono principaliter allegantur alij infiniti siniſtri more quib. ſunt imbutę mulieres, quos longũ eſſet enarrare: vt Luc. de Penna in l.j.col.j.C.de.mul.& in quo loc.lib.x.facit gl.in l. nam ad ea. ff.de legib. & Odofr. in l.ij.in tertia differentia.C de his qui ven. æta. impet. quòd in nulla muliere eſt probitas animi, nec inſtituta morum, niſi ſanctificetur: quamuis ſit ſagacior, quàm maſculus in retētione rerũ ſuarũ: quia auariſsimũ eſt genus mulierum. & Socin.lib.iij.conſi.lxxv. difficultatem. num.v.quòd mulieres ſunt inſtabiles, infeſtātes viros auariſsimè: & iura præſumunt omnes eſſe malas cõmuniter, quòd habent multas malitias & vitia quæ narrari difficile eſſet. Et ſi ſit aliqua bona rara auis in terris, nigróq; ſimillima cygno. Lancel.in l.qui Marco.ff.de ann.leg.& ſi omnia deberent enumerari, eueniret illud Iuuenalis, quē refert Alex. lib.ij. cõſ.xliij. viſo & diſcuſſo.col.j.Scriptus & in tergo, necdũ finitus Oreſtes.&, vt inquit Diogenes, Nulla tam bona vxor, in qua non inuenias quid.& Terentius: Cesen te poſſe reperire vllam mulierem quæ careat culpa? videre potes de iſtis in locis allegatis ſuprà in primis verbis concluſionis. Et vltra ibi adducta, vide late Comicos & Satyricos etiam, præſertim de quibus in cap. ſatyra ij.diſt. Carmelitanum in Bucolic.ecloga.iiij. Merlinum Cocaium Macaronices lib.iiij.ante fin. Bibliam Auream cap. xvj de fallaciis mulierum. Platinam contra mores. char.pen. & fin. Roſarũ Buſti lib.ij.ſerm. xxviij.ij.parte.litera d. Claud. ſuper Luc.tract.v. ſuper ij.cap.circa prin. Et tu Hiſpane Sempronium apud Celeſtinam cap.j. Et tu Galle vltra Matheolũ bigamum potes videre opera magiſtri Alani Catherij. ij. Romanum de la Roſa, id eſt vulgare. Cardin in clemen. ſi beneficiorũ. quæſt.x.de deci. Les dictz de la chiche face, La patiẽce des femmes auec leurs maris, Le trop toſt marié, Les ſecretz & loys de Mariage, Les abus du mõde. ante mediũ. Le debat de l'homme & de la femme, Lamẽtationẽ noui nupti ad ſeptẽ ſapientes Romanos, & quindecim lætitias matrimonij. & tu Zarratane malitias mulierum editas per Io. Alexandrinũ, dictum Florentinũ, & Sonaleũ mulierum. Item & Campanellã mulierũ. Ludouicũ Arioſtũ in Orlando furioſo. cantu xxv. charta antepen. & cantu xxvj. per totum. Corbaciũ, & Nouellas Io. Boccatij, & Manganellum. plura traduntur in Polyanthea in verb. adulterium. in verb. matrimonium. in verb. mulier. Albericus in dictionario. in verb. mulier ad hominem.

Qui ſcribãt malade mulieribus.

Mal

Malleus maleficarũ prima parte, in tertia difficultate, quo ad ipſas maleficas dæmonibus ſe ſubiicientes, vbi p tres char. adducũtur infinitæ authoritates Sacræ ſcripturæ. & inquit Eraſmus ij.parte Prouerb dcccl xxxvj. fœmina nihil peſtilẽtius. q hodie mulieres ſtrenuæ dãt operã ne Poẽtæ planè vaniloqui fuiſſe videantur: & quot malis occaſionẽ præbuerint, latè Muſonius, quem Latinũ fecit Stephanus de Nigris in tract. de nimia obſoniorũ appetentia in vltimis chart. & Chria.iij. Symphorianus de bello medicinali.c ix. circa fin. Nec deſunt qui dicant, dæmones, qui neutrales fuerunt, propterea non fuiſſe demerſos in profundum cum Lucifero: quia remanſerunt nõ in aẽre, vt quidam putant, ſed in corporibus mulierũ, vt viros crucient. †Sunt etiam qui enumerent ſeptem mulierum proprietates, Sanctas videlicet in Eccleſia, Angelos in acceſſu, Dęmones in domo, Bubones in feneſtra, Picas in porta, Capras in horto, Fœtorẽ in lecto. Alij enumerãt per ætates ſingulo ſeptẽnio quid exerceat fœmina. Primo ergo ſeptẽnio, quòd eſt lena, id eſt, quia mater per eam cũ ſit infantula nec exinde cõcipere malitiã poſsit, mittit vocatũ Amaſium. Secundo ſeptennio eſt virgo. Tertio eſt philocapta. Quarto ſeptẽnio eſt meretrix. Quinto, eſt iuuenca ſeu porca. Sexto, iterũ lena. Septimo, reuenditrix. Octauo ſeptẽnio mendicat cum dolio ad vinum. Nono ſeptennio efficitur ſtrigha: & tãdem comburitur. Somnium Viridarij lib.j.c.clxxxvij.col.viij. enumerat nouem mulierum vitia ſemper cum authoritate legali. vltra quas enumerat Capella Tholoſana.q.ccccxviij.incip. Nũquid canonici. & Archiepiſc. Flor.in iij. parte Summæ. ti j.c.xxv.vbi earum vitia per ordinẽ alphabeti ad ſingulam literam vnum earũ crimen adaptat, & gloſſat. & Alberic.in Dictionario. & Io. Montolonius in Prõptuario Iuris. in verb. mulier. in fi.iij.col. vbi referunt dicta Secundi Philoſophi. Omitto illud, Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. de quo Hadria. Papa noſter quodlibet.iiij. eſt char. xxxviij. col.iij. & q.x.c iij. petitur.col.j.eſt char.cv. †in multis præterea ſunt deterioris cõditionis, quàm viri. Iacobinus de ſancto Georgio in ſua inueſtitura, in verſi. Marchio in Italia. & xxxvij. caſus de hoc enumerat Spec. in tit. de procurat. §.j.col.iij. & xiij. vbi ſunt melioris conditionis, quàm viri. vide aliquos per Io. Montolonium in Promptuario iuris. in verb. fœmina. latiſsimè Decium in l.ij. ff. de reg.iur. vbi Io. Pirrhus. Afflictus in cõſtitutione, mulie-

163 Proprij defectus mulierum.

164

res.Platina contra amores.char.v. Aegid.de reg.princip.lib.j. parte ij.c.xviij.dicẽs,quòd est quasi vir imperfectus.Bolog.in Theodosiana.in vers.& si quis est.cha.xxix Et Gammarus in trac.de extensione.char.v.col.ij.allegat quendã Poëtam Moder.in Bucolicis canère,Fœmineum genus crudele, superbũ, &c.Et Carmelitanus ecloga iiij.pro quo Cornazanus in prouerb. se ne accorgerebe gli orbi.chart.iiij.ibi,Ah pereat quisquis demens in coniuge fidit,&c.sed cum Carmelitano protestatur se nõ tenere Guilielmus Rouille in tract.de descriptione Iustit.lib.ij.c.xj.Sommam Viridarij lib.j.c clxxxvij.incip. secundũ Isidor.est cha.lxxj.vbi col.viij.enumerat nouem vitia mulierum.Petrus Suber.in vinea Domini.iiij.parte.c.xx. †de abusibus & defectibus.co.j.Luc.de Pẽna in l.j.C.de mul. & in quo loco.lib.x.col.j quia non est ad imaginem Dei.cap. hæc imago.xxxiij.q.v. est imperfectioris virtutis & imbecillioris naturæ Soci in l.si mulier.ff.de reb.dub.in l.quæ conditio.§.j.ff de cõdi.& demõ.& habetur in tract.de perfecto clerico.in j.char.ij partis, in secũdo requisito,quòd sit masculus & nõ fœmina.Spec.in tit. de actore.vers.itẽ opponitur.quòd est prodigus alleg.in l.filia in orbitate. C.de inof.testa.† imò prohibentur intrare plures capellas Ecclesiarum:vt in ecclesia S.Io.in Burgo Papiæ.in quadam capella, sub pœna mortis furentis.secundũ Iac.Gualam in sanctuario Papiæ.char.iiij.est lib.iiij.idem dicitur in capella S.Io.Baptistæ Ianuæ.idẽ in Ecclesia S.Fiacri Scoti.& qui temerè tentauerunt ingredi,in rabiem versæ sunt.Gaguinus in vita Clotarij ij. ad fin.Et sic patet quòd l.maximum vitium.C.de liber præter.impropriè loquitur,& quòd qui non faciunt differentiã inter masculum & fœminã sapere volũt vltra quàm oporteat.Eccle.j.id est vltra Deũ & naturã.d c.hæc imago,facit quæ tradit frater Samuel de Cassinis in trac.q̃ non est possibile aliquam mulierẽ, licet sanctissimã,recipere stigmata,prout habuit S.Franciscus:& mulieres etiã prohibebãtur interesse sacro Herculis. sac.Bonon. in annotatis Ad Siliũ Italicũ,est in annotatis variis,fol.cxciij. habent etiã caput dissimile viro:vt infrà dicam,respondendo ad sextũ contrariũ de fatuitate.quam differentiã cognoscunt etiam sepultores, quando exhumant arida capita mortuorũ. †Et ex diuino præcepto debent mulieres viris seruire.Genes. iij.Et dicit Formariũ prouinciale,chart. l.allegãdo S. Augustũ quòd in tota sacra Scriptura nõ legitur quòd fœmina vnquã successerit

Mulieres deterioris cõditionis.

165

166

167

successerit in regno.pro quo Afflictus cõstitutione, in aliquibus.col.ij.Erasmus ij parte prouerb. ccclxxxiij.mulier imperator,& mulier miles.& Socin.inter feudalia Bruni. consil.x. visa quæstione.col.ij. dicit,quòd mulieribus propter fragilitatem sexus dominari non cõuenit. vide Iacobinum in inuestitura.in verb Marchio.col.j. in verbo,pro se & fœminis.co.ij. in vij. limitatione. Curtium Iuniorem in trac.de feu. iij. parte.q.j.in princip.& dicit Luc.de penna.in l pen.C.de profes.& med.lib.x.quòd si regna regunt vuluæ, gens tota proclamat simul : & ibi plura in proposito.& in veritate, sexus virilis est dignior:& quia negari non potest, hoc etiã fatentur ipsæmet mulieres.quicquid dicat Agrippa in tract.de dignitate fœminei sexus.quem refert Bonon.in tract de nobilitate.iiij.parte. num.26.Et vide mulieresmet si pariãt filiã,qualiter sint mœstæ.eis enim conueniũt verba Marsilij Ficini lib.iij. char.lxx. epistola incip.habeo.vbi dicit, de tertia filia nuper tibi nata, non prius faciam verbum, quàm resciuero cõgratulaturúsne sim,an cõsolaturus.gaude tamẽ,vtcunq; sit,regis magni muneribus.nihil enim a magno paruum vel contemnendũ:quia magnæ dotes quæ dantur hodie,euiscerant opes agnatorum. Bal. in l.quòd scitis.col.ij.C.de bon.quæ lib.Sed nũc inoleuit consuetudo,quòd coniũgant solum vnam,aliàs omnes dedicant Monasteriis:aliqui Romæ(proh scelus)faciũt eas lucrari dotes cum aliquo magnate antequam nubant.†Et hæc nota pro defensione l.Salicæ in Gallia,quã latè tuetur Ioan.Pyrrhus.ff de reg.iur.per xx.fundamẽta,de cuius origine Gaguinus in Chronica Franciæ. chart iij.Corset.de potestate regia. q.lxvj.Vincentius in allegationib.de bello Italico. chart.xxxvij.Claudius in Monarchia Franciæ parte j.c.vij.†Et faciunt etiã pro defensione statutorũ cõiter vigẽtium per Italiam, q̃ statutib.masculis fœminæ nõ succedãt. quod est cõforme iuri diuino.Feli.in c.Ecclesia.col.iij.de consti. facit Barb.in c.Raynutius.de test.col.xxxv.Et cõsequẽter est fauorabile,quia reducit nos ad ius magis antiquũ.scilicet xij.tabularũ. Curtius Iunior cons.ix.Bolog.cõs.lxix.col.pen. Calcan.cons.xlviij. viso dicto casu.col.ij.imò ad ius diuinũ.Corn.cõs.cxv.in hac cõsultatione in si col.ij.est de mẽte Ias.in l.inter stipulantẽ.§.sacram col.antepen.ff.de verb.obli.licet Decius dubitet. in l.si quis nec causam.col j.ff.si cer. pet.& l.Salica,& l Lõbarda,& l.Barbara prohibẽt eas succedere,stantib.masculis.Iac.Ardix.

in Summa Feudali. char.xxv. est in c.iij.part.col.iij. vide latè Brunij in tract.taliũ statutorum.in articulo ij.& in iiij.Matth. de Afflictis in constitutione, in quæstionib.co.ij.& v.Bauerũ in § sed hæc quidẽ.instit.de exhær.lib.col j.faciũt quæ dicã j. char.pen.q̃ in dubio tenẽda est communis opin.quæ reducit nos ad ius antiquius. Et propterea ad euitãdũ multas amaritudines quæ circa talia statuta oriũtur,vidi aliàs illud sic dicta ri:Rubrica,Ne mulieres succedãt extãtib.masculis.Sunt qui à nuptiis mulierũ locupletũ abstinẽt: quia diuitiæ mulieres ad põpas quæ vagãdi & luxuriæ incitamẽta existũt,sæpius impellãt,& ad viris minus obsequendũ. Alij ecõtrà,diuitias animæ & corpori præponẽtes,in raptus & clãdestina matrimonia irreuerẽter prorũpũt. Ad hæc igitur obuiãda,diuitiásq; in agnationibus quib.fauere intẽdunt,ad reipublicæ vtilitatẽ conseruandas,authoritate Legis diuinæ duodecim Tabularũ,feudalium consuetudinũ,& statutorũ communiter in Italia mulieres excludentiũ,plenè confisi,fauorabiliter statuerũt, q̃ nulla mulier cuiusuis ætatis vel conditionis maritata, vel nõ,possit vllo vnquã seu quouis tẽpore succedere ascẽdentibus, vel descẽdẽtibus,aut trãsuersalibus,cuiusuis sexus seu gradus,quãdiu in agnatione eius, de cuius successione agitur, masculus naturalis & legitimus successibilis superfuerit,etiã remotissimi gradus:volens vel pupillũ vel eius tutorẽ tali mulieri, vni, seu plurib⁹,cui talis successio iure cõmuni primo loco deuoluebatur,alimẽta seu cõgruas dotes præstare, si eas aliũde mulier nõ habeat:præsens q̃; statutũ sic procedat efficaciter & in tantũ,q̃ nec legitimã seu eius supplementũ aliàs fortè debitũ vllaten⁹ petere possint.& etiã si is defunctus, masculo ex altero tantùm,mulieri verò ex vtroq; atere vel gradu coniũctus fuerit,muliérq; donata in quãtauis summa nõ cõputetur seu locũ teneat in cõputatione legitimæ, inter quasuis personas: sed pro mortua habeatur.Ad agnatos autẽ masculos nõ religiosos,nõ in sacris existẽtes (quia eos nec locũ,nec gradũ tenere vel facere intendunt) taliũ defunctorũ successio omnimoda deferatur integraliter secundũ iuris ciuilis dispositionẽ:ipsis mulieribus,& quibuscũq; ab eis gradũ vel causam sumẽtibus penitus exclusis.Excipiẽtes semper matrẽ,quæ ad secũda voto nõdũ trãsierit,in cui⁹ prole nullus masculus superesset:vel quãdo ex dispositione aliqua expressa inter viuos,vel per vltimã voluntatem aliquidmulieri cuipiã obuenisset. Decreueram

creueram hic finem facere primo libro,materiámq; argumentorum subsequentem in loco magis congruo in vltimo libro subiicere. At quia nimis esset fastidiosa digressio illius loci ad ibi,subsequentia,putaui melius esse hic eam annectere:vbi ex quo librũ terminet digressio,nõ esset ita molesta.† Et quia(vt 170
inquit Themistius in primo Physicorũ,quem refert frater Isidorus in primis verbis tractatus de imperio Ecclesiæ militantis)initium eorum quæ dicturi sumus cõmodissimũ est percunctari quid significet nomen.Item quæstio, nẽpe quid nominis in scientiis præsupponitur: vt in primo posteriorum.& Rosarium Busti j.parte.serm.xiij.litera d.& ij.parte serm.xiij. in princ. j.partis.qui allegãt Platon.in Timæo. Cicero primo Officior.vbi pulchrè in cõmento, quòd omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio,debet à diffinitione proficisci,vt intelligatur quid sit id de quo disputatur. & eum refert gl. xiiij.Regul.Cãcellariæ.Periglus in repet l.in suis ff.de libr, & posth.col.vj Et dicit Ang.consil.cx.incipiente,sanctissima, circa princ.quòd reprehẽsibile est loquenti,propriam vocem ignorare,& prius determinare,quàm terminos intelligere:& nisi sciantur principia artis principiata,processus ignorare est necesse.refert & sequitur Io.Rugerij in repet.rub.de caus.poss.& propr.in princip. Et Aristot.j.Elench.dicit,quòd qui virtutes vocabulorum ignorant,de facili decipiuntur. Et Isidor. in j.Etymol.nisi nomẽ rei sciueris, cognitio rei perit.† & Iuri 171
stæ semper debent ponderare vocabula,in quibus exponẽdis etiã attenditur vsus & cõsuetudo. Afflictus in proœmio constitutionum regni col.ij.facit gl.Regulæ Cancell.xxiij. & Io. Montagne in tract.de bigam.q.ij.est char.xij.facit l.j.ff.de iustit.& iur.& l.j.ff.si cert.pet.cum sim.vt Bertach.in prin.præludiorũ tractatus de gabel.Baptista de sancto Blasio in arbore actionũ.char.xxv.§.ex stipulatione arrogati.vers.nunc verò.vbi allegat l.j.ff.de testam.& l. omnis diffinitio.ff.de reg. iur.facit Lud.Tessera in rub.ff.de reb.dub. Col.Bon.in tract. de nobilitate.in princip.j.& ij.partis.Et etiam solemus dicere quòd qui nescit diffinire & distinguere,nescit disputare. Ego tamen non intendo diffinire.† Quia diffinitio est propositio 172
substantiæ,propriam qualitatẽ comprehendens.ij Metaphysicæ.refert Bal.in proœmio Decretal.Boschinus in rub.de cõstit.in fi.col. xxvj.& Philosophus in Topic.dicit, q̃ diffinitio est,quæ qd̃ est esse significat.vbi Cic.char.iij.dicit,q̃ est ora-

tio.quæ id quod diffinitur, explicat quid sit. Et ideo laboriosa.hinc dicit Io.Garonis in rub.de causa pos. & proprie.char. x.diffinitiones sunt fastidiosæ:quia etiã peritissimi nesciuerũt
173 diffinire.†& propterea dicimus quod omnis diffinitio in iure periculosa est.parũ est enim vt nõ subuerti possit.l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.Dy.in regula,non licet. ante med. Panor. in rub.de sent excõ.& patitur diffinitio de facili calũniã,cùm ad eã sit facilis argumẽtatio.Hadr.Papa noster q.xj. quodlib. viij.Ratio huius difficultatis potest esse propter plura requisi-
174 ta in diffinitiõe.†Requiritur enim primò, quia diffinitio debet conuenire cum suo diffinito.Bustus in Defensorio mõtis, char.xxxix.col.iij.& col.j.dicit, cui nõ cõpetit diffinitio, non cõpetit diffinitũ.& char.iiij. col.ij. ℘ cui competit diffinitio, cõpetit diffinitum.Et bene arguitur à vera & formali diffinitione ad suũ diffinitũ.& ecõtrà.Et quòd debeat conuerti cum omni suo diffinito,tenet Bart. per illũ text.in l.j.§.dolũ ff. de dol.in l.j.ff.de test.Ias in rub.C.qui admit.col. iij.in l.si is qui pro emptore.col.xlviij.vers.circa primũ.ff.de vsuc.Bon. de no-
175 bilitate.iij.parte.nu cv.†Intellige dum dicit quòd debet conuerti cum diffinito,scilicet quòd tamẽ sufficit quòd hoc sit,cõsiderãdo illud quod plerũq; & regulariter cõtingit: non tamẽ vt attẽdatur quod in aliquibus casibus cõtra regulã reperitur. Decius in prima lect.rubri.de iud col. iiij.vbi in v.facit frater Stephan.in tract.de Iubileo.char.lxj.qui allegando Philosop. dicit quòd nõ est necesse partes diffinitionis esse proprias, id est cõuertibiles:sed bene ipsam totã diffinitionẽ: quia partes sunt in plus,totũ est in æquo.Et ibi per plures char multa ponit,dũ defendit diffinitiones orationis.Secũdò,intellige sufficere in effectu:scilicet quòd effectualiter cõuertatur cũ diffi-
176 nito.Socin. in rub.ff.de cond.& demõ.†Secũdò.principaliter debet diffinitio ponere substantiam diffiniti. quod intelligit Roch in rub.de cõsuet.col.iij.℘ nõ tamẽ est opus exprimere substãtialia rei diffinitæ:sed bene substãtiã & quiditatẽ ipsius rei.Tertiò, diffinitio à nullo diffinito separari potest. Quartò,nõ debet cõpetere alteri à diffinito.Ita ponit Ias. in d.l.si
177 is qui pro emptore col.xlviij. versi.circa primũ.†Et vnius rei est tantũ vna diffinitio.Aristot.vj.Topic.quod intellige respectu eiusdẽ.nã secũdũ diuersas causas & respectus, potest idẽ diuersimodè diffiniri.vt per eũ in ij.de Anima,dũ ponit diuersas diffinitiones animæ. Et propterea ipse dicit in viij. Metaphys.

phys.quòd diffinitiones quædam sunt per materiam,quædam per formã,quædam per vtrũq;.Et illæ tantũ sunt perfectæ.refert Bust' in j.parte sui Rosarij.serm.xiij litera d in fi.† Quin-178
tò,diffinitio debet continere genus, sub quo res est diffinita, &differẽtias:vt per hoc appareat quod differt ab aliis speciebus contẽtis sub illo genere.secundũ Bart.in d. l.j.ff. de test.& Bal. in c.cõtingit ad fi.de dol.& cõtu.ponẽs exẽplum. vt,homo est animal rationale,mortale.†& in hoc secundũ eum, differt dif-179
finitio à descriptione : quia descriptio datur per genus & propriũ:vt,homo est animal risibile:& hanc differentiã ponit etiã Cornucopia. Dicit tamen Decius in rub.extrà de probat. col. iiij. versic.ex quo infero, ℘ in iure satis videtur esse diffinitionem cõstare ex genere & differẽtiis, quomodocũq; illud fiat, ita quòd res diffinita ab aliis rebus discernatur. Et in rubr. de iud.j.lect.col.v.dicit, quòd sufficit diffinitionẽ constare ex genere & differẽtiis, quæ capiuntur vt quandoque ab essentia & quiditate rei diffinitæ,& à causa finali:quãdoq; etiã differẽtiæ colligũtur,cõsiderãdo illud quod diffinitur ℘ut inesse producitur.Plus Ias.legẽdo,me audiẽte,semel dixit,quod dũ dicitur diffinitionẽ debere cõstare ex genere & differẽtiis:hoc est verũ secundũ Artistas,non autẽ secũdũ Legistas.†Sextò,in diffi-180
nitionibus verba debẽt capi ℘priẽ,intellige tamẽ in eo quod diffinitur.secũdũ Deciũ in rub.extrà de ℘bat col.iij. vers. prædicta saluatio.quia diffinitio rei ostẽdit proprietatem vocabuli.Aret.cõsi.v. in causa.circa med.Roch.in rub. de consue.col. iij.& Soci. in rub.de cõdit.& demõst.dicit, verba diffinitionis bene possunt capi largo modo.quòd intelligit Dec. in d. rubr. de ℘bat.co.iiij.vers.ij.diffinitio.hoc esset verũ ad hoc vt diffinitio saluetur,nõ autẽ vt impugnetur. † Item in diffinitione 181
causa non debet per effectũ diffiniri : quia causa differt à causato nisi esset talis effectus,qui immediatè sequatur,& cõuertatur cum diffinito,& nõ separetur à re diffinita, sed cũ ea relationẽ habeat.secũdũ Deciũ in d.rub.de ℘bat.col.v. vers.vlterius & postremo.facit Io.Rugerij.in repet.rub. de causa pos. & ℘prie.char.ij.vbi subiũgit quod debet diffinire causã finalẽ ad omnes partes.Nõ tñ propterea est opus in diffinitione exprimere modũ per quẽ inesse producit illud quod diffinitur: quia in diffinitione posita quiditate rei, aliud nõ requiritur:licet aliquãdo in iure hoc cõsideretur,scilicet ℘ut est in fieri.ita Decius in d.rub.de ℘bat.col.iiij.vers.ij.fuit diffinitio. Itẽ non

est opus in diffinitiõe exprimere omnia necessaria in actu diffinito. secundũ Deciũ in rub. de iud. in ij. lect. in iiij. col. Itẽ non est opus exprimere causam efficiẽtẽ. Roch. in rubr. de consuet. col. iiij. Et vide pulchrè pro diffinitione nominis. Io. Anneum in antiquit. char. clx. dũ loquitur, quare dicatur Viterbiũ in q. xvj. vbi ponit modũ cognoscẽdi verum nomẽ alicuius rei. Est enim arguere idẽ quod respõdere. iuxta illud. Degeneres animos timor arguit: & quod Græcè dicitur syllogismus, Latinè dicitur argumẽtatio: id est quasi argutæ mẽtis oratio, qua inuentũ probabile exequimur. secundũ Isidor. lib. ij. Et hic c. ix.

182 † & dicimus argumẽtũ, quasi arguẽs mentẽ. Alberi. in Dictionario in verb. argumentũ. l. desideriũ. C. de pos. vel quasi arguẽtè inuẽtũ. c. forus. §. argumẽtũ. de verb. sig. Soci. lib. j. cõs. xxxviij. pro decisione. col. ij. versi. iij. ꝓbatur. facit l. qui filiũ in fin. ff. ad Treb. c. inter quatuor. de cleric. peregr. vbi glo. Barbat. in c. nullus. col. ix. de for. cõp. in c. prudentia. §. j. de off. deleg. & in

183 rub. de probat. col. iiij. vbi dicit, ꝙ † argumentũ idẽ est quod arguẽtè probare: & quod nõ est propriè ꝓbatio, sed quædã subtilis inductio: quia vbi in iure non est casus legis, sed per aliquã subtilẽ inductionẽ ꝓbatur, ille casus tũc dicitur argumẽtum. licet virtus legũ sit in inductiõe, vt ibi per eũ. & in c. j. de lit. cõtest. not. lvj. vbi & in rub. C. qui ad col. lxiij. inuehit contra gl. & antiquos, qui nõ inducebãt iura quæ allegabãt. Ad prædicta facit Bal. & Hipp. in rub. C. de probat. col. j. dicẽtes, ꝓpterea ꝙ argumentũ propriè est Legistarũ & Artistarũ: nõ autẽ testium vel tabellionũ. hinc dicimus quod per argumẽta causa decidi-

tur. id est, per rationẽ disputãdi. d. l. quæ filiũ. quæ testibus non conuenit & sequitur Dec. in rubr. extrà eod. col. iij. facit Elorquẽ refert & sequitur Io. de Ana. in c. cùm in diœcesi. col. j. de vsur. dicẽs, quòd argumẽtum non dicitur legitima probatio: quia non infert propriè necessariò, sed per coniecturã. Et prædicta ꝓcedunt propriè & strictè capiẽdo istud verbũ argumẽ-

184 tũ. † Aliter autẽ & largius capitur, vt diffinit Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cler. col. ij. & Alberi. in d. verb. argumentũ. scilicet argumẽtũ est rei dubiè faciẽs fidẽ: & quod propterea omnis bona ratio potest dici argumentũ. ex quo quicquid facit fidem de re dubia, dicitur argumentũ. facit gl. in d. c. inter quatuor. tex. in c. cùm ex iniũcto. versi. ꝙ si fortè. de hære. Luc. de Penna in l. j. col. penul. C. de apoc. pub. lib. xij. vnde Bald. in d. l. conuẽticulam. col. ij. promittit prius se velle tractare de argumento

gumẽto artificiali seu disputatorio, prout cõuenit Legistis: & de isto plenè tractabimus. secũdò de argumẽto à ratione naturali, ꝓut conuenit testi: quia eius ratio debet esse naturalis. & de hoc secũdo nõ dicã, nisi inquãtũ includetur sub primo. Nec ob. ꝙ diffinitio Bal. deberet potius cõuenire argumẽto strictè & in specie, ꝓut debẽt capi verba in diffinitiõe: quia respõdet Dec. vbi s. ꝙ imò impropriãtur pro saluãda diffinitione. quod omitto. quod Alb. in Diction. ponit pro modo arguendi, scilicet lege, ratione. & exemplo. ꝙ forus. de verb. sig. Spec. in tit. de aduocat. §. iam nũc vidẽdũ. versi. verũ & est modus quo solent etiã vti prædicatores in Sermonib. & diffusè vnũquodq; probat Alber. in ij. col. latissimè & subtilissimè Salomon. instit. de iure natur. gent. & ciui. in repet. §. responsa. char. vij & seq. vbi addit. iiij. scilicet authoritate. Ego in primis euacuabo dicta Bal. in d. l. cõuẽticulã. per modũ summarij, qui vtplurimũ arguit ab vna re: tñ prout ante eum fecerat Dyn. in tract. suo, De modo arguendi. & fuit modus Philosoph. in Topic. vt ibi clarius Cicer. licet Io. Bapt. Castellonius in addit. ad Alber. attribuat illũ tract. d. Bar. postea pariter euacuabo dicta Alber. qui etiã subiũgit argumẽta de vna re ad aliã, addẽdo d. Moder. Et vt breuior sim, vbi incipiã allegationẽ meã à tex. legis, tũc tene illud esse Alberic. etiã quod eũm non nominẽ. nec allegabo cõcordãtes suos, quos p se quilibet poterit videre: vbi aũt incipiam allegationẽ à nomine Doctoris, illud nõ inuenies in Alber. & vbi nominauero Bal. absq; loco vbi hoc dicat, erit in d. l. cõuenticulã. vbi verò allegabo Dyn. recurre ad illũ suũ paruulũ tractatũ Argumẽtorũ. in quo ponit solũ xlij. ego ponam vltra cccxxv. Et vt citius inuenias, sequar ordinẽ alphab. Et licet incipiã argumenta ab vna re tantũ, antequam de vna re ad aliam, ne habeã facere parẽthesim: pono modũ inducẽdi iura, quibus arguimus de vna re ad aliam. † Vnde quotiescunq; vi- 185
demus ꝙ lex duas res æquiparat, puta de eis disponẽdo vno & eodem modo, tunc dicimus quòd valet argumentũ de vna ex illis rebus ad aliã per regulã. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. vbi Ias. col. pen. in vj. not. qui eam etiã tradit in l. in testamento. la. ij. not. C. de testam. milit. vult quòd † quãdo vna determinatio respicit duo determinabilia debet ea æqualiter determinare: quia virtus termini ad quem fit æquiparatio, trãsfunditur in terminum æquiparatum. l. j. ff. de leg. j. vbi Bartol. post Iac. de Aret. ita Socin. lib. ij. consil. cclxv. vbi s inuestituris col. 186

x. Hinc dicit Barb. lib. ij. consil. xliij. sempiterna. col. xj. Qvbicunq; vnũ determinãs sequitur plura determinabilia, tunc illa determinat secũdum naturam & qualitatem vniuscuiusque. Et idem in qualitatibus: quia etiam debent æqualiter determinari. secundũ Socin. in l. si filius qui patri. col. vij. ff. de vulg. & pup. licet vnũ determinabilium nũquam determinet alterum.

187 secundũ Lancel. in l. ij. C. de impub. & aliis subst. † Secũdo. potes inducere secũdũ aliam regulam, quod vna & eadẽ dispositio non debet diuerso iure cẽseri. l. eum qui ædes. ff. de vsucap. l. j. ff. de rerum permut. vbi Iaſ. ij. not. allegat etiã c. cùm in tua. de deci. & alios concord. qui ita arguit in l. potuit. col. j. C. de iure delib. latius Socin. in l si cui. col. ij de condit. & demonſt. Zanetinus in disput. incip. in sacro. col. lxxix. versſ. non ob. vltimum. ex cuius dictis & Rochi latius in c. si. col. xxiiij. de cõsuet. & Picus in repet. l. in quartam. col. xiiij. colligere potes

188 octo limitationes ad istam regulam. † Tertiò, potes aliter inducere: quando plura sunt sub eodem constructu verborum, debent omnia pariformiter intelligi. c. maiores. de baptism. in verb. similiter. Roch. vbi s. facit l. Seia. §. Gaio. ff. de fun. instruc. quam allegat Tortus in consil. pro Florentinis. col. iij. facit Bart. in l. talis scriptura. post medium. de leg. j. quem allegat glo. Regul. Cancellariæ. xv. ante fin. Et ista inductione vtitur Decius in rub. de probat. col. xxxiij. versſic. non ob. quòd in d. l. si. non est enim conueniens quòd detur vnus intellectus ad

189 caput, aliud ad pedes. d. c. maiores. † Quartò, per aliam regulam, quòd quando duo paribus passibus ambulant. quod obseruatur in vno, obseruari debet & in alio. l. cùm emptor. ff. de rei vend. glos. in l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. Io. Montaigne in tract. de sacro regio consistorio. char. xl. Confirmatur: nam quãdo lex formãt duas quæstiones, & respõdet solùm ad vnam, illud idẽ respõdet ad aliã. l. j. C. de diuer. rescrip. Iaſ. in l. in substitutione. col fin. ff. de vulg. & pupil. Et cum alia ex istis quatuor inductionib. poteris argumenta tua de vna re ad aliã eruere. prout melius ad verba text. quẽ pro te allegare voluerit, videbitur conuenire. Intellige tamen prædicta argumenta procedere quo ad casum æquiparatũ. & sic quo ad quid, nõ autẽ quo ad omnia. Pan. in c. ex pte. de postul. Fed. cõs. xxv. Scrutiniũ char. xxxiij. col. j. vbi allegat S. Thom. in opere cõtra impugnãtes religionẽ. idẽ Scrutiniũ aliquid in ꝓpositõ. char. lvj. Quia non valet argumẽtum de asino ad hominẽ, licet asinus

nascatur

nascatur, & moriatur sicut homo: secundum Bald. in l. col. ij. C. de hæred. instit. Secũdò, intellige prædicta procedere quando duo æquiparata sunt patis potentiæ, aliàs secus. Lancel. in l. si ex toto. §. si ita legatum in princ. col. pen. ff. de leg. j. facit l. si tibi. §. j. ff. de pact. Quartò, intellige vt non procedant quando esset diuersa ratio in vno, & diuersa in alio. l. interpositas. §. j. C. de transact. Alias solutiones ad dicta argumenta colligere poteris ex limitationibus quæ dantur per Doct. ad illas regulas suprà positas pro inductione iuriũ, per quæ vis probare argumẽta. Item & ex latè traditis per Spec. in tit. de disput. & allegationib. §. post hoc autem rei aduocatus. sub rubricella, qualiter sit allegationibus respondendũ. vbi inter † cætera 190
in vj. col. dicit, quòd omne contrariũ facilè soluitur, attentando ad posita in versibus sequẽtibus: scilicet Causa, loc. tẽpus, nouitas, personáque, rigor. Antiquum bonitas veto, consulo, præcipióq;. His si iungatur permissio, Ius variatur. Ponit etiã Bald. in proœm. florum. prima lect. col. iij. † Contra solutiones 191
fugitiuas inuehit Igneus in rep. l. contractus. ff. de reg. iur. col. xxxviij. nec sufficit dicere, est speciale, nisi causa specialitatis assignetur: aliàs esset refugiũ miserorum. gl. iij. circa princ. in l. filium quem habentem. C. famil. her. Iaſ. in l. si ex toto. col. ij. de leg. j. Igneus in repet. auth. ex causa. col. j. & cxiij. C. de lib. præter. Marasco. in repet. rub. de constit. lib. vj. col. xxiiij. Nisi essemus in materia, in qua essent plurima specialia: quia tunc bene possumus dicere, est speciale. Paul. de Castr. & Bulgar. in l. j. quasi in primis verbis. ff. sol. mat. Soci. in l singularia. j. no. ff si cert. pet. Est etiam refugiũ miserorum dicere tale quid est nullum, scilicet in effectu. Igneus in d. repet. l. contractus. col. xxxviij. & auth. ex causa. col. xiij. & cxij. Est etiã imperitorum solutio dicere aliud de iure ciuili, aliud de iure canonico: quia omnia contraria legum facilè possent euadi, more imperiti Medici vbiq; vtẽtis vnico collyrio. ita Nata. in clem. sæpe. col. lxxv. de verb. sig. vel solutione diuinatiua. cap. j. vt eccl. benefic. si dimi cõfe. Marascotus, vbi s. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. Igneus in d. auth. ex causa col lxxviij Soci. lib. j. consil. vj. col. ij. incip. prædicta. Iaſ. in l. qui ante Calẽdas. col. pen. ff. de verb. obligat. Iaſ. tamen in l. huiusmodi. §. si cui. de leg. j. dicit, quòd pro concordando iura iuribus, licitum est diuinare. pro quo Riminal in l. j. col. iij. C. de edendo. prout aliquando subandimus. sed hæc mihi nunquam placuerunt, quia nõ sumus Astrologi.

logi.prout nec illa ſolut.qua vtuntur miſeri Canoniſtæ, quòd ad tollendam conſequentiam ſufficiat dare inſtantiam. Iaſ.in l.creditori ff.de operis no.nunt.col.ij.

192 ¶†Ab abſurdo euitãdo validum eſt argumentũ.l.nam abſurdum de ope.lib l.fin.in princ. C.de vſur.rei iudic.cap cum inter.vbi Dec.vij.not de excep l exiſtimo. ff de verb.ob.vbi Iaſ. ij.not. dicit hoc argumentum valere etiam ſi authoritas non allegetur.Tremolus in addit.ad practicam Bonacurſij.chart. cx.col.iij. Idem Iaſ.per illum text.in l de pupillo. § ſi quis forte.ij not.ff de oper. no.nunt. dicit quòd in omni diſpoſitione legis vel ſtatuti,debet euitari abſurdũ. & idem vult in l.diuortio.v.not. per illum text.ff. ſol.mat in l.ſi ſic.iij.not.ff.de verb. ob.Socin. conſ.xxxj. incip proſequendo.col.ij.poſt medium. lib.j.Bald.in d.l conuenticulam col.iij. Alber.in Dictionar in verb.argumentum.col.iiij Ang. conſ.cxix.viſo puncto.Corn. lib.j.conſi.cxcix.circa primum. litera z. & lib ij.conſi xxxiij.vi
193 ſa copia literarum. Calcan conſ.lvij.viſis conſiliis.col iij.verſ. vj.Luc.de Penna in l.fin C.de conſul.lib xij.†Et abſurditas & iniquitas ex toto euitanda eſt. Ang. conſi.cxxvj.teſtamentũ in fin.Fulgoſ. conſ.xxij.viſis quatuor col fin.Curtius Sen. cõſil. lxxv.dominus col.antep.Et aceruus abſurditatum eſt euitandus Bal lib ij.Conſil.conſ.cccclxx.ſtatuto.in fine.& conſi.xvj. factum in fin. Et hæc concluſio procedit in omni materia: vt Bolog.infinita conſilia accumulans in ſuo conſi.xxxiij.colum ij.maximè cùm tractamus de correctione iuriũ.Curtius Sen. conſil.xxxij.conſidereris.in fin.col.iiij. vel de interpretatione ſtatutorum.Bald.lib j.conſi.clxiij. ſtatutũ.& lib.ij.con.lxxxvj. ſtatutum.in fin.Imol.conſi.cxlv.viſis ac diligenter.in fin.col.j. Barbat.lib.ij.conſi.lv.præclarè.col. vij.hinc dicit Panor.lib.ij. conſi. xxxviij.punctus.col.ij.q. interpretatio,quãtum fieri po
194 teſt,debet taliter ſumi,vt euitetur abſurdũ,& intellectus contra ius.& ſubiicit col.iij.quòd †potius debemus verba impropriare,quin euitetur abſurdum,& abſonusintellectus.idẽ vult Curtius Sen.conſi.lvj.ſuper eo col.xij.& lix.dux col.fin & Iunior conſil.v. facti contingentia.poſt medium. colũ.xvi.Alex. lib.v in fin.Bologn.conſ.lxix.colũ.penul.Socin.in repet.l.cùm auus.ff.de condit.& demon. col.lv.Felin.in cap.ſolitæ.de ma. & obed.Et dicit Decius in d.cap. cum inter. vij.not.quòd ſtatutum quod debet ſtrictè intelligi, intelligitur largiſsimè, vt
195 abſurdũ euitetur:& † quòd toleratur quandoq; abſurdum,vt magis

magis abſurdũ effugiamus.Decius in cap.cùm inter.viij.not. de except.dicens quòd pro euitando abſurdũ, ſtatutũ quod erat ſtrictè interpretandũ interpretabitur latiſsimè.†Et econ- 196
trà,vt euitetur abſurdũ, verba generalia reſtringuntur.ſecundum Panor. in cap.ij.col. iij.de conſtit. Et hoc eſt quod dicebat Lap.alleg.cxxviij.factum.ij.col.quòd debet euitari abſurdum,etiam ſi fieret violentia literæ. Et dicit Salomonius in re per.l Gallus. char. xxxv.& in §. reſponſa.inſtit.de iure natur. char.xcij quòd potius permittimus verba eſſe inutilia, quàm quòd inducant abſurdum. Et Corſet.ad abbatem in repertorio.in verb.argumentum.col.ij.plura etiã allegat ad hoc idem dicens,quando reſultaret aliqua inhumanitas.l.furti.§.pactũ. ff de his qui not.infa.Item debet euitari ridiculũ.c.ridiculum xj.q.iij.& tamẽ quandoq; toleratur abſurdum.ſcilicet vt euitetur aliud magis abſurdum. ſecũdum Decium in d.cap.cum inter.Non tamen facias vt aliqui,qui ſemper multiplicant abſurda in ſolutionibus ſuis, exeundo de vno intrando in aliud: quia eſt multiplicare inconuenientia:non autem ſoluere contraria.l.ratas.C.de reſcin. vend.

¶† Ab adiectiuis, quia quando præcedunt duo ſubſtantiua, 197
adiectiuũ ſubſequens determinat vtrunque. Bart. in l.extat. col.j.ff.quod metus cauſa.per illum text.

¶†Ab alluſione ſeu etymologia vocabuli.l.ij.§.appellata.ff.ſi 198
cert.pet.latè Iaſ.poſt Alex.in l.j.per illũ text. ff.de acquir. poſ. Bald.in l.conuenticulam.col.ij.exemplum:Mutuum.quaſi de meo tuum:Poſſeſsio, quaſi pedum poſitio.Iaſ. in l.imperium. col.iiij.ff. de iu.om. iud.Ang.inſtit.de teſtam. in princ.Signorol.conſ.lx.in quæſtione.col.ij.in fin.& cxxix col.iij.verſ.v.oppono.Corn.lib.j.conſi.cxcix. circa primum. litera b.la ij. proioco.vide Codrum ſerm.x.

¶Ab antecedenti deſtructo.d.Bald.col.iij.Alber.col.iiij. circa medium:nam ſi tenet antecedens,tenet & cõſequẽs.c.cùm ex officij.de præſcrip.dicam.j.à conſequenti deſtructo.& Iaſ.in l. ſi homo mortuus.co.j.de verb.oblig.

¶Ab authoritate Doctorum.Dyn.Alberic. col.ix. dicit quòd improbabile,ſed non neceſſarium.per l. Labeo.ff de ſupel.leg. dixi ſ.quòd ſit tenenda cõmunis opinio.& iſta vincitur per rationem velper legẽ.Bal.col.iij.Authoritas autẽ legis eſt probabilis & neceſſaria l. proſpexit.in fin. princ. ff. qui & à quibus.

¶De abſente ad mortuũ Card. in clem j. de offic.vic.q. xviij.

¶De

¶De actore ad reum. Iaſ.in l.qui condemnare. col.ij. ff.de re iudic.per l.fin.C.de fruct.& lit.expen.

¶De actu liberali ad neceſſarium non valet.Barbat.in cap.ſignificaſti col. vj. de foro compet. per l ſi maritus.C.de donat.

¶De actu cõiugali ad poſſeſsionẽ. Hadrianus Florẽt.nũc Papa.ſua quæſt.quodlibetica ij. col.ij.par.c.ſi virgo.xxxiiij.q.ij.

¶ De allodialibus ad feudalia non valet argumentum. Socin. lib.iij.conſi.xlvij.facti narratione.nu.iiij.

¶De appoſitione ad recuſationem valet. Decius in cap. poſtremo col.j.de appel.per cap.ſuper eo el.ij.eodem titul.

¶ De arbitratore ad procuratorem non valet. Burgos in cap. cùm cauſam col.x. de empt.& vend.per text.in l.ſi voluntate. C.de reſcin.vend.

¶De arbitro ad iudicem delegatum. Fulg.conſi.cxliiij.ſyndici.col.j.per l.item ſi vnus.§.fin.cum.l.ſeq.ff.de arbit.

¶ De arrogatione ad legitimationem. Iaſ. in rub.ff. de liber. & poſth.col.ij.per.l.iubemus. C.de natur.lib. j.de legitimato.

¶De augmento ad diminutionẽ. l.ſi ex toto in prin.de leg.j. Alex.in l.ſerui electione.§.fin. ff.cod.habes pulchrum tractatum de Augmento,conciuis noſtri d.Alber.bruni.

¶ De beneficiis ad vltimas voluntates. Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore.ff.de vſucap.in re collecta.char.xxxvij.parua.

¶ A carentia habitus. Bald. col.iij. quia priuatio præſupponit habitũ l.decem.ff.de verb.obl. & nihil eſt in priuatione,quod prius nõ fuerit in habitu. l.Titio vſufr.ff.de cond.& demonſt.

199 ¶†A cauſa:quia, vt inquit Philoſophus, tũc arbitramur rem ſcire, quando primas cauſas, & prima principia intelligimus. Iaſ.in l in ſuis. col.v.& in l.& ſi pepercerit.§. purè.col.j.ff.de liber.& poſth. materiali, formali, efficienti, finali & impulſiua. ſecundum Dyn. Alber. qui idem tradit declarando in l.generaliter.& ibi Salic. C.de epiſ.& cler.Cald.& Panor. in prœm. Græg.Prepoſ.in cap.cùm ceſſante.col.ij.de appel.Ioan Rugerij.latè in rubr. de cauſa poſſ.& prop. in primis ſex chartis,de cauſa efficiente& de finali.Brunus in tract.de forma.chart.iij. & ſeq.& chart.iiij.ponit de cauſa materiali & de formali. referendo etiã dicta Logicorum.de cauſa impulſiua.Doct.per illũ text.in l. j.§.ſextum.ff. de poſtul.Baueria in §.illis autẽ.inſtit. de teſtam.milit.Gammarus in tract.de extẽſione.col.xxxviij. vbi ponit quomodo cognoſcatur cauſa finalis ab impulſiua. de quo Salic. poſt Bal.in d.l.qualiter. & Peruſ. & Præpoſ.in d.cap.

d.cap. cùm ceſſante.char.j.Iaſ.in l.j.§.ſi is qui cccc.ff.ad Trebel.col.pen. Corn.lib.iiij.conſil.cclxij.litera g. vbi etiã ponunt an in dubio cauſa cenſeatur impulſiua,vel finalis.† Quæ autẽ 200
cauſa magis attẽdatur,ſatis colligitur ex traditis in locis prædictis,ſcilicet quia magis attẽditur formalis,quàm materialis, quia forma inter omnes cauſas eſt fortior: quia ſine ea materia ſtare nõ poteſt.l.adeò.§.cùm quis.ff.de acquir.rer.dom.& eſt illa quæ dat eſſe rei.l.Iulianus.§ ſi formæ.ff.ad exhib.Buſt' in Defenſorio mõtis. char. xlviij.col.j. & quicquid facit cauſa efficiens,facit vt imprimat in formalem:ſecundum Alber.† & 201
propterea dicim', quòd maius eſt vitiũ in forma, quàm in materia.l.& an inutilis.vbi etiam Alber.ff.de accept.rationem ponit ipſe poſt Cyn in l.nam codicillum. C.de teſtam. Itẽ attenditur ſecundũ Alber.& Salic. plus cauſa immediata & proxima:& ab ea potius denominamus effectum,quàm à cauſa remota.l.ligni. in fin.ff.de leg.iij. dummodo cauſa remota non imprimat in effectum, ſed in cauſam efficientem.l.ex placito. C.de rerũ permut. cauſa enim remota potius dicitur occaſio, quàm cauſa. Præpoſ.in d.cap.cum ceſſan.col.j.de appel.Item cauſa prima & originaria ſemper attenditur. in prologo epiſtolarum Pauli.incip.principia.†& ad ponderandum naturam 202
actus, attendimus originem rei,non accidens.l.tutor.ff.de fideiuſ. Selua in tract. de benefic.part. iij.q.lxvi.col.j.Calc.conſil.lxxiiij.quòd dictis.in prin.col.xj.Buſtus in defenſione mõtis in iij. part.ii. tract. col.ii. l.i C.de imp.lucr.deſcrip.lib.x.& omnia ad id referuntur,vnde vim & originem capiunt.l in ratione.§.ſi filio.ff.ad l.Falcid.& cauſa prima ſemper induenda eſt,& cauſa ſecunda ſemper operatur,quãtum ſibi à prima influitur,& non vltrà.l. peto.§. prędium.de leg.ii.l.ſi quis domũ. ff.loca.quia prima cauſa magis influit in cauſatũ, quàm cauſa ſecũda.& ideò nõ tantùm ei tribuimus ſicut primæ:quia cauſa ſecunda eſt ſubalterna.l.Publius.§.i.ff.de condit.& demon. principium enim eſt fundamentũ in quo totus rei ſtatus reclu ditur.l.qui id quod.ff.de don.hæc ſunt verba Curtij Iun.præceptoris mei in Feudalibus conſi.i.col.iii.& conſ.ii. col.ii.ibidem ſubiiciit cauſam originariã valde attẽdendã.faciunt quæ dicam in ſol.ad ix. contrariũ medicorum loquendo de principiis. †Item magis attenditur cauſa finalis,quæ eſt cauſa cauſa- 203
rum,ſecundũ Philoſophum,quàm cauſa impulſiua quæ nõ eſt propriè cauſa, ſed quoddã motiuũ ſecundũ Bald.in d.l.generaliter.

ad ibidem Bar. n. 1. Ale. l. 6. paradox. v cap. xvij.

raliter.col.iij.in ij.op.facit idem Bal.in l.j.col.ij.C.de fal.caut. ad leg.in l.j.C.de lib.præter.Iaſ.in l cum quid col. vj. ff.ſi cer. per.Felin. in cap.poſtulaſti. colũ. iij.de reſcript. in cap.ſolitæ. col.j de maior.& obed.in cap.dilecti.col.vj.de accuſat.Defenſorium montis.chart.xij.vbi etiam de cauſa ſine qua.&chart. xxvi.col.ij.Et propterea dicimus quòd cauſa multa attẽditur ſecundũ Alber.q allegat.l cùm pater.§.dulciſsimus. de leg.ij. l.adigere.§.quamuis ff.de iur.patr.quia ſecundũ eum veritas nõ poteſt ſciri niſi per cauſam. xxiij.q.viij.cap. occidit.l. ſolã. C.de teſti. & Hadr.Papa noſter quodlib. ij.char.xxxj.col.iij. pro hoc allegat Hilarium dicere,Non ſermoni res,ſed rei ſermo ſubiectus eſt.Et ſic capit cauſam pro ratione:prout faciũt Præpoſ.& Decius in d.c.cùm ceſſante.col. j.& illa iura Alberi
204 ci probant quòd † dictũ legis regulatur à ratione,quæ dicitur anima ipſius legis Iaſ.in l.qui quadrigẽta.col.ij.ff ad Trebe. Buſtus in Defenſorio montis.chart.lvij.col.ij.Hadr.Papa noſter in quodlib.q.vi.col. viij. Tremolus in addit. practicę Bonacurſii.char.xxxiij.col. iiij. Maraſcotus de cõſtit.lib. vj. col. xliiij.& li.Prato de ſecun.nup.chart.xiij.colũ.iij.hinc dicimus
205 † quòd ceſſante cauſa,ceſſat effectus.d. l.generaliter.& d.c.cũ ceſſante.Alb.in l.i. ff.ſo. ma.concor. ponit Niger in l.i.in prin. col.lxiiij. poſt Iaſ. ibi in vlt.not. ff.de offic.eius.idẽ Iaſ in l.ſciẽdum.§.fin.col.pen.ff.qui ſat.cog.Io.Augerii in d.rub.de cauſa poſ.& proprie. chart. vi. Baueria in §. illis autem.j.not.per illum text. inſtit. de teſtam milit. Igneus in rep.auth.ex cauſa. col.xviii.verſ.iiij. Felin.in cap quæ in eccleſiarũ.col.ix.de conſtit. Quicquid enim ex cauſa conceditur,debet ſecundum illã regulari.Bulgar in d.l i.col. xxv.ff.ſolut. mat.& hoc procedit etiam in ſententiã ſecundũ Socin in l.ſi à te. col.i ff de excep. rei iud.in contrarium tamen facit l.quęſitũ ff.de tutel & plura quæ ponit Hippol.not.clxxix viget.colũ.ii. vbi ceſſante cauſa priuilegii, durat nihilominus priuilegiũ. latius idem Hippol. in l.ſi redhibitus ff.de quæſtion & propterea Salic. in d.l.generaliter.dicit,quòd eſt materia brocardica,& ibi ponit vnã doctrinam quæ cõprehendit omnes cauſas de quibus §.idẽ modicũ magis diſtinctè per ſex regulas Io.Rugerij,vbi.§.doctrinam ponit etiam Præpoſ.in d.c.cum ceſſante.chart.ii.vbi magis ordinatè Decius col.i. ponit quinque fallentias. Prima,vt
206 non † procedat in cauſa impulſiua. pro quo Corn. lib.i. conſil. lxxxviii.litera R.quia ea ceſſante,nõ ceſſat effectus.quòd mo-derat

derat in cauſa beneficiali propter ambitionẽ refrænandã. Secũdò principaliter limitat regulam d.c.cùm ceſſante.niſi effectus eſſet iam cõſummatus,& ius alicui quæſitũ de iure communi:ſecus ſi quodam iure extraordinario. adde Lancel.in l. ſi conſtante.col. ix.ff.ſol.matr. Bon.in tract.de nobilitate.iiij. parte.num.41.& vij.parte.num.2 Bald.in trac.de præſcrip.in prin.chart.xviij.facit l.fin.ff.vnde lib. Tertiò limitant quando cauſa certo & determinato tẽpore requiritur:quia ſufficit cauſam illo tempore adeſſe,quãuis poſtea ceſſet. Iaſ.in l.ſciendũ. §.fi.col.antep ff.qui ſatiſ.cog. † vbi bene ceſſat effectus pro tẽ 207
pore futuro,ſed nõ pro præterito. facit q̃ ſufficit conditionẽ ſemel fuiſſe impletã,licet implementum nõ duret.l.ſi quis hæredẽ.C.de inſt.& ſubſti.vbi Iaſ col.j & Cor col.pen.& fi.Decius con.xxiiij.col.ij & xcv.in fi.vj.col.facit,quia ſufficit præſentationem fuiſſe factã,licet præſentatio nõ duret.l. duobus reis.§.ſi ei qui.cũ gl.in verb.exhibuerit.ff.de iureiu. † Quartò 208
limitant quãdo eſſent plures cauſæ finales: quia vna ceſſante, nõ ceſſabit effectus.§ affinitatis.inſtit.de nupt.conſi.vj.Iaſ.in l.cùm filio.col.xxiij.de leg.j.in l.dedi.la.j.in j.not ff.de cõdic. cauſ.da.Zanetinus in diſputatio.inci.in ſacro.col.xij.Auguſt. Can.in Scrutinio char.xxv. Purpur.in l.edita.C.de edẽ.num. 183.facit quod dicit Roch.Curtius in c. cùm acceſsiſſent.cha. ix.eſt ſuper gl.in verb cõtrauenerit.de conſti. vbi dicit, q̃ niſi cauſa ceſſet in totum,licet ceſſet in parte,nõ ceſſat effectus.& iſto caſu poſſent procedere dicta Hippol ſ. in contrariũ allegata. Iſtam limitationẽ moderat Decius,quãdo quælibet cauſa de per ſe nõ ſufficit ad producendũ effectũ de quo agitur. Nam quãdo ſunt cõnexę duæ cauſæ ad eũdẽ effectũ,requiritur omnium cõcurſus.Bald.in tract.de præſcrip.chart.xvij.in fi.Iaſ.in l.in teſtamẽto.col.xij.C.de teſt.facit Lãcel.in l.ſinguluria.col.iij.ff.ſi cert.pet.dũ vult § affinitatis procedere quando vtraq; ratio eſt in lege expreſſa:aliàs ſecus.facit quod vult gl.Regulæ Cancel.char.cxxj.dum vult,q̃ quando duæ qualitates concurrũt circa idem,quarũ altera eſt inſufficiẽs,illa inſufficiẽs nõ attẽditur, nec auget diſpoſitionẽ.facit Monfer.in l.re cõiuncti.col.ij.de leg.iij.vbi limitat §. affinitatis. nõ procedere,quãdo ſumus in materia,in qua vna ex dictis ration. non cõſideratur.facit Iaſ.in d.cõſi.Ang.in d.§.affinitatis.glo. Regulæ Cancel.cxx.etiã ſi aliæ rationes eſſent plures. ar.l. nã & ſi parẽtibus.ff.de inoffic.teſt.Socin.in rep.l.cùm auus.ff.de

condit. & demõ.col.xxiiij.quia attẽdũtur solũ causæ principales.l.reconiũcti. vbi Mõfer.in iij.not.ff.de leg.iij.Et licet ista moderatio sit notabilis ad declarationẽ d.§. affinitatis. tamẽ secũdũ Deciũ nõ applicatur ad istã limitationẽ,quæ loquitur de duabus causis finalib Sed in istis moderatiõibus illa causa quæ nõ attẽditur,quia nõ est per se sufficiẽs,nõ põt dici finalis,sed impulsiua:quia ad hoc cognoscitur causa finalis ab impulsiua,quia per impulsiuã nõ cessat dispositio. Secũdò,cõtra hãc limitationẽ facit Socin.in l.legẽ col.v.C.de pac.dum vult ꝙ qñ duæ causæ sunt æquè finales,vna tantũ est illa quæ producit effectũ. Et in materia cõtra regulã d.§.affinitatis. vide tex.vbi Hippol.co.j in l.si quis viduã ff.de quæst Et no.quod vna ratio potẽtior vincit duas minus potẽtes. Socin.in l.cùm auus.col. xxiiij. ff de cõdi & demõ. Quintò principaliter limitat Dec.post.Panor.in c.Abbate.in gl fi.de verb.sig. qñ cessat solũ causa de præsenti,sed tamen non cessat spes in futurũ: tũc enim nõ cessat effectus plura dicta in proxima præcedẽti ampliatione hic possunt accommodari.¶A casus omissione, quia remanet in dispositione iuris cõmunis.l. cõmodissimè. ff.de lib.& posth.& ille casus omittitur qui per legẽ nõ exprimitur.secundũ Ang. ¶A casu vel exẽplo nõ valet. Fortunius de fine iuris.col.xliij per l.j § quòd vulgò. ff.de vi & vi arm. & l.iij.ff.de parrici ¶A causis tendẽtibus ad eũdem effectũ: quia vna cẽsetur eiusdẽ qualitatis cuius altera: & quod disponitur de vna, disponitur de alia,si quælibet per se non sufficit. l.Papin § sed nec impuberis.ff.de inof. test. secundum Alber. & quod statim dixi in iiij. limit.allegando Bald. ¶A certis & specificatis. & intellige certũ,nõ solũm si cõstat per dictũ legis,sed per orationẽ:quia illd est anima legis,vt dixi,quia† in certis nõ est opus cõiecturis.l.cõtinuus. §. cùm ita in fi.ff de verb.ob.vbi gl. in fi.adde Barb. in repet.l cũ acutissimi.C.de fideic.col.ij.Iaſin l.quicquid astringendæ.col.ij ff de ver ob. Arg.à pari,à causa finali,& ab effectu sunt etiã expressa,& eo deficiẽte recurrimus ad significationẽ vocabuli:qua deficiente,ad argumenta ex cõiecturis,vt colligitur ex dictis Dy.in regula,in obscuris.hæc in effectu tenet Alber.co.fi. ¶A cõiugatis.l.dãnatos.C.de ing & man.Dy. ¶A cohærẽtia.l.quæ religiosis. ff de rei vendi. Alber. col. fin. ¶A contiguitate cap j. vbi not.de consecrat.eccles.vel alt.lib.vj. Alber. colum.final.

209

210 ¶A communiter accidentibus Dyn. Bald.& Alb.quia† quod commu-

communiter accidit,præsumitur esse verũ.l.neque natales.C. de prob.& quod communiter fit,præsumitur legitimè fieri.l. certi cõdictio ff.si cer.pet.in §.si numos.quia ita est probabile & verisimile secundũ Bald.col.iiij.sed Alber.col.ij. dicit.ꝙ est necessarium per gl.in l.cùm de indebito ff.de prob.§.j.& per l in obscuris.ff.de reg iur.in l.sed si quis donaturus. ff. de vsufr.vbi Alb.si autẽ sumeretur exẽplificatiuè, tũc bene esset probabile non necessariũ.l.vt respõsum.C. de transact. Et fallit secundũ Alb.istud arg.antecedente destructo.gl in l. eum qui à furioso.in prin. ff. de publ. Adde quòd inspicitur quod fieri solet.l.vt liberis.C.de col.vbi Iaſ vlt.no.& †quod ad ista quæ frequẽter accidũt,lex se facilius adaptat.l.nã ad ea.ff.de legib.vbi Bolog.in interpret.ij.part.cui concordat c.corã.vbi Panor.vj.not.de offi.dele. ponũt Nata in clem.sæpe col.j.de verb.sig. Præpoſin c.formatur col.xij.de cõsang.& affi. Salomon in repet.l.Gallus.chart.xvij.Pantal.in repet.l.ij.C. de rescin.ven.col.lxx. Afflictus de iure protomiseos. col.ij. & pro isto arg.à cõmuniter accidẽtibus.vide Hippol. not.j.qui ampliat illud procedere etiã in criminalib. & si vis exinde inferre ad decisiones ex isto arg.seu corolaria: est enim idẽ corolariũ & illatio,secundũ Præpoſin c.fraternitaris. col.xiiij. de frig.& mal. vide Iaſin l.nõ hoc. col.v.C.vnde legit.Bald. lib. j cõsi.cxxj.filiafa.in prin. Cuman. consi.cxxxv. ad primũ.in prin.col.ij.& consi.iiij.domina Stella.col.ij. Fulg.cxxxiij.proponitur in medio col ij.Socin.lib.j.consi. xciij circa primum. col.iiij.versi.prostremo.& lib.ij.consi. clxvj.in causa cõmunitatis.col.iiij.versi.v. conclu.& clxxxviij.in cõtrouersia.col.vj. in fi.& ccv.difficultas col.iij versi.v.Corn.lib.j. consi.clxxj.videtur litera q.& lib.ij. consi. cxcliij. circa præsentem.litera c. Decius consi. cclxxix. placet num 3.j.à solitis. ¶A communi patriæ obseruantia. Fulg. consi.li.j. quoniam superius col. ij per l.certi iuris.C.de iudic.& l.minimè ff.de legib.ad quam §.in prima limitatione,quòd sit tenenda communis opinio. ¶A consuetudine similium personarum,vt de mercatoribus. Soci.lib.iiij.cõsi.xcvj. num.i. per l.vel vniuersorũ cũ materia ff.de pig.act.l.quòd si nolit.§.qui assidua.ff. de ædil. edic.& à cõsuetudine loquendi testatoris.lib.iiij.consi.lxxiij.capiendo. num.23.per l. si seruus plurium.in fi.ff de leg.j. ¶A concessione antecedẽtis:quia eo cõcesso conceditur & cõsequens.l. ij. ff.de iur om.iudic.Bald.col.iiij Hadr.Papa noster quodliber.

iij.char.xxix.col j. ¶A consequenti destructo:quia eo destructo destruitur antecedēs stans in oratione illius cōsequētis.l. apud antiquos.C.de furt Bal.col iiij. & clarius Dyn.& Alber. col.iiij.exemplificans.si animal non est,ergo homo non est l. ij.§.mutui datio. vbi glo. & Lancel.col.fi.& Socin.iij.nor ff.si cert.pet & confirmatur,secundū eum,per aliud argumentum à genere destructo. Itē à principali destructo. Item ab antecedenti destructo:sed tū oportet terminos esse cōuertibiles: vt rationale,& homo.& pro hoc argumēto Socin. li.j.cōsi.xciij. circa j.col.iiij. ¶A consequentia perniciosa exēpli.ff. de pœn. l.si quis aliquam §.qui abortionis.Dyn. & Alber. ¶A consideratione præteriti temporis,si nō apparet de quo.l. Mela ff. de alim.leg. Alber.col.pen. ¶A cōiecturatione.l.j.§. quoniā. ff.si cert.pet.Alber.col.viij.& col fi. ¶A confirmatione l.alle toto.ff.de hæred.instit.de confirm.vtili vel inutil.per totum.

connexorum idem est iudicium.

¶A connexis;quia eorum idem est iudicium.l. eum actum.ff. de nego.gest.c.deniq;.iiij.dist.l.quid ergo.§.pen.ff.de contra. iud.tutel.Ias.in l.j.C.de transact .col.j.Felin. in c.audiris. col. ix.versj.declaratio.de præscri. in cap.translato.col.iij.& iiij. vbi Decius de constit.Rom.consil.xxxiij iij.dicto. & xxxviij. Steph. Malereti in tract.de electione.chart. xxvj. ¶A concomitantia connexorū.l j.ff.quod metus causa.Dyn. ¶A contiguitate.cap. j de consecr. eccles. vel alt.lib. vj. ¶A contrariis, Dy.& Bal.col.iij. format: quia contrariorū contraria est na-

212 tura.l.& si contra.ff.de vulg. & pup.† vel posito vno cōtrariorum remouetur reliquum.l hæc verba.ff. de verb sig.Alb.col. iiij. allegat j.C .de furt. & inducit alio modo : contrariorum eadem est disciplina,quia vno cognito, cognoscitur alterum. instit.de tutel.circa princ.fallit illud Philosophi. cōtrariorum cōtrarij sunt effectus.vij.Metaphysicæ. Alio modo sicut propositum in proposito,ita oppositum in opposito.l.Iulianus.§. procur.ff.de act.em.& quis non potest venire contra factum suum.l.post mortem.ff.de adopt.Item statutum in vno.idem in alio,& eadē est potentia.Ias.in l.j.C.de cōtra tab.in rubr.ff. de acquir.pos. ¶A contrariis cōtradictoriis & diuersis seu separatis.Bald.in l.j.col.iiij.C.de ser.fug.& quomodo differāt, Claud.in l.si cum dotem.col.vj.ff.sol.mat. ¶A contrario sensu fortissimum est argumentum.l.j.§.huius rei. ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.vbi Ias.Claud.& Niger.latè tradūt & omnia quæ scribuntur circa hoc, essent sufficientia ad vnum tractatum,

De argumento a contrario sensu

ctatum,& est coniecturatiuū ex mente disponētis.l.apud antiquos.C.de furt.Fortunius in l.Gallus,in princ.num. 58.de lib. & posth. Capiēdo ordinem,Ias.limitat† ipse primo & Claud. 213 quando resultaret prauus vel absonus intellectus conuenticulam.C.de epis.& cler.vel correctio legū.gl.ij.in c.j. de æta. & qual. nisi lex corrigens nihil operaretur in sensu directo. de quo latè Niger in d. §. col. xx. Tertiò , limitat vbi esset dictio maximè,præsertim,vel similes. & Claud. & Niger col. xxiiij. Quartò,secūdum eum & Claud.& Nigrū col.xxiiij in verbis narratiuis legis.gl.in l.j.C.qñ non pet. par. Quintò , in verbis modalib.Sextò,in causa impulsiua.Septimò,quādo arguēdo à cōtrario de vna causa finali,remaneret adhuc alia finalis.Octauò,in cōstitutionib.feudalib.sed hāc impugnat Niger col. xxiiij. tamen eam tenet Parpal.in præl. feu. char.ij.Nonò , limitat Niger col.xxxj. vt nō procedat quotiēs in cōtrario non est eadē ratio vel dissimilitudo.allegat Ias.l.seruū co.v. C.qui testam.fac.pos.post Aret.Et tres vias cum quib. soluitur hoc argumētum,& sub quib includūtur quasi oēs istæ fallētiæ ponit Claud.in d.§.huius. ¶ Ampliat Ias. istud argumētū procedere etiā in contractib.per l.pecuniā.ff.si cer.pet. vbi idē dicit. & Cors.sing.ij etiā stricti iuris.secundū Lancel.Nigrū. col.xxvj. nisi secūdū Ias.in sensu cōtrario esset eadē ratio,vel maior.Itē nisi verba cōtractus essent priuatiua vel negatiua. ¶ Ampliat secundò,in statutis Cors.sing.v.Alb.& Clau.cōtrà:sed prò Niger col.xx.& xxiiij. nisi aliud statutum disponeret,verba statutorū nō debere recipere extraneū intellectū, vel intelligi ad literā:vel quādo sic sumēdo statuētes incurrerēt in pœnam, vel qñ corrumperetur ius cōmune.Imò dicit Ias.C.de iud. in l.properādū.§.sed autē alterutra.col.ij & qñ nihil operaretur in sensu directo,assumetur ex eo argumentū à contrario sensu ad correctionē iurium. ¶ Ampliat tertiò , in vltimis voluntatibus,nisi resultaret turpis vel reprobata dispositio.secundum eū,& Lancel.qui latius insistit. Niger col. xxviij. vel in verbis cōditionaliter prolatis, vel quando sequeretur protestatio derogatoria ad actus sequentes:vel quando dispositio testatoris esset priuatiua. ¶ Ampliat quartò in rescriptis.Cors. sing.j.& Lancel.sed Claud.cōtrà:sed prò Niger col.xxvij. licet secus in priuilegio,secundū eum. ¶ Ampliat quintò in sentētiis.Cors. sing. ij.Lancel.Niger colum xxx. ¶ Ampliat sextò in mandatis. Niger col.xxx. ¶ Amplia tu septimo in decretis principū.

Ponzinibius in tract. de decreto, quando res habeat originē à contractu. col. viij. ¶ Ampliat octauo Niger col. xxxj. etiam in iurante, & ibi de respondente positiombus vel interrogationibus. ¶ A correctione vitāda in legibus ad cæteras dispositiones, vt pācta, & sententiæ. Fulg. consil. cxliiij. syndici col. ij. per l. j. C. de inofic. dot. l nam ad ea ff. de condit. & demon. Angel. con cxxiiij visis prædictis. col. ij in medio. cum consil. cvij. testator. col. ij circa finem. ¶ A correlatiuis. l. j ff. de contrahend empt. Alber. colū. vij. & constructiuè & destructiuè: †quia in correlatiuis necesse est ex natura relatiōis quæ requirit duo extrema in actu, quōd aut vtrunque sit verum vel falsum. C. de iud. l. fi. & l. fin. de acce. Had. Papa noster in Quodlibetis. q. x. col. ij. alleg. ij. rector. latè Ias. in l. fi C. de ind. vid. tol. Felin in procemio Gregor. col. j. & seq. Hippol. in l. si quis viduam col. v. ff. de quæstion. & d. Baptist. de sancto Blasio fecit vnum tractatum de correlatiuis: & quādo de vno ad aliud fiat extensio. Ias. in l. qui cōdemnare col ij. & iij. ff. de re iud. ¶ De causa ciuili ad criminalē. Ias. in l. magistratibus. col. iij. ff. de iur. om. iud. per l. absentem ff. de pœn. Socin. lib. j. consil. xlv. prosequendo col. iij. vers. tamen validum. Calca. consil. cx. col. j. versi ij. Corn. lib. ij. consi. c. in causa vertente. litera s. Et econtrà de causa criminali ad ciuilem. ff. de libe. hom. exhib. l. iij. §. hoc interdictum. versi. nam & publica. vbi ponit Alber. etiā. ¶ De causa dotis ad causam studij. Bart. in l. j. in fin. ff. solo matr. vbi Ias. col. fin. per l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. idem Ias. in l ita stipulatus magna. de verb. obliga. ¶ De causa testati ad causam intestati. Alex. in. l. causa. vlt not per illum text. ff. de vulg. & pup. ¶ De ciuitate ad ecclesiam. l. fin. C. de sacro. sanct. Eccles. De clerico ad asinum, secundum Ant. de Burq. quem damnat Ias. in l generaliter. ante fin. ff. de in ius voc. ¶ De charactere corporali ad intellectualē. Ias. in l. nemo potest. post Bart ibi in j. lect. col. xij. in fin. de leg j. ¶ De conditione ād modū. Ias. in l. si Titio. col. ij. num. 8 de leg. j. per l. j. & ij. C. de his qui sub mod. De confessione ad renuntiationem. Pich. in l. i. char. vii. C. de pact. post Bart ibi per l. tale pactum. in princip. ff de pact. ¶ De coniugato ad seruum. l. ii. ff de lib. hom. exhib. ¶ De consuetudine ad priuilegium. Bart. in cap. cùm contingat. per illum text. de foro compet. columna quinta. Bal. de præscrip. chart. lx. columna tertia. in fin. ¶ De collatione ad computationem. Cuma. consi. x. in ciuitate. colum. ij. in

§j. in fi per l quoniā nouella. vers. eodémq; modo. C. de inofic. testam. ¶ De contractibus ad iudicia. l. omnem. ff. de iud. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecul. ¶ De contractibus ad maleficia. d. l. omnē. cū glo. de cust. reo. l ij. instit. de publi iud. in princ. Ias. in l vbi pactū. C. de transact. in l. j. ff. de oper. no. nunt. col. vj. in l. ciuitas. col. j. ff. si cer. pet. Ias. in l j. C. de ser. fug. col. j per l. omnem. ff. de iudic. ¶ De contractibus ad vltimas voluntates. Ias. in l. quæ de legato. in primis verbis. per illum text. in l. seruum filij. §. eum qui per illum text. iij. not. de leg. j. in l. j. in fi. ij. col. C. de inst. & substit. Soci. cōs. xlviij. col. iij vers. iij. probat. lib. j. & clxxiij. responde col. fi. lib. ij. & xxv. no. vij lib. iiij. ¶ De contractibus ad quasi contractus non valet. secundum Ias. in l. ciuitas. ij. col. vers. ij. ff. si cert pet. Decium in c. quasi ōte. ij. col. de appel. ¶ De contractu stricti iuris ad contractum bonæfidei negatiuè. Ias. in l. stipulatio ista. §. fina qui incip. si quis ita. iij not. ff. de verb. oblig per illum tex. sed postea vide eum ibi in fin. ¶. De corporalib ad incorporalia. ff. de iure dotiū l. si pater. & quib. mod. pig. vel hyp. solui. l sicut. ¶ De creditore ad procuratorē nō valet. Soci. in l. j. §. p procuratorem. pen. col. ff. de acquir. pos. per l. si cùm vēderet ff. de pig. act. iuncta l. j. C per quas pers. ¶ A declaratione seu interpretatione quæ idem sunt propriè loquendo. ff. de reg. iur. l j. Alber. col. v. ¶ A deliberatione seu ꝓuisione, ex quibus sequitur optimus effectus. C de rep. l. dubium. l humanum. C. de legibus. Alber. col. viij. ¶ A deriuatione: & istud est artificiale. l. j. in princ. ff. de pact. Bald. col ij faciunt supradicta in argum. ab illusione. ¶ A descriptione. l. quæsitum. ff. de re iudic. Dyn. ¶ A destructione consequentis. suprà à consequenti destructo. ¶ A dictis Poëtarum & Medicorū. l. septimo mense. ff. de statu hom. Alber. col. pen. in fin. Ias. in l. j. col. vj. ff. si cert. pet. ¶ A diffinitione seu descriptione. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Alber. col. v. dixi latè suprà in princ. horum argumentorum. Dyn. * ¶ A discretione: licet videatur comprehendi sub arg. à coniecturatione: tamen speciale est per se. & not. quòd discretio est mater omnium virtutum. cap. j. de offic. custo. c. præsentium. v. q. vij ¶ A diuersitate temporum: quia sequitur diuersitas factorum in actu iterabili. l. nunquam plura. ff. de priuat. del. in actu nō iterabili vel vnico diuersitas temporū inducit cōtrarietatem & incompassibilitatem l. j. C. qui accus. vt si vnus dicat occisum de mēse præterito, alter de præsenti quod verum

Terminus æquiuocus non potest diffiniri. Roch. in tract. de iure patronatus. col. j.

in actu licet instantaneo, secus in successiuo. Bal. col. iiij. ¶ A diuisione generis Dy. ff. de adop. l. j. Bal. col iiij quia genus diuiditur, cum species enumerãtur: & minuitur, cum species obiicitur: & alteratur, quando qualitas specifica alterat genus: & declaratur, quando species inferũtur, prout sunt de natura generis. ¶ A dolo & culpa, vt ff. & C. de dolo. per totum. l. culpa. ff. de reg. iur. Alber. col. viij. ¶ A dubiis dirimẽdis arbitrio boni viri. l. Mæuia. §. vxor. ff. de annu. leg. Alber. col. pen. ¶ A duo propter vnum vbi vnũ tantũ. ff de aq. plu. arc. l siue autẽ. §. fi. Alb. col. pen. vt iij. Topic. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. vij. est char. lxvij. litera d. & in q. ix. col. v ¶ A duabus legibus simul iũctis vel à tribus. Iaſ. in l. Gallus. §. ille casus col. ij. ij. not. per illum text. ff de lib. & posth. vbi de coniunctione duorum statutorum, duorum instrumentorum, & diuersarum probationum. ¶ De delicto quod fit in committendo, ad illud quod fit in omittendo, non valet. l. licet. §. fi. vbi Bart. ff. de pecul. Phil. Decius in l. quòd te. col. vij ff. si cert. pet. ¶ De delegato ad procuratorem glo. in l. si procurator. C. de procurat. ¶ De descendentibus ad ascendentes. Alex in l. qui dotis. col. vj. vers. est verũ. ff. sol. mat. dicit quòd non valet. per l. iste quidem. ff quod met. causa. l. scripto. ff. vnde lib. ¶ De dicente falsum ad producentem falsum. Decius in c. licet causam. de probat. col. xvij. post Panor. ibi dicit tamen Decius hoc non procedere quo ad omnia. ¶ De diminutione ad augmentum, ad diminutionem in materia legatorum. l. si ex toto. in princ. de leg. j. Iaſ. in l. serui electione. §. cũm fundus. col. iij. eod. titu. ¶ De dispositione legis ad dispositionem hominis. affirmat Nata. in clem sæpe. col. v. per. non impossibile. ff de pact. cum fim. Alex. in l. sæpe. col. ij. ff. de re iudic. ¶ De dispositione legis ad dispositionem testatoris. Cuma. cõs. cxiij. statutum. circa. si Fulg. cons. xv. proponitur. col. ij. Nata. vbi suprà, allegant §. disponat. in auth. de nupt. l. quamuis. C. de fideicom. Bolog. consi. xxix. in fi. ij. col. ¶ De dispositione iudicis ad dispositionem testatoris. Paul. de Castr. in l. filiusfam. §. dini. el. ij. col. iij. vers. in tex. ibi nudum. de leg. j. per l. seruus hac lege ff. de manumiss. ¶ De diuersitate causarum ad diuersitatem scripturarum. Iaſ. in l. re coniuncti. col. xvij. de leg. iij. per l. huiusmodi. §. j. cum ibi not. de leg. j. ¶ De dominio ad quasi dominium Iaſ. in l. iij. §. ex pluribus. col. fi ff. de acquir. pos. per l. eũ qui. §. publiciana. ff. de public. ¶ De dominio ad monasteriũ. Ange. cons

cons. cxxxiij. super primo. col. j. per auth. ingressi. C. de sacros. iuncta l. quæ in alia. §. interdum ff. de acquir. hæred. ¶ De donato ciuitati ad donatum agnationi. Bal. lib. ij. consil. xlix in primis. circa fi. vers. optimũ. per l. j. §. si quis seruum. ff. de pos. not. in l. de quibus. ff. de leg. ¶ De donationibus inter vir. & vxor. ad donationem inter patrem & filium. Curt. in l. pactum dotale. col ij. C. de collat. per l. donationes quas parentes C. de donat. inter vir. & vxor. ¶ De dote ad alimenta. Bart. in auth. res quæ. C. com. de leg. Sed contrarium tenet Iaſon ibi colum. iiij. & Campe. in tract. dotis j. parte. quæst. xvij. Socin. consil. ccxcj visis literis. col. ix. versic. præterea dico. lib. ij. & libr. iiij. consil. v. circa fi. ¶ De dote ad legitimam. Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. ij. lect. col. xvj. de leg j allegat Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. col. fin. ff de condit & demonstr. ¶ De dubitante ad ignorãtem quamdiu. vbi Iaſ. C. qui admit. ¶ Ab edicti permissione. Bald. lib. j. consi. xxxix. clemẽtissimi. col. v per l. j. §. fin autẽ ad deficientis. C. de caduc. tol. c ad audiẽtiã de decim. ¶ Ab eodem effectu impedimenti facti & iuris. ff. de cõdit. instit. l. condemnationes. ¶ Ab effectu eorũ quæ simul requiruntur ad esse: quia quando plura coniunctim requiruntur ad esse rei, vel probationis, non sufficit alterum esse, vel probari. ff. de itin. actúque pri l. vnde. § pen. Bal. col. iiij. & ab effectu finali. Ang. consil. cxv. primo col. ij. † & quòd producta ad vnum effectum, non debent operari contrarium l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. c. maiores. §. sed adhuc. de baptis. & res denominatur ab effectu, quem dummodo habeamus non curamus de modo l. iij. §. conditio. ff. de adi. leg. l. iiij. C. de inst. & subst. Alber. col. iiij. vbi col. pen. quòd valet ab eodem effectu impedimenti, facti & iuris. ff. de condit. instit. l. conditiones. l. reprehendenda. C. de instit. & sub. Dy. & Albe. quòd qualis est effectus, talis est causa. l. nullus. ff de regul. iur. ¶ Ab eo quod quotidie fit. ff. de minor l. & si fine §. quæsitum. Alb. col. fi. Decius consi. ccvij. visa dicta scriptura. col. ij. facit §. à communiter accidẽtibus. ¶ Ab æquipollentibus: quia nõ refert quid ex æquipollẽtibus fiat. l. si mater. C. de instit & subst. nec curamus de modo, dummodo habeamus effectum, vt nunc dixi. Bald. col. iij. Alber. col. v. in fin. Dy. ¶ Ab etymologia vocabuli suprà ab allusione vocabuli. Dyn. & Alberic. ¶ Ab extincto subiecto, siue non ente: quia non entium nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. pet. Ang. consil. cxv. primo col.

ij.Corn.lib.ij. conſ.xiiij. in præſenti.litera t. & v. ¶ Ab extremis: quia per extrema probantur media, & medium ſapit naturam extremorum, & cõpoſitum ſimplicium, & totum naturam partiũ.l.j.ff.ſi cert.pet.l.quæ arbor ff. cõmuni diuid. glo. in l.j. ff. ſi quis iu. dic. non obt. Alb. col. vj. & ſubiicit Dyn. probatis extremis probãtur media. C. de apo pub. l. quiq;. ¶ Ab exemplo, vt ab authoritate ff. de ſol. l ſi pater ff. de ſtatu hom. l ſepti mo menſe. Alber. col. ij. Dy. allegat c. cùm in cunctis. de elect. ¶ Ab experientia: quia experto crede magiſtro. l. ſi chorus. de leg. iij. §. his verbis. l ſemel. ff. de re iudic. Alber. col. vij. ¶ Ab exceſſu: ex quo collige duo primò. quod per ſuperabundantiam dicitur, vni ſoli cõuenit. l. vbi autẽ non apparet. in princ. de verb. obli ſecũdò, quòd illud quod excedit alios, non eſt de numero illorum quos excedit. l. ciuibus. ff. de leg. iij. Alb. col. vij. ¶ De effectu ad cauſam. Barb. per illum tex. in c. at ſi clerici. col. vj. de iudic. & per c. cùm ceſſante. de appell. ¶ De emancipatione ad legitimationem Socin. conſ. lxv. nu. vj. lib. iij. per l. iubemus. C. de emancip. lib. Decius conſ cl. col. fin. ¶ De excommunicatione ad interdictum Decius in c. ad hæc. el v. iij. not per illum tex. de appel. ¶ De exhæredatione patris ad excluſionem ſtatuti. Socin. conſil. lxxvj. num. x. lib. iij. per tex. in l. j. §. ſciendum. ff. de ſuis & leg. vbi Bart. ¶ †Afine: quia ſecundum eum res iudicatur. ff. de pecul. l licet. § idem ſcribit. & ſecundũ eum intelligitur l. non aliter. ff. de vin. trit. & ol. leg. & debet eſſe litiũ finis. l fratris. C. de trãſact. hinc dicimus, quòd principium in operabilibus eſt finis. vj Et hic Hadr. Papa noſter in quodlib. char. lxv. litera B, vbi char. lxvij quòd finis nulla eſt menſura j. Politic. vt medicina ſanitatis in infinitum. & char. lxvij. col. ij. principia magis ſciri cõcluſione. j. Poſter. magis diligimus finem, propter quem diligimus principia: vt ibi char. lxviij. hinc dicimus, quòd omnes vellent bonã fidem & eſſe beati: vt ibi char. lxv. col. ij. & quomodo attendamus principia prima loquendo de Medicis. in ſol. ad ix. contrariũ. Buſtus in Defenſorio mõtis. char. xxix. verſic. xxxj. ¶ A fictione, ſcilicet arguendo ab extremo vero ad extremum fictum: ſed ſecundum Bald. col. v. à ficto ad fictum non poteſt ſumi: quia eſſent duæ fictiones. l. ſi aliquam rem. ff. de acquir. poſſ. † quia duæ fictiones non poſſunt concurrere circa idem: circa vnum autem de extremis tãtùm bene poſſunt concurrere. l ſi ſeruus communis Titij. ff. de ſtipul. ſer. de hac materia fecit vnã longam

gam repet. Bart. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. vbi Iaſ. & Monſer. ¶ A fortiori. Corneus lib ij. conſil. liiij. incip. videtur. litera O. limita in pœnalibus. Panor. in cap. at ſi clerici. in princ antepen. col. de iud. vbi in §. de adulteriis. col. iiij. limitat in materia diſpenſatoria. eſt text. in l. de acceſsionibus. ff. de diuer. & temp. præſcrip. Hadr. Papa noſter in Quodlibetis q. vj. col. ix ¶ De Falcidia ad Trebellianicam negatiuè valet. Cum cõſi. xxv. Franciſcus col. iij per l ſeruum filij §. eum qui. ff. de leg. j. vbi Dy. facit l æquiparatio. & l. j. eo. tit. Bolog. cõſi. xxix col. ij. verſic. vi. & vlt. Iaſ. in l. Marcellus. ff. ad treb. ¶ De fauorabiliori ad minus fauorabile. Alexã. in l. Marcellus. col. vj. poſt medium. ff. ad Treb. allegat Dy. in d §. eum qui. ¶ De feudo ad peculium vel precarium. Ang. conſil. ex ſanctiſsima. col. j. ¶ De feudo ad emphyteuſim. Rom. conſ. xxvij. viſo themate. Cum. conſil. clxiiij. Platus per totum. Fulg. conſi. iij. religioſus. col. ij. in fi. Calcan. conſil. lxxiiij. col. ij. in medio. Barb. lib. iiij. conſil. lxvj. afferam. col. vj per gl. in c. j. an ag. vel fil. in verſic. aut vtrunque. Bart. in l. ſi mihi & Titio. vbi Iaſ. col. pen. qui limitat ff. de verb. oblig. latè ponens etiam in l. j. co. lxj. & ſeq. C. de iur. emphy. Socin. conſil. clxvij. incip. non inutilis. in fi. col. pen. vbi dicit, quòd licet ſint multæ differentiæ, tamen regulariter valet, niſi contrarium reperiatur de iure communi. plura conſilia vide glomerata in tabula conſiliorum feudalium Bruni. in verb. feudũ. col. j. ¶ De fictione poſtliminij ad fictionem l. Corneliæ. Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore. nume. xxv. ff. de vſucap. ¶ De fideiuſsione ad hypothecam. Iaſ. in l. j. de leg. j. ad fi. per l. ſi legati. in fin. ff. de pign. ¶ De fideiuſſore ad quaſi fideiuſſorẽ nõ valet. gl. in l. iij. §. ſi filius. ff. quod quiſque iur. Iaſ. in l. ſi ſeruum. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. ¶ De filio ad ſeruum. Cum. conſil. lxxiij. dominus Thomeus. per l. ſi filio. ff. de donat. cauſa mor. l. cùm aliquis. C. de iure deliber.

¶ De filio ad monachũ. Ang. conſil. cxxxiij. ſuper primo. col. j. per auth. ingreſſi. C. de ſacroſanct. iuncta l. donationis. quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. ¶ De fructibus ad vſuras. Socin. in l. lecta. pen. not. per illum text. ff. ſi cert. pet.

¶ De fure ad moroſum. l. interſtipulantem. §. penult. vbi gloſ. ff. de verb. oblig.

¶ De furioſo ad ignorantem. l. rogaſti. §. ſi à furioſo. vbi Iaſ. col. ij. ff. ſi cert. petat.

¶ De furioſo ad mẽte captũ & ecõtrà. Fulg. cõſ. lxxx. quidam ſer-

ſer.per l.ſi furioſi.C.de nup.& l.humanitatis. C.de impub.iun cta l.fin.§.j.ff.de furt.quæ facit mentionē de d.l.humanitatis.

¶ A generalitate : vt quando generalitas per medium habile inſert in qualibet ſua ſpecie, tunc generaliter operatur: aliàs non operatur,niſi prout poteſt operari:quod eſt not.pro refutationibus.l.ſi de certa.C.de tranſact.vnde pactum tanquam medium habile generaliter operatur: ſed tranſactio tanquam medium in iſta argumentatione non habile, niſi in litibus nō
218 operatur.ita Bald.col.iiij.Sumitur etiam , † quia l.generaliter loquens , generaliter debet intelligi l.de pretio. ff. de public. cùm ſim.vt dixi loquendo quòd ſtatur doctori diſtinguēti in authoritate Bald.

¶ A generali principio legis. l.regula. §.fi.ff.de iur. & fa.ign.

¶ A genere ad ſpeciem.& econtra.ſecundum Alber.col.vj.per
219 l.j.ff.ſi cert.pet.dicendū quòd †propterea dicimus illud eſt genus quod ponitur ad poſitionem ſpecierum:quo peremptо,& omnes eius ſpecies.l.ſi quid.§.interemptum.de leg.iij.Iaſ.in l. j.in fin.j.col ff. de acquirend.poſ. Lancel.in l.ij.col.ij.de leg.j. Parp in l.fin.num.19.C.de edendo.Et reſtringitur per ſuas ſpecies. ſecundū Alber. per regulam generi.vbi Dy.& alij.Ial.verò in d.l.j dicit,non valet argumentum affirmatiuè : negatiuè verò ſic.vt ſi dicas,animal.ergo homo:non concludit : econtrà ſi dicas,homo.ergo animal: bene concludit.idem Lancel.in.l. ij.§.appellata.col.j.ff.ſi cert.pet. nec eſt dare genus,quod non verificetur in aliqua ſui ſpecie.nam à poſitione animalis venit aut bos.aſinus.vel leo &c.Lācel.in l.licet in fi.ij col.C.de pact.
220 †Eſt verū quòd in iure genus capitur trib⁹ modis.vt per Bar. in l.Męuius.§.duob⁹.ff de leg.ij in primis verbis:imò & quarto modo.ſecundum Paul de Caſt.quem refert Decius in cap. paſtoralis.§.quoniam iij.not.de reſcript.Eſt etiā genus generaliſsimū, & genus ſubalternum. vt per Bart. in l.generaliter. ff.de leg.j.col.j. & genus nō eſt numerabile, ſed ſimpliciter ſignificatiuum:& vbi non eſt materia, ibi non eſt qualitas, quæ non poteſt eſſe ſine ſubiecto.l.j ff.de vſufruct leg. Et tantum operatur genus,ſicut ſpecies.l.ſi duo ff.de adminiſt.tut.Decius in cap.cùm M.col.x.de conſt.Et quando in fi.ponitur,quando referatur ad antecedētia.Bart.in l.talis ſcriptura.de leg.j.quid autem ſit genus,quid ſpecies,quid indiuiduum,declarat Bart. in l.quæſitū.§.ſi quis fundū.col. ij.ff.de fund.inſtr. Socin. in l.
221 j.ff.de acquir.poſ.in fi.princ.& †quod dicimus genus inferius, Diale

Dialectici dicūt ſpeciem ſpecialiſsimā :& eam quam dicimus ſpeciem,vt Stichus, ipſi dicūt indiuiduū.& hanc differentiam inter Legiſtas & Dialecticos habemus,quando Iuriſcōſultus procedit per exempla.facit Decius in d.§.quoniā.iij.not. Sed quando procedūt magiſtraliter per viam doctrinæ:tūc eo modo appellant genus quo Dialectici,& ſic ſpeciē.Lancel.in d.l. legato generaliter.de leg.j Et ſpecies & genus ſubalternum procedunt à pari. Lancel. in l.quod legatur. ff.de iud.& apud Legiſtas ſpecies modica & leui diſtinctione diſtinguitur.ſecūdum Philip.Dec.in rub.C.qui ad.col.fi. Et ſpecies determinata eſt numerabilis,& ſic qualificabilis:ideò ſpecies legata prę-
ſtatur talis qualis eſt. Lācel.in l.ſi à ſubſtituto.§.hęres.col.j.de leg.j.& ſpecies non poſſunt cognoſci,niſi ipſarū genus cognoſcatur:nec qualitas rerum, niſi cognita ſubſtantia.cui adhęret Salic.l. licet.col.iij. C. de acquir. poſ. Et an illud quod differt iure,differat ſpecie.latè Gammarus in tract. de extēſione.col xxix.& ſeq. vbi plura de ſpecie.Et propriè ſunt quæ differunt
222 differētiis ſubſtantialibus.ſecundum Iaſon.in l.iii.§. genera.j. not. ff.de acquirend. poſſeſ. & † quod vnius ſpeciei eſt,non poteſt alteri conuenire : quia quod eſt proprium bouis , non conuenit homini. Salomon.in repet. l.Gallus chart. viij. ff.de liber.& poſth vbi char.lxix.quæ ſit diſpoſitio generalis & quę ſpecialis de genero tractante de dote non ſoluta, ad venditorem tractantē de pretio nō ſoluto. Socin.lib.iiij. cōſ.lxxxviij. num.3 allegat ad hoc gl. & Bart. in l.de diuiſione. ff.ſol mat. & quando petūt intereſſe ratione dotis vel pretij non ſoluti. eod.lib.conſ.ciij.num.6. per l.curabit. ff.de act emp.iuncto c. ſalubriter.de vſur.facit l.quæ ex promiſsione.ff.de act. empt. ſed caue à Iaſ.in d.l.de diuiſione.col.v.in fin.

¶ A geminatione locutionis. l. baliſta. ff. ad Trebel.Corſ. in tract.de poteſt.regia.

¶ Ab habitu.ff.de regul.iur.l.ſecundum naturam.Dyn.

¶ De his quæ nouiter orta ſunt,ad ea quæ nouiter ad notitiā deuenerunt.Decius in cap.paſtoralis.col viij.de excep.per illum text.& cap.vt circa.de elect.ad fin.lib.vj.

¶ Ab identitate rationis. Dyn.& Alber.l.illud. vbi gl.in verb. æſtimari.ff.ad l.Aquil.conſil.vj. Zanet.in diſp. incip. in ſacro. col. v.Defenſorium montis chart. iij.col iij. Angel. inſtit.de leg.pat.tut.Iaſ.in l.j.§.item acquirimus. viij not ff.de acquir. poſ in l.à Titio. ff. de verb.obl.in l.fi.col pen.ff.de in ius voc.

Claud.

Claud. in l.non possunt. col. pen ff.de legibus.Socin.in l.ij.§. ij.col.j.ff.de verb.obl.vbi.Socin. dicit hoc procedere etiã si sit minor ratio in casu ad quẽ fit extẽsio Signor.cõs.cx.testator. col.iij.Corn.lib.ij. cons. clxxxij. videtur prima litera h.& cõs. xxij.in hac litera e.la ij .Decius cons. xv.in fin.col.& hoc procedit etiã in casibus exceptuatis à regulis.Ias.in l.j.colũ.pen.ff. de offic.eius.col.pen.per text.in cap. cum dilecta.§.nos igitur de cõfir.vtil.vel inutil.Imò tunc nõ dicitur fieri extẽsio quando est identitas rationis.Ang.per illum text.instit.de leg.patr. tu. Monser. in repet.l.omnes populi.ff. de iust.& iur.Roch.in cap.fi.de.cõsuet.chart.xviij. Claud.in d.l.nõ possunt Et econtrà, vbi diuersa ratio,ibi diuersum ius.l generaliter.ff de fideiusc.fi in fin. xxix dist. Spec.in tit.de teste.§.j.col.fi.Signorol. cons.vij. Titius.col.ij.vers.præterea in his.Claud.in l.si quis id quod.col.vij.ff.de iur.om.iud.quia separatorũ separata est ratio.Idem Signor.cons.xxvj.quæst.col.pen.vers.præterea separatorum.tex.in §. nihil cõmune.vbi Ias.j.col.not.ff.de acquir. pos.cum sim.vt per eum in l.si constan.num.xxvij.ff.sol.matr. vbi subiicit,quòd ex separatis non infertur. l.Papin. exuli.ff de min. sed hoc vltimũ intelligitur. nisi sit eadẽ ratio.Ias.in d.l. Titio.col.penul debet tamen Corn.lib.iij.consi.cxcj.satis.col. ij.quod quælibet ratio diuersitatis non debet esse sufficiens ad diuersificandũ ius.vide quæ dixi §.à causa.Item prædicta non procedũt vbi induceretur correctio. Bart in repet.l de quibus. ff de leg.colum.pen.Item ad hanc regulam opp.de l.Gallus.in princ.vbi Socin.iij.not.de liber.& posthum

¶Ab indistincta locutione.l.de pretio.ff.de public.dixi §.

¶Ab iracundia quod excusat l Gracchus.C.de adulter.

¶ Ab inuitis humanius exequẽdũ.l.j.vbi not C.com.de leg.

¶Ab impossibili l. impossibilium. ff. de ver. ob. & de reg iu.

223 ¶De indiffinita ad vniuersalẽ. Nam †quotiẽs omnium particularum eadem est ratio, tunc indiffinita æquipollet vniuersali.& idem iuris est in vno quod in alio.l.si pluribus.ff.de leg. j.vbi latè Bart post Dyn.in procem.de reg iur lib.vj.

¶De institutione ad exhæredationẽ.l.j. § si incertũ. ff.de vent in pos.mi.iuncta l. cum posthumus.ff. de liber.& posth.ita arguit Guar.in repet.l.si pater.C.de instit & substit num.227.& sequent.vbi hoc intelligit quando est eadem ratio.

¶ De inuito ad ignorantem.Cum.cõsil.lxxiij.Dominus in fi. ij.col.per.cap.qui potest.de reg.iur.lib.vj.

¶De

¶ De institutione ad legatum non valet. Ias.in l.captatoriæ. num.5.de leg.j.per gl.fin.in l.si plures.ff de condit.instit.idem Ias.in.l.qui quartam.col.ij.ff de leg.j.

¶ De imperatore ad regem. Bart.in cap.licet ex suscepto.col. xiij.de foro competent.allegat Hostien.ibi per illum text.

¶ De inuentario tutoris ad inuentarium hæredis. Paulus de Castr. cons. ccx. super primo. quodlib. ij. cons.xvxj.vbi dicit quòd non valet.

¶De inferiore ad suum superius affirmatiuè. l.fin.in fin. C.de fi deiuf.secundum.Gerar.vbi §.

¶De instrumento materiali ad intellectuale. Ias. in l.nec potest.j lect.col.ij.ff.de leg.j.

¶ De iudiciis ad vltimas volũtates.ff de test.l.cum testamẽto. §.in omni Ang.in §. testes circa fi.inst.de test.Ias.in rub.C.de rei vẽd.Rom.cõs. clxxxvj.in casu proportionali.tamen iudicia magis æquiparantur cõtractui.quàm vltimæ voluntati.Ias.in rubr.C.de iudic.

¶De iudiciis ad contractus. Fulg. consi. clxxxiij.circa primũ. col.j per l.iij §.idem scribit.ff.de pecul.

¶De iure patronatus ad emphyteusim. Cor.lib.ij. cõsi.xxiiij. ad euidentiam col.iij litera q. allegat Bart.in l.iusiuran. §.si liberi.ff.de oper.liber.

¶ De iudice ordinario ad delegatum non valet. Barbat.in c. fin. chart.pen.de rescript.per not in cap.j. de rescript.lib.vj.

¶A lege correcta sumi non põt. Dec.in c.j.col.vj.de cõstit.& quãdo possit,Ias.in l.si is q pro emptore.ff.de vsucap.num.38.

¶A lege cessante, quia erubescimus cũ sine lege loquimur.§. cõsideremus.in auth.de trien & semis.Ias.in l.illã.C. de collat.

¶A loco & similitudine per contrarium.gl.in l.sicut.C.de pig. Dyn.¶ De lege principis ad legẽ ciuitatis l.omnes populi.ff. de iustit.& iur. ¶ De lege principis ad legẽ testatoris. §.disponat. in auth. de nupt. ¶ De lege ad consuetudinem negatiuè. Decius in cap. clerici. iij.not. per illum tex.de iudic. ¶ De lege ad sententiã.Bart.in l.j.in princ.antepenult.colũ.C.de sum. Trinit. ar. l.ij §. post originem & l.sanctio legum.C.de pœn. ¶ De lege mortua ad viuã. l.si quis exhæredato.§. ergo. ff.de iniust.rup.& ecõtrà. l.ij. ff.de admin.rer.ad ciuit. pertin. ¶ De lege ad pacta. l.j §.si conueniat.ff depos.l.cõtractus.ff de reg. iur.& c.contractus. eod.tit. lib vj. quod enim potest lex, potest, &c. ¶ De lege feudali ad non feudalem, quando non est

decisus

decisus iure cõmuni, & ius feudale fundatur in ratione naturali Burgos in c. si venditori col.vij.de empt & vend.pactum. l.impossibile.ff.de pact.& ecõtrà.l.fin C.de fideiuſ. vbi Alber. facit.Fulg. conſ.ccxxxv.quoniam col.j ¶ De legatis ad donationes. Gl.in l.j.§.quia autem.verſ.ſi quis.ff.quo.legat. in.§.j. inſt.de leg. ¶ De legato ad mandatũ Socin.conſ.clxxi.multũ abundè.col.ix.verſ.ſecunda difficultas.lib.ij.per l.etſi transferam.ff.de adim. leg.iunctis dictis per Archid.in c.licet.de procur.lib.vj.Io.And.in c.ſi duo.eod. tit. ¶ De legato rei pignoratæ ad legatũ rei alienæ.Iaſ.in l.ſi res obligata.j.not.ff.de leg. j.§.ſed & ſi rem ſuã.inſtit.de legat.¶ De legato ad beneficiũ. Oldr.conſ.lviij.quidam.nam vtrumq; dicitur donatio, ſecundum eum.l.legatum.ff.de legat.ij.cap.quia diuerſitatẽ.de conceſ.præben. ¶ De legitima filiorum ad legitimã parentum, & econtrà.ſeu patroni.Iaſ.in.l.cum antiquis.ante fin.C. de inoff. teſt.per text.in auth.vt cùm de ap.cog.§.& hoc quidẽ de parẽtum.¶ De legitimato ad adoptatũ.Signorol. conſ. ccxx. quidam Titius. circa fi. per not.in l.in adoptionibus. C.de adop. in l.j.ff. ad Municip. ſ.de arrogato. ¶ De liberto ad legitimatum. Iaſ.in l.ex facto.col.v. ff de vulgar. & pup.Girard.not.j. ¶ De liberto ad vaſallum.Iaſ.in l.filiusfa.§.diui.ij.lect.de leg. j.num.31. ¶ De libertate ad piam cauſam.Ang.in §.appellantur.in fin.col.iiij.inſtit. de except. Iaſ.in l.captatorias.col.pen. C.de teſtam. mil.in l.ſi vnus.C. de teſtam.per l.j.in fi.l.rationẽ pietatis.C.de com.ſer.manu.Idem Iaſ.in l.ſi fundũ ſub conditione.§.Stichum.ff.de leg.j.vbi dicit valere de vno ad aliud.& econtrà. licet in l. quidã æſtimarunt.col.iiij ff.ſi cert.pet.aliter dicat. ¶ De loco ad quantitatẽ. Iaſ.in l.fi. in primis verbis. ff. de iur. om.iud.per illum text. ¶ De loco ad rẽpus .ff.de aur.& arg.leg.l.ſi quis. Calca. cõſi. xiiij.col.iiij.Barb.lib.ij cõſ.ij.præclarè.co.iiij. ¶ A maiori ad minora,& ecõtrà.auth.multò magis.C. de ſacr. ſanct. eccleſ.c.cùm in cunctis. vbi gl.de conceſ. præbẽd.l.manifeſti.C.qui ætate.lib.x. vbi gl.l.j.ff.de neg.geſt. vbi Alber. quomodo vnũ cognoſcatur ab altero. Nam argumentũ à maiori fit negatiuè & deſtructiuè, hoc modo,ſi id de quo magis videtur ineſſe,& non ineſt:ergo nec id de quo minus.vt.ſi Imperator non poteſt expugnare caſtrũ:ergo nec miles. vide Dec. conſ. lxxvj. col.iij.verſ.ij.non ob.Luc.de Penna in l.fin. C. de prox.ſacr.ſcri.lib. xij.Alber. in tract. Statut. in j. parte rub.an ſtatuta recipiant interpretationẽ. Iaſ.in l.ſeruum filij

filij. §. eum qui. de leg. j.iij.not.Fallit in gratiis & priuilegiis. Fortun.in rep.l. Gallus.§.& quid ſi tãtum. num.54.quod intellige vt Barb.in c.ad aures.col.fin. de reſcrip. Argum. verò à minori fit ecõtrà affirmatiuè,vt,ſi de quo minus videtur ineſſe,& ineſt:ergo id de quo magis.vt,ſi miles poteſt expugnare caſtrum:ergo multò magis Imperator. vt plenè Alber.in d.l. j.C.de neg. geſt.& in Dictionario,vbi dicit ꝙ hoc argumentum eſt neceſſarium.vt Girar.in repet.l. ſi pater.C.de inſtit.& ſubſt.nu.73.& fortius quàm à pari,vel ſimili. vt dicitur in addit.xxxviij.d.c.ſi in laicis.& xxij.q.v.c.ſi paruulus. Iaſ.in l.de quibus.ff de legib.col.vij.verſ.eandẽ ſententiã.quia quælibet probatio eſt fortior illa quæ fit à pari, vel à ſimili. §.ſi minus allud in auth de inſt.caut.Alber.in l.de quibus.ff.de legi.verſ. alij autẽ deficiẽtes.& Ang.quẽ ibi refert.Iaſ.co.viij.vide Sign. conſil.xxxix.quæritur col.ſi.verſ.xij.& lxviij.quædã in fi.col. ij.vide ſ.A fortiori. ¶ A maioritate rationis. Niger in l.ſi.de off.eius.col.xlv. ſed in correctoriis nõ admittitur.Corn.lib.j. conſi.clxxxviij.in præſenti.litera a.Iaſ.in auth. quas actiones. C.de ſacroſanct.eccleſ.¶ De mandato particulari ad mandatũ vniuerſale.l.eius qui in prouincia.§.quas verò.vbi Iaſ.col. iij.vlt.not.ff.ſi cer.pet. ¶ De mandato procuratoris ad mãdatũ iuriſdictionis.Barb in c.ſuper literis.col.xiij. de reſcri. per text in c.vno delegatorum.de offi.delega. ¶ De manumiſſione ad mortem.l.ſi mihi alienũ l. ſimilis morti.ff. de ſol. ¶ De marito ad emptorẽ.Iaſ.in l.ſi ante nuptias.col.ij.ff.de ſol.mat. per.l.qui ex promiſsione.ff.de act.& oblig.§.de genero. ¶ De matre ad auiã.in auth.matri & auiæ.C.quãdo mulier ot.tut. fun.pot.ſed Bald.lib.ij.conſil.cxiij.incip.ſtatuto cauetur.verſ. ſed ad hoc reſpondeo.tenet contrarium per §.poſtea.inſti.ad Tertul.ibi,matri non etiam auiæ.Socin li.iij conſi.xvj.in cauſa num.10. ¶ De matrimonio carnali ad ſpirituale.Socin.cõſil.xcij.circa primũ.col.iij.circa mediũ.lib.j.Calcan.conſi.xi. col.ij.& conſi.xxx.col.iiij.& cxix.col.ij in fi. & cxx.col.vij.& xij.col.ſi.per text.in c.inter corporalia.de translat. epiſ.Iaſ. in auth.ingreſſi.num.24.&in auth.ſi qua mulier.C.de ſac ſanct. eccleſ. ¶ De milite ſeculari ad militẽ cœleſtis militiæ. Iaſ.in l.ſi.§.ſi.v.not.C.de iur.delib.per gl.& Doc.in l.miles. in princip.ff.de re iudic. ¶ De minus fauorabili ad magis fauorabile negatiuè,non valet.Iaſ.in l.ſtipulatio iſta habere licere.§. fin. ff.de verb.obl.¶ De minus potenti & minus digno trahendo

ad plus potens & dignius.ff.de exc.tut l.sed & milites.l.quæritur.ff.de stat homi.& sacrum trahit ad se nõ sacrũ.de cõse. dist.j.c.fabrica.per Arch.& c.j.de cõsc. eccl.vel al.lib.vj.Alb. ¶De morte ciuili ad naturalẽ. Alex.in l. in pupillari. in prin. col.ij.ff.de vulg.& pup per l. Deo nobis. C.de epis.& cle.& §.
224 illud verò.sin autẽ in auth de monac.¶†A natura actus:quia secundũ illam debẽt verba interpretari.Signor.cõsi.x. xxiiij. & cxiij.Socin.consi.ix.col.vj.vers.quod etiam. Curtius cõsil. lxix.col.lxxj.vers.restituimus.Calcan.cõsi.xxiiij. videtur.col. xvj.& consi.xvj.quòd dicta col.iiij.& cõsi.xviij ad primum. col iij.l.si vno.ff.loc.Ias.in l.si tibi pecuniã.j. not. ff.si cert pet. ¶A necessitate officij, quod tamẽ nõ debet alicui esse dãnosum:quia necessitas officij excusat.l.si quis ex signatoribus.ff. quemad.test.aper.¶A negatione:quia postposita signo vniuersali facit æquipollere suo cõtradictorio.Ias.in l.de pupillo,
225 §.si pluriũ.iiij.not.ff.de oper.no.nun. ¶†A natura alternatiuorum,secundũ Bald.col.iiij.sumitur primò:quia in dubio alternatio præsumitur inter æqualia vel parũ distãtia.ff. de reb. dub.li.j.vt si statutũ dicat quòd aliquis puniatur pœna pedis, vel alia:istud,alia,intelligitur de simili,& sic nõ de pecuniaria, quæ nõ est de genere pœnæ:nec etiam intelligitur de amputatione capitis, quæ longè distat à mutilatione membri.secũdo modo formatur,q; in alternatiuis altera pars alternatiuè trahit secũ suũ effectũ:†ideo in alternatiuo legato nõ transit dominiũ ante electionem.not.in l.si in rem agat aliquis.ff.de reiven.¶A nomine. Cuman.consi.lxxv. Titius in prin.clxix.viso testamento,in prin.Ang.consi.lj.viget.co.iij post medium, & ciiij.Titius.co.iij.Calcan.cõsi.lv.in causa.col.vj.in fi.c.Mochael.cũ gl.de fil presbyt.¶A nominis interpretatione.l.decernimus.C.de epis.& cle Dy. ¶A nominis idẽtitate.l.fi.de.C.de codicil.Alber. ¶A nomine officij,vel dignitatis.Bald. co.iij.quia vnũquodq; est tale quale denominatur.ff.de offic. præfec.vrbis.l.j.in fi.¶A nominibus appellatiuis.Bal. vbi supra format vt §.l.annua.§.j ff.de ann.leg.§.j.de fideicom. lib. l.Lucius ¶De naturalibus vel accidentalibus ad substãtialia. Ias.per l.illũ tex.in l.nemo potest.in prin.de leg.j.j.lect. ¶De nihilo ad parũ.not.in l pupil.§.si ego ad l.falc.auth.præterea, vbi Ias.in fi.j.co.C.vnde vir & vxor.Dy.& Alber. ¶De notario ad testẽ.Ias.in l.Barbarius col.ix.ff.de of.præt. Fulg consi, cciij.Alber.col.ij.per l. Domitius ff.de testam. ¶De notario ad sen-

Alternatio præsumitur inter æqualia vel parũ distantia.

A Addo glo. in l. Anulos in fin. de Servis

ad sententiam.Ias.in l.si verò.§.in primo not.per illum text. ff.qui sat.cog. ¶Ab opposito consequentis cum antecedente: quia tunc nunquam tenet consequentia.l.non hoc.C.vnde legit Lancel.in l filius à parte.col.iij.ff.de lib.& posth. ¶Ab ordinatione:quia ordinata ad diminutionem nihil inducunt.l. ex pacto.ff.de hær.instit.ideo excipiẽs non videtur fateri,quia ordinatur ad exclusionem agentis. Bald.col.iij. ¶Ab ordine: quia non attento ordine verborũ talis ordo præsumitur qualis debet esse.l.tale in princ. ff.de hær.inst.†quia ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus. Bal.in c.ad audientiã. de reseri.propterea admittitur libellus,,Petro cogi,& condemnari, licet deberet præponi, condemnari: est enim præposteratio verborum non intellectus.idem in contractibus & testamentis:nam quando plures personæ inuicem subordinantur, ibi copula præposita inter personas non cõiungit eas, nisi sub illo ordine.l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de lib. & posth.In aliis autem aut præposteratio est cõtraria legi,& vitiat.l.moribus. §.prius.ff.de vulga & pup.aut est contra ius partis, & non vitiat,nisi excipiatur de præposteritate , & legibus prædictis. quod facit,vt admittatur libellus in hypothecaria nõ facta excussione,nisi de ea opponatur ante litem contest.Bald col.iiij. vide Cumã cõsi.lxxvij.stante dicto col.ij. ¶Ab ordine scriptu
227 ræ.l.hæredi.in fi.ff ad Treb.Dy. Parpal.in feudis.char.xxix.est in rub.qui feud.dar pos.Decius in c.Nicolao.col.j.de appell. Bon.de nobilitate.tertia parte.num.16. Scrutinium char.lxxviij.& seq.& sæpe per illum librũ. ¶Ab origine,suprà in versic.à causa. ¶De officio tutoris ad officium executoris. Lancel.in l.si quis à filio.§.j.in fi.de leg j.per. gl.in l.vxori.§.j. ff. de fal.in l.a ntepe ff de tutel. ¶De odioso ad fauorabile nõ valet Barb.in c.nõnulli.de reserip.per l.si præses.ff de pœn. ¶A pari.Dy.Bal.col.iij sumit tripliciter.primò,parium est eadem natura:secundò,parium est eadem potentia,nõ maior:tertiò, à pari potentia causæ par effectusprocedit. hæc tria probãtur in l si socer.in fi.ff solu.mat in l,j §.veteres ff de acquir pos.in l.de quibusversi.vna cum ipse.ff de legib.vide Signorol. consi.xxxix.quæritur col.ij.versi.primo probat.Calcan. cõs.xiiij. viso instrumẽto.col.v. Fallit in gratiis & dispensationibus, in quibus non arguitur à paritate rationis.Barbat in c.ad aures. col.fin.de reserip. ¶A plenitudine potestatis,vel libero arbitrio:†quia nemo potest sibi legem imponere à qua nõ liceat 228
H 2 recedere.

recedere.l si quis in prin.testamẽti.de leg.iij.l.j.C.de sac.sanc.
¶A perplexitate est argumentum apparens,secundum Alber.
col.vj.per gl instit.de his qui sunt sui vel al.iur. ¶A positione
speciei:quia ea posita ponitur necessariò suum genus, quod
præest illi speciei Bal.col.iij.dixi §.à genere ad speciem.per l.
si quid.§.interemptũ. de leg.iij. ¶A præsumptione eiusdẽ fa-
cti sumit Bal col.iij.quia nisi aliud appareat per differentiam
aliquam adiunctam probationi,nunquam præsumitur plura-
litas.ff.de iurisdict.l.eum qui.§.in popularibus.vbi latè Ias.
¶A prædominanti dispositione.l. rerum mistura.ff.de acqui.
rer dom. Dyn. ¶A præposteratione.l. præposteri.C.de testa.
Dyn.Alber. vide j.ab ordine. ¶A præcedenti dispositione. l.
pediculis.§.margaritæ.ff.de auro & argen.leg. ¶A probitate
subauditi intellectus.ff. de fideic.lib.l.fi.Dy. ¶A promiscuis,
quia sapiũt naturam extremorum.l.hoc legatum.ff.de leg.iij.
¶A prohibitione & permissione. ff. de iudic.l. cùm prætor l
maritus. C. de procur. ¶A propositione hypothetica.vt,si So-
crates est homo:ergo est animal:&categorica,vt,Socrates est
homo. Alber.col.ix.per gl.in l.quæsitum.in fi.ff.de acquir.rer.
dom. ¶A præsumptione perseuerantis voluntatis. l. præcipi-
mus.C.de app.Dy.Alber. ¶A principiis, quia ratio reddi non
potest.l.nõ omnium.ff.de legib. ¶A puris particularibus nul-
la infertur consequentia. Bar.in l.fin. C. de integ.restit. min.
& quæ dicatur oratio particularis, singularis, vel indefinita,
Bartol.in l.si ita.de lega.ij. ¶A priuatione: quia de ea ad ha-
bitum non est posibilis regressus per naturam.l.qui res.§.a-
ream.ff.de solut.Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap.
colum.xxix.

¶A priori & posteriori. Socin. lib.iij.cõsi. xcij. in causa.num.
26.el iij.allegat Bal.& Salic.in l.multùm interest.C.si quis al.
vel sibi.col.j.§.ab ordine. Et not.quòd illud est prius altero, à
quo non conuertitur consequentia subsistendi. hinc est quòd
animal est prius homine:quia homo licet sit animal,non con-
uertitur:ergo animal est homo. Salice.in l.si procuratorẽ.col.
j.de acqui.pos. ¶A prioris actus cõsequẽtia: l.iij.§. scio.ff.de
mino.dicit Alber. ¶A proportionabilibus. l.si filius. ff. si. cer.
pet.l.sufficit.ff.de condict.indeb. Dy.Bald.col.iiij. sic format
sicut se habet vnum proportionabile ad reliquum,sic econuer
so.licet secundum eum quandoque magis concludat à simili,
quàm à proportionabilibus vel conuertibilibus.

A prop

¶A propositis & oppositis.Socin.lib.iij.consi.ix.viso statuto.
num.10.versicu.non obstan.& xvj.in causa.num.10.per l & ff.
contra.ff.de vulg.& pup. & consi.cl.col.iij.quia quod opera-
tur oppositum in opposito,illud operatur propositum in pro-
posito.vt in correlatiuis. in tract. de extens.chart.x.col.j.ff.de
vsucap.col.xxix.

¶A pluralitate rationum contra paucitatem. Instit.de adopt.
§.sed hodie.c.j.de treug.& pac.Dyn.& Alber.

¶De pacto ad consuetudinem.Signorol. consil.xxxix.quæri-
tur.in fin.per l.non impossibile.ff.de pact.& rub.C. de decur.
libr. x. intellige affirmatiuè : quia consuetudo est potentior,
quàm pactum.Gemin.consil.cxxxix.incip.in causa reuerendi
patris.col.iij.

¶De pacto ad legem.Fulg.consil. ccxxv. quoniam.col.j.per
d.l.non impossibile ff.de pact.l.inciuile.ff de legib.

¶De pacto ad statutum.Ias.in l.iubemus.C. de iudic.col.j.La-
tius in auth.præterea C.vnde vir &vx.col.vj. dicit,quòd va-
let affirmatiuè per l.fi.in fi.C.de fideiuss.secus negatiuè.& ibi
plures instãtias ponit vide Claud.in repet.l.vt vim.ff.de iusti.
& iur.col.iij. Rom.consil cccxcix. vt præsens consultatio.col.
j.cum consi.cxxvj.visa copia.ad fi.clxxxviij spectabilis.Fulg.
consi.xxv. stante.col.ij. & cciij. visis instrument. col.ij Socin.
consil.clxv.visis inuestituris.col.xij.versi.x.& vlt clxxxiij. ele-
ganter.col.fin.versic.confirmatur lib.ij. & lib.iij.consil.lxj. in
prin.& lij.num.1.& lib.iiij. consil.cxvj.num.12.Bolog consil.
xxxj.col.ij.vers. accedat. Calcan.consil.xvij.col.v.Barb.lib.j.
consi.xlv.& consi.iiij.col.iij & xxxvij.col.xij.

¶A narratione facti non valet argumentum. Ias.in l.Barba-
rius.ff de off.præt num.10. nec ab his quæ proponuntur gra-
tia dubitationis in text.vel ex forma quæstionis,quando text.
postea decidit cõtrarium.in l.serui electione.ff.de leg.j.num.
26.in l.cætera.§.item quæri.eod tit.num.17.

¶De patre ad fideiussorem.Socin.in l.cùm filiusfam.col.j.ff.
de verb.obl.per illum text.

¶De patre ad monasterium. Angel. consil. cxxiij. super pri-
mo.col.j.per auth. ingressi.C.de sacrosanct.& l.qui in alienã.
§.interdum.ff.de acquir hæredit.Ias.in l.cùm fundus. §.seruũ
tuum.col.fi.ff.si cert.pet.

¶De peculio ad dotem.Ias.in l.j. col.fin.C. vnde vir.& vxor.
per gl.in l.quod debet.ff.de pec. ¶De personis ad causas.Ias.

in. l. more. col. ix. de iurisd. om. iud. per l. qui plures liberos. vbi Bart. not. ff. de vulg. & pup. ¶ De persona ad tempus. l. qui plures. la ij. vbi Iaſ. in princ. ff. de vulg. & pup. Galiaura in repet. l. cẽturio. nu. clviij. ff. eo. per quã Lancel. in l. precibus. in princ. vj. col. dicit quòd non ſemper procedit de persona ad locum. Decius conſil. lxv. col. ij. verſ. iij. & in c. j. col. iij. verſ. ſecundo hoc comprobatur de conſtitu. per l j. §. Offilius. cum l. ſeq. ff. ne quis eum qui. ¶ De persona ad patrimonium. Ang. conſil. clxxix. col. v. circa medium. quod incipit, viſis prædictis. ¶ De personis ad res, & econtrà ff. de ſtatu lib. l. qui furem. & ibi Alber. & de lega. j. ſi quis inquilinos. § ſi ita legatum. Fulg. cõſil. xlv. quidam. ¶ De pia cauſa ad libertatẽ. Iaſ. in l. quidam æſtimauerunt. col. iiij. ff. ſi cert. pet. per l. j. prope fi. C. de com. ſer. man. ſecus econtrà ſecundum eum. pro quo Rom. in auth. ſi militer. col. fi. in vltimis voluntatibus. in xxxix. ſpeciali. ¶ De pluralitate ad duas ſingularitates: quia pluralis locutio geminat duas ſingularitates: id eſt operatur quantum duæ ſingularitates. l. fideicõmiſſaria. §. Stichus. de leg. iij. l. falſa. § ſi quis. ff. de condit. & demon. l. fin. C. de condit. inſert. Alb. vide Iaſ. in l. Gallus. §. quid ſi is. col. ij ff. de lib. & poſth. ¶ De pluribus hæredibus ad plures principales. Iaſ. in l. iiij. §. Cato. col. viij. de verb. oblig. per l ſi duo §. quòd ſi lancem. in verſi. ac ſi ipſi promiſiſſent. ff. depoſ. gl. in l. j. §. ſi apud duos. ff. eod. ¶ De populo ad principem. l. Barbarius. ff. de offic. præt. ¶ De præcepto teſtatoris ad præceptũ iudicis. Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. ad fin. ff. de leg j. in ij. lect. per l. non eſt mirum. vbi Bartol. ff. de pig. act. Socin cõſi. ccxlvij. circa primum. col fi. verſ. ij. de præcepto. lib. ij. ¶ De præterito ad futurum. l. Celſus. ff. de ſenatorib. Alber. ¶ De primo ad vltimum. l. de accuſationibus. ff. de diuerſ. & temp. præſcrip. vbi ſi vinco vincentẽ te: multò magis vinco te: vbi Cy. limitat non procedere in diuerſis caſibus. authen. licet patri. C. de natur. lib. vbi gloſ. ij. limitat in eodem caſu, quãdo non eſt eadem ratio. l. Claudius ff qui pot. in pign. hab. Alberic. ¶ De principali ad acceſſoria. in regula acceſſorium lib. vj. ¶ De priuilegiis ad ſtatuta. Rom. conſi. cxcix. præſens ſtatuti. col ij. cum cõſ. cxxvj viſa copia. circa medium. allegat Innoc. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. per l. ij. C. de legib. idem Iaſ. in l iuſtitia. col. pen. ff. de iuſtit. & iur.

¶ De probationibus ad ſententiam. l. lege. ff. de manumiſſ. infrà, de ſententia.

¶ De

Add. Ant. Sol. in com. in nou. const. it. de regist. in Auth. Glo. 1 n°. 11.

¶ De pro non ſcriptis ad quaſi caduca. Barto. per illum text. in l. ſi duobus res. §. hæres. vbi Iaſ. viij not. ff. de leg. j. ¶ A prædicatis: † quia talia ſunt ſubiecta qualia prædicata demonſtrant. 229
Dyn. & Alber. l. hæredes palàm ff. de teſtam. c. inter dilectos. de fid inſtrum l. quibus diebus. §. dominus ff. de condit. & demonſt. vbi Socin. Bald lib. iij conſi. cliiij incip. caſus breuis. in princ. ij. col. latius. ccxxxv. creditor. col. j. pone exemplum: homo eſt animal. homo eſt ſubiectum quod eſt ante copulam: & ſic homo eſt de qualitate animalis. quia ſi inſpicis quid eſt animal, reperies hominem habere omnes illas qualitates. Econtrà autem etiam dicitur: talia ſunt prædicata, qualia ſubiecta demonſtrant. l ſtip. iſta § hi qui ſunt. ff de verb. obl. vbi Iaſ. in j. not. ¶ De procuratore ad lites, ad delegarum. Iaſon in l. ait prætor num iiij. ff. de re iudic. per l. & quia in fi. ff. de iur. om. iudic. ¶ De prodigo ad furioſum non valet. Fulgoſ. conſilio lxxx. quidam ſer. cir. fin. ¶ De promiſsione ad traditionẽ. Riminal. in l. legem col ij. C. de pact. ¶ De proximitate vel vicinitate ſcripturarũ, ſeu à prædicatis ad ſubiecta: nam talia ſunt ſubiecta qualia prædicata demonſtrant, ſeu permittunt. l. hæredes palàm. verſ ſed ſi notam ff de teſtam. Iaſ. & Lancel. in l. qui filiabus. in princ. de leg. j. in l. ſi ſeruus plurium. §. j. eodem tit. in l. triticum col. ij. ff. de verb obl. Socin. in l. j. col. j. l. plures teſtamento ff. de reb. dub. l. quotiens. vbi Alber. C. fam. her eiſc. Et quod alibi dicitur, quòd à præfationibus. l. j. C. de diuer. reſcript. l. Titia. §. idem reſpondit. ff. de verb. oblig. ¶ A qualitate. ff. de ædil. edic. l. ſi eum. §. ei qui. Alberic. † & non eſt 230
qualitas ſine ſubiecto, nec eſt motus ſine termino, nec eſt acceſſorium ſine principali. l naturaliter. §. acceſsiones. ff. de acquir. poſſ. vbi Claud. in primis verbis. & Lancel. in l. ſi quis in fundi vocabulo. in fin. princip. ff. de leg. j. hinc dicimus, quòd nõ entis nullæ ſunt qualitates. l. eius qui in prouincia ff. ſi cert. pet. Et de non ente non eſt dare partem. Socin. lib. j. conſil. cl. col. iiij. Et impoſsibile eſt prædicari de nõ ente: vnde tolle materiam & ſubiectum, & neceſſariò tolles omne prædicatum de ipſo ſubiecto. Ang. conſi. cccxc. chariſsime. hinc & ij. dicimus quòd non poteſt qualitas ſeparari à ſubiecto. ſecũdum Claud. in d. l. naturaliter. §. cùm quis. col. j. & dicit Aret. conſil. cxliij. viſa conſultatione. col. pen. quòd qualitas non poteſt conſiderari ſine ſubiecto, vel quomodo abſit à ſubiecto, quod non eſt, nec acceſſorium poteſt conſiderari ſine principio. Idem di-

Non eſt dare partem de non ente

cimus de accidente: quia accidens & qualitas idem sunt, sicut etiam substantia & subiectum idem sunt: vnde sicut qualitas non potest cognosci in subiecto, nisi cognoscatur subiectum, l. ij. C. de sec. tab. & d. l. eius qui in prouincia. vbi Paul. & Alex. Idem erit de accidenti: quia accidentis est inesse. Inesse autem præsupponit subiectum cui insit: ideò quis non potest cognoscere accidens, sine subiecto vel substantia Lancel. in d. l. eius qui in prouincia. col. pen. vbi subiungit, quòd intellectus abstrahendo non potest intelligere accidens sine subiecto. Dicitur enim qualitas seu accidens, quotiescunque augetur seu minuitur ipsi rei. Riminal. in l. si quidem. col. j. C. de transact. & addita enti non facit mutare ens, nec eius naturam. Iaſ. in l. j.
231 col. xj. in l. iij. §. ex contrario. v. not. ff. de acquir. poss. † Et licet in omnibus humanis actibus duplex tantùm sit variatio, scilicet substantiæ & accidentium, & omnia ex his duabus composita constent. c. cũ matre. §. quæsiuisti. de celeb. mis. Iaſ. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. col. j. facilius tamen addicitur qualitas, quàm substantia. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. Lancel. in l. talis scriptura. eod. tit. Et ideo facilius qualitas præsumitur, quàm substantia secũdum Ange. in l. sciendum. ff. de verb. obl. quẽ refert Claud in l. si certis annis. col. ij. C. de pact. quia forma substantialis aduenit rei existenti in potentia: forma verò accidentalis aduenit rei existenti in actu. Iaſ. in l. vniuersa. colum. penult. C. de precib. imper. offer. ¶ A regula & exceptione: quia in exceptuatis vitiat regulam, in aliis firmat. l. j. ff. de reg. iur. vbi not. l. nam quod liquidè ff. de pen. leg. ¶ A relatiuis. l. fin. in fi. C. de nupt. Dyn. ¶ A ratione. Socin. lib. ij. consil. clxv. visis. col. xij. vbi suprà ab identitate rationis. & magis attẽditur, quàm dictum secundum Dy. per l. cùm pater. §. dulcissimis. de leg. ij. ¶ A ratione statuti. Decius consil. ccxxvij. in casu. nu. vij. vide suprà à causa. ¶ A repetitione: quia decies repetita placebunt. l. per hanc. C. de temp. appel. ¶ A ratione coniecturata. Socin. lib. j. consil. lix. viso elegantissimo. col. j. vers. circa secundam dubitationem. & lib. ij. cõs. clxv. visis inuestituris. col. xj. vers. nono respõdet. vbi latè de ratione expressa & tacita. Corn. lib. ij. consil. ccxxvij. videnda prima. per totum. Socin. lib. iiij. consil. xxviij. num. ix. & xxxvj. in causa. num. viij. ¶ A rubro & nigro. l. j. §. quoniam dies. ff. si cer. per. ¶ A rubrica statuti. Rom. consil. xxxij. visa municipali. col. ij. vers. ij. principaliter. Calcan. consil. lxx. quod dicit. col. v. Decius

cius in rubr. de constit. ¶ A rubrica tituli. l. Imperator. ff. de in diem addict. gl. in l. fi. in verb posse. ff. de cõdict indeb. in c. tibi qui. in gl. ij. de rescript. lib. vj. in cap. j. vbi Gemin. de offic. deleg. lib. vj. Alexand. in l. j. col. j. vbi Decius col. iiij. ff. si cert. pet. Decius in cap. bonæ. de confir. vtil. vel inutil. Cepol. in vrbanis, de pariete seu muro. col. ij. Socin. consil. cclxxxix. col. fin. Iaſon in l. duo iudices. nu. viij. ff. de re iudic. Marian. in c. significantibus. colum. j. de lib. oblat. ¶ De ratione reddenda ad diuisionem inter fratres. Socin. lib. iiij consil. xxv. nume. v. ¶ De ratione ad ius & econtrà. Fortunius in l. Gallus. §. idem credendum num. xl. ff. de lib. & posthum. per c. erit autem lex. iiij. dist. ¶ De re ad locum. ff. de iust. & iur. l. penult. Iaſ. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. col. vij. de oper. no. nunt. ¶ De re ad personam. ff. de iniust. test. l. si quis exhæredato. §. ergo. l. si quis inquilinos. §. si ita legatum. ff. de testam. mil. sed Iaſ. in l. si domus. §. in pecunia. col. fi. de leg. j. viij. not. limitat per illum text. nisi sit diuersa ratio fauoris vel affectionis. ¶ De re ad tempus. l. miles. §. & quia diximus. ff. de test. mil. Bal. col. iij. sed per illum text. Iaſ. contrà in l. si fundum. col. ij. ff. sol. mat. sed prò, facit Fulg. consil. cxlij. naues. col. iij. circa mediũ. Ange. consil. cxxiij. viso libello. Corn. lib. iij. consil. cvij. in hac litera h. & seq. Barbat. lib. ij. consi. xxj. præclarè. col. iiij. ¶ De rectore Ecclesiæ vel hospitalis ad tutorem. Rom. consil. ccclxxxix. paucis agam. per l. omnia. C. de episc. & cler. ¶ De relatione seu comparatione vnius scripturæ ad aliam, iudicandum non est secundum scripturam, ad quã scriptura aliqua refertur, sed secundum illam quæ ad aliam refertur. ff. de hæred. instit. l. asse. ff. de condit. & demonstr. l. si ita scripsero. & ff. de condit. instit. l. institutio. ¶ De rescripto ad statutum. Iaſ. in l. iustitia. col. pen. ff. de iust. & iur. Rom. consil. cccxcix. vt præsens. col. j. Calcan. consil. xvi. colũ. j. vide suprà de priuilegiis ad statuta. ¶ De rescripto ad vltimas voluntates. Rom. consil. cccl xxxviij. in casu propositi. colum. ij. per c. authoritate. de concess. præb. lib. vj. ¶ De restitutione in integrum ad appositionem non valet. Decius in c. si duobus. col. fin. de appel. per l. ij. C. si vnus ex plur. ¶ A separatis non valet. Fulg. consil. v. quidam. col. iij. versic. ad quintum. suprà ab identitate rationis. Dyn. & Alb. ¶ A signo vniuersali. l. si is qui cc. §. vtrum. de reb. dub. Bald. in l. conuenticulam. colum. iij. C. de episc. & cler. dicens, quòd posito genere cum signo vniuersali, ponitur quælibet

eius ſpecies, niſi probetur excepta. not. in l.omnes.ſine ſenſu vel rel. §. à generalitate. ¶ A ſignificatione recti ſermonis. l. ille, aut ille.§.cùm in verbo.ff.de leg.iij.Dy.& Alber. qui limitat vbi apparet de mente. ¶ A ſimili. Dyn.Albe.l.ideo ff.de legib.Bald.col.iiij.Claud.in l.nõ poſſunt ff. de legib. Decius in c. tranſlato.de conſtit.col.iij.& ſeq. in c.cùm venerabilis. col. iiij. ſuper gl.j.de except.Corn.lib.ij.conſil.liiij. videtur. prima litera o.etiam quòd non ſit omnimoda ſimilitudo.Iaſ.in l.creditori.ff.de oper.no.nunt num. viij.in l.pen.col.j.C. de collat. ſuprà à maiori.ſufficit enim q; ſit ſimilitudo ad effectum quo arguitur. Iaſ.in l.ſtipulationum. §. ſi is qui duplam. nu.iiij.de verb. obligat. Et valet etiam in diſpoſitione diuinæ ſcripturæ. Roch.in c.fin.de conſuet.col xxj.verſic.ij.concluſio.& in pœnalibus.vt in colum lj.vbi in antecedenti quomodo procedat in conſuetudine.Et valet etiam in exceptionibus à regula. De eius conſil.clj.col.iiij. & etiam in exorbitantibus,quando agitur de fauore.Iaſ.in l.ſi ex toto.col.ij de lega.j. ¶ A ſituatione rub.Barbat.lib.iij conſil.iiij.illud in medium col.j. Iaſ. per illum text.in l j.col.iij.ij not.ff.ſi cert petat. ¶ A ſolitis.Signor. conſ.xcv.in nomine Domini.col.iiij.circa princip.cum conſil. cxlvij.domina Conteſia.in fi.col.ij. xxxj.teſtator. poſt mediũ. col.ij.clxij.viſa copia.poſt medium. col.penult. Ang. conſ.ccvij. viſa.col ij. Socin lib. j. conſil. xciiij. præſtantiſsimi. in fin. col.ij.& lib iiij conſi.liij. viſo inſtrumento.nu. viij. Corn.lib. ij.conſil.cv.pro parte litera k.& ccxxv. aliàs conſului. litera c. Burgos in c.ad noſtram col.iiij de empt.& vend. vbi ampliat etiam in probationibus. ¶ † A ſubiecta materia,quia ſecundũ eam verba debent intelligi.l ſi vno.ff.loc.Baſd.col.ij. Hippol. in rub C.de probat.col.iiij & v.latè Nata in repet.clem ſæpe. col. iij. & lxiiij.Panor.in cap.in inſinuante col.fin. qui cler.vel vouen.in l.ſtipulatio hoc modo concepta ff.de verb.obliga.in vltima apoſtilla. ¶ A ſubrogatione,quia ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.vbi Iaſ.col. ij.ff.ſi quis caut.Alber colum.v.¶ A ſufficienti partium enumeratione.Dyn.Signor.conſ.xc Ambr.col.iij.& cxix. quæſtio talis.col.penul.poſt medium clxviij.in curia.col. ij. Socin. lib. j.conſil.xxv.d Franciſc.col pen.verſ.ſupereſt nunc. & conſilio ſeq. circa princ. & xxxj. proſequendo.col.v circa princ. eo lib. Bal.col.iij.dixi inter feudalia Bruni.conſi.xij.col. xxiij. vbi dixi quòd nunquam fallit,dummodo partes bene enumerentur.

Iaſ.

Iaſ. in l. patre furioſo. j. not. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. per illum text.

¶ A ſubaudito intellectu.ff.de fideic.lib.l.fin.

¶ A ſimplici prolatione: quia ſimpliciter prolatum, intelligitur in ſua rudi & priori forma. & ſic dicitur per prius. ff.de legat iij.l.quæſitum §.illud.Item in ſuo potiori ſignificato. l.ſi. C.de his qui ven.æta.impetr.l.quintus.ff.de aur.& arg.leg.Itẽ refert in re ſecundum iuris diſpoſitionem. l.tam prior. §.pro magiſtratu. ff.de admin.rer. ad ciuit pert. Alber.col vj.in fin.

¶ De ſententia ad teſtamentum. Old conſ.cxix per l.hac conſultiſsima.§.at cum humana.C.qui teſtam.fac.poſ.

¶ De ſententia ad præſcriptionem,& econtrà. cap.j.de lit.cõteſt. lib. vj. ¶ De ſententia ad concluſionem in cauſa. Hippol. in l.j.§.ſi quis vltrò.col.vj.ff.de quæſtio.per not.in c.cùm dilectus. de fid. inſtr. ¶ De ſententia legis ad ſententiam iudicis, non valet ſemper. Mõſer. in cap.ij.§.ſtatuto. col.iij.in iij.not. per illum text.de conſtit.lib.vj.

¶ De ſententia ad probationem. Nata. in clem. ſæpe.§.j. col. vj.per l.lege Iunia Petronia ff.de manumiſſ.

¶ De ſententia ad ſtatuti poteſtatem. Signor. conſi. lvj.ſtatuto ciuitatis.col.ij.verſ.vi. Rom.conſil.cccxcix.vt præſens conſultatio.ii.col.per l.j. C.ſi plur.vna ſent.l. Neſennius.§.fina ff. de rei vend.

¶ De ſeruo ad monachum. Ange.conſil. cxxxiij.ſuper primo. col. i. per auth. ingreſſi. C de ſacroſanct. Eccl. iuncta l. qui in aliena.§.interdum.ff.de acquir.hæred. Iaſ.inl.interpoſitas.col. fin.C.de tranſact.in l.cùm fundus.§.ſeruum. ff.ſi cert. pet.col. fin.vbi dicit hoc,quoad contractus.

¶ De ſimilibus ad ſimilia. ſuprà à ſimili. Barb. lib.iiii. conſil.l. co v. Corn. lib.ii. conſil.c in cauſa vertẽte.litera g. ¶ De ſimplicibus ad miſta non valet negatiuè. Salic.in repet.l.ſi morã. ff.ſol.matr. col.xiij.in ix.concluſ. ¶ De ſtatuto ad conſuetudinem. Soci. conſ.lxvi.not. iiii.lib.i i.per.l. de quibus.cum l.ſeq. ff.de leg. ¶ De ſtatuto ad vltimã voluntatem.Rom. conſil. lxv. viſo themate.col.ſi.& cccxcix.vt prẽſens conſultatio. col. ii.allegat Barto.in l.j.de reg.Cat.dicere,quòd potius æquiparatur ad vltimas voluntates, quàm ad contractus. ¶ De ſtatuto iurato ad teſtamentum iuratum. Fulg. conſi.ccx.pro euidentia. col.iij.in princ.allegat Io. And.in c dilecto.de præbend. ¶ De ſolutione ad promiſsionem. Iaſ.in l. quæ extrinſecus. iii.not.

ff.de

ff.de verb.oblig.per l.eum qui ita.§.penul ff. de verb. obligat. ¶ De ſtipulatione ad legatum. Iaſ.in l. eum qui ita.§. qui ita. col.iiij ff de verb oblig.per l.quæ de legato ff.de leg.j.Lancel. in l.cum ſeruus.§.fructus.v.not.de leg.j. differẽtias inter vnũ & alium ponit Iaſ.in l.inter ſtipulante.§.ſacram. ff. eo.& d.§. qui ita aliter declarat.¶ De ſtipulatione extraiudiciali ad iudicialem.Iaſ.in l.inſulam.num.3.ff.de verb obli.in iij. not. per illum tex.niſi daretur ſpecifica ratio diuerſitatis.¶ De ſubſtitutione directa ad fideicõmiſſariam, nõ valet.l.iubemus.C.de teſtam.iunct l.cùm proponeretur.de leg.ij. Paul.in l.pen.col. j.de impub.Socin.lib.iiij.conſ.lj.num. 34. ¶ De ſubſtitutione pupillari ad exemplariã.Iaſ.per illum text.in l.ex facto.v.not. ff. de vulg & pup. ¶ De ſubſtitutione cõpendioſa ad reciprocam,nõ valet.Galiaura in repet.l. Centurio. col.xvj.num.157. de vulg.& pup.¶ A tanquàm procedit, quando lex diſponit ſub nomine qualitatis.Signor.conſi.lxix in quæſtione. in medio.col.ij.& cj.factum.col.iij circa fin.& cc.teſtator. in medio col.iiij.& cxxxvij.filiusfam.col.j. ¶ A toleratione incõuenientis procedit,ſuppoſito vno extremo inconuenienti,in quo fundetur eſſe rei,ſed ex quo duobus inconuenientibus nunquam fiet aliquod conueniens:quia nullũ extremorũ eſt habile. l.j. C.de dot.promiſ.¶ A toto generali, vel toto vniuerſali. Dyn.
233 ff.de arbit.l.diem.§. ſi plures. † quia totũ infert quamlibet ſui partem de neceſsitate.ff.de excuſ.tut.l.ſi quis cum totum Bal. col.ij.& infert totũ generale quãlibet ſui ſpeciẽ, niſi probetur excepta.l.Lucius.ff.de fund.inſt.Negatiuè tamẽ nõ valet licet affirmatiuè ſic:vt,eſt domus:ergo paries.A toto autẽ vniuerſali eſt totũ,nõ ecõtrà:quia valet affirmatiuè,nõ autẽ negatiuè. vt,nõ eſt animal:ergo nõ eſt homo.Lãcel.in l.j.ff.de vſufr.leg. ¶ A toto integrali.l.rerũ miſtura.ff.de vſucap. Dyn.qũo intelligatur.Bar.in l.qui vſumfructũ.col.ſi ff.de verb. oblig. ¶ De tempore ad locũ.ff.ſi cert.pet.l.vinum.vbi Iaſ.j.not. arguit de tempore ſacro ad locũ ſacrum:qui idem ponit in l pleriq;.col. iij.in x.limitatione.ff.de in ius vocand.in l. & ſi inutiliter.in ſi. C.defideicom.in l.ſed excipiuntur.col.fin.ff.de feriis. facit l.ſi. ff.de tritic.Signor.conſ.lxxiij.quæſtio talis.in princ.& lxxxvj. quæſtio præſupponitur.col.ij. & clxiij. factum ſic.col.j.Fulg. conſil.cxlix.ſuper inquiſitione.colũ.iij.in princ Socin. conſil. xxvj.num.3.litera z.¶ De tempore ad perſonas. Bart.in l.Centurio.col.viij.ff.de vulg.& pupil.Iaſ.in d. l. vinũ. Bal. in l.conuenti

uenticulam. col. iij. Soc.l.j.conſi.xciij.circa primum.in princ. col.vij. per l.qui plures. ff.de vulg.& pupil. ¶ De tempore ad modum.Iaſ.in l.vt vim.col.ij.ff.de iuſt.& iur.per.l.miles ita.§. j.ff.de teſtam mil. ¶ De tempore pacis ad tempus guerræ.Iaſ. in l.fi. C.de teſt.alleg.Bart. in l. naturaliter. col.pen. ff.de vſucap.eſt enim tunc bellum inter Deum & homines. vide Iaſ.in l.ſi ex toto.col.ij.de leg.j.¶ De tẽpore ad tempus.ff.de re milit .l.non omnis.§.à Barbaris. & l.non eſt neceſſe.ff.de probat. & l.ex perſona.C.eod. ¶ De tempore præterito ad tempus futurum.l.Celſus.ff.de ſenator .cap.ſemel.de reg.iur.lib.vj. vbi Dyn.& alij.aliquando de futuro ad præteritum. ¶ De tempore ad rem.l.miles ita.in princ.ff.de teſtam.milit.quam allegat Iaſ.in l.ſi ex toto §. fin.col.antepenul.ff.de leg.j.intellige quãdo termini ſunt pares. Gerar.in rep.l.ſi pater.C.de inſt.& ſubſtit.nu.117.Iaſ.latius in l ſi fundum col.ij.ff.ſol.matr.vbi paulò ꝫ format duas opin.cõtra iſtam regulã. l.ſi qui.C.de adult. & hæc vocatur præſumptio facti.l.non eſt verſimile ff. quod met.cauſ.not.in cap.ſcribam.præſens præſumptio.Aliquando de præterito ad præſens. Socin. conſ.lvij.num.30.lib iiij. ¶ De tempore ad quãtitatem ſeu rem.Corn.lib.ij.conſi.cvij.in hac. litera h.& ſeq. per l.ſcimus. in princ.C.de inoffic teſtam.& l. eius militis. §. militia miſſus.ff. de teſtam. milit. ¶ De tertio adiacente ad ſecundum non valet argumentũ,quãdo tertium adiacens eſt priuatiuum : non enim ſequitur,eſt homo mortuus : ergo eſt homo. Lancel. in l.de quibus.col.ij.ff de legib. ¶ De teſtatore ad legẽ vel ſtatutũ Iaſ.in l.nemo poteſt. de leg. j. ij. lect. col.ij. in ij.not. per l. ſi quis legauerit,la. ij. vbi Bart. not. de leg. j. ſed Iaſ.limitat,niſi ſit contra legem.Et quòd arguatur de vno ad aliud quantum ad interpretationem verborum & mentis.Socin.cõſ. xxxj.proſequendo.col.ij.verſ.ij.probatur per §.diſponat. in auth. de nupt.gl.in auth.hoc inter liberos.C. de teſtam.& conſ.clxx. ſuper eo.circa fin.Iaſ.in l.teſtandi.col.j. C.de teſtam. ¶ De teſtatore ad iudicem. l.ij. vbi Bal.C.de diuid.tutel.pulchrè Iaſ.in l.filiusfam.§ diui ij. lect. ad fin.ff. de leg.j. ¶ De teſtamentis ad leges, & econtrà : & de teſtamentis ad reſcripta. Fulg. conſi. clv. proponitur. col.j.& conſil.clxx ſuper eo. circa fin. ¶ De teſtamento in ſcriptis,ad teſtamentum ſine ſcriptis.Iaſ.in l.fin. col.j.de teſtam.per l iubemus. verſi. quemadmodum. vbi gloſ.C.de teſtam ¶ De teſtibus ad arbitros non tenet. Cami.conſi.xvij.Hieronym.col.

ij.in princ.per not in l. diem proferre.§. si plures. ff.de arbitr.
¶ De teste ad instrumenta.l.in exercendis.C.de fide instrum. cap.cùm Ioannes.extrà eod.Calcan.consi.xcvij.stante dicto. col.iij.circa fin. ¶ De teste corrigente dictũ suum ad partem corrigentem eius confessionem. Socin. consi. xcvij. num.14. lib.iiij. per not.in c.præterea. de test.cog. ¶ De toto ad partem,& econtrà.l.iurisgentium.§. adeò.ff de pact.l.quæ de tota.ff.de rei vend. Socin.cons. lxxxij.num.20.lib.iiij.Decius in c.apostolicæ.col.ij.vers.ij. Abbas de except.Marascotus in repet.cap.j. col.xxxvij. de constit. lib.vj.Ias. per illum text.latè in l.quisine.ff.de cõdict.sine causa.vbi ampliat etiam in exceptionibus : item in tempore.& Ias.in l.diuortio.§.quod in anno.ij.not.ff sol.matr.in l.si cui legetur.iij.not.de leg.j. & limitat.Ias.non procedere in his quæ aliqua consideratione sunt diuidua:item quando non est eadem ratio.iij.in materia stricta : sed Socin.contrà in l. multa testamẽto. §.ff. de condit & demonst. iiij in legatis.v.in falso.vj.vt non procedat econtrà, licet Alber. aliter.vij. tu limita quando totum & pars diuerso iure deferuntur. Socin. in consi.feudali.col. viij. limita respectu valoris: quia minus valet pars quàm totum. Fab.in tract. de empt.& vend.chart.xxviij.dicit tamen Alber.quòd hoc argumentum cessat,quãdo non est eadem ratio totius & partis. ff.de inoffic test l.Papin.§ sed nec impuberis.& de euict.l.exinde.Ias.in d.l.qui sine.in l.serui datione.§ cùm fundus.col.v. de leg.j.in l.si cui legetur.iij.not.eod.tit.Decius in cap.apostolicæ.col.ij de except.

¶ De toto ad totum , & de parte ad partem. Fulg.consi. xxvj. stante.col.v.Socin.lib.j.consi.lxxxvj.in causa.col.ij.

¶ De transactione ad sententiã. Ias.in l.age. ad fin.C.de transaction. per l.nõ minorẽ cod.tit.cum cõs.clvj. visa serie. in fin.
¶ De transactione ad compromissum.Socin.consi.ccc.in causa col.vj. circa mediũ.lib.ij. per l.post rẽ.ff.de transact.cũ sim.
¶ De tributis ad decumas.Bart.in l.j.C.de ann. & trib.lib.x.
¶ De tutore ad magistratum quo ad actionem, l. fin.in fin.ff. de mastr.conuen.
¶ De tutore ad prælatum. Decius in cap. reprehensibilis. iij. col.de appel. per l.non ignotum.vbi gl. C.de admin.tut. Paris de syndic.chart.xvij idem dicens ad principem.
¶ De tutore ad syndicum. Decius cons.ccxcvij.col.j.per l.j.in prine.& in §.defensores.ff.de mun.& hon.

¶ A va

¶ A verborum propria significatione Dyn. & Alb.per l.nepos Proculo.ff.de verb.signif.
¶ A verbis rubricæ & earum ordine. Ias. per illlum text. in l.j. col. iij ij. not ff.si cert.pet.
¶ A verbis narratiuis,vel quæ ponuntur in themate causa dubitationis , non licet arguere.gl.in l.j. C.quando non pet.par. vbi Ias.qui etiam ponit in l.Barbarius.ff.de off.præt.num.20. in l.serui electione.num.26.in l.cætera.§.item quæritur.num. 27.de leg j.
¶ A verisimili. Socin.lib.j. consi.lxxxvj. in causa communitatis col. iiij. vers. item arguendo. Barb.lib.j.consi.xxxij.scribitur. col.j. & consil. xliij.præclarè.col. ij.& lib.ij.consi.xvj.præclarè. colũ.ij.Burgos in cap. ad nostram.colum.xvj.de emp.& vend.dixi.
¶ A vi rationis. suprà ab identitate.
¶ A vicinitate scripturarum.l.hæredes palàm. versi. sed si notam. ff.de testam.suprà de proximitate.
¶ A vitio naturali quod excusat. l.fluminum.§.adiicitur. ff.de dam,infect.
¶ A vi comparatiui. quia præsupponit positiuum. l. ij. vbi Alber.C.de furt.non econtrà.l.certum.ff si cert.pet. Superlatiuũ verò bene quando vni soli conuenit.l.vbi autem non apparet. ff.de verb.oblig.Alber.
¶ A virtute principij.l.j.ff.de orig.iur.
¶ A virtute medij.l.Nesennius.vbi gl ff.de neg.gest.
¶ A virtute finis.ſ.à causa finali.
¶ A vulgari modo loquendi. Socin. lib.j.consi.l. xxxix.in causa agita. col. iij. post medium. Alber.l.cùm de lanionis. §.asinam molendinariam.de leg.ij.
¶ A vulgari opin. Calcan. consi.xxiij. CHRISTI.col.iiij Bal. col.ij. allegat l.librorũ §.quòd tamen Cassius de leg. iij.l.j.§. j. in verbo.circum colentium.ff de flum.
¶ Ab vsurpatione. l.iniuriarũ. §.fi.ff.de iureiur.Cyn.& Alber.
¶ De vasallo ad libertum. glo.antepenul. in cap.j. de mil.vas. qui cont. est.
¶ De verbis testatoris ad verba iudicis. Ias. in repet. §.diui.ij. lect.ad fin.per l.si quis legauerit de leg.j.
¶ De vltima voluntate ad iudicia. ff.de pig. act.l.non est mirum. Ias.in l.finiusfam §.diui.ij.lect.in fin.de leg.j per l.qui testamento.§ nec furiosus.vbi Bar.ff.de test.Rom.consclxxxvj.

in

in casu proposito.col.j.

¶ De vltima voluntate ad iudicis sententiam. Ias. in d. §. diui in fin. Rom. consil. lxxij. circa primum. in fin.

¶ De vltima voluntate ad statutum. Ias. in l. non solùm. §. morte colum xxj. ff. de oper. no. nunt. & in l. ita stipul. magna. ff. de verb. oblig. Rom. cons. cccxcix. vt præsens consultatio. col. ij.

¶ De vsucapione ad publicianã. Alex. in l. j. §. hæc quæ de seruis. in fin. ff. de acquir. pos.

¶ De vniuersitate consistente in corporibus distãtibus, vt est grex, ad vniuersitatem constantem ex rebus cohærentibus, vt est domus, vel insula. l. si grege. vbi Ias. viij. not. ff. de leg. j.

¶ Cæteros modos arguendi prout quisque inuenerit, poterit quotidie addere sub hoc ordine, etiam si comprehendatur sub prędictis, dummodo per diuersa verba, quia facilius quis inueniet vbi erit opus: nec committetur propterea superfluitas. Socin. in cap. significantibus. colum. j. de lib. ob. Decreueram hoc ordine tractare materiam Præsumptionum, in cluderéque illũ tractatũ Bar. & quæ Lucas de Penna in tribus lib. Cod. tradidit, cum aliis pluribus lõgo studio mihi glomeratis: quia ob ordinem alphabeti facilius inueniri potuissent. Sed me retraxit clarissimus Iurisc̃õsultus d. Andr. Alciatus Mediolanen. legens ordinariè Auenioni, ingens Iurista, & acutissimi ingenij, ac mirabilis facundiæ, qui mihi rescripsit se illum ędere per septem libros. & commentari titulum ff. de verb. signific. & primum librum C. stylo eleganti & Latino: & Responsorum libros ix. aliáque plura in humanitate, vt historiæ patriæ vsque ad Carolum Magnum libros x. Epistolarum lib. iij. Orationũ in laudem Iuris Ciuilis lib. iij. Epigrammatum lib. iij. in quibus multa è Græco trãstulit. Aristophanis Nubes de Græco in Latinum, seruata carminis lege. Huius itaque (vt dixerim) adhuc adolescentis tot laudabilia monumenta citò tenebimus, vltra repet. & paradoxa iam impressa. est quid mirandum in tam exigua ætate in tot facultatibus ita eminere: feliciter eum Omnipotens & ad decrepitatem vsque deducat, quò meliora in dies posteris credere possit. Ioannes Neuizanus de Butigeria, Capitaneatus Astensis & diœcesis Taurinẽsis: ciuis Astens. & incola Taurinensis.

LIBRI PRIMI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS
LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTA.

1 ¶ Nubendi facultas quibus decenter conueniat.
2 Infirmo nuptiæ sunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat.
3 Senex vxorẽ ducens, dicitur potius mortem ducere, quàm vxorem.
4 Senectus æquiparatur morbo.
5 Libido in sene execrabilis est: & senex iuueni nubens dicitur feretrũ ducere.
6 Senectus est tantum apta nuptiis, quantum bruma messibus.
7 Coeundi impotentia matrimonium annullat.
8 Constitutus in articulo mortis an possit matrimonium contrahere.
9 Matrimonij bona tria sunt: videlicet, fides, proles, & sacramentum: & vno deficiente, non tenet matrimonium.
10 Matrimonij finis duplex: videlicet, prolis procreatio, & fornicationis euitatio.
11 Matrimonium sola libidinis causa contractum an sit verum.
12 Copula carnalis ante nuptias habita an matrimonium subsequens confirmet, ita quòd Papa dispensare in eo possit.
13 Seni quare nubere non conueniat.
14 Maritus scienter ducens vxorem non cognoscibilem, eogi potest eã dimittere, si de eius incontinentia constet.
15 Desponsatio sine spe prolis, non dicitur matrimonium, sed connubium.
16 Copula carnalis an sit de essentia matrimonij: & an ætas aliquid in eo operetur.
17 Henricus Imperator voluit vxorem suam in quinquagesimo anno prægnantem publicè parere, ne malè præsumeretur.
18 Aetates hominis suas habent mutationes.
19 Maritus & vxor debent esse correspondentis ætatis.
20 Dissimilem sui diligere difficile est.
21 Mores hominum sæpe mutantur.
22 Paritas in matrimonio quare sit attendenda.
23 Regina Ioanna decapitari fecit maritum suum, quia non erãt pares.
24 Natura gaudet æqualibus.
25 Rusticum ducere nobilem, aut econtrà, indecens est & ineptum.
26 Mulier nobilis nubens cum rustico, & ex eo filios procreans, an ad illos transibit matris nobilitas.
27 Vxor sequi dicitur viri sui conditionem.
28 Donatio à rustico vxori nobili facta ob suę nobilitatis amissionem, an sit valida & permanens.
29 Desiderare vltra vires fatuum est.
30 Senibus decet viduitas.
31 Nuptiarum iteratio inhonesta dicitur, nec laudabilis.

32 Anima viri defuncti dicitur ex secundis nuptiis relictæ contristari.
33 Soboles prima communiter ex secundis nuptiis iacturam patitur.
34 Vidua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam.
35 Mulier tertio nubens præsumitur lubrica & incontinens.
36 Filia excedens xxv. annum potest incõsulto patre nubere, & ad eam dotandam cogere, etiam si nupserit indigno.
37 Vetulam reformare difficillimum est: iuuenẽ autẽ formare facile.
38 Virgines quare plus appetere dicuntur coitum, quàm viduæ.
39 Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur priuilegium clericale.
40 Vidua secundo nupta semper solet primi mariti facta obiicere, licet etiam infestissimus.
41 Mulier vtplurimum diligit illum qui florem suæ virginitatis habuit.
42 Vidua grauius peccat se prostituendo, quàm virgo.
43 Legatis factis vxori quare adiiciatur clausula, donec castè & honestè vixerit.
44 Exceptio stupri competit contra relictam petentem dotis restitutionem.
45 Mulier peccans cum alio viro, credens suum mortuum, qua pœna multabitur.
46 Pœnæ statutæ contra secundò nubentes hodie procedunt contra viduas luxuriosas.
47 Vidua secundò nubens habens ex primo viro filios, non potest secundo marito dare in dotem plus quàm vni ex filiis primi matrimonij.
48 Mulier vidua nubens intra annum luctus efficitur infamis: si milter & vir eam concupiscens.
49 Mulier hæres instituta si intra annum luctus nubat, indignam se reddit hac institutione, & ea priuari debet.
50 Vidua tutrix secundo nubendo viro perdit tutelam, nisi defunctus aliter disposuerit.
51 Mater tutrix quę propter secundas nuptias amisit tutelam, an & quo casu pœnitere poterit, vt reassumat ipsam tutelam.
52 Vidua potest impetrare à superiore licentiam nubendi impunè.
53 Ampliationes & limitationes diuersæ ad l. sciant, C. de legi. hæred.
54 Nubere intendens, cauere debet à valde diuite.
55 Ducens vxorem pauperem, ponit in domo sua tempestatem.
56 Ducens viduam ob suas diuitias, arctissimum incidit in laqueum.
57 Coitus cum vetula quàm sit nociuus coeunti.
58 Matrimonium inter absentes contractum an errore diuitiarum vel pulchritudinis vitietur.
59 Vir ducens diuitem cauere debet ne ob dotis restitutionẽ filios proprios nudet.
60 Res citius in pecuniam, quàm pecunia in rem conuerti videtur.
61 Luxuria est substantiæ temporalis destructiua.

Mulier

62 Mulierum curiositas potest rei domesticæ iacturam magnam inducere.
63 Inuidia in cultu vitanda in mulieribus.
64 Ditior dicitur is qui prædia rustica, quàm qui habet vrbana.
65 Superabundantia diuitum & ecclesiarum deberet esse fomentum pauperum.
66 Gregorius Papa abscondi fecit & occultari statuas antiquas Romanorum, vt extingueret peregrinorum curiositatem, qui curiositate potius Romam accedebant, quàm moti religione.
67 Ecclesia potest multis de causis vitiari, tam erga Deum quàm homines.
68 Emere fundum dotalem de pecuniis dotalibus, ad quid sit vtile.
69 Vxor adultera multas vt suas curiositates & voluptates impleat cautelas adinuenit.
70 Fundus datus æstimatus in dotem intelligitur datus cum omnibus suis oneribus.
71 Mulier dans dotem bipertitam, videlicet centum in pecunia, & centum in vestibus, an illa eadem marito defuncto recipiet.
72 Animalia in dotem consignata qualiter sint in dotis restitutionem æstimanda.
73 Mariti cautè procedãt in dotium receptione, ne in restitutione damnificentur.
74 Mariti caueant ne in receptione dotis promittãt restituere augmẽtum seu ante factum.
75 Statutum quòd mulier lucretur augmentum dotis, intelligendum est pro parte pro qua dos soluta est.
76 Stante statuto quòd mulier succedat marito in bonis gratia dotis quæsitis, nihilominus debet illa reseruare filiis primi mariti.
77 Marito legante vxori centum, si vidualiter vixerit, & quinquaginta si nubat, non tenetur illa quinquaginta reseruare filiis primi viri.
78 Pœnæ secundò nubentium an hodie sint in totum sublatæ.
79 Dos quo casu etiam relictis filiis reuertatur ad patrem.
80 Maritus non debet locupletari cum iactura vxoris.
81 Aduertentiæ tres pro parentibus filias dotantibus.
82 Hæreditas dicitur adeuntis à tempore additionis.
83 Stante societate an filia socij dotabitur ex bonis communibus.
84 Frater dotans filiam de bonis patris patre mortuo, alter frater ei cõputabit in partem suam.
85 Vir quare timere debeat accipere mulierem formosam.
86 Turpes vxores macellariorum tabulis assimilantur.
87 Fucamenta quo casu sint licita.
88 Mulieres quare fucamentis vti prohibentur.
89 Opienses volunt mulieres nudas videre antequam eas desponsent.

90 Simulatum non ſolet eſſe diuturnum.
91 Pulchritudo temper eſt in magnitudine corporis,formoſitas in magnitudine & paruitate.
92 Imaginatio in coitu prolis ſimilitudinẽ,aut diſſimilitudinẽ cauſat.
93 Mulieris pulchritudo in quibus conſiſtat.
94 Picturas curioſè inſpicere vitioſum eſt.
95 Mulierum genus communiter auariſsimum.
96 Pecunia fideiuſſor eſt futuræ neceſsitatis.
97 Liberalitas non dicitur eſſe in homine neceſsitatem patiente.
98 Viciſsitudo rerum iucunda eſt,& nouitas commendationẽ habet.
99 Forma mediocris communiter placet.
100 Animalia multum coeuntia breuioris vitæ ſunt.
101 Mulierem doctam ducere periculoſum eſt.
102 Vir debet præcauere ſi nubere intendit mulieri alienæ.
103 Veritatem in totum tacere quandoque expedientius eſt, quàm imperfectè dicere.
104 Vir diues,ſanus,carens ſobole propria & fraterna, non prohibetur cuicunque voluerit mulieri nubere.
105 Vxor cuius qualitatis debet virum exigere.
106 Fœmina cur citius apta ſit nubere,quàm maſculus.
107 Matrimonium non debet claudicare.
108 Adoleſcentia eſt ætas glorioſior.
109 Corpora coitu creſcere impediuntur.
110 Gula plures occidit quàm gladius.
111 Deus poſt diluuium ſtatuit ætatem hominis non excedere tempus centum & viginti annorum.
112 Qualitas coniugum quæ eſſe debeat.
113 Nubere vicino melius eſt quàm extraneo.
114 Nuptiæ non debent eſſe coactæ nec violentæ:tales enim ſolent malum parere exitum.
115 Filia præſumitur eſſe ſimilis conditionis cum matre.
116 Vir nubere volens cum filia virgine,conſiderare habet ſi ſit bene educata.
117 Nubere cum affini prohibetur niſi cauſa publicæ vtilitatis, & cum ſummi pontificis diſpenſatione.
118 Principio malo inchoata, malum conſueuerunt exitum inducere.
119 Matrimonium metu contractum nullum eſt,& à fortiori violentia.
120 Matrimonium dolo procuratum an ſit validum.

1 AMPLIANT† primò ſupra ſcriptam eorũ concluſionem, ſecundum practicam Ferrar. in prin. allegatam, maximè procedere in vi-
Pauper. ro paupere. Et hoc propter ingentia onera matrimonij, maximè in ſobole nutrienda: Somnium Viridarij. lib.ij.c.ccxcvii .in fi.ſa-
cit Aeneas Syluius epiſt.cxxxvij.Petrus.licet epiſt.xlv.ipſe co-
netur

netur poſt factum conſolari maritum. Et ibi pulchrè narrat. qualis vxor ducenda ſit.facit illud Philoſophicum,Si diues es, & ſanus quandoq; potes,ſcilicet vxorem ducere.& Amadeus in dialogo de Amicitia.char.xxxiij.quòd nummus vincit,regnat,& præcipit,& ab omni malo nos defendit,& nummis omnia parent.Bertach. in tract.de epiſcop in fin.viij.part.libr. iij.eſt char.lix.refert de hoc elegiam Properti.j. pulchrè Barba.lib j.conſi.xiij.clementiſsimi. colum j.& in c.ſignificantibus.col.vj.vbi Felin. de offic.deleg. ideo pauper vbiq; iacet. Nec facilè emergunt,quorũ virtutibus obſtat res anguſta domi.Conuenit in propoſito reſponſum Ciceronis de ſotulare. refert Baptiſta Pius in annotationibus poſterioris. c. cxvij. Gellius lib.ij.c.xxiij circa fi.

¶† Ampliant ſecundò in infirmo. Somnium Viridarij vbi ſ. 2
proximè,quoniam eo ipſo mortem cum vxore ducunt: nam coitus vitam abbreuiat,Auicenna in prima fen. cum ſimili.vt Coitus vitã abbreuiat.
Anteros Fregoſij chart.xxviij.& in libr.de long. & breuitate vitæ.vbi propter hoc dicitur, quòd mulus eſt longioris vitæ, quàm aſinus.& ibidem cõmentator dicit, quòd ideo caſtrati plus viuunt.Et idem Philoſophus j. de Animalibus, quòd gallinæ multum ouantes citò moriuntur.& xvij. quòd arbores quæ multum fructificant,citò deſiccantur:quia cibus eorum tranſit in ſemen & in lib.de regimin. princip. quòd coitus eſt deſtructio corporis,& abbreuiatio vitæ:& parte x problem.xlviij.quòd maſculus eſt longioris vitæ,quàm fœmina, niſi ſit multum coitiuus. Archiep. Flor. ſtatim allegandus.frater Lud.in tract.de Veritate contrit.de peccato luxuriæ char. ij.frater Greg. Britannicus in Sermonib.funebrib.vulgarixandis,additis primæ impreſſuræ.Serm. xj incip Quanquã viri docti. Papa Pius ad Turcum.epiſt.vij.char xix.Stephanus Canuti in tracta. de regimine caſtitatis.Guayner.in Practica, in tract.de Poſte.in c.de coitu.Item & facit coniuges intemperatas Aegidius li ij.parte j.c xx. Nec maritus ex infirmitate excuſaretur à reddendo debitum.Angel.in §.impetu inſtitu. de leg.Aquil.nihi ſic faciendo ſe poneret in periculo vitæ: puta quia eſſet ethicus,vel alio modo debilis,vel infirmus.Præpoſ. in c.ij.de coniug.leproſ.Angelica in verb.lepra.& in verb.debitum.§ iij.& ſeq.Archiep.Florent.in tract. de matrimonio, cap xxix.

¶† Ampliãt tertiò vt maximè procedat in ſene,per rationem 3

proximè dictam, quoniam in vltima comœdia dicit Terent.
4 quem refert Panorm. in c. magnæ de vot. quòd † Senectus per
Senex ducit mortem, nõ vxorem. seipsam morbus est. Eraſmus prouerb. cccccxxxviij. ij. parte. Marian. in cap. quoniam frequenter. vt lite non contesta. col. iiij. vbi Felin. §. j. col. iiij. gl. in Pragmatica. de collat in verb. permutationis. est char. xcvij. vbi dicitur, ꝙ imò senex præsumitur minus viuere, quàm æger. facit tex in auth. de quæst. cum gl. in ver. graues. in l. is qui. Bened. de Plũb. & ibi post illa ff. de fideicom. liber. in tract. de translat. Concilij Basilien. col. xxx. vers. est præterea regulare. Et sic senes dicũtur omnes infirmi. l. ciuitatibus. vbi cũ in fine princip. ff. de leg. j. & bis pueri senes. Polyd. Prouerb. cv. & Aeneas Syluius epist. ccj. pupugerunt. post mediũ. propterea Codrus serm. j. char. iij. dolebat se vocari, Barbam: quo nomine solent adolescẽtes senes nuncupare. Et propterea dicebat frater Bernardinus in prima parte Rosarij. serm. xxiiij. litera p. vbi dicit quòd puella ducta à sene, potest feretrum secum deferre pro tumulando maritum.
habetur late in libro septem sapientum Romanorum lingua
5 Gallica composito. char fin. Et sunt frigidiores: † & libido in sene est execrabilior Panor. & alij in cap. in iuuentute. de præsumpt. & Cicero in j. Offic. post medium c. senibus. dicit quòd luxuria omni ætati turpissima, senectuti fœdissima est. Comes Purlliarum in lib. de educatione liberoru. char. xij. de Senum vita. Et adolescẽs luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit. secundum Senecam quem refert curia Tholosana. q. cccxlvj. in additione. facit Eraſmus in Moria char. vj. & xiiij. Militat in teneris annis. Amor hospes amœnus: Est in canicie ridiculosa Venus. gl. inst. it. de succes. subl. in. §. fin. glo penul. facit Alber. in rub. de senectute Et dicit Portius instit. de nupt colum.
6 iiij. quod † senectus est tantùm apta nuptiis, quantum bruma messibus. Ridiculũ loci genus est sponsus senex. Nauis stultifera chart xv. de antiquis fatuis. vide Ant. de Prato in tract. de secund. nupt. char. xxxv. col. j. & ij. Petrarcha lib. vlt. epistо xx. & quid. char. ij. Et dicit Aeneas Syluius epistola lxxxiij. plura, quòd cũ omnibus infideles sint fœminæ: senibus quidem infidelissimæ sunt. Propterea Fulg. dicebat seni amico suo, Si capis iuuenculam, faciet tibi cornua. vt per eum in l. præcipiunt ædiles. ff de ædil. edict. Nec te decipiat idem Aeneas epistola cccxxj. ad Fesceram, dicens, quòd sæpius agni præmoriuntur ouibus. Nec Eraſm. iij. par. Prouer. ccccxc. semper seni iuuenculam

culam subiice: quia loquitur de modica distantia ætatis, quia in ea bene vir debet esse senior muliere: & senum coitus minus aptus est ad procreationẽ sobolis. secũdum Philosophũ in vij. Polit Et licet senes multos videamus amantes: amatos autem raros, tolle exẽplum ex prouerbio, Maria per rauena. propterea dicebant Salluſt. & Terent. quos refert Luc. de Penna. in l. ſi col. fin. C. de promit. lib xij. Et Guliel. Rouille in tractatu de descriptione Iustitiæ lib. ij. c. xiiij. quòd hæc ætas est maximè odiosa adolescentulis: fortius & non improbabiliter dici posset quem esse adeò senem vt non posset cõtrahere matrimonium: quãdo scilicet propter antiquitatẽ esset deductus ad totalẽ impotẽtiã coëundi. c. ij. de frigid. & malef. vbi Præp. post d. Ant de But. & dicit ibi Panorm. & sequitur Soci. in l. j. iiij. col. ff. sol mat. quòd † matrimonium non valet cum illo 7
qui generare non potest: & quòd ita se habet cõmunis opin. Fulg consil. ccxij. quædam mulier. col ij. versic. in primo, per l. pen. C. de nup. bene facit quod voluit Nic. de Vbal in tract. de succes. ab intest. in j. par. in vj specie filiorum. col. vj. vbi in illa q. † an constitutus in articulo mortis posit contrahere ma- 8
trimonium; dicit esse cõsiderandum, An in illo momento potuisset esse aptus ad generandum. Faciũt plura quæ in eadem q. tradit d. Ant. de Rosel. in suo tract. legitimationum. iij. char. vbi dicit, quòd † cùm sint tria bona matrimonij, fides, proles, 9
& sacramentum. c. omne itaq;. xxvij. q. ij. Curtius consil. lxvj. sapienter. col. iij. Iaſ. in l. j. col. xij. ff. solut. matr. Io. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. char. xiij. in col j. Gilbertus post ij. Oeconomicorum Philosophi. in quæstionib. char. vj. deficiẽte vno, & sic bono prolis, nõ valet matrimonium. Præpos. in cap. tanta. col. iij. & seq. C. qui fil. sint leg. Et per hoc fundamẽtum Portius instit. de nupt. col. iij. dicit senem nõ posse nubere. fortius dicẽdũ videtur, secũdũ Præp. in rub col v. & in c. tua nos. j. not. de sponſ. quòd licet in matrimonio sit duplex finis, scilicet prolis procreandæ, & fornicationis euitandæ: si tamẽ pars in vnum finem tantùm cõsentiat, scilicet carnalis copulæ, non dicitur matrimonium. facit Socin. consil. xxviij. circa primum. Affectus fornicationis in copula, non perficit sponsalia.
in col. ij & iij. versic. ij principali. vbi si quis ducat vxorẽ causa libidinis explendæ non est matrimonium. Idem si quis bona intentione contraxit sponsalia de futuro, deinde fornicationis affectu talem sponsam cognouit, non est in veritate matrimonium. Quod vltimũ procedere posset in foro conscien-

Senes odio sũt adolescẽtulis.

tiæ secundum Anch. in regula, possessor, in viij. col in iiij. opp. Panor. in c. ex literis. el j. de spõs. quem refert Pich. in l actione. char iiij. C. de transact Alber. in Dictionario. in verb matrimonium iiij. Socin. iiij. volu. in Bonon. cons. cxix. circa primum dicit etiam Felin. in c. cùm M. Ferrar. col. pen. de cõstit. quòd licet dicamus ꝙ carnalis copula post sponsalia illa conuertit in matrimonium: tamen hoc non procedit quando talibus sponsalibus fuisset per partes renũtiatum, vel sponsa fornicata esset cum alio: quia per talem fornicationem soluuntur sponsalia. c. quemadmodum. de iureiur. vbi Panor. in iiij. not. licet protestatio quòd non cognoscit sponsam animo contrahendi, etiam sponsa consentiente non valeat, secũdum Panor. quem refert Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. protestari. Sed in foro conscientiæ statur veritati & non præsumptioni legis, vt Guliel. de Monteser. in commento Pragmaticæ sanctionis. ij. par. est char xxij. Formarium prouinciale char xlv. secus ergo in foro contentioso. Afflictus constitutione, si quis rapere. iij. col. q. v. Et not. suprascriptum consilium Socin. xxviij. in iij. col. cõtra vnam not. decis. Bald. quẽ refert Claud. in rub. ff. sol. matr. vbi dicit, † quòd sicut Papa nõ potest dispensare super matrimonio carnali copula cõsummato, pari modo non posset dispensare si copula præcesserit matrimonium, licet non fuerit postea secuta. Et de copula, an perfectè secuta sit, statur dicto viri. Zabarel. in cle. j. col. v. de consang. & affin. Barb. in tract. de Cardin. ij. par. q. ij. est char xxv. col. ij. vbi dicit, donec probetur contrarium. Et si ambo coniuges dicant copulam secutam fuisse, vel non fuisse, debet iudex eis relinquere conscientiam in manibus suis. arg. in c. muliere. de iureiur. Anch. consil. ccx. incip. facit dubium. in fi. Panor in c. consanguinei. col. ij. de re iud. Luc. de Penna in l. j. col. secunda. C. de cond. inpub hor. lib. x. Archid. in c. denique. iiij. dist. colum. j. Angelica in verb. confessio. in § iiij. Bene fateor quòd in dubio capietur coniectura, quòd cognoscens sponsam illam, cognoscat tanquam vxorem, non autem causa libidinis explendæ, per regulam l. marito. ff. pro socio. Portius instit. de nup. col. iij. Est bene verũ ꝙ de hoc ex quo dependeat ab animo fortasis staretur iuramẽto sponsi. gl. sing. in § aliæ. instit. de act. Hipp. in rub. de probat. col. xxvij. Curt. Sen. in rep. l. admonendi col. xxix. Bauer. de virtute iuramenti. priuileg. iij. nisi fortè dicas hoc procedere, nisi iurãs haberet præsumptionem

Soluuntur sponsalia q

nem contra se: intelligendo tamen vt Decius in c nouit. vlti. col. de iud. Cùm igitur isti adeò senes non possunt dici habere spem prolis, nec eius respectu contrahere matrimonium videtur quòd vxorẽ capere non possint. nõ enim sufficit eis quòd super ripam Acherontis vitulus depastus sit, nisi antrum subin trauerit. Præpos. in c. fraternitatis. in princ. de eo qui cog. consang. vxor. suæ. Portius instit. de grad. cog. col. iij. quia verus coitus non fit sine erectione virgæ. Aristot parte iiij. problem. xxiij. & nisi intret: nec sufficit emittere semẽ inter crura. Cum. cons. xcv. incip. Christophorus. nec sufficit etiã rectè ambulare. si iter nõ perficiat. Et sic habere hastam rectam sine effectu. Socin. in l. j. col. iij. ff. sol. mat. ¶ † Et ista opi. quòd nubere non posit, cõfirmatur. & primò, quia secundum d. Ant. de Rosellis vbi 5. ratio prolis est illa quæ potissimè attẽditur in matrimonio. patet: quia dicitur, Erunt duo in carne vna. Gen. c. ij. Matt. xix. in c. ad apostolicam. de conuers coniug cap. j vbi Præp. iij. not. de cõiug leprosi. Maria. in rub de foro compet. col iiij. Socin. cons. xvij. 5. dicta. col. pen. versic. quantum verò attinet. & ccxxvij. præsens. col ij. vers. quibus suppositum vnũ duo ad faciendum vnam carnem. Ergo debet principaliter attendi. Ita quòd etiam si aliæ concurrerent, non sufficeret. Alber in rubr. C. de sponsal. col. fi. vers. vtrũ illa quæ dicitur. & in l. cùm quis. col iiij. vers. circa tertiam. de nat. lib. & in suo Dictionario in verb. matrimonium. x. alleg. xxxij. q. vlti. per totum. & ibi Archid. Gl. in cap. post translationem. in vers. cessante. de renunt. cum sim. vt Hipp. in l. si quis viduam ij not ff. de quæstion. Iaso. in l. in testamento. col. xij versic. iij. facit. C. de testam. milit.

Senes non habẽt spem prolis. Perfectio copulæ.

13 Ratio prolis principaliter attendenda.

¶ Secundò cõfirmatur ex decisione Panor. quam refert Hippol. not. clxv. scriptum. vbi † si maritus scienter duxit vxorem non cognoscibilem, & dubitetur de eius incontinentia, debebit cogi per episcopum talem vxorẽ dimittere. & aliam capere. ¶ Tertiò cõfirmatur ex decisione Feli. in cap. cũ sit generale. col. viij. versic. demum scito. de foro compet. vbi dicit, ꝙ † si aliqua desponsatur sine spe prolis, non dicitur matrimonium, sed connubium; & talis mulier erit concubina. cap. Ioseph. xxxij. quæst. ij. Et si hæc vera essent, quomodo saluaretur illa principissa, senex vidua, quæ vt expleret libidinem, sine peccato, cùm per ætatẽ esset sine spe prolis, nec reperiret maritum suo statui congruentem, clam matrimonium contraxit cum aliquo iuuene, contrariam opin. tenuit Bald. in cap. quemadmod

14

15

modum.ad fin.de iureiur. Iason in l.sed est quæsitum.j not.ff. de lib.& posthum. pro quo videtur facere quæ dixit idem Ias.
16 Senex potest nubere. in d.l.j.col.xij.ff.sol. mat. vbi vult quòd etiã decrepitus possit contrahere matrimonium. † & dicũt Theologi plura ad propositum in illa quæstione, dum tenẽt quòd inter Mariam virginem, & Ioseph, fuerit verum matrimonium. frater Martin. Lutherus in ser. de Matrimonio circa med. dicens, quòd Deus coniugibus concessit eam delectationem, etiamsi illa sit circa spem fructus. præterea, vt inquit Philosophus vij. Politicorum. Et in lxx. anno potest generare. Et Solin. de mirab. Mundi. char.iij. cap.iij. enumerat plures senes qui genera-
Aetas procreandi sobolem deficit. runt filios.licet Fulg.consil.ccxij quædam mulier. col.ij.dicat quòd rarò sexagenarius possit generare. sed Surgetus in Enchiridio militari, char. vij. allegat text. in contrarium in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adopt & Ludou.Ferrar.in Aenea muliebri cap. ij.char.viij.dicit,quòd vt plurimum generant vsque ad sexagesimum:quem si excesserint,procedunt vsque ad septuagesimum, & aliquando vsque ad septuagesimumquintum:& ibi refert quosdam genera sse etiã post octuagesimum.Socin.in iij vol.consi.lxv.super proposita. Idem dicit de octuagenario.Et dicit Afflictus cõstitutione, post mortem.col.fi. quòd ipse procreauit tres filios masculos post eius annum sexagesimum.& Guaynerius in practica,de ægritudinibus.meretrix cons.xix.dicit quẽdam nonagenariũ genuisse filios.licet Laudens.in cap ficut.§.Titius.si de feud.fu. cõtrouer.iij.colum.Iac.Ardiz. in prima feudali. char.vj in rubr.si infrau. detur. vbi Ioan. Blanchi. char.vj.in rub de illis qui possunt rem in feud.dare colum.iij.in fin.Iacob. inuest in vers.& cum pacto quòd ipsi vasalli & eorum hæredes. col.ij. versic. tamen volo. dicant, quòd sexagenarius non habet amplius spem procreandi sobolem. Claud. super Luc.in princ. charta vij.mulier autem benè cessat citius à pariendo : nam Philosophus,vbi suprà, statuit tempus cessandi à sobole in quinquagesimo anno.l.si mulier,quinquagenaria.C.de leg. hær. quoniam talis rarò visa est concipere:licet quandoq; euenerit. Secundum Bald. libro iij consil .lix. verba col.fin.quo casu partus nihilominus erit legitimus secundum Ias.in dicta l.sed est quæsitum. colum. prima. licet ad hoc probandum requirantur probationes euidentiores. † Et propterea Henricus imperator voluit, quòd vxor sua huius ætatis palàm pareret, ad
17 euitan

euitandas suspiciones. Archiepisc. Florent. in iij. parte historiæ.tit.xix cap.vj.in princ.Afflict. in procem. constitutionum. §.nos itaq;.col.ij.est char.xviij.Soci. iij. volum. consi. cxxxvj. visum fuit col.ij facit Ioan.de Platea in §.pen.ad fin. instit.de excus.tut.extendebant suprascriptam ampliationem maximè procedere quando isti senes volunt capere istas puellas.per ea quæ dicta sunt in principio istius ampliationis;multum enim
Disparitas inter coniuges. aduertere debẽt ad istam disparitatem ætatis.nam, Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenci,Tam premitur magno coniuge nupta minor,secundum Ouidium,quem refert Præpos.in c.fraternitatis.col.xiij.de frig.& malefic.omnia etenim debent suis temporibus cõuenire.Panor.in cap.j.col.antepen. de probar.Ideò si qua voles aptè nubere,nube pari.Bald.in l.si maior.C.de leg.hæred.Hostien.in Summa,de testibus.vij.col. vers.his autem deficientibus.Ioan.Fab.in rubr.instit. de nupt. latè Io Lupus in repet.c.per vestras.de donat.inter vir.& vxo. est in toto opere.char.lxxxj.col.ij. † ætates enim habent suas 18
Aetates habent suas mutationes. mutationes.hinc dicũt medici, ꝙ de septẽnio in septẽniũ mutamus cõplexionẽ:imò de sex,secundũ Calẽdariũ pastorũ lingua Gallica compositum,in secũdo procemio.Guil.Rouille in tractat.de rescriptione Iustitiæ.lib.ij. c. xiij. ponit de varietate adolescentiæ.Ideò Salomon Prouerb. xxx. dicebat se penitus ignorare viam adolescentis,ex quo tot ætates eam subsequuntur.gl in §.his itaq; in verb.auertit. instit. de iustit. & iur. Rosariũ Busti.ij parte.serm. xxv.litera x.† Si maritus & vxor sunt 19
correspondentis ætatis: quæ placebunt naturaliter vni,pariter alteri:si econtrà,secus erit.iuuenis voletire dormitũ,senex voluerit stare penes ignem, quoniam in lecto omnino dormire nõ posset.Aphrodis.iiij.parte.problem. ij. Itẽ iuuenes sunt liberales,& in senibus semper iuuenescit auaritia.Card.in clem. vt professores.de decimis.Aegidius de regim.princip. lib. j. c. ij.col.iij.Item carne che cresce,non po far che non repete : & can vechio, non vol festuchio. ergo amor conseruari non poterit vbi tanta erit diuersitas animorum.cap.de nuptis.xxxj.q. ij.Luc.de Penna in l quoties.C de agricol.& man.lib.xj.Idem velle,idem nolle,est firma amicitia : secundum Sallustiũ ante medium Catilinarię.glos.fin.in l.latæ culpæ.ff.de verb.signifi. & Philosophus in ix. Ethic. vbi enumerat quinque quæ sunt propria amicitiæ : & quintum dicit, quando amicus concordat cum amico,in omnibus delectaturus & contristaturus. & inquit

inquit Philelphus decade ij. ſatyra tertia. incip. lingua. Diſſi-
20 miles †nam nemo ſui dilexerit vnquam. Philoſ. j. Oeconomi-
cæ, quòd diſsimilitudines morũ inter virum & mulierẽ nuſ-
quàm ſunt amandæ. diſsimilitudo eſt cauſa inimicitiæ. viij.
Ethicorum. Et Cicero poſt mediũ de Amicitia, Diſpares enim
mores, diſparia ſtudia ſequuntur, quorum diſsimilitudo diſſo-
ciat amicitias: vnde ſequitur, quòd non diligitur quod de fa-
cili contemnitur: quia nullum bonum niſi voluntarium. Luc.
de Pẽna in l. j. col. xxxvij. C. de pub. læt. lib xij. Guiliel. de Mon
teferrato in commẽto Pragmaticæ ſanctionis. chart. xlj. gl. in
cap. cùm locum. de ſponſal. vbi text. dicit, quòd ex multo ma-
trimonio generantur ſcandala, & malus exitus. dicam infrà in
qualitate volentem. vide calamitatem puellæ nuptæ ſeni, per
Bocatiũ in Ameto. char. lxij. dum introducit Agate ſe cõque-
rentem. facit Eraſm. chart. xxiij. prouerb. cxix. & ſeq. æqualis
æqualem delectat. & chart. xxviij. prouerb. clxj. Caſeus caſeã
ducit. & in vita Ioan. Mirandulæ, chart. vij. ſimilitudo nanque
amoris eſt cauſa. Amadeus in dialogo de Amicitia. chart xvij.
Aetates enim habent diuerſos inſtinctus. propterea Paulus j.
ad Corinth. cap. xiij. dicit: Cùm eram paruulus, loquebar vt
paruulus: quando autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant
paruuli, refert Barbat. lib. j. conſi. j. colum. xxx. & lib. iiij. conſi.
lxxxviij. clemẽtiſsimi. col. penul. & lxiiij. ſcribitur. col. iiij. lib.
21 j. facit †Cicero in lib. de Amicitia, Mutari etiam mores homi-
num ſæpe dicebat, aliàs aduerſis rebus, aliàs ætate ingraueſcẽ-
te. Atque earũ rerum exẽplum ex ſimilitudine capiebat ineun-
tis ætatis, quòd ſummi puerorũ amatores ſæpe vnà cum præ-
texta & toga deponerentur. facit Petr. Subert. in tract. de vi-
nea Domini. vj. parte. cap. vij. col. iij. facit Butr. conſi xxxviij.
in q. col. ii. dum dicit: Nunc autẽ maturius ætate operãte. &c.
Contentetur ergo ſenex de honore qui ſibi præſtatur. iuxta
not. in l. cùm quid. ff. ſi cer. pet. vbi Iaſ. in vtraq; lectura. Cepol.
in tract. de imp. milit. delig. & ſe conſoletur cum Cicerone de
Senectute. Et Petrarcha de remedio vtriuſq; fortunę lib. ij. dia
logo cvi. de Senectute. & epiſt. lxxxix incipit vna. nuptias ve-
rò relinquat iunioribus. Et ſi qui adeò delirent vt puellam ca-
piant, prout euenit ſenibus diuitibus, & puellis pauperibus,
quas ducũt ſine dote, aduertant mariti ſenes vt dotem conſti-
tuant: aliàs eis defunctis ſuccederet mulier in quarta, tam ex
teſtamento, quàm ab inteſtato: tam exiſtentibus filijs, quàm
non.

non. auth. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi Pepus ad fi. exclamat notandũ pro puellis, vt non curent ſibi dotem conſtitui, quoniam per eam perderent quartam partem omnium bonorum mariti.

¶ † Ampliant quartò vt maximè procedat in ducẽte imparẽ. 22
Alex lib. vj. conſi. ccix. ponderatis. num. 7. dicens conſideran-
dam paritatem ratione nobilitatis, potentiæ, diuitiarũ & ho-
noris, per rationes ſ. proxim. alleg. vbi dictum fuit de impari-
tate ætatis. Idem ſi ſit imparitas ratione proſapiæ: patet ex di-
ctis Corij in Chronica de anno M. cccxv. vbi † regina Ioan- 23
na fecit decapitari maritum ſuum. & altiora te ne quæſieris.
Eccleſi. iij. Et ſi nõ potes quod velles, velis quod potes. l. mul-
tùm intereſt. C. ſi quis alt. vel ſib. & ſi non poteſt habere domi-
nam, contenteris de ancilla. Codrus ſerm iiij. circa fin. quia &
miles frequentius equitat curtaldum, quàm ſonipedem, licet
non tantũ valeat. & Symmachus philoſophus dicebat, † quòd 24
natura ſemper gaudet æqualibus, & familiare ſibi eſt omne
quod ſimile eſt. Et in habentibus ſymbolum, id eſt, ſimilitudi-
nem, facilior eſt tranſitus. l. quod Nerua. ff. depoſ. & Cleobulus
philoſophus dicebat, vxorem ex paribus ducere: † quia ſi ruſti- 25
cus nobilem accipiat, ſemper eum ruſticum vocitabit, & con-
temnet: nobiles enim ſemper odiunt ruſticos, & ẽcontrà. Io.
de Selua in tract. de beneficio. iij. parte. q. vij. col. ij. poſt Bald.
in l. per adoptionem. ff. de adopt. & ruſtici debẽt ire pedeſtres,
non equeſtres gl. in l. idémq; §. idem Labeo. ff. manda. nec de-
bent portare arma in itinere §. ſi quis ruſticus. de pac. tenẽ. &
debent comedere panem groſſum, caſeum, cępe & fabas: non
panem album, nec pullos. gl. ii. & iii. in ſeruis vrbanis. ff. de leg.
iii. quia debent talia dimittere nobilibus, vt ibi. & in cap. non
cogantur. xli diſt. Ioan. de Selua vt ſ. gl. ii. in cap. epiſcopus. x.
q. ij. Barbat. in tract. de Cardin. q. vi. col. vi. Moder in tract. de
profect. cleric. chart. lxxxix. Felin. in cap. cùm omnes. col. xvj.
de conſtit. dixi in meis clauſulis inſtrumẽtorum. in verbo, li-
tis & extrà. & ruſtici ſunt plerunq; ſine pecuniis, quas nec opta-
re audent. l. domini prædiorũ. C. de agric. & cenſ. lib. xi. & ſan-
cta ruſticitas omnia palàm habet. gl. j. §. itẽ Seruiana. in verb.
coloni. inſtit. de act. licet noſtra interſit facultates & pauperta
tẽ noſtram nõ detegi. gl. in l ij. C. quando & quib. quarta pars
deb. lib. x. dicam reſpondendo ad viij. ampliationem. nobilis
etiam nullatenus debet capere ruſticam, vt patet ex prædictis.

&c.

& Franciſcus barbarus de re vxoria.cap.iiij.de vxoris ducendæ nobilitate. & Aegidius de regimine princip. lib.ii. parte j.
26 cap.xij. † volunt nobilem ducendam propter multitudinem affinium, & illa pauca nobilitas aliqualiter tranſit in filios.gl. ſuper Regulis Cancel.Iulij. chart.iij. Barb.in cap. Raynutius. col.iij.ij. not. de teſtā. Sidonius Apollinaris libro iiij. epiſtol. xxj.incipit,eſt quidem Purpur.in l j num.xiiij.C de in ius vocand.facit Paul. de Caſt.in l.j.C.de cōd.inſert.col.j.dum dicit quòd CHRISTVS fuit de ſtirpe Dauid.licet Bonon.in tract. de nobilitate.quarta parte num.23.velit contrà,tamen in col.
27 fin.dicit, quòd ex toto nobilitas materna non perditur.† licet aliàs dicamus mulierem intantum ſequi conditionem viri, quòd ſi ſpuria capit legitimum, fit legitima. Decius in l.ij. num.8.ff.de reg.iur. † nimirum quia tali caſu iura permittunt
28 maritum donare vxori in recompenſationem perditæ nobilitatis.gl. in l.ſi voluntate.C.de dot. promiſſ. Iaſ.in l ſi diuortio. ſol.matr.Præpoſ.in cap.fin.in fi.ij.colum.de donat.inter vir.& vxor.Ioan.Lup. in repet.illius rub. char.iiij.& v.& char.xiiij. vbi limitat.& ibi charta ſeq. dicit quòd nihilominus vir nihil capit ex nobilitate vxoris.& ibi pulchrè,an filius capiat à matre aliquid nobilitatis.& chart.xxvj.vbi dicit quòd non perdetur talis donatio per tranſitum ad ſecunda vota: quia dicetur potius permutatio, quàm donatio.Curt. Sen.conſi.liij.ſuper duobus col.iij. Et vidi vnum ruſticum in teſtamento prohibere hæredē ne duceret nobilē, ſub pœna priuationis hereditatis.& in ſimili dicit Oldr.cōſi.xvj.ſe habuiſſe caſum q̄ teſtator dixit q̄ filia nō nuberet,niſi filiis mercatorū,ſub pœna priuationis hæreditatis.Et q̄ intelligitur prohibita etiā in ſecundis nuptiis: licet ſecus in caſibus permiſsiuis,quia in eis intelligitur ſolùm de primis. refert Felin.in cap.ij. col.fi.de treuga & pac.in c.j.col.vij de ſponſal.Decius in cap.nam cōcupiſcentiam.iij.not de conſtit. Iaſ.in l.duobus. §.eum qui.colū.fin.ff. de iureiur.& inl.diuortio §.quòd ſi in anno.col.fin.ff.ſol.matr. in l. Titia.num. 15.in l.ſi ſic ſtipulatus.not iiij. ff. de verb. obl. Et concordat Frāc. Barbar. de re vxoria. cap.vij.de temporis & aliarum rerum momento ad mutanda cōſilia.has duas im-
29 paritates valde damnat Io.Fab.in rub.inſtit.de nuptiis.† quis non debet deſiderare vltra vires ſuas. Bart.in rep.l.Barbarius. ff.de offic.præt. col.iij.nam quanto gradus altior, tanto periculoſius cadit. Calcan.conſi xiij. incip. quòd dominus Bertachinus.

chinus.col.v.cap.pueri.j.q.j.Specul.in tit.de aduocat.§.nūc de exordiis. num.28. propterea Ouidius in Triſtibus dicit, Amicitias & tibi iunge pares. omitto quæ dicit Apuleius in Philoſophia.chart penul.nam in lente vnguentum.&,Nihil cum fidibus graculo. & nihil cum amaracino ſui. vt Polydorus proverb.xxxvj.& ſequent.& cxlvj.vbi dicit,Pares cum paribus.& ccxcvj.Eraſmus in parte prouerb.dcxxxiij.æqualem tibi mulierem inquire. Biblia Aurea clxxxiij.de matrimonio rationē ponit. Ariſtot. x.parte. problema. liiij. Aegidius vbi ſuprà. In amicam verò quanto nobiliorem & digniorem aſſumes, tanto melius pro te. ſecundum Bocatium in Philocolo. lib. iiij.c. xlvij. cuius amor ſola habilitate loci quandoque poſsidetur. ſecundum Bal.in cap.literis.de præſump.referētem illos duos verſus, Villanam precibus, burgenſem munere quære: Gentilem capiēs opportunitate loci. Licet facilior ſit deſcēſus,quàm aſcenſus,ſecundum Virgil. quem refert Iaſ.in l.iij. §.filius autem col.iij ff. de lib & poſth. dicit tamen Cyn.in l.i.C.de mul. quæ ſer.propr.ſe mouet quòd ſuſpirium nil valet ſine auro:ſed ferrum præponitur auro, quia propter ferreum membrū inſignes etiam mulieres ſeruis etiam vilisimis ſe exponunt. & Apoſtolus j.ad Timoth. v.

§ † Ampliant quinto maximè procedere in capiente viduam. 30 Viduæ nolū nubant.
debemus enim illis ſuadere viduitatē frater Iacobus Magnus in Sophologio Sap. vlt. chart. frater Hieronym. de ferraria in ſuo tract.de vita viduali. Alexan.in l.mulier.§.cùm proponeretur. ff. ad Trebel.Io. Montaigne in tract de bigam.q.j.col. xiiij.& q.vj.col.iij & ſequen.Angel. conſi.ccxcvj. Doctor inſignis col.penul.Nicol.de Vbal in tract.de ſucceſ.ab inteſt. ij. parte principali. col. v.S. Hieronym. in iiij. parte Epiſt.lib.vj. epiſt.j. & lxij.Votius partis,quæ incipit,Vetus ſcripturæ.& lib. vij epiſt.xxiiij. incip. obſecro.& quatuor epiſtolis ſeq.Roſatiū Buſt.lib. ij.ſerm. xxvij parte.ij. per totum.Corn. in l pen.col. fin.C.de indict.vid tol.Socin.in l.hæc conditio.col.ij ff de cō
dit & demonſtr.dicens † quòd reiteratio nuptiarum eſt con- 31
tra honeſtatem,& quòd magis expedit reipublicæ honeſtatē ſeruari,quàm multiplicatio populi, procedēs ex corruptis moribus.facit Plutarchus problem. ciij.& Ant in Peregrino vulgari lib.ij.cap.xxiiij. vbi enumerāt plures relictas iuuenes ſeruaſſe viduitatem. & inter cæteras Yol.ducem primogenitā regis Franciæ, ducisſam Sabaudiæ: cui addo Blanchnam pariter Sabaud.

baud. ducissam, filiam Gulielmi Marchionis Montisferrati, quæ in oppido Garignani patriæ Subalpinæ hodie miraculis fulget. Et dicit Erasmus in sua Moria. char. v. quòd semel experta matrimonium, nunquam illud repetere velit, nisi obliuionis sibi nomen adfuerit. plura Apuleius oratione j. & latius
32 ij. † Et ex secundis nuptiis cõtristatur anima mariti defuncti. §. nos igitur volentes. in auth. de nupt. Ang in §. actionũ. col. xxvj. in fi. instit. de act. sicut cadauer occisi contristatur, omitendo sanguinem ex superueniente præsentia occisoris. Paris de Sindicatu. chart. xcj. col. ij. Francis. Pauinus in consilio beati Simonis. col. xiiij. ver. indicium aliud fuit fluxus sanguinis. Gritus in serm. in sabbatho ante Dominicam Palmarum circa fin. j. part. Arist. in lib. secretorum ad Alexand. circa xv. partem. ponitur ratio. & in septima parte Problematũ, problem. vj. frater Michaël. Dominicus de Guelfis & Gibellinis. chart.
33 viij de quinto præcepto. † Item contristatur primi soboles, d. authentic. de nupt. §. soluto igitur. Et audiui quòd mater beati Simonis Tridentini, in cuius casu fecit illud pulchrum consilium Francis. Pauin. in materia iudiciorum, quod habetur impressum post consilia Oldr. antequã transiret ad secun-
34 da vota, plures gratias pro se & amicis obtinuerat intercedenibus dicti beati: postea secus. † Quod maximè fiendum est, quando volunt nubere inimicis primorũ maritorum. vt Terentia, cõtra quam Cacialup. in repet. l. precibus. C. de impub. chart penult. vel quando sunt vetulæ, vel quando habuerunt iam duos maritos. Alexan. in d §. cùm proponeretur. inde in aliquibus locis orta est consuetudo quòd soluant pro pelle seu sabramari. de qua an valeat, Roch. in tract. decõsuetud. chart. vj. col. iiij. vers. infertur etiam ex notabili. latius Ioan. Garonis in repet. rubr. C. de secund. nupt. vers. trigesimaquarta pœna, vbi appellat Cariuaritum, seu capra maritum. Pich. in l. pacta quæ contra. C. de pactis. vbi dicit, quòd potest contra eos agi iniuriarum, prout contra illos qui faciũt matinatas. allegat Ang. in l. itẽ apud Labeonẽ. §. meminisse. ff. de iniur. vel quan-
35 do tertio nubunt: † quia licet secundo nubens dicatur castè viuere, secus de tertio. Corset. de dic. geminatis. vers. xiij. vbi infert, quòd propterea priuabitur legato sibi facto, donec castè vixerit. Felin. in c. si cautio. col. ix. de fid. instr. & Salomon dicẽs, q̃ licet viderit plures solùm cogitas ab vno, à duob⁹ tantum nullam. In marito autem viduo secus est: quia non potest

Vidua nubit inimico primi mariti.

Secus in viro.

vacare

vacare negotiis domus. Ias. in auth. cui relictum. in fi. C. de indic. vidui. toll. Ideo nullas pœnas patitur, etiam si nubat intra annum Rom. consi. cxxxiij. in casu proposito. Oldr. tamẽ contrà consi. xxxiij. quidam. ante fi. ideo puella esset ducẽda, quia de facili comperietur, cùm patres earum nuptias accelerẽt, ne quid deterius eis contingat. glo. in l. oratione. ff. de ritu nupt. Card. consi. xlix. col. ij. Phalaris epist. cxiij. ad Tenerũ. incip. Philodemi. & epistola seq. facit Ecclesiastici xlij. Philosophus part. iiij. problem. xxvj. col. peu. vt patet in historia Taneredi & Sigismundi, quam oratione soluta eleganter tradidit Leonard. Aret. Aeneas Syluius, vt habetur in suis epistolis & versibus elegiacis. Philippus Beroaldus, vt habetur post orationes suas: quatuor enim sunt quæ non recipiunt moram, secundũ Gallicum prouerbium, scilicet: Marie ta fille, ou elle se mariera: Torche tõ cul, ou il se torchera: Boute ordre en ta maison, ou il s'y boutera: Netoye la ville pestiferée, ou elle se netoyera. Et in vulgari Boccatius nouella xxxj. & in rythmis vulgaribus Antonius de Pistorio sub tragœdia Philostrati, imò quãdoque tantũ accelerant quòd de vnica filia faciũt duos generos. Host. in summa de excess. præla. col. iij. Quinimo † si pater
36 permittat filiam excedere vigesimumquintum annum, absq; eo quòd sibi det maritum, potest ipsa inscio patre nubere, & eum cogere ad congruè dotandum. Curt Sen. cõsil. xxxix. visis diligenter. col. fin. Io. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. iiij. parte. q. xc. Ang. instit. de nupt. in princ. col. fin. auth. sed si post. C. de inoff. testam. vbi Ias. in fin. dicit quòd imò tenetur pater dotare, etiã si eo inscio ante tale tempus nupserit, etiam indigno. Fabian. in rep. auth. nouissima. chart. xij. col. iiij. eo. tit. Curia Tholos. q. cclxxxix. si filia nubat. pro quo Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xix. versi. quarta declaratio. de cõstit. licet Ang. in §. iuris præcepta instit. de iustit. & iure. & latius Bald. Nouellus in tract. dotium. in vj. parte. in x. speciali. col. v. & Io. Lupus in c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. ij. not. est in toto opere. char. lxxij & seq. & quorum opin. est valde moralis. & hanc quæstionẽ disputat vsq; ad char. lxxx. licet in hoc vltimo velint contrarium. Et cogitur pater consentire filio se obliganti ad restitutionẽ dotis eius vxoris, quam patre inuito duxit. Ioã. Lup. vbi s. char. xij. in princ. Item & eis dare alimenta secundum Monfer. in repet. l. si constante char. fin. ff. sol. mat. Item tales puellas facilius bonos mores docere

Puella facilius comperitur.

Filia excedens annum xxv. inuito patre nubere potest.

Puella facilius docetur.

possumus, secundum Hesiodum, & Philosophum in Oecono-
micis. lib. j. cap. iiij. qui superant omnes diuitias. gl. in. l. magi-
stros. C. de profes. & med. lib. x. & facit Ouidius in ij. de Arte
amandi. In puero est ætas mollis & apta regi. quem & alia plu
ra allegat frater Iac. in Sophologio Sapient. lib. x. c. viij. de iu-
uenibus. & c xij. de parentibus erga filios & lib. i. c. iiij. de stu-
37 dio sapientiæ à iuuentute. † Tritam enim & veteranam difficile est reformare, & ad suos mores formare. l. præcipiũt ædiles. ff. de ædil. edict. vbi Sali. dicit quòd vidua scit vitia sua, & aliena. Amad. in dialog. de Amicitia. char. xxxix. Eras. char. xxvij. prouerb. clx. Senis mutare linguã. & prouerb. cclij. Annosam arborem transplantare facit Andr. Tiraquellus epistola ante tractatũ Francisci Barbari, de re vxoria. vbi etiam c. iij. de ætate vxoris ducẽdæ. Comes Purliliarum in lib. de educatione liberorum. char. iij. c. de ancillis. quia quod nouã testa capit inueterata sapit. glo. ij. in c. in iuuentute. de iur. iur. [illegible]. Et consuetudo est altera natura secundũ Philosophum, quem allegat Iaso in l. Gallus. in ij. lect. in §. idem credendum. col. iij. de lib. & posth. Lancel. in l. si quis posthumos, ij. not. eo tit. Ioan. Montaigne in trac. de bigam. q. j. col. xv. Bald. in l. j. C. qui testam. fac. pos. facit frater Lud. de Veritate contrit. chart. cxl. de circunstantia numeri. Bald. consil. schismatis. colũ. xij. versic. præterea videamus. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte ij. c. v. & vj. Ioã. Picus Mirandula contra astrologos, lib. iij. char. penul. Hadri. Papa noster in Quodlibetis. q. iiij. col. ij. Et propterea Ang. in d. cõsi. cccxcvj. ad fin. enumerat aliqua incõmoda capienti viduam. Item capiens viduam dicitur fornicari, licet sit honesta fornicatio. c hac ratione. xxxj. q j. Moser. in repet. l. si constan. ff. solu matri. colum. xxij. Et similiter Francis. Philel. lib. xj. epist. incip. fuissent. directiua Nicolao Cebe. vbi dicit inter cætera, quòd duas habuit vxores, & quòd si tertio sibi nubendum foret, adhuc virginem capere vellet. Et de laudibus virginis, & quòd debeat præferri viduæ. Feli. in cap. peruenit. col. penul. de probat. incip. causam. Item virginitas est secunda dos. Panorm. & Doct. in cap. j. de adulter. Bald. lib. iiij. consi. xxviij. per relictum. in principio. Propterea Apuleius in Magia dicebat, quòd quodcunque in dotẽ acceperis, potes cũ libuerit reddere: sola virginitas reddi nequit, sola apud maritum ex rebus dotalibus permanet. facit, quia deflorans virginem,

3 Consuetudo altera natura.

nem, dicitur committere furtum. in authen. de lenocin. Cepola in authent. sed nouo iure. col. xviij. C. de furtis. licet illa de qua meminit Petronius Arbiter in satyra char. iiij quæ dicit, nunquam meminisse se fuisse virginem: nam infans cum paribus inquinata est, & subinde prodeũtibus annis maioribus se pueris applicuit, donec ad illam ætatem peruenit, qua secundũ prouerbium potest taurum tollere, quæ vitulum sustulit. † Est 38
verum, secundum aliquos, quòd virgines magis appetunt coitum, quàm cõiugatæ: quia dulcius putant quod nunquam expertæ sunt, vt dixi in vj. fundamẽto de fatuitate. Et tamen postea comperiunt eam voluptatem esse, sicut sunt cæteræ huius mundi quæ momẽto vix durant: cùm nõ possit durare quantum vna ephimera, vel interdictum de glande legenda, quod durat triduo, vel quantũ papa Gregorius Mediolanensis successor Celestini, qui durauit quinque diebus, prout hic vj. epistola refert. Rodofre. in rub. ne sede vacante. col. j. vel quantum spõsæ mensis Maij, quæ durãt vno die. l. j. C. de maiuma. lib. xj. vbi Iacob. Rebuffi ponit formam antiquitus obseruari solitam. Et dicit Ioan. de Anania in c. lator. de homicid. quòd Bononiæ vocãtur Le conteſſe. sed apud nos sponsæ de Maio, quia durant solum illo primo die Maij. & de solennitate deferendi ramos virides, vide in annotationib. posteriorib. Baptistæ xij c. lxxv circa fi. vel quantum durat strena quæ durat primo die Ianuarij gl. in auth. de Consul. in verb. Ianuarij. sed dicitur quòd est peccatum. c. legant episcopi. xxxvij. dist. Aret. in l. laudabile. C. de aduoc. diuer. iudic. Steph. Costa in tracta. de ludo. cor. sed non sic indistinctè damnat Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris, in ver. dies. col. vij. Pontanus de liberalitate. Propterea Mediolani & Papiæ, vbi sunt viri docti, solet dari in vigilia Natiuitatis Domini in honorem illius solennitatis. & cessat ratio d. c. legãt. & eas pœnitet sceleris commissi, & de earũ digitis & aliis rœdissimis spurcitiis, latè Philelphus decade iiij satyra ij incip. O pueri. Ideo fœlix tibi si illa quam credis virginẽ, nõ fecerit nisi vnũ spurium. Rosarium Bulli. j. parte, sermo. xxiij. litera e. Et nota, quia ille erat ordinis Minorum de Obseruantia, ad quẽ verisimiliter concurrebant puellæ ad confitendũ. Ideo debebat scire curita diceret: quia medicaminibus sciũt restringere instrumentũ suũ, prout de domina Caracosa, quam refert Præposi. in c. cõsultatio. de frigid. & malefic. quæ vt placeret marito suo tantum se restrinxit, quòd

Caracosa.

nec ipſe, nec alius potuit amplius eam cognoſcere. de qua arte vide in Aenea muliebri. c. ij. char. x. & in Tragicomœdia Celeſtinæ latiſsimè. † Item ducendo viduã incurris bigamiam,
39 & perdis priuilegiũ clericatus, & alia plura: de quibus in titu.
40 de bigam. vt dixi ſ. in xj. in inconueniẽti nonę ratiõis. † Et licet
Vidua allegat primum virum. primus coniunx viduæ fuiſſet vnus dæmon, tu vnus ſanctus: ſemper obiiciet tibi bona tractamẽta primi. gl. in aut. de fideiuſſorib. in priu in ver. apparentẽ. Maximè quando ex primo adhuc habet prolẽ viuã. A tali enim prole ſemper te necandũ
41 minatur. † Mulier etiã, ſecundũ Philoſophum iiij. parte prob.
Mulier plus diligit illũ qui eã deflorauit. xj. ſemper plus diligit virũ, à quo fuit defl orata: quoniã ab eo fuã perfectione accepit. imò vt Tenero ſcribit Phalaris, epiſt. cxv. incip. Philadelphum filiæ. ad fin. quòd non ſolùm virum, ſed etiam locũ plus diligũt: licet ſecus in viro de muliere quã primo cognouit. ſecundũ Philoſophum, vbi Treu. nónne Bulgarus fuit deriſus à ſcholaribus, quia in cruſtino in primæ noctis, qua dormiuit cum vxore, incœpit illam ad rem non nouã. C. de iudi. vt dicit ibi gl. j. hoc fortè fuit quia acceperat viduam. In amicã autem minus malum eſt habere viduã, quàm virginem, vel coniugatã, propter rationes Io. Bocatij in Philocolo. lib. iiij. col. j. ¶ Limita ſemper hanc ampliationem in virro qui propter ætatẽ non reperiret virginem ſibi parem. vt ſ. in iij. & iiij. ampliatione. Caue tamen, quia ſtuprando viduam
Stuprantis viduã pœna. amitteres omne lucrum tibi relictum per teſtatorẽ maritum
42 viduæ. Iaſ. poſt alios in l. ſororem. C. de his. quib. vt indig. Caueat etiam ipſa vidua: quia † plus peccat, quàm virgo, ex quo maturior & magis experta. Afflictus in xxxiij. rub. cõſtitutionum Siciliæ. col. iij. ſicut viuente viro, propter adulteriũ, perdidiſſet dotes, donationem propter nuptias, & bona paraphernalia: ita nunc propter ſtuprum. Gl. & Paul. de Caſt. in l. fideicommiſſum. C. de fideicõ. quæ loquitur in relicto facto per maritum mulieri. Et dicunt ibi Salic. & Corn. quòd † propterea le-
43 gatis factis vxori, fruſtrà adiicitur illa ſolita clauſula: Donec caſtè & honeſtè vixerit. Et quòd perdat dotẽ, latius vult idem Paul. ij. vol. conſ. cxlvij. incip. reuocatur. vbi dicit, quòd † ſi mulier agat ad reſtitutionem dotium contra hæredes viri, poteſt repelli per exceptionem ſtupri: & ſic dotes remanebunt hæredibus viri. & illud conſilium Pauli ad literam nihil addendo transcribit Præpoſ. in c. plerunq; iij. col. de don. inter vir. & vxo. & cũ Paul. tenet Ang. in Maleſ. Chai adulterato. col. vij. Iaſ. in

Iaſ. in l. ij. col. iij. ff. ſol. mat. Decius in c. paſtoralis. col. pen. de iudic. vbi Moder. in apoſtil. ad Feli. & ad Maria. in rub. de ſo. compet. col. v. Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. xj. col. iiij. & §. lxvij. co. j. & §. lxxxij. Pet. Gerard. no. xlviij. incip. ſcias. Curtius Iun. in tract. feudorum. iiij. part. in ſecundo caſu principali. eſt char. xxxiiij. vbi reprehẽdit Iaſ. qui antea dixerat quòd conſuleret pro Alex. qui tenebat cõtra Paul. Sed Alex. non viderat fundamenta Paul. vt dicunt Iaſ. in d. l. ij. & Petrus Gerar. & Moder. in apoſtil. Felin. vbi ſ. & nondum inueni aliquem qui viderit illud conſiliũ Paul. qui teneat contra eum: licet Decius, vbi ſ. dicat opin. Alex. æquiorẽ: ſed imò cõtraria eſt magis æqua. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in verſ. cùm neq; cum ſim. vt Ant. de Prato in tract. de ſecun. nup. col. xxxiij. verſ. viij. hoc etiã probatur. facit l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. eſt enim fauorabile delicta coerceri: ideo ſit extenſio l. ſi vxor. §. planè. ff. de adult. Bar. in l. quemadmodum. C. de agric. & cen. lib. xj. col. j. Iaſ. in l. cum quidam. ff. de lib. & poſth. in iiij. fallent. Nónne eſt æquius quòd remaneant dotes hæredibus mariti, cuius anima fuit cõtriſtata, quàm auferatur per fiſcum? videtur enim iniquum dicere aliquẽ Doct. ſentire contra alium, cuius fundamenta non vidit. l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præſid. in ſimili de Bar. dicit Ang. in l. quãuis. in fin. ff. de dam. infecto. Et audio quòd quidam maximus nunc legentium in Italia poſuit vnam concluſionem, cui fuit oppoſitum de vno tex. & coactus fuit fateri quòd ſi vidiſſet illum text. non poſuiſſet illam concluſionẽ. Et quòd opin. Paul. ſit æqua, probatur ex dictis Feder. conſil. clxvij. mulier accuſata, quem ſequitur Anan. in c. fi. ante fin. de adult. † vbi ſtãte fa-
45 ma quòd maritus erat mortuus, mulier hoc credens peccauit cum alio, quòd punietur ſaltem de ſtupro. facit Hippol. in l. ſi quis viduam. ff. de quæſt. col. ij. vbi ſicut punitur pœna deportationis ille qui corrupit viduam cognatam, pari modo punietur vidua cognata patiẽs ſe corrumpi. Perdit etiam ipſa vidua committẽs ſtuprum, omne quod ſibi reliquit maritus in teſtamento, quod ab ea tanquam indigna aufert fiſcus. glo. Bal. Salic. & Corn. in d. l. fideicommiſſ. C. de fideicom. eſt de mente Bar. in l. j. ff. de his quib. vt indig. licet videretur dicendũ, quòd imò multo magis deberent remanere hæredibus teſtatoris, à quo hæc proceſſerunt. l. ꝙ ſcitis. C. de bon. quæ lib. An. in ſuo teſtamẽto. in verb. tutores. col. vj. ſubiungens, quòd ſi ſecreta

viduarum patefierent, multæ tutelæ corruerent. & quòd vidit de facto Bononiæ in quadam fornaria: bene scio quòd in matrona potente non audemus talia attingere. nam pone tigillũ tæda lucebis in illa. vt cõtrà dico ĩ. de diuitiis. perdit etiam omne illud quod maritus viuens sibi donauisset, secũdum Io. Lup. vbi ĩ. & in § lxxviii. col. ij. & iij. Perdit etiã substitutionem pupillarem. Aret cõsil. clv. periculosum col. iiij. Item tutelam filiorum, sicut si secundò nupsisset secundum Barb. lib. iij. consil. xj. bene col. ij. Stephanum de Federicis in tracta. de interpret. Legum col. x. qui dicit, quòd in causa Scaramporum Montisferrati sic vidit iudicatum Papiæ. Perdet etiã prædicta, si permitteret sibi tangi mammillas. Item si commiserat adulteriũ viuente marito, quòd maritus ignorans fecit legatum. secũdum Pic. in repet. §. tria. q lxiij. † Quoniam omnes pœnæ statutæ contra secundò nubentes, hodie etiam procedunt cõtra viduas luxuriosas Bart. in l. his solis. C. de [illegible] don. Io. Lup. d. §. lxvij. Alexãd. in l. j §. notantur ff. de infam. Corset. in tract. de pot. regia q. xxix. Panor. in c. vxoratus de cõuers. coniug. Ang. in d. versic. tutores. colũ. vj. Io. Montaigne in tract. de bigam. q. v. col. xxvij Io. Garonis in rep. rub. de secund. nup. in pœna xxviij Brunus Asten. in tract. statutorum excludentium. in vj. art. q. xxvj. ne plus habeat luxuria, quàm castitas Hadri. Papa noster Quodlibet. ij col iij. Nec in hoc sit differẽtia quã facit gl. in verb. malignæ. in §. fi in auth. de restit. & ea quę par. vbi Ang scilicet inter pœnas secundò nubentis intra annum luctus, vel post. nam ex quo tales pœnæ hodie sunt sublatæ, nõ debet considerari. vt concludit Corn. in d. l. fideicommissum. C. de fideic. & Io. Lup. d. §. lxvij. & Io. Garonis vbi ĩ. Sed considerator delictum. Et ad probandum q inhoneste viuat, sufficiunt testes singulares, dummodo consonent in genere. Bald. in consil. xcviij. lib. iiij. incip. quia dicta domina Quam autem pœnam incurrat vidua, vel etiã puella ob stuprum. vbi agere tur criminaliter: dic quòd nullam de Iure canonico, quia præsumitur seducta: de Iure autem Ciuili eam quam si cõmisisset adulterium. glo. in l. pen. C. de adult. Salic. in l. cum qui duas. col. j eod tit Io. de Platea in § item lex Iulia de adult. instit. de publ. iud gl. pen. in Pragmatica de adult. in char. exc. videlicet quòd mulier verberata & detonsa detrudetur in monasterium ad agendam pœnitentiam duabus partibus bonorum suorũ liberis suis, si habeat, applicandis: tertia monasterio. Et si liberos non habeat, sed parentes non consentientes delicto, illis tertia pars, & duæ Monasterio applicabuntur: prædictis non existentibus, omnia bona deuenient Monasterio auth sed hodie. C. de adult. & in corpore vnde sumitur Sed pone quod iudex in sua iurisdictione nõ habeat Monasterium volens eam acceptare. Respõdeo: q licet nõ inueniam tactum in specie, q ex tali causa iudex poterit talẽ pœnã alterare & cõmutare. Bar. in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. Panor. in c. de causis. col. fi. de offi. deleg. scilicet talẽ mulierẽ verberatã & tonsam bannire, & eam partẽ bonorũ, quæ applicari debuisset monasterio pro eã alẽdo, applicare fisco: attẽto q in stupro nõ est necesse expectare bienniũ quo vir possit vxorẽ recipere d. auth. sed hodie. & isto modo iudex satisfaciet menti d. auth. Et istã detrusionẽ in monasteriũ puto q etiã in adultera ex causa prædicta possit cõuertere in bannũ. & vide quæ dicam ĩ. in duodecima ratione partis cõtrariæ de stupro. Verũtamẽ quia aliquãdo viduæ expediẽs esset nubere, nisi religionem intrare maluerit, puta si sit iuuenis & sine prole. Petrarcha de Remed. vtriusque fortunæ dialogo cclj lib. ij. de moriente anxio, quid vxor eo mortuo sit actura: tunc enim nubat in Domino, secũdum Apostolũ. Anchar cõsi. c. ex prædicto. in prin. Feder. cõs. xxxvj. casus. in fi. tex. in c. fi de secund. nup Bart. in l. j. C. eo. ti. Rom. in cõsi. clxxxij. in casu proposito. Curt cõs. xxvij. magnificus vir col. ij. Socin cõs. xxxix. col. v. vers. quamuis. & xxxiiij. col. iij. vers. non obstat. Corn consil. xxj. in fi. & ccxix. col. ij. & lib. j. & cccviij. co. fi. lib. iiij. nec deterius cõtingãt, quia le sano de male grata dure quando non vano à marito. Bald. in l. j. col. pen. C. de secund. nup. Pich. in repet. l. in quartã ff. ad leg. Falci. col. lxxv. [illegible] sed contrariũ forte. Io. Lup. in repet. de dona. inter vir. & vxor. circa lxxx. in princi. col. ij. dicit, q mentula est optima mediatrix: [illegible] propterea illa vidua Romana quærens marito mediocris ætatis, noluit eum cui morbus Gallicus corroserat mentulã: quia nõ adesset medius pactis cõponẽdę si rixa suborta fuisset. Et propterea illa vidua, quę cupiebat nubere, & se excusabat hoc nõ quærere [illegible] libidinẽ, sed vt defenderetur ab oppressoribus, reperto marito hoc aptissimo, cum tamẽ recusauit, quia mẽtula careret: [illegible] excusatiõe q illud erat medium seu arbiter ad cõponẽdum lites quæ exoriebãtur inter cõiuges. refert Poggius in suis facetiis [illegible] medium. incip. mulier vidua. licet aliter referat, & sibi dicebat Io. Lup de

secũd nup. char. lxxx. col. j. perdet tamen iocalia & superuũ,
nec nubat post annũ Guido Pap. lib. ij. cõs. cxx. factũ tale. sed
non obstante est magis æqua l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in
verbo, cum neq; cũ sim. vt Ant de Prato in tract. de secũ nupt.
col. xxxiij. vers. viij. hoc etiã probatur. facit l. licitatio. §. quod
illicitè. ff. de publ. est enim fauorabile delicta coërceri, ideò fit
extensio. l. ij. vxor. §. plane. ff. de adult. Bart. in l. quemadmodũ.
C. de agric. & cẽs. lib. xj. col. j. Ias. in l. cùm quidam. ff. de lib. &
posth. in iiij. fal. Nõne est æquius quòd remaneãt dotes hæ-
redibus mariti, cuius anima fuit contristata, quàm quòd auferãtur per fiscum? Perdent priuilegia quæ enumerat Ange. in l.
pen. C. ad Tertul. vbi postea subiungit nouem pœnas quas pa-
tiuntur transeundo ad secunda vota: & vsque ad xlix. enumerat
47 Io Garonis in repet. rub. C. de secund. nup. Caue tamen, † quia
si vidua habet filios ex primo matrimonio, quòd non potest
secundo marito dare in dotẽ plusquã vni ex filiis primi ma-
trimonij: licet Decius conetur ponere remedia. consil. cclxvj.
requisitus ab illustri. vbi col. fin. tenet quòd filij primi matri-
monij ante omnia in dotibus maternis detrahent suam legiti-
mam, & postea residuum diuidetur inter eos & secũdum ma-
ritum. idẽ tenet Fabian. in repet. authẽ. nouissima. C. de inoff.
testam. col. xxxvj. Socin. lib. iiij. consil. xxxv. in fi. & sic dos se-
cundi mariti erit valde exigua. ¶ Aduertat igitur primò vi-
dua ne tales secũdas nuptias nimis acceleret: nam quãuis per
illud dictum Apostoli pœnæ secundò nubentium hodie sint
sublatæ: tamẽ hoc est verũ, dũmodo nõ intra tam breue tem-
pus, q̃ inducceretur confusio sanguinis & prolis incertitudo.
Panor. in c. fi. de secund. nupt. Bal. & Paul. de Cast. in l. decreto.
C. de infam. Bal. lib. ij. cõsil. cccvij. vlto dicto puncto. & lib. iij.
consil. cclxvj. factò super quo Felin. qui latè declarat illud dictũ
48 Apostoli in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xvij. & seq. de constit.
Pœnæ secũdò nubẽtis. Io Garonis in d. rub. C. de secũd. nup. vbi dicit etiã q̃ † nõ fo-
lùm mulier nubẽs infra annũ luctus efficitur infamis, sed etiã
maritus eam capiẽs. vt per eũ pœna xxix. vbi in pœna seq. di-
cit idẽ in patre viduæ eam maritãte. nisi fortè mulier esset ste-
rilis vel senex: vel maritus diu antè non steterat cum ipsa. puta
ex infirmitate, vel recessu, secundũ Vincent. Hercul. in disput.
incip. Perusinus quidam. col. lxxxij. vers. iij. facit dictũ c. statu-
tum. Alex. in apost. ad Bart. in l. j. C. de secũd. nupt. vbi subdit,
49 quòd † si mulier instituta hæres à viro, nubat infra annum lu-
ctus,

ctus, tanquam indigna priuatur hæreditate. ¶ Aduertat & se-
cundò, vt habeat licentiam si est possibile, saltem ab hæredi-
bus mariti prædefuncti, si illam à marito nõ habuerit, propter
augmentum dotis: vt dicam in fine sequentis ampliationis, de
diuite. tenetur etiam vidua patefacere bona defuncti hæredi-
bus eius. gl. in l. ij C. quando & quib. iiij. pars deb. lib. x. Iac. in
inuestitura. in versic. dicti vasalli promiserunt recognoscere.
col. vij. ¶ † Aduertat & tertiò, vt si fuerit prius tutrix filio-
rum, ipsam tutelam amittit, quę deuenit ad legitimos tutores:
quod procedit etiã in vidua luxuriose viuente: vt paulo suprà
dicebam, & non solùm secundò nubendo. imò statim quan-
do habet animum nubendi. Nicol. de Vbal. in tract. de succes.
ab inteſt. ij. parte colum. vj. Decius in cap. ex parte M. de ap-
pel. col. iij. Bald. lib. ij. cons. lviij. factum. circa medium. & lib.
iij. cõs. cxxv. viso testamẽto. circa fin. & cõs. cclxxvj. factũ. Bart.
& alij in auth. sacramentum C. quãdo mul. of. tur. suug. potest.
Bart lib. iij. cõs. xj. col. j. licet quantũ ad animũ. In cõtrariũ al-
leg. Rom sing. ccxix. tu habes. l. solet. § quãuis. ff. de infam. vbi
dicit, q̃ eriã si contraxit matrimoniũ, non priuatur donec fue-
rit traducta. Et hoc procedit etiã si maritus prædefunctus eam
reliquisset tutricẽ quamdiu viueret. Curia Delph. in. q. cccc-
xxxix. mater data. facit Oldr. cõs. ccxiij. ad quæstionẽ. vbi dicit
quòd priuatur vsufructu legato tali modo per maritũ: licet in
hoc vltimo Feder. cõtrà, cõs. xxxvj. casus ad fi. pro quo Ang. in
simili, in testamẽto in verb. tutores. col. vj sentit Curia Delphi-
natus, vbi ẽ. si verò testator dicat, siue vidua remãserit, siue nu-
bat, tunc per transitũ ad secũda vota non perdit tutelam. Præp.
in c. ex ratiõe. el. ij. iij. not. de appel. Bene fateor q̃ poterit pœ-
nitere, etiã si iuisset ad iudicẽ & renũtiauisset tutelæ, dummo-
do res adhuc sit integra: quia iudex aliũ tutorẽ non dederit. vt
vidi de facto Mediolani. & tunc allegabatur Iac. de Belusi. in
quadã disputatione. mihi videtur facere rex. in l. iij. §. pen. ff. de
sepul. viol. iũcta sol. Dy. quam ponit Bar. in l. huiusmodi. §. Sti-
chũ. ff. de leg. j. tenet Afflictus post Sali. in cõstitutione, hono-
rem. col. iij. in iij. parte. † Imò si cõtraxisset secũdas nuptias, & 51
postea remãsisset vidua re integra: quia nõ esset datus alius tu-
tor, posset adhuc resumere tutelam. Alex. in d. l. sciãt. Si autem
res non esset integra, quia iudex aliũ dedisset, tunc non esset
licita pœnitẽtia. Hipp. in l. etiã si redhibitus. col. ij. ff. de quæst.
Et propterea quãdo istæ viduæ tutrices volũt trãsire ad secun-

50 Vidua nubens perdit tutelam.

da vota, vtuntur cautela: cõcordant cum iudice, & sibi in iudicio remittũt tutelam: & quia tunc est locus datiuo, nominant illum quẽ volunt in virũ, & tutelã sibi decerni faciũt: quia inuitus non cogeretur iudex illũ decernere. Decius in d.c. ex parte M. Bárbat.lib.iiij.cõs.lx.illud.col.iij. & isto modo remanent adhuc in administratiõe. Bart.in d.auth.sacramẽta.col.fi. & in §.finautem tutela.vbi Ang.in auth.de nupt. Corn.in l.iij.C.ad Tertul. Aliàs autẽ si non peteret mater dari tutorẽ, sed simpliciter nuberet: nõ esset tũc locus datiuo, sed legitimo: vt volunt Doct.vbi ¶ † Secundò est cautela: quia impetrãt à principe supremo dispẽsationem, cum clausula, nõ obstantibus vt possint nubere, & nihilominus retinere tutelam pupillorũ, & eos apud se educare: quod videtur fieri posse l.fi.ff.de tutel. & not. in l.j. C. quando mul.of.tut.fun.põt. Ideò petãt prouideri de tutore pupillis, & reddãt rationẽ: quam rationẽ, postquam secũdò nupserint, omnino reddere tenentur. & actius, vt Io. Garonis in rub.C.de secund.nup pœna xxxviij.vbi dicit, q, tali casu tenebitur reddere rationẽ etiã de minimis: quia tunc efficitur suspecta contra filios. vt in pœna ibi proxt. seq. Aliàs autẽ si ipsi pupilli postea morerẽtur ab intestato, priuarẽtur eorũ successione omnẽ. C.ad Tertul. l.sciãt C.de leg.hæred. Bolog in l. ij. §.fi mater.ff.ad Tertul. Nicol.de Vbal.in tract.de success.ab intest.ij par.col.vij.versꝰ quintò. principaliter. Decius in c.ex parte M.de app.vbi in fin. Idem Dec.cons.ccxlix. Requisitus.in fi.dicit quòd si habet aliũ contutorẽ, non cogitur de necessitate petere aliũ subrogari: sed sufficit notificare iudici & in eius manibus renuntiare tutelæ, & reddere rationẽ contutori: nec erit necessaria citatio agnatorũ. Ampliat idẽ esse in curatore Corn.lib.iiij consil.cciij.pro decisione. col ij. vbi dicit, q, appliçabitur hæreditas fratribus vterinis vel patruis. Est bene verum quòd ipsa non tenetur facere impensam quæ vadit ad talem tutelã. Alex.in l.j C de neg.gest. § † Amplia primò d.l. sciant non solùm procedere in matre, sed etiam in quibuscunque obtinentibus primũ gradum succedendi etiã in substituto. d.l.sciãt vbi Bart. Ange. & Doct.not. Signorol.cõs.cc. incip.pater. Et Corn.d.cons.ccxxiiij. ¶ Amplia secundò, vt nõ solum procedat si ipsa fuerit tutrix, sed etiam si non fuerit: quia ipsa, imò & alij qui essent successuri pupillis, non petant tutores, priuãtur tali successione d.l.sciant cum concor. Corn. lib.iij. cons.cxiij. Bald.lib.iiij.cons.cclxxxiiij.statuto. Amplians maximè

Cautela. Vide Dec. Mant. de Burla q. § Dec. n. 10 Bor. de Put. et Cur. n. 52 2 S.j.

Vidua nubens nõ petito tutore perdit successionem.

53 Latè ad materiam l. sciant.

mè in auia materna. Sandol.in l.qui duos.col.v.ff.de reb.dub. ¶ Amplia tertiò, etiam si talis debens petere tutorẽ, esset sexagenarius, & sic quòd posset excusari à tutela. Curt.consil. lxvj. sapienter col.xvij. ¶ Amplia quartò, etiam si nihilominus dicta mater rectè administrasset bona pupilli. Decius c. ex parte M de appel.col.ij versꝰ & dato quòd tutor bene. Calcan cõsil. xxxij quidã bonhomus.col.iij. Nic de Vbal.vbi §. Curt consil. lxvj.col xvij. Pic.in l.ij char.v.C.de in ius vocan. Bal. in l.cum oportet §.fi.ad fi.de bon.quæ lib. Paul. de Castr.in l omnẽ. ad fi.C.ad Tertul nisi administrasset de authoritate iudicis: licet eam non solenniter decreuisset tutricẽ. Salic. in d.l.sciant. licet Paul.de Cast. & Claud.in d l ij de in ius voc. & Panor. cõs. xc. quidam Ant. lib. ij. vellent contrarium. ¶ Amplia quintò, etiam si mater fuisset tutrix data in testamento: quia si non petit administrationẽ sibi decerni, & inuentarium fecerit, priuatur hæreditate. Bart.consil. ccx.an testamẽtum. ¶ Amplia sextò, etiã si ista mater elapso tali anno intraret Monasterium: secus anno durante. Præpos.post Bald.in d.c.ex parte M. col.ij. de appellat. ¶ Amplia septimò, si elapso anno mater vellet moram purgare. Salic in d l.sciant.col. ij. ¶ Amplia viij idem in non petẽte cõfirmari tutorẽ datum in testamento, vel codicillis, minus solenniter. Corn.in d.l.sciant. col.j. ¶ Amplia nonò, si petat, scilicet dolosè minus idoneũ. Salic. in d.l.sciant.col.ij. vbi Corn. ¶ Amplia decimò, etiam si testator in testamẽto tali matri tutrici relictæ reliquisset liberationem ab administratione. Guido Papa cons.xliij. testator. col.ij. pro quo facit Ias. in l.actione. ad f.C.de transact. Io. Garonis in d.rubr. C.de secund.nupt in xxxix.pœna. vbi dicit se consuluisse.

¶ Amplia vndecimò, etiam si statutum ponat minus tempus ad petendum tutorem, quàm sit tempus iuris communis. quia perdit successionem & legitimam. Barb. iij. consil. lxvij. illud. char.fin. ¶ Limita primò dictam l. sciant procedere in obtinentibus primum gradum successionis: secus enim in aliis. Bartol.consil.ccx.an testamentum Bald.lib.ij. consil. ccxxxj. proponitur. ccclxvij antiqui. & lib.iiij.consil cxl. quod mater. Ang. Paul. de Cast. Salic. & Corn in d.l sciant idem Ang. cons. xxxvij. quidã puer. Decius in d cap ex parte M. circa fin. Paul. lib.ij. consil.xxix.in puncto.col. fin. licet Ange. sibi contrarius consilio. cviij ista quæst.fin. & Anch. consil.cclj omnia iura & ciiij.pro declaratione.l.Guido Papa. consil.l. ex facto. Calcan. d.cons

Adde Cæs. in ¶ fin. q.27 n.6. Bart. ff. Alex. Ias. Bal. vid. Bal. cum 18.4 cf cæs. 3

Bar. cons. 18. nº 3.

d.conſ.xxxij.col.viij.contrariũ teneat. & eſt verum quòd Anchar.conſ.ciiij.incip.pro declaratione. moderat iſtã limitationem nõ procedere in auia:ſed d.conſ.cclj.dicit quòd tempus: & quòd adhuc ſibi nõ currat tẽpus, niſi lapſo primo anno ſtatuto matri,vide Sãdol.in l.qui duos.col.vj. ff.de reb.dub.verſ. itẽ pœnæ.Nicol.de Vbal. vbi ſ. Et hæc limitatio procedit, niſi obtinens primũ gradum mortuus eſſet.Salic. d.l.ſciãt. quãdo iſte pupillus habet ſubſtitutũ vulgarẽ, & tẽpore quo moritur nondum adiuiſſet hæreditatẽ: quia vulgaris ſubſtitutio tollit ſuitatem.Panor.lib.ij conſi.xc.quidã Antonius. ¶Limita tertiò,dum dicitur quòd mater tenetur petere tutorẽ nõ ꝓcedere vbicunq; pupillus haberet ſubſtitutũ,dummodo tamẽ mater nõ ſit in illomet gradu ſubſtituta: vel talis ſubſtitutus eſſet inhabilis propter minoritatẽ: vel quãdo talis ſubſtitutus eſſet excluſus ſpe ſuccedendi morte, vel negligentia petiti tutoris. Corn.in d.l.ſciant.antè fin.Bald.lib.iiij conſ. ccccxliij.incip.ad euidentiã. ¶Limita quartò,quando talis mulier petiiſſet tutorem.Sed ſi nõ fuit ritè datus,vel nõ fuerũt ſeruata ſolẽnia, vel non appoſitæ debitæ renũtiationes in tutela.Socin.cõſ.xxxix. viſis & inſpectis.col.vij.verſ.circa ſecundum.& cliij.pulchra & ſubtilis.col.penul.verſi.v.& ſeq.vbi enumerat vij. requiſita ad hoc vt procedat noſtra regula ſupra poſita de d.l.ſciãt.facit Panor.lib.ij.conſ.xc.Ang.cõſ.clxvj.ſi teſtator.vbi dicit quòd mulier non aſtringitur eſſe tutrix.ſufficit ergo ſibi vt petat dari: ſi minus ritè detur,imputetur iudici.Salic. in d.l.ſciãt.verſ.quæro mater.Bal.in addit Spec.in tit.de poſitionibus. col.iij. verſ. pone quòd Berta.vbi dicit,quòd ſufficit pro excuſatione matris quòd pupillus habeat tutorẽ habitu, licet non adminiſtratione: quia talis ſollicitudo pertinet ad alienã prouidentiam. facit Fulg.conſ.lij.quidam Antonius,dum vult ſufficere quòd mater petierit dari tutorem,& coëgerit facere inuentariũ, cauere & ſe immiſcere adminiſtrationi, etiãſi poſtea ad ſingula momenta adminiſtrationis nõ aduertat:& ſic quòd non tenetur petere, tanquàm ſuſpectam remoueri: licet contrà teneat Barbat.in conſiliis Curtij conſi lxvj.ſapienter.col.xvij per gl. in l.ij.§.ſi mater.in verſi.nõ legitimè.ff.ad Tertul.quàm ſequitur Paul.conſ.liiij.iſta domina.dicens in princ. quòd eſt maius delictum non facere inuentarium,quàm non petere tutorem. Fulg.conſ.xc.in iiij. col.j. circa ſecundum. vbi non excuſatur, licet eſſet datus tutor minor, quia propter ætatem non erat extraneus.facit Corn.lib.ij.conſ.cxxxij.fundata.Bald.in auth. iiſdem.C.de ſecund.nup clarius in l.precibus.col.iiij.C.de impub.& lib.ij conſi.cciij.quoniam.verſ.v.Aret.conſi.xl.præſupponitur.in fin. ¶Limita quintò, in muliere ruſtica. Socin.in conſi.proximè alleg. quod intelligè quando ita diſtaret habitatio iſtius ruſticæ à ciuitatibus vel locis inſignibus, quòd nõ poſſet conſulere peritiores. Aliàs ſecus.Socin.d. conſi.xxxix. Paul.Aret.Lancel.& Pich. in l.ij.C. de in ius vocand. vbi Purpur.num.33.facit Iaſ.& alij in l.ſi conuenerit. ff. de iuriſd.om. iud.in l.iuris ignorantia.C. qui admit. Fulg.conſi.xc.in quæſtione Ioannis.col.iiij.

¶Limita ſextò, quando iſte pupillus mortuus eſſet intra annum petẽdi tutorem,ita Panor.lib.ij.conſi.xc.col. fi. Corn.lib. iiij.conſi.cciiij pro deciſione. colũ.ij. Signor.conſi. cxcv. veritas.Ang.conſi.clxvj.ſi teſtator.latè Alexan.in l.ſi deceſſerit circa fin.ff.qui ſatiſd.cog.& tenet cõtra id quod dixerat in l.cùm ſtipulatus.col.pen.de verb.oblig.Et ibi Alex. tenet quòd idem etiam ſi nõ ſupereſſent niſi duo vel tres dies de tali primo anno quando moritur iſte pupillus.Et fuit opinio Paul. de Caſt. conſi.xxix.lib.ij. & iſtam limitationem tenet etiam Bald. lib. j.conſi.clvj. quidam. & lib. v. conſi.cccxix.punctus. & lib.iiij. conſi.xxj.factum.Nicol. de Vbal. in tract.de ſucceſ.ab inteſt. ij.parte.col.vj. verſi. iij. principaliter. vbi tamen fatetur quòd iudex poſſet dictũ annũ abbreuiare.& Sandol. in l. qui duos. colum. v.ff.de reb.dub.Et ſi intra annum res pupilli dilapidarentur,tunc intra annum tenetur petere.Paul.in l.ij.C.ad Tertul.& Corn.in d.l. ſciant. omnino laudat vt petant quamprimum poſſunt.

¶Limita ſeptimò, quando iſte pupillus moreretur adultus.l. matres.C.ad Tertul.vbi Corn.Curt.Iun.in l.precibus. colum. xij.C.de impub.Corn.lib.iiij.conſi.cciij.pro deciſione.colum. ij.Nicol.de Vbal.in tract.præalleg.Et dicenti matrem eſſe priuãdam,incumbit onus probandi, quod deceſſerit in pupillari.Salic. & Corn.in d.l.ſciant. ad finem. Paul. de Caſtr. in l.ex facto.§.ſi quis autem.ff.ad Trebel.Bald.cõſi.xix.lib.v. clarius. vbi ponit formam ponendi in ſuis additionibus ad Specul.in titul.de poſitionibus. col. iij. verſi. pono quòd Berta fuit vxor Titij. ¶Limita octauò, quando talis mulier eſſet prodiga,& ſibi fuiſſet interdicta adminiſtratio bonorum. Angel. & domin.Alexand.in l.is cui bonis.ff.de verb.obligat.

¶Limi

¶ Limita nonò, quando ista mulier esset minor xxv. annis. Signor. cons. cxcv. incip. veritas. Socin. in consiliis s. allegatis, in prima limit. Bolog. in suis Interpretationib. in l. ij. §. si mater. ad Tert. Corn. lib. iij. cōs. xl. circa hāc. col. ij. & lib. iiij. cons. cciij. pro decisione. col. ij. Ias. in l. minoribus. C. de his quib. vt indig. Bald. lib. v. cōs. quidam Petrus. Fulg. cōs. xxxvj. quidam. & lij. quidam Antonius amplians idē in viro. Et procedit hæc limitatio etiam si postea post talem primum annū effecta fuerit maior. Ias. in l. sciendum. §. fin. colum. fin. ff. qui satisd. cog. Rom. cōs. cclxxix. visis thematis narratiōe. Fulg. d. cōs. xxxvj. Alex. in l. si cum dotem. § si maritus. col. iij. ff. sol. matr. intellige tamen nisi efficeretur maior durante pupillari ætate istius filij. Bald. Nouellus in tract de dote. parte xj. in j. priuilegio in fine membri xiij. est chart lxvij. vel fortè ex forma statuti talis mulier haberetur pro maiore. Decius in d. c. ex parte M. de appel. Ista fallentia nō procederet in masculo, nisi per viam restitutionis in integrum. secundum Salic. in d. l. sciant.

¶ Limita decimò, quando pupillus esset oneratus creditoribus, adeò quòd non esset vtile petere tutorem ipsi pupillo. Bolog. in suis interpretationibus in d. §. si mater. Nicol. de Vbal. in dicto tract. col. vij. ij part. vers. quarto limitat. Anchar. consil. ciij. incip. pro declaratione. Alexand. in d. l. sciant. dicit tamen Salic. in l. iij. C. ad Tertul. quòd tunc erit cautela matris, vt hoc protestetur coram probis viris, & roget instrumentum.

¶ Limita vndecimò, vt hoc procedat quādo supersunt alij filij eiusdem matrimonij, alias secus. Nicol. de Vbal. vbi s. Aret. cons. xl. præsupponitur. col. iij. Decius in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ col. xviij. de constit. Bolog. in addit. ad Mathesil. de succes. ab intest. ij. art. principali col. x. in addit. incip. vera pro certo. sed caue, quia istæ authoritates loquuntur quoad excusandum mulierem à pœna inflicta mulieri trāseunti nimis tempestiuè ad secunda vota: sed nos loquimur in quocunq; proximo, ad successionem pupilli negligente petere tutorem. quo casu contra hanc limitationē si inspicias facta cum quo cōsuluerunt, tenent Paul. de Castr. d. cons. xxix. Fulg. cons. xc. Anchar. consil. ciiij. Barbat lib. iij. cons. lxvij. quos s. allegaui. ideò quicquid aliàs tenuerim, nunc magis inclino cōtra istam limitationem.

¶ Limita duodecimò, vt d. l. sciant. procedat quando tutor in testamento datus est remotus vel excusatus. Et remāserunt reliquiæ

liquiæ testamentarij, quorum prætextu excluditur legitimus, vel casu quo proximior in gradu est inhabilis inhabilitate temporali: ita quòd interim fuit lotus datiuæ quam mater omisisset petere. Aliàs secus. ita Signor. d. consi. cxcv. & Ang. d. consi. clxvj. & Corn. consi. lxxxiinj. in hac cōsultatione. colum. fin. lib. iij. hoc videtur moderare Nic. de Vbal. vbi s. & Bald. lib. v. consi lxxij. quidam Petrus. & lib. iij. consi ccclxxxiiij. statuta. Guido Papa consi. clxxix. omissa.

¶ Limita decimotertiò, quando ille qui erat dandus tutor, erat absens: vel ipsa mulier erat infirma, vel suberat alia iusta causa propter quàm non potuit peti ille tutor. Socin. in consiliis alleg. in j. limitatione. Et faciunt allegata in limit. proxim. præcedenti. Fulg. consi. cxxxviij. visis. in fine & iusta causa nō faciendi aliquid, est tempus pestis. Hippol. in l. j. §. præterea. col. xx. ff. de quæst. vide dom. Francis. de Ripa in tract de peste. vel quando alij pro maiori parte ita faciunt. l. si creditor. vbi Paul. de Cast. C. de pig. act. vel quādo est communis opin. de hoc, vel rumor populi. Alex. in l. si cùm dotem. §. si maritus. col. ij. ff. sol. matr. dum tamen Socin. dicit de absentia, cogita propter § fin instit. de curat.

¶ Limita decimoquartò, vt solùm procedat d. l. sciant. respectu bonorum quæ iste pupillus habuisset ab alio, quamuis cōtemplatione mariti. Decius in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ de constit. col. xviij. Plus dicit Aret. consi xl. ad fin. quòd priuatur solùm successione filij nō alio legato sibi facto per maritum: puta qui legasset vsumfructum. facit pro eo Feder. cōs. xxxvj. casus. in fin. Potes tamen videre Sandol. in d. l. qui duos. col v. ff. de reb. dub. Oldr. consi. cxiii. bonis autem pupilli siue ex legato ei obuenerint, siue aliter, bene priuatur. Salic. in l. d. sciāt. col fin. vbi dicit quòd propterea non priuaretur substitutione fideicommissarij: quia per eam non succeditur pupillo. sed testatori: nisi substitutus pupillo per fideicommissum esset grauatus restituere hæreditatem pupilli matri: quia tunc videtur potius hæreditas pupilli, quàm testatoris. Corn. in d. l. sciant. col. ij. & in l. omnem ad fi. C. ad Tertul. Et sic habes istam amplam viduam cum aurea dote.

¶ Ampliant sextò principaliter suprascriptam conclusionem maximè procedere in capiente diuitem vxorem. Gell. lib. ii. cap. xiii quia Lycurgus legem tulit, quòd vxores sine dote ducerentur. nam, Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues. &

liquiæ

inquit Seneca: Inuenies, si nihil quæris nisi bonã vxorem. Refert frater Bernar. in j. parte Rosarij. serm. xxiiij. litera o. Et Sapientis dicit authoritas: Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis. vbi Ascensius. Et Martialis lib. viij. Epigrãmatum: Vxorem quare locupletẽ ducere nolim, Quæris, vxori nubere nolo meæ. & dicit Historia Ianuæ, nona parte, allegando Aureolum philosophum, †quòd qui ducit vxorem pauperem, ponit in domo sua paupertatem: & qui diuitem, ponit tempestatem. facit Petrarcha de remedio vtriusque fortunæ. lib. j. dialogo lxviij. de optima dote. Pontanus de obedientia. lib. iij. in fin. c. iij. allegat illud Plauti: Argentum accepi: dote imperium vendidi. Et Plautus: Si enim morata recte veniat, dotata est satis. In doubus magnis sunt incommoditates magnæ, sumptúsq; intolerabiles. Et quæ indotata est, ea in potestate est viri. Dotatæ mactant & malo & damno viros. Et Iuuen. Veniunt à dote sagittæ: Libertas emitur: coram licet innuat, atq; Rescribat: vidua est locuples, quæ nupsit auaro. refert Polydor. prouerb. lxxxiiij. facit Erasmus iiij. parte prouerb. cxlij. quid opus Sapragoræ dote. Marsil. Ficin. lib. vj. epistola. diligentia circa matrimonium. chart cxxv. Malè enim res se habet cùm quod virtute effici debet, id tentatur pecunia. Cicer. in Offic. chart. lxviij. sequitur Bald. in repet. l. Barbarius. ff. de offic. prætor. & post medium secundi Offic. allegat illud Themistoclis, Malo virum qui pecunia egeat, quàm pecuniam egentem viro: licet corrupti mores de prauatique sint admiratione diuitiarum. facit Albertanus de forma vitæ, lib. ij cap. de opib. acquirendis. Ascensius, secundum illud Catonis: Despice diuitias. & Ecclesiast. vij. Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. & Felin. in cap. in nostra. colũ. fin. de testib. dicit, q plus benignitas & grauitas morum, quàm facultas. & Iosephi de Antiquit. in vj. lib. c. vj. Dicite illis, non me egere pecuniis, nec honoribus, quibus rebus venditur filia potius, quàm nuptiis collocetur: sed eligere generum habẽtem fortitudinem, cæteráque virtutes. facit Carmelit. ecloga vj. quia boni mores diuitias superant l. magistros. C. de profes. & med. lib. x. Et quid prodest stulto habere diuitias, cùm sapientiam emere nõ possit. Prouerb. xvij. Erasm. j. parte prouerb. cccixiij. Pauper-
55 tas sapientiam fortita est, & in hanc opin. concordat Francisc. Barb. de re vxoria. cap. ij. qua dote, & quibus moribus vxor sit ducenda. & cap. vj. de vxoris ducendæ diuitiis. honestus amor pendet

pendet ex animo, non ex lucro. glos. in l. hæc ratio. ff de donat. inter vir & vxor. Amad. in dialogo. de amicitia. char. xv. & dicit Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. iij in prin. quòd sponsus debet venerari sponsam, & non ecõtrà: in cuius signũ ipse debet recipere, nõ dare, vt amatores amasiis suis. Ezechiel. i. idem Io Lup. char xix. col. ij. dicit, quòd meretrix licitè capit ea quæ sibi donantur, & sibi promissa per amatores consequi potest in iudicio, ideo peruertunt bonos mores, qui volunt capere ab eis quibus dare deberent. Præterea vxor diues non solùm est intolerabilis, sed & filiis, quibus semper obiicit & minatur velle auferre suas magnas dotes: ideò nõ est semper bonũ velle ditari, imò quãdoq; prudẽtia est perdere de proprio: vt Pythagoras: quẽ refert Stephanus Niger in illius cõmento. char. x. vbi subiicit, quòd quãdoq; lucrũ spernere, lucrum est. omitto quod habetur in Naui Stultifera, char. lx. dum inuehit contra capientẽ vetulam propter diuitias, dicens, quòd aruinã quærunt sub podice aselli. Ang. d. consi. cccxcvj. ad fin. & illud Iuuen Vetulę vesica beatæ. quẽ refert Lancel. in l. nõ amplius. §. cùm bonorũ. colũ. ij. de leg. j. Et magna dos apud Romanos erat de ducatis quatuor centũ secundum Gellium & Blondũ, quos refert Claud. in l. ij. col. ij. ff. sol. mat. & Decius cõsi. xxvj. col. ij. quòd dos mille ducatorum est congrua vni Comiti Sed postea cõsil. clxxx. col ij. dicit, quòd hodie dos de octo centũ ducatis datur etiã popularibus & artificibus. circa quod vide Ioan. Lup. in c. per vestras. de donatio. inter vir. & vxor. in toto opere. chart. lxxxj. dũ dicit quæ sint considerãda in cõstitutione dotis: & in chartis seq pulchrè Monferr. in l. si constante. ff. sol. mat. col. xxxiiij. & vnã haberem apostillã de Paul. de Cast. in l. si non mortis. C. de inoffi. testam † Et vide si sunt fatui isti capientes vetulas: quoniam vltra votũ captandæ mortis. †coitus mulierũ vetularũ est adeo noxius, vt eos ipsis vetulis quæ ex hoc vegetantur breuius viuere faciat, vt ipsi in mortẽ quam vetulæ expectant, priores incidant. Et sic euenit illud Menandri, quod refert Gell. lib. ij. c. xxiiij. circa med. Dũ eius mortẽ inhio, egomet viuo mortuus inter viuos. facit illud Philosophi, Vetulã non cognoui, cur debeo mori? & illud, quòd capra iuuenis comedit lal: sed antiqua deuorat & sal & sacculum: & corium vetus indiget maiori adipe. & propterea audiui à Medicis, quòd coitus cũ vetula valde iuuat in ardore vrinæ: quia multum attrahit de spermate, & dicit in annotationib. variis,

L char.

56 57 Capiẽs vetulã propter diuitias.

HAYKOBA ELIBRARY.RU

chart.cxvij.Baptista Pius in posteriorib. cap xv. quòd cunnus vetulæ est fœtidũ,& vermes quandoq; generat.Nec tu adolescens propter minorẽ ætatem aduersus matrimonium vetulæ restitueris in integrum.secundum Spec.quem refert Petrus de Rauenna in suo aureo Alphabeto.in verb. restitutio.col.ij.nec etiam posses te iuuare:quia ista vetula diceret se habere denarios sepultos, & fortè erat pauper:† vel si cõtraheres per procuratorem,& crederes eã pulchrã,& esset turpis.quia talis error non vitiat matrimoniũ.Portius institit de patr. potest. col. fin.vel si eã caperes sub spe habendi hæreditatẽ,quã fortè pater eius tibi promiserat.l.si maiores. C. de transactio. Portius in §.cũ autem iiij.col.instit.de adopt.pulchrè Ioã.Lupus in c. per vestras.de don.inter vir.& vxor.iij. not.est in opere. chart. lxxj.col.i. Et quia propter diuitias hæ vetulæ vtplurimum capiuntur:vide quæ ſ. proxi. dixi in v. ampliat.& quæ dicam ſ. proxi.si esses valde pauper, & nõ haberes alium modũ viuendi,si posses habere vxorẽ opulẽtissimam, vt eius diuitiæ sufficerent pro ea & pro te nutriendo honorificè in peregrinatione vel aliqua curia.absq; quòd cũ ea cohabitares,fortè tali casu posses pati duci te ab ea etiã ad eius domum: licet sit signũ maximæ tristitiæ, quando mulier virum ducit ad domũ suã. quia deberet esse ecõtrà. Crem.singul.lxvj. statuto Florẽtino. Io.Lup.in rub.de don.inter vir.& vxor. char. xxviij.in fi Bal. in c.iurauit.de probat.col.ij.& in cap.ex parte.de consuet. dicit q; òd tũc mobilia quæ reperiuntur in domo,præsumuntur vxoris.& Io. Lup vbi ſ.char.ij.col iij.ponit quòd valet pactũ per quod maritus promittit vxori habitare certo loco cũ ea. Esto etiã memor, q; fornicari cum vetula est turpe,& grauius peccare ſ, quàm cũ iuuene pulchra,gl. fin.in cap fur.xiij.q.v. Felin.in c.ci m quidã, colũ.iij.de iureiur. de qua disputat Micha.Can.in suo Parochiali curatorũ, de pœnitentiis recipiendis.cap.iiij est.chart.cciiij † Caueant semper,& primo isti capientes istas mulieres diuites, ne si eueniat casus restituendæ dotis.depauperent eorũ filios: quoniam cõmuniter dotes mulieris dantur per frusta & interualla,& in pecuniã quæ fragilis est,& de facili expẽditur,imò perditur:& ideo qui habet pecuniam,dicitur habere ea quę de pecunia comparari possunt:sed qui habet res,dicitur eas habere.& pecuniã valẽtẽ illas.l.promodũ.ff de verb.sig.hinc dicimus,† quòd citius res in pecuniam,quàm pecunia in res cõuertitur.ista sunt verba Andr. de Isern.

Error in diuitijs non vitiat.

Grauius peccatur cũ turpi quã cum pulchra.

58

59

60

Isern.in ti.per quos fiat inuest.col.iiij.qui allegat l.si chorus.§. j.ff.de leg iij.ad quã Socin.in l.si ex toto.de leg.j.in l.j. §. fuit quæsitũ.col.iiij.ff.ad Trebel. Fabian.in tract.de emp.& vend. in v.q.principal.col.vj. Et quandoque postea permittunt tales vestes sibi furari.cõtra ea quæ dicit Ang. in l.in actio.ff.de fur. quòd quilibet debet custodire suam vestẽ.Aliam partẽ dotiũ exponunt in iocalibus,vt sponsa sibi pulchrior videatur. Cyn. in l.j.col.pen.C.cõmod facit Spec.in tit.de aduoca.§ sequitur videre de vestibus.col.j. Matthæus Bosius,ne ornamenta mulieribus Bononiensibus restituantur, epist.vj.& vij.Aegidius de regim.princip.lib.ij.parte j.cap.xxj. Gilbertus in quæstione post secundũ Oeconomicorum Philosophi,chart pen.Codrus serm.j.char.iiij.& sic in stultitia. Nicolaus Boer. in apostil.ad Dyn.in regula,certũ.qui opportunè loquitur.Ioã.Lup. in rub.de donat.inter vir. & vxor.chart.xiij. & Ouid. in iij.de Arte: Quis pudor est census corpore ferre suos. Nec prodest excusatio illius malè intelligentis dictũ Biantis, Omnia mea mecũ porto. de quo licet non faciat mẽtionẽ Margarita Poëtarum in dictis Laërtij: facit tamen Matthæus Bosius epist.lj. nuper.char.i.j.Gellius lib.vij.c xij.Surgetus in Enchiridio disciplinæ militaris.chart.lxxvj. & seq.vbi dicit inter cætera, q; mulieres nõ debẽt portare vestes scissas ante: & de portãtibus diuisas in vij.amplatione.de pulchra.Et quãdo mulier est bene ornata, congruit vt ornamenta ostendat: & sic vadat ad conuiuia & ad festa:vnde euenit intrà in solut ad septimũ argumentum huius partis:vt frater Iac. in Sophol.Sapient.lib. vj.ca. xxxiiij.col.pe.& tribus capitulis seq. & cap. xix.de rapina.col.ij frater Lud.de Veritate cõtrit.cap.vij quòd † luxuria destruit temporalem substantiam.vbi inter cætera dicit mulieres hoc facere, vt dum viri vestes contemplantur, tandem in mulierum faciem oculos figant. vbi etiam vij. remedio luxuriæ,facit Ioan.Andr. in Mercurial. ea quæ Biblia Aurea cap. xcv.de ornatu mulierum.Fran.Barb.de re vxoria.lib.ij. ca.iiij. de † vestitu & cultuvxorio. melius per Oliuerium de la Marcha,in tit.Le parement & triumphe des Dames:in lingua Gallica.quamuis simia simia sit,etiã si aurea gestet insignia. Erasmus in j. parte prouerb. cccccvij. & cccccclxxv. aliter catuli &c.est enim tunc impensa frustratoria.Ideo inquit Aristot. quem refert Iaſ.in prælud.feud col.iij.cùm decoquis lentem, non infundas myrrham,id est aromata.Nec omni asino con-

61

62

uenit deferre ſellam. Ang. in l.item apud §.adiicitur.ff.de in-
iur. & dicitur poſtea æquari vult rana boui. Et Aeſopus, &
63 melius Codrus ſerm ij.char.j. Et inquit Sapiens, † Inuidiã ni-
mio cultu vitare memento &c. Et tamen Cleobulus dicebat,
magis cauendũ ab amicorum inuidia, quàm inimicorum inſi-
diis: licet ſola miſeria careat inuidia, ſecundũ Socratẽ: & quan
do mulier turpis eſt adeò ornata, poteſt dici illud: Materiã ſu-
perbat opus. de quo glo. in l. mulieris. ff. de verb. ſignific. ideo
Gallus tunc dicebat ſe malle plumam, quàm carnes. & quan-
do defert groſſam catenam auream, non oportet te vti incan-
tationibus ad fugandum tempeſtates. Felin. in rub. de hæret.
in fin. Gemin. conſi. liij. Angel. in ver. lex. col. vj. quia de eis ti-
mendum non eſt quo dæmõ eſt catenatus. poſtea tales veſtes
faciunt ſibi ligari à marito in teſtamento: qui, ſecundum eos,
melius faceret diſponere q̃ nihil habeant præter dotes ſuas:
vt ſi fuiſſet aliqua præſumptio donationis, per tale teſtamen-
tum reuocetur. Nicol. Boerij vbi §. Pan. in c. fi. iij. not. de dona.
inter vir. & vxor. veſtes enim pretioſæ quæ non ſunt ad vſum
quotidianum, debent remanere hæredibus viri. Bart. in l. pen.
§. j. vbi apoſtilla. ff ſol. matr. Ang. in § fuerat. col. antepe inſti.
de act. Alex. in l. ſi is qui quadringenta §. dos legata. ff. ad leg.
Falc. & conſil. xlij. viſo tenore. col. vj. lib. j. Vitalis de clericis,
char. antepenul. Ioan. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor.
char. iij & v. & ſeq. vbi iſti duo latè ponunt de iocalibus datis
ſponſæ. de quibus in dicta apoſtilla Bar. & Burt. conſil. xxxviij.
incip. quia maior. ij. dub Affictus. deciſ. cccxv. incip. vt pluri-
mum. latè Portius in §. fin. inſtit. de donat. Et ponunt etiam de
lugubribus de quibus Io. Garonis in repet. rub. C. de ſecund.
nupt. in xviij. pœna. Campez. de dote. ij. parte. q. lvj. Et ſi mu-
lier ſit relicta vſufructuaria, illas ſibi tenetur emere, non hæ-
res. Curia Delphinatus q. cccxlj. incipien. quidam teſtator.
Redeundo ad propoſitum, mariti ſtulti, pro alia parte ipſas
dotes exponunt in ornando domum, emendo lectum & cul-
citras, quæ parantur pro vxore ducenda. Ioan de Plat. in l.
fin. C. de can. larg. lib x. quia ſine lecto viuere non poſſumus.
Aedificat. Bart. quem refert Bolog. conſi. xlviij. col. ij. Ang. in l. ij. § ſi pu-
blicanus. ff. vi bon. rap. Et in ædificando: vt d. Aegidius de re-
gim. princip. lib. j. parte ij. c. xix. col. fi. vt ſit honorabilior quan-
do ducetur ſponſa: quod eſt ſignum phreneſis: & ædificanti ſi-
ne neceſsitate, eſſet dandus curator, tanquam prodigo & fu-
rioſo:

rioſo: per ea quæ vult Petrus de Ferrar. in ſua practica. in for. Aedificanti ſine neceſſitate tanquam prodigo & furioſo erit dandus curator.
nuntiationis noui operis. in princ. gl. j. Cepol. de ſeruit. vrb. c.
xxvj. incip. dicamus. Lucas de Penna in l. in his C. de præd. na-
uicul. lib xj. licet Bart. ibi dicat quòd eſt ſignũ magnanimita-
tis. & Lucas de Parma in tract. de fiſco. char. xij. ver. xiiij. Bald.
in proœ. rex pacificus col. pen. Et ingenioſi ratis Platina libr. j.
de optimo ciue. char. vij. & contra ædificia ſuperflua Claud ſu-
per Lucam. char. liij. allegãdo Prouerb. xvij. Thomas Morus
in ſua republica. lib. ij. eſt chart. xlv. Eraſmus in Moria. chart.
xviij. & ij. parte prouerb. ccxlij. optimum aliena frui inſania.
Eſt enim ædificare, dulce impauperari. ſecundũ Lucam de Pen
na in l. ij. C. de præd. & om. reb. nauicu. col iij. vbi allegat illud
Prouerb. xxiiij. Præpara foris opus tuum, & poſtea ædifices do
mum tuam. facit illud Gellij: Catoniana cẽſura dignus eſt, qui
minus vult arare, quàm verrere pulchrè Cardin. Papa epiſtol.
lxxviij. ad literas. propterea dicimus † quòd ditior eſt ille qui 64
habet prædia ruſtica, quàm vrbana. Ang. in l. j. C. de deb ciuit.
libr. xj. quia domus eſt ſuppoſita incendio & ruinæ, ſecundum
eundem Ang in l. fi. §. fin autem legata. C de bon. quæ lib. vbi
refert quòd propterea d. Io. Paglarẽſis ſemper ſtabat in domo
cõducta. Et hi magni ſumptus nõ ſunt fiendi, præſertim quã-
do ſolũ nõ meretur talẽ ſuperficiem: nam ſunt perditi, ſi poſt-
ea domũ vendere cõtingat: quia nõ reperitur pretiũ quo con-
ſtarunt tegulæ. Item cõſiderandus eſt aër. Aegidius de regim.
principũ. lib. ij. parte iij c. iij. & ſeq. Gilbertus in q. poſt. ij. Oe-
conomic. Philoſophi. char. pen. Itẽ q̃ non ædifices repẽte: quia
conſtabit duplũ. Nauis Stultifera char. xxvj de fatuis ædifican
di incœptibus. & facit Lucæ xiiij. circa fi. Itẽ nõ habita domũ
de recenti cõſtructam: quia ob humiditatem parietum in ali-
quam diutinã ægritudinem incurres. Et quomodo ædifican-
da vt ſit ſana, Ariſtot. j. parte. proble. liij. Vitruuium, & alios.
& pompa dãnatur, nedũ in ædificiis laicorum ſed & in eccle-
ſiis: licet epiſcopus Conſtantien. vt refert Petrus Mara in eius
oratione funebri, incip. ſi mihi. char. iij. dicere ſoleret, ſe malle
operari volentibus in ædificiis ne ſtarent otioſi pecunias elar-
giri, quàm mendicantibus validis quos Iuris ſanctio perſe-
quitur atque improbat. fateor quòd de his nõ loquitur Bern.
nec authoritates iſtæ: ſed de aliis tot pauperibus quos in paſ-
ſione Chriſtus dixit nobiſcum ſemper futuros. Meritò ergo
inuehit Hieronymus: † Marmora nitent auro, ſplendent la- 65
quearia

quearia gẽmis.quem refert Hoſtien.in Summa de exceſ.prælat.§.j.col.ij.& vt inquit Bernard. de pauperibus nihil,à quibus illa expenſa ſubtrahitur, vt paſcantur oculi diuitum. nam Dicite Pontifices in templo quid facit aurum? latè & pulchrè Petrarcha epiſt.lxxxvij.in Fœlicẽ Archiep. Florẽt.in iij.parte hiſtoriæ.tit.xviij.c.iij.§.xx. vbi refert Bernard. de quo ſ.hinc Platina de optimo ciue lib.ij. charta vj.dubitat, ne Deus præterea permitttat talia diripi à Turcis:imò vel à principibus. vt Philoſophus in fin. Oeconomic. & videmus rarò quòd Deus in iſtis imaginibus ita pompoſè depictis permittat gratias,ſeu miracula: prout in aliqua imagine veteri, & ſimpliciter facta, & nõ immeritò nam Chriſticolæ illuc accedentes magis ſunt intenti in cõtemplando artẽ picturæ, vel impenſam,quàm in deuotione & reminiſcentia eius quod imagines repreſentant. quod non ſic,quando ſine tanto ſumptu & artificio.propterea

66 † S.Gregorius occultari fecit illas ſtatuas antiquas Romanorum:quia peregrini Romam potius accedebant gratia curioſitatis,quàm religionis:& vulgò dicitur,quòd vbi ſunt fœneratores, ibi pulchræ cappellæ in eccleſiis: nã facilius per vſuram

67 acquiſita ita impẽdunt,quàm reſtituere.cap.non ſanè xv.q.j. †Item etiam in eccleſiis damnantur cantus figurati. xcij.dist. c. cantãtes.& c.ſeq.& cõtra habentes libros miniatos auro,& non dãtes eleemoſynã Luc.de Penna in l.fin.ad fin.C. de ann. ciuil.lib.xj. Marascotus in repet.c.ij. de conſtit. lib. vj.col.iiij. Item prohibentur fieri paramenta ſacerdotalia ad miſſam de veſtibus laicorum.Cardin.in cle.j. vlt not.de cele. miſ.vbi tamen dicit non ſeruari de conſuetudine.& malè ſecundum Panorm.in c. ad hæc.de relig. domib.vbi etiã dicit Panor. quòd male faciunt religioſi,qui veſtes ſacras antiquas ſeu ſemiconſumptas vendunt pro faciendis burſis, vel aliis.imò & fortius ſuper talibus paramentis permittũt apponi arma,ſiue inſignia illius qui ea fieri fecit. contra legem Baſilicam.C.de oper.pub. quæ apponuntur magis gratia conſeruandæ memoriæ agnationis & pompæ,quàm cultus diuini. Anch.cõſ.cxij iura quæ loquuntur. Ana.conſil. lxxxvj.pro expeditione. Decius conſil. clvij.quæritur. de expenſ.funeraliũ.facit Card. Papa epiſt. vlti. eſt teſtamentũ ſuum.& char.cccxxxv,& xvj.q.v. Ang.in l. prætor.§.ſi quis.ff.de ſepul.viol. Odofred.in l.j.§.ſed & qui.C. de lat.liber tol.clem exiui.de verb. ſigni.col.v.verſ.quamuis. Et ſic amen dico vobis, receperũt mercedem ſuam. Matt. vj.de

pœnit.diſt.iij. c. cauendum. quicquid dicat Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verb.arma.quia, vt dicebat Io. Picus Mirandula,vt refert Ioan. Franciſcus eius nepos in illius vita. char.vj. famam viuis nonnihil, mortuis minimè profuturam. & tamen ſoluto matrimonio in reſtitutione oportet omnes pecunias dotium habere promptas,etiam cum augmento monetæ.†Imò ad hæc euitanda bonum eſſet vt ex tota dote emeretur fundus dotalis, & permittere frui eo mulierẽ pro veſtibus &aliis minimis ad ſuum vſum emendis,de quibus quotidie viros faſtidiunt. Et ita vidi obſeruare viros prudentiſſimos triplici cauſa. Primò, ad euitãdum depauperationẽ filiorum in reſtitutione. Secundò, ad euitandum iurgium mulieris obiicientis ſuas dotes viro.Tertiò, ad euitandũ faſtidium emendi veſtes vxori: quia poteſt ſibi reſponderi: habes vnde emas. ſi eſſet meretrix, vnum ſcutũ de tali reditu ei præbebit facultatem & excuſationem emẽdi veſtes pro decẽ iuncto earum quaſi caſtrenſi peculio:nam ſemper inueniunt mercatorẽ fingentem egere pecunia,& coactũ vendere vili pretio. & †ita

68 Eme fundũ dotalem.

69 Vxor adultera fingit habere bonum forum de veſtib.

ſimulabunt marito:& tamẽ clàm ipſa vel amaſius reliquũ ſupplebit ipſi mercatori.& ita vidi practicari. Et idem effectus eſſet ſi ab vxore reciperes fundũ dotalem inæſtimatũ:quia aliàs

Æſtimatio facit emptionem.

æſtimatio facit emptionem. Iaſ per illum text in l.ex conuentione.C.de pactis vbi ponit quatuor fallentias, & ibi ſecundo not.infert,propterea † quòd fundus datus æſtimatus in dotẽ, intelligitur datus cum omnibus ſuis oneribus & obligationibus:niſi aliter fuerit conuentũ.cui adde l. neq; ſtipendium. ff. de imp.in reb.dot.facit gl. fin in l.j. C. de mul. & in quo loco. lib.x.Alex.lib.v conſ.iiij.incip.videntur.col.j. & cxlvij. perſpectis inſtrumentis.col.pen. Et procedit hæc regula,ſiue tũc æſtimatio fiat,ſiue cõmittatur arbitris, ſeu alteri perſonæ quæ debeat æſtimare.Socin.conſi. lvj. ſtantibus. iij. col. ¶ † Amplia

70

71 etiam ſi mulier dederit dotem, partem in pecunia, partem in veſtibus:puta maritus confitetur habuiſſe centũ in pecunia,& xx.in veſtibus ad ornatum ipſius mulieris ad tantũ æſtimatis: certè tenebitur in reſtitutione reſtituere pecuniam, non res: & ſic deterioratio eſt periculo mariti, licet ſecus in aliis guarnimentis quæ mulier à domo patris portauit vltra dotẽ: quia ſufficit quòd reſtituantur qualia reperiuntur tempore ſoluti matrimonij.Iſtam ampliationem tenet Socin.conſi.cclxxxix. difficultas.Io.Lup.de donat inter vir.& vxor.char. xcvinj. col.

72 j. vbi † quid si dentur animalia, quòd inspicietur valor tempore mortis, non traditionis. ¶ Limitat primò Ias vt procedat in dubio: secus si apparet quòd esset facta ad alium finem: puta cognoscendi valorem rei, vt possit probari si postea maritus fundum damnificauit. Adde Barb. lib. iiij. cons. xix. clementissimum. col. fi. & cons. xij. illud. col. pen. Socin. consil. xciij circa primum. iiij. col. Aret. in cõsil. lxxxiiij. diligenter col. ij. vbi esset solùm facta ad demonstrãdũ de quãtũ esset secura mulier. Socin. in d. cons. ¶ Limita secundò, vt procedat quando æstimatio fit à princ. tũc benè facit emptionem: secus si postea. ad de Aret d. cons. lxxxiiij. intellige seu commissio de æstimando propter ampliationem proximè dictam. ¶ Limita tertiò, in animalibus datis in socidã: talis enim æstimatio non facit emptionem, ex quo emolumentũ non spectat totũ ad pastorem. l. si inter virum. C. de iur. dot. Corn. in tract. socidæ. col. ij. vbi propterea infert Corn. idem esse quãdo res traditur æstimata, & partes cõueniunt vt eademmet restituatur. Socin. consil. lvj. stantibus. col. ij. vbi format quinque casus. quando conuenitur quòd eadem res restituatur. & ibi col. pen. post Bal. dicit quòd si in instrumẽto dotali non cauetur de re vel æstimatione reddenda, quãdo res est data æstimata in dotem: sed instrumẽtũ dicit, quã dotem reddere promisit &c. tunc enim precisè debet reddi pretium. sequitur Barb. in consiliis proxi. alleg. Bald in tract. dotium. vij. parte. priuileg. xl. & seq. ¶ Limita quartò, vt regula quòd æstimatio rei dotalis faciat emptionem, procedat quãdo maritus est soluendo, aliàs secus. adde Crem. sing. xviij. incip. habebis millies. Bald de dote. vij. part. priuileg. xxij. & Bal. lib j. cõs. xxiiij. incip. libellus. ¶ Limita quintò, vltra eum, vt nõ procedat in cõtractibus de quorũ natura est dominium non transferri: vt in cõmodato, deposito &c Bart. in l. si vt certo. § nunc videndũ. in fi. ff. commod Bal. in l. j iij. q. C. cõmod. ad quem semper recurre in materia. ¶ Limita sextò, procedere quãdo res est præsens, secus si absens. Bart. in l. si propter. rer. amot. per text in l. hoc si res cum gl. ff. de rei vẽdic. cogita. ¶ Limitat septimò Bald. Nouellus de dote. vij. part. priuileg. xxiij. vt non procedat quãtum ad hoc quòd sicut in vẽditione

73 venditor tenetur promittere duplam, etiam si non sit conuentum, non tamen sic isto casu: quia dans res æstimatas, licet vendatur vendere, non tenetur ad duplã. ¶ † Redeundo ergo ad propositum. Sint cauti mariti nubentes, & non permittant se

inuol

inuoluere, prout plures faciunt: taliter quòd quasi inoleuit quædam consuetudo q; socer licet non soluat tunc totas dotes, voluerit tamẽ quòd gener faciat quittationem dotis integram: & postea in alio instrumento socer recognoscet se debitorem generi de illo residuo. Caue ne hoc facias: quia si casus eueniret, oportebit hæredes tuos restituere mulieri integram dotem: nec illa recognitio soceri, quamuis incontinenti facta, prodesset hæredibus tuis, qui nec liberarentur etiam cedendo actionẽ. Bart. & Paul de Cast. in l. pen. §. si vir. ff. sol. matr. cum quo inclinare videntur Ias. & Pich in l. legem. C. de pact. ad fi. licet remisiuè loquãtur. Bal. in addit. Spec. in tit. de cõfes. post med. Felin. in c. si cautio. col. xx. vers. fallit quintò. de fid. instr. Ange. in §. fuerat. col. xj. vers. ij. ad intellectũ. instit. de act. Clarè idem voluit Cãpezius in tract. dot. j. par. q. lij. col. iij. vers. in secundo casu. Alex. lib. v. consil. cxlviij. in causa. col. j. & libr. ij. consi. xxxvj. viso themate. col. j. Corn. lib. iiij. cõs. cix. viso puncto. Decius consil. cxcviij. in princ. col. pen. Opizonus in §. diui. col. lxxx. Bal. Nouellus in tract. dotium. viij. parte. priuileg. xxiiij. & seq. Et sic videtur cõmunior opinio, & fauorabilior doti. & dicit Socin. lib. iiij. cons. lxxxviij. abunde. col. fi. q; hanc opin. vidit semper in practica obseruari: & ita obtinui Mediolani corã Regio senatu, in causa dotis dominæ Lauræ de Scarampis, quæ erat de ducatis mille & sexcẽtis, quãuis in cõtrarium latè teneat Curt. Sen. cons. liiij. super duobus. Barb. lib. ij. cons. xix. præclarè scribitur primo Regũ. Limita tamẽ prædictam opin. nisi mulier met cognouisset, vel consensisset tali recognitioni. Paul. de Cast. Felin. & Corn. vbi 5. idem Corn. lib. j. cõs. cclxxxiiij. in præsenti. Vitalis in tract clausularũ. char. xx. in rub. ex quib. causis possit simulatio præsumi. col. fi. in tertio casu. vel quãdo ista mulier succesisset isti socero. Cor. d. cons. cix. lib. iiij. non credo te alibi inuenire hanc q. sic breuiter resolutam. ¶ † Caueant secundò mariti ne promittant restitu- 74
tionem augmenti seu antefacti: & sic quòd in instrumẽto dotali non dicat, Quas quidẽ dotes vnà cum augmẽto prædicto restituere promisit &c. Quia regulariter sicut dos, mortua vxore, redit ad hæredes vxoris: ita augmentum, mortuo viro, redit ad hæredes viri. c. fi. § fi. de donat. inter vir. & vxor. gl. in auth. dos data. C. de donat. ante nupt. & in corpore vnde sumitur. vbi Bart. & Ange. in §. pen. instit. de donat. col. ij. vbi latius Io. de Plat. quia æqualitas est seruanda inter coniuges. in auth.

Caue consitearis recepisse dotes propter instrumentum debiti, quniam post ea fit.

De recognitione facta a Socero.

Propter augmentum.

æqualitas C.de pact.conuen.Socin. regula cvj.vbi limitat nisi tale augmentũ factum fuisset ante cõtractũ matrimonium de præsenti.sed per tale pactum & talia verba perderet maritus dictum augmentũ:quia eo mortuo remanet cum dotibus penes mulierem.gl.in l.legem leonis.in fi.C.de pact. cõuen. vbi Salic. Corn.lib iiij cons.cccliij in hac.col. iiij. vbi volunt quòd valeant talia pacta.& not.per hoc stringit text.in d.c.fin.§.fin. quicquid videatur velle Alex.in l.post dotem.ad fi.ff.sol.matr. intelligę semper dumodo ipsa mulier dotem marito soluisset.

75 †Quinimo si statutum diceret quòd mulier debeat lucrari augmentum dotis, lucrabitur solummodo pro ea parte pro qua dos fuit soluta. Ang. in §. fuerat. col. xvij.versi & aduertas ℣ mulier.instit. de act. Afflictus decis. cclxij.in causa. Socin. iij. vol.consil xxxij. circa præsentem.vbi singulariter limitat non procedere quando debẽti soluere dotem, maritus dedisset inducias seu tempus ad eas soluendũ, cum ex tali promissiõe sit satisfactus.Curia Delphinatus decis.cclxxiiij.incip.in contractu. Afflict.decis.cccxxxiij.si dos. sunt enim laudabilia ista augmenta dotium facta per maritos.Bald.in d.auth.dos data.in fi. lect.antiqua.clarius in l.quod scitis. C. de bon.quæ lib.ad finquia præsumuntur dari mulieri in præmium pudicitiæ & virginitatis:licet etiam possit constitui viduæ.Io. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. vj. col.iij.dicens,quòd propterea iura eis multum fauent:& sapit naturã dotis cui adhæret:nisi esset diuersa ratio.Corn.lib iij.cõs.ccl. in præsenti.ad fi. circa quod multas quæstiones ponit.Afflictus in suis decisionibus:vt colligitur ex eius tabula. in ver.ante factũ. Lucrabitur ergo tunc mulier dictum augmentum totum etiam respectu residui non soluti. Est bene verum,quòd extantibus filiis mulier habet solùm vsumfructũ talis augmenti:qua defuncta tale augmentũ redibit ad filios.l.fœminæ.C.de secund.nup. Ang.in §.j.instit. ad Tertul.Nic.de Vbal.in tract.de succes.ab inteſt.ij. parte.iu fi.iij.col.Mathesil.in eodem.col.xvij.Cremen.sing. vlt. vbi dicit, quòd propterea filij secundi matrimonij nihil habebunt. Fulg.consil.xlix.ex facto.circa medium. & lxiiij.Blasius colũ. iij.Ioan.Lup. in rub. de donat.inter vir.& vxor.char.xxvj.col. iij.Io. Garonis in repet. rub.C de secund.nup.pœna prima,& duabus seq ¶ Amplia primò hoc dictum etiam procedere in marito de dotibus seu aliis bonis quæ habuisset ab vxore.Roma consil.xc. incip.clarum.Plus dixit notanter Salic. hoc procedere

Mulier habet solùm vsumfructũ augmenti.

cedere etiam si talia bona habuisset ex successione. Exemplificat in quæstione de facto.Cauetur statuto,quòd masculus succedat patri & matri,excluſa filia:moritur mater,& sic succedit masculus.cui masculo postea pater succedit:& demũ secũdam vxorem accepit, & decessit superstite vno masculo ex tali secundo matrimonio,& dicta filia ex priore matrimonio. Dubitatũ fuit,an illa filia deberet habere bona materna ad patrem proueĉta.mediãte successione filij: ipse dicit se obtinuisse quòd sic.&eum sequitur Socin.consi.xxxiiij.pro sequen.col.ij. & cclxiij.capio primum.col.ij.in ij.dubio. Corn. lib.ij consil. ccxlij.incip.circa quod videtur col.pen.versic.nec obstat. Decius consil.lxxxvij.col.iij Ioan. Lup dicta char.xxvj. coiũ.iij. Not.benè hanc decisionem:nam quælibet de facili diceret cõtrarium:quia videtur esse cõtra tres communes regulas, quas in materia ponit Brunus in tract. statutorũ excludentiũ fœminas.artic.xiij q.v. ¶ Secundò amplia procedere non solùm in dotibus & augmento,seu aliis bonis quæsitis constan. matrimonio,sed etiam post matrimonium : puta ex forma statuti,prout est Neapoli, quo cauetur, quòd † moriente marito, 76 omnia bona quæ maritus causa vxoris parauerat,sint vxoris. Tenetur enim mulier talia bona reseruare filiis primi matrimonij.Aret.in l ij.ff.de leg.j.col.iij. versi.j. conclusio. ¶ Tertiò amplia, vt prædicta in tantum procedant, quòd ipsa mulier de talibus bonis nõ posset in secundũ maritum vel aliam personam disponere.Corn.lib iij. consil. cccix. circa primum. col.penul in tantum. ¶ Quartò amplia,in tantum hoc procedere,quòd si ex primo matrimonio essent plures filij,non poterit de tali lucro plus relinquere vni,quàm alteri. auth. lucrũ. C.de secund.nup. Curt.de feud.in iiij.part.q.penul.iiij. col. est char.xlvij in fi. ¶ Quintò amplia,etiam si tales filij prioris matrimonij non essent hæredes parentum.vt Corn.d.consil. ccc ix.lib.iij. Limitat tamen Crem. sing. lxxiiij. incip. si maritus. hoc nõ procedere si mulier habuisset à viro vel filiis primi matrimonij licentiam nubẽdi. †Inferens propterea, quòd si maritus legauit vxori centum, si vidualiter vixerit : & quinquaginta, si nubat, non cogetur illa quinquaginta reseruare filiis primi matrimonij,ex quo censeatur sibi data licentia nubendi. Nicolaus de Vbald.vbi suprà,dicens, quòd de hoc debet esse cautus aduocatus mulieris.Angelus consilio cccxcvj. columna tertia.incip.doctor insignis. Iason in l. filium quem haben

Mulier debet reseruare proprietatem filiis. Not.quomodo Salic.

HAYKOBOE OTДЕЛЕНИЕ ИНСТИТУТ ИСТОРИИ РАН

habentem.C.famil.ercisc.olum.vij.in l.ij.C.de indicta vid.tol. Fulg.consi.lxiij.Blasius.col.iij.Ioan. Garonis.in repet. rubr.C. de secund.nupt.in tribus chartis vltimis.Decius in consi.ccvj. incip.quæritur.& ccxxx.proponitur. & in cap. ecclesia sanctæ Mariæ.colũ.xviij. de constit. vbi dicit communem opin.esse, †quòd licet pœnæ secundò nubentium hodie sint sublatæ per dictum Apostoli,non tamen sunt sublatæ inquantum concernant fauorem filiorum primi matrimonij.Idem vult Hercul. disput.incip. Perusinus. col.lxxxv.in princ Socin.consi.xxxix. visis.colum.vj.Anchar.consi.c.ex prædicto.in princip Iaſ.in l. sed si post.C.de inoffic.testamen Corn.in l.si qua mulier.C.ad Tertul.Ioan.Garonis in repet.d.rub.de secũdis nuptiis.in xij. pœna.Aret.licet arguat contrà in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit.ad fin.dicens, quòd pro ista cõmuni est tenendum in iudicando & consulendo.

78 Pœnæ secũdò nubentium inductæ fauore filiorũ, non sunt sublatæ.

¶Caueant tertiò mariti quando capiunt vxorem, ad illam vulgatam regulam:quia dos à patre profecta, ad patrem redire debet.Et licet consuetudo Mar.eam limitet, † quando adsunt liberi: tamen talis consuetudo solùm procedit in terminis suis, scilicet quando mulier decedit in mattimonio superstitibus liberis,& patre: secus esset quãdo matrimoniũ fuisset dissolutũ morte mariti, & postea decedit mulier vidua superstitibus ex ea liberis & patre ipsius mulieris:quia tunc dos adhuc redibit ad patrem.ita concludit d.Alex.in l.post dotem.ff. sol.matr.vbi valde commendat.dicens esse vtilissimum in practica,& quòd vidit iuuenes aduocatos errare.& Iaſ.ibi colum. xix.num.10.dicit, quòd omnes indifferenter ita tenent: licet ipse teneat postea contrarium.& placet eius opin. propter benignitatem & fauorem filiorum.pro qua vide Socin.ix.consi. incip.prosequendo. vbi per viginti & vnum fundamentũ probat quòd opin.Mar non solùm de cõsuetudine,sed de iure est approbata: tamen in practica esset dubia propter authoritatẽ tenentium oppositum. Ideò cautela esset prouidere isti casui per pactum expressum. Est verum quòd nunquam vidi istam limitationẽ obseruari.& sic habes tres notabiles aduertentias pro maritis quãdo volunt nubere. Has tres aduertẽtias posui pro maritis,quorũ plures vidi errare. Cauti enim sunt affines qui non dicunt ista à principio,quãdo tractant matrimonium: sed postea faciunt vt malitiosi locatores equorũ, qui à principio dicũt pulchra verba,& postquam est conuentũ de pretio,

Dos à patre profecta.

dicunt,

dicunt, Domine non habeatis pro malo,volo quòd corã istis testibus accipiatis equũ, & promittatis quòd si equus periret incursu latronũ,vel incẽdio, seu alio casu, quòd periculum sit vestrum.sunt verba Cy.in l.j col.ij.C.de cõmod. † non tamen 80
debet propterea velle maritus in aliquo locupletari cum iactura vxoris,quia esset contra naturã.l.nam hoc natura.ff de cõdict.indeb.in regula,locupletari.lib.vj. Isocr. de bello fugiendo,oratione incip.omnes col.xxxiiij. & Morus in repet.lib.ij. chart.lxj. & dicit Bald.in cap. cùm accessissent. in primis verbis.de constit.quòd regula regulariter in via conscientiæ est, Non est locupletari cum aliena iactura: nec debet quis propter suã requiem alienas vitas corrumpere. in auth. de tabel. ante medium dixi inter feudalia Bruni, consi.xij.colũ. xxviij. Et cum vxor sit socia diuinæ & humanæ domus, non quod priuatim intereſt vnius ex sociis seruari solet, sed quod societati expedit.l.actione.§.Labeo.ff.pro soc. Aliàs esset societas lupi cum puero,quẽ cauda linit vt comedat.secundũ Curtium cõsi.lxvj.col.v.vel leonina.quæ vult totum pro se.& Bellamera consi.xxiij.quidam bastardus.col.ij.in fin. Erasm.in parte j. prouerb.dclxxxvij.dixi in d.consi.xij.col.xx. Et esset amicitia vulgaris,iuxta illud:Vulgus amicitias vtilitate probat. glos. in §.vt igitur.in verb.vulgi.in clem. pastoralis. de re iud.Gel.lib. xvij.cap.v. incip. Cicero. & tales sunt amicitiæ fœneratores, non cultores.Amadeus in dialogo de Amicitia.chart.xv. facit Luc.de Penna in l.quicunque C.de cohorta.lib.xij.hinc antiqui prohibuerunt donationes inter virum & vxorem, dant enim alieni,& qui nõ amant:secundum Plutarchum, quẽ Latinum reddit.& refert Ludouic.Tesera in l.si inter virum.col. ij.ff.de reb.dub. ¶ †Nunc volo ponere alias tres aduertentias 81
fauore parentum, pro conseruatione masculorum & domus suæ. Aduertant ergo primò quando dotant filiam, vt faciant eam sibi promittere & iurare,quòd nunquam alienabit dictas dotes,nec alienationi consentiet, imò nec ad aliquem actum obligationis vel alienationis deueniet. Nam dato quòd postea consentiret alienationi fiendæ per maritum cum iuramento,dũmodo aduiset illum cum quo cõtrahet de tali primo iuramento,tale secundũ iuramentum tanquam posterius nihil valebit.ita not.Iaſ.plura adducens in l.duobus reis. idẽ Pomponius.ff.de iureiu.cum similib,vt latè posui in meis clausulis generalibus.in ver.obligauerunt & hypothecaueruut.char.v.

Faciat filiã iurare quòd non alienabit.

¶Ad

¶ Aduertant ſecundò ad ea quæ ponit Catell. Cotta in ij. parte Memoral. in verb. dos data, ſeu promiſſa. nam licet filia dotetur à patre: non tamen excludetur propterea à bonis maternis quando maximè mater iam defuncta erat: & ſic hæreditas erat iam delata: quia pater præſumitur dotare de bonis propriis, non de bonis filiæ, vide Natam in cap. quamuis. de pact. lib. vj. col. xxxix. Brunum Aſten in ſuo tract. ſtatutorũ. vj. art. iiij. membro. q. xij. & xvj. Alexand. lib. ij. conſi. clj. Campez. de dote. v. parte q. lj. Curt. Iun. conſi. x. Ideò loquere clare quando das dotem, & facias partem dotis de bonis tuis, & aliã partem de bonis maternis: & his mediantibus facias renunciare vtriq; hæreditati & bonis & rebus, & iuribus quibuſcunq;, & legitimæ, & eius ſupplemẽto cum iuramẽto: & iſto modo euitabis conflictum opin. quia, vt dicit Ioan. Lup. in repet. cap. per veſtras. char. lxxxvj. verſ. iiij. ex quacunq;. etiam ſi pater dotat filiam in mille, incluſo omni eo quod ipſi filiæ debetur tam de bonis patris, quàm matris: hoc non obſtante, patre mortuo, poterit petere bona materna vltra dotem, probando eſſe tot bona in facultatibus paternis quæ ſufficiant ad dotem: licet relinquat cogitandum. Item eſſet bonum vt per pactum etiã prouideres ad illam deciſionem Salic. quam ſ. retuli pro notabili: & vtilius eſſet fortaſsis quòd talis renuntiatio fieret coram iudice qui interponeret decretum, & abſente patre, vt ceſſet periculum timoris. vt Catell. ibi in verb. contractus mulierum. & poſtea pater ad requiſitionẽ filiæ per aliud inſtrumentum ratificaret illam talem renuntiationem. & hoc ad euitandum opin. Doct. in l. fin. C. de pact. quòd pactum de hæreditate viuentis non valet, niſi ipſe conſentiat ad euitãdum votum captandæ mortis. Et ſi mater adhuc viuit, conſiliũ eſt quòd pater & mater etiam ſimul dotent, dando de conſenſu mariti aliquid de dotibus ſuis, quas maritus per aliud inſtrumentũ poterit poſtea reintegrare iſti ſuæ vxori: & ſic conſuletur maſculis, ne poſsit ab eis iſta ſoror petere dotes maternas. Et quia extãt vtplurimũ ſtatuta excludentia dotatas à ſucceſsione, Doctores dubitant an excludantur ſolùm ab hæreditate dotantis. ſi vtamur iſta via, euitabitur conflictus opin. de quibus Brunus in tract. dictorũ ſtatutorum. art. viij. q. xvj. Natam in c. quãuis col. lvij. & ſeq. q. ij. Alex. conſi. clj. themate. col. j. lib. ij. Anchar. conſi. lxxvij. Bald. lib. j. conſi. cccxciij. quædã mulier Leoneta. col. fin. Curt. conſi. xxvij. col. xvj. Iaſ. & Lancel. in l. vt libertis.

Vide Ale. in tract. de præſump. reg. 1. præſump. 26.

Vt non moleſtet maſculos in dote materna.

Ad excludend. filiam ne moleſtet maſculos. Excluditur ſolũ ab hæreditate dotantis.

C.

C. de collat. Iaſ. in l. quoniam nouellà. ij. col. C. de inoff. teſtam. Bolog. conſi. xxviij. Calcan. conſi. xj. col. ix. Socin. cõſi. xxx. col. x. & lxxxiiij. colũ. iij. verſic. v. moueor. Corn. lib. j. conſi. lxxiiij. in fin. iij. col. & in ſeptẽ aliis conſiliis, vt in eius tabula. in verb. ſtatutum. Petr. Gerard. ſuo not. vij. fiunt aliquando conuentiones inter agnatos ad excludendum fœminas. de quibus vide quæ addidi inter feudalia Bruni in calce conſilij xj.

¶ Aduertant tertiò, quia ſi habent iſti parentes dotantes plures filios maſculos, non obſtante tali ſtatuto, ſi nihilominus poſt patrem moriatur vnus ex maſculis, ſoror ſuccedet eidem pro ſua rata cum alio maſculo: † quia poſtquam patris hæreditas fuit adita, non dicetur amplius hæreditas patris, ſed fratris. Iaſ. poſt alios in l. j. §. veteres. ff. de acq. poſſeſ. col. iij. in l. eius qui in prouincia. col. v. ff. ſi cert. pet. in verſi. quòd ſi ſtipulatus. in l. venia. C. de in ius voc. in §. actionũ. col. ſi. inſtit. de action. Brunus in tract. ſtatutorũ excludẽtiũ. viij. articul. q. xviij. Cremen. ſingul. cxxvij. vbi cõcludunt quòd propterea tale ſtatutum non excludit à tali hæreditate fraterna. Natã in repet. cap. quamuis. de pact. lib. vj. col. lviij. eſt in v. q. iiij. quæſtionis principalis. Gacialupus in repet. l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure. col. cxviij. q. lxix. dicens, quòd ſtatuentes debẽt eſſe cauti in concipiendo verba adeò latè quòd comprehendant etiam hæreditatem fraternam & patrui. concipe ergo tale ſtatutum vt ſ. poſui in nono fundamento de infinitis ſiniſtris mulierum moribus. Ideò conſilium erit, quòd in renũtiatione, de qua in aduertẽtia ſ. proximè poſita, filia etiã renuntiaret bonis & rebus fraternis præſentibus & futuris. Limita hanc deciſionem non procedere quando cõmunis vſus loquendi haberet quòd hæreditas fratris adhuc poſt aditionem dicitur hæreditas patris. ita eſt de mẽte Iaſ. in d. §. veteres. col. ij. verſ. tu adde, quòd contra iſtam. Alexan. lib. iij. conſ. xlix. viſo proceſſu. & cxxiiij. ſuper primo quæſito. ad fin. facit, quia imò adhuc propriè dicitur hæreditas. ſecundũ Curt. Iun. in d. §. quòd ſi ſtipulatus. Et dato quòd ita diceretur ſolutum impropriè & de lata ſignificatione vocabuli, vt omnes fatentur. & facit Butr. conſ. lxiij. viſo libello. quem ſequitur idem Curt. in l. qui ſe patris. char. xij. C. vnde lib. & Alex. lib. v. conſil. clxxxiij. viſo puncto quæſtionis præmiſſæ. quem refert Pich. in rub. ff. de rei vend. chart. iiij. Sequitur id quod in ſimili reſpondeo ad regulam ſtatutorum in ſolut. ad octauum fundamẽtum de Incontinentia. in illa quæſtione

82 Hæreditas adita nõ eſt amplius hæreditas.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ ОЦИФРОВАНО ІНСТИТУТОМ ІМКОВА

ſtione, de nato in villa, an debeat admitti in collegio. & ſic ne dum limitari, imò deſtrui videtur hæc deciſio, igitur cogita.

¶ Secundò limitat Decius conſi. cccix. viſo puncto. vt ita demum procedat quando ſtatutum diſponit quouſq; vel quoad maſculus ſuperfuerit: ſecus ſi ſimpliciter excludat. quia ſemel excluſa remanet perpetuò excluſa. Cogita tamẽ in quibus terminis loquatur, vt per eum: & de renuntiatione hæreditatis paternæ, an trahatur ad fraternam, vide per eum conſi cclxvj. incip. ad excluſionem. Quæro iuxta prædicta, †ſi ſunt duo ſocij omnium bonorum: an filia alterius debeat dotari de bonis communibus. Decius conſi lxvj. col v. & lxviij. col. ij. Alex. lib. v. conſi lxx. caſus talis eſt, Chechus. Et lib. ij. conſi. cxxxiij. tit. col. ij. in apoſtil. Bald. in l. fin. C. de dot. promiſ. Socin. iiij. vol. conſi. iiij. incip. quantum ad primum. & duobus conſiliis proximè ſequentibus. Butrius conſi. vij. dubium primum. dicunt quòd ſic. Contrarium tenet Petr. de Vbal. in tract. de ſocietate. vj. parte. q. ix. incip. quæro an onus. Corn. lib. iij. conſil. lij. quamuis. Et lib. iiij. conſi. lviij. ad euidentiam. litera b. & lib. j. conſ. cxxiiij. viſa. litera k. vbi ad quem redeat ſoluto matrimonio, an ad patrẽ, an ad ſocietatem. & cxxv. col. iiij. litera r. vbi. quid de aliis oneribus matrimonij. Socin. cõſ. cxcij. capio. col. iiij. Iaſ. in authen. quod locum. col v. C. de col. in l. diuortio. §. quod in anno. col. v. ff. ſol. matr. Alexan. lib. iiij. conſi. lxxvj. viſo themate. col. ij. & duabus ſubſcriptionibus ſequentibus. & iſtã dicit communem Monferrat. in repet. l. ſi cõſtante. ff. ſol. matr. chart. viij. in fin. allegando Socin. & alia. Et hoc indubitanter procedit in dote ſecundo loco conſtituenda. Iaſ. in §. fuerat. col. pen. inſtit. de act. in l. inter ſtipulantem. §. ſacrã. ff. de verb. oblig. †Et ſi vnus fratrum, patre viuente, de bonis patris maritauit filiam, patre poſtea defuncto: poteſt alius frater dicere ꝙ talem dotem imputet in partem ſuam. Rom. ſingul. cccij. incip. pone caſum.

¶ †Ampliat vij. in ducẽte pulchrã. Chronica Ianuæ ix. parte. & hoſpes meus Mediolan. Chi ha caual biancho, & bella mogliere, nõ he mai ſenza pẽſiere. & vltra ea quæ cõgerit Buſtus in j. parte Roſarij. ſerm. cccxxxj. litera b. & ſerm. ſeq. litera o. vbi dicit inter cætera, ꝙ † turpes vxores ſunt ſimiles macellariorũ tabulis, quæ die noctúq; ſine cuſtodia abſq; ablationis periculo remanẽt in plateis. & Petrarcha de Remedio vtriuſq; fortunæ. lib. j. dialogo lxvj. de vxore formoſa & inquit Floren.

Pulchra.

Hai tu

Hai tu la bellla? tuo dãno. Superba enĩ res eſt pulchra mulier: vt inquit Menãder Græcus, Faſtus ineſt pulchris, ſequitúrq; ſuperbia formã. nec mirũ, quia aufert nomen marito, & dicetur: eamus domũ dominæ Tenerinæ: non ad domũ domini bonhomi eius mariti: imò pulchritudo mulieris cauſat quòd amicus etiã ea inſcia & inuita maritum occidat: vt Dauid Vriam, & quidam Sueuus, de quo in Phalariſmo. dialogo incip. quid corporis. chart. ij. & Vlrichus Vtẽ. in dialogo, Aula, pag. xxvj. & cuidam ſocio contigit. & alteri de quo genitor meus iudex iuſtitiam fieri iuſsit, & caput truncari. Et his eſt cũ forma iuncta pudicitiæ. Corporis egregij miſeros trepidóſque parentes Semper habet, rara eſt adeò concordia formæ, Atq; pudicitiæ: ſanctos licet horrida mores Tradiderit domus. &: Formoſis leuitas ſemper amica fuit. Et, Difficile eſt cuſtodire, quã plurimi adamarunt. nam aliquo modo expugnatur, quod vndique inceſsitur: vt inquit Hieronymus. & quidã nobilis de diœceſi Taurinenſi vxori ſuæ adulteræ naſum abſcidit, vt ob deformitatem amatores eam relinquerent. Et audio hoc frequentari in Flandria. & iſta eſt pœna adulteræ in regno: vt patet ibi in conſtitutionibus ſub rub. de adulter. quæ eſt grauior quàm ſi abſcinderetur manus, vel effoderetur oculus. Paris de duello & re militari. char. xlij. ſub rub. quando vnus effodit oculum. & in tract. ſuo ſyndicatus. chart. xxxj. col. ij. dicit, quòd in muliere deformitas non recipit æſtimationẽ. quod maximè procedit in his quæ non ſolùm natura, ſed arte ſe pulchras faciũt, fucamentis ſcilicet & vnguentis. contra capitulum fucare. in vlt. chart. Decreti. de conſecra. diſt. v. Roſarium ij. parte. ſerm. xxviij. per totum. Ouidius de medicamine faciei. Frater Iaco. in Sophologio Sapien. lib. x. cap. xv. de mulieribus colũ j. pulchrè Volaterranus in Oeconomica Xenophontis, contra matronas externo colore fucatas. char. vij. Guilielmus Coquillart in tract. Des droits nouueaux. in rubr. de dolo. colũ. ij. & ſeq. Maphæus Vegius in tract. de educatione liberorum. lib. iij. c. quod autẽ in maribus. vbi loquitur de illis quæ diſpalliatæ & calamiſtratæ incedũt, quæ cuncta ſunt alimenta libidinum. & lib. iiij. circa fi. melius quæ ad mœchũ veniunt lota cute: quando videri vult formoſa domi. pulchrè Barba. in proœm. clem. col. pen. latius Philelphus decade iiij. ſatyra ij. incip. O pueri. Et ſaty. ſeq. & decade viij. ſaty. ix. inci. Antonij. imò amatores emunt amaſiis ſuis talia fucamẽta. Lancel. in l. turpia. col. ij. ff.

Pulchra ſuperbia.

Fucare.

de leg.j.qui plus dicit in l.vxori.ff.de vsufr. lega. ℭ licet aliàs non valeat donatio inter virum & vxorem, valet tamen pro
87 emendo beiletum vel roſetum. † Et quamuis aliquando liceat fucamẽtis tegere defectum naturæ, puta infirmitatis. Cacial. in repet.l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iure in inj. q.principali Bart.eſt col.xliij. eſſet tamẽ melius quòd quæ minus ſe commendabilem forma putat, ſedulò operam daret, vt virtutis lau de turpitudinẽ tegeret Apuleius in Apologia j. pro quo Bald. in proœm Rex pacificus.col.vj Salluſt.circa princ.Catilinarij: Nam diuitiarum & formæ gloria fluxa eſt atque fragilis: virtus clara æternáque habetur.refert Morus in RepublicaVtopiæ.lib ij.eſt chart.lxxxv.dicens † ℭ mulieres ideo fucamentis
88 vti vel naturam iuuare prohibentur: quoniam vt forma nonnulli capiuntur, ita nemo niſi virtute atq; obſequio retinetur. Etenim curat pelliculam. Eraſmus ij. parte prouerb. cccixxix. tótque artibus vtuntur, quòd adhuc quicquam decipitur.Cocles de Phyſiognomia.li.j.c.iiij. allegãdo Cicum Eſculanum. parua habebit ſubſoleas eminẽtiores, & videbitur grandiuſcula:macra fardilia, ſeu veſtibus conflatis ſe circũdabit quæ darent formã vni ſacco, & videbitur pinguis. Nam ſunt tria mala macra, anſer, fœmina, capra. Nonniſi dæmonibus conuenit iſſe cibus:pallida braxilio & bombicella ſe faciet rubicũdam, & labia cum cereta.Nigra cum ceruſa Veneta ſe dealbabit.dicunt enim: Calcina vende muro: blaua vende caualo: & biacha vende culo.nam & ſi vultus ſit deformis, albedo eſt tantæ pulchritudinis quòd omnia reſtaurat:habent enim plures colores, quàm enumerat Gell.lib.ij.c.xxvj. Phauorinus. Exiguæ frontis illa expilatione ampliabit Sed facit pœnitentiam cum peccato, prout illa, quã qui vidit, teſtimonium perhibuit, quæ ſulphure ſubfumigat frontem pro dealbando crines & tam horridum fœtorem ſuſtinet: neſcio ſi hanc receptam poſuerit Achilinus in Viridario.dum loquitur de fucamentis. non potui videre pro nunc, vide etiam fratrem Thomam in tract.de Poteſtate Pontificis.char. cxxij.adeò vt etiam ſi hodie faceremus quod Thomas Morus in ſua Republ.li.ij. eſt char.lxxiij.
89 dicit facere, vt Opienſes, † qui volunt mulieres nudas videre antequã eas deſpõſent nec immeritò, vt Seneca epiſt.lxxxj. in fin.incip.hodierno.& Apuleius de deo Socratis.lib.j. circa fin. quem refert Ioã Andr.in cap.conſtitutus.col.penult.de appel. quòd in emendis equis non phaleras conſideramus, & ornatiſſimæ

tiſſimę ceruicis diuitias, ſed ſolùm corpus eus & animum intuemur: illa tamen quæ offenduntur veniunt vendito equo. Vendito equo quæ vitia censeantur. Ang.in l.eum qui.§.non ſolũ.ff.de furt.ita ergo veſtes quas filia habebat quando fuit offenſa futuro ſponſo ſequuto matrimonio, imò aliqui retinent eas prius in concubinas ad prolis experimentum, antequã capiant in vxorẽ.g.in §. necnon. ver. præſtiterunt inſtit.de hæred.quæ ab inteſt.facit regula qui cũ alio.ff de reg. iur. licet ſi non pariant ſit potius peccatum viri, quàm mulieris.gl in § ſed nos.in ver.peccauit. inſtit.de ſenatuſconſul.Tertul.& ℭ adhuc non ſit plenè ſuccurſum tot malitiis, patet in caſu in quo conſuluit Aret. conſi.cxlij. ex facto. & ideo aliqua apparebit pulchra,& poſtea habebit vuluam in tranſuerſo Bald.in cap.quemadmodũ in figuratione caſus.de iureiur. Et licet aliqui velint dare ſigna, ex quibus per apparentia cognoſcamus latentia.Io. de Platea in l.j. C.de cano.frum. lib.xj.vt ex turgido pectore turgidum cunnum,& ex delatione pondere pedum ſeparatarum valde.Item ex longitudine pedis, longitudinem vuluæ. Michaël Scotus de Phyſiognomia. cap.vj.clarius Cocles.lib.ij.quæſito.xiiij.licet illa meretrix dixerit,Naſe me deceptiſti:tamen plures fraudantur, vt patet ex
prædictis: nam Cicero de officiis,† Nec ſimulatum quicquam 90
poteſt eſſe diuturnũ facit Petrarcha epiſt.xx.ſemiſopitũ. poſt med.dũ loquitur de ſua Laura. Quod maximè procedit quando portat diuiſias, ſeu varios colores, quæ ſunt ſigna laſciuiæ: Diuiſia.
ac in § quanta igitur. in authen.quomodo oporteat epiſcopos.ibi, maligna ſuſpicione in authent. de monachis. §. cogitan. ibi, bonũ ornatũ &c. facit Anteros Fregoſij char. xxxiij. & vt dicit Bal.quem refert præpoſitus in cap.j.quid ſit inueſtitura col.ij. Al ſignale ſe cognoſceno le balle. Alber.in l.de minore.§.tormẽta.ff.de quæſtio.Nauis Stultifera chart.x.virorũ Al ſignale ſe cognoſce le balle.
effœminatio.& chart.lxviij.voluptatis incommoda .& chart cij.de ſuperbiæ authoritate & Eccleſiaſt. xix.circa ſi. Amictus corporis,& riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo faciũt quæ ponit Specul.in tit.de aduoc.§. ſequitur videre de veſtibus. & Aegidius lib.j.parte j.cap.xix. Gellius lib.j.c.v. Demoſthenẽ.& libr.iij c.v. Plutarchus.quæ ponit Philotinus in dialogo vulgari capitis & birreti,chart.iij dum loquitur de gallantaria.& char.ſeq.dum loquitur de inſigniis militaribus, & dicit Paris in tract. de Syndic. in ver. probatio. quòd equus cognoſcitur ex merco.& Bauerius inſt. de teſt.§ teſtes.el.j.col.

viij. quod ex signis & signaculis res cognoscitur: nam qualis quisq; est, talis finis ei videtur. iij. Ethicor. & talia agit, & dicit iiij. Ethic. c. de veritate. Hadr. Papa noster in quodlibet. q. x. est chart. cv. litera a. vel quando portant literas conglutinatas seu zifras, quæ nō possunt legi, nisi à scientibus: & dicunt marito quòd important vnum, & erit aliud. Bart. in l. quotiens. §. sed si non. ante fin. ff. de hæred. instit. Guilel. Coquillart. in tract. des droitz nouueaux in rub. de præsumpt. colum. viij. Gellius lib. xvij. cap. ix. incip. libri. vel quando non loquuntur nisi verba lasciua: quoniam lyra cognoscitur ex sono, & auis à cantu. secundum Bal. in l. comparationes. col. fin. C. de fid. instrum. col. fin. pulchrè docet Franciscus Barbarus de re vxoria. lib. ij. cap. ij. de moderatione vxoris: nā sicut peregrinus cognoscitur ad scarcellam & bordonū. Baueria in §. hi quos. instit. de hæredi. institu. ita philocapta per hæc signa cognosci potest: licet ipsæ non putent hoc, quia amor excæcat eas. Non tamē etiam decet mulieres esse immundas, vt infrà dicam respondēdo ad illud, sint caprę &c. versi. seq. nā, vt inquit in Pœnulo apud Plautum, Mulier, scena, Negotij. Nam cū sedulò munditer nos habemus, vix ægrè amatorculos inuenimus. Hoc vnum tamē cogitato, Modus omnibus in rebus optimus est habitu. Nimia omnia nimium exhibent negotium. facit. l. continuus. §. item quia insulam. ff. de verb. oblig. nec dicant se hoc facere ob pulchriorem sobolem procreandā. vt docet Ioan. Fab. in rub. instit. de nuptiis. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. capit. xiij. Socin. lib. j. consi. j. col. ij. versi. cū ergo iste, quia pueri maternisant in corpore. Ideo dicit Capien. formosam magnitu-
91 dine, & pulchritudine: & ratio est. †quia pulchritudo semper est in magno corpore: vnde parui formosi dici possunt, non autem pulchri. Vide tamen Aret. in procem. translat. Oeconomiæ. vbi summè laudat res paruas. Aeneas Syluius epist. cxij. dū laudat Maria. Socin. habentur in cōmento Persij in princi. Erasmus iij. parte. Prouerb. ccclviij. Amens longus. vbi etiam allegat illud Statij dum loquitur de Oenide, Maior in exiguo regnabat corpore virtus. pro quo Doctores in l. j. ff. de iurisd. omnium iud. dum dicunt, iudicis officium latissimum est, nō longissimum. Et Phantinus de tradotio in transtulo dominarum. colum. xix. versic. deh non tincresca. Ouidius pro Sapho Phaoni, Nec me despicias si sum tibi corpore parua, Mensuramq; breuis nominis ipsa fero. Dicit tamē idem Erasmus ij. parte

part. prouerb. cxlvij. ignis, mare, mulier, tria mala. quòd quidā voluit vxorem paruā tanquā minus malum, quā magnam. sed rarò pulchritudo parentū in filios transit: † quoniam imagi- 92
natio in coitu, dissimilitudinē causat. Barto. & Doct. in l. Gallus. circa fin. princip. ff. de liber. & postu. Martialis circa fin. lib. vj. in Epigram. incip. pater. Ioā. Pyrrhus in tract. fictionis. chart. ij. Arist. Problem. x. parricula x. Symphorianus in Bello Medicinali libr. ij cap. v. Maphæus Veggius de educatione liberorum. chart. ix. etenim imaginatio facit casum. secundum Bald. in l. executorem. col. ix. C. de execu. rei iudic. sed illa prudēs matrona dicebat quòd in eo actu tantam delectationem capiebat, quòd nisi de ea cogitabat, & totū sensum in illā dun taxat iaciebat: nō autem de alio viro, sed de alia re. Est verum quòd Fortunius in d. l. Gallus. in princip. num. lxxxvij. Et marius Salomon. chart. antepenul. infinita adducunt, ex quibus coniecturatur potius filius mariti ille qui magis est sibi similis. vltra quod adde illud Medeæ Iasoni, Et minimè similes tibi sunt &c. Et Didonis in iiij. Aeneidos, Luderet Aeneas, qui te tantùm ore referret. Macrob. lib. j. Saturnalium cap. xj circa fin. quòd quæ vulgo se prostituit, ideo filios semper patri similes procreabat: quia nisi naui plena non tollebat vectorem. & commentum Petrarchæ in Triumpho Amoris. c. j. dum loquitur de Faustina, dicit, quòd eius filij ex vultu & moribus iudicati sunt filij gladiatoris, non Marci Antonij. Et refert Fortunius. ff. de iustit. & iur. col. quadragesimasexta. post Philosophum Politicorum, quòd apud Libycos hæc consuetudo viguit, vt illius filij haberentur, cuius imaginem ac corporis lineamenta duceret: sed matronæ nostri temporis statim inuenirent medelam, scilicet vt si non patri, alicui eius fratri vel attinenti assimilaretur. Petrarcha tamen epistola octuagesimaquarta, non sum nescius. probat deformem artificem formosum opus effingere posse. infrà dicam in limitatione. dum ponam de bene nata. Item licet soleat dici, quòd quem Deus pulchrum, non pauperem fecit. & habetur in oratione Isocratis de pulchritudine Helenæ, impressa cum Herodoto. & Beroald. in opere de Felicitate an. e fin. quòd sine pulchritudine non potest esse absoluta felicitas. & in Cepol. de imperat. mil. deli. char. xij. Tamē hodie pulchritudo potius est dāno, quàm commodo: si non solùm moderna, sed prisca exempla conspexeris: vt habetur de Virginia in l. ij. §. finitum. ff. de orig. iur.

Imaginatio facit filios dissimiles.

Et patet ex marito tot sanctarum virginum pulcherrimarum, quo ad mundū loquendū. Itē de Hippolyto & Narcisso, quorum alter laniatus, alter necatus. Facit Petrarcha libr. j. de remed vtriusque fortunæ. c. lxxij. de insigni natorū forma. Matthæus Bosius de tolerandis aduersis, vbi etiā plures enumerāt. & prouerbium rusticorum dicit, Pulchram mulierem destinatam ad prostibulum: pulchrum virū ad patibulum. & sic ad faciendum finē Pyrrhi, secundum Cy. in l. certum. col ij. C. de rei vend. vide plura contra pulchritudinē per Platinā, De vero & falso bono. lib iij. chart. iiij. Et si dicas quòd capiendo pulchrā, si alij & ex eius pulchritudine delectentur, tu habebis, dicunt quòd maritus vtplurimum de nocte qua omne berretum bonum est. vide Franciscum Barbarum de re vxoria libr. ij. c. vj. de coitus ratione. Phantinus de tradotio in transtulo domi-
93 narum colum. xv. versi. adonche chi non vol. & col. xix. † præterea plura requiruntur vt mulier possit dici pulchra. vide Co drum serm. ij chart iiij. Anterota Fregosij circa fin. vbi ponūt etiam veram mensuram pulchritudinis. aliquid Calistus in Celestina. cap. j. Bocatius in Ameto. chart. xv. & pluribus sequentibus. vsquequo illæ nymphæ incipiunt narrare amores. & triginta requisita enumerantur per Gallicum in libr. de la louāge & beauté des dames circa fin. quas Latinas fecit Franciſc. Corniger, quem nunc refero, quia non est impressus: sed bene Vincentius Calmeta idem ponens in carm. vulgari. incip. dolce Flaminia. & ecloga proxima seq. incip. perdare risposta. Lege ergo versus Cornigeri:

Pulchritudo nocet.

Triginta hæc habeat quæ vult formosa vocari
Fœmina, sic Helenam fama fuisse refert.
Alba tria, & totidem nigra, & tria rubra puella:
Tres habeat longas res, totidemq; breues.
Tres crassas, totidem graciles: tria stricta, tot ampla.
Sint itidem huic formæ sint quoque parua tria.
Alba cutis, niuei dentes, albíque capilli,
Nigri oculi, cunnus, nigra supercilia.
Labra genæ, atque vngues rubri, sit corpore longa,
Et longi crines, sit quoque longa manus.
Sintq; breues dentes, auris pes, pectora lata,
Et cluues: dissent ipsa supercilia.
Cunnus & os strictum, stringunt vbi cingula, stricta.
Sint coxæ, & cullus, vuluáque turgidula.

Sub

Subtiles digiti, crines & labra puellis.
Paruus sit nasus, parua mamilla, caput.
Cum nulli aut raræ sint hæc, formosa vocari
Nulla puella potest, rara puella potest.

Potest videri Anteros Fregosij circa fi. vbi ponit veram mēsuram pulchritudinis. Præterea volunt quòd sibi dicatur, Facies, non vxor amatur. Et inquit Theophrastus, Modici temporis tyrannus est pulchritudo. refert & alia plura Anteros Fregosij char. xxx. facit Ouidius de medicamine faciei. Frater Iacobus in Sophologio Sapientiæ. lib. x. c. viij. de iuuenibus & eorum statu. col. iij. Quàm stultum est ob formā fragilem, quæ quantum tēdit in annos Fit minor, & spatio capitur ipsa suo, amittere dulce munus libertatis: quia si non ab infirmitate, à senecta omnis pulchritudo deturpatur. Erasm. in parte Prouerb. xxvij. Pulchrorū etiam est Autumnus. latè Rosariū Busti ij. parte serm xxxj. litera t. & inquit Salomon, quòd pertransit decor mulieris velut flos agri. & Stepha. Niger chria. j. char. j. & Baptista Pius in annotationib. posteriorib. cap. liij. ante fin. de forma autem hominis, Anteros Fregosij vbi s. ponit mensuram. & Sidonius Apollinaris lib. j. epist. ij. incip. sæpenume-
Pictura inanis.
ro. vt inquit Virgilius in j. Aeneidos. Picturáque animum depascit inani. † & studiosè inspicere picturas vitium est. l. fin. in
94
princ. ff. de ædil. edic. Mart. de Fan. in tract. de modo studendi. in xxx. documento. facit Erasmus iij. parte Prouerb. ccccc-xxviij. nulla candidorum virorum vtilitas. facit, quia forma perditur per nimium studentes. Luc. de Penna in l. j. C. de profes. qui in vrb Constātinop lib. ij. col. ij. vbi ponit plura de pulchritudine: & tamen pulchra sponsa vult pulchrum sponsum. Bal. in c. inquisitionem. de elect. Nec dicas te malle ducere pulchram, quàm turpem, ne deformem expauescas. Adeò quòd te signo crucis munire oportea: quoniā respōdet Hieron. quòd minore miseria deformis habetur, quàm formosa seruetur. Nec dicas. quòd si forte contingat fieri adulteras, minus malum est de pulchro ligno strangulari Erasm. ij. parte Prouerb. cvij. Pulchræ formā vendere turpe est, & pretium plena grande referre manu. Deformis enim largietur mœchis subitantiam mariti Portius instit. ad Tertul. ante fi qui. respondetur quòd hoc ita potest euenire in pulchra sicut in deformi: & in vtraq; Mulier anara.
hoc est insuetum Ezechiel. xvj. quia † mulierum genus auaritissimum est. gl. in l. quæ dotis ff. sol. matr. Ideò in eis non præsu-
95

a Adde not. per Anch. Diraq. in tract. cessat. par. 1 n. 4. fin. incip. Amor.

mitur donatio. vt ibi, cum sim. vt Iaſ. ibi & Socin. conſ. xx. colū. ij. libr. dicens, quòd ſi mulier vtitur magna liberalitate, ex quo facit id quod repugnat naturæ ſuæ, præſumitur decepta. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxor. char. iij. col. j. & Anteros Fregoſij char. xxx. Nam propter earum puſillanimitatem ſemper dubitant ne terra eis deficiat ſub pedibus. †Ideo diligūt pecuniam quæ eſt fideiuſſor futuræ neceſsitatis. Petr. Gerard. not. xxiij. Sed ab auaro etiā iuſtè nihil extorqueri poteſt. Paul. de Caſt. in l. ſi quis in ſuo. in fine princ. C. de inoff. teſta. Et dato quòd lucretur, memēto eius quod dicit Auſonius: Sed modò quæ vobis lucroſa libido videtur, Iacturam ſenio mox ſubeūte feret. Præterea nulla adeò turpis quæ amatorem non inueniat, ſaltem turpem. Imò quandoque adſunt mariti odientes pulchram vxorem, & ardentes amore alicuius meretricis deformis. & cum illius deformitas eis obiicitur: reſpondent, eam nō vides oculis meis. Frater Bernard. j. parte Roſarij. ſerm. xxiij. litera e. Lācel. in l. cum ſeruus §. ſcio. ff. de leg. j. ſed Sēpronius apud Celeſtinā dicebat in c. cum oculis, ſcilicet ſpeculi iguei, quòd paruum facit videri magnum. facit Eraſm. char. iiij. Prouerb. cxiiij. ſuū cuiq; pulchrum: & quod ſapit, nutrit. Feli. in c. tua nos. de homicid. col. j. facit Fregoſius in ſua Anterote, ante ſi. vbi dicit hoc procedere ex conformitate planetarum ſub quibus nati ſunt tales amātes. allegat Platon. in Timæo. Sōniū Viri darij. libr. ij. c. cccxxvij. Plura in propoſito ponit Aeneas Syluius epiſt. cvj. querebaris. dicit tamen Bal. in c. j. vt lite pend. quòd ſapiens dominabitur aſtris. Secūdò, aliqui dicunt quòd non capiunt tantam delectationem cum vxore, quantā cum alia: quia ipſa non vtitur erga eum tot blanditiis ſicut amaſia, ſed vxor non. Tertiò, aliqui accuſant vxorem de latitudine. vt Cyn. in l. fin. C. de repud. Et dicit Hoſtien. in Sūma de laig. & malef. §. quæ in potētia. col. j. quòd fuit apud Craſam mulier habēs vuluā tam amplam, quòd nemo poterat eam cognoſcere. debebat eſſe oſ mōtis Aetnæ. de quo Barb. in c. nouit. col. viij. de iudi. vel illa cui maritus dixit, q; ſi haberet duo pūcta, eſſet melior mulier illius vrbis: vnum ſcilicet ad os ſuperius, aliud ad os inferius. ideo obiiciunt vxori, quòd fuiſſet bona nux: quia lata. Sed tunc mulier debet reſpondere, quòd imò vir fuiſſet bona rapa, quæ habet caudā paruam. Aliqui & quartò dicūt ſe adeò non delectari cum vxore: quia hoc faciunt ex debito. c. ij. de coniug. lep. vnde quod ex neceſsitate

Volentes quod vxor lucretur.

Cur relicta pulchra quis amet deformem.

fit,

fit, non tantum placet, ſicut quod voluntate arripitur. c. quicquid enim. de conſec. diſt. v. nullum enim bonum niſi voluntarium. Philoſophus, quem refert Paris de re milit. chart. xxxix. quando equus vnius. & Aegidius de regim. principum. li. j. c. v. Guillielmus de Mōteferr. cōmento Pragmaticæ ſanctionis. char. xij. & definit primū vbi neceſsitas imponitur. Seneca in fi. lib. j. Declamationū: quia neceſsitas eſt contraria voluntati. Bal. in l. fi. C. de pœn. iud. qui mal. iud. facit Roſarium Buſti. lib. ij. ſerm. x. litera e. Et etiam ex parte vxoris videtur quòd ipſa non complaceat: quia ad hoc tenetur ex debito l. proximè. ff. de rit. nup. quia † in neceſsitatib. nemo liberalis exiſtit. l. rem 97
legatam. ff. de adim. leg. hinc dicit Io. Lup. in rub. de donat inter vir. & vxor. charta xxvj. col. ij. quòd ſi mulier ſeruiat viro, per hoc non dicitur taliter merita, quòd cōualidetur donatio ſibi facta per maritū: licet in muliere non requiratur tanta voluntas, ſicut in homine: quia ipſa habet ſolùm pati, non agere, & ſine aliquo motu caloris debitum reddere poteſt. Henricus Boich. in c. j. de coniug. lep. v. Aliqui dicunt quòd varietas omnibus placet. quia, vt inquit Eraſm. Prouerb. dclxxij. †ſecūda 98
viciſſitudo rerum varietas, tantā in omni re vim habet, vt cōmendatione nouitatis interdum etiam peſsima pro optimis placeant. Et quādoq; palea eſt melior frumento. Bald. in l. Deo nobis. iij. not. C. de epiſ & cler. facit num. xj. incip. Interea. Baptiſta Egnatius racemationū fol. xc. in c. xviij. ſed iſtæ excuſationes non valent: quia poſtquam etiā cum detrimēto corporis, animæ & facultatum tanta experti ſunt, comperiunt quòd eſt totum idē: & tanto valet ſupa, quāto pan moio. Iaſ. in l. quę extrinſecus. ij. not. ff. de verb. obl. Redeūdo igitur ad propoſitū, non tamē credas quòd paruā, claudam, luſcam vel gibboſam tibi ducendā cenſeā: quia talia monſtra bene quādoq; generāt filios ſimiles. vt de leproſa dicit Hoſtien. in Sūma de pœniten. iij. char. §. de quibus peccatis. in princip. & ita procedit quod dicit Ioā. Fab. in rub. inſtit. de nupt. ſed intelligo de mira & nitēti forma: quia tales ventis paſcuntur. & de illis cōcludit Sapiēs. Eſt pulchra, ergo fatua. ſecundum Ioan. Fab. Ideò dico quòd † cū media ſemper gaudebā ludere forma: Maior enim 99
medius gratia rebus ineſt. gl. in c. quærenti. verſ. per æquitatis, de offic. deleg. Quod mediū eſt, atq; inter vtrunq; probatur: Nec volo quòd cruciet, nec volo quòd ſatiet. Imò elige mediocrē. vt Io. Fab. in rub. inſtit. de nup. Gellius lib. v. c. xj. incip.

Media forma.

existimauit. Quando enim sunt adeò pulchræ, compellũt naturam agere vltra quàm facere posſit Eccleſiaſt. xvj. quia tunc homo non eſt dominus mẽbrorum ſuorũ. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. Hipp in l quæſtionis habendæ. col. ij. ff. de quæſtion. Decius in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur. nec in hoc habet locum materia l. ſi cõſtãte ff ſol. matr. ſcilicet vt ad hoc maritus cogi non posſit. Quia nemo ita ſapiens qui posſit abſtinere, etiam licet non eſſet ſemper cum ſacco paratus gl. in verb. opportuno. in c. quoniã. xxxj. diſt. Ang. in l. quòd dicimus. in fin. ff. de ſolut. Vnde in colicam, in podagram, in hemicraneam, & alias ægritudines immoderatus coitus te deducet. Et vt dixi ſecundũ Auert. † Animalia multũ coëuntia ſunt breuioris vitæ: licet nullum crimen vini eſt, ſed culpa bibentis. facit Hieron. cõtra Iouinianũ. lib. j c. vlt. Xenophon in Pædia Cyri. lib. v. char. ij. facit regula, damnũ. lib. v. & quod de vino dicit Bald. in c. & ſi Chriſtus col. j. verſi. porrò de iuramento. & ita reſpõdebatur Gallo pereunti ex morbo Gallico, qui cõquerebatur: Fẽmes m'ont faict, Fẽmes m'õt deffait. Item quandoq; videbis de nocte aliquã mulierem contra præcepta Ouidij de Arte amãdi, Quia nox mutat, & auſert Colorẽ rebus, ſecundũ Cepol. conſil. xxxij quidã ruſtici. col iij Et propterea quis nõ cogitur capere ſolutionem de nocte. Alex. in l. ſi mora. col. iiij ff. ſolut. matr. Licet idem Ouidius ante fin. de Arte amãdi. admoneat hoc mulieres, vt ſemper ſe collocent ad obſcurum. videlicet quòd vertãt dorſum ad feneſtras. ita q; lux eas non percutiat in facie. & mercatores etiã hoc obſeruãt in oſtenſione mercium ſuarũ. & ipſæ quæ in eis ſunt cautæ, ſi ſunt in aliqua aula, ſemper talia loca eligũt, vel portant aliqua ornamẽta abſcondentia faciẽ, & videtur longe pulchriores. Et ipſæ ſe excuſant quod deferũt propter ſolem: quẽ tamẽ Diogenes dolebat ſibi ab Alexandro impediri, quia eum dare nõ poterat. Cepola de ſeruit. vrb. c. xxxvj col. fin. de ſeruit. ne luminibus officiatur. Ideo nõ confide niſi videat eas in pleno aëre & in ſocietate alterius pulchræ, vt posſit fieri cõparatio. l. viduæ. § j. C. de nupt. dixi in præfatione huius q. quòd oppoſita iuxta ſe poſita. &c. Eraſm. ij. parte. Prouerb. lxxv. Purpura iuxta purpurã adiudicanda. ¶ † Amplia octauò maximè procedere in ducente mulierem doctam valde: nam omiſsis quæ contra ſapientes congerit Eraſm. in Moria char. xj. hoc rarò euenit. Ariſtot. parte xxx. problemate j. in prima col. cum ſeq. inquit Pamphilus Saxus:

Cum ſacco paratus.

100 mala qua: rę inmo derata cutis naſcuntur.

101 Mulier docta.

Saxus: Intret nulla domum coniunx: ſed ſi tamen intret, Nec ſit pulchra nimis, docta nec illa nimis. Latius Philel. decade viij. ſatyra ix. incip. Antonij. rationem ponit Manganellus c. iij. quod incipit: Venice vna matrona Padoana. vbi latè. & dũ chart. ij. dicit de illa quæ ſcit ducere eparam lunæ adde Petronium in ſatyra chart. xvij. habent Galli librum, Les Euangiles des quenouilles. Talibus enim mulieribus omnia chatiora ſunt quàm pudicitia aut decus. vt inquit Salluſt. ante medium Catilinarij, de Sempronia quæ literis Græcis & Latinis erat ſatis edocta pſallere, & cantare: quæ inſtrumenta luxuriæ ſunt, elegantius quàm neceſſe eſt probæ mulieri, de qua meminit Mapheus Veggius in tract. de educatione liberorum. lib. iij. c. quod autem in maribus. vbi ſubiicit, quòd iſta nullam virtutẽ arguũt in muliere. Polycraticus lib. viij. c. xij. eſt char. cxcviij. facit Anteros Fregoſij char. xxxiij. & ſeq & chart. xxxvj. vbi refert illud dictum Salluſtij. & Ouidius in ij. de Remedio amoris: Eneruant animos citharæ, cantúſque, lyræq;. Et ſubdit: Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas: quoniam & eorum lectio prouocat ad laſciuiam. latè Bertach. in tract. de epiſcop. chart. xj. eſt in j. parte ſecundi libri. chart. pen. Petrarcha de remedio vtriuſq; fortunæ. lib. j. dialogo lxvij. de vxore fœcũda & facunda. vbi allegat illud Iuuenalis: Soloeciſmum liceat feciſſe marito. famq; aliquid impolitũ vel cõmune ſine cõiugis cenſura & irriſione proferre non poteris. Et quãdo ſciunt ſcribere, non eſt opus alio lenone. ſecũdum Phil. vbi ſ. tamen ego vidi per tales literas mulierem detectam. Et hoc timebat Gineura in Peregrino Antonij. lib. j. c. x. facit Cornazanus Prouerb. piu ſen che paglia dorze circa mediũ. vbi ſubiicit, ite dare ignotis natas, nunc diſcite matres. Item quando ſunt doctæ intrant in quandam ambitionem dominandi, taliter quòd dubitantes ne dominio expellantur, proprios filios enecant: vt exempla recitat Fregoſ. in Valeriana. libr. ix. c. xj. de ſceleratè dictis aut factis, dũ loquitur de Laodice regina Cappadociæ, & aliis duab. ſeq. facit exemplũ Calphurniæ, ſeu Caiæ Aphrodiſiæ. de qua in l. j. §. ſexum ff. de poſtul. Gammarus in tract. de extenſione. col. xxxviij. Bauerius in §. illius autem. col. ij. inſtit. de teſtam. milit. Codrus ſerm. inj. chart. penul. quæ erat ita docta, quòd orabat cauſas, & erat impudiciſsima.

Sempronia.

Calphurnia.

¶ † Ampliant nonò procedere in capiente mulierem de aliena natione, ſeu de aliena ſecta, per ea quæ infrà dicẽtur in limi-

102 De aliena natione.

tatione

tatione de vicina. facit Surgetus in Enchiridio militari. char. xliiij. dum loquitur de conuersatione Iudæorum cum Christianis. Barbat. in clem. ne Romani. §. porrò. viij. not. de iureiur. in clem. j. in fine. ij. col de elect. est num. 12. l. ne quis Christianam. C. de Iudæ. vbi Iac. Butr. dicit quòd Guelphus non poterit contrahere matrimonium cum Gebelina: nec econtrà. facit in arg. l si quis asinũ. vbi Ang. ff. de furt. Et de hoc dicit esse statutum Florentiæ. Ias. in l. ij. circa fin. ff. de iur. om. iud. quod dicit Bald. valere, quando est causa boni publici. in l. j. §. ius naturale. ff. de instit. & iur. col. ij. vbi Ias. in §. huius studij. col. iij. dicit, quòd valebit saltem respectu pœnæ. Barbat. in apostillis. Bald. in l. omnem. C. ad Tertul. & cõs. iiij. scribitur. j. Reg. iiij. lib. j. Corset. singul cccxiiij. statutum. vnde viij. Aeneidos: Natum exhortarer, nisi natus matre Sabella. Hinc partem patriæ traheret. & Gaguinus in vita Ludouici xj. Matri ne credito: cùm enim Sabaudiensis sit, Burgundis fauere mihi semper visa est. Et ita habes nouem ampliationes, quas isti ponũt ad suã conclusionem. Quòd non sit vtile nubere. Nescio quid velint: sed debuerunt processisse ab illis Hebræis philosophis Esseis, de quibus Iosephus de bello Iudaico lib ij. cap. ij. qui nuptias fastidiebant: non quia coniugia, vel humani generis successionem censeant perimendam: sed quia cauendum putent intemperantiam fœminarum, nullam earum vni viro fidem seruare credentes. hinc Stephanus Canuti in tractatu de regim. castitatis. chart. antepenul. ponit quæst. quòd sequaces Iudęorum rarò matrimonium contrahunt cum alienigena: vel fortè isti dum vellent nubere, nullam reperierunt vxorem quam caperent. vnde euenit eis vt vulpeculę, de qua meminit Aeneas Syluius epist cxj. venit ad me. quæ cùm vidit tendentes asselli testiculos, propè casuros credidit: secuta est, prædam sperans: at postquã diu frustrata est, quia non cadebant testes, O quàm inquit, nigri sunt, nunquam illos edere potuissem. Et Io. Langeus in præfatione Oeconom. disputationis. Ioan. Ekius cum Luthero allegat vulpeculam Aesopi, quæ cùm pyris ob arboris altitudinem potiri nequiret, amaritudinem eorum culpabat. Idem refert Erasm. in prouerb. Et hæc sufficiant pro ista eorũ
103 conclusione. †Nam licet interdum expedientius sit in totũ veritatem tacere, quàm non perfectè dicere. gl. in clem. constitutionem. in verbo, de nouo. ad fin. de elect. quam refert Felin. in cap. cum ordinem. col. j. de rescrip. in cap. ad aures. col. j. cap. nonnul

nonnulli. §. sunt & alij colũ. xij. eod. tit. Gellius lib. xix. cap. iij. turpius. rationẽ ponit Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xviij. Hadrian. Papa noster in Quodlib. q. xj. col. ix. vt inquit Cicero. quẽ refert Perusin. in c. solicitudinẽ. ad fin. de appel. vt histrioni nõ semper in finẽ vsque peragenda est fabula, dummodo in quocunq; actu fuerit, placuerit: ita nec sapienti semper vsque ad Plaudite veniẽdum est. Ego autem tenebo cõtrarium, vt infrà latius in responsione ad istam ampliationem. Et ita habes nouem ampliationes quas isti ponunt ad suam conclusionem, Quòd non sit vtile nubere. Est verum quòd præ verecundia eam limitant vno modo, in quo tot qualitates addu cunt quot vix reperiri possent, & fortè nunquam Sed hoc faciunt ne viderentur frustrà niti, & nihil aliud quàm se fatigãdo odium quærere: quod dicit Sallustius historicorum princeps. secundum Cyn. in l. j. col. ij. C. de caduc. toll. in princ. sui Iugurthini. quem refert Luc. de Penna in l. j. C. de suar. lib. xj. & tacito Sallustio. Bald. libr. iij. consil ccxxxij Recolo, Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xxxv. imò Hieremias, quẽ refert Hadrianus Papa noster in Quodlibeto ij. in chart. xxj. colum iiij.

¶ LIMITANT ergo † suprà scriptam eorum conclusionem 104
non procedere in viro diuite, sano, carente sobole propria & fraterna, continere non valente, qui non præcipitet: capiente vicinam, virginem volentem, bene natam, bene educatam: Qualitates vxoris.
quę nõ sit affinis, nec fuerit amasia. Et sic plura requirũt quàm gl. in l. testium ff de testib. Conditio, sexus, ætas, discretio, fama, Et fortuna, fides, in testibus ista require. Pro aliquibus ex istis qualitatibus facit Isid in fin. ix. Etymologiarũ. Ioan. Fab. 105
in rub. instit. de nup. Calcan. consi. iij. col. x. vbi †ponit qualita- Qualitates mariti.
tes quas debet quærere, & quas præferre vxor in marito. Bal. in l. viduæ. C. de nup. In proposito autẽ nostro frater Bernard. de Bust. in j. parte Rosarij sermo. xxiiij. litera o. Dicunt viro. Nam licet masculus annorum xiiij. & fœmina viri potens, & Aetas nubẽdi.
sic xij. annorum, de iure possunt matrimonium contrahere. instit de nupt. § j c. continebatur. & cap. attestationes. de despon. impub gl. in cap. ij. eod. tit. Calcan. consi. cxx. spectabilis. licet text. in §. generaliter. in auth. de tempore non solutæ pecuniæ. & gl. instit. de nup. in verb. viri potẽtes dicant de consuetudine tunc non solebant nubere ante xv. annum. † Et cur 106
citius pubescat fœmina, quàm masculus, ponit etiã Bauerius
instit.

instit. qui testam. fac. pos. in § præterea. col. vj. Aegidius de regim. princ. lib. j. parte ij cap xxiij. dicens, quòd est quia natura de ea modicum curans, citò eam perducit ad augmentum. Et

Sponsalia impuberũ.

si antè contrahantur sponsalia inter impuberes, vel inter impuberem & adultum, licita erit pœnitẽtia, vsquequo impubes venerit ad pubertatẽ. Et hoc militabit etiam in adulto, licet quidam putassent quo ad eum matrimonium tenere, & pœnitentiam solùm esse permissam impuberi. Et minor læsus nõ restituitur aduersus matrimonium. Bald in rubr. extra de iudic in l. j. vbi Alber. C. si aduer. dotem. ideò non expectat, vt gladiator, capere consilium in arena. Bald. in l. vt vim. col. iij. ff. de iustit. & iur. sed errant. text. est in cap j. § j. de despon. impub. lib.

107 vj. Bald. lib. j. consi. cccxcvj. in causa. col. j. quia † matrimonium non potest claudicare: & sic excedens xiij annum posset dici vir. secundũ Bart. in l. si quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. iij. gl. & Ang. in § minorem. instit. de adop. Isti tamen volunt intelligere secũdum Philosophum in vij. Politic. qui dicit, quòd

Congrua ætas viri & vxoris.

congrua ætas nubendi in viro est xxxvj annorum. In muliere xviij. Mapheus Veggius in tract. de educatione liberorũ char. ix. Gilbertus in quæstione post secundum Oeconomicorũ Aristot. chart. vj. Codrus serm. iiij. chart. penult. & Beroaldus in Epithalamio habito Mediolani. char. j. & q̃ sic cõtrahẽtes dicerẽtur pares ætate, rationẽ assignat ibi ipse, & gl. in proœm. Sexti. in verb. perfectus. dicit q̃ virilitas incipit à xxv. & durat vsq; ad quinquagesimũ annũ Perus. in c. si pater. col. v. de test. eod. lib. vj. vbi latè ponit distinctiones ætatum. prout Portius instit. de adopt. §. minorem. col. ij. Iac. de Beluiso in cap. j. col. ij. de pace iur. firm. Io. de Ana. in rub. de delict. puer. Petrus An-

108 terboli in tract. de muneribus. chart. xj. † Et inter ætates adoAetas nubẽdi in viro.

lescentia est gloriosior. Ang. in l. licet. C. de testam. milit. Sunt qui dicant, in viro ætatem congruam nubendi, non potest amplius practicare illud, Vbi te inuenero, &c. gl. in l. j. C. vbi conuen. qui cert. loc. dar. pro. Paris de Syndicatu. chart. lij. colũ. j. Imol. c. fin. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cùm sua instrumẽta non habeant executionem paratam. l. minor xxv. annis cui fideicommissum. ff. de minor. Curt. in tract. de sequestro q. xxij. & nimis propere Marcelle festinas. l. j. C. de exec. rei iud. ideò tempore eget vt aliquid maturius agat c. ponderet. circa principio. 50. dist. nec speret nubere in alio seculo, quia est fatuum di

gere & trufa, cum li fanti lassastar li sancti. Card. in clem. j. in verb.

verb. nos igitur. ad fin. de summa Trin. quando clàm virginis claustra erga parietem festinanter ingredi posse desiit. Tunc enim vxorem ducendam: vt quod furari nequit, in lecto commodè possideant. Sunt alij qui dicunt quanto citius esse contrahenda saltem sponsalia & allegant Alex. in l. ij. col. iij. versi. sed licet. ff. de vulg. & pup. Paulus in tract. de visitatione. vij. q. ij. partis. col. fin. vbi dicit Salomonem genuisse filium in vndecimo anno. Idem Hostien. in Summa de pœnit. §. cui confitẽ. col. xxiij versi. cui pueri. Io. Pyrrhus in l. ferè in omnibus. ff. de reg. iur. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. malitia. † sed corpora impediuntur crescere, quando ita citò 109 coitum incipiunt. Philosophus, quem refert Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xx. Barbar. in proœmio clem. § quoniã nulla. col. ij. vbi refert quendam puerum septem annorum impræ gnasse nutrices. Alber. in Dictionario. in verb. matrimonium. ij. refert vnam puellam nouem annorũ peperisse filiũ, quorum opin. fortè procederet in istis rusticis pauperibus, qui cum operа rustica vel malitia, quæ longa doctrina non eget, hoc faciunt: quia tempestiuè indigent suffragio filiorum. Aegidius autem de regim. princip. lib. j. part ij. cap. xvj. dicit in muliere anno xvij in viro anno xxj. idem vult ipse lib. ij. part. ij. c. xij. Finaliter isti de congruo intelligunt quòd vir debeat expectare vsq; ad xxxvj. annum. & si dicatur quòd tempore Philosophi iandiu erat expectan. quia homines diutius viuebant, & ætates, & complexiones erant robustiores. c. fraternitatis. xxxiij. dist. Panor. in cap. at si clerici. col. x. de iudic. Somnium Viridarij lib j. cap. clxxxiij. Io. de Vigo in lib. de natura simpl. dum loquitur de elleboro. Marascotus in repet. c. primi de cõstit. lib. vj. col. xiij. At nunc voluptas & modus viuendi nimis delicatus & nimis exquisitus vitam abbreuiat. cap. nihil & c. seq. de cons. dist. v. Hostien. in Summa. de temp. ordin. §. & cui. versi. ij ad fi. Ioseph. de bello Iudaico, lib. ij. cap. ij. post mediũ. Polydor. prouerb. ccxij. te mattea iuuant. † Et plures secũdum 110 omnes, occidit crapula, quàm gladius. Eccleſiast. xxxvij. in fin. Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xix. frater Gregorius Britannicus serm funeb. iiij. incip. tua autẽ. & in vulgarizan. serm. xj incip. quanquam. Luc. de Pẽna in l. j. C. de erog. milit. anno. lib. xj. vbi plura cõtra ebrietatẽ, & plura de sobrietate ponit in rub. de legatis. col. iiij. lib. x. Et dicit Anton. de Butr. in cap. ex parte. de celebr. miss. quòd Doct. experti dicunt, quòd homo

pius

plus viueret ex ſola aqua, quàm ex ſolo vino. ſed Enchiridion militare chart. lxj. dicit, quòd boni bibaces hoc non admitterent: vt qui bibunt libenter vernaciam, quæ eſt melius vinum, ſecundum Bart in l. ſtipulationũ quædam. in princ. ff. de verb. oblig. & contrarium fortè procedebat ante diluuium quod omnes aquas corrupit. vide quæ dicam infrà in reſpõſione ad ix. de aliis infinitis ſiniſtris moribus mulierũ, quòd hoc prouenit culpâ noſtra, & nõ defectu ætatis ſeu complexionum: quia licet homo à quinquageſimo anno vltrà ſemper ſit in deſcenſu. Hoſtien. in Summâ de pœniten. §. quæ inducũt hominem. verb. diuerſorum conſideratio. Ariſtot. parte xx. problem. vij. & Gulielmus Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ. lib. ij. cap. xiiij. imò dicit Gellius lib. x. c. xxviij. Tubero. quòd vſque ad annum xlvj. iuniores, ſupra autem ſeniores appellaſſe: non euenit homini, vt Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas: Nec faciunt ceruos cornua iacta ſenes. g. fin. in l. ij. ff. de vulg. & pug. Seneca, quem refert Lancel. in l. proponebatur. ff. de iudic. vbi in idem nobis deſcendimus, & nõ idem deſcendimus, & dum iſta mutari video, ego iam mutatus ſum idem Seneca lib. xiiij. epiſt. xciiij. incip. in epiſtola. innuit octauagenimũ annum eſſe vitæ longæ terminum. pro quo Pſalmo lxxxix. dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis: ſi autem in potentatibus, octaginta & amplius eorum labor & dolor. Barbat. in cap. quoniam. col. vij. vt lit. non conteſt. refert Roſarium Buſti. ij. parte. ſerm. xxxvj. litera f. Papa Pius ad Turcum epiſt. vij. chart. vij. Fulg. conſi. ccxij. quædam mulier. col. iij. vide Petrarch. epiſt. lxxxix. vbi inter cæteros refert quòd Dauid adeò ſenuit, vt licet operiretur veſtibus, non calefiebat, & adeò refrixerat ſenectute, vt accubãtis puellæ patrocinio vteretur. idem de Matthæo vicecomite ponit Corius in Chronica ſub anno M. cccxvij. eſt in iij. parte. chart. ij. nemo tam debilis naſcitur, & tam malè complexionatus eſt, qui regulariter viuendo non poſsit attingere lxxij. annum. vt in ij. procem. Calendarij Paſtoralis Gallicè compoſiti. quinimò videmus ruſticos adhuc hodie attingere centeſimum & vigeſimum annum, & narrare
111 geſta centum & decẽ annis elapſis: † & tamen Deus poſt diluuium ſtatuit ætatem hominis non excedere hoc tempus centum & viginti annorum. Gen. cap. vj. Ioſephus de Antiquitatibus Iudæorũ. lib. j. cap. xiiij. circa fin. Imò ætas hominis centum annorum dicitur longiſsima. Eccleſiaſt. xviij. Ioſeph. de bello

Viuere centum ann.

bello Iudaico lib. v. c. ij. poſt mediũ, adeò ꝙ vltrà quis viuere non præſumitur, niſi probetur. Barb. in rubr. C. qui admit. col. xlvij. facit l. fin. C. de ſacroſanc. eccl. quam ſi vis ſanè intellige-re, vide Corn. lib. ij. conſi. clxxxj. viſis nonnullis. cap. vij. litera q. Alex. in l. ſed & ſi de ſua. col. fi. ff de acqui. hær. & lib. vj. cõſi. ix. in cauſa & lite. ꝙ hodie iſta præſumptio non procedit. Socin. in l. ſi inter. col. ij ff. de reb. dub Et propterea Gaguinus in prin. vitæ Ludouici Groſsi non vult credere dicentibus tunc periiſſe Ioannem de temporibus: quem hiſtorici dicebant vixiſſe annos cccl xj. plures alios enumerat Fregoſius in Valeriana, lib. viij. in c. xiiij. de ſenectute. Ioã. Montolonius in Prõptuario Iuris in verb. viuere, iſta remittamus ad Philoſophos de longitudine & breuitate vitæ.

¶† Dicũt diuiti per ea quæ §. dicta ſunt in prima ampliatiõe. 112 Diuiti.

¶ Dicũt ſano per ea quæ §. dicta ſunt in ſecũda ampliatione. Sano.

¶ Dicunt carente ſobole propria vel fraterna: quoniam eius gratia matrimonium contrahendũ eſt. Doct. in l. j. ff. ſol. mat. faciunt ſupradicta in tertia ampliatione. Carente ſobole.

¶ Dicunt continere non valente, propter ea quæ dicta ſunt in quæſtione, quòd liceat relinquere adulteram, & aliã ducere. Continere nõ valẽtes.

¶ Dicunt qui non præcipitet, quoniam res eſt nimis magni præiudicij: & dicit frater Bernardinus in j. parte Roſarij, ſerm. xxiiij. litera o. poſt Ouidiũ. Nubere ſi qua voles, quãuis probabitis ambo, Differ: habet parua cõmoda multa mora. &, Grata ſuperueniet quæ non ſperabitur hora. Cepol. cautel. lxxvj. incip. nota ſecundũ Vbertum. Nec obſtat quod quidã dicũt, ſcilicet ꝙ ſi quis tardat, moritur, & relinquit filios paruos qui ſe regere nequeunt. Et ſi acceleret, cõmuniter antequã patet moriatur filij ſunt grãdiuſculi & viri, adeò ꝙ ſciunt ſe gubernare. Quia reſpondeo quòd etiã aliquando moriũtur patres qui in iuuentute nupſerunt. & ſic etiã filij remanent pueri. Secũdo eſt minus malum relinquere filios paruos, quàm eos ita grandes. quòd inſidientur vitæ parentũ, prout quotidie videmus: quia vellent eſſe domini domus. Sophologium Sapiẽtiæ lib. ij. c. xviij. gl. ij. in l. ſi. C. de pac. &, Filius ante diem patrios inquirit in annos. Lancel. in l. frater à fratre. col. iiij. ff. de condict. indeb. Et quandiu proles eſt parua, paruis curis parentes afficit: dum magna, magnis anxietatibus cruciat: propterea nurui ridenti de ſolatiis puerorũ, dicebat eius ſocrus: Ride, quoniam quando erunt grandiuſculi, non ridebis amplius.

Item si nubunt iuuenes, vident filios filiorũ & aliquando amplius. & sic non solùm cruciantur de aduersitatibus filiorum, sed & nepotũ & pronepotum. Itẽ si quis plures fœmellas habeat. Codrus serm. j. chart. v. de posteritate non multũ curandum dicebat. Campanus ad Papiensem de fratris obitu. charta vj. & vij. & Afflictus in procœmio constitutionum regni. incip. vnum nouum. in prin. Sed cave cantilena Gallica tardè nupti, ne eueniat tibi vt illi episcopo seruanti castitatẽ, cui affines & medici suaserũt coitum, vt liberaretur ab egritudine, & ita secutus est: cúmq; fleret, & cõsolaretur ab illis credentibus eum hoc facere ex pœnitẽtia delicti: respondit, se non flere peccatum, sed quòd citius non incœperat. refert Fulg. in l. fi. vltra fi. ff. de pig. act.

¶ Dicunt vicinam, quia eius mores melius noscuntur, ex quo vicinus præsumitur scire facta vicini. l. octaui. ff. vnde cog. l. j. §. j. ibi, circũcolentium. ff. de flum. quem ad hoc no. Bal. in c. j. in fin. qui feud. da pos. in l. conuenticulam. C. de epis. & cler. Prout etiam dicimus in cõiuncto. l. de tutela. vbi Paul. de Cas. vlt. not. C. de in integ restit. min. vbi bona postilla Socin. in l. qui duos. in fi. princi. ff. de reb. dub. & fallen. lxxj. coniunctus. Barbat. consi. liij. præclarè. lib. ij. col. j. maximè in facto notorio. Aret. consi. cij. in causa. col. vj. Etiã si fama non esset in vicinia de illo actu. Alex. in l. is potest. col. iij. ff. de acquir. hæred. Et sufficit testem dicere quòd scit, quia vicinus: licet deberet aliàs deponere per sensum corporeũ. Alex in l. j. col. v. ff. si cert. pet. Et idem in habentibus assiduam conuersationem. Bal. in l. quotiens. ff. de hæred. instit. in apostil. ad Alex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. & posth. † Itẽ melius est habere affines vicinos, quàm distantes. nam melius valet baculus retro ostiũ, quàm ensis in platea. Prouerb. xxvij. Et Erasmus ij. parte. prouerb. ccxxix. Non sunt amici qui degunt procul. & conqueritur Psalm. lxxxvij. Elogasti à me amicum & proximum &c. refert Rosarium Busti ij. parte. serm. xv. litera s. melius est vicinus iuxtà, quàm frater procul. Albertanus in rubri. de amicis dubitatis. col. fi. ¶ Limitãtur prædicta si coniunctus sit in ciuitate, & alius coniũctus in comitatu vel villa, & actus sit factus breui tẽpore, quia tunc non præsumetur scientia. Socin. consi. clxxxvij. in controuersi. col. x. versic. secunda via. Iason. in l. si is qui pro emptore. col xiij ff. de vsuca. in d. §. Lucius. ij. not. vbi in apostilla limitatur non procedere in actu momentaneo.

113

Socin.

Socin. consi. cliij. col. penul. Et limitat etiam Alexã. in d. §. Lucius. vt bene præsumatur scire iura sanguinis & processum naturæ: id est, ætatem. alia non, prout etiam vult Socin. d. consil. cliij. col. pen. Feli. in c. quotiẽs. ij. not. de test. Hinc dicebat Hesiodus. Hanc autem maximè duc in vxorem, quæ prope te habitet: omnia valde circunspiciens, ne inimicis gaudia sint tuæ nuptiæ. ¶ Dicunt virginẽ, propter ea quæ dixi in quinta ampliatione. Et licet sit difficile scire: vt ibi. Imò sunt aliqui qui contrahunt cum puella cum hac cõditione; si te virginem inuenero. Nam si postea nõ inueniatur virgo, non tenet matrimonium. vt per Alber. in Dictionar. in verb. matrimonium. v. intelligendo vt Aret. consil. lxxxij. factum. col. fi. Sed si reperiretur virgo quòd constaret: putà ex inspectione linteaminum sanguinolentorum, & maritus dicat eam non esse virginem, tenebitur maritus in siclis centum. gl. in c. hæc imago. xxxiij. q. v. & hoc pro vno signo virginitatis, cũ aliis pluribus ponit Decius in c. proposuisti. de probat. Fel. in c. causam. eod. tit. nõ enim fiunt nunc illa miracula quæ refert Lactant. relatus per Vinc. in apol. contra fratrem Samuel. char. xij. de linteamine sanguinolento est leuis probatio. vt Io. Montol. in Promptua. Iuris. in verbo virginitas imò oculus obstetricũ sæpe fallitur: vt Præpos. in c. j. col. pen. de frig. & malef. & in c. fraternit. eod. tit. col. ij. ponit quomodo cognoscatur, an vtatur medicamento vt appareat virgo: prout Aenea muliebris c. j. vbi de fraudibus quibus mulieres vtũtur, vt §. dixi in v. ampliatione. vbi domina Caracosa: puella autem dicitur donec durat pubertas. Ioan. Lupus de donatio inter vir. & vxor. char. lxxvij. vers. viij.

Virginem.

¶ † Dicunt volentem: quia nuptiæ inuitæ pariunt malum exitum. c. ij. despons. Imol. in c. tuæ. col. xvj. eod. tit. Corn. lib. iij. consil. cxvj. Decreueram. ad fin glos. in c. j. de despõs. impub. Guilhel. de Monteferrato in cõmento Pragmaticæ sanctionis j. parte. est chart. xij. facit Erasm. j. parte prouerb. dclxiij. vxor inuita est hostis. Et dicit Plautus, quòd hostis est vxor inuita quæ ad virtũ nuptui datur. Ideò clàm fac à persona cui liberè filia audeat dicere opinionem suam, eam interrogari, an sit cõtenta.

Volentem.

114

¶ † Dicũt bene natam: quia sæpe solet filia similis esse matri. l. quòd si nolit. § qui mancipia. ff. de ædil. edic. Ioan. de Platea. in procœ. instit. §. cúmque frater. Ant. de Florentia in trac. de censuris in procœ. tract. quem subnexit de matrimonio. in vlti. col. procœmij. Barb. lib. ij. cõsi. xxxiij. prælatus. col. xxij. vers.

115

Bene nata.

modo Bon.in tracta.de nobilit.parte j.& Iudocus in tractatu consimili.c.vj.Host.in summa,de fil.presb.§.qui est causa.Cy pol.de imper.mil.delig.chart.iij.versi.propter nationem.Mapheus Veg.de educatione liberorũ.cha.v.& vj.& xxij.est circa prin ij lib.& in suis rusticalibus.chart.vj. Philosophus ij. Oeconom.c.ij.vbi Gilber.& Borardus, Corsar fu el padre, & esso era latrone.hinc dicitur,Si genetrix castè,castè quoq; filia viuet: Si mater meretrix, filia talis erit.l.si cohortalis. vbi Io.de Plat.alleg.Iuuen. C.de cohor.li.xij.Fort.in l j ff.de iust. & iur.colũ.iiij.alleg.Arist.prout Aegid.de regim.princ. lib.ij. parte iij.c.xviij.& Pythagoras,vt Steph.Niger in suo cõmen. char.pen.dicẽs,ꝙ plures deteriores,pauci verò meliores sunt parentibus. imò dicit Isocrates in oratione panegyrica incip. illos char.xij.vt progenitorũ suorum scelera minora videantur,suis criminibus efficiunt, neq; vllum delinquẽdi modum posteris delinquunt.licet quandoq; eueniat contrariũ.Frater Lud.de Veritate cõtritionis char.xiiij. dum loquitur de Ezechia.Ioseph.de Antiquitatibus Iudæorũ.lib vj.c.iij. & Eras.i. parte prouer.ccccclxxx.heroũ filij noxæ.& seq.in proditoribus tamen de raro:quia oua pisciũ,& sanguis proditorũ nunquã pereunt.Afflict.cõstitutione pessima.vj.not.dixi in feudalibus Bruni cons.xij.colum.x.vers.tacetur iiij. Eras.prouerb. dcccxxxvij.Mali corui,malum ouum.Codrus ser.ij. cha fi.& quæ dixi §.in vij.ampliatione de pulchra:& quæ dicã in materia partialitatis,ꝙ patres sapiẽtes faciunt filios stolidos.Et dicit Ioã Fab.in rub.instit.de nup.vt plurimum nedũ labẽ sanguinis,sed & morum ad posteros trãsmitti,& si possis,probes ante omnia mores eius.Præterea nõ potest esse quin aliquando videant quæ faciunt matres,vnde postea fiunt audẽtiores ad peccandũ.Prouerb.xxix.facit l.in arena.vbi Ias.col.fi.C de inoff.testam.vnde,Insequitur leuiter filia matris iter.vnde Terẽtius:Mater sub cuius imperio mala,cui nihil præter pretiũ est dulce.& præsumitur quis viuere secundũ mores eorũ inter quos versatur.c.illam.xij.dist. ¶ † Dicunt bene educatam. Nauis stultifera char.lvij.mala parentũ exempla. hinc Barb. lib.j.cõsi.j.col.xxxiij.ꝙ non debemus dare mala exẽpla.Era. char.xiiij.annus producit,non ager.Codrus serm.iiij.char. fi. quoniã,vt inquit Bal.per illũ tex.in c.ex studiis.de præsumpt. Spina chi de pongere da picola si ponge.Et si ab initio aduertatur ad tales mores, facile corriguntur in bonã educationẽ, quæ

116 Bene educatio.

quæ postea cõuertitur in alteram naturam : vt §. dixi in v.ampliat.de vidua. ¶ † Dicunt quæ nõ sit affinis:quia docet experientia,exceptis principibus,quibus pro bono pacis Apostolica dispẽsatio satisfacit, in reliquis tales nuptias adducere aliquod infortunium.Aegid.de regim.prin.lib.ij parte j. c. xj. & talis dispensatio fortè non erit in conscientia tuta. vide tamen Bellamerã cõsil.xxviij.in facto. & disputationẽ Theologalem magistri Ioã.Perrini, de dispensatione Fratrũ Minorũ. Perus. in rub.de testam.lib.vj col.penul.& fi.& Ioã.Lup. in tract.de matrimonio.q.xiiij. recitat vnum mirabile de vno equo, qui fraudatus à domino,cognouit matrẽ, & sibimet abscidit testiculos.refert Bustus in j.parte Rosarij.serm.xxiiij.litera q.col. ij.& refert Mapheus Veg.in trac. de educatione liberorũ. lib. iiij.in cap.proxima est.post Varron.de re rusti.&Plin.de duobus equis qui simile fecerũt:& de elephante idẽ refert Nic.de Lyra j.ad Corint.xj. Sunt tamen aliqui Deũ & religionẽ eius paruifacientes,qui cognatione ad incestũ lenonis loco abutũtur,dicẽtes incestũ non esse prohibitũ iure diuino, sed solùm iure Pontificio. Sed errant, vt habetur Leuit.xvij.& xx.refert Præpos.in c.fi.col.fi.de cõsang. & affinit. vbi imponitur pœna mortis incestuoso.latè Rosariũ Busti.j.parte. ser. xxiiij. litera q.præalleg.& sic apparet prohibitum iure diuino,imò & iure gentiũ.l.fi.§.fi.ff.de condict.sine causa.& l fin.ff.de rit.nup.refert Form. prouinciale char. lj. Item priuatur feudo ipso iure Barb.in c.atsi clerici.§.de adulter.col.xix.de iudic. Quinimò si statuta imponãt minorẽ pœnam,iudex adhuc potest nihilominus punire ad mortem.Ioã.Fab.insti.de publi.iudic. §.item lex Iulia.de adult. hinc Deus permittit quòd expleta libidine habeant se odio.vt de Thamar.ij.Reg iij. &vidimus duas marchias nobis vicinas exinde destructas. Quinimò,prout dicere solebat illud Ioan Iacob. Triuulcius marchio Vigleuani:Si tu incipis dehonestare familiã & affinitatem tuã,quid faciẽt alij? Et quis ita stultus ꝙ confidat accipere vxorẽ de illa agnatione:quia dubium ne agnati propter facilem conuersationem & eorũ consuetudinem acceperint primũ bolum, & florem:non enim potest dici fidelis,qui suis fuerit infidelis.Iosephus, quẽ allegat Luc.de Penna in l.j.C.de cond.in pub.horr. lib. x. col. iij.& quanto maior fiducia exhibetur,tanto maior est perfidia frangentis.l j.§.cũ verò.vbi Bal.ff. depos. & grauior est iniuria quãdo fit ab his qui nos tueri debẽt l.iij.§.de his.ff ad Syll.

117 Affinis.

Contra incestum.

§ aliæ instit. de donat. plus enim tormenta sæuiũt quæ ab his patimur, de quorũ mẽtibus præsumebamus: vt inquit Gregorius allegãdo Psalmistã. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: tu verò vnanimis meus &c. refert Luc. de Penna in l. j. col. vj. C. vt nemo ad suũ patrocinium. li. x. Curt. Iun. in tract. feudorũ. iiij. parte. iij. causa prin. versi. quæro. est char. xxxiiij. Rosariũ Busti. ij. parte. serm. xv. litera a. Albert. de cautela in retinẽdis amicis: Quis enim non horreat iura sanguinis violare? l. iura sanguinis ff. de reg. iur. ad quã Socin. in l. si cognatis. co j. ff. de reb. du. hinc Anchises in vj. Aeneid. Proïce tela manu sanguis meus. ¶ † Dicunt quæ nõ fuerit amasia.

118 Non fuerit amasia.

Nã rarò bono peragũtur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. j. q. j. c principatus. Et prouerbiũ est, ꝙ amore se capientes, rabie se dimittũt. Ratio potest esse, quia amãs effectus maritus recordatur de fatuitatibus quas fecit amore mulieris, & de cruciatib. & doloribus passis, & pœnitẽtia ductꝰ odio habet authorẽ: & sic mulierẽ. sufficiãt dicta Ang. in Maleficiis in ver. semproniũ mandatorẽ. Itẽ causa causæ est causa causati. l. mãdatum. ff. de iust. & iur. Item quia tempore prætento amãs amicam tanquã dominã venerabatur, præceptisq; iniustis parebat. At facta cõiunx maritus tibi dominabitur. Gen. cap. iij. dicã infrà respõdendo ad iij. de seruitute: vnde graue nimis est mulieri istud arg. à cõtrario sensu, ꝙ obediat cui prius imperabat. Euenit tamen vt quis amasiã capere cõpellatur: vt sæpe vidimus affines filiæ cogere verberibus & minis amantẽ desponsare filiã. Est verũ ꝙ Imol. in c. tuæ col. xiij & seq. de spõsa. Iaſ. in l. interposita C. de transact. j. not dicit ꝙ † matrimoniũ contractum per metũ qui caderet in constantẽ virum, est ipso iure nullũ. & in l. pacta nouissima. col. pen. C de pact dicẽs, ꝙ si aliquis metu principis vel patris aliquã capere dubitat, protestetur ꝙ hoc facit metu: & etiam in absentia facta talis protestatio iuuat. vt per eum, & in l. Titia. col. iij ff. de verb. oblig. vbi dicit hoc verũ, quando quis compelleretur contrahere cũ certa persona: secus si cum vna de certa familia. & pro supradictis facit Alex. lib. iij. cõsi. vlt. & Socin. consi. cclxiij. Barb. lib. j. cõsi. liiij. illud afferam. colum. vj. vbi refert. Bal. in rub. de controuer. inuest. in vsib. feud. in fin. dicere, ꝙ Spiritussanctus posuit in ore prætoris: Quod metu gestũ est, ratũ nõ habebo. & idem Barb. hoc dictũ Bal. refert in consi. xl. clementissimum. col. vj. lib. iiij. Cep. consil. xl. col. viij. Lucius Ciuis vj. dub. Curtius in tract.

119 Capiẽs amasiã coactè.

Matrimonium meticulosum.

in tract. feudorum. j. parte. vj. q. col ij. versic. circa primum. est char. v. Ioan. Pichus in l. nihil consensui. ff de regul. iur. Et hoc procedit etiam si non inferatur realiter violentia, sed de violentia timeatur. Hippo. in l. j. col. x. ff de quæst. & procedit etiã si isti affines deponerent arma, dummodo ille non sit in potestate exeundi domũ: quia etiam quòd staret cum puella, tamẽ non videtur ratificasse matrimonium metu cõtractum. Alex. consil. xlviij. Domini redemptoris. col. pen. lib. iiij. præsumitur enim metus durare donec durat causa metus. Iaſ. vbi suprà versi. vj. adde & quæ §. dixi de torto sine indiciis, qui postea ratificauit. Calder. consil. j. in titu. quod metus causa. Corn. lib. ij. cõs. xlj. vide tu Aret. cõs. xiiij. viso. col. xj. in iiij. dubio. vbi subiicit, quòd vbicunque potest subesse alia causa quàm approbatio contractus facti per metu, nunquam præsumetur approbatio facit ad prædicta Decius in l. in omnibus causis. col. fi. ff. de regul. iur. Steph. Malereti in tract. de elect. char. v. & seq. & hoc procedit etiam si iste capiẽs per metũ dedisset causam metus: puta quia ibat dormitũ cum amasia, & sic dabat operam rei illicitæ: nam si affines amasiæ eum cogant illam capere in vxorem, matrimonium est ipso iure nullum. Portius instit. de pat. pot. colũ. ij. dicit etiam Pichus in l. ij. C. de transact. quòd si iste allegans se fuisse coactum, interrogatus à iudice vtrũ cognouerit carnaliter mulierem, respondeat quòd sic, bis vel ter. Ergo ibi non erat metus: quia meticulosi talia facere nõ possunt. Pantaleo de Crema in l. ij. C. de rescind. vend. col xxix. vbi dicit, quòd licet vir possit mulierem violare, non tamen ecõtrà. & dicit Pich. quòd fuit de facto, & plures Medici examinati: & tandem relinquit cogitãdum. ego puto nõ improbabiliter dici posse, quòd etiam mulier possit virũ violare: vt dicit S. Hieronym. epist. ccvij. iij. parte. tract. viij. in vita Paul. j. Eremitæ. faciũt quæ dicã infrà in prima ratione, quòd incõtinentia mulieris sit viris ascribẽda, dum dicam quòd corrumpẽs per blanditias vel aurum, dicitur vim inferre. vide Isern. in tit. quæ sint regal. col. iij. Et licet ista procedant in matrimonio contracto per metum: secus † tamẽ in contracto per dolũ: quia non annullat ipso in iure. vt Iaſon in dictis locis. Pich. in l. pactum quod bona fide. j char. C. de pact. post Alex. consi. xcix quoniã per excellentissimum. iij. volum. Est bene verũ quòd succurretur decepto in dotem contra promissionẽ si est soluendo. Alexand in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. vnde succedit illud

Etiã si non inferatur violentia.

120 Matrimonium dolosum.

Proxeneta fraudãs maritum, tenetur.

lud quod dicitur in apostil ad Iaſ. in §. actionum. inſtit. de act. quòd etiam proxeneta tenebitur de dolo, ſi doloſè aſſerit mulierem pulchram, magnam, & non defectuoſam: tamẽ in veritate poſtea reperitur hoc eſſe falſum. Et ibi etiam habetur de

Deſponſans non animo contrahẽdi.

deſponſante aliquam non animo contrahendi matrimonium, an propoſitum in mente retentũ operetur. allegatur Socin. cõſil. xxviij. & Aret. in l. pupillum. ff. de acquir. hæred. de eo qui deſponſat aliquam quam credebat eſſe nuptam, & ſic credens nihil agere. facit quę ſ. dixi in iij. ampliatione. ſed certè quello de chi el'aſino, lo pigla per la coda. Bald. in l. principaliter. la. ij. C. de libe. cau. Et ideo ſit cautus tali caſu vt poſſit ſaltem habere duos teſtes qui deponant quòd cõtractus matrimonij fuit meticuloſus: quia plus credetur duobus deponentibus de metu, quàm centũ deponentibus de ſponte. Iaſ. in d. l. interpoſitas. col. j. C. de tranſact. Decius conſ. c. col. vij. in c. fi. col. pen. de app. Corſ. ſing. cccl xj. mille teſtes. eſt in verb. teſtis. Barb. lib. j. conſ. liij. illud. col. ij. & per totũ. Curt. in tract. teſtiũ. conclus. lxiiij. incip. plus creditur. Ferratius cautela ſ. alleganda.

Plus creditur vni deponenti de metu, quam centum de ſponte.

Cautela pro coacto vt matrimonium non valeat.

Solet tradi cautela pro illo qui inducitur metu ad contrahendum, ſcilicet vt dicat quòd eſt contentus eam capere: cum hac tamẽ conditione, quòd ſi ipſa vnquam cõmiſerit adulterium, quòd liceat ſibi accipere aliam vxorem & eam dimittere: quia tale matrimonium nihil valet etiã ab initio, ex quo fuit cõtractum ſub conditione reſolutiua: & ſic contra ſubſtantiam matrimonij. ſecundum do. Conſtantium de Bargis in ſuo tract. de cõtractibus vetitis. char. xxxij. eſt in xix. cõbinatione. allegat gloſ. in c. de infidelib. de cõſang. & affin. & Panor. in c. fi. de cõdi. app. per illum text. Curt Iun. in tract. feudorum. char. vj. col. ij. verſic. pro alia verò. Ant. de Roſell. in ſua Monarchia. in q. An valeat diſpenſatio nubẽdi facta monacho, donec maſculum ſuſceperit. eſt char. xcviij. & ſeq. vbi latè examinat per plures col. quando valeat conditio ſeu pactum contra ſubſtantiale, vel contra naturalia contractus. Inueni poſtea latè ponere Gerardum not xxj. incip. matrimonium. latius Ferrarium cautel. vij. ſæpiſsime contingit. qui in fi. ſubdit quòd ad hoc vt iſta cautela valeat, oportet ꝙ puella expreſsè conſentiat: nec ſufficeret ſi tacitè, vt dicit ipſe, quòd hoc deberet prædicari. ne iſtæ ſimplices puellæ permittant ſe decipi. Idem vult Aibertus in Dictionario in verb. matrimonium. v. ſubdens; ꝙ ſi poſtea remitteretur talis conditio, & ſequeretur copula, teneret matrimo-

trimonium. Pro puellis autem Barbat. tradit cautelam in conſil. vj. incip. ſcripſit præclarè iiij. col. lib. j. ſcilicet vt dicant ꝙ nolunt ſe permittere tangi, niſi ſaluo honore, ſecundum honeſtatem. Nam ſi vir reſpondeat ꝙ eſt contentus, & ſtatim eam cognoſcit, efficitur matrimoniũ, quia mulier honeſtè cognoſci non poteſt, niſi ſubſiſtente matrimonio. Sed contrarium tenet Pich. in l. actione. iiij. char. C. de tranſact. Mouetur per ea quæ tradunt Cal. & Præpoſ. in c ex parte. de ſponſ. vbi dicunt non eſſe matrimoniũ in cognoſcẽte carnaliter puellam, etiam quod puella dicat, Nolo quòd me tãgas, niſi prius accipias me in vxorem. faciunt pro Picho ea quæ ſuperius dicta ſunt in iij. ampliatione, de illo qui carnaliter cognoſcit non animo contrahendi, ſed libidinis explendæ. Et ſic ex prædictis habes limitationem quam iſti ponunt ad ſupraſcriptam eorum concluſionem. Huic limitationi vnico verbo reſponde, vt ſ. ad nonam ampliationem, dum de ea faciam mentionem.

Non me cognoſces, niſi ſaluo honore meo.

LIBRI SECVNDI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER TERTIVS.

ARGVMENTA.

1 §§ Matrimonium humano generi immortalitatem tribuit.
2 Nuptiis nil hominibus eſt vtilius: eſt enim ſeminarium generis humani.
3 Matrimonium ratione Inſtitutoris dicitur digniſsimum: item ratione loci & temporis.
4 Matrimonium laudabile dicitur propter delectationem quam continet.
5 Matrimonium à maioribus noſtris fuit approbatum & laudatum.
6 Modernorum exempla nos mouent ad matrimonium.
7 Experientia cuius ſit nobilitatis & potentiæ.
8 Donum prolis ſummæ eſt in matrimonio conſiderandum.
9 Vxoratus in multis præferendus eſt non vxorato.
10 Matrimonium laudatur ob amicitiam ex eo acquirendam. Amicus enim præualet auro.
11 Affinitas ſiue collateralitas nulla maior quàm inter virũ & vxorem.
12 Mulieris bonæ beatus vir.
13 Annulus qua ratione detur in deſponſatione.
14 Matrimonium eſt laudabile, quia concernit publicam vtilitatem & multiplicationem generis humani.

N 5 Reſpub

15 Respublica sine matrimonio stare non potest: Spurij enim & naturales non faciunt rempublicam.
16 Parentum vitia an filius nocere debeant.
17 Matrimonium viro solamen est ob adiutorium quod præstat mulier viro suo.
18 Domus non dicitur perfecta sine vxore.
19 Politiæ gratia necesse est nubere vel religionem intrare.
20 Iudices & aduocati maiori præmio digni sunt quam prædicatores.
21 Matrimonium necessarium est vt fornicatio vitetur.
22 Puella vel vidua patiens se stuprari, an eò veniat punienda.
23 Meretricum raptus an sit punibilis.
24 Stuprator quibus habeat satisfacere.
25 Stuprator tenetur prolem ex stuprata genitam alere & educare.
26 Mater tenetur alere filium spurium triennio.
27 Pater an teneatur dotare filiam spuriam.
28 Episcopus seu eius vicarius potest concedere literas monitorias petentibus, vt res earum detinentes restituant, sub pœna excommunicationis.
29 Literæ monitoriæ procedere possunt vt cognoscens furem teneatur ostendere.
30 Literæ monitoriæ concedi possunt contra scientes detentorem rei alienæ, vt habeant rem propalare.
31 Furem indicare an quis teneatur aut cogatur.
32 Stylus Romanæ curiæ fundari solet in iure communi.
33 Literæ monitoriæ conceduntur contra testes quorum nomina ignorantur, vt habeant de veritate deponere.
34 Laici possunt à clericis compelli vt veritatem dicant.
35 Excommunicatio in genere tantum operatur quantum excommunicatio in specie.
36 Literæ monitoriæ possunt sic concedi, vt etiam non solùm alium, sed & seipsum quis teneatur indicare.
37 Index tenetur occultum peccatorem abscondere.
38 Peccatoris occulti propalatio potius licentiam inducit peccandi, quàm emendæ.
39 Iudex debet diligere occultum peccatorem sicut seipsum.
40 Denuntiationum species sunt quatuor.
41 Iudex ecclesiasticus non debet de facili concedere denuntiationem priuaram.
42 Prodere seipsum nemo tenetur.
43 Furari aliquid pro sibi debito, si aliter haberi non pōt, an sit licitum.
44 Docere de iure parti comperenti an quis teneatur.
45 Relationem secretam propalare an quis cogatur virtute literæ denuntiatoriæ vel monitoriæ.
46 Inramētum de veritate dicenda non extenditur ad penitus occulta.
47 Literæ monitoriæ non procedunt in coniuge nec in descendentibus: quia non coguntur seipsos prodere.
48 Literæ monitoriæ non procedunt nisi pro occultis.

Res

49 Res parui pretij non sunt via monitoria exigendæ.
50 Literæ monitoriæ si sint criminosæ, vel diffamatoriæ non colligant.
51 Clausula iustificatiua In literis monitoriis apposita minuit ipsarum vigorem.
52 Denuntiantis dicto an sit standum.
53 Calumniæ præsumptio tollitur per iuramentum.
54 Stante statuto quòd debeat positionibus cum iuramento simpliciter responderi, potest talis responsio modificari.
55 Literæ monitoriæ à concedentis intentione sortiuntur effectum.
56 Impossibilitas excusat ab omni executione.
57 Monitoriis factis si moniti non pareant quid agendum.
58 Forum rei qui est secularis sequi debens, quo iure agere debebit coram iudice ecclesiastico.
59 Iudex ecclesiasticus an omnino cognoscere debeat de re furtiua restituenda, si via monitoria procedatur.
60 Iudicium non debet esse diuisum: nec literæ monitoriæ possunt inceptum diuidere.
61 Propalatio virtute literæ monitoriæ facta an possit iudicialiter coram ipso propalante legi.
62 Literæ monitoriæ vt vim habeant quibus indigeāt probationibus.
63 Debitore principali debitum confitente an alius sciens debeat propalare.
64 Nubere esse vtile communior est opinio.

DRAEDICTIS non obstantibus teneo contrarium per tex. in auth. de nupt. in prin. vbi dicitur, ℘ †matrimonium humano generi immortalitatem tribuit. facit l. liberorū. in fi. ff. de verb. sig. & dicit text. in authen. de rest. & ea quæ par. in §. rursus. ℘ †nuptiis nihil est vtilius hominibus, tanquam solis facere homines valentibus. Cutt. Sen. in repet. l. admonendi. col. iij. ff. de iureiur. est enim matrimoniū seminariū generis humani. secūdū Cic. quē refert Fortun. de fine iuris. col. xxxv. pulchrē Bal. in c. ex transmissa. ij. col. vbi ꝓpterea subiicit ℘ sine eo respub. stare nō potest faciunt plura quæ adducit Luc de Penna in l. mulieres. C. de incolis. lib. x. Rosariū Bust. in j par. serm. xxij. col. fi. & in ij. par. serm xxv. quasi per totū. facit Guillelmina de sacramētis. & potest in tot tractatib. de matrimonio, & in tot orationib. nuptialibus variis authorib. æditis: inter quas vide eā quā habuit Catebertus Tōstali in spōsalibus Delphini, & Mariæ filiæ regis Angliæ, Anno M.ccccxix. Cāpanū in suo tract de dignitate matrim. Erasmus in Encomio matrimonij. Bibliam Aureā

Laudes matrimonij. 1 2

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ ВЕРНИКОВА

reã c lxxxiij. de matrimonio. col. fi. Orationes Augustini Dathi, & in eius Epistolis. chart. clj. & in epistolis Marsilij Ficini. lib. iiij. chart. xcv. & in epistolis Francisci Philel. lib. iiij. Federico Cornelio. epist. incip. quem nuntium. & decade ij. Satyra x. incip. qui finẽ. & idem epistola directiua Nicolao Cebe. incip. fuissent. lib. xj frater Baptista Carmelitanus plura dicit in suis Syluis: maximè in illa quæ incip. exultemus. Franciscus Barbarus de re vxoria. cap. j. quid sit coniugium, & quæ eius bona. Faciunt plures rationes. Et primò ratio cap. omne itaq;. xxvij q quæ est trimembris. Fides, proles, & sacramentum. vt dixi in iij. ampliatione. & j. prosequar membrum secundum. in vj. ratione.

Fides. Proles. Sacramentum.

3 ¶ † Secundò facit trimembris ratio dignitatis suæ: scilicet ratione institutoris. nam fuit Deus optimus: ideò vxor dicitur venire de ara deorũ. Philosophus. j. Oeconomic. Refert Isern. in cap. imperialem. col. vij. de prohi. feud. al. per Feder. Ias. in l. j. colũ. iiij. ff. sol. matr. Item & ratione loci, quia fuit constitutum in Paradiso Barbat. in Ioannina. col. xviij. Panor. in cap. fin. de frig. & malefic. Tabiena in verb. matrimonium. ii. §. j. Item & ratione loci, quia fuit constitutum in Paradiso. Petrus Subert in tract. de vinea domini. iiij. parte. cap. xv. Io. Lup. in cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. char. lxxviij. col. iij. Item ratione temporis, quando fuit primum sacramentũ instítutum, vsq; tempore innocentiæ. & probantur ista tria mẽbra Gen. c. ij. & iij. & bene pondera vnicum & primum præceptum Dei Gen. j. & Rosarium Busti quem statim allegaui.

Ratione institutoris, loci & temporis.

4 ¶ † Tertia principalis ratio est delectationis, quæ tanta est in matrimonio quanta dici potest: & quam ibi Deus posuit vt genus humanum conseruaret. Anteros Fregosij. chart. xlvj. post Lactantium. Aegidius de regim. princ. lib. i. part. ii. col. v. vnde solet dici. ℘ qui nõ habuit vxorẽ, nescit quid sit bonum.

Delectatio nis.

5 ¶ † Quarta ratio qua quis moueri debet, est exemplum maiorum. nam maiores nostri matrimonium contraxerunt: & nisi sic fecissent, nos non essemus: vnde vestigiis maiorũ inhærendum est. §. fi instit. de adopt. l. testamenta. C. de testam. ibi, mos fidelissimæ vetustatis, & c. bonus text. in l. apud Iulianũ §. cõstat. in fin. de leg. j. quem ad hoc allegat Socin. cons. clxix. circa primum. col. vj. versi. confirmo. faciunt proœmia Regularum Cancel. Apostolicæ, ibi: prædecessorum vestigiis inhærendo. l. maximum vitium. C. de lib. præter. in proœm. clem. in §. nos verò

Exemplum maiorum.

verò facit cap. literis. in fin. de rescrip. vbi principes de more sequuntur vestigia maiorum. pulchrè Oldr. consi. xciij. magister. iiij. col. ver. imò est verisimile Bald. in l. nemo. C. de sent. & interloc. quem refert Fabianus de Monte in tract. de empt. & vẽd. in q. v. col. vii. & probat Hadrian. Papa noster in Quod libetis. q. xii. cap. iiij. inquirẽdum est. col. iij. quòd exemplo efficacius alios corrumpimus, quàm doctrina. hinc Cato, Multorum disce exemplo quę facta sequaris. vbi Ascẽsius. & ibi Polycarpus allegat illud Ouidij: Fas est & ab hoste doceri. latè Iudocus in tract. de nobilitate. cap. vij & chart. fin. intelligendo de bonis exemplis. Isocrates in oratione de bello fugiẽdo. incip. omnes. in toto opere, col. xxiij. latè Felin. in cap. inter cætera. de offic. ord. Sed maiores nostri etiã plures sancti viri matrimonium cõtraxerunt: vt latè refert diuus Hieronym. cõtra Iouinianũ. quem latè reassumpsit Augusti. Dathus circa fin. sui operis. in tract. de connubio sanctorum. & habetur aliquid de hoc in ij. parte Rosarij serm. xxv. litera f. quid maior exemplis quorum me turba fatigat? Curt. Sen. consi. xlix. memorię. §. ad quartum. colũ ij. imò plures habuerunt duas quod hodie non licet. Gilbertus in quæstionib. post Philosophũ. ij. Oeconom. chart. iiij. & exempla eò quidem efficaciora sunt. quo à nostra cognitione minus remota. Card. Papa epist. cclxxxij. post medium. Petrarcha epist. viij. animi. circa mediũ. vbi plus credit factis, quàm verbis. epist. xc. exemplis abundo. Matthæus Bossius epist. xj. quod ardebã. & lj nuper. chart. iij & exempla præsentia plus mouent quàm præterita. Greg. quem refert frater Gregor. Britannicus. serm. funebri. xxxvij. facit Aristot. parte xviij. problem. iij. Ab eis ergo licet arguere. gl. ij. in cap. quod suspecti. iij. q. v. Etenim per exempla rem melius & velut ocula ta fide intelligimus. pulchrè Galiaura in l. j. col. j. ff. de verb. oblig. & proptrea.

6 ¶ † Quinta ratio est, exẽpla Moder. quæ magis mouent quàm verba referentia exempla antiquorũ. l. prętor. §. Iuhannis quotiẽs. ff. de collat. bon. & plus est opere docere, quàm voce. Iò r. refert Zachar. in serm. cõcilij. Pisani. col. ij. Matthæus Bossus epist. vj. biẽnio. & dicit Comes Purliliarũ in lib. de educatione liberorum. chart. vj. cap. de ludis adolescentiæ, quòd superstitis viui, magis quàm mortui fama ad virtutẽ impellit: quẽadmodum viua vox habet nescio quid latentis energiæ, vt efficacius quàm ea quæ leguntur in viscera audientium penetret.

Matth.

Matth. Bosius de tolerandis aduersis. in ij. col. chart. j Felin. in rub. de fide instr. colū. j. Io. Mirādula epist. incip. Solidius nunquam. Sed nonne videmus quotidie eos quibus vxor præmot tua est, nūquam quiescere, donec aliā, imò & propriis filiis nouercam superinduxerint l. non est. ff. de inoffic. testam. Ang. in l. si adulterium. §. idem imperatores. vbi postilla. ff. de adulter. Corn. in l iubemus. col. ij. C. ad Trebel. de quo gl. & Doct in §. affinitatis. instit. de nup. dixi in verb. per se & hæredes. char. x. facit Io. Vilemati. in repet. l. diuus. ff. de ficar. col. pen. num. 163. Inquit enim Hieronym. contra Iouinianū. c. xv. quòd nemo melius scire potest quid sit vxor, vel mulier, quàm ille qui passus est. & sic succedit illud Hesiodi. Non est ducēs vxorem, qui nō tempestatibus agitetur. Dicunt omnes, & ducunt vxorem scientes. faciunt quæ ponit Petrarcha de remedio vtriusq; fortunæ. lib j. dialog. lxxvj. de secund. nup & in hanc conuenit Pontanus in dialog de obedientia. lib. iij in primis quinq; capitulis. vbi plenè loquitur. Cùm igitur peritis in arte credendum sit. l. j. ff de vent. inspic. cap. proposuisti. de probat. vbi latè Decius in vlt. not. Hippol. in l. j §. præterea. col. xx. in l. diuus Pius. col. iij. ff. de quæst. quia dicit Philosophus j. Metaphys. quòd experientia facit artem. refert Bart. in tit. de pac. tenen. in fi. princip. Et propterea dicit in vj. Ethicor. & alibi, vt refert Fortunius in l. j. col. xix. ff. de iust. & iur. Albertanus lib. ij. cap. de prudentia. col. ij. quòd iuuenes non possunt esse prudentes: quia prudentia requirit experiētiam, quæ indiget tempore. & viij. Politic. quòd impossibile est vel certè admodum difficile, vt qui opera ipsa nō tractat, peritè valeat iudicare: & propterea dicimus, quòd † experientia est rerum magistra. cap. quàm sit. de elect. lib. vj. in auth. de appel. & intra quæ temp in princ. ver. ex rerum autem. & Ouid. in ij. de Arte: Solus & artifices qui facit, vsus adest. & Boëtius in j. de disciplina scholarium, dicit, ꝙ scientia sine vsu prodest parū: vsus sine scientia prodest multū. facit Alber. in Dictionario. in verb. argumentū. col. vij. dices, ꝙ experientia est nobilior eloquētia, licet nō sciētia. pulchrè Barb. lib. ij. cōs. lvj. sapiēter. col. j. plura Panor. in proœm. suæ practicæ. col. j. Spec. in tit. de lib. concep. col. j. Ponzinibius in tract. de bannit. col. xj. vers. ij. Quia Claudius in monarchia Franciæ. parte xj. secūda gl. pragmaticæ in §. sint veri. in verb. experiētia. in chart. cxlvij. Ang. cons. cx. Sāctissima. col. iiij. subiungens, quòd tantùm distat scientia à præctica, sicut tactus à visu

Peritissimis in arte creditur.

Experientia

visu intellectuali. Quia experientia est sicut lapis quo probatur aurū. Et apud Sallustiū in Iugurthino, inquiebat Marius: Quæ illi audire & legere solent, eorum partem vidi egomet: alia gessi. quæ illi literis, ego militādo didici: nunc vos existimate facta an dicta pluris sint. Matth. Bos epistol. lj. nuper. chart. ij. latè Ias. in oratione ad Alex. vj incip. Priscorū. chart. iij. Et non minus inhærēdum est expertorū sententiis sine demonstratione, quàm demonstratio. nibus ipsis vj. Ethic. refert Hadrian. Papa noster in Quodlibet. ij pūcto iij. col. j est char. xxix. in fin. facit Lisoperita. chart. j. iij. argumēto. Cacialup. de debito fugi. q. ix. Et in repet. l. diem functo. ff de offic. assess. col. xiij. quòd vsus est magister. Aegidius allegat Cæsarem in commētariis. Et propterea cùm liber Roffredi de libel. sit mera practica, solet dici melior liber qui sit factus super Ius Ciuile, licet ibi plura falsa immiscuerit. Et propterea Doct. eum rarò nominat in Scholis, vel alibi etiam in bene dictis. sunt verba Pet. Iac. in sua practica. in libello, super conditione ex moribus. col. xix. est chart. lxxxix. vide tamen Lancel. Politum in tract. de offic. aduoc. in rubr. de scientia. Qualis requiratur in aduocato. Catell. in ij. parte Memoral. in verbo, practica. quem allegabo infrà in viij. limit. quòd sit iudicandum pro communi opin. Si ergo isti tales secundas nuptias ita accelerant, & qui experti sunt, & qui possunt dicere, Eruisti animā meam de inferno inferiori. Psal lxxxv. incip. Inclina Domine. gl. in l. conditio in præteritū. ff. de verb. oblig. Et iuxta illud Comici Philemonis, Qui nō admirabatur si quis semel mare esset ingressus, sed si quis iterum: nec eum qui semel vxorem ducere, sed qui iterum. refert Baptista Egnatius in Racematione. cap. xij. ante medium. oportet dicere quòd bonum est nubere: alias essent stolidiores animalibus irrationabilibus. nam, Quæ semel euasit reria, vitat auis. Et Qui semel captus fallaci pisces ab hamo. Omnibus vnca cibis æra subesse putat gl. in cap. j. de poenit. dist. v. in verb. moriatur. faciunt quæ dixi de reconcilianda vxore adultera. Et licet Pontanus in Charonte. chart. pen. adducat illum cui de prima vxore bene successerat, noluisse ea defuncta de secūda periculum facere: quia sciret temeritatem non semper felicem esse, vt plura prouerbia. Et Alex. benedictus in tract. de Peste, circa princ. tamen econtrà videmus plures nouiter attentare quæ infeliciter experti sunt. latè Petrarcha epist. xlv. adeò pertinax. licet spes quandoque fallat etiam sapien

sapientissimos. Bald. in consi. schismatis. col. x. & sic frustrà vt dit qui spem obtinere non potest. Bald. in tit. quo tempore miles. col. j. vnde si perdiderũt vxorem, quæ sibi seruiebat, nisi velint ipsimet esse sibi seruitores, oportet aliam ducere: prout de scholari expellente famulum, dicit Bart. in l. j. circa medium. C. de ser. & aqua, qui experti sunt ita accelerant secundas nuptias: quanto magis alij nunquam experti.

8 ¶ † Sexta ratio est bonum prolis quæ videtur cõsiderabilior in matrimonio, vt dixi in iij. ampliat. quid enim dulcius possi detur, quam proles, per quam diuturnam nobis memoriã relinquimus? d. l. liberorum, in fine. ff. de verb. sig. Bar. in Ioannina. col. xxviij. Portius instit. de iure nat gent. & ciuil col iij. latè Socin. consi. xcviij. aliàs consului. lib. iij. vbi dicit ꝙ testator qui relinquit filiç, si decederet sine filiis, reputatur fatuus, & sic intestabilis. Est enim homini à natura insita posteritatis cura, quod prolis quidẽ studiũ declarat: ac præsertim optimo cuiq; benéq; instituto. secũdum Põtanum in lib. j. de prudẽtia char. iiij. Guaynerius in practica, in procem, de ægritudinibus matricis. latè Aegid. de regi. prin. lib. ij. part. j. c. vj. Et fœcũdæ sunt vt plurimum. & Symphorian. Theologiæ Trimegisticæ particula x. refert plures mulieres quæ nouem, quæ decem, quę xj. vno partu ædiderunt. & vidimus in Ast. de Anno M ccccc xiiij. tres pauperes fœminas tres fœminas pro singula vnico partu ædidisse: etenim filiorum amor superat dilectionẽ quam patres habent in semetipsos. l. isti quidem ff. quod met. caus. Bal. lib. ij. cõsi. ccccxxix. dicta in fin. Ferrat. caute. xxxv. partes. col. fin. Aret. consi. xiiij. viso tertio dubio. Felin. in cap. afferte. ij. not. de præsumpt Barb. lib. j. consi. xx. illud col. v. & xxix. illud col. ij. & xlij præclarè. col. iiij. & alibi sæpe. hinc sumpsit vnã bonam cautelam Carolus Magnus, qui cùm nesciret an pater vel filius occidisset quendam, finxit se vtrunque velle suspendere: & tunc pater confessus est se occidisse: & solus suspensus fuit filio liberato. & sic plus dilexit filium, quam seipsum. refert Barb. in cap. in præsentia. chart. x. de probat. in Ioannina. col. xliiij. in cap. j. col. ij de commod. in repet. l. cùm acutissimi. C. de fideicom. col. xxiiij. Pich. in l. quartam. col. xlix. ad l. Falc. Paris de Sindicatu. chart pen. col. fin. versic. sequitur modo. Io. Lup. in tract. de donat. inter vir. & vxor. char. lxxij. col. iiij. Iason in l. si is qui pro emptore. col. 50. ff. de vsuc. & pater fortius amat, licet mater tenerius, secundũ Scotum. Hippol. in l. j. col.

Proles conseruat memoriam nostram.

Pater plus diligit filiũ quàm seipsum.

Cautela Caroli Magni.

j. col. xvj. ff. de quæstion. Catell. in ij. parte Memoral. in verbo, dolus. & ad hoc non quadrant dicta Petrachæ de Remedio vtriusq; fortunæ. char. pe. dialog. cliiij. de moriente sine filiis. Frater Lud. de Verit. cõtrit. in iiij. præcepto legis diuinæ. q. iij. & Ceres apud Claud. de raptu Proserpinæ: Nosti quid sit Lucina, timórq; Pro genitis, & quãtus amor, partúsq; tulisti Tu geminos. facit vij. Ethic. licet Pichus legendo diceret ꝙ nunquã credidit esse verũ, ꝙ pater plus diligat filiũ quàm seipsum: & tamen ipse facilius hoc poterat scire, quia tunc & patrem & filios habebat. Quidã dicunt prædicta vera dum sunt infantuli: sed eis viris effectis minuitur dilectio. Itẽ iste amor, secũdum aliquos, non est gratia filij: sed gratia ipsorũ parentum qui capiunt eam delectationẽ in eos videndo & audiendo, qui nedũ puer, imò & sus in illa tenella ætate habet aliquam gratiam. & de laude puerorũ Bustus in Defensorio montis, char. lxviij, patet euidenter. nã si eos diligerẽt plusquam seipsos. gratia ipsorum filiorum non tantum dolerent quando moriuntur infantuli, ex quo sunt certi eos ire in paradisum. Itẽ libẽtius eos extra patriã ad addiscendũ bonos mores transmitterẽt: & sic nescio si dicantur diligere filios, vel semetipsos. Item allegatur Turcus modernus, qui priore excepto, reliquos filios interimi iussit, vt illum in pacifico regno relinquat. Et quomodo educandi sint pueri, vltra infinitos tractatus, de hoc vide Aegidiũ de regimi. principum lib. ij. particula ij. per totũ, & ibi. c. iiij. dicit ꝙ mater plus diligit filios, quàm pater. Sed distingue vt Stephanus Canuti in tract. de regim. castitatis. char. xxviij. & seq. vbi latè de isto amore filiorũ: & cur vnus plus alio diligatur. tamen est vera caro patris: vt naturaliter probat Paul. de Cast. lib. ij. consi. cliij. col. iij. in præsenti causa. Bal. lib. ij. consi. fin. statuto cauetur. subiiciens idẽ in omnibus quæ inde deriuãtur & sunt viscera patris. Socin. lib. j. cõsil xxij. circa prædictam: col. vj. versi. presbyter. pulchrè Bal. in c. quæ ecclesiarũ. colum. pen. de cõstit. dixi in meis clausulis instrumentorũ. in ver. per se & hæredes. ¶ † Septima ratio est præcedentiæ & honoris: nam cæteris paribus præfertur ille qui habet vxorem & filios. facit Plato, quem refert Gilbertus in quæstione. post Philosophũ. ij. Oeconomic. chart. vj. Codr. serm. iiij. incip. Plutarchus, quem omnino vide. Præterea quandiu quis est sine vxore, etiã si canicie habeat, nihilominus habet mores adolescẽtis: vxore ducta, grauitatẽ induit. hinc dicitur vulgò ꝙ si lupus vxorem

O

rem duceret, castigaretur: & si mare haberet vxorem, nō esset ita procellosum. Cacialup. in consilio pro monachis contra canonicos. col. antepe. vbi allegat Gellium in Noctibus Atticis lib. vij. c. xiiij. ibi, non qui plures annos natus: sed qui plures liberos, &c. est lib. ij. c. xv. incip apud. Purpur in l. cum quid ff. si cer. pe. nec est omnino felix, qui est specie turpissimus, & sine prole. secūdū Philosophū. j. Ethic. ¶ †Octaua ratio est amicitiæ: nā plus valet amicus, quam aurū in capsa. gl. in c. nisi specialis de offi. deleg. Asesius super illud Catonis. Si potes ignotus &c. Albert. in rub. de multiplici vtilitate. & dicimur posse quod per amicos possumus, iij. Ethic. Hadr. Papa in Quodlib. q. vij. litera p. Pulchrè Erasmus in epist. ad regē Anglorum ante opuscula Plutarchi, de adulatore. & in j. parte Prou. ccxxij. Vbi amici, ibi opes. & ij. parte prouerb. clxxiiij amicus magis necessarius, quā ignis, & aqua, & char. v. Amicus est alter ipse. Philosophus ix. Ethic. Et Cicer. de Amicitia. Refert Rosarium ij. li. ferm. xv. litera m. & xxxviij. litera k. plura Barba. in c. ix. in vj. col. de cōsti. vbi dicit hoc non procedere in amicitia marchiana. vbi nullus reperitur amicus verus: sed in bono amico, de quo ipse in Ioannina colum. cxviij. sunt enim marchiani de quibus gl. in l. rem legatā. ff. de admin. leg. Cū fueris felix, multos numerabis amicos: Tēpora si fuerint nubila, solus eris. de Catelanis etiā cauen. dicit Bal. in proœ. Rex pacificus. col. vij. & dicit Feli. in c. quoniā abbas. iij. col de offic. dele. quòd licet scholares diligant se in scholis: quando sunt prælati, dicunt, Non noui vos. Sed quæ est maior amicitia quàm vxoris? vt inquit Franc. Barbarus de re vxoria. lib. ij. c. j. de charitate coniugali. Aegidius de regim. princip. lib. ij parte j. c. vij. & seq. & c. fi. vbi quòd etiam aliqua secreta sunt eis communicanda propter amicitiam: & inter maritum & vxorē est maximus amor. Signor. consil. lxiij Titius col. ij. amor enim & pax, est principium omnium rerū naturalium, vt habetur in Physicis. refert frater Dominicus de Guelfis & Gebelinis charta iij. & cur sit tantus inter coniuges nulla ratio reddi potest, nisi quia sic est: vt dicit Angel consil. cccxxxix. incip. super primis. col. v. Ista enim magis intellectu percipi, quàm exprimi possunt: vt in simili Cy. in l. legem. C. de rer. permut. & in l. si constante. col. fina. C de dona. ante nupt. vbi dicit quòd hoc sunt experti. & inquit Propertius, Omnis amor magnus: sed aperto in coniuge maior. refert & plura exempla ponit Frego. in suo Anterote. char.

re. char. lxxiij. & seq. & in sua Valeriana. lib. iiij. c. iiij. de coniugal. charit. Et debet maritus esse solicitus qualiter placeat vxori. ad Corint vij. Et inter maritum & vxorē potius est vnitas, quàm coniunctio, vel affectio, quia vnum corpus & vna caro sunt xxvij. q. iij. c. agatosa, Corn. lib. ij. consil. clxv. incip. circa. primum. col. vij ver. & similiter vicini. allegans illud Matth. xix. Iam non sunt duo, sed vna caro, pondera verbum, sunt nam vt dicit Bal. in consil. schismatis. col. xj. Sum, es, est, est verbum substantiuum, effectiuum, & productiuum, substantiā rei perfectissimè includens: nec est aliud verbum ita substantificum in mūdo, licet aliquando improprietur. Ias. in l. iij. §. genera j. not. ff. de acquiren. pos. Quomodo ergo intelligitur id quod habetur Ferrariæ in ecclesia sancti Augustini sub duplici simulacro eiusdem mulieris, vno in forma fortitudinis, altero in forma iustitiæ, vbi sunt picta hęc verba: Quæ sunt pro his quæ non sunt: quæ si essent pro his quę cum sint non sunt, quæ videtur esse pro his quæ clàm sunt, in causa sunt vt quod estis sitis. ad quod facit illud Exodi iij. Sum qui sum. & Tiburtij in vita sanctæ Cæciliæ, dū declarat illud quod videtur esse, & non est: & illud quod nō videtur esse, & est. Ad rem redeo. Et dicit Philosophus, quem refert Nata in c. quamuis de pac. lib. xj. colum. xxxiiij. q. xij. quòd in dubio vxor præsumitur scire facta viri propter dulcem collocutionem inter eos. facit Claud. super Lucā char. xxiij. litera e. hinc dicit Afflictus constitutione, pœna carere quòd vxor participans cum suo marito excommunicato, non punitur: & vendens iocalia pro iuuando maritum suum rebellem, non incurrit pœnam fauentium rebelli. sunt enim socij diuinæ & humanæ domus. l. j. ff. de ritu nupt. Latè Cepol. consi. v. processum est col. pen. versic. eo saluo. Per. de Vbal. in tract. societatis. vj. parte. q. xxiij. col. iiij. Bon. de nobilitate. iij. parte. num clxxxv. Oldr. consil. xcv, ex forma. colum v. Et ideo vxorem quis debet diligere sicut seipsum. ad Ephes. v. hæc & alia plura tradit Alberic. in l. donationes quas. Dy. C. de donat. inter virum & vxor. colum ij. vbi dicit hoc maximè procedere in regibus, qui ad dilectionem vxoris eo magis tenentur, quo sunt aliis nobiliores. l. si vxor. §. j. ff de adulter. facit Anteros Freg. chart xxxvij. & seq. Idem in quocunque nobili tenet Oldr. d. consi. colum. iij Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. parte j q. xxv. facit Albertanus de vxore diligenda. Francis. Barbarus de re vxoria.

Regibus.

lib.ij.cap.j. de charitate coniugali. Aegidius de regim.princi. lib.ij. parte j.c viij. Ioan Montolonius in Promptuario iuris. in ver.vxor.col.vj.& ecõtrà: licet caſtitas ſit proprium mulierum, tamen multo plus illuſtrium. Ang.in l.ſi qua illuſtris C. ad Orfic.& ſunt eadem caro.Ioã.Vilemati in repet.l.diuus.ff. de ſicar num.cl.Berbat.in c.ſignificauit.ad fin.de reſcrip.† Et propterea nulla eſt maior lateralitas, quàm inter virũ & vxorem ſecundum Bal.ibi in j.not.& infortunia vnius dicuntur eſſe cõmunia alteri.Iaſ.in l.j.col.j.C.vnde vir. & vxor. Panor. in cap.non eſt.de ſponſa. Et licet non ſint affines, ſunt principiũ affinitatis. Iaſ.in dicta l.j.col iiij.j.nota.in l.maritus. C.de procur.& dicit Ioan. Montaigne in tracta. de bigam.j.q.col. xxx. quòd ſunt vnum corpus & vna anima. idẽ tenet Hippol. in l.j.§ ſeruum mariti.ff.de quæſt.& dicit Roſarium in ij parte.ſerm xxiij.litera o.quòd †mulieris bonæ beatus vir. & homo debet derelinquere patrem & matrem & adhærere vxori ſuæ.Gen.cap.ij extrà de diuor.cap. gaudemus.& plures mulieres virum diligentes affectuosè recitat Petrarcha in triumpho caſtitatis. cap.j. Pontanus in tracta. de obedientia.lib.iij. cap.v.quòd incipit,quamquam in cuius dilectionis ſignum in deſponſatione vtuntur annulo: quia †eius rotunditas,quæ eſt infinita,deſignat quòd amor cõiugum debet eſſe infinitus. Et primus annulus qui ad hoc fuit electus, erat de ferro, cũ vno adamante ad deſignãdum, quòd ſicut adamas retrahit ferrũ à magnete : ita vir retrahit amorem vxoris à patre.& ponitur in digito annulari in ſignũ dilectionis,quia ab eo ad cor quædam vena protenditur,ita Alber. in Dictionario. in verb. annulus Lucas de Penna in l.ſi libertus.C. ſi ſeruus aut libertus. lib x. Roſarium ij. parte ſerm. xxv. litera d.l. filia in orbitate. C.de inofficioſ.teſtam. hoc eſt in digito ante paruũ: vt Macrob. Saturnal.v.Mancinellus in ſermonib.lib.ix.tit.iij.& tit.v. Gell. libr.x.cap.x veteres. non tamen eſt intelligendum quòd hoc, nec alia pompa matrimonialis conſueta ſit neceſſaria ad matrimonium : quia ſufficit ſolus conſenſus.gl.in §.diſponat. in verb.nuptias circa fin.in authen.de nupt. imò in aliquibus locis tempore ſponſalium ſolet verberari ſponſus gloſ.in l. cùm inſpeximus. in verb.rapiſmata C.de emanc.lib. prout Bononiæ vbi dant alapas.gloſ.in authen.conſtitutio quæ de dig.in verb.iniurias.Et alios diuerſos ritus antiquorum in ſimilibus enumerat Valeriana Freg. lib.j.c.j.de priſcis inſtitutionibus.

Annulus ſponſatorius.

Et

Et quis prius interrogari debeat, an maritus vel vxor, dicam infrà reſpondendo ad tertiũ, quòd matrimonium ſit ſeruitus.

¶ † Nona ratio eſt vtilitas publica, & multiplicatio generis humani.Ioan.Montaigne in tract de bigam quæſt.j. col.ix.& ſeq Reipub.enim parendum eſt.l.veluti.ff.de iuſtit. & iur. & ibi Iaſ.plura adducit Bologn. in repetit.authent. habita.col.j. dixi inter conſilia feudalia Bruni.conſi xij col j.Sed matrimonium eſt principium & fundamentum generis humani:vt inquit Barb.in cap quod tranſlationem de offic. leg col.xiiij. & dicit Bald.in cap.nonnulli.col.ij.de reſcript. & in c.tranſmiſſa. col.ſi.de reſtit.ſpol.†quòd ſine matrimonio reſpub.ſtare non poteſt:quia ſpurij & naturales nõ faciunt rempub facit l.j.ff. ſol.mat Barb lib.iij. conſi.xl. clementiſsimum.col.v.vbi dicit, quòd ciuitas debet impleri liberis legitimis, & non baſtardis, & quòd princeps debet quærere eum implere viris bonæ opinionis,etiam ſi ſint alienigenæ. facit Ioan.Lup.in repetit. cap. per veſtras.de donat. inter vir.& vx.in toto opere.char. lxxxj. colũ j.dum ita intelligit Platonem dicentem, quòd ortus noſtri partem patria vendicat. Ferrat.cautel.j.Roſarium Buſti j. parte.ſermo xxiij.litera v.vbi dicit, quòd talis proles dicitur degeneres populi,& ignobiles, nec bello fortes,nec fide ſtabiles,nec Deo amabiles,nec honorabiles hominibus.cap.ſi gens Anglorum lvj diſt.& dicit Cacialup in repe.l.ſi qua illuſtris. C.ad Orfic. in fin.col.quòd ſunt plantæ infructuoſæ: & quòd nõ dabunt radices altas.& col.xxvj quòd ſunt omni iuri exoſi & abominabiles.Ideo Veneti nõ admittunt eos in eorũ conſilio,etiã ſi poſtea fuiſſent legitimati.Fulg.conſil. lxij.ſtante ſtatuto.col.ij.Et hoc eſt quod dicebat illis Comes Baſignanæ d. Alex.Malabayla ſenex, quòd maluiſſet accepiſſe meretricem, & ex ea habere prolem legitimam,quã ſciret eſſe ſuã,quàm carere ſobole, prout & carebat vxore. Præterea & ſi mulier ſit adultera.nónne fortè melius eſt educare filium vxoris tuę qui poſſet ita eſſe tuus ſicut adulteri?nã vt Ouidius xx.Elegiarum ad Iſidem:Sed tamẽ aut ex me conceperat,aut ego credo.Eſt mihi pro facto ſæpe quod eſſe poteſt: imò & ita præſumitur etiã ſi vxor ſtaret in proſtibulo.l. miles.§. defuncto.ff.de adul. dixi ſuprà vj col. quàm adoptare extraneum qui non ſit tuus nec tuæ vxoris.ff.& C.de adop. Nec dicas ꝙ iſti ſpurij verberãt patrẽ putatiuũ & faciũt alia mala quę ſuprà dixi in vij.inconueniẽti,de incontinẽtia muliebri.& ſunt infames infamia facti

14 Multiplicatio hominum.

15

Alexander Malabayla.

facti. vt Azo. quem refert Cacialup. in repet. l. ſi qua illuſtris. C ad Orfic. col. xxvj. latè Franciſ. Curt. Sen. in repe. l. admonẽdi. col. iij. ff. de iureiur. qui plura congerit contra ſpurios. quæ vt audiui à præceptoribus meis, ibi glomerauit quaſi in princip. ad æmulationem Iaſon qui illam legem etiam tunc repetebat in eius concurſu, qui erat ſpurius. & etiã eodẽ tempore ſecundum eos illam repetit Ioã. Baptiſta Cacialup. Idem vult Nic. de Vbal. in trac. de ſucceſ. ab inteſta. in j parte. in iiij. ſpecie liberorum. eſt char. iiij. & ſeq. vbi ſequitur dictũ Azo. quòd ſpurius ſit infamis infamia facti. ſequitur etiam Bal. & Alex. in l. iij. col. ij. ff. de lib. & poſth. Claud. in l. Lucius col. ij. ff. de vul. & pupil. Roſel. in monarchia char. cix. verſ. hanc dignitatem. col. ij. Iaſin l. fratris ad fi. C. de inoffic teſt. Alex. lib. ij. conſil. viij. examinato. col. j. Barb lib. iiij. cõſil. xv. clemẽtiſſimi. colũ. antep. & dicit Fulg. cõſil. lxij. ſtante colum. ij. quòd Venetiis & Romæ nõ admittuntur in cõſi. idem audio Mediolani in collegio Doct. pro quo gl. in Pragmatica. charta xcviij. verſi. honorum, & Goliath fuit ſpurius. Bald. in c. ſuper eo. de elect. Et idem Nic. de Vbal. in d. tract. chart. viij. & dicit plura mala de ſpuriis. & Paris de Puteo in tract. de re mil. lib. vij. in rubric. quòd impunis nobilitas attenditur. eſt chart. xxxij. col. ij. latè Io. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. lxxvj. vbi vtiliter loquitur Barb. lib. iiij. conſi. xlij. immortalem. col. vij. facit illud Sapientiæ iij. circa fi. & Platinæ cõtra amores. chart. ij. †Sed ad eorum excuſationem vide alium Io. Lup. in tract de matrimonio. in vlt q. vbi dicit quòd vitia parentum non debent nocere filiis. Ioã. Montolonium in Prõptuario Iuris. in verb. filius. col. v. & plures qui boni fuerunt enumerat Nic. de Vbal. vbi ſ. dum arguit ad partes. Et Bon in tract. de nobilitate. iij. parte. num. lxvij. licet iiij. parte col. ij. aliqua adducat contra eos: & vide etiam quos enumerat Anteros Fregoſi j. char. xv. & char. xxvij. & Iaſ. & Claud. quos ambo vidimus in hac Legali philoſophia florentiſſimos, erant ſpurij. mortuus eſt itaque Iaſon eo anno quo illuſtris Iõnes Iacobus Triuultius: credo duos illos Mediolanenſes omnes ætatis ſuæ ſuperaſſe: vnum ſcilicet in peritia militari, alterum in legali. & Io. And. vt infrà dicam loquendo de eius authoritate. & Barto. fuit enutritus à fratre Petro de Aſiſio, qui rexit domum vbi infantes expoſiti nutriebantur: vt ipſe dixit in l. quidam cum filium. iij. colũ. ff. de verb. oblig. Item Gratianus compilator Decreti cum duobus fra-

fratribus ſuis fuerunt ſpurij, & nati in quadam capſina, prout adhuc hodie Nouarienſes gloriantur tales viros protuliſſe. & Faſciculus temporum, charta iij. notat omnes artes & ſcientias ſeculares, liberales ſiue mechanicas humanæ curioſitati deſeruientes à filiis Lamech fuiſſe inuentas: & ſic filij adulteri ni primum ſubtiliores aliis fuerunt, vt ibi. præterea quid tantum curãdum, an à te vel ab aliis genitus ſit, poſtquam omnes ab Adam deſcendimus. ¶ † Decima ratio eſt adiutorij quod præſtat mulier marito: nam dicit Lancel. in l ſi grege. col. ij. ff. de leg. j. ad conſtituendum bonam domum neceſſaria eſt mulier quæ communicet communione coniugali, & quæ etiam pro parte ſua gubernet domum. cõſiderétque ſemitas ſuas, & panem otioſa non comedat: & bonum mulieris eſt eſſe operoſam ſecundum eum. Aegidius de regim princip. lib. ij parte. j. c. vij. & dicitur, Væ ſoli: quia ſi cadat, nõ habet qui releuet eũ. c. ij. de ſtatu monachorum Eccleſiaſt. iiij. in caſu noſtro Franciſ Barbarus de re vxoria lib. ij. c. vij. de cura domeſtica. & magnam potentiam ſocietatis collige ex malis quæ patiũtur milites: quæ ſi ſoli, non eſſet poſsibile hominem ſufferre. facit Albert. rubric. vlt. de conuerſione ad Deum. col. iiij. Luc de Penna in l. ij. col. ij C. de proxi. ſac. ſcrin. lib. xij. Et ſi dicas quòd poteſt habere ſeruitores, ancillas & ſocios. Reſpondeo, quòd non ita diligunt, imò ſemper furantur, etſi deberent furari cinerem. Portius in §. ſingulorum. inſtit. de rer. diuiſ. col. ij & ſi eos deputas calculatores, docent detrahere Trebellianicam. gl. in l. ne diutius. C. de numer. lib. xij. & facit Petrar. epiſt. lxij. tria. & epiſt. lxxxj. nuper. caue ab oſtio poſteriore, ſeu poſtico, quia ſolet domum deſtruere. Cepol. de ſeruit. vrb. cap xlij. de oſtio in fin. facit gloſſ. mag. in l Iulianus. in princ. de act. empt. quæ ponit illud, Quid domini facient, audẽt cum talia fures? id eſt ſerui. & propterea quãdo aufugiunt, præſumitur furaſſe res amiſſas in domo. Decius conſi. cxxx. col. fin. Item iſta procedere poſſunt, dum quis eſt iuuenis & ſanus: ſed dum eſt ſenex, vel infirmus, rari ſunt fideles. & omnes deſerunt: vel ſi remanent, hoc facient vt furentur. vt videmus in perſonis eccleſiaſticis euenire in tract de fide concubinarum erga ſacerdotes. & Conj de anno M. ccccc xj. concubina cognoſcens ſacerdotem pecunioſum ſubditum fluxui ſanguinis per nares, intromiſſo noctis tempore clàm amatore, ſacerdoti pugionem in nares immiſit, & ligatum tenuit donec totus ſanguis effluxit.

17 Adiutorij.

Mulier debet eſſe operoſa.

xit. Et expirauit, & pecuniam furata est: & tandiu res occulta permansit, quòd quasi miraculum fuit tanti sceleris reuelatio illinc ad plures menses. facit Gen. cap. ij. circa fin. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Ioan Montaigne in tractat. de bigam. iij. q. col. ij. Nam vt inquit Philosophus, quem refert Ioan de Selua in tract. de beneficio. char. xij. col. j. quòd ad esse ciuitatis & ad perfectã politicam, requiritur genus agricolarum ad alimenta. de qua Albertanus de operibus & labore manuum: Artifices mercenarij qui arte & laboribus circa necessaria ad victum operentur. Albertanus in rub. de artibus diligendis: Milites bellici, ad compescendum rebelles, & defendendũ ab impugnatoribus: abundantia pecuniarum ad opportunitates bellicas prosequendas: sacerdotium, ad cultum Dei: iudices, ad dirigendum & regendum pariter. idem Philosophus j. Politic. dicit, quòd non potest domus consistere sine vxore: quia vnus homo non sufficit sibi in his quæ ad vitam pertinẽt humanam, quorum quędam sunt competentia viris, quædam mulieribus: vnde fit societas viri ad mulierem, quæ societas mouet ad matrimonium. sunt verba Præpos. in cap. tanta. col. xj. consil. sint leg. facit pulchrè Aegidius de regim. princ. lib. ij. parte j. cap. v. & tribus sequentib. vbi allegat Hesiodum dicere, quòd domus consistit ex tribus, viro scilicet, muliere, & boue aratorio. & inquit Philosophus in j. Polit. hic, † quòd domus non potest consistere sine vxore. propterea Marcellus quem refert Gellius j. Noctium Atticarum. c. vj dicebat: Si sine vxore, Quirites, esse possemus, libenter omnes ea molestia careremus. Sed quoniam natura ita tradidit, vt nec cũ illis satis cõmodè, nec sine illis vllo modo viui possit, saluti perpetuæ potius quàm breui voluptati cõsulendum est. Refert Bon. in tract. de nobilitate. ij. parte. num. xliiij. facit Erasm. ij. parte. prouerb. dcccxciij. Neque cum malis, neq; sine malis. Codrus serm. iiij. char. iij. & dicit Salo. quẽ refert Hier. quòd si sine fœminis mũdus esse posset, nostra conuersatio à diis non abesset. ¶ † Vndecima ratio est gratia politicæ: nam secundum vitam politicam necesse est vel nubere, vel ingredi religionem. secũdum Paul. de Castr. in l. Titio centum. § j. col. fi. ff. de condit. & demon. vbi dicit quòd aliter faciens dicitur bestialiter viuere. faciunt ll. antiquorũ quas refert Beroal. in Oratione nuptiali per eum Mediolani habita. char. ij. & Luc. de Pen. in d. l. mulieres. C. de incol. libr. x. hinc

Plato

quæ requiruntur ad ciuitatis politicam.

18 Marcellus. Domus non potest consistere sine vxore.

19 Politiæ.

Plato cœlibem se vixisse extranea vita condoluit. refert Marsilius Ficinus epistolarum char. lxxx. epist. incip. vixit autem cœlebs. Mat. Bosius epistola vj biennio. char fin. Andr. Tiraquel. in epistola ante Franc. Barbat de re vxor. & dicit Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte j. c. vij quòd probatur esse vitam bestialem, quia hoc faciunt vt liberius fornicentur: sed religionis ingressus non facit pro omnibus, præsertim pro continere nõ valentibus: vnde postquam est tanta honestas in matrimonio sicut in ingressu religionis, secundum Ang. institu. de nup. in fin. principij. melius ergo erit nubere, quàm vri. glo. in verbo, resistere. in §. cum igitur. in authen. de non eligen. j. ad Corinth. cap. vij. & habetur in cap. nerui. xiij. distinc. & in cap. si Paulus. in fi. xxxij q. v. Ioan. Fab. in rub. instit. de nup. quinimo, licet Ang. consil. clxxix. visis prædictis col. iiij. dicat, quòd vita contemplatiua est melior actiua: prout Rosarium Busti in ij. parte. serm. viij. litera o. col. ij. est in iiij. parte illius serm. Somnium Viridarij lib. ij. cap. ccxcvij. & q. seq. Pet. Subert. in vinea Domini. vj. parte. per totum. Claud super Luc. vt in tabula. in dictione, contemplatiua. Felin. tamen in rub. de ma. & obed. col. iiij dicit, quòd est magnum dubium. & Hostien. Alber. & Ias. qui eos refert in l j. colum. iiij. ff. de iusti. & iur. dicit quòd actiua melior est. Barbat. in cap. in præsentia. char. xij. de probat. in c. causam matrimonij. eod. titu colum. iij. pulchrè Vdalr. Zas. in oratione habita in doctoratu Francisci Pauli. incip. non possum. vbi respondet ad illud, Maria optimã partem elegit. † Et quòd propterea recti iudices & aduocati plus merentur, quàm fratres prædicatores, est de mente Formula. prouincialis chart. iiij. Galiaura in rep. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. num. xxij. quod indubitãter procedere puto, si eorum studia & labores sufferant principaliter gratia obediendi præceptis diuinis, & non gratia lucri, vel ambitus: nam Deus iussit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. cap. in capite. 50. dist. Gen. cap. iij. facit Luc. de Pen. in l. fi. C. vt dig. ord. seru. vbi pulchrè de hoc lib. xij. Io. de Lignano in proœm. sui tractatus de Canonica parochiali. vbi de laudibus Doct. & in tract. de pluralitate beneficiorum. in fi. dicit se respondisse Pontifici sibi volenti dare prælaturam, quòd nolebat bibere sanguinem deputatum pauperibus, sed potius sudorem manuum suarũ. Barbat. in c. postulasti. col. v. de rescrip. in c. postulasti. vbi bona postilla de foro compet. vj. col. in c. ex literis col. xx de probat.

20 Aduocati plus merentur, quàm prædicatores.

latè Instructio virorum ecclesiasticorum char. vj. & x. seq. vbi nec prodest dispẽsatio, secũdum Petr. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. iiij. parte. q lxxxviij Sylvestrina in verb. votum, quod aliter intelligit Felin. in c. ad audientiam. col. ij. de præscriptis. viuamus ergo in ea vocatione qua vocati sumus. ad Ephes. iiij. q ita & prælati communiter malè se gerunt. cõmalè tractabuntur. Felin. in cap. sicut olim. ferè in primis verbis de accus. Calcaneus pulchrè consil. viij incip in causa pendente. col. xvj facit text. in cap. licet. de regular. Et dicam infrà de authoritate concilij vnius collegij. facit Bellum grammaticale dum dicit, Verbum, infit, tatùm cuasit amissis in bello omnibus sociis: quia vouit se nunquam religionem aliquam intraturum approbatam vel reprobatam. sed non curandum: quia propter pisces malos non rumpimus retia. vt j. dicam. Accedat Alber. in verb. campana. in suo Dictionario, qui refert in curia diu fuisse inter quosdam religiosos litigatum, quis prius matutinum pulsaret. Et tandẽ iudicatũ quòd ille qui prius exurgeret. Et tot apologiæ, & consilia tot collegiorum in quæstione de præcedentia Monachorum & Canon. regul. de qua per Decium in cap. Nicolao. col. ij. de appel. & Nicol. Boërij in tract. de sacro regio consistorio. char. xx. propter tamen pisces
21 malos nõ relinquamus retia, vt infrà dicam. ¶ † Duodecima ratio est peccati & fornicationis euitandæ. j. ad Corinth. vij. si enim nubere quis non vult, per hoc non est damnandus: sed si nubere non vult, nec cõtinere, istud est malum: quia vt proximè dixi. Melius est nubere quàm vri. & fornicatio est peccatum mortale, & ducit ad gehennam. vt dicam statim respondendo ad quintum fundamẽtum partis contrariæ. Item quandoque quis reperitur in delicto & cogitur despõsare aliquam vilem meretricem ab affinibus illius, vt dixi in limitatione quam dant contrarium tenentes. Et vltra alia damna quæ occurrunt in similibus fornicationibus, si quis stuprauerit virginẽ si sumus in foro ecclesiæ, tenetur eam capere in vxorem sine dote. cap. i & ii de adulter. Hostien. in Summa illius tituli. ra y. De quo an sit virgo in dubio stabitur dicto puellæ. Alex. lib. vi. consil. xxix alias ccxxix ponderatis. num. ii. quòd ius habet locum solùm in foro canonico. Cuman. consil. cliiii. incip. visis inquisitione. In foro autem Cæsaris pœna stupri est dimidia pars omnium bonorum suorum quę fisco applicatur. §. item

Pœna stupri de iure canonico.

† Istud dictum confirma autoritate Jul. Clar. lib. sententiarum v. c stuprum. vers. adponas Jod. Dam. Sad. in sua pract. crim. in tit. De stupro cap. 72 in fin. et in tit. De raptu cap. 95 n. 9.

§. item lex Iulia. de adult. instit. de pub. iudic. quem text. dicit paucis scire Mathesil. not. c. incip. not. tex cum similib. adductis per Angel. in tract. Maleficiorum. in glo. Chai adulterato. vij. col. vbi Moder. in additionib. Hostien in Summa prælegata. Azo in Summa illius tituli. circa fin. Cacialup. in rep. l. si qua illustris C. ad Orfic. col. viij. Canonistæ in d. cap. ij. de adulter. Corn. lib. i. cons. cxiiij licet litera c. & alibi sæpe scribentes. Et sic quælibet pœna erit seruanda in foro suo. † in muliere de 22
Iure Canonico nulla est pœna, licet secus de Iure Ciuili: quia est eadem quæ in crimine adulterij, scilicet vt puella seu vidua verberata detrudatur in monasterio. vt suprà dixi in vij. ampliatione, de vidua. post Ioan. de Platea in d. §. item lex Iulia. de adulter. col. pen. qui ad fin. dicit, quòd licet talis æquiparatio sit de iure communi, tamen statutum imponens pœnã pecuniariam adulteræ non habebit locũ in puella vel vidua patiente se stuprari. plus dicit ibi Ioan Fab. quòd ex quo iure diuino adultero est imposita pœna mortis, quamuis statuta terrarum leuiorem pœnam imponerent: tamẽ adhuc iudex posset imponere pœnam mortis, non obstante statuto, quod ego vix facerem. Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verbo, desponsata. col. j. Dicit tamen Iaf. præceptor meus in l. j. in vlt. not. C. de sum. Trin. in ij. lect. post Paul. de Cast. ibi, & Canonistas in cap. gaudemus. de cõuers. coniug. quòd si iste stuprator teneretur in conscientia eam capere, vel dotare, soluendo pœnã inductam à lege, non erit liberatus: sed teneretur adhuc dotare. & sic per viam denuntiationis Euãgelicæ ad hoc compelli posset. Barb. in extrauaganti, ad reprimendum. in verb. per denuntiationem. Doct. in c. nouit. de iudic. Perus. in c. fin. de testam. lib. vj. dum defendit singularẽ opi. Archi. quod fortè procederet in prima defloratione: secus in concubina alterius. Formularium prouinciale char. lij. facit Afflictus constitutione, si quis rapere colum. iiij. versi. quæro. vbi dicit, quòd cognoscens puellam quæ fuit ab alio cognita, non potest puniri pœna stupri. quia nõ est virgo, nec vidua. & in tit. de adul. cap. j. ij. not. dicit, quòd licet maritata patiẽs se prostitui à multis debeat puniri de adult. non tamen viri eam cognoscentes, facit, quia habens coitum cum persona vili, vel aliqua fantolastra, quæ libẽter se præbet hominibus, & modo intrat vnam domum, modo aliam, licet non stet in lupanari, non potest puniri: quia talis coitus est impunibilis. ita Ang. dicẽs se luctatum

plures.

De cognoscente puellam quæ fuit ab alio cognita.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ ЗАМКОВА

plures florenos. quem sequitur Anan. in cap. significauit. col. fi. de adulter. Socin. j. vol. consi cxlviij. memini. col. iij. & col. vij. faciunt quæ dicit Cacialup in repet. l. si qua illustris. col. xiij. & seq. C. ad Orfic. etiam j. in iij. responsione ad incontinentiam mulierum, in prima ratione, quòd hominibus sit earum continentia ascribenda, loquendo quòd †raptus meretricum est impunibilis. hinc dicit Gemin. in cap. statutum. el ij. de hæret. lib. vj. quòd nati ex talibus fantolastris dicuntur vulgò quæsiti: quia patrem demõstrare nõ possunt. est verum secundũ Aegidium de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. x. quòd tales fantolastræ non ita faciliter imprægnantur sicut aliæ: nam vnus destruit quòd facit alius. Et propterea ille facetus Medicus à quo quidam iuuenis quærebat receptam prohibendi imprægnationem amicæ quæ erat nubilis, respondit: Quotiens eam conuenis, coëas septies ad minus, quoniã vna vice destrues quod alia feceris. Sed iuuenis replicauit, Ita si possem. At Medicus, Recepta ergo est, quòd abstineas à peccato: quia licet lateant temporibus, tempore tamen parent. quando ista virgo fuisset seducta per stupratorem: aliàs in conscientia non teneretur. Angelica in verb. stuprũ. vbi dicit, quòd præsumptio quæ habet quòd virgo præsumatur seducta. l. j. C. de raptor. nõ habet locum in conscientia. idem vult Alber. in suo Dictionario. in verb. matrimonium. iiij. vbi allegat Theologos, ad quos me remitto.

raptus meretrium est impunibilis.

23

24 Stuprans tenetur satisfacere de damno.

¶ †Est verum quòd si stuprator confiteatur stuprum, poterit ipse condemnari erga patrem virginis, seu alios ad quos spectat onus dotandi, pro iniuria & damno sibi illato, occasione dicti stupri. instit. de iniur. in prin. & §. j. l. j. in fi. & l. item apud Labeonẽ. §. si quis virgines ff. eod. attenta qualitate personarũ & negotij, præcedẽte tamẽ iuramento suo. Panor. in c. dilecti. col. pen. de for. cõpet. dum allegat c. fi. quod met. caus. in eo q; iurauerint eos oportere plus dare pro dotibus in maritando ipsam filiam, occasione perditæ virginitatis. quia virginitas est secũda dos. vt dicũt Pano. & alij in d. c. j. de adul. cũm ergo ista iniuria habeat actum manentem in ea, debet haberi ratio damni. Hostien. & Azo in Sum. de iniur. Bart. & Ang. in l. item apud Labeonem. §. si quis seruo. ff. eod. Ang. de Aret. in §. in summa. col. j. instit. eo. licet propterea quòd peccauerit in corpus suũ, nec alere, nec dotare cogatur. Alex. in l j. in princ. ix. col. ff. sol. matr. Et talis cõdemnatio fieri debet, etiam si procedatur

datur criminaliter: nam quando constat de delicto per confessionem delinquentis, iudex potest incidenter vltra pœnam applicandam fisco eum condemnare ad restitutionẽ damni illati. Bald. in l. qui crimen col. penul. C. qui accus. Alex. ad Bar. in l. interdum. § qui furem. ff. de furt. Canonistæ, maximè Felin. in vlt. col. in cap. cum oporteat. de accusat. Aret. in cap. qualiter & quando. el ij. §. fin. col. j. & ij. de accusat.

¶ †Tenetur etiã stuprator capere & alere prolem nascituram ex dicta virgine, si eam prægnantem reliquit: quod præsumitur nisi probet alios habuisse copulam cum ea. Alex. cõs. clvij. incip. circa primum dubiũ. v. vol. Moder. in c. per tuas. de prob. Hippol. in l. j §. j. ff. de quæst. clarius Paul. de Castr. cõsi. clxxv. super primo. col. pen. dũ allegat gl. in c. Michaël. de fil. presb. & not. in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de leg. ij. quia etiam debemus præsumere illud quod est magis verisimile, & magis æquũ. l. filiũ diffinimus. ff. de his q; sunt sui vel al. iur. vbi Ang. not. & sic non obst. quod dicit ibidem Alberic. in col. fin. quem etiam latius impugnat Decius in cap. per tuas. j. col. de probat. quia hodie de æquitate canonica pater tenetur alere spurium: vt latè per Ludouic. de Sardis in tract. legitimationũ. iij. char. col. fin. iiij. & v. q. Quod etiam seruatur in foro Cæsaris. Ang. instit. de patr. pot. §. fin. in fin. Ant. de Butr. Zab. Panor. & Præpos. & ibidem Bolog. in suis nouis interpretationib. in c. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam pol. per adul. Mar. de Laude in disput. quæ incipit, Sigismũdus. col. ix. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. lxxxiij. col. j. & seq. Claudius, qui dicit quòd ita iudicaret in l. j. in fin. ij. col. ff. sol. mat. Nic. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. v. chart. col. iij. Bald. Nouellus in tract. de dote. chart. xiiij. col. ij. & dicit Aret. in d. l. j. v. col. quòd ista opin. seruatur in practica propter eius magnam æquitatẽ. Decius præceptor meus in cap. in præsentia. in fin. col. xvij. de probat. in cap. clerici. j. col. de iudic. vbi dicit istã esse cõmunem opin. quam etiã tenet Corset. sing. cccxxxj. incip. filij spurij. in suo repertorio, in verb. alimenta. col. ij. ver. alimẽta. vt dictũ est, Decius in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xvj. de constit. intellige semper quòd tenetur alere vsq; ad illam ætatẽ qua ipse se alere poterit ex lucris personæ suæ. Calcan. consi. lx. col. vj. † Item intellige, nisi post trienniũ: quia ante triennium mater est illa quæ tenetur alere spurium. l. nec filium. C. de patr. pot. Alex. & Aret. in l. alimenta. C. de neg. gest.

25 Stuprator alit prolem.

26 Infra triennium mater alit.

Cano

Canoniſtæ in cap.fin.de conuerſ.infid.in c.j.de infant.& lang. & in d.cap.qui habebat.niſi fortè talis mulier eſſet adeò pau- per quòd oporteret eam manibus operari pro viuendo: quia lactando filium non poſſet operari, & fortè ambo fame pe- rirent:tunc enim pater tenetur.l.ſed ſi hæreditas.§.fin.vbi Bald. ff.ad exhib.Bald.in d.l.nec filium.C.de patr.pot.Bald Paul de Caſtr.Flor.Alexã.& Aret.in d.l.alimenta.C.de neg.geſt. Bart. in tract.alimentorum.colũ.ij.d.Vital.in tract.clauſularũ.pen. clauſula.vel adeò nobilis quòd eſſet ei dedecori.Bon.in tract. de nobilitate.v.parte primileg. xxxvij. & lv. vel in alio caſu de qũo Guil.Coquillart.in lib.des droictz nouueaulx.in rubr.de iur.natur.colum.viij.† Et ſi ſit filia ipſa ſpuria, pater tenebitur eam dotare. Iaſ.in auth.res quæ.col.xj.verſ.vij.limita.C.com- mun.de leg.Campez.de dote.j.par.q.xvij.& alij Doct. præal- legati,niſi eſſet ſacerdos.vt Cãpez.ibi.q.xlviij.Nic de Vbal.de ſucceſ.ab.inteſt.j.part.col.xvij.Et quia de iſtis quandoq; fiunt Monitoriæ generales:de quibus Hadr.Papa noſter in Quod- libetis.q.xj.col.iij. dũ loquitur de ſacrificio zelotypiæ. ex quo de talibus damnis nõ poteſt fieri probatio:nõ putaui impertinens hîc ſubiicere quomodo & qualiter debeãt concedi tales monitoriæ:quia nondum inueni hãc materiam ordinatè exa- minatam.& Socin.lib.iiij cõſi.cij.incip.cum præſentis.in fine. dicit quòd eſt materia ſibi ſatis noua.

27 Tenetur do tare ſpuriã.

Monitoria.

¶ Regvla eſt.†quòd epiſcopus ſeu eius vicarius ad inſtan- tiam cuiuſcunque petentis poteſt concedere monitorias gene rales cõtra detinẽtes res ſuas,vt niſi reſtituat infra certum tem pus,ſint excommunicati.gl.Bart. Bald Ang.Alber.Salic. Paul. de Caſtr.Flor.& ibidem d. Alexand. in ſuis apoſtillis ad Bart. in l.ciuile.C.de furt.Stephan. Cota in cap. conſtitutionem.col. pen de ſent.excommu.lib.vj Steph.Aufrerij in addit.ad clem. j.de offic.ord.tit.de poteſtate eccleſiaſtica ſuper ſeculares verſ. cxviij.incip pro quolibet damno. Formularium prouinciale chart. xxxiij. & lxxiij. Rota in nouis.q. ccccxliij. incip. ex- tra Rotam. Bald.in cap. ſi ſacerdos.de offic.ord. Aret.in cap. nouit.de iudic.col.penul.verſi.circa vltimam. Peruſ. in c. Ro- mana.§.caueant.in fin.de ſent.excom. gl. in clem. diſpendio- ſam. in verb. præmoniti. de iudic. vbi Card. Imol. Anchar. Lanfr.& alij not.& ponunt formam. dicit tamen Aret.ibi poſt Panor.quòd in d.c.ſi ſacerdos.ſciebat peccatum per cõfeſsio- nem: item pars inſtabat iuſtitiam de damno ſibi illato.& ibi

Roch.

Roch.chart.xxv.dicit not.pro declaratione d. cap.ſi ſacerdos. ſed ſi hoc eſſet verum,ſequeretur quòd etiam ad excõmunica tionem in genere requireretur prælatum ſcire delictum. quod eſſet nimis reſtringere hãc materiam. & alibi ſæpe in locis in- ferius allegandis.facit Ioan.de Lignano in tract.de cenſura.§. reſtat videre ex quib.cauſis.verſ.xij.& §.ſeq.verſi.xxj.

¶† Amplia primo vt etiam poſsint cõcedi contra ſcientes vbi 29 ſit talis res,vel apud quam perſonam nunc ſit,debeant propa- lare talem rem & perſonam quæ nunc ipſam rem detinet.ita Cyn.Bald. Ang. & omnes in d.l. ciuile.in l.iij.§ ſi tibi iudiciũ. ff.de cõdict ob turp.cauſam. Panor.& Ioã. de Anan.poſt alios in cap.qui cum fure.extrà de furt.

¶† Amplia ſecũdò, vt procedat non ſolùm contra ſcientes vt 30 debeant propalare ſeu indicare rem vbi nunc eſt, & illum qui nunc eam detinet:ſed etiam vt debeãt indicare & propalare fu rem qui talem rem ſurripuit.gloſſ.in d.c.qui cum fure & anti- qui Canoniſtæ, vt referunt Alber. & ibi Iaſ. in j.fallen. in d.l. iij.§.ſi tibi indicium.ff.de cõdict ob turp. cauſam. & ſimpliciter Bertach.in tract.de epiſcopo.ij.parte.lib.iiij.quæſt.xvij. eſt chart.xxvj.colũ.iiij.Panor.in cap.dilectus.j.not.de exceſ. præ- lat.facit quod vult Ang.in l.ex quibuſdam.§.fin.ff.de iur.fiſci. vbi ſi iudex interrogat aliquem vt indicet alium, ſi nõ vult in- dicare,poteſt in carcerẽ detrudi. Eſt verum quòd Legiſtæ ma- gis communiter in d.l.ciuile. & in d.§. ſi tibi indicium, dicunt iſtam ampliationẽ, ꝙ quis teneatur indicare furẽ, ſolùm pro- cedere quãdo epiſcopus procederet ex officio ſuo cõſiſtẽte in ipſomet quod habet vt debeat purgare prouinciam malis no- minibus. Secus autẽ eſſet quãdo procederet ad inſtantiam par tis,prout in terminis regulæ noſtræ,ſeu ex officio cõſiſtente in parte:quia tunc non teneretur quis indicare furem. d. § ſi tibi indicium Et ſecũdum eos non obſt. text.in d.cap.qui cũ fure. quia ille text.loquitur de nõ indicante rem:non autem de non indicante furem. Et propterea Legiſtæ in d.§.ſi tibi indicium. poſt Bart & alios in d.l.ciuile. damnant gl.& antiquos Cano- niſtas,qui volebant in hoc facere differentiam inter Ius Ciui- le.& Ius Canonicum.vt Rom.ing.decl.xxxv. nunquid tenea- tur quis.†quia ſecundũ eos etiam de iure Canonico nõ tene- 31 tur quis parte inſtante furem indicare. & propterea Flor. & Ang in d.§.ſi tibi indicium Afflictus cõſtitutione, in quæſtio- nibus.col.iij.idem Ang. in l. qui vas.§. qui furem. & §. qui ex

volun

exemplum S. Francisci.

voluntate.ff.de furt.Ioan.de Ana.in d.cap.qui cum fure.colū. penul.adducunt exemplum sancti Francisci, qui interrogatus si homicida inde trāsiuerat: vsus verbis æquiuocis,immittendo manum in maniconum capæ,respondit,non transiuit hac. non obst.gl.in ver.quatuor in auth.iusiurand.quod præstatur ab his quod fallit iurantē iuratio facta per artem. & istā opin. Legistarum videtur sequi Anania post Ant. de Butr. & Card. Florent.in d.cap.qui cum fure.col.penul. Card. Alexandrinus in cap.nerui.xiij.dist.col.iij.in cap. quidam.§. ex his.col.fin.j. q j. Et verba literæ illius cap.qui cum fure.satis patiūtur istam restrictionem, quòd ille text.loquatur solùm de re vt dicunt Legistæ,maximè ad euitandum discordiam iurium. Archid.in cap.inter hæc.xxxiij. q.ij. Ex mente tamen & generalitate illius text.iudicio meo realius intelligunt glo. & Canonistæ antiqui,quòd ille text.intelligatur etiam de fure. Sed non est multum curandum: postquàm omnes tam Legistæ quàm Canonistæ fatentur quòd quis teneatur indicare furem. Et sic ampliatio nostra procedat,quotiescunque iudex procedit ex officio consistente in seipso:ista differentia redditur sine effectu, quia iudex requisitus omnino tenetur impartiri officiū suum etiam nobile consistens in ipsomet iudice.Bart.in l.j.col. penul ff.de iur.om.iud. Et facit Felin.in cap.per tuas.vlt col. de test.maximè in istis monitoriis,ratione peccati,in quibus officium iudicis exhuberat.Card in clem.dispēdiosam.q. xxiij. de iudic. Et licet pars accuset,dicitur nihilominus iudex procedere ex mero officio nobili: & accusans dicitur stimulus instigans iudicem,vt volunt Cacialup. Lancel. & Claud. pulchrè in l. imperium.col.iiij.ff.de iur.om.iudic.vbi Riminal.colū.xiij. Gaspar Portugalensis in recol.xvij. Curtius Iun. in recollectis. chart. vij.vbi omnes attestantur opin.Bart.ibi hoc tenentis esse magis communem.Et quam etiam ibidem latè tenet Alex. quicquid ibidem teneat Bald & postea Iaf. allegans Bart. & Alex. sibimet contrarios in l.iudex posteaquàm.ff.de re iud.Claud. etiam refert in l.j.col.iij.ff.si quis.iu.nō obt.quia Bart. & Alex. hoc nō ita latè examinant in d.l. iudex posteaquàm. prout in d.l.imperium facit etiam Ang.in Malefic. in verb. mero officio.& in versi.proximè seq.col j Quid ergo habemus cure,an diœcesanus,cuius officium humiliter imploratur.concedat tales monitorias generales contra scientes ex eius officio, an aliàs ad mei instātiam,postquàm huic differētiæ vnico verbo

quis an teneatur indicare furem.

Officiū iudicis nobile.

potest

potest imponi remedium.vnde ex quo per officium nobile poterunt cogi scientes furem propalare,etiā secundum leges. vt d.§.si tibi indicium.Et illud iudex tenetur impartiri, vt s. non habemus curare de modo,dum tamen habeamus effectum.l. si mater.cū gl.fin.C de instit. & substit.maximè in foro eccle.in quo non seruantur tot apices iuris. c. dilecti.vbi gl.j.de iudic. Iaf.in §. item si quis in fraudem col.xviij.versi. iij. limitatur. instit.de act.nisi fortè diceres quòd propriè loquēdo iudex dicitur procedere ex officio suo puro & mero,quādo nemo impetrat seu defert.Panor.in c.qualiter & quādo.el.ij.de accusa. col.antepen.vers. not ergo ex prædictis. Cepol consil.lxvj.incip.decreuit.circa fi. Præpos.in cap.de accusat.ij q.viij. col.xl. vbi enumerat nouem differētias, an iudex inquirat ex officio, an ad instigationem alterius.& propter istam opin. quòd contra scientes furem possint concedi monitoriales, vt eum indicent seu propalent: & si non faciant, quòd possint excōmunicari. Et est bonus text.qui expresse loquitur de fure,in cap.dilectus.vbi Panor.in j not.dicit illum esse meliorem de iure. extrà de excess prælat.& istam opinio.tenet.Panor.& Ana.in d.c. qui cum fure.extrà de furt.& sequitur Card. Alexandrinus in c.quod quidá §.ex his.col fi j.q.j.& hanc opin. obseruat consuetudo diœcesanorū.vnde succedit l.minimè ff.de legi. cum simi.vt infrà dicam,limitādo regulam quòd tenenda sit communis opinio. Et etiā obseruat stylus Curiæ Romanæ,in qua est huberrimus fons Canonistarum. Felin. in c.quoniam frequenter.§. porrò.col.iiij. vt lit.nō contest. & propter eminentem scientiam Doctorū ibi existētium. Moder.in c.sicut.de re iud. & quæ mater est aliarū curiarū ecclesiasticarū.c.fi.de for. cōpe.l j §.& si quæ.C de vet.iur.enuc.meritò inferiores ecclesiæ illius stylū seruare tenentur. Card in clem.quāuis rigor.in primis verbis de appel. Barb.in c.ex literis. col. xix. versi iiij. probat iste text.de cōsti.Mart.de Laud.in trac.de principibus. versi.ccxviij.quia membra nō debent à capite discedere.c. cū non liceat.de præscrip.Spec.in tit.de app. §.de offic.ver.vt autem proponitur enim nobis tāquam speculum.c si Romanorum xix.dist.& ca ecclesiarum xj.dist. facit sanctus Thom. in quodlibet ij artic. vij. dist.vj. char.iiij dist.xv.art. iij.q.vnj.in fi & v facit quòd illius stylus debeat obseruari,quod habetur in c.pastoralis.de fide instr.in c.bonæ. de confir.vtil. vel inuti. in cap.omnes.xxij.dist. c. damnamus.prope fi.de sum.Trin. & fid.

observandus semper est stylus Curiæ Romanæ.

fid.cathol Bal.in l.obseruare.§.antequam.ff.de.offic.proconsul. & leg.Scrutiniũ referens prædicta chart.iij.& seq. † & stylus Curiæ Romanæ solet fundari in iure communi. Alberi in Dictionario in vers.stylus. intelligendo semper de stylo antiquo & vsitato,non de vario, vt Formulariũ prouinciale, char. xxxv.& seq. Alberic.in Dictionario in verb. Curia Romana. quẽ sequitur Ias.in l.j.col. xij.C.de sum.Trinit. dicẽs esse not. Feli.in c.Rodulphus.§. cæterum.col.ij.de rescrip. nam secundum eos talis stylus est volubilis,& mutatur secundum voluntatem Pontificum,& Auditorum Rotæ,& Aduocatorum,qui faciles sunt ad mutandum institutiones prædecessorũ. Et propterea dicit Felin. quòd exigitur confirmatio Apostolica. faciunt plura quæ contra stylum adducit. Nata in repe clem.sæpe.§ & quia col ij. & iij.de verb.sig. Hipp in l.si quis ne quæstio.colũ.xv.ff.de quæst dum ibi respõdet ad stylum: in curiis autem inferioribus,in quibus ita de facili non mutatur, stylus est obseruandus:quia facit ius l.more.vbi Lancel. ff.de iurisd. om.iudic.& ibi Curtius iun. glomerat plura consilia Alex. facit tex in c. ex literis. vbi Decius. vij. not.de constit.& consil. xj.col.viij & xij. Feli.in cap. ij.col vij.de rescrip. Hippol. no. cxviij.stylus Curię.Pet.de Rauẽna in alphabeto iuris. in verb. libellus & dicit Bald.lib.iij.consi. cccij. præsupponendum ad fin.quod boni styli seruandi sunt: quia inuenti à peritioribus: & vbi prudentia, ibi est mortua pœnitentia. Et dicit Ias.per illum.tex.in auth.iubemus.C de iudi.quòd iudex debet iudicare secundum stylum:alias facit litem suã,imò & si stylus sit notorius,sententiã in contrarium lata est nulla. secundum eum. Et potest iudex de tali stylo se informare à notario. Lancel.& Curtius in d.l more.l.iij vbi Bart. ff.de test. Capella Tholos. decis.cxv. Nizellus concordia lij. fallent.xcvi. Afflictus decis. cclvii.Roch.in tract.de consue. char.xxxiii.est q.viii .vltra Abbatem in apostilla i.ad Pau de Cast.in l.i.C.de sacrosanct. vbi quid differat ab vsu,& quid si stylus sit contra ius, q; nõ valet. § † Amplia tertiò vt procedat dicta regula quòd possint concedi monitoriæ generales etiam contra testes qui veritatem sciunt de aliquo negocio, & eorum nomina ignorantur : vel alias nolunt deponere.cap. constitutis.el.i.vbi Panorm.in iiij. not.de testib.& atteſt. dicens quòd laicus poterit compelli ad hoc per ecclesiasticum.facit quod vult Panorm. in cap.ad nostram.el.ij.iij.not. de iureiur. vbi dicit,quòd est bona practica quando

32

Judex de stylo se informare a notario vide Menoch.de præsump. Lib.2.præsump.9.nº.13.

quando ignorãtur testes, quòd fiant monitoriæ generales sub excõmunicationis pœna contra scientes veritatem de tali negotio,quòd compareant ad testificandum. † Et quòd ad hoc possunt laici etiam per ecclesiasticum compelli: quia tacere veritatem quãdo quis potest compelli eam dicere,est peccatum. Et subiicit,quòd si iudex ecclesiasticus requiratur à iudice laico de talibus monitorialibus, in causa pendente coram ipso laico,potest ecclesiasticus illas concedere in genere: imò & in specie quando personæ sciuntur: quia iudices laici & ecclesiastici debent sibi inuicem auxiliari. vt per eum. sequitur Stephanus Malereti in tract. de elect char.lx.col.iij. idem vult Laur. de Rodulphis in trac. vsurarum.ij. parte q.cxxv. incip. quid si iurauit.vbi allegando d.cap.ad nostram. dicit quòd in crimine vsurarum non solùm quilibet ordinarius tales monitorias generales concedere posset:sed etiam delegatus,nisi ex forma commissionis sibi esset interdictum facit Innocen.in cap.statuimus.de offi. deleg. vbi dicit quòd cõseruatores possunt de occultis circunstantiis inquirere : licet non possint de occulto facto vel de occultis paruis quæ sunt principalia : intellige tamen quod dicit Panor. quòd possunt concedi in specie,quando personæ sciuntur , scilicet taliter quòd in iudicio conuinci possunt:alias autem si esset diœcesanus fortè in concessione non posset in specie excommunicare Bald.in c.si sacerdos. de offic. ordi. dicens quod proprio nomine non debent excommunicare : quia plura licent in genere, quæ non licent in specie dicit tamen ibi Barb. † quòd licet talis excommunicatus in genere non euitetur ab ecclesia: latè Felin in cap. Rodulphus. col.xxvj.de rescrip.dicẽs idem in quocũq;,etiam in specie excommunicato , antequam fuerit publicatus: idem dicit in c.à nobis. col.ij.de excep tamen quantum ad Deum ita erit excommunicatus sicut esset excõmunicatus in specie nisi dixerit,quo ad Deũ:& sic quoad ecclesiã triumphantẽ excõmunicatio parum aut nihil operatur gl.fin.in cap. quicunq;. xxiiij. q.j. Panor in cap.dilectis.col.v.de appel. in c. ita quorundam. de Iudæis.in c.si quis presbyterorum. circa princip.vbi Barb. col.ij.de reb.eccles.non alie. Vincentius de bello Italico.c.vlt. quando autẽ posset conuinci per testes:tunc posset excõmunicari in specie.secundũ Bal.in d.c.si sacerdos. § † Amplia quartò vt propter tales monitorias emanatas cõtra scientes nõ solùm quis teneatur iudicare alium,sed etiã semetipsum, quãdo

34 vide dicto nº. 47. ergo hic peccat qui non potest iungi nº 44.

quoniam ea sunt illud quod sicut leges non designantur sacros canones imitari. l. 1 ff. de vsp. nou. nunciat. ita et canones legum sequentium legum non reprouant famam earum et superstitem. l. 2 ff. de priu. leg.

35

36 Ita dicit nº 42

de hoc esset infamatus: vt in locis inferius allegandis contrà istam ampliationē dicit se cōsuluisse dom. Ambros. de Vigna te solennis Doctor. & comes tunc legens Taurini in d.l. ciuile. C. de furtis. & in d. § si tibi indicium. Et postea vidi plures idem consuluisse mouetur ex quibusdam fundamētis quæ ha
37 buit ab Archi. ij q. j. in c. si peccauerit. in vii. q. & seq. quæ exa- minat Panor. in c. nouit de iudi. primò enim dicit, quòd † iudex debet occultum peccatorem etiā si non propalet occultare, & nō infamare: exemplo Ioseph. qui voluit occultè dimittere Mariam. ij q. j. c. si peccauerit. allegat etiam Ange dicens dum studes correctioni parce pudori. Si enim iudex excōmunicat nominatim, infamat, quæ infamia affert magnum detrimentū tam circa temporalia, quàm spiritualia. allegat iura allegata per Archid. vbi suprà cōfirmatur: quia latentia peccata non habent vindictā in hoc seculo, sed Dei iudicio reseruantur. hinc dicimus quòd delensibus & voluptatibus, quia occulta sunt, iudicat Deus, nō ecclesia militans. Rom. cōsi. dxxiij. q. discutiēda. col. j. Hadrian Papa noster in Quodlibetis. q. v. est char. xlvj. latius q. xj. per totum præsertim litera i. & litera cc. aliquid q. xij. c. iij. inquirēdū. in fi. vj. col. Sed responderi potest prædicta procedere, quādo iudex solus sciret: secus quando iste talis esset infamatus, vel alij scirent: vt dicit tex. in d. c. si peccauerit. in fin. Facit quod dicit Card. Alexandrinus in c.
38 Christus quid fecit. j q. j dū respondet ad illud quod Christus occultauit Iudā. facit Bal. in d. c. si sacerdos de off. ord. † Secundò adducebat dom. Ambros. quòd per talē excommunicationem nominatim iste inculpatus deducetur ad quandā desperationem, adeò quòd licētius peccabit arg. c. quis aliquādo. de pœnit. dist. j. c. eū non ab homine. de iudi. vnde non erit iudex corrector sed proditor. Addo Felin. in c. scribebā. col. j. de præsump. & quæ dixi suprà respōdendo ad incōtinentiā mulierū. in fi. ver. vj. Sed respōderi potest, quòd per hoc q. infirmus cōtradicat, nō debet eius cura derelinqui. xlv. dist. §. & qui emendat. nec veritas est propter scandalū omittenda. xj. q. iij. c. inter venialia. quia excommunicatus inficit alios. Ias. in l. Gallus. ij. lect. in §. & quid si tantū. col. ij. ff. de lib. & posth. Et propterea debet euitari, nisi cōuersatio fieret causa correctionis. Had. Papa noster in Quodlibetis. q. ij. ante fi. & si deteriora cōmitteret iudex eū fortius corriget. iij. dist. c. deniq;. ita Card. Alexādrinus in d. c. si peccauerit. col. iij. vers. Panor. in d. c. nouit. & col. vij.

vij. ver. quæritur vtrū aliquis & col. xij. vers. nō sit spes. faciunt quæ dicit Panor. latius respōdens in d. c. nouit. de iudi. col. xj. vers. ego satis crederē. & col. xiij. vers. nūc quæritur de forma.

¶ † Tertiò dicebat d. Ambr. q; iudex debet diligere occultum 39
peccatorē sicut seipsum: sed seipsum non publicaret. de pœnit. dist. ij. §. his authoritatib. nō tibi dico te prodas. Addo Catal- dinū in tract. de trāslatione Consilij Basileæ. in fi. col. viij. ergo nec debet istum publicare. Sed respōderi pōt q; infamia est illa quę eū publicat, nō autē iudex. Et sic nō dicitur proditor Aret. in c. qualiter & quādo. el. ij. §. debet. col. iiij. de accu. & ibidem col. præcedēti ponit alias solutiones ad illū text. in d. §. de his. qui est melior & fortior tex. qui allegetur in hac materia. vnde quādo iudex esset infamatus si requireretur, deberet se prodere: nā si iustitiā tenetur facere alteri, multo magis cōtra se. l. altius. ff. si ser. vēd. c. j. vbi gl. mag. de nat. ex lib. vēt. Et si dicatur, nō faciet: respōdeo, q; non inspicimus quod facit, sed quod facere debet. l. pe & si ff. de iusti. & iur. & non qualis sit prædicator, sed quid prædicet inspicitur. Decius in c. nouit. de iud. col. xiij. vers. iiij. Abbas concludit. ¶ † Quartò licet habeam⁹ qua- 40
tuor species denūtiationum, quas clarius cæteris prosequitur Io. Andr. in c. nouit de iudi. col. j. tamen quantū ad materiam nostrā duæ conueniunt; tūc sic dicit dom. Ambr. aut volumus hanc esse Euangelicā. & tunc etiā quòd non restituat, vel propalet, non posset puniri: quia illius finis est solūmodo vt pœniteat, non quòd alia pœna imponatur. secundū Ioan. And. facit c. fi. de temp. ord. & dicit Roch. in d. c. nouit. chart. xxiij. est q. vj. quòd debet fieri denūtiatio ecclesiastico vt oret pro eo, non vt eū puniat. pro quo Angelica in verb. testes. §. xxxiij. qui est vltimus. imò si peccatū sit occultum, debet haberi pro ethnico & publicano priuatim secundū Inn. in d. c. nouit. d. c. si peccauerit. ij. q. j. Si publicū, non potest specificè excōmunicari. cùm sint prodita alia remedia iuris, vt cōdictio furtiua. Aut secundum d. Ambros. dicimus hanc denuntiationē esse iudicialem, & prout in veritate est illa de qua in c. nouit secundū Io. And. ibi ad fi. & Panor. Barb. Roch. & Decius ibi super gl. in verb. de plano, licet Barb. arguat contrà. cuius finis est. secundum Ioā. Andr. vt res restituatur, vel vt læsus seruetur indēnis. sequitur Barb. ad reprimendū. in verbo, per denuntiationē col. j. Et tūc dicit dom. Ambr. quod nec poterit excommunicare: quia debet adiri iudex secularis, & seruare ordinem iuris. l. iuris ordinem,

nem C.de iur.om.iudic.cap.cum sit generale. de for. cõpet. & dicit se solùm allegare gl. in clem.1.de sepult. & Innoc.in c.in Lateranen de præbẽd.& pro eo facit Io.And.& alij in d.c.no-
41 uit.dum volunt, †quòd iudex ecclesiasticus ad hanc iudicialẽ denunciationem priuatam ita de facili moueri non debet:sed solùm in certis casibus ibi enumeratis, in quibus iudex ecclesiasticus potest cognoscere de causis laicorum:aliàs, secũdum eos, eneruaretur funditus iurisdictio tẽporalis. facit Bertach. in tract.de episcopo.vbi plures enumerat char. xxiiij.est in ij. parte.lib iiij.q.iiij. facit pro d.Ambros. quia excommunicatio non debet fieri pro protectione rerum temporalium, vt instructio ecclesiasticorum. char.xix. & seq. sed solùm pro peccato mortali, quod aliter corrigi non potest. Hadr. Papa noster in quodlib q.vj.col. vj. quia est grauior pœna quæ sit in ecclesia. Panor in cap.clericos de coha.cler.& mul.Iaſ in l. si is qui pro emptore.col. lxxvij. ff. de vsucap. Enchiridion militare chart. xxvj. dũ loquitur de gladio spirituali: excõmunicatio enim appellatur mors. Monsterr in repet.l.si constante ff fol. matr. col.iij. quia excommunicatus est seruus diaboli gl.ij. in l.Pedius.ff.de arbit & diabolus vtitur excommunicato, sicut rusticus suo asino,& habet potestatẽ in eo sicut in pecore. Iaſ in l. Gallus ij.lect.in § & quid sit tantum co.ij ff.de liber.& posth. & quatuordecim malignitates excõmunicationis tradit Car. in c.nihil xj.q.iij & vsque ad xxvj enumerat Rosarium Busti. lib.ij.serm.xxxvij est char.cccl xxij & seq.& qui in ea perseuerat in annũ,efficitur suspectus de hæresi Roch in c.j. de iudic. vbi subdit,quòd potest priuari iure suo,c.fi.de pœnis. Et quædam miracula ponit Pet.de Lesnaudiere in tract.de Doctorib. lib j.q.xviij. Et propterea non debet ita faciliter & frequenter fulminari : vt contra quosdam fatuos inuehit frater Thomas Illyricus in tract. de potestate Papæ.chart.ciij Scotus xxj.dist. iiij.dicens,quòd apostoli ea rarò vtebãtur. & in epistolis Pauli ter mentionem duntaxat fieri comperitur. quanto ergo deterius eam proferre iniustè? Berr.in tract de episcopo.lib.iiij. parte ij.q xxxvj.Card.in c.nemo contemnat xj.q.iij.quia licet iniusta,tamen est timenda.secundum Bart.in c.ab excommunicato. colum.viij.de rescript. Nisi esset iniusta notoriè:vt per eum in c.fi col.pen.de offic. ord Card.in c.sententia,xj.q.iij.Hadrianus & Instructio ecclesiasticorũ in locis prædictis.& Rosarij Busti,vbi 5.qui enumerat vsque ad xiiij.casus in quibus non

non est timẽda.Sed respõderi potest,quòd licet ista denuntiatio iudicialis sit,& ad priuatã vtilitatẽ,est nihilominus ad similitudinẽ Euãgelicæ.vt Panor.in d.c.nouit col.v. Imò fortè non esset incõueniẽs dicere,quòd ista iudicialis sit Euãgelica, tanquã species sub genere : vt in simili dicimus de arrogatione & adoptione. l. ij. ff. de adopt.probatur.quia vt dixi,Io.Andr & omnes volunt quòd denuntiatio,de qua in d.c.nouit.est iudicialis:& tamẽ tex.ibi allegãdo Euãgelium vult quòd est etiam euangelica,quam prælatus facere potest:vt ibi in text.Sed finis euãgelicæ,quę est vt pœniteat,quomodo sequi potest,nisi rem alienã restituat, vel propalet veritatẽ?Si ergo ad pœnitentiam cogi potest,ergo & ad rei restitutionem,seu propalationẽ. l.ij. ff.de iur.om.iud.Breuiter veritas istius ampliationis dependet à dictis per Aret. licet alij ibi hoc non tangant in c. qualiter & quando.el.ij.§.debet.de accus.post Panor. in c.ij. de confes.& alios per eum relatos,dum quærit an reus interrogatus de crimine teneatur cõtra se respõdere veritatẽ.de quo est glo.mag. in c.ex pœnitẽtibus.l.dist.Archi. in c.si peccauerit. ij. q.j.in vj. q.& seq.Præpos.in c.de accusatione.col.xxxvj ij.q viij.vbi latè ponit totã materiã criminalem.Itẽ ex dictis Doct. nunquid positioni criminosæ sit respondendũ.de quo Curt.in tract positionũ.xxj.breuiloquio.Bolog.consil.xxvij.vt in præsenti. col. ij.Hipp.in l.de minore.§.tormenta.col.iij.ff.de quæst.latius & magis ordinatè quàm cæteri.conciuis noster d. Georg.Natali in cle.sæpe.§.& quia.in vij.col.de verb.sig. vbi ponit regulam negatiuã cum octo fallentiis quẽ semper vide.Aret.in d.§.debet.col.iij.dicit quòd si nulla præcedat infamia, communiter cõcluditur quòd non tenetur accusatus respõdere.d.versi.non tibi dico.& per ea quę habentur ij.q.j.c.si peccauerit nisi accusetur de crimine quod impediat executionẽ officij peracta pœnitẽtia.postea refert opin.Panor.in d.c.ij vbi in fi. Panor facit duas conclus.& in vtraq; earum semper requiritur quòd id de quo quæritur sit famosum.Aret.postea dicit q̃ id quod quærit Panor.an quis teneatur respõdere ad accusationem, ponũt S. Thom.& Io. Andr.qui dicunt,q̃ accusatus tenetur respõdere. Et dicit earum opin.esse verã.idem latè defendit Præpos.in d. c.de accusat col.xxxvij.& duabus seq. pro qua facit Panor. in c.cum ex officij.de pœnit.& remis.post Innoc. quẽ latè refert Had.Papa noster in Quodlibet.char.vj.col.iiij. † Et idẽ quod 42
non teneatur quis se prodere, etiãsi iurasset dicere veritatem,

An teneatur respondere de iure suo.

nisi esset infamatus de tali negotio de quo quæritur, vel esset notorium cõtra eum, vel esset probatũ saltẽ semiplenè contra eũ. tenuit Angelica in verb. cõfessio delicti. in prin. & in versi. inquisitio. §. penult. & in verb. denũtiatio. § xiij Sylvestrina in verb. accusatio. versic. xiij. & etiã Angelica in d. verbo. cõfessio. dicit q̃ etiã si esset infamatus, quãdo tamẽ ageretur ad aliã pœnã, quàm spirituale, non tenetur propalare. quod dicit esse notandũ: quia istæ monitoriales fiunt vt plurimũ vt procedatur iudicialiter. vt Angelica in d. verb. denũtiatio. ad fi. Formulariũ prouinciale char. lxviij facit quod vult Angelica in verb.
43 furtũ. §. xlj. & ibi Sylvestrina. §. xv. dum dicit, quòd † si ego furatus sum aliquid alicuius vt mihi satisfaciã de eo in quo mihi tenebatur, q̃ in cõsciẽtia videtur esse licitũ: vt p̃ eos. & Iaſ. in l. j. v. col. C. de test. Hipp. not. clxxvij. malitiis. & in l. j. § cum quis latrones. iiij. not. ff. de quæst. omnino in hoc proposito Barb. lib. ij. consi. xij. præclarè. si postea fiant monitoriæ nõ teneor restituere, nec propalare: imò nec scientes me accepisse, si sciunt pro certo me fuisse creditorẽ, non tenẽtur etiã ipsi propalare. Cepol. consi. xxvj. repetito inter primũ vol. Alex. consil. cxxxv. circa primũ. Io. de Ana. in c. ad liberãdum. de Iudæ. col. ij. & Gallicus in Les secretz, & loix de Mariage in vltu. char. Had. Papa noster in Quodlib. q. vj. litera m. Idẽ dicũt quida, si pauperes Christi quibus debitũ est illud quod de reditibus beneficiorũ supereſt prælato, ad eius victũ. Io. de Lign. in tract. de pluralitate benefic. circa fi. Feli. in c. per tuas. c. j. de simon. Burgos. in c. j. in fi. vj. col. de emp. & vẽd. tales prælatos furẽtur vt possunt secundum eos sine timore restitutionis, qn̄ videtur quòd ipsi de talibus crapulãtur & luxuriãtur: quia de tali modo consumptis voluptuosẽ, tenẽtur ad restitutionem. Troilus in tract. de oblationibus. col. fin. Barb in c. si quis sanè col. iiij. de pec. cler. Feli. in c. humanũ genus. col. fi. j dist. Instructio ecclesiasticorũ char. xiiij. frater Thom. Illyricus de potestate Papæ. char. xcij. & cj. Hadr. Papa noster in Quodlib. v. col xj. dicens, q̃ sicut &c. nõ faciẽs quod debet, licitè priuatur stipẽdiis: ita prælatus decimis. & paulò ſ subdit, q̃ aliena rapere cõuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur: & nedum tali modo cõsumentes peccant prælati, sed etiã dando affinibus vt eos faciant ditiores. Feli. in c. quæ in ecclesiarũ. col. cxiij. de cõstit. vbi apostilla contra Alex. Papã vj & rarò q̃ de huiusmodi habeant verã pœnitẽtiam. c. quis aliquãdo. cũ glo. iij. de pœn. dist.

dist. j. vide quod singulariter not. Panor. in c. conquerente. iij. not. de cler. non resid. qui dicit, quòd potest priuari beneficio: & dispensatio non prodest in conscientiã, dicẽs bene not. Facit quod notabiliter voluit d. Alex. in apostillis ad Barto. in l. j. de bon eor. qui mor. sibi cons. vbi dicit, quòd respondens inquisitioni cum iuramento contra veritatem, non punitur de periurio: & q̃ ita fuit consultũ per quosdam peritos Doct. nec alibi legi. Facit quod dicit Feli. in c. si duobus. col. fin. de appel. vbi dicit, q̃ † quis nõ tenetur docere de iure faciente pro sua parte 44
aduersa, & subiicit, q̃ tacere veritatem, quando quis non potest in foro cõtẽtioso cogi eam propalare, non est peccatũ, etiã si esset vsurarius. Feli. in c. ex parte decani. col. ix. de reseri. pro quo facit Panor. in c. sciscitatus. col. fi. de rescrip. licet aliàs iudex posit imponere pœnã iuranti, si dicat mẽdacium. & illam exigere. secundum Nicol. de Neapol. in l. ius alimẽtorũ. §. j ff. vbi pupil educ deb. Facit quod dicit Bart in l. j. circa fin. C. de iur. calum. vbi dicit, q̃ in criminalibus nõ iuratur de calũnia: quia licitũ est redimere sanguinẽ suum per fas & nephas. nota tur in l. transigere. C. de transact. & dicit Anch. in regula, possessor col. xv. in iij. q. Hipp. in l. quæstionis habẽdæ col. penult. ff. de quæst. quòd nemo ita est bonæ conscientiæ qui non iurarer falsum potius quàm mori. Et propterea dicit quòd ipse sæpius in criminalibus licet offerret papyrum, & fingeret se velle deferre iuramentũ, tamẽ illud nõ dabat. quamuis Hadrianus Papa noster dicat quodlib. iij. chart xxix. colũ. j q̃ iudex tale iuramentum dare potest, etiam si suspicetur q̃ deierabit, licet secus in parte: quia iudex debet communi hominum vtilitati prospicere. Hinc dicimus quòd si inquisitus in respõdendo sit varius in causa criminali, non propterea potest torqueri. secũdum Parisem de Syndicatu char. lxxxij col. j, & ij. nõ enim sumus vt Socrates, qui maluit mori, quàm cũ mẽdacio se excusare. Aeneas Syluius epist. lxxxvj. Leonardo. & idem videtur si non ingeratur pœna sanguinis propter infamiam. l. j. ff. de infamib. quæ præpõderat timori mortis. l. isti quidẽ in fi. ff. quod met. caus. Barbat. in c. verum. de foro compet. num. lviij. hinc si testis examinatus fuit contra aliquem qui opponit contra eum de aliquo crimine, non tenetur testis de eo respondere, etiam si tale crimen sit notorium. Felin. in c. cum causam. col. xj. de testib. Facit quod vult Iaſ. in l. si duo patroni. §. fina. col. pen. ff. de iureiur. vbi dicit, quòd si aliquis indebitè detinere-

Respondens inquisitioni, non punitur de periurio.

Iurans redire ad carceres.

tur,& esset periculũ vitę:si iurauerit se rediturum,vt relaxetur, & non redeat,non est periurus.Hippol.sing clxxxvij.incip.malitiis. Baueria in tract.de virtute iuramenti.vers.lx.incip. nam si aliquis Barb.in c.j.num.lxxxix.de mut.pet.conf. vt infrà latius addam.circa illud:Dolus an virtus,quis in hoste requirat? quod facit ad disput.quam ponit Cicero in iij. Offic. circa fin. in rub. de Fortitudine. nunquid Regulus debuerit obseruare iuramentum de redeundo ad Carthaginenses. faciunt aliqua fundamenta,quæ refert Flor. in sua pulchra disp. incip. varia. dubio j. vbi disputat, an liceat carcerato aufugere: licet inclinet quòd nõ.vide etiam opin.quas refert Aret.in l.decem. col. fin.ff. de verb. oblig. licet dicat quòd fortè in conscientia non liceret mentiri cum iuramento.& dicit Luc.de Penna in l.ij.C. de incol.libr.x.col.j.quòd peccat.pro quo facit c. cum dilecti. de accusat.Formulariũ prouinciale char.iij. Dicit enim Boërius in iij.de consolat.prosa xj. quòd abhorret natura quę cõseruari desiderat, mortem perditionémque deuitat, sequitur Anchar.consil.xxiij. visa inquisitione. col.ij. Bart. in Ioannina col.xvj. Fortunius in l j. §. ius naturale col.v.ff. de instit & iur.frater Greg.Britannicus serm.xxvij. & vt corpus redimas, ferrum patieris & ignẽ gl.in c j.de pœ dist.v. hinc dicunt Philosophi, quòd musca quæ redeat ad locũ vbi stat,si fuit laesa, est sine memoria:est enim mors vltima passio animæ Bal.in l. j.col.vj.C.de confes.& vltimum terribilium iij.Ethic.latè Rosarium Bust.lib j.serm.xiiij.litera y.post medium.Barb.in cap. significante.colñ.viij de rescript. vbi Moder.in apostil. in cap. quærenti.de offic.deleg.col.v.facit Iosephus de bello Iudaico. lib.iij c.xxj.circa medium. Tu magnanime vt minus mortem timeas,considera quòd nisi per eam videre nequeas Deum facie ad faciem. xiij. q. ij.c.quàm præposterum.ideò Apostolus cupiebat dissolui,& esse cum Christo.frater Greg.Britannicus serm.lij.cupio.& xxxj.melior est dies.& serm.x incip. melior. & xxij. etiam incip. melior. Petrarcha in triumpho Mortis, c. ij & omnes electi ad vitam æternã nõ possunt habere bonum tempus in hoc mundo.secundum Viuald.in opere regali. cap. pen.incip.taceo. quia hic non habemus ciuitatem permanentem,sed futuram inquirimus:& quod seminamus nõ prius viuificatur,quàm moriatur.Bal.in c.j. de vita & hone.cler. Quid est vita nostra,nisi stultitia? Erasm.in Moria per totum. Nauis Stultifera,per totum.& nisi fabula.Codrus serm. j. per totum.

& nisi

& nisi mendacium.Codrus serm.vj.incip. iam quindecim.per totum.quod postea ipse repetit in versibus.chart cl. quàm pulchrè ergo ille Patauinus suum ingens palatium inscripsit hoc titulo: Quel che mirate,e somno,fumo, & vmbra. Et ad eam omnes currimus,vt in illis versibus toties repetentibus: Vado mori.qui sunt impressi post dialogum Luciani. vide Senecam de remediis fortuitorũ & sæpe in suis epistolis Petrarcha de remediis vtriusque fortunæ. & in magna Chronica Alemaniæ char cclxiij.sunt descripta hæc carmina: Morte nihil melius.nihil vita peius iniqua. Optima mors, hominum requies æterna laborũ Tu senile iugũ domino volente relaxas, Victorúmq; graues adimis ceruice catenas, Exiliúmq; leuas,& carceris ostia frangis. Eripis indignis iusti bona partibus æquãs: Atque immota manes,nulla exorabilis arte. A primo præfixa die tu cuncta quieto Quo iubes animo præmisso fine laborum: Te sine supplicium vita est.carcérque perennis.

¶ †Amplia quintò,quòd teneatur sciens propalare,etiã si haberet per secretã relationem,vel iurasset nõ propalare.Capella Tholosana q.ccxl.si tres socij. Aret.in c qualiter & quando. el j. de accus.in fin.Felin.in cap. intimauit.col.j. de test. in cap. nouit.de iudic.col pen.verb.iuramentum.quia non valet iuramentum de veritate tacenda. Felin. in cap.olim.col.iij.de accus.sed Scotus & Theologi in xxj dist.iiij dicunt quòd ex quo secretum est de iure naturæ,non tenetur quis etiam ad præceptum Papæ ipsum detegere:quia fortius est ius naturæ, quàm ius humanum. facit Burlifer in prologo primi. chart. viij.col. iiij.vers.j.propositio.facit Matt. xxxiij De die illo nemo scit, nisi Pater solus,&c.quia Filius qui est idẽ cum Patre bene sciebat,sed in secreto.facit Anan.post Ant. de Butr. quem refert in d.cap qui cum fure.in iij.col.vbi dicit,quòd si quis scit furtum per secretam relationem,quòd non tenetur indicare.per glos. not xiij.dist.cap.nerui.in ver.à contagione.vbi post S. Thom. idem videtur tenere Card Alexandrinus.Socin. lib. iiij.consi. cij.cum præsentis Bauerius in §.item furiosi.col.iij.j.instit. qui testam.fac.pos respondetur, quòd hoc posset procedere in sacerdote qui habuisset in confessione, quia nõ debet reuelare, etiam si mandet Papa:imò si interrogetur cum iuramento,po- Reuelare cõfessionẽ.
test respondere se nihil scire. nisi de voluntate confitentis. Angelica in verb.confessio.vltimo.§.iij.& iiij. Alberic.in Dictionario in verb.confessio.ij.col.v.ver.confessionẽ celare. Felin.

in

non valet Juramentum de celanda veritate

in cap.teſtimoniũ.col.penul.de teſtib.in cap j col.j de except. & vtrobiq; limitatur in apoſtillis, niſi in cauſa matrimoniali: quia in ea ſacerdos cogi poterit propalare quæ habuit in confeſsione, prout Iaſ.in l.j §.huius ſtudij col.ij.ff.de iuſtit.& iur. in patre fur.o. col.iij. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur.in l. reprehender da C. de inſtit. vide tamen Ripam in tract. de Peſte chart.xc.num.xxx.quod videtur durum, propter prædicta & tradita per Ang.in gl.chai tradito la tua patria col.fin. Fortun.in d §.huius ſtudij.col.xxvj.in laico autẽ cui aliquid fuiſſet dictum ſub ſigillo cõfeſsionis, ſecus: quia propalare tenetur Panor.in c.dilectus. de exceſſ.prælat.in cap. omnis vtriuſque ſexus.col.penul de pœnit & remiſſ & vtrobiq; in apoſtillis. niſi talis laicus fuiſſet adhibitus ad confeſsionem ex cauſa neceſsitatis.puta tanquàm interpres, vel in defectum ſacerdotis.Aliàs autem reuelare tenetur ſecundũ Felin in d. cap. intimauit.dicentem hoc procedere etiam ſi talis confeſsio fuiſſet facta laico in forma confeſsionis pro ſalute animæ.dummodo non ex cauſa neceſsitatis: quia licet debeat tenere ſecretum, debet intelligi,niſi producatur in teſtem. dicit tamen Roſariũ Buſti.ij parte ſerm.xxxvij circa fi.v.partis.litera Q. incip. ſed hîc quæritur.quòd quando fiunt tales monitoriæ, ſcientes nõ tenentur reuelare parti.ſed Prælato eccleſiæ, ſeu deputato per eũ:imò ſi ipſe ſolus ſcit, non tenetur reuelare prælato publicè,ſed ſolùm in ſecreto,vt poſsit prouidere: nam quis ſcire dicitur illud quod probare poteſt.gl.in cap. ſacerdos. de pœnit. diſt.vj.Socin.d.conſi.cij. Et ſi Epiſcopus inquireret quis fecit tale quid, debet propalare ſub pœna excommunicationis: ſi probare non poſſet,non tenetur propalare.latè & pulchrè Ripa in tract.de Peſte char.antepen.vbi dicit ſe cõſuluiſſe, quòd propter tale monitorium generale, amicus cui in ſecreto fuit oſtenſa apodicia,non tenetur propalare.Felin. in cap. decæterro.col.fin.de re iud.Henr. Boich in cap. qui cum fure. de furt. qui melius loquitur & apertius ſecundũ Ioan. Montolonium in Promptuario Iuris in verb.argentũ.verſ vltimo. & in verb. fur.col.ij & hanc opin.tenet Archiepiſ. Flor. in iij. parte Summæ tit.xxiiij.cap.lxxiiij.colũ.j Angelica in verb denuntiatio. col.ſi in verb. excommunicatio. iij §.xx. Roſella in verb. excommunicatio.ij §.xvj.Sylueſtrina in verb.excommunicatio. ij.§.iiij & viij.dicens notandum in practica. Formulariũ proſuinciale chart. lxviij. Decius in l.culpa caret. col. fin.ff.de reg. iur.

iur.Hadr.Papa noſter in Quodlibet. fi. & eſt chart.xlvj.col.fi. latius q.xj.per totũ.maximè litera cc. vbi poſt Henric. de Gandauo mirabiliter ſubiicit, quòd † iuramentum de veritate dicenda non extenditur ad penitus occulta. facit Inſtructio eccleſiaſticorum allegando Angelicam vbi s. idem vult Angelica referẽs Henric.in verbo,confeſsio delicti.§. j. & ibidẽ Sylueſtrina & Angelica in verb. interrogationes in confeſsione. col.j.allegat Prouerb.xj. Qui inueſtigator eſt malorum,opprimetur ab eis. Et licet Roſella & Sylueſtrina videantur tenere contra Angelicam volentes, quòd teneatur dicere prælato in ſecreto,vt corrigat occultè: tamen hoc etiam in ſecreto fatebatur Angelica in d.verb.denuntiatio.§ x. Quæ propterea in d §.xx.infert, quòd ſi iudex in monitorialibus diceret quòd ſcientes propalent,ſiue probare poſsint ſiue non,quòd nõ valent, quia continent errorem intolerabilem: niſi adderet qui non poteſt probare,dicat ſibi in ſecreto & ſequitur Inſtructio eccleſiaſticorum,vbi s.Nec placet ſaluatio Sylueſtrinæ in d.§ viij.dum intelligit tales monitorias ſaluo ordine Euangelico: id eſt,prius corrigas inter te & ipſum, antequàm dicas Eccleſiæ:quia denuntiatio quæ fit per tales monitorias, dicitur iudicialis,ad quam nõ requiritur illa monitio inter te & ipſum. ſecundum Io.Andr.& alios in d.cap.nouit.& eſt de mente Tabienæ.in verb accuſat.§ xiiij.& in verb.inquiſitio. §.vij. vbi in ſua diſtinctione ſemper dicit,quẽ non teneri dicere iudici, niſi de eo quod probare poteſt. & Alber. in Dictionario. in verb. inquiſitio.allegat ad hoc cap.erubeſcant.xxxij.diſt.& cap con ſuluiſti ij q.v. etenim ſilent boni viri quod probare non poſſunt cap.plerunque.ij.q.vij.Scrutinium.chart.xxxij.in fin.j.paginæ,allegando Hieron.Alex.lib iiij. conſi lv. perſpectis.colũ. xiij.& quomodo intelligatur illud, Dic Eccleſiæ. latè frater Thom.Illyricus de poteſtate Pontificis.chart.xxxiij. Et ſic patet quàm ſit erroneus ſtylus eorum qui in monitorialibus dicunt,quòd debeant propalare iudicialiter, vel coram notario & teſtibus,in forma fidem faciente:nam acta faciunt notoriũ. l.geſta.C.de re iud.Alex.in l.equitus.ff. de æquin. poſſ. Felin.in cap ſignificauerunt.col.ij & iij. de teſt Decius.in cap.paſtoralis col.iij.de excep. Alex. lib.v. conſi.clij.viſo proceſſu. col.iiij. verſi præterea etiam ſi ſententia.vbi dicit,quòd imò ſola accuſatio infamat:& ſic videtur continere errorem intolerabilem. Et ſic reſtringitur iſta ampliatio, vt etiam ſi eam teneamus, quòd

46

quòd non procedat vbi id quod in secreto mihi fuit comissum, probare non possem. Secundò restringitur, vt hoc propalare in secreto, nec in aperto teneat impensis meis: puta si oportet ire ad vicarium episcopi, vel Romam, vel alium degentem in remotis partibus, quem adire non possum sine impensa. Rosella vbi ſ. pro qua facit Alex. in l. recusare. § si quis alio. col. j. ff. ad Trebel. Felin. in cap. j. de test. Bertach. in tract. de episcopo. lib iiij. parte ij. q viij. est chart. xxv. vbi volunt quòd debet testi satisfieri pro expen. & tempore perdito. quicquid ergo in contrarium voluerit Syluestrina, si monitoriæ aliter decernat, non ligant.

47 ¶¶ Tertiò restringitur vt non procedat in coniuge, nec in descendentibus, & aliis quos enumerat Angelica in d. verb. denuntiatio. col. fin. qui sicut non tenentur testificari, ita nec propalare ob tales monitorias. & est de mente Pano. in d. chart. ad peccatū. el ij. de iureiur. dum dicit, quòd tacere veritatē est peccatum: scilicet quando quis potest compelli eam dicere. idem vult Formularium prouinciale chart. lxviij. dicens idem quando propalans ob hoc poneret se in aliquo scandalo, pro quo facit Steph. Malereti in tract. de elect. chart. x. col. ij. post Bald. in cap. cùm nuntius de testib. vbi si ille qui solet mittere minas executioni minetur mihi mortem: si recuso deponere, sum excusatus. quòd no. Pari modo ergo excusaretur valallus à propalando contra dominum. Præpos. in cap. j §. similiter. per illum tex. de consuet. rec feu. Pari ratione excusaretur etiā aduocatus, vel medicus, ne dicantur præuaricatores & proditores causæ. l j ff de præuar. Specul in tit de aduoc. §. nunc tractem⁹. col. fi. versi. caueat. & versi. seq. Bar. in l. j. § si is qui. ff. de fal. Nata in clem. sæpe. in fi. prin. de verb. sig. Ang. in § præterea col. j. inst. de leg Aquil. Feli in c. accedēs. el. j col. j. vt lit. non contest. Angelica in verb. falsarius. Rosel. in verbo aduocatus. §. xj. & ibi Syluestr. § x. Tabiena. § xiij. Sed dubium facit, quia monitoriæ fiunt de occultis: vt dicam in ij. limitatione. & sic quādo aliter veritas haberi nō potest, quo casu aduocatus cōgitur testificari. secundum Stephanū Aufrerij de reprobationi bus testium in verb. aduocatus. ad fin. quia tunc nemo excusatur. Felin. in cap. j. col. ij. de testib. cog. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. col. fin. ff. de quæstion. Curia Tholos. q. cccxij an testes quia occultare veritatē est peccatū mortale, cuius correctio spectat ad ecclesiā. Hosti. in summa de test. cog. §. j. ante fin.

fin. & §. & quia. ante fin. Sed istud dubium respectu Medici & Aduocati non procedit: quia eis veritatem dicimus coactè, prout confessori. nam vulnus detegas, si opus medicātis expectas. Bald. in cap. super eo. de cohab. cleric. & mul. dicam infrà loquendo de aduocato solicito: & vt confessori, ita aduocato & medico est dicenda veritas. secundum Spec. in tit. de aduocato. §. nunc tractemus. circa princ. & sic æquiparatur aduocatus cōfessori: vt ibi & pulchrè Ias. in l j. ff. de iust. & iur. Et pro ista opin. facit Ripa in tract. de Peste, dicens ꝙ aliud est propalare admonitoriū generale. aliud testificari. Ergo vt paulò ſ dicebā si cōfessor cui ex necessitate dixi, nō tenetur propalare, ita nec aduocatus, nec medicus. Quartò restringitur secūdum Angelicam vbi ſ. quando quis vellet procedere criminaliter contra eum cōtra quem vellemus quem propalare, vel testificari. facit Capel. Tholosana d. q. cccxij Angelica in verb. testes. §. xxvj. maximè pecuniariter. quia CHRISTVS non sic fecit quando liberauit adulteram: sed solùm dixit, Noli amplius peccare. Et sic patet quòd limitatio Claud in repet. l. vt vim. in chart. pen. ff. de iustit. & iur. dum dicit, quòd quis in foro conscientiæ teneatur reuelare, est diligentius consideranda: quia omnes prædicti Summatores loquuntur in foro conscientiæ. quanquàm & in procedendo in foro contentioso, etiam corā vicario episcopi, non esset necesse seruare ea quæ sunt de stricta conscientia: vt Felin. in d. cap. nouit. de iudic. col. v. post d. Ant in cap. inquisitioni. de sent. excom. vbi ponit rationē diuersitatis inter vnū & alterū. idē Felin. in c. j de constit. col. x tertius casus.

¶ Limita primò vt non possint concedi tales monitoriæ excommunicato. Panor. in d cap. nouit de iudic. colū. ix. in ij. additione. vbi dicit, quòd etiam non admitteretur ad Euangelicam: licet secus in alio criminoso emendato, vt ibidem Imol. col. iiij. Decius col. xiij. Roch. chart. xxiij. Cap. Tholosana. q. clxxxix. incip. an excommunicatus & hanc dicit ibi Aret. col. v. esse communem, licet aliqua adducat cōtra eam: ad quæ respondet ibidem Roch. & quòd ad iudicialem non admittatur, facit cap. intelleximus de [illegible] subdit tamen Aret. in d. c. nouit. in fin. quòd licet criminosus non admittatur, iudex tamen debet inquirere ex officio proprio vt faciat resarcire damnum cui debet, dicens esse singulare.

¶¶ Limita secundò vt istæ monitoriæ procedant pro rebus occultis: nam si sciretur quis istam rem esset furatus, seu aliàs 48

aduer

aduersarius debeo contra eum experiri & agere via ordinaria coram iudice cõpetente. Gemin.in cap.fin.de elect.lib.vij. vbi Anchar. & sequitur Felin in cap.ij.col.v.versic. circa tertium. de constit.vbi dicit, quòd quando aduersarius est certus, non debent fieri ista edicta generalia: imò si fiant, nihil valent. vt per eum. qui dicit hoc esse notandum contra citationes quæ fiunt per edicta.facit quod vult Anch.in regula,ea quæ.col.xx. est in viij.q princ. vbi dicit, quòd non debet procedi corã ecclesiastico in peccato notorio,quando illo casu potest incurri per iudicem laicum. Sed super occultis in quibus non pateret probatio, nisi per monitorias, licet adire iudicem, qui potest melius prouidere: alias nec iudex laicus nec ecclesiasticus possent ei succurrere.si tamen feratur excommunicatio licet fieri non debuerit,tenebit glo.in cap.j.vt lit.non contest in glo.fin. in fin.not.in ca.reprehensibilis.de appel.in cap.Romana §.caueant.de sentent.excommunic.

¶ † Limita tertiò vt non procedant tales monitoriæ generales pro re leui, puta pro vna gallina: quia licet dicamus quòd pro leui contumacia quis possit excommunicari,quia contumacia est peccatum. Felin.in cap.ex literis.col.fin. de constit. in cap.testimonium.num.25.de testib.in cap.cum super.col.ij. de test.cog.vbi dicit, quòd tanto est maior, quanto ex minori re surgit auth.si omnes. cum ibi not.C. si vt se ab hæred.abst. Bart.in l.si eo tempore C.de remit.pig.& talis contemptus est delictum grauissimum Barb.in Ioannina. col.clxiij. quia hæc intelliguntur pro leui contumacia in non comparendo, non pro leui contumacia in restituendo l.creditor. §. iussus ff de appel.gl.magna circa princ.in clem.j.de dol.& contum.Barb. in cap.de causis.in fin.iiij. col.de offic. deleg. in cap.olim. col. iij.de rescrip.Decius in c.j.vij.not j.lect.de iudic.& facit Alex. lib.v.consi.clxj incip.viso processu.col.iij.vers.nec ad hoc obstat.Stephanus Costa in cap.cùm medicinalis. de sent.excom. lib.vij.col.iiij. Ioan. Lup.de donat.inter vir. & vxor.chart.lvj. col.iiij. vbi de furante vnam candelam vel vnum clauum.Martinus Luther.in serm.de excommunicat.versi.viij Hadr Papa noster in Quodlibetis.q.xj litera ll nisi in talibus esset animus damnificãdi:quia etiam tunc committeretur furtum. idẽ vult Summa Tabiena.in verb.furtũ.§.v. Et dicit Iaſin l vt vim. ff. de iust.& iur.col.vj.quòd res dicitur vilis quæ non valet duos aureos. Cacialup.de debit. fugitiuis.q.iij.in fine.prò & contrà

Andreas

Andreas Alciatus in repet. c.j.de iudic.nu. xviij.& seq. Et propterea inferebã quòd non poterant concedi pro canibus.quæ plus incõmodi habẽt quàm cõmodi. vt Pogius facetia cxxvj. pro quo facit l.propriè bona.ff.de verb.sig.& facit frater Tho. Illyricus in tract. de potestate Papæ.chart.ciij. illud Catonis, Quæ nocitura tenes &c.secus pro canibus vtilibus: vt sunt molossi,vel eos de quibus Gilbertus post.ij. Oeconomicorũ Aristo.chart.viij. Itẽ nec pro dãno leui,puta dato per vnã gallinã, quã propterea quis nõ debet occidere,sed capere si potest, & præsentare iudici,ita in aliis animalibus. Petr.de Lesnaudiere in trac.de doctor.iiij.parte.q. lxxxj.nec liceret coquere semen canape cum sale,& spargere cum alio semine,vt gallinæ vicini deuastãtes canapale moriantur.Ang.in l.j.j §.item fit iniuria. ff.de extraord.crimin.Sed monitoriæ fiunt vt restituat, nõ autem præcisè arctant ad cõparen.ergo &c.Contra tamen præmissam cõmunem opin.mihi facit alia communis opin.quam refert Alexand in l. stipulatio ista.§. alteri col. pen.ff. de verb. obliga. vbi pœna adiecta facta subrogato loco quantitatis ita censetur in fraudem vsurarũ,sicut si esset adiecta quãtitati.In proposito ergo ita dicẽdum est de ista contumacia quæ venit pro ista quantitate. ¶ † Limita quartò quando istæ monitoriæ essent criminosæ & infamatoriæ alicuius personæ:puta qui cognouerit carnaliter talem mulierem, debeat propalasse.v.q.j. c.j.& tribus seq.l.itẽ apud Labeonẽ §. ait prætor.ne quid infamandi ff.de iniur. Socin.cõsil.cxviij.visa narrat.col iiij.& v. Barb.lib iiij.consil.xv.incip.capio. vltimo dubio.alias iniuriarum nasceretur occasio,vnde iura nascuntur l meminerint.C. vnde vi.c.qualiter & quãdo el j. de accusat.Socin cõsil.clxiij. visa col.iij. ¶ † Limitat quintò prædictam materiam d.Ambros.de Vignate in dictis locis,quæ simpliciter refert Guid.Papæ sing.dccviij.de monitione. vbi summat prædicta eius fundamenta vt debeat desisti à talibus monitorialibus cõtra aliquem,quotiescunq; ille talis cõtra quem fiunt in termino clausulæ iustificatiuæ quæ solet apponi in dictis literis.Zab.& Lãfr.de Brixia.in clem.dispendiosam.de iudic.super gl.in verbo: præmoniti.quam etiam Ancha.& Imol.ibidem approbant,& eam dicit signandam.Card.in x.not.& q.xx.& tribus seq.com pareret coram vicario episcopi, dicendo quòd rem de qua in monitorialibus,non habet cum peccato,nec contra conscien tiam:& si eam tenet, cũ peccato nõ tenet:sed est paratus stare

Comparere facit reuocari monitorias.

a praecepti non est inchoandum.

iuri coram iudice competēti coram quo ſe remitti petit & desiſti à monitorialibus: quia à præceptis non eſt inchoandum. Iaſ.in l.ne quicquam.§. vbi decretū. ij.col.ff de offi. proconſ. & leg.Et ideo illas eſſe reuocandas.Iaſ.& Lancel.in l.ſi pacto quo pœnam.col.ij. C.de pact aut ſaltem reſolui in ſimplicem citationem virtute ſuæ comparitionis in termino clauſulæ iuſtificatiuæ factæ. Doct.in l de pupillo. § meminiſſe.ff.de oper. noui nunt & in terminis monitorialium. Card & Lanfr.in d. clem. diſpendioſam. ſuper gl.in verb. præmoniti.Aliàs proteſtetur de nullitate:tali enim caſu dicit do.Ambroſ.quòd iudex eccleſiaſticus tenebitur eum remittere & eximere: quia ad eū non pertinet cognoſcere an iuſtè vel iniuſtè teneat: nec poterit excommunicare etiam in genere,ſecundum Inn. Ioā.And. dom.Ant.& Panor.in c.nouit.de iudic. Innoc in c. ſtatuimus. de offi.delega. col.ij.poſt gl.ibi ſubiungens, quod in occultis quando eſt cōfeſſus factum,non eſt vlterius cogendus.Bar. in extrauagan.ad reprimēdum.in verſ. per denuntiationem.Anchar in regula,ea quæ.viij.q.prin.de reg iur.in vj Docto.in c. cum ſit generale. de for. compet.vbi omnes dicunt,quòd niſi ita diceremus,ſequeretur inconueniens, quòd iudex eccleſiaſticus traheret omnes cauſas ad forum ſuum. faciunt Moder. in apoſt.ad Benedict. de Plumbino in l. nominatim ff.de manumiſ.teſt.& dicit Panor.in d.c.nouit.col.antepen.in vj. additione de iudic.quòd facta iſta comparitione, niſi peccatū eſſet notorium,ſi denuntians vult quòd procedatur coram eccleſiaſtico,debet probare quòd talē rem teneo cum peccato: quod eſt valde difficile.ſecundū eum, qui poſt Bart.& dom.Ant.ibi col.xj.referentem Innoc.dicit, quòd ad excludendum probationes quas faceret iſte denuntians pro retinendo cauſam coram eccleſiaſtico,ſufficeret denuntiato allegare aliquam cauſam probabilem & veriſimilem,per quam talem rem tenet,puta exemptione: niſi aliàs contra eum præſumptio laboraret: puta quia eſſet vir modicæ fidei,vel à principio purè negaſſet. Et † ita etiam vult ibidem Imol.col fina & Decius col fin. impugnans Felin.& reſpondet ad illud, quòd nō ſtetur dicto alterius etiam de conſiſtentibus in animo.quādo habet præſumptionem cōtra ſe Bar.in l.inter omnes. § rectè.de fur vt non procedat vbi agitur de conſcientia. Item nec quando allegatur cauſa probabilis.& cum iſta vltima trāſit ibidem Roch. in fin.iij.q.& dat aliam &tertiam ſolutionem, quòd cum iſta denuntiatio

Statur dicto denūtiantis.

51

nuntiatio ſit extraordinarius modus agēdi,ſecūdū Panor.ibi. nimirū ſi in ea mitius agitur cū denūtiato. argu.l.eū qui.ff.de iureiur.& hoc puto fortius procedere, quādo iſte denuntiatus talē cauſam probabilē allegaret cū iuramento:quia tale iuramentū malā præſumptionē excluderet.ſecundū d.Ant in d.c. nouit. col.xij. pro quo facit Claud.in l.Celſus. col.vj.verſi.iij. fallit.ff.de vſuc dicēs, ℘ † præſumptio calūniæ tollitur per iuramentū.Facit Iaſ.in l fi.C.ad Carb.in l.iiij.§.condemnatum. col iiij ff.de re iudi.Et puto ℘ poſsit iſte cōparens cōditionaliter reſpōdere,dicendo,ſi teneo &c.ne alias ſimpliciter confitendo ſe ponat in laqueo. Angelica in verbo,confeſsio delicti. in fin prin.facit quod vult Iaſ in l.manifeſte.col.ſi. verſi. item adde circa vltimam.de iureiur. vbi dicit ℘ quādo offertur iuramentū deciſiuū,poteſt ſic iurari:Si aliquid mutuaſti,tibi red didi: vel ſic iuro, ℘ nihil mutuaſti ex quo ſim tibi debitor idē Iaſ in l.Iul.verum debitorē.ff de condict indeb.col.vj.verſ. ad tollendum. Barb.lib ij conſil.xij. incip. præclarè.col iij. Facit quod vult idem Iaſ in l.iuſiurand.& ad pecunias.§.ait prætor vlt.not.ff. de iureiur.vbi dicit, quòd † ſtante ſtatuto quòd debeat poſitionibus cum iūramento ſimpliciter reſponderi, poteſt ex cauſa reſpōſio modificari: puta ſi eſt mutuum, & reſtitutio eius fuerit in ſecreto, poſſum poſitioni reſpondere modificatè:ſi mutuaſti reſtitui. Alexan.in l.j ff.de vulg. & pup iij. fallentia. Hippol.in repetit.rubr C. de probat. Angel. in § his itaq; inſtit.de iuſtit & iur. Curtius in tract.poſition.xxiiij.breviloquio. Felin in c.præterea col.j. de offic.deleg.vbi etiam dicit,quòd iudex non poteſt cogere quem ſimpliciter reſpondere,quando quis reſpondit, quòd ſi occidit aliquem,fecit ad ſui defenſionem plus dicebat Peruſ.in d.c.cupiētes,col.j. per.gl.j. in verbo,malignantium.de elect.lib.vj.& Barbat.d.conſil. xij. quòd hoc caſu poſſet purè negari cum iuramento abſq; timore periurij. Feli.in c.ex tenore ij not de teſtib. Decius in c.ea eſt natura.ff de reg.iur. quàm quo ad iuramentum.in contrarium faciunt quæ dicit Iaſ. vbi ſuprà. & in l.cum proponas.la. ij.col.ij.C de pact. Bologn.in repet auth.habita. C.ne fil. pro pat.col. iiij. verſic. quid autem. Corſ.in tract. de pot.regia.q. lxxxvj.ad fi.dum dicunt,quòd licet quando foueo iuſtam cauſam , poſsim vti cauillationibus ad me defendendum , vt per eos.& Hippol not.clxxvij.incip . malitiis.& Petr Gerard.not. xxvj.incip.tu habes.Decius in c. ſedes.in primis verbis. de re-

53

Reſponſio qualificata ſeu conditionalis.

94

Q 2 ſcrip.

scri.& faciũt quæ dixi in iiij.amplia.an quis teneatur seipsum indicare,non tamen est licitũ vti mendaciis,falsis probationibus vel periuriis:licet pars aduersa illis vteretur contra me,ita limitãtes gl.in d c.cupiẽtes.ideo ad euitãdũ periculũ mẽdacij & periurij melius est admittere talẽ responsionẽ cõditionalẽ seu qualificatã.vt per Ias.& alios prædictos.Et propterea videtur ℘ admitti debeat responsio quæ datur positioni, dicendo non credit vt ponitur,nec ad finẽ ad quẽ ponitur. quod relinquit indecisum practicus. Præpos.in for. opponẽdi cõtra positiones,in verbo primo ℘ publica vox.ad fin. vbi nihilominus videtur magis inclinare pro ista parte : licet dicat ℘ non vidit doctrinã perfectã. & hanc videtur tenere Alex lib.j.cõsi xiiij. incip. ex his qui in themate.col.j repet. in eodem consi xcvj. in iiij.part.consil.xix. vbi dicit valere illã responsionẽ, nõ credit vt ponitur: cũ quibusdã aliis verbis ibidẽ additis. Est verũ ℘ Spec. in tit.de positionibus. §. vij.verſi xj.circa mediũ.dicit quòd licet aliqui admittant talem responsionem,prout admittitur in libello , nego narrata prout narrãtur: nihilominus iudex debet curare quòd positiones fiant clarè,& quid certũ ponatur, & quid certum respondeatur. Sed non puto eius dictũ procedere subsistẽte causa de qua suprà:quia si fateor, incurro periculum soluendi bis:& si nego purè , incurro periculũ perturij.Cogitandum ergo est, quia vidi peritissimos iudices admittere & respuere tales responsiones:& non solum diuersos, sed etiã eumdemmet iudicem diuersimodè in hoc articulo iudicasse.Et secundum aliquos,legitimè nõ propalanti non creditur.clem.j.vbi gl.& Card.de renunt.cap.ij.de rescrip.lib.vj. auth.contra qui propriam.C.de non num.pecu. Panor.in d.c. nouit.vlt addit.de iud.Et an legitimè propalauerit,vel nõ,iudex ecclesiasticus cognoscet. Sed Alex. quẽ ipsi allegant in l.si
55 quis in cõscribendo.C de pact.hæc mihi non dicit. ¶ † Limita sextò,quando is ad cuius instantiã cõceduntur monitoriæ, prius pactũ fecit cum parte,℘ si etiã faceret publicari monitorias,℘ nec ipse nec scientes per hoc teneantur propalare:quia excõmunicatio regulatur ab intẽtione excõmunicatoris. glo. in c.ij.de test.i.cog.in c.P.& G.de offi.deleg.in c.j de iudi. idẽ in excõmunicatione generali.Panorm.in c si sacerdos,de offi. ordi.circa fi.summa Tabiena in verb.excõmunicatio.ij.§.xj. & seq.tacit Cors.in repertorio.Abb.in verb.excommunicatio. col.iij.ver.si iudex præcipit. Et quod in simili dicimus de lege positiua,

Nota ratio-nem obquam admittitur qualificata responsio.

positiua, cuius præcepta nõ se extẽdunt vltra intentionẽ præcipiẽtis.S.Thom.quẽ refert Hadria Florẽt.de Traiecto.Papa noster in quodlibeto j.litera k.est char.ix.col.iij Sed si concedẽs monitorias sciuisset hoc pactũ,verisimiliter excõmunicatorias nõ cõcessisset:ergo nõ ligant. facit idem Panor.in c.ex parte de offi.ord. in c.j. de loc. vbi quando cõstitutio pœnalis emanat in fauorẽ vnius,contrafaciens nõ incidit in pœnã,si ille de cuius fauore agitur consentit,vnde præceptũ factũ debitori ℘ soluat infra Pascha sub pœna excõmunicationis. nõ ligat,si creditor sibi tempus prorogauit. Rosariũ Busti.ij.part. serm xxxvij.litera q. Et ita consuluit capitulũ prouinciale fratrum Minorum.& consiliũ composuit magister Ioanninus legens Taurini,& se subscripserũt septem Theologi. ¶ †Septimò limitat Rosariũ Busti.vbi suprà quãdo debẽs implere hoc facere nõ possis:quia tales excõmunicationes debent intelligi ciuili modo , scilicet quòd quis non arcetur ad impossibile. 56
¶ Superest pro cõplemẽto materiæ subiicere aliquas quæstiones in practica frequẽtiores. ¶ †Quæro ergo primò factis & 57
executis istis monitorialibus,si aduersarius non cõparuit,nec propalauit seu restituit , quid agendũ?Respõd.℘ errãt qui faciũt citari principalẽ ad allegãdũ causas quare nõ debeat excõmunicari.Guido Papæ d.sing.dcvij.& etiã quia ab executione non inchoatur.l.j C.de execut.rei iudi.ideo bona practica est vt detur libellus corã diœcesano,faciẽdo fidẽ de propalationibus illorũ quæ dixerũt cõtra istũ aduersariũ, quæ propalationes videtur vtiles.arg.eorũ quæ dicit Card.in clem.dispẽdiosam.q.xxiij.de iud.vbi Lãfr.col ij. Proponẽdo ℘ licet emanauerint monitoriæ generales cõtra detinẽtes res meas,& cõtra sciẽtes,& emanauerint excõmunicationes generales:vt patet ex ipsis monitorialibus debitè executis de quib⁹ fit fides: licet alij propalauerint Titium talẽ rẽ meã tenere: tamẽ idẽ Titius propalare neglexit,nec restituere curauit,imò talẽ rẽ indebitè detinẽdo,& cõtra cõsciẽtiã perseuerat in peccato,tales cẽsuras in cõtemptũ deducẽdo. Quare peto ipsum Titiũ sic in genere excommunicatũ cogi ad pœnitẽtiã,& in specie & nominatim excõmunicari,cũ magis timeatur quod specialiter iniungitur, exindéq; non absolui donec exeat de peccato,& dicta rẽ mihi restituat cũ imploratione officij iudicis,& cũ aliis clausulis in libellis apponi cõsuetis. Et ista cõclusio libelli sonat in euãgelicã:quia vt pœniteat Itẽ & in iudicialẽ vt restituat.quod dicit

Add. l. j. cum nulla §§. ff. de re iudic.

Roch.in d.c.nouit.chart. xxvij.est vtile ad euitandũ cõflictum opin. licet forma libelli in vtraque denunciatione habeatur in apost.Feh.in d.c.nouit.co fin.in denũtiatione est necesse secũdum Feh cõcludere certũ per certũ,non autẽ sufficeret cõcludere præsumptiuè.& ibidẽ Decius col pen.dicit hoc verum in euãgelica quãdo nõ agitur de priuato interesse denuntiantis. Oblato ergo libello fiet lit.cõtest.Panor.in d.c.nouit. in fi.primæ addit est col.ix.& j. latius dicã recipientúrq; probationes parte citata ad videndũ iurare testes. Et tunc poterunt examinari illi qui propalauerũt:quia aliàs fidẽ non facerẽt:nõ enim possunt dici instrumentũ, quia nõ sunt rogati à duabus partibus.Alex.in lib ij.cõsi.cx.inci.eximie.col j. Ias.in l. prætor. ij. col.ff.de eden.nec antea probant vt testes,quia non iurati. Felin. in c.de testib.per illũ text.cũ gl.antepen.vers. & inquantũ. de testi.in c.constitutus.col.vij vers. vnde absolute. de rescrip. vbi dicit,quòd Papa circa hoc dispẽsare nõ posset. & in c.quis quæstionibus. de testib. illísq; publicatis si nihil opponitur & reperiatur, iste Titius culpabilis iudex pronantiabit eũ incurrisse dictas cẽsuras in genere, præcipiẽdo sub pœna excõmunicationis in specie ꝙ exeat de peccato & rẽ restituat &c. Et ista est cõmunis practica,quam sæpe vidi obseruari. ¶ Nihilominus ego putarẽ esse vtilius practicare alio modo, videlicet cõcludere in libello solũmodo,ꝙ cogatur ad pœnitentiã, nullam mentionẽ faciẽdo de restitutione rei. nã idem effectus omnino resultabit:quia non potest pœnitere nisi rem restituat vt in regula peccatum.Barb.in d.c.nouit chart.fin.vers.qualiter autem concipietur libellus.& erit magna vtilitas:quia in ista cõclusione sumus in denuntiatione euangelica, ex quo solùm tenditur ad finem correctionis.vt volunt omnes in d. c nouit. vbi Decius col. pen. & fin. Panor.in c.quemadmodum.col.iij. de iureiur. in qua non requiritur litis contest. nec ordo iudiciarius,secundum omnes indifferenter in d.c. nouit. vbi dicũt secus quando petitur rem restitui : & sic in iudiciali, & sic abbreuiabitur lis, & cum minori impensa : imò fortius videtur, quòd etiam nemine instante diœcesanus ex officio suo debeat denuntiare excommunicatum nominatim,& eum facere euitari,quando sibi constat.Areti.in d.c.nouit ad fin. Panorm. in c.parochianos ij.not.& in cap.cum desyderes. iiij.not.de sent. excommunic. ¶ † Quæro secundò quo iure possim agere coram ecclesiastico,ex quo debeam sequi forũ rei,qui est laicus

Propalationes non faciũt fidem.

Respon

Respõdeo quòd hoc est ratione peccati,de quo solus ecclesiasticus cognoscere potest.c.nouit. de iudic. nec laicus est capax talis cognitionis Panor.in cap.si sacerdos.iiij.not. vbi Barbat. col.iiij.de offic.ord. Maria.in cap.verum.col.vij & viij de for. compet.maximè de excommunicatione in genere lata & eius viribus,an eam incurrerit ipse Titius,vel ne, solus ecclesiasticus cognoscere potest.facit c.veniẽs.de renun.vbi Panor. col. fi.vers.vlt.& c.dilectus el ij.vbi Panor.j.not.de præben.vbi dicit quòd quamuis ex monitoriis generalibus non quæratur aliquid ius impetrãti: potest nihilominus officium iudicis implorari, vt illæ mandentur executioni, saltem quo ad pœnam non parentium ¶ † Quæro tertiò,an iudex ecclesiasticus possit cognoscere,an debeat Titius mihi talem rem meã restituere,an verò sufficiat pronuntiasse eum esse excommunicatum, & remittere postea cognitionem causæ iudici laico. Respondeo quòd imò ipse ecclesiasticus etiã debet cognoscere,an res sit mihi restituẽda.tum quia connexum est peccato,& de connexis idem est iudicium.c. translato.de constit. Item accessorium sequitur naturam principalis vt in regula, accessorium. lib.vj. Itẽ iudex præparatorij est iudex præparati.Ias.in l.quotiens. C.de iudic. Decius in rubr.extrã eod. Item quia talis censura fulminatur vt exeat de peccato & pœniteat,sed pœnitentia sine restitutione est infructuosa. Felin. in cap. ex tenore. in princ.col.penult.de rescript Laurẽtius de Rodulphis. in tract. de vsuris.ij parte.q.cxxv. ¶ † Quod tamẽ limita, si lis pẽdeat coram iudice laico contra Titium pro illa re:& postea pro habendis probationibus obtineo monitorias generales : & iste Titius non cõparuit,nec propalauit,an possim contra eum petere deueniri ad excommunicationem in specie. Respondeo quòd non,quia vbi cœpit iudicium,finiri debet l.vbi cœptum. ff.de iudic.& continentia causæ diuidi nõ debet l. nulli. C. eo. facit c.lator.qui fil.sint leg.vbi Panor.& Præp.col.ij.vers. item nota.dicunt per illum text. quòd si causa principalis fuit intentata coram iudice seculari,nõ potest ecclesiasticus qui cognouit de incidenti,postmodum cognoscere de principali, sed debet partes remittere coram iudice seculari.nõ obst.Guido Papæ ij.volu.consil.cv.in causa.quia motiua sua procederent vbi non fieret præiudiciũ iurisdictioni laicali. Io. And. & alij in d. c.nouit. vnde in præiudicium iudicis pars renuntiare non potest. l.litigatores. in princ.ff.de arbit.glo.in verb. probari in c.

HAYKOBA БИБЛИОТЕКА ИМЕНИ

si contra.de offic.deleg.lib.vj.Decius in cap.cæterum.j.not.de
61 rescrip.in cap.vt debitus.j.not.de app. ¶ † Quæro quartò,an
istis propalantibus qui vt plurimum solēt probare in scriptis,
sit legenda eorum propalatio, quando postea examinatur in
figura iudicij, si referant se ad eam petēdo eam sibi legi prout
communiter practicatur. Respondeo quòd videtur quòd sic:
quia licet prima depositio sit nulla, hoc est quia nō iurata,nec
fidem faciat,potest tamen testis se ad illam referre.secundum
Iaſ.in l. legata inutiliter.in fin.vj. not ff.de leg. j.licet Barto.ibi
corruptè allegetur in libro meo.& ibidem Lancel col fina.fa-
cit Felin.in cap.cum in tua. col.j.versic.ij.limito.de testib.facit
Hippol. in l.ex libero iii. col.ff. de quæst. Flor.in l.j.col.i. ff.de
test Bart.& Bald.in l.fi.ad fi.C.de testib.vbi dicunt quòd testis
qui fuit examinatus,si denuò examinetur de eodemmet nego
tio,potest petere sibi legi suam primam depositionem, quam
iudex potest sibi legi facere,si vult idē Feli. in d.c. cum in tua.
in d. l. eos. & in d l.ex libero.& in d.c.cum in tua.dicunt præ-
fati Doct. quòd si testis primo loco dixit vnum, postea aliud,
standum est primæ depositioni qua fecit cum iureiur. & non secun-
dæ.de quo vide pulchrè Socin. in Bononiensibus consil. xcij.
lib. iij. incip. in causa d. Antonij. Ferratium cautela xiij incip.
quæstio.& limitant vt per eos. Quātum autem attinet ad pro-
positum nostrum in materia monitorialium, mihi videtur quòd
non debeat legi illa talis prima prolatio: quia hic nullus sub-
est timor variationis:nam illud primū dictum cum non sit iu-
ratum, nihil facit quominus testis possit contrarium cum iu-
reiur. deponere,absque timore cōtrarietatis, quia stabitur di-
cto iuramento. Bart.in d.l.eos.Ferratius & alij in prædictis lo-
cis. vnde cum Floria. Hippol. & Felin. in locis prædictis dicāt
quòd est in arbitrio iudicis facere, vel non facere testi legi ta-
lem depositionem, videtur quòd nulla subsit iusta causa pro
pter quam debeat sibi legi: imò potius subest causa propter
quam sibi legi non debeat, quia à communiter accidentibus
obtinere tales monitorias faciunt scribi tales propalationes
per aliquam personam sibi fidam,quæ coadiuuat dicta propa-
lantium, & illa describit quanto fauorabilius potest pro isto
obtinente monitorias. vnde videtur iniquum quòd isti testes
debeant se postea ad talem dictum referre.arg.eorū quæ con-
gerit Barbat.lib ij.consil.xxv incip.præclarè.col.penult. & fin.
Paul.de Castr.consil.ccvij.super primo dubio &c. est in nouis.

lib.

lib.j.cōsil clxviij.esset enim dare materiam subornandi testes:
quia bene est licitum instruere testem vt deponat dictū suum
congrua ratione, ita quòd concludat: sed non tamen est per-
missa instructio ad deponendum mutata substantia veritatis.
Curt.in repet.l admonendi.colum. lxxv. ff.de iureiur. Decius
consil.clxxxix.col.viij. Felin.in c.præterea col.fin. de test cog.
in c.licet causam.col.xix.versic.& vnum circa.de probāt.Baue
rius in §. pater ad fin.instit.de testam.tamen facit se valde su-
spectum Specul.in titulo de aduocato.§.vtriusque.versic.item
sit cautus ne clanculo. & talis prima propalatio scripta manu
illius est suspecta:quo casu quādo subest suspicio, dicunt Flor.
Hippol. & Feli. vbi suprà quòd iudex nullo modo debet per-
mittere legi talem depositionem. Et si dicatur quòd hoc non
procederet quādo in propalatione illi testes iurauissent, prout
quandoque vidi fieri:quia tunc debeat stari primę, & ne incur-
ratur variatio debeat sibi legi. Quia respondeo quòd ex quo
sponte iurauerunt, quia monitoriæ non compellant nos de-
ponere cum iureiur.sed solùm propalare,etiam redduntur su-
specti:debet enim testis coactè iurare.l. iurisiuran. & l.si quā-
do C.de testib.aliàs qui se ingerit suspectus est. l. quæ omnia.
vbi glo ff. de procur. Hipp in d l.ex libero.col.iij.in l.vnius.§.
seruo qui vltro.ff.de quæstio. Barbat.in tractat de Cardina.ij.
tract. q. ij. col. iij. Felin. in c.ij.col viij.de testib. Corn. libr.iij.
consil.cclxxxiiij incip.in præsenti consultatione. litera m. plus
dicit Panor. in c cum p. de accusat. quòd ille qui se offert de-
ponere contra me,dicitur inimicus meus.Concludo ergo non
esse legendam testibus illam primā propalationem:& si sibi le-
gatur & illi se referant, depositio sua reddatur suspecta. quod
puto not. quia in practica quotidie occurrit, & nondum vidi
in specie decisum,si iste propalās scriberet suam depositionem
manu propria absque dictamine alicuius personæ: quia tunc
cessaret huiusmodi suspicio. Sed vide Panor. & Felin. in c. de
testibus. ¶ † Quæro quintò & vltimò pro nunc quæ proba- 62
tiones requirantur.Imol.in d.cap.nouit.colū.vj.de iudic. dicit
quòd quantum ad excōmunicationem in genere,sufficit vnus
testis:secus dic quantum ad excommunicationem in specie&
nominatim,quia requiruntur plenæ probationes, quia agitur
de magna pœna Panor. in c.clericos de cohab cler. & mul.in
c.cùm sit generale.col.iij,de foro compet. ¶ † Quæro sextò & 63
vltimo pro nunc, quid si principalis debitor propalauit: an

alius

alius sciens adhuc teneatur propalare. Respondeo quòd non, per ea quæ dixi in vj. limitatione de verisimili mente excommunicantis. item est superflua talis propalatio. l. hæc stipulatio §. diuus. ff. vt leg. nom. caue. cum sim. vt Sal. in l. decē. ff. de verb. oblig. num. xxx. Marascot. in repet. c. j. de constit. lib. vj. col. xliij. nec abundat natura in superfluis, secundum Philosophum, quem refert Syluester contra Lutherum. char. xiij. libro j. c. iij. & char. lvj. est lib. j. c. x. ¶ † Respōdēdo ergo ad Syluam nuptialem, ex prædictis patet conclusionem, Quod sit vtile nubere, esse veniorem. Non quòd inficier quin possit esse talis mulier quam esset melius non habere. vt in simili Periglus in l. legato generali. el. ij. ff. de leg. j. dicens, quòd sono molti homeni ch'e meglo perdet gle ch'e smarrigle. Et licet ex prædictis satis colligatur solutio ad ea quæ adducebantur ex opposito, quia cognitio veritatis est dubitatorū solutio. secundum Philosophum, quem refert Syluester cōtra Lutherum lib. ij. c. ij. in princip. iij. Metaphysicæ. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rubr. de prudentia. Nihilominus vt veritas lucidior appareat, ad vnumquodque fundamentum respondetur: vt j. quia vt dicit Philosophus in iiij. Physicorum, vnumquodque pulcherrimè demonstratur non solùm cum ostēditur quid sit proprium eius, & propria sui accidentia demonstrantur sibi inesse: sed etiam quando opposita circa ipsum soluuntur. & in vij. Ethic. non sufficit verum dixisse, nisi causa falsitatis assignetur. & dicit Isocrates in oratione panegyrica, incip. illos. char. iij. quòd ad manifesta deuenire nō sufficit nisi prius subiij. quòd qui volunt reponere nouum merum, vasa diluant necesse est, ne tetro fæculenti ac marcescentis vini odore nouum inficiant. & fuit sententia Boëtij. lib. iij. metro. j. incip. Qui serere ingenuum. & dicit Ang. consil. ex. sanctissima. col. penult. quem sequitur Curt. Sen. consil. 1 præsens consultatio. col. iij. vers. restat modo. quod nō respōdere videtur ambitiosum aut ignorantiæ tenebris inuolutum: quia non solùm rami succidendi sunt, sed & radices euellendæ, alias frustra laboratur. gl. in l. obligationum ferè §. placet. ff. de act. & oblig. in verb. sic. & in clement. dudum. §. super cathedram. in verb. radicitus. de sepultur.

LIBRI TERTII FINIS.

SYLV

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER QVARTVS.

ARGVMENTA.

1 Dictum Matthæi xix. de non nubendo intelligi debet de valentibus continere.
2 Onus matrimonij an sit adeò timendum vt ipsius matrimonij intentum impediat.
3 Persuadere minus malum an sit licitum, vt maius euitetur.
4 Abstinens à matrimonio, maiori subesse dicitur damno quàm qui matrimonij onus acceptat.
5 Pauperies, si læta venit, ditissima res est.
6 Natura paucis ac vilibus vti lætatur.
7 Multa habens quandoque multis eget.
8 Mulier otiosa & sua habens commoda facilè præsumitur luxuriosa.
9 Otia si tollas periere Cupidinis arcus.
10 Aduersa fortuna plus quandoque prodest quàm prospera.
11 Scientia & diuitiæ vix simul possideri possunt.
12 Onera matrimonij faciliter à sapiente feruntur.
13 Otium sine literis mors dicitur.
14 Amantis vita pœnosa dicitur & damnosa.
15 Matrimonij subsidia & solatia cogitans non timet onera.
16 Apostoli dictum dicentis, Solutus es ab vxore, noli quærere vxorē, qualiter sit intelligendum.
17 Matrimonium non est homini sapienti seruitus.
18 Rerū diuinarū contemplatio magnā seruo Dei iucunditatē inducit.
19 Maritus debet toti domui suæ dominari, & tam corporibus quàm bonis.
20 Acquisita per mulierem constante matrimonio præsumuntur acquisita de bonis mariti.
21 Bona per viduam acquisita an præsumantur ex bonis defuncti quæsita.
22 Lex Quintus. ff. de dona. inter vir. & vxo. quibus casibus procedat, vel non.
23 Probatio vincit præsumptionem.
24 Fornicationis peccatum antiquitus minimum habebatur.
25 Mendacij peccatum grauissimum est & contra naturam.
26 Osculum libidinosum peccatum est mortale, & an sit sufficiens ad inducendam dotis priuationem.
27 Peccatum fornicationis reperitur tam in Veteri quàm Nouo testamento punitum.
28 Mulieres multæ visæ prudentes, & suis viris bona consilia dedisse.
29 Mulieris prudentia multum mederi solet vitiis maritorum.
30 Virtus pietatis dicitur inesse plus mulieribus quàm viris, & ideo illæ dicuntur citius saluari quàm viri.

Virtus

31 Virtus dicitur tenere medium, & habet duo extrema vitiosa: vnum in deficiendo, aliud in superabundando.
32 Mulierum inconstantia non est à viris nubere volentibus considerandа: est enim proprium humanæ naturæ.
33 Incontinentia mulierum non est in causa nuptiarum allegandа: nam plures mulieres leguntur continuisse quàm viri.
34 Mulieres dicuntur plus in coitu delectari quàm viri.
35 Incontinentia mulierum quandoque excusabilis est.
36 Impudicitia reddit mulieres humiliores: & pudicitia insignis reddit eas imperiosas.
37 Mulier in vno vitiosa non est omnino damnanda.
38 Mulierum incontinentia non est semper illis ascribenda.
39 Persuasio nimia quandoque habetur loco compulsionis.
40 Preces & pretium æquiparantur.
41 Pretio aliquam corrumpens dicitur vim intulisse.
42 Leno peioris dicitur conditionis quàm diabolus.
43 Amantis astutia diuersimodè consideratur.
44 Dispositio l. eum qui duas. C. de adult. non procedit vbi matrimonium secundum esset contractum per errorem, & aliis diuersis casibus, num. seq.
45 Amantes vtplurimum sunt in suis astutiis obstinati & excæcati.
46 Dispositio l. j. C. de rap. virg. seueriſsima est, sed multas recipit limitationes.
47 Viris potius ascribenda est incontinentia quàm mulieribus.
48 Amor verus non potest esse diuisus.
49 Reprehensione dignus non potest alios commodè reprehendere.
50 Mulier ex adulterio mariti lucratur augmentum dotis.
51 Error paruus à principio fit persæpe magnus in fine.
52 Legis proprium est præcipere.
53 Vitium zelotypiæ multum nocere potest in matrimonio.
54 Maritus non debet tribus ex causis esse zelotypus.
55 Credulitas nimia, stultitia reputatur.
56 Mulierum incontinentia viris est ascribenda.
57 Cedere iuri sibi oblato nemo debet.
58 Naturæ limites modicum transgrediens non est vituperandus.
59 Mulier excedens curiositatem pulchritudinis aut vestiũ & similium vanitatum facilè decipitur.
60 Venter mero æstuans facilè despumat in libidinem.
61 Auarus non est in episcopum eligendus.
62 Absentis fama non est præcipuè in conuiuiis rodenda.
63 Choreæ nocturnæ sunt mulieribus impertinentes & periculosæ.
64 Mulier inuito marito nocturna conuiuia frequentans, vel extra domum pernoctans, potest repudiari.
65 Conuersatio cum infamibus impudicitiæ suspicionem inducit.
66 Loquens ad aurem super eo suspicionem fraudis inducit.
67 Licitum non semper est honestum.
68 Episcopus debet malos mores corrigere, ne sanguis ouium de manibus

bus suis requiratur.
69 Prohibentur multa non quia mala de se, sed ad malum inducẽtia.
70 Laruarum vsus an & quando sit prohibitus.
71 Episcopus potest prohibere ludos hasardicos sub excommunicationis pœna.
72 Furtum potest prohiberi sub pœna excommunicationis.
73 Edictum principis de non chorisando de nocte, validum est.
74 Correctio fraterna debet esse rationabilis & discreta, quæ non tendat ad peccatum.
75 Edicta pœnalia præcipuè pœnam spiritualem inferentia periculosa sunt, & euitanda est eorum multiplicatio.
76 Vocans aliquem bonum hominem potest iniuriarum teneri.
77 Colloquia, amplexus, oscula, & similia præparatoria sunt ad libidinem.
78 Osculum par esse dicitur adulterij.
79 Vxoris curam habere debent præcipuè tria genera personarum.
80 Mulierum impudicitiam quandoque conuenit dissimulare.
81 Mulierum impudicitia multis rationibus est viris imputanda.
82 Honestatem violare an aliquo casu sit licitum.
83 Delictum præcipiens an tantum peccet quantum delinquens vel committens.
84 Deum propter temporalia contemnere iniquum est & miserabile.
85 Vir vitiosus non potest commodè vxorem pro æquali vitio redarguere. Turpe enim est doctori cum culpa redarguit ipsum.
86 Familiaritas nimia semper debet esse suspecta.
87 Cauendum est non solùm à malo, sed etiam à suspicione mali.
88 Absentia summum remedium est amoris, & loci mutatione communiter mutatur mentis affectio.
89 Appellatione ciuitatis quandoque venit comitatus.
90 Identitas rationis quid in interpretationibus operetur.
91 Statuti dispositio procedere potest etiam in casu ficto, si casus verus & fictus æquiparentur.
92 Spiritus peruersus difficilè corrigitur.
93 Maritus ob panis vncti comestionem multis versiculis à iuuenibus derisus, quid breuiter habeat respondere.
94 Natura humana prona est ad malum ab adolescentia.
95 Mulieres multis gaudent prærogatiuis quæ non sunt in viris, & si ipsæ (vt faciunt viri) scribere auderent, viros ipsos confunderent.
96 Prudentis viri est vnumquodque examinare, prout natura requirit.
97 Aetas cur nunc breuior dicatur.
98 Virginitas mulieris attrahit ad se elephantem.
99 Matrimonio sedantur inimicitiæ.
100 Opera multa sunt falsò aliis ascripta, vt Virgilio Priapismus &c.
101 Poëtarum proprium est mentiri.
102 Ingratus non dicitur moraliter viuere.

Vulgi

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

103 Vulgi dictis non semper standum est: quia persæpe sine ratione loquitur.
104 Mulieres in ecclesia sanctæ, in domo dæmones, bubones in fenestris, picæ in porta, capræ in hortis.
105 Mulierem dicere fœtorem lecti fatuum est.
106 Mulier multum quandoque iuuat virum in quærendo & seruando diuitias.
107 Mulier multum potest ægroto viro prodesse.
108 Viro seni necessaria est vxor, sed sibi similis.
109 Vir vxorem sibi parem accipiens laudatur, licet contrarium faciés non sit vituperandus.
110 Viro quandoque expedientius est viduã accipere quàm virginem.
111 Diuitiæ ad plura vtiles sunt: in matrimonio nõ timendum est nubere diuiti.
112 Virtus sine pecunia non multum probatur.
113 Rempublicam melius est per diuites regi quàm per pauperes.
114 Felicitas vera tria præsupponit.
115 Ditari quandoque præstat quàm philosophari, licet philosophari dignius.
116 Diuitiæ ianuam paradisi strictam efficiũt & introitum difficilem.
117 Pulchritudo non debet virum à nuptiis impedire, imò potius nubenda est formosa quàm deformis.
118 Doctrina & scientia mulieris visa est viris prodesse, & labores eorum alleuiasse.
119 Matrimonij commoditas aut voluptas non discernit nationem vxoris.
120 Laici non possunt statuere super matrimonio.
121 Statutum peccati nutritiuum inualidum est.
122 Partialitas an sit peccatum.
123 Actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum non potest fieri sine peccato.
124 Concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur.
125 Error cui non resistitur, approbatur.
126 Illicito vti vt ad licitum perueniatur an liceat.
127 Arare cum boue & asino quid sit.
128 Contemptibilem effici clarum laudabilius est, quàm clarum effici contemptibilem.
129 Nobilitas & rusticitas in quo differant vel cognoscantur.
130 Nobilis præsumitur liberalis. Auaritia reddit homines odiosos.
131 Dandum est hilariter & facie læta & mediocriter.
132 Nobilitas fauor magnus est.
133 Nobilitas parentum non potest filiorum tenebras excludere.
134 Partialitas opus est sathanæ, quod ab omnibus Christianis in baptismo abiuratum est.
135 Dolus ille bonus dicitur quo hostis decipitur.
136 Erda orans pro pace Italiæ, audiuit diuinum responsum: Tace Beda,

da, quia Italia nunquam erit in pace.
137 Rempublicam defendentibus designatus dicitur locus in cœlo.
138 Conscientia bona plurimum prodest in bello: diuinum enim prouocat auxilium.
139 Milites & belligerantes dicuntur diuinæ iustitiæ executores, vt à multis annis præteritis visum est.
140 Milites Galli aut Christiani in multis differunt à Turcarum.
141 Actus ad publicam vtilitatem factus, licet alias sit reprobandus, est tamen commendabilis.
142 Milites contingit dupliciter itinerare, more scilicet priuatorum, & tunc soluere debent vt priuati: & more armatorum, & tunc modus eis inditus seruetur.
143 Episcopus Papiensis dicit se pertæsum à diabolo vsq; Romam, vt Papæ nunciaret ne in crastinum chrisma conficeret.
144 Auaritiæ suspicio in clericis est abhorrenda.
145 Ecclesia est hodie ambitionis veneno infecta.
146 Diuites quare timidiores in re bellica.
147 Hostium maxima copia visa est quãdoq; à paucissimis debellata.
148 Doctrina Euangelica in æternum durabit: cui nec addendum nec detrahendum est.
149 Papa debet id prius facere quod aliis iubet.
150 Pontifices multi hodie sunt in multis reprehensibiles, & paucos sanctos audiuimus in cœlis, licet sanctissimi vocentur in terris.
151 Scientia tot habet inimicos quot sunt ignorantes.
152 Dicere & non facere vituperabile est: facere autem & non dicere laudabile.
153 Breue regnum dispendium est populi.
154 Nouitas regni nouitatem legis inducit.
155 Principum negotia sine subditorum odio tractare impossibile est.
156 Dignitas vt plurimum inuidiam gignit & scandalum inducit.
157 Humilitas fundamentum est fidei Christianæ.
158 Gloria & vindicta soli Deo competunt, & humanæ fragilitati cõueniunt.
159 Contraria contrariis curanda sunt.
160 Partialitas in ciuitate est sicut vermis in caseo.
161 Italia anguillæ comparatur, & quare.
162 Viuere sub tyrãnide dicitur qui libera voce bonum publicum defendere impeditur.
163 Principis rigor magnum persæpe patriæ inducit detrimentum.
164 Partialitas iustitiam impedire solet, per quam tamen iustitiam regna consistunt.
165 Amor & odium rectum impediunt ferre iudicium.
166 Diabolus dicitur in peccatore tantam habere potestatem quãtam habet pastor in suo pecore.
167 Factiosi non debent in prouinciis tolerari impunes.
168 Partialitatis causa cõmuniter est fauoris auiditas, quæ pessimæ est consequentiæ.

Vorte

169 Fortuna rarò virtuti aduersatur.
170 Tyranno an sit tanquàm præposito dyscolo parendum.
171 Timor communis iungit separatissimos.
172 Nobilitas fastum: fastus litem parit & arma: Lis odium carpunt hæc tria mortis iter.
173 Officium publicum per partialitatem obtentum exercens peccat.
174 [illegible] primæ periculo esse quanto est hæreticus.
175 Partialitatis peccatum qualiter sit puniendum.
176 Potestatem malis artibus acquisitam bonis moribus administrari difficile est.
177 Partiales & factiosi à curiis principum sunt expellendi, ne alios inficiant.

1 NON obstat ergo primum illud quod scribitur Matth. xix. ſquia fateor illud procedere in valente continere: sed quis est hic & laudabimus eum? vt dictum est ſ. in vij. fundamento partis contrariæ de incontinētia, dū disputatur, An liceat relicta vxore adultera aliā superinducere: & in xij. ratione huius partis circa principium. & potest secundo responderi vt ſ dicam, respōdendo ad tertium. Præterea nónne Apostoli ducebāt secum vxores [illegible] Ang. in l. fin. §. ipsum autem. C. de bon. quæ liber. fortius Deus pater optimus maximus beatam & immaculatam semper Virginem Mariam sponsam voluit, vt testatur codex Hebræorum, quem refert Bertach. in tract de episcopo. chart. xxij. est lib iiij. col. j. latius Petr. de Lesnaudire in tract de Doctoribus. iiij. parte. q. lxxxv. & seq. eandem sententiam vide per illū Hebræum qui consulebat Pōtificem suum Sed nunc Iudæi tenēt vnum librum ad oppositum, secundum episcopū Scilacensem in tract. de fide cathol. char. fin. col. ij. dum tamē dicitur quòd CHRISTVS erat sacerdos tēpli. vide Matthæum Bosiū epist. lxxxviij. Quæ virgo, mater gratiæ, lumen æternum mundo effudit IESVM Christum dominū nostrum, qui est sol iustitiæ, qui pro nobis homo factus est, in cuius nomine omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & inferorum Barb. in cap. nullus. de foro compet. colū. antepen. Tremolus in additionibus practicæ Bonacursij. ad fin. qui solus peruertendo ordinē charitatis, secundum Ang vbi ſ pius nos quàm semetipsum diligit: candela amoris, quæ semetipsam consumit, vt nos illuminaret. c. fi. xv. q. fin. acerba eius morte mortem nostrā occidit, & san

& sanctam catholicam Ecclesiā desponsauit. vnde, Mente agita pretio quo sis ingrate redemptus. Et si tanti humanum genus es quo te sanguine diuino redimeret, & in crucis patibulo corde aperto pendens defleat.

Huc me sydereo descendere fecit Olympo,
Hic me crudeli vulnere fixit amor.
Langueo, nec quicquam nostro succurrit amori.
Fortis amor docuit vulnera tanta pati.
Pungentem capiti Dominum gestare coronam,
Pectus vt hauriret lancea fecit Amor.
Felle sitim magni Regis satiauit amaro:
Ille pedes clauis fixit. & ille manus.
De me solus Amor potuit habere triumphum:
Solus Amor docuit vulnera tanta pati.
Ergo pro meritis animi mihi pendere grati,
Dilige: pro tantis sat mihi solus Amor.

¶ Non obstat secundū † de oneribus matrimonij. nec etiā dictum Philosophi paulò ante primū fundamentū per aduersantes allegatū. Quodcūq; feceris, te pœnitebit. Et sic non possumus inuehire pannū sine suo reuerso. Ang. in l j in princi. ff. de app. facit Codrus serm. iiij. char. iiij. & seq. Quia respodeo, & ista solutio satisfaciet etiā primæ ampliationi. & sic vnica bulleta transibo duo pedagia, & duos parietes eadem fidelia dealbabo Polydor. prouerb. cclxxxj. Erasm. in j. parte prouerb. xc. & illud Horatij, Túne duos vna sequisima vipera cœna. refert Barba. in c. prudentiam, col. ij. de offi. deleg. vbi not. xix. quòd dicuntur fieri tunc duo claui in vna calida. idem Barb. in cap. Raynut de testam. col. xlij. Igneus in repetit. authen. ex causa. in arg. d. Laurent. circa fi. est col. cix. imò plus debemus diligere animam proximi, quàm corpus propriū j. Ioā. iij Hadr. Papa noster quodlibet. j. chart. xj. co j. quia cōcesso hoc dicto, sequitur quod minor pœnitētia tāquam minus malum erit eligenda. c. duo mala. & c. seq. xiij dist. l. fin in fin. vbi Ias. vlt. not. C. de Carb. edict. Hadria. Papa noster quodlibet. j. est chart. vj. col iiij. & xj col. j. & q. ij. in iij. puncto litera E. dicit, † quòd est licitū persuadere minus malum, vt euitetur maius. idem vult chart. xxiiij col j. & chart. xc col. ij. & in iiij. q vj. q. principalis. & char. lix col. ij. dicit, ꝙ in naui quædā exonerantur, vt cætera salua fiāt. quicquid dicat Scotus. & hoc tenet Arist. iij. Topicorū. & in iij. Et hic subiicit, ꝙ minus malum habito respe-

ctu ad maius, habet rationē boni. & refert Lācel. in d. l. si Salomon in repet. l. Gallius. §. & quid si tantū. char. j. idē Matt. Bosius epist. cvij. quæst. Corn lib. ij. consil. lxix. de duobus. col. ij. vbi subiicit illud euangelicum, Tene certum, & dimitte incertum, vnde postquam in omni re periculū inest homini. Bauer. in §. nihil. col. iiij. inst. de testam. † Sed damnū quod cōsiderat- 4
tur in matrimonio respicit solùm corpus: damnū autem abstinendi à matrimonio, respicit ad corpus: vt per Fregos. in plan-
Anima præponitur corpori. ctu Heracliti. c. viij. & animā quæ pretiosior corpore l. sanctimus. C. de sacrosanct. xij. q. ij. præcipimus Calcan. cōsil. cij. incip. pro parte. col. iij. Catell. ij. parte Memoral. in versi. anima. latè Bon. in tract. de nobilitate, parte ij. col. iij. & iiij. Rosarium Busti ij. parte. serm. x. litera z. & seruitutibus lis operita. art. ij. iij. dist. circa med est chart. xxiij. pro qua quā permutationem dabit homo? Matth. c. xvj. in fin. Socin lib. j. consil. xxiij. col. ij. incip. circa prædictā. vbi col. iij. dicit. Quid enim prodest homini si vniuersum mundū lucretur: animæ verò suæ detrimentum patiatur? & Barbat. in Ioannina cxx. lxxix. & x. pulchram rationem assignat Somnium Viridarij lib. j. c. lix. est char. xv. igitur melius amittere capam, quàm vitam. gl. in l. pe. ff. de iustit. & iur. facit Gellius, quē suprà retuli in x. ratione. hanc consequentiā facit Pauin. in tract. de visitat. col. ij. Ferrarius cautel. xxxij. quotidie ad fin. Item ratio damni, corporis, & animę præponderat damno corporis solius: quia duæ rationes vincunt vnā. § sed hodie. insti. de adop. c. cū infirmitas. de pœn. & remiss. l. re cōiuncti. vbi Iason. in vj. not ff. de leg. iij. Et ita in proposito in terminis nostris respondet Henric. Boich. in c. commissum. in prin. de sponsal. & matr. Et sic nō obst. c. nos nouimus. xvij. q. ij Et sic onera matrimonij quæ respectu impensæ
§ nō debent cōsiderari. Nam † Pauperies, si læta venit, ditissima res est. glo. in verb. caute. in auth de tabel. pulchrè Seneca epistol. xliij. priuilegia. & cxx quotiēs. Ant. in Peregrino lib. iij. c. xxiij. quæ superueniens curat. Et sonat quod Tollere nodosam nescit medicina podagram. Felin. in c. presbyterorum. in fin. de homic. Petrarcha epist. xxix. annilem. lxxxix. vna mihi. char xxx. & vnam aliam receptam ad podagram refert Affictus constitutione. quicunq; mulierem col. ij. facit gloss. in c. legimus de cōsecrat. dist. v. allegando Horatium. Conueniunt piura quæ cōgerit Christoph. Lafranchinus in tract. de præcedentia Doctorum & militum. charta xj. & duabus seq. frater Bernard.

Bernard. de Busti in defensorio montis. char. lxj. & lxvij. latius Cepol. in tract. de imper. mil. delig. chart. antepen. vers. allegatio verò diuitiarū. Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ lib. ij. ca. viij. Beroal. in tract. de felicitate. post mediū. Petrarcha de Remedio vtriusq; fortunæ. lib. j. dialog. liij. de diuitiarum copia & lib. ij dialog. cxxxj. de damno. & contra diuitias, vide latè in duob⁹ sermonibus beati Basilij è Græco traductis. Et si ad naturam viues, nūquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam eris diues. Seneca epistol. xv. & seq. Landulphus in vita Christi, parte j ca. lxxj. litera c. Boëtius lib. ij. prosa v. incip. sed quoniam. Albertanus de opibus acquirēdis, & etiam retinendis. † Nam paucis natura cibis, ac vilibus vti 6
lætatur &c. Philelphus decade vj. satyra vj. nonnullos. circa fi. latius deca. iiij. saty. vj. incip. non mihi. & deca ij. satyra vij. incip. prodigus & deca. viij satyra ij. incip. rusticus. & satyra vij. incip. fortis. & decade ix satyra ix. incipien. diuitiis. vbi laudat paupertatem. & decade x. satyra ij. incip. paupertas. Brunus in statutis excludētibus fœminas à successione. artic. iij. co. j. Nauis Stultifera de solicitudine diuitiarum. char. xxviij. & chart. xcj. de cōtemptu paupertatis. diues enim aut iniquus aut iniqui hæredes. Luc. de Pēna in l. ij. C. ne rustici ad vllū obseq. li. xj. nam totum Euāgelium vbiq; eas detestatur. hinc dicūt rustici, Qui timet de anima, nūquam erit diues: qui timet de corpore, nunquam erit audens. facit Erasm. parte j. prouerb. dccc. liij & qualem dolorem cōceperit Petrarcha ex diuitiis, vide per eum epist. xcviij. hesternè & priuilegia paupertatis ponit Ang. in §. item propter paupertatem. instit. de excus. tut. pro quo Apuleius in prima Apologia, qui eā valde extollit: & epistola ante Bibliam incip. qui terrenis. pro quo Catell. ij. parte Memoral. in princ. procemij. Ioan. Fab. instit. qui & ex quibus caus. finan. non poss. in princ. vbi allegat Senecā. & inquit prouerbium, quod refert Marian. in tract. de oblat. lib. xvij. in fi. totum fuit alterius, totū erit alterius. & vbi multæ sunt opes, & multi sunt qui comedūt eas. Eccles. v. † nā multis eget, qui 7
multa habet. Gellius lib ix. cap. viij. verum est. & tamē segnius expediunt commissa negocia plures. glo. in l. iij. §. quamuis. in ver. facilius. ff. de admin. tut. imò scire volunt secreta domus, atq; inde timeri. gl. in c. ex merito. vj. q. j Eusebius de Euangelica præparatione. libro xiiij c. iiij. ante fin. licet famulus sit ad dominum, non dominus ad famulum. Curt. Sen. consil. xlvj. in

Ψ fac. glo. in l. 2 & dein de quia diffi. le. in verb. difficilius. & Bor. ig. iur. ci. l. & vers. cum varie. D. ad trebell.

fin.col.ij.imò & ſunt fures,vt dixi ſuprà in decima ratione adiutorij,adeò quòd erit neceſſe dicere, Tot hoſtes,quot ſeruos. vt Seneca epiſt. xlvij. Polydor Prouerb. xix. Eraſmus ij. parte Prouerb.ccxxxiiij.vide fratrem Ludouic. de Veritate contrit. in decimo præcepto legis diuinæ,ad fin.& in c.de peccato aua ritiæ. eſt char.lxxv. Aeneã Syluium epiſt.xlv.magnas. pulchrè Vdalr.in l.ij.ff de ori.iur.col.lxxiiij. & in eius oratione ad laudem legum, quæ incipit,ex multis. & in oratione incip. ſupetiore anno. Georg. Florus in dialogo de bonis temporalibus. chart xv. & pluribus ſeq. & quomodo debeant ſerui tractari, Philoſophus j. Oeconomic.cap v. & chart.ix. Plebanus Arlotus poſt medium.facetia, ad caſtigandum vxorem.itẽ,Cantabit vacuus coram latrone viator.gloſſ. in §.idémq; inſtitu. ex quibus cauſ. man.non licet.& diues ſemper timet etiam in lecto. propterea & Plato & Salomon, quos refert Euſebius de Euangelica præpàratione. libr.xij.cap.xxij.dicebant, Paupertatem neq; diuitias dederis mihi Domine. Contẽtemur ergo mediocritate, vt Campanus ad Papienſem, de fratris obitu. chart.fin.dum vituperat pompam funebrem. Petrarch epiſto. lxv.delectari,& epiſt cj.ſumme Card.Papa in Epiſtolis chart. cccxxxv.fragilis. eſt ſuum teſtamentum quod ibi ponit in fi. Epiſtolarum ante Chronicam. eſt enim pompa mundana breuis.vt ibi epiſto.quantis.& epiſtola ſeq.eſt charta cclxxij Auguſt.Dathus lib.j.oratione penult.& fin. de medio vitæ ſtatu. imò Exiguo pulchram ducit ſolertia vitam.gloſſ. in verb.ſolertem.in clemen.j.de offic.deleg. & econtrà, Richeza mal diſpoſta,a pouerta ſe acoſta.Salic.in l.vbi adhuc, col.ij.C.de iure dot.facit Celeſtina actu iiij. incip.adeſo.circa medium.vbi de auaritia diuitum actu xij. poſt medium.Plus dicunt aliqui,
8 & docet experientia,quòd †mulier quæ habet ita ſua commoda.eſt communiter otioſa: ergo luxurioſa. Claud. ſuper Lucam chart.lxiiij allegando Azechiel,xvj.Nam Ouid. in ij.de Arte:Luxuriant animi rebus plerunq; ſecundis.& Dardanus, Obcæcare animos facta ſecunda ſolent. Hinc dicit Aeſopus, quòd fortuna eſt ignarus medicus,quæ multos excæcat.& Cicero de Amicitia dicit,quòd non ſolùm ipſa fortuna cæca eſt: ſed eos etiã plerunque efficit cæcos,quos complexa eſt. Paulus in tract de viſitatione.vij quæſt.ij. part.col.fina.vbi ponit verſum, Diuitiis vtires eſt aduerſa ſaluti, Biblia Aurea cap. cxij.de proprietate mundana. Albertanus de luxuria.& rubr. ſeq.

ſeq.Aegidius.de regim. princip.lib.ij.parte prima.cap.xiiij. & parte ſecunda.cap.ix. Stephanus Canuti in regimine caſtitatis.charta vj cap.viij.ante finem.Iodocus in tractatu de nobilitate. cap. xvij & ſequen. & Alberic. in l. ſi quis ad declinandam.in fine.C de epiſcop & cleric Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. quæſt.vij.litera A.ſecunda. allegando j. ad Timotheum vj quem etiam & plura alia allegat. Inſtructio eccleſiaſticorum.charta viij.& ſequẽ †Otia ſi tollas periere Cupidinis arcus. 9
Quæritur Aegiſtus quare ſit factus adulter: In promptu cauſa eſt,deſidioſus erat.gloſſ. penulti.in capit.nunquam.de conſecrat.diſtinct.v.poſt Ouidium in j. de rem.Roſarium Butti ſecunda parte.ſerm.xxviij.litera q.& Seneca tragœdia octaua,Nutritur inter læta fortunæ bona.& Horatius: Miſerarum eſt neq; amori dare ludum Et dicit Gallus, quòd duo faciunt meretricem,Trop ayſe,& meſayſe. Hoſt.in ſumma de ſacr.non iteran §.quot ſunt ſpecier.colum.ij.frater Ludouicus de veritate contritionis in ix remedio contra luxuriam. Eraſm. prouerbio vltimo, Auris Bataua. dum loquitur de Hollandia.etenim ſine Cerere & Baccho friget Venus.Polydor prouerb. cxxxiiij. Matthæus Boſius epiſt.lxxxix. quod ego & xcj.minor.Iodocus in tractatu de nobilitate.cap. xx.facit Politianus centuria prima capit. xv. allegando Iuuenal.& Ouidium quem refert Hoſtien. in Summa de pœnitentiis. §. de quibus peccatis.colum.iiij.verſicu.quæ autem Mollierant animos luctus & vmbra tuos.Franciſcus Barbarus.de re vxoria, libro ſecundo. capit. v.de victu vxoris. & dicit Boëtius, quem refert Dodus in apologia contra fratrem Samuelem. charta vigeſimaquinta: †hominibus plus prodeſſe aduerſam, 10
quàm proſperam fortunam. Allegat etiam Pſalmiſtam facit quod dicebat Papa Iulius.quando vidit nunquam potuiſſe ſuperare Ducem Ferrariæ, quòd ille dux multũ ſibi tenebatur: quia fecerat eum meliorem capitaneum Italiæ ob cõtinua bella quæ ei Iulius intulit:nam vexatio dat intellectũ, vt dixi in princip. operis. & ſæpe extrema neceſsitas in virtutem vertitur. Morus in repetitione Vtopiæ charta lxxxiiij. & dicit Seneca:quem refert commentum Cicer. in j. Offic.chart.xxxvij. quòd calamitas eſt virtutis occaſio.& felix neceſsitas quæ ducit ad bonum.cap.ſi quis fortutũdinem.xxiij.q.iij. prout dicimus,quòd mala quæ nos hic premũt,ad Deũ ire compellunt. Grego.quem refert Hadrianus in Quodlibetis.q.vij.col.pen.

& vt inquit Marc. Varro. Paupertas optimus est ad summas & uitias progressus Propterea dicebat ille, quòd melius est pauperem ducere: quia si ipsa vel filia adulteretur, erit minus malum: quòd id fiat per necessitatem, quàm propter superfluitatem & delicias. l. palàm. ff. de ritu nup dicam infrà latius. Respectu autem filiorum, licet pater debeat thesaurizare filiis, secundum Apostolum, quem refert Fabian. in repet. auth. nouissima. in xij. q. col. fin. C de inoff. test. facit l. scripto. ff. vnde liber. l. nihil. §. j. ff. de bon. liber. gl. in c. prædicator. xvj. q. j. inl. Paulo Callimacho §. j de leg. iij. Pich. in rep. l. in quartam. col. xlviij. in viij. limitatione. Cald. lib. iiij. consil. cxv. considerandum in fin. Barbat. lib. ij. consil. lx. col vj. incip. illud. & consil. xx. illud. col. vj. Socin. lib. ij. consil. cclx. capio primum. in fine col. iij. pulchrè Ang. consi. cx. sanctissima col. iij Igneus in rep. authen. ex causa. col. xcv. l. cõsensu. vbi Sali. C. de repud. quando tamen superabundant filij in diuitiis confidentes, virtutes cõtemnunt: vnde felix necessitas quæ cogit ad bonũ. c si quis fortitudinem. xxiij. q. iij. Landulphus in vita Christi j. parte. c. xxxj. litera c. & lxxxiij. litera e. Philelphus in Satyr decade. xj. hecastica ix. incip. diuitiis multũ. Seneca ad Lucillum epist. xvij. & epist. xx. Fregos. in Valeriana lib. iiij. c. iiij. de paupertate in primis verbis. hinc dicimus, †quòd scientia & diuitiæ possideri non possunt. c. gloria episcopi. xij. c. ij. §. pen. Cacialupus in tract. de modo studendi. col. iiij. facit Barbat. in cle. j. §. nos itaque col. iij. de iureiur. vbi allegat illud. quòd sensus expinguedine crassus efficitur. Et mutantur mores cum concomitantur opes. Pulchrè & latè Rosarium Bust ij parte serm. xxx. per totum, vbi disputat ad partes. Bolog. in repet. authen. habita. C. ne fil. pro part. col. xxx. ver. vlterius not. secundum eum, quòd respondit Phocyon Athenienſis legatis Philippi regis Macedonum, sibi offerentibus munera. quem refert Mẽsa Philosophica in rubr. de pauperib. paulo ante medium operis: de Fabritio in simili Gell lib. j. cap. xiiij. incip. Iulius. Morus in repet. Vtopiæ. char. xxvj. & dicit Philotinus in dialogo vulgari capitis & birreti. char. pen. quòd non benè conueniunt diuitiæ cum virtute. Quantum autem ad filios, habetur egregium responsum Socratis datum vxori roganti, vt alicui filios commendaret. dixit enim, nemini: nam si mei similes erunt, nulla indigebunt commẽdatione: sin secus, nolo filij Socratis dicantur. refert Platina de vera nobilitate char. iiij. & illud: Si mihi sint

sint similes, satis est hic paruus agellus. Si mihi dissimiles, est nimis ille sibi. † Alia onera matrimonij à sapiẽte faciliter sufferuntur, maximè post assuefactionem. Erasmus ij. parte Proverb. dcccl xxxv nota res malo, optima. & Ouid. ij. de Remed. dicit, Esse solent magno damna minora bono. hinc dicimus, quòd bonus est solidus qui melioret florenum. Laurẽt. de Rodulfis in tract. de vsuris. char. xxvij. col. iij. versic. ad responsiones. imò verte te quocunque volueris, vndique sunt angustiæ. Et in sudore vultus tui, vesceris pane tuo. Gen. c iij. Amedeus in dialogo de Amicitia. char. xxj. allegans illud poëticum: Laboribus vendunt Dei nobis omnia bona facit Codrus serm. iiij. Christophorus Niger in versibus impressis ante Strabonem incip. Dandule das tanto. Boëtius libr. ij. prosa iiij. incip. tum ego: quam vulgarem fecit Tibaldeus in cap. incip. Chi dice esser felice, chi non nasce. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. xciiij. col. iiij. dicens, quòd homo est natus ad labores. Iob. v. Archiepisc. Flor. in j. parte Sũmæ tit. v. §. vij. & hoc docet experientia: nam quando aliquis nescit quid agat, tempus est fastidio. hinc dicimus quòd † otiũ sine literis mors est. Senec. epist. lxxxiij. desij. & Ennius, quẽ refert Gellius lib. xviij. c. x. memini. Otio qui nescit vti, plus negotij habet, quàm cum est negotium in negotio &c. hinc Barto. in procem. trium lib. C. dicit. quòd non poterat exhilarari ab ægritudine, nisi aliquid componeret. & ibi Moder. in Apostil. & Odofr. referunt. quòd Axo nunquam infirmabatur, nisi tempore vacationum. vnde melius est laborare, quàm torpescere. postquam euenit vt ferro, quòd si exerceas, conteritur: si secus, rubigo tamẽ interficit. Gellius lib. xj. c. ij. elegans. & de otio literario Beroaldus in annotationibus char. lviij. epist. incip. Portius. Et propterea dicit Cyn. in l. actor. col. ij. C. de probat. quòd licet homo nascatur nudus, nõ propterea debet præsumi pauper: quia ipsa natura facit homines rationales & industriosos, & ex labore & industria quærunt diuitias: aliàs non posset viuere, ex quo qui non laborat, non manducat. glo. ij. in l. quamuis alienus. ff. de dam infect. meritò igitur præsumitur quis acquirere in futurũ & ditari l. curat. §. deficientium. ff de muner. & honor. Et licet omnes clament de istis oneribus matrimonij, euenit postea nupto quod refert Gellius lib. xiij. cap. ij. de quibusdam pomis, quæ etiam quòd acerba nascuntur, sunt tamẽ nutia & iucunda. Ideò occurrit marito vt vulpi, quæ leonem

nunquam visum horrebat: sed postquàm secum cõuersata est, eum mansuetissimum inuenit. secũdum Lancel. in l. qui se patris, in primis verbis. C. vnde libe. licet ardua prima via sit. gl. in l. ij. ff de verb sig. vel hinc dicimus: Dimidium facti, qui be-
14 ne cœpit, habet glo. in verb. princip. in l. j. ff. de orig. iur. † Præterea contemplemur modicum vitam amantis, si habet aliqua onera vel expẽsas. Petrarcha epist. lxvj. tibi. lxxv. de adolescente. August. Dathus. libr ij. epist. j. dum totiens repetit: Durius in terris nihil est quod viuat amãte: Nec, modò si sapias, quod minus esse velis. Bembus in suis Isolanis vulgaribus vnum capit. vulgare impressum, incip dona quando aguagliare &c. vbi post plura argumenta, in fine concluditur, douche l'amatore piu dolce assay. Iardin de plaisance in lingua Gallica. fol. clxxix. dum æquiparat bona & mala quæ sunt in amore. & folio clxxv. de controuersia inter nuptũ & nubilem. Frater Guil. de Alexis, in Les grãs blasons des faulses amours. facit, Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. glos. in cap. legimus de consecr. dist. v. Et hæc vltra loca vulgaria & notissima. & quæ refert Anteros Fregosij. & quo ad impẽsam. & illud Iuuenalis: Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis, Et spoliis. vt est prouerbium, Amor de putane, careza de cane, amicitia depretij, inuitamento de hosti, non po far che non te costi. secũdum Plebanum. Arlotum in suis facetiis. Erasmus Prouerb. cæcij. Cupidinum, crumena porri folio vincta est. & glos. in cap. cum Marthæ. de celebr. miss. quam refert Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris in verb. dare. Tẽporibus nostris quicũque placere laborat, Det, capiat, quærat plurima, pauca nihil. quia non te, sed tua Thais amat. & Palladius Soranus: Est opus argento pergrandi, munere, & auro, Si tibi vis tota seruiat arte Venus. & Archilinus in suo Viridario post varias receptas ad amorem, ponit illam: Accipe auri & argenti tanto che basti, & poy alza i pani &c. diuitiæ loquentes apud Romanũ de la Rosa dicunt, Ou pourroit on prendre, ce que vn amant voudroit despendre. Et quot meretrices [illegible] scorti pretium vix est panis vnius. Prouerb vj. & quæ habeant venenum. Bald. in l prima. § ipsas. C. de naturalibus liber. facit epistola de laudibus eloquentiæ. ante opera Augustini Dathi. char. j. pag. ij. Amasiorum substantiam exhauserunt. secundũ Cyn. in l. cum te. C. de condict. ob turp. causam. vadunt enim amatores volando, & volunt se ostendere diuites: & non sunt. nec habent

Calced

Calcedonium. secundum Ange. in l. fin. in fin. C. de leg. tut. vide tractatum de fide concubinarum erga sacerdotes. & Vlric. Huten. in dialog. de febre prima. char. iiij & vij. sed tu dices, Portatur leuiter quod portat quisque libenter. gloss. in l. tria onera ff. de excus. tut. quam exornant Felin. in cap. non debet, col. ij. de testib. Decius in cap. cùm M in fin. col. penult. de constit. vbi limitat Hipp. in l. j. §. cùm quis latrones. ff. de quæstio. col. ij. & iij Iason in l. si seruus plurium. § si ante. de leg. j. in l. si verò. colũ. ij. ff qui satisd cog. Parpal. in l. si quis maior. viij. not. versic. vj. facit. C. de transact. Ferratius cautela xviij. Nizelus concordia gloss. vj fallentia lxiij. Ponzinib. in tract. quando res habeat originem à contractu. colum. ix † Præterea co- 15
gitet & ponderet voluptatem coniugatus, & commoda quæ habet ex matrimonio, & onera non erũt sic dura. nam, Commoda qui sentis, iungas onus emolumẽtis. Host. in sum. de eccles. ædific. § à quibus. & vbi vber, ibi tuber: vbi mel, ibi fel. Polydorus Prouerb. xlvij. & fœcem bibat qui vinum bibit. Erasm. Prouerb. dlxxj. parte j. facit Calcan. consilio vij. quia à me. colum. iij. & iiij. & qui habet rosam, debet habere eam cum suis spinelis. Lancel. & Purpuratus in l. si seruus. C. de pact. & qui habet carnem, debet habere os sibi annexum. Lancel. in l. cum fundus. §. seruum tuum stipulatum. ff. si cert. peta. facit l. si vsusfructus ff. de nouat.

¶ Non obst. tertiũ, videlicet, † Es solutus ab vxore, noli quæ- 16
rere vxorem &c. nam Apostolus ibi, vt ipse protestatur. hoc dicit secundum indulgentiam, & nõ secundum imperium: & sic non ligat. l. cum pater. § mando de leg. ij. Felinus in cap. j. de constit. vj. col. in iij. fallen & in cap. nam concupiscentiam. in tribus primis columnis. eod. tit & in cap. cum contingat. j. col. de rescript. Præpos. in cap. humanum genus. iij. dist. col. j. Item vt colligitur ex verbis vicinis. l. hæredes palàm §. sed si notan. ff. de testam. maximè ibi, Melius est nubere, quàm vri: loquitur Apostolus in valente continere cap. Nicena. xxj. dist. Sequentia enim declarant præcedentia, & econtrà. l fi. §. cui dulcia vbi gloss ff. de vin. trit. oleóque leg. facit Socin. in l. plures testamento. iij. col. & in l. j. col. j. ff. de reb. dub. vbi dicit, quòd clausulis vicinis declaratur ambiguitas. Lancel. & Ias. in l. qui filialibus. in prin. de leg. j. Ias. in l. si seruus plurũ, §. fin. eodem titulo. in l. triticum. col. ij. ff. de verb. oblig.

Verba consilij.

Sequentia præcedẽtia declarant.

ex vicinis clausulis declaratur ambiguitas.

¶ † Non obst. quartum, quòd matrimonium sit species seruitutis: 17

tutis: quoniam respondetur quod quilibet in domo sua potest dici imperator, seu rex. cap. duo ista. xxiij. quæst. iiij. Corset. in tract. de pot. regia. quæst. xxxiij. in fin. vbi refert de illo rurali qui receptauit regem Angliæ incognitũ, qui se perdiderat venando: quem rusticus percussit, quia noluit ei obedire in lotione manuum: & qui nulli cupiditati seruit, dicitur, &c. Cicero pro Sylla char. iij. in suis orationibus. &, Seruire Deo est summa libertas. Bald. in proœmio Greg. col. iij. & regnare est Barto. in Ioannina. col. xv. Iodocus in tract de nobilitate. c. xj. in princip. & probantur euidenter: † quia seruus Dei maiorem delectationem incomparabiliter capit ex contemplatione rerum diuinarum, quàm quis possit habere ex omnibus regnis mũdi, quæ pacificè possidere possit. vt patet ex dictis religiosorum expertorum: & Pyrrhi Epirotę, quem infrà referã, loquendo de bello. & dicit Augustinus, quem refert Instructio ecclesiasticorum. charta. viij. quòd qui biberit guttã vnam ex flumine Paradisi, extinguitur in eo sitis mundi. pulchrè Polycratus in proœmio. &, Seruire rationi, est summa libertas. Bal. in consilio schismatis. colum. v. versic. si libertas. & in proœm. Greg. col. iiij. dicit quòd doctor est quidam regulus discipulorum suorũ: vitiosi autem, vt sunt amantes, seu verius amentes. Alber. in rub. C. de hæret. in illa quęstione quam refert Decius in c. ad audientiam. §. confessio. ad fin. de rescript. bene sunt in seruitute. vt Carmelitanus ecloga j. Ludit amor sensus, oculos perstringit, & aufert Libertatẽ animi, & mira nos fascinat arte. Callida vulpina nos simplicitate gubernat. facit Stephanus Canuti de regimine castitatis. charta xj. columna quarta. Cicero, quem refert Hostien. in summa de pœniten. & remiss. §. quæ impediant pœnitentiam. ad finem. dicens, Illum ego liberum dicam, cui mulier imperat: leges imponit: vocat, veniendum est: eiicit, abeundum est: poscit, dandum est: minatur, extimescendum est? Imò à tali seruitute nõ exeunt etiam morte carcerantis, vt Carolus Magnus. de cuius amore deperdito Petrarcha epistola tertia, & Bonifacius de Vitalinis in clementina, aduersitatibus. columna tertia. de pœnit. & remiss. dicit quòd liberauit animam amasiæ suæ de Purgatorio. Nimirum ergo si Codrus serm iiij. chart. iiij. & seq. dicit, quòd vbique est seruitus in hoc mundo. Conclude ergo quod est maritus qui dominatur mulieri. Genes. cap. tertio. ad Ephes. v. cap. ast ordo. xxiij. quæst. v. & in c. clericis. seq. vsque ad fin. illius

quæ

quæstion. Angelus in l. prima. §. fina. ff. de iniur. in l. prima. §. fin. ff. de lib. hom. exhib. in l. secunda. ff de condi. inser. Gilbertus post ij. Oeconomicorum. chart. ij. Lutherus in declaratione iiij. præcepti, Honora patrem &c. Barbat. libro primo. consilio vj. scriptum. colum. iiij. & consil. lxiiij. col. iiij. Paul. de Leaz. quæst. iiij. incip. patronus. col. vj. Bart in consiliis. Franc. de Cur. consil. lxvj. sapienter. col. ij. latè Ioann. Montaigne in tractatu de bigam. quæst. j. col. xix. & xxij. vbi inter cætera dicit, quòd propterea maritus doctor nõ tenetur appellare vxorem suam dominam. per l. amicissimos. §. j vbi Nic de Neap. ff. de excus. tut. quem vltra eum sequitur Socin. l omnes ff. de except. Barbat. de Cardinalibus ij. quæst ij col. Corset de pot. regia. quæst. xxx. Panorm. in cap. ex parte in fin de foro compet. Iason in figuratione casus l. cum filio. de leg. j. & in suo repertorio ad Panor. in versic. maritus. Pet de Lesnaudiere in tract. de Doctoribus par. j. quæst. xxiij. vbi limitat. Bon. in tractatu de nobilitate. iij. parte. nu. excij. † Et mulieris corpore, & substantia, & omni vita maritus fungitur. l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. & in signum subiectionis, coniugatæ velatæ incedunt. cap. hæc imago. xxxiij. quæst. v. cum sim. vt Præpos. in rubr. de sponsalib. col. iiij. Felin. in cap. in literis. col pen. versic. fallit. iiij. de test. Angelus in princ. instit. de pat pot. vbi subdit, quòd debent ire facie semicooperta: licet temporibus suis hoc non obseruarẽt. licet Ferrariæ & Romæ hoc seruari videam: & plus Venetiis, vbi totam faciem tegunt. Et tamen quando erant filiæ, incederent in capillis. secundum Baldum in §. item qui dominum. quæ fuit prima causa benefic. amitt. & ideò portant vxores capillos longos, cum quibus debent se velare: nec eos incidere sub pœna excommunicationis. cap. quæcunque mulier. xxx. distin. Angelica in verb. fœmina. §. primo. Surgetus in Enchiridio militari. charta lxxvj Angelus in authen. sed hodie. C. de adulteris. Ioannes Montaigne in tractatu de bigamia. quæstione secunda. columna xj. vbi reprehendit Lancel qui dicebat hoc esse vt viri habeant vnde possint eas trahere & ligare. vnde gloss. in clem. attendentes. de sta. reg. in ver. & Cornutus dicit, quòd quædam mulieres Romanæ dederũt capillos viris carentibus funibus: cumquibus recuperatis machinis euaserunt victores: vnde maritus est dominus, & mulier per omnia obsequitur viro. Ioannes Faber. in §. cum autem. colum. j. instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & Philosophus

vj. Poli

vj. Politic. dicit, quòd mariti pauperes vtũtur mulieribus tanquàm seruis sequitur Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. xv. circa fin. Et propterea de iure maritus tãquam dignior debet prior interrogari, quando contrahitur matrimonium. Ias. instit. de iure nat. gent. & ciuil. & de adop. col. iij. Panor. in cap. si inter virũ. de sponsal. & Ang in l. ij. ff. de adop. Et adeò sunt subditæ, quòd nec possunt tenere camisiam in lecto inuito marito. Felin. in cap. illud. col. fin. de præsump. Luc. de Penna in l qui cunque col. ij. & iij. de re milit. lib. xij. nec loqui eo inuito. Nic. Boërij in commento consuetud. Biturigum. char. cxxv. col. iiij per text. in cap. mulier debet. xxxiij q. v. Et tenetur mulier custodire res mariti & sibi parare comestibilia, & lauare pedes & caput. Ioã. Andr. & Panor. in cap. literas col. fi. de resti. spol. facere telas. Afflictus decis. xliiij. de tribus. ad fin. ij. dubij. facere lectum, & scopare. Angelica in verbo, vxor. §. ij. non tamen per hoc si habet artificiũ ex quo quærere potest, quin illud quod acquirit, sit proprium vxoris: vel si esset nobilis, non tenetur ad ista vilia. Alexand. lib. iiij. consi. cxxiij. verè. Cors. de pot. regia. q xxx. in fin. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. maritus. Io. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xiiij & melius chart. xxvj. Imò nec tunc tenetur lactare filios. Bald. de dote. vj parte xv. speciali. colũ. iij. de quo Franciscus Barbarus de re vxoria. lib. ij cap. viij. de liberorũ educatione. Bon. in tract. de nobilitate. parte v. num. 68. & parte v. num. 91. Gel. lib. xij. cap. j. pro quo facit, quia vasallus non potest cogi præstare domino seruitium quod sit sibi indecẽs: imò si vasallus ad hoc sit astrictus, debet sibi dare æquam commutationẽ arbitrio boni viri. Mar. Laud. in cap. si minor. si de feud. fuer. controuer. col. fi. Bon. in tract. de nobilitate. iij. part. num. 117. & v. part. priuilegio xxxviij. vbi Moder. nisi causa hospitalitatis forensium circa rem coquinariam. † In dubio tamen acquisita per mulierem, cõstante matrimonio, vt euitetur suspicio turpis quæstus, præsumuntur acquisita de bonis mariti. l. quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. glosſ. Bal. Ang. Flor. Paul. & Corn. in l. cùm oportet. C. de bonis quæ lib. Guil. de Cu. in authen. licentia. C. de episc. & cler. Luc. de penna in l. si tempora. col. ij. C. de fid. instr. lib. x. Nic. Boerij ad Dyn in regula, ratum. Salic. in l. si mater. C. de contrahend. emp. Socin. in iij vol. cõsi. xvi. in causa. col. j. dicẽs idem in filio quòd quæ fuerit de bonis patris. Alex. lib. iij. consi. xxxj. viso testamento

Quis prior interrogatur tempore matrimonij.

Mulier serua viri.

Acquisita per mulierem, præsumuntur de bonis viri.

col.

col. pen. sed vide Feder. consi lvij videtur. iij. dubio. propterea Decius ccxxxvij in casu proposito ad fin. dat cautelam mulieri, quòd faciat sibi dari pecuniã à consanguineis, postea emat. Barb. in tract. de Cardin. in j. tract. q. iij. col. viij. & lib. iij. consi. lxix. illud in medium col pen. vbi dicit idem in officiali. latius in cap. j. de pecul. cler. vbi dicit idem in monacho & in rectore ecclesiæ. Rom. consi. clix. super eo. colũ. ij. prout & Bertach. in tract. de episcopo. chart. xxxv. colũ. j est lib. iiij in iiij. parte. q. iij. vbi idem in concubina & amasia de quib. Crem. sing. vj. incip. tu scis. Monferr. in l. frater à fratre col. xxxiij. ff. de condic. indeb. facit glo. & ibi Ang. instit. per quas pers. nob. ius acquir. in § instituens in vers. propria. Bolog. in suis interpretationibus in d l. etiam. vbi allegat plura consilia. & dicit secus tamen esse in tutore, qui non præsumitur quæsiuisse de bonis pupilli. Rom. & Federic. in consilius prælegatis.

¶ † Primò amplia vt procedat etiã d. l. quintus. in vidua. Bald. in l. cùm oportet. in princ. C. de bon quæ liber. Salic. nisi liber sit corruptus, in auth. licentiam. post princ. C. de episc. & cler. quod intellige quando statim mortuo marito acquisiuit. ita Alber. de Ros. in d. l. etiam. C. de don. inter vir. & vxor. Crem. & Monferr. & Bertach. vbi s. Franc. de Cur. consi. xxiij. ego. idem Bertach. in repert. in verbo, vidua. col. iij. Ang. licet de Alberico mentionem non faciat, consi. cxlj. incip. super primo puncto. vbi dicit, quòd dicetur statim quæsiuisse quando quæsiuit infra annum luctus & Ang. sequitur Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. chart. v. col. iiij. & chart xxix. versi. operatur quartũ effectum. vbi ponit tres ampliationes, & tres limitationes ad regulam l. quintus. Crem. in consi. Alex. iiij. lib. consi. lxij. serenissimus. col. fin. vbi consuluit in mirabili casu, scilicet quando ista mulier remansit tutrix pupillorum, & antea erat inops. quod vltimum mordet. Barb. in d. cap. j & ibi Crem. restringit d. l. quintus. ex quo sit odiosa, solùm procedere in quæsitis constante matrimonio. prout & sentit Alex. lib. ij. consi. lxxxij. incip. perspectis. col. fin. repet. lib. iij. consi. xl. Salic. in d. l. etiam. sed eum reprehendit Aret. consi. xxxj. incip. considerata. col. iij versi. sed tertio. & col. fin. vers. ad secũdum. respondet ad dictum Bald consi. liij. à libello. lib. iiij. qui dicebat, quòd mulier præsumeretur subripuisse pecuniam viro.

¶ Secũdò amplia vt procedat etiam si talia bona mulier postea vendidisset, quia ista præsumptio militabit etiam contra

empto

emptorem, per regulam, nemo plus iuris. Ioan. Lup. vbi §. ij. ij. ampliatione.

¶ Tertiò amplia, vt procedat etiam si mulier negaret fuisse quæsita de bonis viri. Io. Lup. vbi §. in prima limitatione.

¶ Quartò amplia vt hoc posit opponi mulieri nõ solùm per maritum & eius hæredes, sed etiã per singularem successorem vel donatarium. Decius cons. ccxxxvij. in casu proposito. licet cõtrarium teneat Alex. in d. l. qui iure familiarit. ff. de acq. pos.

¶ † Primo limitat Barb. in d. cap. col. j. de pecul. cler. & Io. Lup. vbi §. in ij. ampliatione d. l. quintus. non procedere in muliere diuite quæ accepit virum pauperem: quia tũc præsumitur acquisiuisse de bonis propriis, & non mariti.

¶ Secundò limita d. l. quintus non procedere in bonis quæsitis ante matrimonium, ita in specie Alex. lib. v. cons. xlij. incip. in causa. de quo tamen vide Aret. d. cons. xxxj. qui videtur tenere contrarium. & idem Aret. in d. l. qui iure familiaritatis. faciens mentionem de illo suo consilio, dicit. quòd si mulier allegaret se habuisse bona antequàm transiret ad domũ viri, ex quibus diceret se quæsiuisse: tunc esset valde dubium cui incumberet probatio, an mulieri. vel hæredibus. sed Claud. ibidem tenet contrarium. & sic pro sal.

¶ Tertiò limita quando maritus erat præsens acquisitioni & instrumẽto, in quo dicebatur pecuniã prouenisse ab vxore. ita Socin. lib. iiij. cõsil. xxj. circa primũ. Alex. lib. j. cõs. xxiiij. repet. lib. iiij. cõs. xxiij. visis dubiis col. j. Bal. lib. v. cõs. lxxvij. punctus talis est. Et cõfirmatur ex duabus sequẽtibus limitationibus.

¶ Quartò limita quando maritus sciebat eam acquirere, & postea diu tacuit cum muliere, nec contradixit: nam præsumitur quòd donauerit: quæ donatio postea confirmatur morte. Ful. consi. cxcviij. in quæstione. Salic. in authen. sed iam necesse. C. de donat ante nup.

¶ Quintò limita quãdo aduersarius fateretur talia bona fuisse quæsita de bonis vxoris. Signor. cons. cxxij. factum quẽ refert Præpos. in c. significauit in fi. de donat. inter vir. & vxor.

¶ Sextò limita quando mulier probaret se habuisse aliunde pecuniam honesto modo: † quia tunc probatio vincit præsumptionem: ita Bertach. vbi §. Cep. cautel. cxlix. incip. no. aueram. puta quia sibi fuerit datum à consanguineis, vel quod fuerit lucrata ex aliqua honesta negotiatione: puta quia erat obstetrix, vel chirurgica, vel texendo & emendando vestes, &

deaurando. & dom Ant. de Prato in consiliis Alex. lib. iiij. consil. cxxxiij. incip. verè. Barbat. in d. tract. de Card. & in d. c. j. vel in arte texendi, vel recamaturæ, vel in lactando filios alienos, vel in faciendo hospitium cum viro. ita Panor. lib. ij. consil. xxxvj. circa primum, & clarius Bal. Sal. Ang. & alij in l. cùm oportet. C. de bon. quæ liber. Portius instit. ad Tertul. ante fin. Socin. consil. cclix. materia. in fin. Petr. Gerard. not. xcix. inter virum. vbi tamen dicunt, quòd debebit deduci tempus in istis expensum quo subtrahitur à seruitiis mariti, cui obsequi tenetur. tamẽ ex dictis Petr. Girardi colligi potest, ex quo sunt sotij diuinæ & humanæ domus, & ratione societatis contractæ quòd dimidia talium acquisitorum per mulierẽ spectet ad virum. & ita etiam colligi potest ex dictis Alex. lib. j. consi. xxiiij. visis dubiis. in fin. & Ioan. Lup. vbi § chart. xx. j. ver. Barb. lib. j. cons. xxij. scripsit propheta: nõ enim placet. & chart. xxxj. ver. si operatur quintum. & vers. seq. & ibi chart. xxxiij. quid si acquisiuit cum filiis mariti.

¶ Limita septimò quando mulier acquisiuit post adulterium per eam commissum: quia tunc non præsumitur quæsiuisse de bonis viri. ita Bertach. & Ioan. Lup. vbi § sed in contrarium videtur tenere Barbat. in d. tract. de Card. & in contrarium facit ratio Aret. d. cons. xxxj. in fi. ij. col. quòd debemus capere præsumptionem minoris delicti. Stant enim simul, quòd adultera sit, & tamen adulter nihil ei det. Secus tamen si apparet quòd dedit. practicè Pap. in for. lib. quo vxor agit ad dotẽ. gl. tãquam.

¶ Limitat Lupus vbi §. prædictam regulam l. quintus. procedere respectu possessorij: quia in possessorio illud quod possidet vxor, præsumitur vxoris.

¶ Limita nonò vt prædicta procedant respectu pretij quod bene præsumitur de bonis viri: sed quantum ad dominium rerum acquisitarum ex quo emit nomine proprio, illud bene remanebit vxori. Bart. & Iac. Rebuffi in l. & si instrumenta. ad fi. C. de fide instrum lib. x. quem simpliciter sequitur Monferr. in d. l. frater à fratre. Salic. in l. ex pecunia. C. de iur. dot. Bald. in l. si vt proponis post gl. ibi. C. de rei vendicatione. Signor. consi. suo ccxxvj. incip. habens. Est verum quòd obst. videtur text. & ibi doct. in l j. C. si quis alter. vel sibi. Barbat. in d. cap. j. de pecul. cler. col. penult. ver. nota quòd res. & in cap. inquirendum. col. iiij. & seq. eod. tit. vbi dicit, quòd licet instrumentum præfati cantet quòd emit sibi & nomine proprio, nihilominus res empta

empta erit ecclesiæ.& dicit se consuluisse.

¶ Limita decimò quãdo mulier fatetur talia bona fuisse quæsita tempore matrimonij,bene procedit regula: si autem mulier hoc negaret,tunc secus.ita dom. Vitalis in tract. clausularum chart.vj.col.ij.in fin.est in clausula de simulatione. colũ. penult.vbi dicit esse not.

¶ Limita vndecimò quãdo quæstio esset cum extraneo. Alex. lib.vij.consi.cj incip.super primo.num.2. Nescio alibi sic collectam materiam d.l quintus.

24 ¶ Non ob.quintum principale,scilicet ratio Iaſ. †nam tempore antiquo res erat dubitabilior: nam tunc fornicatio nullum peccatũ putabatur apud Paganos:quia Iuppiter esse pium statuit quodcunque iuuaret.vnde quando mos erat, crimen non erat.cap.obiciuntur.xxxij.q iiij. hodie autem licet sit minus peccatum,quàm mendacium. Felin.in cap. cum dilectus.colũ. iii.de accusat.Decius in cap.at si clerici.col. xxiiij. de iud. sentit Luc de Penna in l.mulieres.C. de incol. lib.x.parte, † quia mendacium est contra naturam. Socin. de quo plura Afflictus constitutione,sponte volentibus.circa fin.& inter cæteras pœnas habet,quòd non creditur mendaci,etiam vbi dicit veritatem.Cyn.in l.transigere.col.iij.de pact. Iaſ. in §.item si quis in fraudem.colum.xix. instit. de act. Albert.lib.j. de verbo quid. & de amore Dei lib. j.in rub. de loquela & lingua coërcenda. & mentiri est species furti.Bald.in cap.dudum.el.ij. col.iiij. de elect.sed fornicatio est minimum de capitalibus de adulterio etiam non est ita horrendum: vt dicam ¶.respondendo ad incontinentiam in viij ratione. & in istis vitiis carnis mitius est agendum.Baueria in §.est autem.colum ij.instit.de hæred.instit. Et tamen simplex fornicatio ducit ad inferos: & asserere cõtrarium pertinaciter.esset hæreticum. & propterea quidam theologus fuit detẽtus.Io.de Ana.in cap.qualiter & quãdo.§. ad corrigendos.col.vij.de accusat.Rosariũ j.parte.serm. xxiij. Alberic.in l.cùm quis.col.iij.versi.quomodo autem probetur. C.de natur.lib.Io.Fab.& Ang.instit.de patr.pot. ad fin. princ. Cacialupus in repet.l.si qua illustris.C.ad Orfic.col.xj.dicens, 26 †quòd non solùm omnis coitus,præterquàm cum vxore, est peccatum mortale:& tenere contrarium esset hæreticum: sed etiam osculum libidinosum. Curia Tholosana decis. cccxlvj. vbi in additione.frater Ludouic.de veritate contrit. de luxuria.cap.vj.& cap.seq.dicens,quòd etiam cõsumit facultates & substan

Fornicatio minus peccatũ quàm [illegible]

substantiam.& Cacialup.vbi suprà dicit,quòd est peccatum.& Afflictus constitutione,si quis rapere in iij q.primi not.& constitutione, inconsutilem.vj. colũ.q.v propterea credo falsum quod dicit Decius in l.inuitus nemo cogitur.ff.de reg. iur. ad fin.quòd meretrix in lupanari cogitur vendere.de cuius veritate dicã infrà. Ioan. Montaigne in trac. de bigam j.q.col.xv. & etiã fortè propter osculum libidinosum mulier ita perderet dotem, sicut per adulteriũ.dicã infrà in vij. ratione. post medium.Ideo videDecium in c.pastoralis.de iudic.col.j.facit Io. Andr.in Mercurial. fine culpa.co.vj. dum latè disputat,An liceat hodie tenere cõcubinas.de quo Panor.in c.cùm sit generale.col.xij.de for. compe.Aret.in l.ex ea parte.§.mulier.ff.de verb.obliga.Mart.de Lau.in disput.incip. Augerius.col.vj.vbi concludũt,quòd nõ liceat eas tenere.† Quinimò propter for- 27
nicationem Deus misit diluuium.Genes.c.vj. & Ioseph.de antiquitat.Iudæorum.c.vj. Per. Subert.in vinea Domini in prolog.v.partis.Biblia Aurea c.lxxx.de luxuria.& ceciderunt vna die xxiij.milia propter peccatum fornicationis.c. Guilisarius. §.quòd autem.xxxiij.q.iiij. Et dicit Archiepisc.Flor.in sua historia.ij.parte.titu.xix.c.iiij.§.ix.de proditione Ganelonis, ꝙ Galli cum Rotolando superati fuerunt ab Hispanis, propter peccatum fornicationis. & de perdito amore Caroli Magni ponit Petrarcha epist.iij.Et propter peccatũ Deus mittit ægritudinem,& alia aduersa.Roch.in c.fin.col.iij.ij.not.de cõsuet. & propter peccatum luxuriæ diebus nostris Deus misit ægritudinẽ lepræ,secundum Io.Almenat in tract.de morbo Gallico.c.v.de cautela in euitando morbum Gallicum:qui quantæ sit malitiæ,vltra medicos qui de eo scripserunt, vide librũ superinde in rythmis vulgarib.impressum Romæ, æditũ ab vno patiẽte illum.& tu Galle La creance des verolleux, vbi potallatur Pater noster, & Aue Maria. & experientia docet, quòd Deus non permittit quòd moriantur statim,sed ꝙ langueant, crimen ostendentes ex illa ægritudine, quæ vtplurimum faciem aggreditur & deturpat,vt toti mundo sint fabula,exemplum,& horror, & ab omnibus quasi pestiferi in cibo,potu,& lecto euitentur. vt Viue diu, sed viue miser, iactauit Aesopus. & propterea bene timebat Bergomensis inquiens o ser ne venis pur sui crouſt el faraf bel anda fra amou.Itẽ quandoq; fornicator punietur pro alio scelere quod non commisit,& tamen à Deo permittitur sibi talis pœna inflgi propter forni-

cationem: vt in exemplo illius Regis qui ibat venatum, relato per Puteum de Syndicatu char. lxxxix. col. j. facit c. non solùm. xj. q. iij. vbi dicitur, quòd iudex tamẽ hoc nõ facere debet. per quem. x. patet quòd nõ fuit excusatus ille Papa, si sic est, qui fecit venire illum cardinalem diuitem: dicens quòd merebatur mortem, quia vitiosus: sed pro minori scandalo & dedecore sic cum punire iussit, quamuis etiam ex alia causa nõ posset excusari, cùm ob auaritiam ampli spolij consequendi, item & cũ proditione Papæ. propterea male finiuit dies suos, quia per ea quæ peccauerit homo, per hæc & punietur, vt dicã infrà. licet à tali vitio scientia scripturarum nos liberet. c. nunquam. de consecr. dist. v. Et in vno peccãs, omnium factus est reus. c. defleat. de reg. iur. l pen. C. ad Syllan. iuncta. l. Cassius. ff. de senat. Portius instit. de Attil. tut. col. iij. Barbat. lib. ij. cõs. xxxvj. sapienter. col. ix. & lib. iiij. consil. xlv. illud. col. v. & vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit, vt dixi. ¶ Non obstat sex-
28 tum: † scilicet fatuitas mulierum: quia etiã reperiuntur plures mariti stulti, quorum facultates laberentur, nisi esset prudentia mulieris suæ. & de Theodora vxore Iustiniani Imperatoris dicit Blõdus lib. iij. deca. j. tegebat autem multum ipsius regis ineptias virtus reginæ omnia administrantis, vide in legenda presbyteri Ianuarij. & sic succedit quòd in defectum sapientis stultus ascendit cathedram. Campez. in tract. de dote. v. parte q. iij præterea tãtum sapere nocet. quo enim quis versutior & callidior, hoc inuisior & suspectior. Cic. de Offic. chart. lxxxij. Item, nónne adsunt mulieres quàm plurimæ prudẽtissimæ & doctissimæ: vt in pluribus locis, præsertim Freg. in Valeriana lib. viij. cap. iij. frater Iacob. Mag. in Sophologio. Sapien. lib. j. c. iij. vbi quomodo fœminæ quondam artes inuenerunt. Et aliquas ex eis liberasse patriã, & fecisse ea quæ viri fecisse nequissent Biblia Aurea c. xviij. de sapiẽtia mulierum. & c. lij. de fortitudine mulierum. pulchrè Ioan. Lupus de donat. inter vir. & vxo. char xxv. col. iiij. Phantinus de tradotio in trãstulo dominarum, char fi. vers. tu dici che le done. pulchrè Nicol. Boërij in tracta. de seditiosis char. xxix. vbi plures enumerat. & ab eis consilium est exquirendum: vt in authen. vt iudic. sine quoquo suffra. § cognitio. versic sed neq; sufficiemus. vbi gloss. in ver. coniugem. allegat Catonem. Barb. in clem. j. col. iij. de elect. est num. lv. facit Paris de Syndicatu. charta ix. col. ij. Iasin l. j. col. iij. ff. de leg. vbi allegat Ioan. Andr. didicisse ab vxore sua quòd

quòd pulchra nomina debent imponi liberis, etiam si deberẽt emi auro. latè Felin. in proœmio Gregoriano. dicam infrà agendo de Guelfis & Gebellinis. Eusebius de Euangelica præpar. lib. xj. cap. iiij. hinc Platinus, de Garlasco correptus fuit ab eius ancilla de suo districho per eum edito in laudem cõiugij ducis Mediolani, quod potius esset in dedecus, quàm decus. dicebat enim, Pelleos & Thetidis veteres mittẽtur Achiui Nobile coniugium, nos Ludouice tuum. Et ancilla inquit: Quid turpius mulieri obiici potest, quàm pelle, osse, & thete: potuisset allegare quòd nomina debent esse consonantia rebus. §. est & aliud. instit. de donat. & Philosophus iiij. Ethic. quem refert Barbat. in c. Raynutius col. lxxiiij. de testam. & in c. significantibus. de lib. num. liiij. allegat iiij. Metaphysicæ. & lib. j. consil. j. col. viij facit Panorm. in c. j. ij. nota. de conuers. infid. Decius consil. xxxij. col. ij. Scrutinium char. lxxviij. Et Proba Centona, quæ sciuit ex carminibus Virgilij eruere vitam Christi. de qua meminit Hieron. in proœm. Bibliæ. Card. in Cle. si dominum. col. penul. de reliq. & ven. sanct. imò est sagacior viro. gl. si in l. si à sponso. C. de don. ante nupt. in l. ij. C. de his qui ven.
29 ęta. impetr. Ioan. Montaigne in tract. de bigam. j. q. colum. xx. & seq. † Et prudentia mulieris multum solet mederi vitiis maritorum. & Vbertinus super epist. Cicer. xxv. incip. non potuit. Et propter mulierem bonam saluatus est homo malus. j. ad Corinth. vij. c. quod aut in fin. xxvij. q. j. habetur in legenda sanctæ Ceciliæ. & in Chronica Ianuæ scripta. parte xj. in qua adducuntur sex mulieres quæ hoc fecerunt. Biblia Aurea c. lxxxiij. de matrimonio. colũ. vj. & Florentiæ ante palatium adest statura cupri Iudith obtruncantis Holofernem, in exemplum defendentis patriam. Plures etiam enumerat Viualdus in Opere regali. chart liiij sub rubr. virginis nobilissimæ. Antonius in peregrino. lib. ij. c. xxiiij. de puella Franciæ. Gilbertus in quæstionibus post Philosophum ij. Oeconom. chart. iij. & quæ dicam infrà respondendo ad nonum. Et in periculis subitaneis, mulierum, quàm virorum est promptius ingenium. vt Aeneas in dicto tract. de duobus amantibus. charta v. Et in chantate diuina nihil differt a masculo. Paulus de Citad. in tract. de iurepatr. iij. parte. quæst. iij. est chart. vj. Si enim postea non habent discursum, istud est defectu naturæ: quia habent craneum capitis diuersum à craneo viri, & non habent tot suturas, prout habent viri. secundum Aristotel. de natur. anim.

lib.j.cap.vij. Conciliator differentia xxxix. verſic. propter ſecundum.& verſi. propter tertium. ante fin.Iacob.de Forliuio in ij regni.quæſt.xiij col.ij.qui dicit, quòd propterea ſint ſtolidiores & de partibus capitis, pulchrè ponit Ioan. de Lig. in tract de cenſura eccleſiaſtica in iij.char.Felin. in c.ſignificaſti. el.ij.col.iiij de homic.& quot oſſa in capite.frater Ludouic.in tracta. de Veritate contrit. charta xxxviij. Et locus ab authoritate hominis eſt in capite: quia cerebrum eſt membrum diuinum,in quo eſt ſenſus & intellectus, ſecũdum Ariſto.quem refert Bald.in cap.ad hoc col.iij. de pac.iur.fir.Ioan. Montaigne in tract.de regio conſiſtorio. char.vj. licet Barbat. in cap. imperatorum.col.vij de iur.cal.dicant Theologos dicere, & imò intellectus eſt in corde. & in cap. cũ in cauſ.colũ.xiiij.de iur.cal.dicit quòd ſunt phyſici qui hoc dicũt.Ad prædicta vide latè bellum Medicinale per d.Symphorianum Põcherij ad ſimilitudinem belli grammaticalis, vbi dicit cerebrũ viciſſe. facit l.cum in diuerſis. ff. de relig. & ſumpt. fun.vbi probatur quòd vbi caput ibi totum.de quo Alexand.in l.iij.col.fin.ff.de acquir.poſſeſ. Iaſ.in l.imperium.in princ.col.iij.ff.de iur. om. iudic.Bal.in cap.j.§. ad hoc.col.ij. de iur.fiſ.Felin.in cap.ſi diligenti. de præſcript. Præp.in cap. baptizari.j. diſtinct. Bon.in tract.de nobilitate.ij.parte.in fin.iij.col. Feder conſi.j.colũ.ii. c.li.col.iii.Cepol.conſil.xix.& conſil.xxxij.col.vii. Barba.lib.i. conſil.i.col.xix. & col.xliii.& conſil.iiii.col.iiii.& cõſil. xli.col. vi. Curia Tholoſ.quæſt. ccxxvii. quidam clerici. col.ii frater Sylueſter contra Lutherum.charta cxxxvii.Vnde vitium naturale non eſt aſcribendum, niſi naturæ. l. fluminũ §.vitium.ff. de damn.infect.gloſſ. & Barto.in l.ii. §.ſed ſi non propter.ff.ſi quis caut.& dicebant Chilon.& Cato,Noli irridere infelicem. De his quæ inſunt nobis à natura,nec laudamur, nec vituperamur,ſecundum Philoſophum. quem refert Felin.in cap.dudum colum.vi.de præſump. Ioannes Fab. in rub.inſti in verbo,Iuſtinianus.Iodoc.in tractatu de nobilitate capit.iii.Mulieres enim de his plus dolent,quàm viri: quoniam propterea multa mala patiuntur pariter & incommoda, vt quotidie videmus.hinc dicit Morus in repetit.lib.ii eſt charta xxv. quòd irridere deformem, aut mutilum, turpe eſt nõ ei qui ridetur, ſed irriſori. vnde Philoſophus tertio Ethicorum, de his quæ inuoluntariè facimus,neq; laudamur, neq; vituperamur.propterea dicit Baldus in l. penultima. iii. not. C.de legit. hæred. quòd

quòd generare fœminas ſi vitium eſt,vitium eſt generantis:id eſt patris. Item mulieres non conuerſantur, nõ vagantur, non peregrinantur. capit. mulieres de iudic.libr. vj.Præpoſ.in cap. donatio. §. ſanè. colum. j. de donat. inter virum & vxorem.l. qui filium. cum gloſſ.iij. ff.vbi pupil.educ. deb.quæ omnia faciunt virum magis cautum & prudentiorem: nec incedunt ad ſtudia literaria vt viri faciunt: & propterea inermes non poſſunt reſiſtere inimicis, id eſt viris obloquentibus.gloſſ. in cap. nulli ij.quæſt.ij. ſi enim ſtuderent bene eſſent cautæ, vt dixi.& illa quæ fecit ſe Papam Ioã. ſeptimum,vt Hadrianus in quodlibetis.quæſtio.xj.litera d. vnde conſideratis conſiderandis talis fatuitas illis non eſt aſcribenda: ſed naturæ.& viris qui nolunt pati quòd diſcant. Si enim viris ſunt robuſtiores, non eſt mulieribus aſcribendum: quia vires corporis, ſunt donum Dei. capit.nolit. xxiij.q.j.licet mulier tolleret grauiora vulnera viro: gloſſ. in l. nihil intereſt.ff de adulter. nihilominus eſt melior viro. Roſarium Buſti. libro ij. ſerm. xv. litera I. vbi dicit, † quòd propterea eſt maioris pietatis & cõpaſsionis quàm vir. ſecundum Philoſophum viij. de Animalibus. facit Biblia Aurea. capit.cvj. de pietate mulierum: & ideo plures vadunt in paradiſum, quàm viri.& ſic euenit illud Auguſtini, Idiotæ cœlos rapiunt: nos cum ſcientiis noſtris ad inferna demergimur. refert Iodocus de nobilit. capit. vij. & minus timent frigus & calores, quàm viri.Aegid de regim. principum. libr. ij. parte ij. capit. xiij. Præterea nónne ſuprà in viij. ampliat. damnabant mulierem doctam? qualem ergo volunt,ſi nolunt neque doctam,neque fatuam:niſi reſpondeas vt corniam.in prouerb. Futuro caret. in primis verbis. vel, vt dixi ſuprà circa ſi. ſeptimæ ampliationis, quòd volunt mediocrem: quia virtus conſiſtit in mediocritate, ſecundum Pontanũ in tract.de prudentia.& Senec. ad Lucillum.& Philoſophum ij. Ethic.tracta. iij.capit.ij.& §.cum ex aliena. inſtit. de rerum diuiſ. hinc dicitur, Medium tenuere beati. &, medio tutiſsimus ibis.gloſſ.in ver.medium.in authen.de conſulib.de conſuet.tut.cap.ex parte.Barbat.libro primo.conſil. lxvj. col. fin.& in c.j. colum.xij. de probat. in cap.quærenti. colum.ij.de offic.delega.in proœmio clemen. in charta xiiij. nume. xlv. hinc Horatius: Virtus eſt medium vitiorũ vtrinque redactum. Hoſtiẽ.in Summa de tempo.ordin.§.& cui.colum.ix.& nullum extremum laudabile. ſecundum Philoſophum. quem refert Cepol.in ſerui. vtb.c.

lix. de refectione col.ij. Petrarcha epist. cj summe Codrus latè
31 serm. xij. incip. magna. vbi char. vij. dicit, †quòd fœminę licet
medium in promptu habeant, dicit char. ix. quòd voluāt totū
omisso loco de medio. latè quòd in eo cōsistat virtus. Idē Co-
drus serm. xiiij. frater Lud. de veritate contrit. lib. ij. cap. iiij. &
lib. iij. cap. iiij & chart. xxij. hinc Christus semper elegit me-
dium, secundū fratrem Lud. vbi suprà & Ioan. Bagnionum in
tract. de potestate dominorum. facit Vdalricus in l. ij. ff. de o-
rig. iur. col. lxvj. Barbat. in c. quærenti iij. not. de offic. deleg.
vbi allegat Philosophum, quòd difficile est medium attingere.
& in c. ex parte. col. ii. de consuetud. vbi inter auaritiā & pro-
digalitatem media est liberalitas. Præterea, nónne & fatui cir-
ca aliqua habent ingenium valde acutum? prout ille qui con-
cordauit litem inter hospitatum & hospitem: cui fecit solui ad
sonitum vnius turonensis, postquam ipse etiam cœnauerat ad
odorem assati. hinc Doct. inferunt, quòd si furiosus testatur sa-
pienter, prout quilibet sanæ mentis, valet testamentum. Ang.
in testamento. in verbo, sanus mente. in §. præterea testamen-
tum. instit. quib. non est permiss. fac. testamentum. vbi Bauc-
rius in §. item furioso. col. viii. Iaso. in l. furiosum. C. qui test. fac
pos. Perusin. in rubr. de testam. lib. vi. col. v. Roch. in c. fi. de con-
suet. not. vi. Barbat. in cap. ad nostram. col. ii. de consuet. & lib.
i. consil. lviii. colum. ii. Socin. lib. iii. consil. xxviii. aliàs consulū.
numero xi. Corset. singu. cccclxix. tu habes. Vital. in tract. clau-
sularum, charta. iii. col. i. licet aliàs testari non posset. vt in lo-
cis prædictis. Et Bolog. in Theodosiana, in verb. in vltionem.
est char. lv. Pyrrhus in l. in negotiis. ff. de reg. iur. vbi cui incum
bat onus probandi furorem. de quo in materia criminali. Io.
de Villemati in repetitione l. diuus. ff. de sic. num. cx. pro qui-
bus Fulg. consil. ccxii. quædam mulier. vbi in fine refert de co
cui ob ægritudinem mentula excreuerat ad magnitudinem
brachii, de qua in præsentia personarum pulsabat super ventre
tanquam super tympano, subridens, & clamabat: Qui non po-
test ingrauidare vxorem suam, veniat ad me. facit ad prædicta
quod dicit Platina de falso & vero bono. libro primo. charta
iii. quòd videmus pueros, videmus insanos sententias præcla-
ras nonnunquam efferre. facit Aristot. parte xxx. proble. i. fa-
cit Rosarium Busti. ii. parte. serm. xxix. litera o. dicēs, quod co-
ram duce Mediolani Bastianus histrio determinauit quæstio-
nem de præcedentia Legistarum & Medicorum, scilicet q̄ la-

tro

tro præcederet carnificem. Et inquit Philosophus, quem refert
Mattheus Bosius epistola vj. incip. biennio. charta fin. quòd
ingeniis maximis admista est sæpe dementia. & scientia infa-
tuat. Rosarium libro secundo. serm xxix. litera a. & multæ li-
teræ ad insaniam conuertuntur, & multi ob scientiam facti
sunt stulti. Lucas de Penna in l. omnes. col. xij. C. de decur. lib.
x. hinc Vagnonus, Infatuat sciolos littera sola suos. plura per
discursum tradit Erasmus in Moria. facit disceptatio illius fa-
tui, de qua glo. in l. ij. in verb. constitui. ff. de orig. iur. vbi Bud.
sed Campanus in oratione in principio studij Pis. dicit esse fa-
bulam. prout & Igneus in disputatione, an rex Franciæ reco-
gnoscat imperatorem. col. ij.

¶† Non obstat septimum de inconstantia mulierum: quia va- 32
riatio est proprium humanæ naturæ. Et omnis noster status
sub perpetuo motu consistit. §. vt autem lex. in primis verbis.
in authent. de non alien. Et etiam viri inconstantes sunt: vt la-
tè Philelphus in locis allegatis in contrario, vbi loquitur de
Genuensibus. Papa Pius epistola xlij. archiepiscopo Ianuæ. Bi-
blia aurea capitulo cvj. de perseuerantia: præterea dici po-
test quòd hoc est propter vtilitatem liberi arbitrij. Corset. de
pot. regia. in materia de minimis. versic. xxx. vel quòd est defe-
ctus naturæ. suprà Aegidius de regim. princip. libro ij. parte
j. cap. clxxxj. in fin. & sapiētis est mutare consilium. l. nonnun-
quam. vbi gloss. ff. de collat. bon. Paul. de Citad. in tract. de iu-
re part. parte xiij. in tertia differentia. Et propterea excusan-
tur Doct. aliquando facientes varia & contraria consilia. de
quo Iason. in l. li ex toto. § fi. col. fin. de leg. j. faciunt quæ suprà
dixi in fin. iij. ampliationis, & dicam infrà loquendo de autho-
ritate Bald. & eius volubilitate. Cyn. in l. j. C. per quas perso.
nob. acquir. Albertanus de consiliis dandis. libro primo rubr.
quando consilium mutari possit. imò talis inconstantia pro-
dest: quia videmus incontinentes mutare eorum naturam, &
fieri pudicas. Bart. in l. naturaliter. §. apium ff. de acquir. rerum
dom. imò postea correctæ quandoq; sunt fideliores. c. fideliores.
l. dist. Paul. in c. at si clerici. § j. in fi. de iudic. & ibi Mod. Rom.
sing. dccxxiij. ponē casum quem refert Roch in tractatu de iu-
re patron. super verbo, oratorium. iij. q. Ioan. Montolonius in
Promptuario Iuris. in verb. de piscere. col. ij. faciunt quæ dicit
Petrarch. dialog. cxliij. quem referam in seq. solutione.

¶† Non obst. octauum de incontinentia: quia illud, Casta est 33

quam nemo rogauit.est derisoriè dictū:& Hadrianus Papa in Quodlibetis.q.x.col.antepenult.aliter respondet Codrus sermo.iiij.char.iiij. numerando castas.quid si inspiciamus Amazones?quid si descriptas in catologo sanctorum ? Et ibi etiam vide,& cogita etiam ab initio mundi vsq; ad nunc, si inuenies tot masculos virgines. de pluribus loquor, sicut erant in illa societate sanctæ Vrsulæ duntaxat:& credo quòd non:quia viri sunt incontinentissimi,non solùm laici,sed & qui castitatem Deo vouerunt. de quibus Numbertus in sacrilegio chart.v.§. de incontinentia in tractatu.de fide concubinarum erga sacerdotes. & quicquid gloss. dicat in l. palàm. §.quæ in adulterio. ff.de ritu nupt. & Paul de Castr.in l.ex facto.§.si quis rogatus. ante fin. vbi quod est maius dedecus mulieri habere bastardos,quàm viro.cur hoc vitiū acrius in mulieribus quàm viris? cum non debeant iudicari ad imparia.c.gaudemus §.quia verò.de diuor. cap. nemo.xxxij.quæst.iiij.sed, Dat veniam corruis , vexat censura columbas.Barbat.in rubr.de succes.col.fin. & tamen plus directè & per se in talibus peccant viri quàm fœminæ. vt frater Lud. in tract. de Veritate contrit. in vj præcepto legis diuinæ. circa fin. vnde in istis delictis carnis mitius est agendum. Bauerius in §. est autem. col.ij.instit.de hæred. instit.licet delictum sit atrox,præsertim in ecclesiasticis. Humbertus in sacrilegio. char. vj. §.de incontinentia. præterea respondeo quòd imò ducere meretricem prodest ad remissionē peccatorum. Paulin.in tract. de visitatione. quæst.viij.ij. partis col.xiij. est chart.lxviii. Ioann. Lup. in repet.cap.per vestras. de donat.inter vir. & vxorem chart. lxxvii.verſic.ad matrimonium. per text.in capitulo, inter opera. de sponsal. cum concord. Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris, in verb. filius.col.vj. & Matthæi xxi.publicani & meretrices præcedēt vos in regno cœlorum. Claudius super Lucam capitulo iii. est chart.clxvii. & patet in beata Maria Magdalena,de qua Barb. in cap. nullus. col.xiiij. de foro compet.& pulchri vers.Petrarchæ incip. Dulcis amica Dei &c. quos quidem peruersores in vanas cantilenas immiscuerunt, & dicunt, Dulcis amica mei &c.Item in Dauid,& beato Petro,de quibus Bald.in cap.cum te.ad fin.de re iudic.& dicit Paris de Puteo in tract.de sindicatu. in verb.pœna.col.ii. quòd text.in d.c. inter opera. facit pro consuetudine Hispaniæ, vbi si ille qui ducitur ad furcam vult ducere in vxorem vnam meretricem de lupanari, sibi indulgeretur.

de ducente scortum in vxorem

geretur.idem practica Masuerij in rubr. de pœn.col.viij.versi. item in aliquibus partibus,licet secus de iure communi.l.commissum. C. de adulter. cū similibus. vt in illa practica pro illa consuetud.facit, quia idem indulgemus Iudæo volenti se baptizare.Hadrianus Papa noster in Quodlibetis quæstione decima.litera k.Item capiens scienter meretricem, habet saltem hoc boni, quod non decipitur.quia scit eam sic esse:quod non semper contingit alijs. item in coitu vtuntur arte quam vsu didicerunt, & maiorem præbent viro delectationem. vt apud Ouidium Sapho Phaoni: Tunc te plus solito lasciuia nostra iuuabat: Crebráq; mobilitas aptáque verba ioco.idem Ouidius plura circa fin. iij.de Arte amandi. Hinc illa lupa dicebat non esse coitum, quàm in lupanari,neque potum quàm in taberna.plura prò & contrà meretrices ponit Stephanus Niger in tractatu de Græco in Latinum traducto à Musonio, de nimia obsoniorum appetentia. post medium. vidi Romæ in capella ecclesiæ sancti Gregorij sepulchrum impiæ meretricis pulchrum & honorificum, etiam pro vna regina,cui hoc erat epitaphium:Impia Cognata Romana,quæ digna tanto nomine,quæ raræ inter homines formæ specimen dedit, vixit annos xxvj. dies duodecim. obiit M.dxj. die decima quinta Augusti, in cuius tamen dedecus impressum fuit vnum capitulū vulgare incip .O mondo cieco. Et vt paulò suprà dixi, plures sunt castissimæ. & sic succedit illud Ouidij.ij. de Arte, Parcite paucarum diffundere crimen in omnes. & dicit Sidonius lib. vij.epist.ix. seu concione.col.prima.quòd est quædam vis malis moribus, vt innocentiam multitudinis deuenustent scelera paucorum: cùm tamen è diuerso bonorū raritas flagitia multorum nequeat excusare:& si vis videre quot castas celebrent scriptores, recurre ad triumphum Castitatis Petrarchæ.legendarium sanctorum, & tractatum de mulieribus claris.Antero ta Freg. char. xxij. qui latius in sua Valeriana lib. vj.c.j.de pudicitia. & cap.vij.de vxor.fid. erga mari. Philotheus Achilinus in procem. sui Viridarij. chart. ij. frater Iacob. in Sophologio Sapien. lib. x.cap. ix.quomodo coniuges debent conniuere in amicitia.& cap.seq & cap.xvij.de mulieribus.& cap fin.de viduis. Hierony. cōtra Iouinianū lib.j.c.xxvj incip satis abūdè. & cap.seq. & in ij. parte tract.ij.epist.xl.in expositione Psalmi, Eructauit cor meum verbum bonū. Quintus Curtius epistola directa Aleti reginæ. iij. incip. Corinthij. Franciscus Bar-

barus de re vxoria lib.ij. cap. vj. de coitus ratione. ad fin. Gilbertus super Aristot. in Oeconomicis. lib.ii. cap.i. & ii. & alibi sæpe in Chronicis: ex quorum dictis & aliorum scribentiũ apparet, plures mulieres castas fuisse, quàm viros. licet viri deberet esse fortiores ad resistendum luxuriæ, quàm mulieres: quia eam intra fines debitos carcerare philosophicum est. non mutiebre. dixi in contrario in quarta ratione xii. inconuenientis, maximè in iuuenibus. Alber. in l. auxilium. §. i. ff. de minor. Et licet in mulieribus maior castitas, quàm in viris requiratur. glo. in l. palàm §. quæ in adulterio. ff. de rit. nupt. Ias. in l. in arenam. colum. fin. C. de inoffic. testam. Paul. de Cast. in l. ex facto. §. i. ante fi. ff. ad treb. Bauerius in § est autem. col. ii. instit. de hæred. instit. latè Ioann. Montaigne in tractatu de bigam. vi. q. colum. iiii. vbi assignat rationem. naturaliter tamen sunt calidiores, viris secundum Philosophum v. de Animalibus: dum loquitur de muliere & de equa, dicẽs, quòd nulla fœmina post impregnationem̃ appetit coitum præter istas. Macrob. vii. Saturnalium, & in i. in cap. xi. in fin. dicit. quòd mulier respondit bestias sic abstinere, quia bestiæ sunt. & Philosophus vbi suprà lib. xv. dicit, quòd mulier super omnes fœminas diligit coitum valde. & Ioann. de Platea instit. de nupt. secundo not. dicit eas esse calidiores viris, † & maiorem capiunt delectationem in coitu, quàm viri. Aristot. parte iiii. problem. xv. & dicit Bal. in rubr. de cohab. cler & mul. quòd mulier appetit virum, sicut magnes ferrum, & materia appetit formam. Guilielmus Monferrat. in tractatu de successione regum. char. xi. numero vj per l. si conuenerit. §. si quis cauerit. ff. de pig. act. & Deus voluit q̃ esset amicabilis & flexibilis naturæ, vt magis cooperaretur generationi. Et quod dicit Ioannes Montaigne in oppositum, vbi suprà, procedit non ex natura, sed quia viri habent maiorem libertatem peccandi, quàm fœminæ. omitto iudicium Tiresiæ, de quo Ouid. iij. Metamor. Ioannes Pyrrhus in l. infamia. de decurionib. libro x. nec est fabulosum fœminam mutari in virum. secundum Gellium libro ix. capitu. iiii. quam rationem ponit Platina contra amores. charta penult. Item, vt experiẽtia docet, videmus eas quãdoq; suffocari à matrice: licet per coitum liberari possent. Vnde tanto laudabiliores quãto sunt cõtinentes, quãto sunt sexu debiliores & luxuriosiores viris. Freg. in Valeria. lib. iiii. de abstinentia atq; continẽtia, dum loquitur de Minima Milesia & seq. vnde Propertius

Maior castitas in mulieribus.

Mulier luxuriosior.

tius dicebat: Obiicitur totiens à te mihi nostra libido. Crede mihi vobis imperat ista magis. & suadet Thucydides. libr. ij. ingens est non ingenti vobis gloriæ nõ esse vos sexu vestro informiores. hoc est pudicas esse, cuius rei decus & dedecus nimiũ cadit in viros. Item, Virtus in infirmitate perficitur. Apostolus, quem retuli in princ. Etenim circa difficilia cõsistit virtus. secundum Arist. ij. Ethic. quem refert Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. in primis verbis. Cicer. in j. Officiorum, quem refert Erasm. ij. parte Prouerb. xij. difficilia, quia pulchra Aegidius de regimine princip. lib. j. parte ij. c. xvij. Propterea quò difficilius, eò præclarius, vt inquit Cicero, quem refert Aeneas Syluius. epist. xciij. pauci dies. Petrarcha de remed. vtriusque fortunæ. lib. ij. dialog. ccvj. de senect. circa fin. Zach. in serm. concil. Pisani chart. penult. Bald. in suo prologo ante lect. Decretalium, qui allegat Senecam.

Quò difficilius, eò præclarius.

35 ¶ † Secundò respondeo, licet Io. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xlvij. col. fin. dicat, quòd adulterium est adeò detestandum, quòd nulla causa iustificari potest: quòd incontinentia mulebris non est adeò peruersa, quia etiam quandoq; habeat aliquid boni. de pœnit. dist. iij. cap. quid ergo. & vitia sunt vicina virtutibus. Anch. in disp. antiquis temporibus. col. iij. ante medium. Ouid. in ij. de Arte. Et lateat vitiũ proximita te boni. & in j. de Remedio, Et mala sunt vicina bonis &c. inquit Petrarcha. lib. ij. de remedio vtriusque fortunæ. dialog. cxliij. de vxore impudica. † Nam mulieres reddit humiliores, secundum eum qui dicit quòd pudicitia intũgnis imperiosas reddit mulieres: nihil metuit, quæ sibi non est conscia. Læsa enim conscientia, fœmineum premit animi tumorem. Et sæpe obsequentior in reliquis viro est quæ se meminit impudicam. Et ibi commemorat plures non solùm imperatrices & reginas, verùm & sponsas dolorum impudicas. prout & Anteros Fregosij. chart. xiiij.

36 Impudicitia reddit mulieres humiliores.

37 ¶ † Tertiò respondeo, quòd licet aliquæ reperiantur incontinentes, propter pisces malos non rumpimus retia. c. quisquis. xxiiij. q. j. & qui obseruaret ventum, nunquam seminaret: & qui obseruat nubes, nunquam metit. Ecclesiast. xj. imò & si per fragilitatem quandoq; ceciderit, nõ est in totum damnanda si pœniteat: quia per vnum ictum non debet cadere vna arbor. Lancel. in l. j. §. fin. ff. si quis ius dic. non obtemp. Roch in cap. fin. ij. col. de consuet. qui allegat Panor. in cap. nisi. ij. not.

Per vnum cadit arbor

ff. de

ff.de offic.deleg.Humanũ enim est peccare,sed angelicũ emẽdare.l Papinianus. §. meminisse ff. de inoffic. test. quia sanctitas l.distin.l.imperialis.post princip.C. de nup. & dicit Bald.in cap. cum te. ad fin. de re iud. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quòd Petrus,qui CHRISTVM negãdo deieranit pœnitendo meliorem famam recuperauit. & licet filia peccet in corpus suum,& propterea possit exhæredari:secus tamen si se correxit.Ias.in l.ius autem col.iiij.ff.de iust.& iur.imò potea correctæ sunt fideliores:vt ꝛ. proximè dixi,respondendo ad septimum de inconstantia. Et si dicas quòd raræ sint mulieres bonæ & cõtinentes,adeò quòd de eis non esset necesse legem condere.gl.in l.nam ad ea.ff.de legib.respondeo, quòd quo rariores eò pretiosiores.xciij.dist.cap legimus col.fin.Cicero de Amicitia,& quidẽ omnia præclara rara, fuit dictum Xysti Pythagorici.Matthæus Bosius epist.xvij. quoniam Merlinus lib. iiij.Macaronices.circa fin.dicens,Quo plus sunt raræ,plus earum gloria maior.Sidonius lib.vij.epist.ij.incip. Oneras.circa medium.vbi dicit, quòd pudicitiam præ cæteris,& sobrietatẽ sectari,tam laudandũ est in iuuentute, quàm rarum facit Plato,quem refert Io.Picus Mirandula contra Astrologos.lib.xij. cap.ij.ad fin.quòd in ea gente quæ plurimum mala est, si quis bonus nascatur,eum esse quàm optimum.facit.quia si prauus vult aliquod bonum facere , nemo melius.vt de origine idem Mirandula in Apologia.q.v.chart.iiij.& Gell. lib.ij. c. vj. nonnulli.dicit quòd nemo est tam feris moribus, quin aliquando dicat aut faciat quòd laudari queat. sufficit quòd reperiantur aliquæ bonæ:quia propter raritatem non possumus nos excusare.cap.fin. de magistris.

38 ¶ † Quartò respondeo,quòd si rectè inspiciamus incontinentiam mulierũ,non illis est ascribenda,sed viris , rationibus infrà scriptis:& vadunt per illos decem gradus quos refert Io. Montolonius in suo Promptuario Iuris in verb. Ezechias. & sunt adeò pertinaces & fastidiosi cum tot precibus mariúmq; & montium promissionibus.vt Polyd.prouerb. clxxxiij. Eras. j.parte.prouerb.dcccxxij.Bauer.in §.planè ad fin.instit. de testam.milit. tótque blanditias quæ plus ventrem inflant, quàm dira venena nocent:quas solent adducere,quòd mulieres faciliter propter earum imbecillitatem corrumpi possunt. gl.in §. testes autem. vbi Bauerius col.v.instit.de testib.& est de facili decipi blãditiis vel minis.Pãtaleo in repet.l.ij.C.de rescin.vẽd. col.

col.liiij.Iason in l.ex facto.col.ij.ff.de vulg.& pupil. Rosarium Busti.j.parte.serm.xxiij litera y. quia per dulces sermones & benedictiones seducimus corda innocentum.Esaiæ v.Hadrianus Papa noster in Quodlibetis q.ij.col penul.lib. eorum rete trahunt.id de Anania.in cap.j.de adulter.facit l.iij. si quis volentem.ff.de lib.hom.exhib.Decius in l.nemo fraudare.ff. de regul.iuris.facit l.j.§.ij. ibi persuadere.ff. de ser. corrup. † vbi 39 nimia persuasio qua quis ad aliquid inducitur, habetur loco compulsionis.Paul.de Cast.ij.vol.consil.clxxiiij. incip. contra superius.colum.j.Barbat.lib.ij.consil. vlt.colũ iij. Isernia in §. contrahentium.el.ij.col.iiij.quæ sint regalia.Sícque volens facta quod nolens velle coacta. gl.in l.si mulier.§.pen. ff. quod metus causa.& mẽs dolosa cognoscitur ex præfationibus,suasionibus , & monitionibus. Felin. in cap. si autem de rescript. col.j & de malo homine nõ potest præsumi nisi malũ. Claud. in repet.l.vt vim.col.xxix.de iustit.& iure. facit , quia donatio facta vxori ad eius longas preces,non confirmatur morte.Ias. in l.j.§.si vir.ij.not.ff.de acquir.possess. Lud. Tessera in l.si inter virum.ff.de reb.dub.col.ij. facit , quia licet per industriam liceat aliquid consequi.gl.in §.item sacramenta. in ver.sponte.de pace Constan. non tamen propterea licet vxori blandis verbis prouocare virum ad reuocandum testamentũ in alium factum,& se instituendum.Ias.in d.l.dedi.la j.§.fi. col. penult. ff.de cond.causa data.in l.fin.C.si quis aliq.test. prohib. Corsetus sing.cxxxvij.incip.ego induxi. † preces enim & pretium 40 æquiparantur:quia magno pretio emit qui precatur.Apuleius lib.ij.Florid.char.ij.Senec.epist.xlvij.incip.libenter. Aegidius de regim.princ.lib.j parte.ij. c. xxiij. Cornazanus in procem. suorum prouerb.circa fi.Erasm.j.parte Prouerb.ccxviij.Emere malo,quàm rogare.Et Aesopus, Emptum lõga prece fortè magistrum.Refert Barbat.in cap.cùm dilecta colũ xv. de rescrip.Vnde,Gratius est donum quod venit ante preces. glo.in cap.& si quotiens.in ver.non petenti.de simon.Hinc dicimus, quòd qui ad longas preces obtinet beneficium , committit simoniã.Bart.in l.Barbarius.ff.de offic.præt. colũ.ij. de quæst. tamen dic vt per gl. & Doct.in c.tuam.de ætate & qualit.Cardin in cap.Moyses.in fin.viij.q.in cap.ordinationes.colũ iiij j. q.j.Hadrianum Papam nostrum in Quodlibetis.q.ix.litera l. la ij.& chart.lxxxvij.Steph.Maleretum,quem j.referam.char. xlij. & prædicta fortius procedunt in precibus superiorũ quæ dicun

dicuntur armatæ, vt ibi Hadr. q ix. cap. quo ad secũdum litter o. est chart. lxxxviij. latè Stephanus Malereti in tract de elect. circa chart. x. col. ij. & chart. xlij. col. iiij. & pluribus chart. seq, & d. col. iiij. dicit quòd petẽs vxorẽ ad preces regis, debet deportari. C. si nupt. ex referip. l. j. facit Vanquel. in Breuiario elc. de test cap. j. conclus. vj. cap. rogo. vbi Card. x. q. iij in cap. ordinationes. col. iiij & seq. j. & marti importunæ preces sunt vxori loco minarũ. Iaſ. in §. quadrupli. num. 66. instit. de act. propterea leges Athenienſium plus puniebant stuprãtem per persuasiones & blanditias, quàm per vim: ea ratione, quia inferẽs vim, à coacta odio habetur: qui per blanditias, ita illius animũ vitiat, vt obsequẽtiores sibi sint, quàm maritis. refert Lysias in oratione defensoria. de neceſ. adulteri. incip. plurimi. char. iij. bene facit Stephanus Maleretus vbi §. probãs quòd blanditiæ vel preces inducunt iustũ metum. hinc Bald. in procem. ſiorũ. ij. lect. in § illud verò. quòd sapientia sine eloquentia prodeſt parum: ſed eloquentia sine sapientia multũ nocet. † Item pretio corrumpens dicitur vim inferre. Cacialup. in l. j. C. de ſumma Trin. colũ. xxx. in l. si qua illustris. C. ad Orſician. col. viij. Petr. de Rauenna. in alphabeto iur. circa fi. in q. incip. Prophetа. col. vj. & ita merentur pœnam capitis, secũdum eum, prout violãtes. Ang. in Maleficiis l. chay adulterato. quod videtur dum Aſſicto in constitutione, lenas. & in constitutione, si quis rapere j. not. q. j. & iij. dicuntur enim tunc amatores pugnare argẽteis hastis. Eraſm. ij. parte Prouerbiorũ. dxliij. & cccixiij. Malis ferire. nam quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Virg. 3. Aeneid. Vbi loquitur in rege cuius proprium est liberalitas: quid ergo in muliere cuius genus est auariſsimum? vt ſ. dictum est. Facit Lud. Arioſtus in Orlando furioſo, cantu xxxix. dũ loquitur de illo doctore. Vnde, Quid faciet sapiẽs, stultus si munere gaudet. Humbertus in sacrilegio. char. xj. in verſi. lucratorem. bene sunt ſimplices, quia non solùm dono, mulieres ſe corrumpi permittunt: ſed etiam inanibus promiſſionibus. vt in prouerbiis prælegatis. Et Ouid. in j. de Arte amandi, Promittas facito: quid enim promittere lædit. Pollicitis dines quilibet esſe poteſt. præsertim istorum magnatum, etiã si promitterent cum Venereo iuſiurando. vt Eraſm. ij. parte Prouerb. cccxciij. quia dicuntur seruire de vento. Iaſ. in l. Tria. ff. de verbor. obligat. num. 33. & in rub. cod. tit. vbi etiam omnes Moderni dicũt, quòd plura offerimus quæ doleremus acce-

acceptari. idem Lancel. in l. reprehendenda. C. de inſtit & ſubſtit. vbi dicit hoc facere iactabundos. & dicit Fortun. in l. iuriſgentium. §. prætor ait. colum. viij. ff. de pact. quòd tales oblationes non fiunt ex animo, ſed vt videantur gratioſiores. Et dicit Panor. in cap gemma. de ſponſal. quòd quis facilior est ad promittendum, quàm ad exburſandum. facit Aegidius de regim. princ. lib. j. part. ij. cap. xxix colũ. ij. Caue tamen à curialibus, ne te accipiant ad verbum, ſolentes pudorem tegere hoc reſponſo, pro ſimili. Et ex quo iſtæ oblationes proueniunt ex iactantia, non eſſet malum eos de hoc puniri, & conſequenter ſtatuere quòd pactum nudum pariat actionem. & Deus bone quot iuris difficultates ceſſarent, quas ponunt Doct. in titu. de pact. de verb. oblig. & ſi cert. petat. Plures enim decepit el ben faremo, vt inſtruit cauere debere aduocatos Afflictus de iure protomiſeos. in verb. prohibemus. in vj. not. & iudices. Hippol. not. cxc. incip. iudices. quia ſecũdum aliquos Abraam antequàm immolaret filium, fuit certus. Hadrianus Papa noſter in Quodlib. chart. xvij. col. ij. & Apoſtoli dicebant, quid ergo erit nobis? Matth. xix. maximè quãdo ſiunt verbis generalibus quæ non ligant. vt Bauer. in d. §. planè ad fin. & dato quòd iſti amantes mulieribus promiſſa ſeruent, nónne eſt Pelopis talentũ, quod datur vt lædat. Eraſ. j. parte. Prouerb dxxj. & ccxxxiij. Hoſtium munera nõ munera. quod Petrarcha epiſt xlix quàm pauper. & canis Aeſopi ſapienter reſpondebat furi? & apud Ouid. Oenone Paridi: Turpiter ingenuũ munera corpus emũt. † Et vbi ipſi non ſufficiunt, vel non audent, adhibent lenones qui faciunt quod diabolus per ſe duntaxat facere nequiret. ſecundum Specul. exẽplorum diſtin. v. cap. lxxx. & ſunt deteriores adulteris. Iſern. in feudis. in § ſed & quæ delator. quæ finit prima cauſa beneficij amittẽdi. Bart. in l. is qui reus. col. j. ff. de publ. iud. Imò o! oh dedecus vtentur ad tale lenocinium miniſterio ſacerdotum. vt inuehit Felin. in rub. de maior. & obed. col. iij. quibus ex quo debeant comedere peccata populi. Alex. lib. vj. conſi. cj circa primum. num. 4. & ſi ſacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? Hoſtien. in Summa de dol. & contum. §. & contra quem. vbi in tit. ne cler. vel monac. §. quæ ſunt ſeculária. in fi dicit, quòd nugæ in ore laicorum ſunt blaſphemiæ in ore ſacerdotum. & propterea nedum tale ſcelus interdicitur, ſed à temporalibus vacare. Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. q. ij. char. xxxij. colũ. j. Imò & etiam ludus cauſa recreationis,

cum

cum laicis inhibetur.cap.continebatur.de homicid.Nimirum si Missa talium adeò maledicitur. cap. si qui sunt presbyteri. lxxxj.dist.Ioan.Montolonius in Promptuario iur.in verb. donatio.Hadr.Papa noster in Quodlibetis.q.viij.chart. penul.in j.q sine argumentis.& q.xj.col.x.& etiam dicit Hieron.in trãsitu.qui vitam sacerdotis cognoscit malam, & eum pro se celebrare facit,sit in peccato illius conscius.refert Instructio ecclesiasticorum.chart.v. frater Thomas Illyricus in tract. de potestate Papæ chart xcvj.& seq.& chart.cj.& ad eos scribit Dido Ouidiana:Pone deos,& quæ tangendo sacra prophanas,Non bene cœlestes impia dextra colit.non prosequor:quia si sacerdotem video delinquentem vt cooperiam chlamyde me expoliarem.cap.in scripturis. xcvj. dist. quando vtentur lenocinio alicuius affinis puellæ,quæ vel cõmodo pecuniarum,vel fauorum proprium sanguinem vẽdet,& prodet: exemplo Pandali, qui lenocinio nobilitatem consecutus est.secundum Aeneam Syluium in tract.de duobus amãtibus. chart.vij. refert Bonus de Curtili in tract.de nobilit.in iij part.numer. 74. facit quod ipse dicit ibidem in ij.part.ad fi.dum allegat eundem dicẽdo, aliquem quęsiuisse nobilitatẽ ex quæstu vxoris.Nescio tamen quomodo princeps in arduo negotio de talibus personis confidat quæ nullam rationem nec honoris , nec sanguinis habẽt neque animæ. Et si obstinati amantes his nequeant vincere, vtẽtur minis.vt Daniel. xiij. Stephanus Canuti in tract. de regim.castit chart.xiij.colũ ij.& iij. de illis iudicibus contra Susanam,vel vt mundus erga Paulinam.de quo Iosephus de bello Iudaico.lib xviij.cap.x.& etiam Paulo iurisconsulto placebat illo puella,licet sententia Imperatoris displiceret. l. Aemilius.ff.de minori.vbi Alber.colum j. vel vt ille episcopus illam puellam de qua Pontanus in dialogo Charon.cup.incip.ascendite.vel vt Claud Appius Virginiæ l.ij.colũ. iiij.ff. de orig.iur. Liuius decad.j lib.iij.vel vt Tarquinius Lucretiæ.cap. proposito.xxij.q.v.Ioan.Pyrrhus in l.velle non creditur.ff.de reg.iur. Liuius decade j.lib.ante fin.

¶† Et si non possint aliter seducere , tacebunt se coniugatos, vt vidi in facto, & contrahent matrimonium cum filia quam amant & sic vides cũi pœnæ se exponunt,scilicet infamię Bar, in l.j.ad fin.ff.de his qui not.infam. Item confiscationis dimidiæ bonorũ,vt dixi in xij.ratione,quòd sit vtile nubere.l.eum qui duas.C.de adult. Ang.in Maleficiis in gl. chai adulterato.

chart.

chart.penult. Io.Montolonius in Promptuario Iuris.in versic. dulcis.Alex.lib.vij.consi.clxv.visis & ponderatis.& de iure canonico inciduntur panni antè & retrò. Panor.in cap.cùm haberet.de eo qui duxit in matrimoniũ quam polluit per adulterium.Item & grauem pœnam in foro conscientiæ.cap ij.de sponsa duorum.vbi Præpos.dicit quòd poterunt de hoc puniri etiam per ecclesiasticum: & sic licet secundũ matrimonium sit nullum,tamen iste sic contrahens nihilominus punietur.d. l.eum qui duas. Felin in c.ex tenore.col.vj.versic.cæterum.in prin.de rescrip.Non pœna capitis.sed alia arbitraria.Bertach. in repertorio. in verb.vxor.col. iij. post Anton. de Butr.quem ipse refert.& copiosius Præpos. in d.c.ij.Ange.in d.versic.chai adulterato.nisi secundum eundem dom.Ant.quem ipsi sequũtur, esset ignobilis quæ desponsasset duas nobiles : quia tunc debebit damnari ad mortem. licet illud consil.domi. Ant.non inueniam in impressis. allegat gl.in §. in summa.instit.de iniur.& cum eo in simili tenet Mathesil.not. cij.incip.nota vnũ. & illam gloss.sequitur Lucas de Parma in tract.de fisco. colũ. xxvij.versic. xxxiij. casus & in puncto iuris dicit veriorẽ.Felin.in cap. ex literis.col.x & seq. de constitut.vbi Decius col. viij.licet Alexand.lib.vij.consil.clxvj. viso processũ.de ea dubitet.Barba.in tract.j.de Cardinal.quæst.xj.col.ij. qui eã præterquam in supremo principe, in quo loquitur Luc.de Parma vbi suprà expressè damnet Ias.in l.qui iurisdictioni.co.ij.ff.de iurisdict. omn.iudic. Et illam gloss. Decius vbi suprà limitat octo modis.Primo,vt procedat in delictis grauibus Adde Socin.consil.clxxxviij.visa bulla. col.penul. maximè si sit datum arbitrium.vt per eum. idem Decius consil.c.ad fin.vbi etiam ponit de sexta limitatione,videlicet nisi esset aliqua pœna consueta.quam etiam tenet Mathesil. not.xlviij.incip. not.quòd vbi pro aliquo. Paris de Syndicatu char.xvij.in fi.ij. col. † Est verũ quòd d.l.eũ qui duas.inuenio limitatã non procedere. vbi secundum matrimonium esset contractum per errorẽ, vel facilitatem ætatis,vel nõ fuisset secuta copula:vel quando primum matrimoninm fuisset nullum, puta quia cum affine.nã tunc potest contrahi secundum absq; licentia. Bald.lib.iij.consil.cij incip. verba matrimonij repetito lib. v.consil.cxliij. pro quo facit quod habetur in apostillis Anch. in c.vt animarum. col.iij.de constit.lib.vj. qui limitat dictam l.eum qui duas. nõ procedere in ignorante. Ampliat tamen dictã l.eum qui.Ang.

44

T in

in dicto versic.chai adulterato.etiam in desponsante vnam,&
45 contrahente cum alia. ¶ † Vel isti obstinati amantes vtentur aliis cautelis circa matrimoniũ . de quibus dixi in limitatione tenentium contrariam opin. quòd non sit vtile nubere. Imò vide si bene permittũt se isti amantes à dæmone excæcari. Nã quando prædicta eis non prosunt,diuinam & humanam contemnentes iustitiã, prorumpunt in raptũ. vt Paris Helenã.Ias. in l.si ita quis stipuletur.ff.de verb.obl.& tempore RomuliRomani Sabinas.licet mulier tũc excusetur,in tãtũ quod, quamuis post matrimonium per verba de præsenti nõ secuta copula,liceat alteri ex cõiugibus intrare religionẽ: secus tamen secuta copula.hoc limitatur in copula secuta per vim.Decius in l.nuptias.col.ij. vbi postil.ff.de reg.iur.pœna autem horum ra-
46 ptorum est ignis in seruo, & mortis in libero homine. † l.j.C. dẽ rap.virg ad quam plures declamationes cõposuit Quintil. & plura Guido Papæ singu. dxix incip.cum quæritur. & eam summat Pet.de Rauen.in suo alphabeto iur.in verb.raptus. & est seueriſsima lex.quæ procedit etiã in sponso rapiente sponsam secundum Petr.de Rauenna ibi,dummodo nondum fuerit cognita,pro quo Cepol.consil.lvij.super querela Barbat.libro ij.consil.vlt.col.ij.sed contrarium tenet Corn.lib.ij. consi. lxxx.incip. placet, ad fundamenta Cep.& Barbat colligesolutionem ex dictis Io.de Ana.in c. cũ causa.de raptorib.l.in ij. not Item procedit dicta lex,etiam si postea rapta fuerit cõtenta de tali rapina.Isern.in §. cõtrahentium. el.ij.in tit.quæ sint regalia.col.iij.& videtur text.in d.l.j.qui nõ excusat raptorem ex voluntate mulieris,limitatur tamen d.l.j. C.de rapt.vt non procedat quãdo mulierem quis raperet ad alium finem quàm carnaliter cognoscendi,puta animo occidendi eã. ita Decius consil ccxxxiij. in effectu quæritur. col fin. dicens quòd licet tunc debeat puniri,non tamen pœna d.l. primæ. ¶ Secundò limitatur vt procedat dummodo illa rapta fuerit, postea cognita carnaliter Io.de Anan. quem sequitur Cepol.consil.lviij incip.super querela.col.ij. dicens,quod ita fuit obseruatum Bononiæ.pro quo Bal.lib.iij.d. consil.cij.incip.verba.Cuman.cõsil.xcv.incip.Christophorus.col.j.Est verum quòd in casuCumani non fuit aliqua abductio:licet fuerit emissio seminis intra fœmora puellæ cũ violẽtia. Cõgita tamẽ super ista limitatione.quia Afflictus in cõstitutionibus regni,chart.lxvij.co.ij, & chart seq.q.vij col tenet q; sufficiat solus raptus.& ibi cõstitutione,

A.de Dyn. in Io. n. 9 de reg. iur. in vj.

tutione,si quis rapere.q.vij. ponit pœnam illius qui defloravit nondum viri potentem. ¶ Tertiò limit.vt non procedat nisi actualiter fuerit mulier abducta de vno loco ad alium. Guido Papę sing.M vij.incip raptus.nec sufficeret modica abductio, puta de via modicum extra viam.Cuman.d consil.xcv.quem sequitur Hippol.not.lxv.incip.statuto cauetur.Cogita tamen, quia in contrariũ facit Bald . in l.sed eximẽdi.in fin.prin. ff.de in ius vocando. ¶ Quartò limitat non procedere in muliere inhonesta gl.in d.l.j.in verbo,honestarũ.gl.in l j.C.de his qui ad eccles.confug.hinc dicimus,quòd si statutum punit raptores honestarum mulierum,oportet quòd constet illam qualitatem honestatis adesse tempore raptus. Cepol.d.consil.lviij. quem sequitur Hippol in l.si quis ne quæstio. colũ.xxvij ff.de quæstion. & propterea inferunt Doctores,quòd rapiẽs meretricem non punitur pœna illius legis.j. C. de rapt.virg. Bonifac.in tract.Malefic.in rubr.de raptor.Modern. in apostil. Panor.in c.audientia.de sentẽ.excom.Io.Pyrrhus in repet.l.contractus.char.v. col ij.ff.de reg.iur.Barb.lib.iij cõsil.lxiij.licet col iij.subiiciens propterea quòd Iudæus cõtrahens matrimonium cum meretrice, non punietur ad mortem, prout si cum alia.Sed mitius,prout & etiam si carnaliter cognoscat meretricem,etiam punietur mitius .Cacialup.in repet.l.omnes populi.col.antepen.versi vij. statuto. ff.de iust. & iur.pro quo Alex. lib.vj.consil.xcix. visa inquisitione. vbi de adulterio commisso per Iudæum cum Christiana.& lib.vij consi.xiij.attẽtis.facit quia includens meretricem non punitur pœna priuati carceris.Io.de Vilemati. in repe.l.diuus.ff.de ficar.num.lxxxix.& c.& vide Cacialup. in repetit.l. si qua illustris. C.ad Orfic.col. viij. facit Bart.in l.verum.la ij ff.de furt. vbi si scholares frangant ostia meretricis,ad quam deinde dimisso ostio fracto supueniunt latrones qui furantur in ea domo,dicit Bart.quòd non tenentur furti: quia eorum animus nõ erat furandi gl.in regula,imputari lib.vj. Afflictus in constitutionibus regni,sub rub.de violẽ meretric.illata.est char. lxviij quia intentio operi nomen imponit.v. Ethic. Ambros. in Officiis. licet teneantur ad æstimationẽ damni rei furatæ.Decius in c.nã concupiscentiã.ij.lect.de cõstit. facit Pragmatica in tit.de concubinariis.in gl.in verb.mortalis.vbi dicitur q; in meretrice non committitur raptus char.cxc.& facit à contrario quod dicit Io. de Lig.in tract.de duello.char.ij.col.j.dicẽs, quòd qui fornicatur

cum

De sacra vide Iul. Cla. lib. sententiarum. v. in § stuprum. vers. fin.

Non punitur raptus meretrices.

De secularibus frangentibus ostia meretricum.

cum muliere vt pecuniam inde trahat, non mœchus, sed auarus est. facit, quia cognoscens meretricē per vim, non punitur. Gadin. in rub. de aliquibus quæstionibus variis, in Maleficiis. col. j. pro quo Decius in l. inuitus nemo. ad fi. ff. de reg. iur. dicens, q̄ meretrix cogitur vēdere. Sed Mattheſilan not. cij. incip. nota vnum. dicit, quòd poterit puniri extraordinariè pœna arbitraria propter iniuriam, pro quo facit Purpur. in l. rogasti. §. fin. ff. ſi cert pet. vbi tenet contra Decium, niſi eū ſalues in ea quæ publicè quæſtum facit. prout Decius loquitur: quia tales non ſunt dignæ legum laqueis innodari. l. quæ adulteriū. C. de adult. Io. Vilemati. in d. l. diuus. num. cxlij. Et iſta limitatio quantum ad terminos d. l. primæ. C. de rap. procedit etiam in concubina alterius, quia nō dicitur honeſtæ vitæ. Matheſil. not. cj. incip. not. quòd concubina. Cacialup. in repet. legis, ſi qua illuſtris. C. ad Orfic. col. xij. & ſeq. moderat tamē Matheſi. in ſeruo vel filio, quia iſti punirentur. ſecundò procedit etiam ſi talis mulier eſſet ſoluta omnino, dummodo ab alio cognita fuerit vel deoſculata: quia præſumitur quòd ſicut alteri conſenſit, ita conſenſit vt raptori. Hippol. not. lxxiij tu habes. & in l. maritus. col. fin. ff de quæſtion. faciunt quæ dixi in duodecima ratione, quòd ſit nubendum, dum dixi de pœna ſtupri, eſt magnū dictum. Modera hanc limitationē, niſi talis meretrix eſſet in carceribus. Hippo. no. cl. acceſſus, ſecūdò modera, niſi eſſet affinis: quia tūc vt hoc ſciens committit inceſtū. Salic. in l. quæ adulteriū. C. de adult. tertiò modera in meretrice nupta honeſtè viuente cum marito. Ang. in d. gloſ. Chai adulterato. chart. antepen. Io. Montolonius in promptuario Iuris. in. verb. luxuria. col. fi. practica Maſuerij in tit. de pœnis. char. xcix. Cacialup. in tract. de debitor. fug. q. v. col. fin. dato quod raptor eam alias cognouiſſet antequam reduceretur ad honeſtam viram. Hippol. in l. maritus. col. fin. ff. de quæſtion. pro quo Cepol. d. conſil. lviij. Franciſcus. ſecus ſi ipſa quamuis maritata inhoneſtè viuat. Angel. & Gandin. vbi ſ. Socin. reg. cclix. Materfamilias. tertia fallentia. Alex. lib. vj. d. conſil. xcix. col. fi. ¶ Quintò limita dictā l. j. C. de rap. virg. nō procedere, niſi quando actus eſſet cōſummatus, vt patet ex limitationibus antedictis. cū hodie ex generali cōſuetudine Italię nō puniatur affectus niſi ſequatur effectus. ſecundū Spec. quem refert Alex. Paul. & Ias. in l. j. §. fin. in fin. ff. quod quiſq; iuris. Bertach. in tract. de gabellis. ix. parte. col. viij. Cepol. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. col. ij. & dxlvij.

& dxlvij. Et col. xv. & conſil vlt. col. penult. Angel. in Malefic. gl. ex interuallo. col. fina. vbi Moderni in additionibus. Corn. lb. j. conſil. ccij. incip. licet Felin. in tract. quomodo puniatur conatus. col. penul. Et ita reſponderi poteſt ad l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cler. cum ſimil. canonizata. in cap. ſi quis nō dicam xxxvj. diſt. ij. pro qua facit illud Exo. xxj. Qui percuſſerit hominem, volens occidere, morte moriatur. Bolo. conſil. viij. colū. iij. in fi. Et quomodo puniatur affectus niſi ſequatur effectus. Ange. in §. ſed & ſi credat. inſtit. de oblig. quæ ex delicto. Socin. in reg. xxxj. Io. de Vilemati in regul. l. diuus. ff. de ſicar. num. cxxviij. Feli. in d. tract. quomodo puniatur conatus. Moderni in trac. de perfect. clerico. ij. parte chart. xxvj. Iaſin rubr. inſtit. de act. col. fin. Et quando dicitur actus conſummatus & perfectus. Bald. in l. data opera. quę accuſare. col. xiij & ſeq. Decius ff. de reg. iur. in vj. regula. Afflictus in rubr. de malis & noxiis medicamentis. in v. not. & per totū. Non tamen in totū excuſabitur talis effectus, quin debeat puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis, & per alias leges ſecundum qualitatem & proximitatem delicti. Alexā. lib. j. conſil. xv. col. iiij. verſ. & quia differunt. Barbat. lib. ij. q. xxiij. col. fi. Felin. in dicto tract. col. iij. verſ. cæterum. & col. iiij. verſic. dicit tamen Baldus Vilemati in dicta regula l. diuus. num. cxliiij Meritò ergo ex prædictis conclude, quòd viri ſunt in cauſa muliebris incontinentiæ, quas precibus, promiſsionibus, muneribus, minis, lenonibus, & falſis matrimoniis, & demum cum raptu ad inhoneſtatem ſeducunt: quia quamuis liceat vti via indirecta pro veniendo ad propoſitum, non tamen in ſimilibus, nec doloſè. §. penult. vbi Ioan. Fab. inſtit. de adopt. quibus merito iura earum incontinentiam aſcribunt, & nō mulieribus c. iiij. de authoritate & vſu pallij. Felin. in c. qualiter & quādo. el. j. col. iij. de accuſationib. Sæpe viri fallunt, teneræ non ſæpe puellæ. & l. j. C. de raptorib. virg. per quam dicimus quòd vitium libidinis principaliter homini attribuitur. Bald. in l. j. C. de ſenatuſconſul. Claud. Panor. in capit. j. de adulter. j. notabili. Petrus de Rauenna in alphabeto in dictis extrauagātibus. col. penult. & ita tenent omnes, quicquid dicat Hiſpanus in hiſtoria Yſabellæ & Aurelij, latè diſputans quis det maiorem occaſionem peccandi, an mulier, an vir. & dicit fuiſſe iudicatū contra mulieres. ſed fuit iniqua ſententia à ſuſpectis iudicibus lata.

¶† Secundò quòd viris ſit aſcribēda talis incōtinētia, & non mulieribus, 47

mulieribus, probatur: qui in ludis publicis, ſpectaculis, in honoribus præferuntur à viris qui ſunt laſciui, dominæ impudicæ, dominabus honeſtis: illis fauẽt, blandiũtur, primas ſeſſiones tribuũt in cõuiuiis, honeſtas ſpernũt, ex quo cũ eis nihil lucrari poſſunt: taliter quod pulchra honeſta vix, ſi aſsiſtat choreis, inueniet qui ſibi manum porrigat: at inhoneſtis quilibet placere ſtudet. vnde quãdoq; tam cauſa ambitionis quam indignationis ne ſpernantur faciũt ſibi amatores: nolunt enim loca ſua ab aliis occupari. gl. in l. fin. C. de off. mag. off. Bolog. in repet. auth. habita. col. pen. pro loco ſuo eſſet fortè licitum ſumere arma. Iaſ. in l. ſi nõ fortẽ. § libertus. col. viij. ff. de condi. indebi. Et etiam pro honore competit iudicium poſſeſſoriũ. c. licet cauſam. vbi Decius col. ij. de probat. facit Io. de Leſnaudere. in tract. de Doctoribus. iij. parte. q. ij. circa mediũ Bon. in tract de nobilitate. ij. parte. col. iij. Io Fab in §. aliam. inſtit. de bon. poſſ. docet enim Cato. Cede locum maiori. refert Iac. de Ardiz. in ſumma feud. in parte ij. partis. col. iiij. Nimirũ ergo ſi mulier honeſta videat in aliquo cõuiuio locum ſibi occupari, excandeſcat, & deliberet fieri ſimilis illi quæ ſic veneratur, & qui locus ſit dignior. Cepol. de imperatore mil. delig. char. vij. in primo priuilegio digni. ¶ Tertiò probatur: quia viri quandoque amplius ſperantes in viribus & facultatibus ſuis, quàm in his ſit. §. in fraudẽ. inſtit. qui & ex quib. cauſ. man. nõ licet. quandoq; audent ſuprà vires ſuas. cõtra tradita per Bart. in repet. l. Barbarius. col. iij. ff. de offic. prætor. vbi poſt Salluſt. docet ne quis contra fortunam animum gerat. nam nõ omnibus omnia cupienda ſunt. idem Cicer. de Senect. c. ſequitur tertia. & omnia quæ animo cõcipiũtur nõ poſſunt perfici. vt Bar. vbi ſ. col. vj. facit Eraſm. prouerb. cclxiiij. in j. parte. in diuinis Meleonis exuuium. & ccxcvij. non eſt cuiuslibet Corinthũ appellere. & dxc, intra tuã pelliculam te contine. & pluribus leq. & iij. parte prouerb. dcclj. vltra vires nihil aggrediẽdũ. Et Cato, Quod potes id tenta. vbi Aſcen. Rofar. Buſt. ij. lib. ſerm. cix. litera l. Et ſic ſi cognoſcunt ſe impotentes ad onera matrimonij, ita quòd excitant vxores, & poſtea nequeunt ſupplere: quia quando virga eſt nimis parua mulier non delectatur, nec concipit: & eſt cauſa vt fugiat à ſuo pari, & quærat alium. ſecundum Auic. xx. ſen. tertij can. dum agit de virga. vnde viri debẽt ſcire illud Horat. & verſate diu quid ferre recuſent, quid valeant humeri. pulchrè Angel. in §. impetu. inſtitut. de lege Aquil.

Pro defenſione loci licet arma capere.

Adde Gell. lib. 1 cap. viij. Iac. Ale. in Proem. Paradox. in prin. et in Emblemat.

Aquil. Ioan. Iac. de Canibus. de modo ſtudendi in rubr. de tẽp. diuiſ. facit Nauis Stultifera chart. xxvj. de incip. & non prius præuidentibus. Alberic. lib. ij. quando conſilium ſit examinandum. & ſinens agrum ſuum ſordeſcere, punitur. Gell. lib. iiij. c. xij. ſi quis agrum. Hadr. Papa noſter in Quodlibet. quæſtio. x. char. pen. allegando Prouerb. xvij. ne eis eueniat, prout Icaro, quem refert Virgil circa princ. vj. Aeneid. & Phaëthõti, quem refert Ouidius in ſua Metamor. cuius allegoriam in propoſito caſtitatis poſuit Guiliel. Mara oratione vlti. incip. Dædalus. eam etiam refert Pontan. de fortitudine. c. de audacia. chart. j. Etenim ſi mulieri non ſatisfit de veſtibus & carnibus, cornibus vlciſcitur, & adibit alium qui formabit duos clauos in vna calida. Barbat. in c. prudentiam de offic. de leg. num xix. Imò & fortè tres. volunt enim eſſe indutæ, vt eis, & nõ ancillis fiat honor. Ange. in §. ſi tamen. inſtit de rerum diuiſ. Pich. in §. Titia. q. lxxj. & propterea ſi ſalutantur, domina reſpondebit, & ancilla tacebit. vt docet Barbat. in c. volentes. col. fin. de offic. deleg. Et ſi vir ipſe non dederit, datum ab alio videbit: vt inquit Portius Cato apud Liuium decad. iiij. in princ. lib. quarti. præſertim quando vident alias bene indutas. quia inde ſumunt inuidiam. Sed inuidioſus ego, non inuidus eſſe laboro. glo. in l. j. C. de cad. tol. in l. citharam. ff. de vſu & habit. Et ſtultus qui inuidiam placare parat virtute relicta. Portius inſtit. de lege Fuſ. Can. tol. ¶ Quartò arguendo à ſolitis l. certi cõdictio. §. quoniam. verb. nam quotidie. ff. ſi certum pet. vbi Iaſ. iij. not. Ioan. Lupus in rub. de donat. inter vir. & vxor. charta. xxvij. verſi. limita. quintò mariti vadunt ad alias mulieres, cum illis ſe coinquinando, quærentes meliorem panem quàm triticeus eſt. Papa Pius epiſt. xxx. col. ij. Eraſm. ij. parte. Prouerb. xcij. concupiuit aſſam farinam. & credunt, Fertilior ſeges alieno ſemper in aruo. Eraſm in j. parte Prouerb. ccccl xx. Vicinumque pecus grandius vber habet. gloſſ. in l. pro hærede. ff. de pet. hæred. & aquę furtiuæ dulciores ſunt, ſecundum Salom. quem refert Hoſtien. in Summa de clandeſt. deſponſ. in princ. & reputant hoc ſibi pro honore & induſtria. Io. Fab. in §. item l. Iulia de adulter. inſtit. de pub. iudic. licet deberent eſſe contenti ſuis, & non alia cõcupiſcere. Paul. de Caſt. in l. ſi conſtiterit. C. finium regund. nam, omnia qui vult, debet habere nihil. vt Quintilianus contra Venetos. Et paria ſunt amplecti omnia, & nihil. vt in epiſt. Ioan. Pici Mirandulæ. Hermolaus Barbarus epiſtola

incip. Falleris Saluiate. Quinimo qui binos lepores vna sectatur in hora, Vno quandoque, quandoq; carebit vtroque. glos. in fin. C. de assessor. at dicunt quòd quanto plures supponunt, tanto plures sibi sunt subiectæ, ex quo ipsi habeant earum honore in manibus. tamē videmus quotidie mulieres ex zelotypia amatorū perfidiam multipliciter vlcisci.. & nihil est quod tātum castas exasperet mulieres. l. consensu. §. si qua igitur. C. de repud. Ias. in l. ex ea parte. § mulier. j. not. de verb. oblig. Et dicit Philosophus in Oeconomicis. lib. j. cap. iiij. versi. Gilbertus, ꝙ mulieri iniuria est externarum mulierum coitus. Rosarium Busti prima parte serm. xxiij. litera l. Cacialup in repetitione l. si qua illustris. C. ad Orfic. col. xiiij. nam dicunt ipsæ illud Ouidij in iij. de Arte. Nō benè cum socijs regna Venúsque manēt. & ij. de remedio, Secta bipartito cùm mens discurrit vtroque, Alterius vires subtrahit alter amor. glos. in cap. clericus. xj. q. j. text in l. lex quæ tutores. C. de administr. tut. Nauis Stultifera chart. xxix. de seruiente duobus. text. in cap. cum diuersis fallaciis. de cler. cōiug in antiquis. vir duplex animo est inconstans in omnibus viis. Bal. in cap. ex tenore ad fin. de rescrip. conglutinantur enim inuicem animæ amicorum. Genes. cap. xxxiiij. in princip. Augustin. in quarto confessionum. dum dolet de morte amici. ideò non potest diuidi in plures. vt dicebat in sua legenda sancta Agnes. Aegidius de regim. princ. lib. ij. parte. j. cap. ix. & x. lib. iij. parte. j. cap x. Et pluribus intentus minor est ad singula sensus. glo. in verb. offendiculum. in c. accusatus. de hæretic. lib. vj. in c. cum diuersis fallaciis. de cleric. coniug. & nemo potest duobus dominis seruire. Matth. vj. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. ix. est chart. xcix. litera l. & q. xj. col. x. & quod ponit Amedeus in dialogo de Amicitia.

48 chart. xvj. † quòd verus amor non potest esse diuisus in plures, nec vnius anima potest multis sufficere affectibus: sed vnus ab alio opprimitur, & diuisus fit imbecillior: & ponit exemplum, quòd plus diligitur vnicus filius, quàm plures: nec capiūt mulieres solut. quam ibi ponit ad hanc rationem. in chart. seq. &

Non est ira supra iram mulieris.

seq. Vnde cùm non sit ira supra iram mulieris. Bal. in l. si apud. C. de reuoc. donat. Merula in Chronica Mediolanensi chart. xxviij. Nauis Stultifera char. lxxij. de ira muliebri. Clau. super Lucam. tract. v. ij. c. char. j. prę́sertim in illa quæ parū timet maritum suum & dicitur Virago. secūdum Hipp. in l. j. § ad quæstionem. col. j. iiij. fall. ff. de quæstion. Et defert sarabulas viri

Cyn.

Cyn in l. fi. in fi. C. de secund. nup. Et se induit veste virili. Paul. de Castr in l. mulieres. in fi. C. ad Velle. quod quando licitū fit, vide Io. Gerson. in ij. par. ad fi. dum loquitur de puella Francię, quæ fugauit Anglos. & si in tali habitu intercedat pro aliquo, non iuuatur Velleiano. Alex lib. vj. consil. cxxij. num. ij. incip. quoniam abunbe. & possunt dici masgiæ, id est masculini generis. in simili de illa l. dicit Paul. de Castr. in l. acceptā in princ. C. de vsur. & sunt fortiores viris, & fortè sunt de genere Amazonum: & si quispiam quæreret, fortè in eis testiculos inueniret. imò quædam viri sunt, & verberant maritellos & ancillas ita formaliter. Roffred. in rubr. de constit. si quis in tātam. col. iij. Host. in summa de iureiur. §. quomodo censeatur. col. iiij. & eorum mariti dicūtur viuere in Gynæcocratumeno, id est, in vxorio imperio, secūdum Aristot. quem refert Budæus in l. ius ciuile. ff. de iustit. & iur. ante fi. & de mulieribus gerētibus arma, vide Curtium Iuniorem in feudis. in iij. par. col v. in septima limitatione. Pontanum de fortitudine. in c. de audacia. chart ij. & seq. & quis cibus eis conueniat. vide Magistrum Io. de Rosellis in suo epulario. chart. xxiiij. est lib. iiij. dum loquitur de piscibus qui vocantur polpi. in tantum quòd prævalet talis ira amori filiali. vt scribitur de Progne & Philumena. de quibus Philelphus in commento Petrarchæ, rythmo decimo. Iuuen. satyra vj. & Propertius ad Cynthiam dicebat: Nescit vestra ruens ira referre pedem. Et Plautus: Si quid faciendum est mulieri malæ atque malitioſæ, ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna, maximè si sit iuuenis: quia difficile est coartare iuueniles calores. l. fi. §. filij. C. de bo. quæ liber. maximè quando irascitur ex zelotypia: nam à tribus timuit cor meum, & à quarto facies mea metuit, scilicet dolor grauis super omnia grauia, mulier zelotypa. Eccleſiast. xxx. nam cùm amant maritum faciliter prorumpunt in iram, vt ægri sitientes & pauperes. ij. Rhetor. Hadrian. Papa noster in Quodlibetis. q. vij. litera d. est chart. lxj. & in eis non habet locum illud, Non ea vis animo, nec tanta superbia victis, Barb. in c. licet ex suscepto. col iij. de for. compet. Dicunt mulieres illud Plauti in Mercatore. in scena incip. Ecastor, Lege dura viuunt mulieres: multoque iniquiores miserę quàm viri: nam si scortum duxerit &c. Dicunt quod indignatio facit hominem proditorem. Claud. in Monarchia Franciæ. parte ij. c. xviij. post medium. vt Ouid. vj. Metamorph. xiiij. Læsáque quid faciat, quid amēs,

quid fœmina diſcęs.& ſic etiam quòd omninoita facere decre uiſſet, excuſationem ſumunt.nam cauſam quærit qui vult diſcedere ab amico. Prouerb.xviij. Iſern.in c.j.§ conuenticulas. de pace iur.firm.Alber.in rubr.de laude facienda.eſt enim peccati præſens ſemper aliqua ratio , quam ſuo prætendat errori. Gaguin. libr. vj.in vita Philippi Auguſti.facit Aret. in conſilio clxv.ſicut.col. vij.& viij. quem refert Vincentius de bello Italico.charta. ix.colũ.ij.maximè ipſæ quibus dæmon propter curioſitatem offert aliquid melius inuenire. Afflictus conſtitutione, ſi quis rapere j. not & omnia probate, quod bonum eſt tenete. c.ſancta. xv.diſt. Alber. de conſiliis dandis. lib.ij.rubr. de prudentia. colum fin.& in rubr.de probat.amicorum.Item omnia noua placent. gloſ.in proœm. ff.in verb. noua.col.v. Et natura nouas ſemper properat edere formas in tit.quæ fuit prima cauſ.ben.amit.Talis ira eas excuſat, cum impediat animũ ne poſsit cernere verum.gl.in auth.de appel.& infra quæ tempora. in verb. & indiſcuſſos. facit l.quicquid calore. ff. de reg. iur.ad quam Rom. ſing.dviij. incip.volo. Bertach.in tract. de epiſcopo char.xvj. Ioan.de Selna in tract. de iureiur.charta v. col. iij.Aret. conſil. xxxiiij. viſis diligenter. in fin. ij.col. Socin. conſil. cxviij. viſa narrat. in fi ij.col. Iaſ.in l.filiam.ij. col.C.de inoffic.teſtam.Felin.in c.dilecti.penult. col.de except.in c.fin. col.fi.de iureiur. Claud. in rep. I.vt vim. col.xxxviij.de iuſti.& iur.Io.Lup.in rubr.de don.inter vir.& vxor.char. xiiij.col.ij.ſt indignatæ cùm ſint valde vindicatiuæ propter earũ puſillanimitatem. Biblia Aurea c.xix de auiditate mulierũ Card. præpoſ.epiſt.xcviij. eſt char.lxiiij.vt Amed.in dialog.de Amicitia. char.xix.Iuuen.ſatyra.xiij. Matt. Boſius de reg. magiſtratu.c. xj.Senec.de Clemẽtia, char ij.c.ſed ergo.quod magnanimi eſt proprium,placidũ eſſe,iniurias atq; offenſiones ſemper deſpicere:muliebre eſt furere in ira. Ouid.in Triſtibus,quem refert Bon.in tract. de nobilitate. par. vij.col.j. & par.v.col penult.& Iodoc. in conſimili tract. c.viij.quæ alia adducit in c.xiij.Vincen.Cingault.cõſ.de alienatione iuſtitiæ char. iiij.quo quiſque eſt maior,magis eſt placabilis ire.&c. Et in tali furia mundum ſi poſſent deſtruerent. vt colligitur in fabula Meleagri, & etiã Prognes de quibus Ouid.in Metam.Herodiade contra caput ſancti Io.Bapt.& vxore Antonij contra linguam Ciceronis defuncti, acu ſe vindicante. refert dolens Fortun. in l. Gallus. §. quidã col.xix. ff.de liber. & poſth.Sed dolere nõ debet,imò ridere,

ridere,vt apud Lucanũ Pomp.in prin. noni.riſitq; ſui ludibria trũci.& Philel.dec.iiij.ſatyra vij. Nunquã ego magnanimũ fatear,quem ſola iuuabit Vltio &c.& dec.vij. ſaty.vij.Paris de re militari.in princ.viij.& Bon.in tract.de nobilitate.ij.par. col.j. vbi allegat Ouid. de Triſtib. & dicunt maritis ſuis vt rex Kobert.Io.xxij.minãti mirabilia,vos facietis,& nos faciemus & me iuuabo.Bal.de pace Cõſtãt in §.in Chriſti nomine.in gl in ver.coronã.& ſubiiciũt,Frãgenti fidẽ,fides frãgatur eidẽ.l. cũ ꝓponas.la ij.C.de pact.c.iij. de iureiur.Et illud Cato. Tu quoque fac ſimile.gl.in §.illud quoq; in ver.arte.in auth.de exhib. re.ſic ars deluditur arte.gloſ.in auth.iuſiuran. quod præſtatur ab his.in gl.in verſ.arte.Et Ouid.in iij.de Arte.Iudice me fraus eſt cõceſſa repellere fraudẽ.Mapheus Veg.in ſuis ruſticalibus, char.v. Quid melius dici poſsit, qd ſanctius vnq̃, Quàm lædi authores criminis arte pari?&, Diſcat in authorẽ pœna redire ſuũ l.pe.C.de leg.Spec.in tit.de aduocato.§.ia nũc videdũ.col. j.&ij.& à cotale mõtone,cotale bochone.Gl.in l.quod in hæredẽ.§.eligere.ff de tribut.Sig.conſ.fi.col.xv.Et ꝓpterea qd tũ ſi adulteriũ adulterio cõpẽſant.l.viro atq; vxore ff.ſol.mat.vbi allegat Iuuen.Nil Catilina Cethego.quia paria delicta mutua cõpẽſatione tollũtur.c.pen.de adult Paul.de Caſt.li.j.cõſ.cccc-ij.hæc Bolog.cõſ.ij.viſo igitur. Pet.de Bellape.q.ccccxlij. Dec. in l.ſemp in contractib.ff.de reg.iur.facit gl.in l. fin.§.j.in ver. dolo ff.de eo p quẽ fact.erit.Hipp.in l patre vel marito. co.iij. ff.de quæſt.Et ſic adulter quod fecit ſemp expectet l.iij.ante fi. C.de epiſc.aud.nã per ea quæ peccauerit homo,p hæc torquetur.Sap.xj.Roſariũ Buſti.j par.ſerm.ix. litera y. Iſern. in § ſed & quid lator.quæ fuit prima cauſ.ben.amit.& quæcũq; ſeminauerit homo, hæc & metet.ad Galatas vj.& ea menſura qua mẽſi fueritis,hac eadẽ remetietur vobis.Matt.vij. circa princ. dicã j.de peruertentibus iudiciũ.Et licet alia delicta mundentur per pœnitentiã.c.nouit.de pœnit.diſtin.j.pulchrè Hoſtien, in ſumma de ſcrutinio.col.fin vbi poſt pœnitentiam non cogitur quis reſpondere de peccato commiſſo.Io.Montolonius in Prõptuario iuris.char.ccxxvj.in fi.j.col.fortè nõ ſic quoad iſtã recõpenſationẽ:quia Dauid fecit pœnitẽtiã. & tamẽ Regũ ij. dictũ fuit ſibi,eo q̃ deſpexeris me, & tuleris vxorẽ Vriæ,ecce tollã vxores tuas in oculis tuis,&dabo ꝓximo tuo,& dormiet eũ vxoribus tuis in oculis ſolis:tu autem feciſti abſcõditè:ego autẽ faciam in conſpectu omnis Iſrael. refert frater Syluester

contra

Adde Ant. Sol. in tit. De Mulier. formo. et meret. glo. vna n. 22.

contra Lutherum chart cxx.& tamen ſecundum eum,fecerat Dauid iam pœnitentiam de illo peccato Vriæ. eſt terribile documentum , & videtur eſſe ſpeciale in hoc delicto. vt in ſimili Luc.de Penna in l.quicunq;. C.de apparit.præfecti vrb.lib.xij. ad prædicta facit Petrarcha de remedio vtriuſque fortunæ.& dialogo cxliij. de vxore impudica. & inquit Hieron. contra Iouinianum, quod quæ non licēt fœminis , æquè non licent viris,cùm eadem ſeruitus prò ratione cenſeatur.Prius ergo ſe corrigant mariti, quàm in mulieres maledicant,vt inquit Nauis Stultifera.char.xxxij.de medico, vt curet ſeipſum.& char. xl.de iudicantibus alios. Petrarcha epiſt.xix.querelarum.ad ſi. Philoſophus ij. Rhetor. ridiculum eſt accuſare externa,& non ſeipſum potius qui ab his facilè capiatur. Hadr. Papa noſter in Quodlibet. q. xj col.antepenult.& q.xij cap.iij.col.j.Phalaris epiſt.xij.ad Caſtratum.aliquid Signor.conſil.cclxvij.ad confuſionem.in primis verbis.Io Montolonius in Promptuario Iuris.in verſi.feſtuca.& licet ſe excuſet, quòd accuſare auaritiam etiam latro poteſt. Io. Andr. in vltima Mercuriali. col.vj.verſi. de ſecundo. videant quæ congerit Paris de Puteo in ſuo tract. de Sindic. in primis verbis. Pauinus in tractat. de viſitatione. chart.v. col.iiij. Petr. Subert. in vinea Domini.v.parte. cap.vj. eſt chart. lxxx. auferant trabem de proprio oculo , antequàm damnent feſtucam in alieno.Matth. cap. vij.Ioan.Montaigne in tract. de bigamia.j.q.col.xvj.& ſeq. facit Ioan. viij.qui ſine peccato eſt veſtrum. ſuper quo plura congerit Landulphus in vita CHRISTI. parte.j. cap.lxxxiii. colū.iii.Calcan.conſi.vii. dominus Nicol. col. vii.&viii Et dicit Amedeus in dialogo de Amicitia.chart.xl poſt Senec.Improbum eſſe qui ab vxore pudicitiam exigit. & ipſe eſt alienarum corruptor vxorum. Anteros Freg chart.viii.q.allegat illud Iuuen. Sed peiores qui talia verbis Herculis inuadunt. facit illud Cornelii ad Ciceronem, quod refert Amedeus in dialog. de Amicitia chart.xxii. & illud Saluatoris, Paries dealbate,de quo Eraſ. iii. parte Proverb.dxxii.† quando enim dignus reprehendi vult alios reprehendere,debet irrideri Iſern.qui allegat Iuriſconſultos in prologo feudorum. col.ii.Sed natura ita tradidit,quòd facilius cognoſcimus errores alienos, quàm proprios. gl.magna circa fi. de iur. & fac. ign. Aeneas Syluius epiſt.ccccxx.incip.legimus. non enim debent vir & vxor hæc ad imparia iudicari.Roſariū Buſti in i. parte.ſerm. xxiii.litera d.potius viri deberent exgenero-

Prius ſe corrigat, qui alios vult corrigere.

49

neroſitate animi non permittere ſe ſuperari in beneficiis reddēdis,ſed imitari agros fertiles, qui vltrà reddunt quàm receperint.ſecundum Lancel.in l.quæ dotis.colū.iiij ff.ſol.matr.& ſic ſi mulier ſit corpore, maritus corpore caſtus ſit & animo. monſtroſum enim eſt fragilitatem mulierum ſuperare fortitudine viros.Salomon.in repet.l.Gallus.chart.xix. Et propterea Anteros Fregoſij chart.xxvj. allegat cap. indignantur. xxxij. q.vj.vbi dicitur,quòd maritos adulteros tanto grauius puniri oportuit,quanto magis ad eos pertinet virtute vincere, & exemplo regere fœminas:& ſic quia maiori bono maius malum opponitur,ſecundum Philoſophum,quem refert Gem.in cap. ſtatutum. de hær. lib.vj. Et actus mariti trahuntur in exemplum ab vxore & à tota familia.xj.q.iij.cap.præcipuè. Barbat. lib.j.conſil.j.col.vj.Nauis Stultifera.chart.lvij. de prauis maiorum exemplis.pulchrè Maphæus Veggius in tract. de educatione liberorum.chart.iij. & ſeq. facit Eraſ.ij. parte. Prouerb. dcccxix. Complura maſculi canis cubilia. Aegid. de regim. princ.lib.ij.parte.j.cap.viij.& ſeq.† Et ex adulterio mariti mulier lucratur augmentum dotis.Ioan.Lup.in rub de donat. inter vir.& vxor.char.x.in iiij.effectu.ipſi ergo mariti talia agentes occaſionem præbent.nam vt inquit Ouid.ij.de Arte.Dum fuit Atrides vna contentus, & illa Caſta fuit: vitio eſt improba facta viri.& inquit Philoſophus in Oeconom. q. ſi mulier cognoſcit virum ſibi fidelem, ipſa etiā erit fidelis.frater Iacobus in Sophologio Sapien. libr.x.cap.x.de fidelitate coniug.cap.ſi ductus.xxxiij.q.vj.cap.apud duos.cccxxv. Gallicus in Les ſecretz de mariage.chart.x. Et hoc maximè procedit quādo maritus ſe coinquinat cum aliqua meretrice fœda, ſeu longè minus pulchra quàm ſit vxor.vt §.dixi ante fin.vij. ampliationis. ver.præterea nulla.facit gl.in cap.cùm quidam.de iureiur.vnde damnum, quod quis ſua culpa ſentit , ſibi & non alij debet imputare,vt in regula, damnum. nam quandoque etiam leuis occaſio eſt magni ponderis.ſecūdum Bal. in cap. per tuas col. j.de probat. & impedit actum fieri. Curt. conſi.lxvj. ſapientis. colū.iiij.& poſtea dato vno inconuenienti,multa ſequuntur l. ratas.C.de reſcin.vend Barbat.in c.edoceri.col. iiij. de reſcrip. vbi poſtilla.Philoſophus j.Phyſic. quem refert Barbat.in c.cùm veniſſet.col.fin.de iudic. & † paruus error in principio eſt maximus in fine.vt patet in itinerantibus.Philoſophus j. de Cœlo & Mundo.& vnum malum nunquam venit ſolum. gl.in §.

50

51

cogita

cogitatio.in authen.vt iudic.ſine quoquo ſuffrag. in verſi.illicito.& in quit Eraſm.ij parte.Prouerb.cccxxv.periculoſum eſt canē inteſtina guſtaſſe. & Hadrianus Papa noſter quodlibet. ij.eſt char.xv.col.j.& quodlibet.iij.eſt chart. xxix. col.iij.poſt Auguſtinum Angelica in verb denuntiatio.§.x.circa fin.Horatius ſatyra v.lib.ij.quod ſi ſemel guſtat, Vt canis à corio nunquam abſtinebitur vncto.ſibi igitur & non vxoribus talem incontinentiam aſcribant. Et alij non faciant quod ſibi nollent fieri.hæc enim eſt Euangelica iuſsio, & naturalis.Guilielmus Rouille in deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.j.cap.xiiij. Papa Pius epiſt.xxxviij.Duci Venetorum.circa fin. Opem,in repet.§.diut.col.xliij.Barbat.in rubr.de reb.eccleſ. nō alien. col. antepen.Roſellus in Monarchia char.xviij.verſic.iure gentiū. Cepol.de ſimulatione cōtractuum.col.iij.Hoſtien.in prooem. Summæ.§.vnde habuit col iiij dicens, Quod tibi vis fieri,mihi fac:quod non tibi,noli. Sic potes in terris viuere iure poli. facit text.in cap j.j.diſt.nec dicas hoc eſſe de conſilio: quia Lutherus in declamatione de viij. præcepto Dei probat quòd imò eſt de præcepto propter verba ſequentia: hæc enim lex & prophetæ &c. †quia propriū legis eſt præcipere. facit Lactantius diuinarū inſtit.lib.v.cap.xxiij.Buſtus in Defenſorio montis.chart.xxvij col.j.vbi chart.lvij coll. quòd debet quis putare in alio quod in ſe eſt:& debent imaginari de alio quod ipſi facturi eſſent.Socin.in rep.l.cùm auus.colū.xxx.Et hæc maximè procedunt quando ipſe maritus incipit fidem fallere.l.j. §.ſi quis aretes.ff.ad leg.Aquil.Bolog.dicto conſil.xxiij.col.j. ¶† Quintò probatur,quia licet mulier ſit honeſta,maritus tamen adeò extrema & immoderata zelotypia vexabitur:quod vitium apud Italicos latè patet.Cyn.in l.tranſigere.colū.iij.C. de tranſact quòd mulieres ſuas pro theſauris cuſtodiunt. Aeneas Syluius in tract.de duobus amantib.chart.vj.c. non poſſunt.circa princ.Vlric.Huten.in Trias Romana.poſt medium, dicit,quòd tria Romæ de raro videntur, Romanus Pontifex: vetus aurū,& venuſtæ mulieres,propter zelotypiam.Itali propterea ſunt impatientes Gallicæ libidinis in fœminas &ſuperbæ.Gaguinus lib. vij.in vita Philippi. chart.iij. Qui in Gallos ſemper perfidi extiterant.fecundū eum in vita ſancti Ludouici.char.vij.Adeò vt Italia dicatur ſepulchrum Gallorum Bald. in cap.j §.fin.de duobus fratrib.de no.ben.inueſtit. Barbat.in tract.de Cardin.in j.tractatu.q.j.col.xx.Et ille Hiſpanus dicebas

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

51

53

Zelotypia.

Italia gallorum Cadaver esse sepulchrum

bat eſſe cauernam Sibyllæ, qua ex intrātibus admodum pauci regrediuntur.Et tamen ſine cauſa:quia Galli ſemper Deum & eius mandata præ oculis habent: ſed quia ita nutriti fuerunt, ſtare cum mulieribus honeſtè cupiunt: ita eos excuſat.& vtinam verum dicat Vincentius de bello Italico.chart.viij.† Sed nō debet maritus eſſe zelotypus tribus de cauſis, quas colligit Aegid.de regim.princip.lib.ij parte.j.cap.xxij.Item quia modica ſuſpicio nō debet mutare animum ſapientis.gl.in cap.fin. de crim. fal. Ad quid ergo propter zelotypiam malè tractare tam pulchrum animal vt eſt fœmina? Nauis Stultifera chart. xliij.de obſeruantibus mulieres. & Ludouic. Arioſtus in Orlando furioſo.cantu xxix.etenim qui nimis emungit,elicit ſanguinem.cap.denique.iiij.diſt.glo.in l.ſciend.§.illud ff. de ædil. edic.Fortun.de fine iuris.col.xxj dicam infrà in conſ. Carniſpriuij,& euenit vt continenti riſum, qui poſtea illum cumulatum emittit. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis q iiij. eſt char.xxxviij.col.iij. Quæ eſt deteſtabilior, quanto ex minori re conſurgit.gl.penul.in cap.duo ſunt. xcv.diſt. Mart.Luther. in declam. de quarto præcepto Dei, dum increpat viros qui pro re leui tragœdiam faciunt. & ibi allegat plura dicta Apoſtoli.facit Fran. Barbar. de re vxoria. libr.j.in princ. de vxorio officio. Et refert vnum Guaynerius in ſua practica medicinæ, de ægritudinibus matricis. cap. xxxvj. qui ex eo quòd inſans natus eſt inuolutus panniculo,credebat eum filium vnius fratris ſancti Franciſci. facit contra hos zelotypos frater Ludouic.de Veritate contrit.chart.xxiij. Quia non debent eſſe ita faciles ad credendum,nec ita ſuſpectioſi:†quia nimia credulitas dicitur ſtultitia Nauis Stultifera chart.cxiiij. de facilè credentibus. Biblia Aurea cap.cxxvij.de ſuſpicione & falſa credulitate.Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris.in verb. credere.Bauerius inſtit.de teſtam.in princ.in col.penul.quia dicitur ſtultus ſecundum Felin.in cap.licet Hely.colū.j. de ſimon. nec leues animorū motus ſunt ſequendi:præſertim primi qui non ſunt in poteſtate hominis. Bald.in cap.j.§.j.col.ij.de feud. guard.Imò quandoq; tantum dubitāt ſe fore cornutos, quòd tandem fortis imaginatio facit caſum. Bald. in l. executorem. col.x.C.de execut.rei iud.Ripa in tract.de Peſte.chart ij col.j. num.15. Quod euenit præſertim quando mulieri illum quem de eius amore ſuſpectum habent,quotidie obiciunt: quo fit vt mulier intra ſe cogitet, quòd maritus ſciat illum ſe valentiorem:

54

55

tiorem: quia aliàs tantùm de eo non dubitaret: & ideò tanquàm appetens nouitatem, ipsa quæret modum experiendi. Propterea dimittãt mariti vxores in mediocri libertate, quia, vt inquit Ouid sine tit. lib. iij. Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas Semina nequitiæ languidiora facit. & subiungit: Nitimur in vetitum semper, cupimúsq; negata. facit illud Martialis lib. j. dum scribit ad Cæcilianum de vxore sua: Non sunt ergo viri ita creduli: & qui citò credit, leuis est corde. Felin. in c. cùm contingat. ad fi de rescript. & esset nimia bonitas faciliter nimis credere. Panor in c. licet Hely. de simon. quòd qualiter procedat. vide Felin in cap. j. col. j. de summa Trin. Ias. in l. j. col. iij. ff. de eo per quem fa. erit. in l certum. col. fin. ff. si cert. pet. facit gl not. in l. Titio fundus. ff. de cond & demonst. quæ vult quòd dictum notabilis viri inducit iustam credulitatem. quam ad hoc ibi dicit Bolog. esse singularem. per quam inferunt Felin. Panor. & Ias. in dictis locis, ad illum potestatẽ qui credidit illi nobili carcerato qui promisit non aufugere, & tamen post aufugit quòd potestas non poterat dici credulus: ex quo ille carceratus erat nobilis fide dignus. idẽ dicit Paris de Syndicatu. chart. xxij. col. j. in fin. Hippol. in repet. rubricæ. C. de probat. col. xxxvij latius in l j. §. j. colũ iij. & seq. ff. de quæstion. Et pro illa gl quòd dictum legalis viri inducat iustã credulitatem, facit Ias. in repet. l. admonendi. col. lxiij. & seq. Curtius Sen. consil. xix. col. iij. Iunior in authen. si quis in aliquo. chart. iiij. C. de edendo. Bald. in cap. veniens. de test. in cap. cùm contingat. vbi Felin. de rescrip. in cap. præterea. col. j. de test. in cap. nuper. eod tit. in cap. literas. col. iij. de præsump. in cap. de quarta. col. vij. ver. prima doctrina. de præscrip. in c. sicut. colũ. vij. ix. & xix. de re iud. in cap ij. col. iij vbi Roch. char. vj. de iudic. Panor. in cap. fraternitatis. ad fin de test. in cap. nouit. de iudic. colũ. xvij. in cap. licet, vltimo not. in c. cùm oporteat. iij. col. de accus. in cap. cùm in iure. j. not. de offic. deleg. in c. licet Hely. v. not. de simon. Innocen. in cap. innotuit. in princip. de eo qui furt ord. suf. Bart. in cap. cùm super. colũ. fin. in cap. insinuante. in cap. causam quæ col j. de offic. deleg. & j. vol. consil. xij. col. xv. & xviij. & consil. xxiij colũ x. & in simili consil. lxij. col. v. & in ij. vol. consi. iij colum. xvij & consi. ix. col. xiij & ix. col. xiij. consi. xvj. colũ. v. & consi. xviij colũ xij. & xij. & xxiij. & consi. xxj. col. iiij. consi. xxxiiij. col. xxvj. & consi. lix. & lxvij col. vj. Alexand. lib. j. consi. cxxxv. colũ. iiij. & ij. vol. consi. xxxj. col.

col. iij. Cepol. consil. xxvj. col. iiij & consil. xl. col. x. Imo consil. xcviij. col. fi. & cvij. col. iiij. Card. cõsil. xxxv. col. fin. xciiij col. ij. Aret. in l. in illa stipulatione. col. iiij. de ver. obl. & consi lxvij. col. v. & ciij. col. v. & seq. cliij. col. ij. clx. col. v. Gerardus not. xxx. Bon. in trac. de nobilitate parte v. num. xj. & xxviij. Alex. lib. vij. consi ccxx. visis attestationibus. col. pen. est num. vij. tex. in l. si pater. in versic. affirmantium ff. de solut. Ant. de Butr. vbi Panorm. post Hostien in c. finem litibus. de dolo & contu. dicens, quòd honesta persona propterea non condemnatur in expensis: quia non præsumitur calumniari in contrarium. de hoc vide text. in c. si quis triginta. lxxviij. dist. vbi Archid. Lap. alleg. cxxvj. Et dicit idem Butr. in cap ij. de probat. ad fi. quòd stante statuto quod contra instrumentũ non admittãtur probationes per testes: admittũtur tamen, si testes sunt legalissimi, imò & consanguineus, qui aliàs nõ admitteretur. in c. cùm oportet. de accusat. facit Bart. in l. in bono. ff. de bon. poss. tit. generali. Quas quottas extẽde tu pro libito cũ habueris otiũ.

¶ Sexto quòd incontinentia mulierum viris sit ascribenda: 56 probatur, qua aliqui sunt qui non aduertunt, quòd omne nimium vertitur in vitium. gl. in auth. de immen. donat. Erasm. j. parte prouerb. dxciiij. Ne quid nimis. nec ad illud Horatij: Est modus in rebus, sunt certi denique fines. Quos vltra citráque nequit consistere rectum. gl. insti. per quas person. nob. acquit Bal. lib. j consi. clxvj. quæritur vtrum vsurarius. col. fin. Guil. Rouille in trac. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. j. c. pen. Et ideò dum vitant stulti vitia in cõtraria currunt. Petrarcha epist. cj. summe, quia debẽt cogitare super his quæ dixi ꝫ ante fin. vij. ampliationis. de pulchra, dum dixi esse optandam mediocrem formã: & ad ea quæ dixi in fi. fol. ad sextũ fundamentũ de fatuitate, ꝙ virtus cõsistat in medio. Et discretio est mater virtutũ. c j. de off. cust. in fi. c. fi. j. q. v. & nõ mater asinorum. Bal in c. finem litibus. col j. de restit. spol. Et ꝙ sine ea quis nõ est homo sed bestia. Bal. lib. iij. consil. clxj. Cæcilia col. ij. Et ꝙ distinguenda sunt tempora, & cõcordabimus scripturas. c. si peccauerit. ij q. j. & quòd negligentia dissoluta propè dolũ est. l. si fideiussor. in princ. ff. manda. Stulti ergo nolentes reprehendi de zelotypia, laxant adeo liberas habenas vxori ꝙ opportunitas facit latrones. c. veniens. cl. ij. de eo qui cog. consang. vx. suæ. vbi Præpos. in iiij not. facit Aegid de regi. princi. lib. ij. parte ij. c. xix. & seq. nam vt inquit Erasm. iij. parte Prouerb.

nerb.cccl xxvij. sublata lucerna, id est data libertate,nihil interest inter mulieres. vnde vt inquit Ouid. in ij.de Arte: Nihil Helena peccat,nil hic committit adulter: Quod tu,quod facere quilibet,ille facit. Cogit adulteriũ dãdo tẽpúsq; locúmq;. Quo nisi consilio est vla puella tuo.&,à iuuene & cupido credatur reddita virgo.gl.j in §.si adolescẽs.in l.si verò nõ remu-
37 nerandi.ff.mãda. & dicũt † quòd nemo debet cedere iuri sibi oblato.c.quã periculosum.vij.q.j. de quo ergo debet esse maritus zelotypus? de mula,si non est de vxore. vt inquebat illi Iulius,licet mulier indignata sit de comparatione abusiua:nec ideo deterenda est nauis in tempestate:quia vẽtos inhibere nõ possis,vt Morus in sua Republica. lib.j.est char. xxix. Volateranus in fin.cõmentariorum vrb.in dialogo Socratis & Christoboli.char.ij.dicens,quòd nullam de aliqua re curam debet tantam habere sicut de vxore. Et quomodo debeat custodiri, in Chronica Ianue.ix.parte. Philelphus deca.viij.satyra ix.incip.Antonij.Aegidius de regim princip lib.ij.Aristot.j. Oeconom.præsertim.c.iij.& iiij. vbi Gilbertus. vbi li.ij.latè de materia per totũ.Vnde inter extremam zelotypiam & nimiam libertatẽ est dare medium, scilicet mediocris cura vxoris & remotio occasionis delinquendi.quia licet custodia non prohibeat semper quin vxor deliberata cõmittere adulterium committat:prohibet tamẽ sæpe, & rarius peccabit vt patet in querelis amatorum,qui de zelotypia plusquam de alia re conqueruntur.facit Rosarium Butri j parte.serm.xxiij.litera y.Cornazan.Prouerb. Tu hay le noce,& io le voce in princ.Sed cũ primũ motus non sint in potestate hominis.l.de Platea in §. publica.instit.de pub.iud.col.fin.nam quandoque mulier erit semel in opinione peccandi,& impedita nequibit. Et tale scelus nunquam sibi amplus veniet in mẽtem l.multum interest. C. si quis alt. vel sibi. Nec per hoc culpanda:nã cogitatio pœnam
38 non meretur.gl. in vet.feudum.in c.j de cap qui cur.ven.& dicit Cacialup. in tract de debito.fugit q.iij.col.fin.& † qui modicũ transgreditur,nõ est vituperandus.secundũ Aristotelem, quem refert Bald.in l.ij col.vij. C.de rescin.vend.vide tamen Barb.in c.cũ causa col.j.de iur.calũ.& quæ suprà dixi in tertia responsione huius contrarij : & pro vnico delicto non debet virtuosus &c.Ideo bonũ est aperire oculos in principio : quia vt inquit Ouid Principiis obsta, sero medicina paratur, Cùm mala per lõgas cõualuere moras.gl.fi.in c. ad hoc. de rescript.

vbi

vbi Bart.col fi. Albertanus lib.ij. quomodo examinandum sit consilium.& lib.vlti.in rub.de innocẽtia. & adhibere remedia quæ ponit Petrarcha lib.ij.de remedio vtriusque fortunæ.dialog. cxlvj. de filia impudica. Anteros Fregos. in tribus vltimis char.post Ouid.de Remedio amoris † Nec permittas vxorem 59
tantum vacare pulchritudini:quoniam vltra peccatum & iacturam temporis cum vbi intendens ingenium valet.glo.in §. illud quoque in auth.de exhib.reis.Crede quòd hoc non tui, sed amatoris gratia facit.Item nec permittas eam vti tot pomposis vestibus. dixi suprà in vj.ampliatione. de capiente diuitem char.ij.nec eam multùm frequẽtare choreas maximè nocturnas.Nam talis mos nõ tam indecens,quàm suspectus est, secundũ Maphæum Veggium, de educatione liberorum.libr. v.post medium &Nauis Stultifera chart.lxix.choreæ fatuitas, & charta seq. & char.cxxvj. de laruatis fatuis,ob quã suspicionem Posthuma Vestalis fuit punita. Liuius deca.j.libr.iiij.est chart.xlviij. Idem Liuius in viij. de Minutia quæ viua sepulta fuit.est chart.lxxxvj.& conuiuia:quoniam in illis facile generatur rixa.vt Philelphus decade v. satyra x.incip.sena valle . & quis facilius decipitur inter epulas cap.vnusquisq;.xxij.q.iiij. Surgetus in Enchiridio disciplinæ militaris . charta xliij. & lxxix. est in quarta parte. facit Decius in c.nouit de iudic.iiij. nor.Et,vina parant animos.Ouid.in fine secũdi de Remedio. &,Fœcundi calices quem non fecere disertum?gl.j.in c.à crapula.de vita & honestate cleric.post Iuuen.&,Nolite inebriari vino,in quo est luxuria:† venter enim mero affluens facile 60
despumat in libidinem. gl.in l. quæ adulterium. vbi Ang.C.de adult.facit Erasm.j parte Prouerb. dcxiiij. in vino veritas. & dcxxiij. Odi memorem compotorem, latè de potentia vini Esdræ iij.c.iij. & vinum est venenum.Politianus etiam in ca. lxxj.Philosophus j. Oeconomic.cap.v.vbi Gilbertus.Petrarc. epist.xxxv.taceo latè.Albertanus lib.vlt.de temperantia. Hostiens.in Summa de temp.ordin.§.& cui.in tertia regula.& in tit.de sponsalibus.§.& qualiter dissoluatur.ponit de ebrio qui imprægnauit Beguinam dormientem. & plures ebrios ponit Seneca epist.lxxxiiij.incip singulos.& in tract de tranquillitate vitæ ad finem. non damnat in totum quandoque inebriari. vide Stephanum Nigrum in commento ad carmina Pythagoræ charta iiij.& suo tractatu de nimia obsoniorum appetentia,traducto ex Musonio Græco . Lucas de Penna. in l.j.C. de

comiti.& trib.ſchola.lib.xij.Conuiuia quandoq; fiunt ad malum: vt illi Hiſpani dantes vinum album ad limphandum nigrum, vt fideiuberet pro eis.gloſſ. in l.dolum.C. de dolo.facit Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris.in verb. conuiuia.Antiqui tamen conuiuia faciebant quotannis inter agnatos:vt ſi inter eos toto eo anno aliquid ſimultatis fuiſſet, tolleretur adhibitis amicis. Lãcel.in l. qui ſe patris.colum.vij.C. vnde liber . vide Pontanum in dialogo de continentia . plura in epiſtola ante Sidonium incip. præſcius . & Marſilius Ficinus in iij.lib.epiſtolarum.char.lxxxiiij. & tribus ſequent.Mancinellus in ſerm.lib.ix.titul.vj. Et qualiter in conuiuiis prælatorum.Lucas de Penna in l j. C.de com.& trib.ſchola.libr.xij. Bertach.in tractatu . de epiſcopo.j.parte.lib.ij.quæſtio.lxij. eſt
61 charta xij.nam † auarus eſt,qui non ducit aliquando amicos ad comedendum ſecum:nec poteſt eligi in epiſcopum. capit.j. lxxxv.diſtinct.& erit poſtea liberalis quando morietur. Ioan. Fab.in §.peculium.inſtitut.de lega.vide Albertanum de amore proximi libro j. rubrica. vnde oritur amor. & pulchrè Andræam Salernum in ſimia Socin.in tract.de viſitatione.chart. xij.col.j.& char.ix.col.iij.dum loquitur de auaritia. Leonard. Aret. ob quam conuertit beneuenceritis in bene ſteteritis : ſed poterat reſponderi Socin. vt Socrates amicis leui cœna ſuſceptis:ſi boni ſunt,æquanimiter ferent:ſi mali,non curandum.in quibus tamen caue à cibo anſerum, qui eſt cibus ſepultorũ:& contra eas comedentes inuehit gl.in clem.ſi dominum.de relig.& ven.ſanct.in verbo, omnium ſanctorum.ſecus de caſeo, quia eſt ſanus:vt carmina de hoc ponit Archid.in cap. deniq;.
62 iiij.diſt.† Item caue ab illo: Quiſquis amat dictis abſentũ rodere famam:Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi. gloſſ. in capitulo conuiuia. xliiij. diſtinctio. Et clerici ibi cantantes ſcurrilia, ſunt excommunicati in poſtilis Ang.in l.item apud. §.meminiſſe. ff. de iniur.in nuptiis autem conuiuia ab omnibus laudantur : vt Franciſcus Barbarus de re vxoria,capitulo octauo, de munere vxoris:item in doctoratu, in quo nobiles plus expendentes plus honoris habent . Ioannes Fabri. inſtit. per quas perſonas nobis acquiritur. Sed prædicabat vt ſacerdos pro eccleſia, quia verecundatur petere pro ſe:& tamen ipſi ſunt qui talibus fruuntur . Choreæ nocturnæ quandoq; propriè lenocinia & inſtrumenta luxuriæ ſunt:vt ſentit Philelphus ſatyra ix.incip. Anto. & de choreis prædixi in viij.

ampl

ampliatione.alleg. Salluſtium & Anterot.Freg.char.xxxiij.facit Roſar.Buſti ij.parte.ſerm.xxxij litera q.Petrarcha de remedio vtriuſq; fortunæ.lib j.dialog.xxiiij de choreis. Seneca ad Lucillium epiſt.iiij.† Et quandoq; in talibus conuiuiis & choreis nocturnis plures petunt inhoneſta, & ſic improbos ſe demonſtrant.l.tranſactione vbi Lancel. ij.not. C. de tranſact.licet præmittant honeſta & dulcia verba . Etenim non omnis qui dicit,Pax vobis,quaſi columba eſt audiẽdus.corui de morte paſcuntur.cap.non omnis qui dicit.ij. quæſt. vij.& de ſynagoga Gulielminæ quæ longo tempore poſt eius mortem fuit habita pro ſancta . Chronica Corij ſub anno Domini M. ccc. Et Liuius deca. iiij.lib.ix. chart.ij.de ſynagoga Græci ignobilis ex Hetruria Romam delata, quæ erat ſimilis Valdenſibus, quæ poſtea orta eſt,vt refert Gaguinus in vita Ludouici iunioris.ad fin.Et Celeſtina ſemper incedebat cum mantello beguinurum, & longa filzia pater noſtrorum.& Plebanus Arlot in penult. quinterno facetiarum,poſtquam dixit, A furore ruſticorum,conſcientia ſacerdotum,diſputatione medicorum,cætera notariorum libera me Domine, ſubiicit. Et ab audiente duas miſſas omni mane,& à iurante per conſcientiam meam. prout ſemper faciebat Celeſtina. & omnino corrumpunt bonos mores colloquia mala.Hoſt.in ſumma de temp. ordi.§.& cui col.v. tamen quãdoq; fiunt deteriora. nã vt qui vidit,teſtimonium perhibuit:mulier coacta fuit cõplacere,nec auſa clamare. Panor.lib j. conſil.iiij.incip.facti. imò nec poſtea dicere marito, ne fortè eam minus diligeret. Et licet tunc ſibi nõ imputetur.gl.in c. ad eius.in verſic. inuitat.v.diſt. Hippol in l.j.§. præterea. col.iij ff.de quæſtion.fugiendæ tamen ſunt tales occaſiones.nam Rumor de veteri facit vẽtura timeri. Cras poterunt fieri turpia ſicut heri.Hoſt.in ſumma de elec.§.quis eligitur.col.v.vnde nõ eſſent culpandæ mulieres,ſi quando ad conſimilia nocturna conuiuia inuitantur,ſi fingerent ſe infirmas: quia eſt quãdoq; licitum fingere pro ſua ſuorúmq; ſalute. Decius conſil.clj in ſerm. col.antepen. in l. eſt natura ff. de reg iur.Biblia Aurea de prudentia & ſagacitate.in prin. gloſ. in c. communis.xxiij.diſtin.Hadr.Papa noſter quodlib.j.eſt chart. vj.col iij. Monſer.in repetit.l. frater à fratre. ff. de condict.indeb.col.vj.& Saluator finxit ſe lõgius ire.Luc.xxiij Io.Mõtolonius in Prõptuario Iuris.in verſi.fingere.vbi diſcurrit per x. prædicamenta. vide Barb.in c.in noſtr.col.ij.de reſcrip. gloſſ.

Fingant ſe infirmas ne vadant ad conuiuia.

in l. obseruandum. ff. de offic. præf. in verb detegit de qua Cepol. consil. xl. Cacialup. in l. ij. C. de eden. Hipp. in l. de minori. col. iij. ff. de quæstion. Felin. in procem. in prin col. iij. gl. in c. quomodo virginibus. xxxj. q. j. Et non sine causa facta est lex,

64 disponẽs, † quòd si mulier vadat ad cõiuuia inuito marito, vel pernoctet extra domũ, potest repudiari l. consensu. §. vir quoque. C. de repud. & § quia verò plurimas. in auth. vt liceat matri & auiæ. imò etiam posset recusare ire ad chorizandũ seu tri-

Pernoctans extra domũ repudiatur.

pudiandum in castro domini sui: quia ab omni superioritate, ius honestatis semper intelligitur exceptũ. Iacob. in tract. de homagiis. in vltimis verbis. Petrus de Ra. in suo aureo alphabeto in dictis notabilibus extrauagantibus. col. vj. versic. conquestus est semel. est char. cliiij col. iij. Surgetus in Enchiridio disciplinæ militaris. char. xxiiij. Boni. de nobilitate. ij. par. nu. xlj. Ioann. de Plat. in l. j. C. de maiuma. lib. xj. vbi dicit idem in curialibus. de mulieribus ciuium. Afflictus constitutione, disputatur colũ ij. Decius in l. semper in contractibus. ff. de reg. iur. Roch. in cap fin. colũ. viij. in iiij. ampliatione de consuet. text. in §. j. vbi Ang. in j not. instit. de hæred. instit. Dicẽs quòd licet seruus teneatur operas præstare dominæ suæ: non tamẽ intelligitur de carnalibus. Baueria in §. est autem. colũ. j. & ij. instit. de hæred instit. vbi etiam ponit qua pœna puniatur seruiens contra faciens. nec permittas vxorem tuam conuersari cum dominabus infamatis. nam, Vuáq; conspecta liuorẽ ducit ab vua, &c. Hosti. in summa de vita & hon. cler. §. qualiter clerici. col. iij. facit Plebanus Arlotus in facetia de Neapolitanis. est post medium operis. & Bal. in consi. schismatis colum. antepen. etiam si beguina, vt Hostien. vbi suprà §. vtrum cohabitatio. per ea quæ dixi in sexto fundamento de fatuitate. & cum perfricuerũt faciem. Polydorus Prouerb. ccxxxj. & sic inuerecundæ sunt & inemẽdabiles Albertus de proprietate hominis. sunt enim sicut dæmon qui experitur pœnas inferni, & tamen tentat homines illuc ire. frater Ludouic in tract de vera contritione. vij. remedio contra luxuriam. Biblia Aurea c. xxvij. de castitate. faciũt enim quicquid possunt, vt sibi similes plures adsint, vt cum earum vitia propter multitudinem deducta fuerint in cõsuetudinem, non sit quid agas, pudere debeat, nec possint iusti à talibus irrideri. Carmel. ecloga ix. circa fin. Aethiopes vna quoniam nigredine sordent, Ille color nulli vitio quippe datur. Afflictus in constitutionibus regni, in titulo

tulo de adulter. circa fi. & in titulo ibidem seq. Papa Pius epist.

iiii † quòd periurus cum periuro, excommunicatus cum ex 65
communicato: item conuersatio cum meretricibus, est signum modicæ pudicitiæ. Ang. in l. vim passa. §. mulierem. ff. de adulter. Item quando vides istas vetulas vel reuenditrices frequentare domũ tuam, præsertim si intrant per posticum. nam talia ostia destruunt domũ. Cepol. in seruit. vrb. cap. xlij. de porta. circa fin. facit text. in cap simulationem. xxij. q. ij. nam per plures vias itur Romam. Bald. in cap. bonæ. el. j. col. iij de elect. licet dicatur ire etiã qui sella vehitur. ff. de seruit. rustic. l. qui in sella. per quam fuit destructus Bonella buffonus. vt refert Cepol. in seruitutibus rustic. cap. penult. facit ad eam Ioann. Fab. instit. de iur. nat. in princip. Portius instit. de seruit. rustic. col. ij. Bauerius in §. est autem. col. iij. instit. de hæred. instit. Socin. lib. j. consilio cxlj. col. j. & ij. Erige tunc aures Pamphile, & aperi oculos, quia res tua agitur, præsertim quando stant multùm in colloquio vxoris. Item quando lupi non soluti ire vadunt per contratam, est adhibenda maior custodia. Bald. in l. nemo deinceps. in fin. C. de episc. aud. maximè quando crinibus incedunt comptis. Cyn. in l. neq; natales. C. de probat. & nocte vadit adulter. Bald. in cap. j. §. porrò si dominum. quæ fuit prima causa benefic. amit. nec credas quod cupiat videre illa tria quæ Auguſt. scilicet Christum ambulantem, Paulum prædicantem, Romam triumphantem. Bald. in cap fin. col. fi. de iur. cal. quia imò cupit videre & amplecti vxorem tuam: nec confide quòd dicat se compatrem tuum, quia fortè non tetigit tempore baptismatis. ideò putat se nõ esse. & malè. Benedic. de Plũb. in l. etiã. ff de manu. vindic. vel fortè est vsus cautela quam potest Formularium prouinciale. nolo referre. Item quando vides vxorem tuam adeò libenter ludere cum iuuene. vide Cacialup. in tract. de ludo col. ij. & esto memor quòd Ouidius in tertio de Arte dicit, ludẽdo sæpe paratur amor. & clam loquẽtem. Præpos. in cap. præterea. el. ij. pen. not. de sponsa. vbi allegat inter cætera illud diui Bernardi: Hanc tibi generalem regulam constituas, vt † omnem qui veretur dicere quod in au- 66
re locutus est, suspectũ habeas: facit Bald. in l. cùm sentẽtiam. C. de senten. & interloc. facit Ange. consil. cccxc. incip. charissime. colum fin. Nata in clem. sæpe. in princ. col. xiij. de verb. significatione. vel loco obscuro. nam qui malè agit, odit lucem.
cap. consuluit de offic. deleg. latè Barbat. libro secundo. consil.

lij. præclarè col. xv. Ioann. Lup. in allegationib. post recep. de donat. inter vir. & vxor. est chart. cij. col. iij. vbi subiicit quòd quæ palàm fiunt, non sunt ita suspecta. Feli. in cap. cum ex iniuncto hæret. colum. j. Item stringẽtes manum, quia est signũ consensus. Aret. consilio xiij. viso. col. ij. Item frequentia munuscula & ori applicata, blandéque dulces literæ, nihil habent sancti amoris: vt Hieronym. quẽ refert frater Ludouic. in tractatu de Veritate contrit. chart. cxxxviij. de circunstantia instrumentalis agentis. pro quo facit text. in clem. si dominum. §. o memoriale. de reliq. & ven. sanct. nam cuius domum frequẽter aspicimus, huius memoriam strictius retinemus: quia ex aspectu nascitur amor. Erasm. chart. xxx. Prouerb. clxxviij. & tangendo pulsum mulieris, nominãdo plures viros, vbi de-ueneris ad eius amicum, secundum aliquos pulsus variabitur: quia pulsus est præco qui non mentitur, secundum Bal. in cap. quoniam contra const. ij. de probat. Barbat. in rubr. eodem titu. col. iiij. sed hoc spectat ad Medicos, qui dicunt quod imò sæpe mentitur, vel inuicem manus tractantes, vel etiam digitos inuicem cancellantes, vel in loquendo balbutientes, vel colorem mutantes. vt docet Philelphus decade vj. satyra j. incip. nate marij vita &c. Cichus Aesculanus lib iij. c. j. de physiognomia, in princ. nam vt inquit Baldus in procem. rex pacificus. colum. iiij. rubor faciei detegit maculã cordis. Et Ouid. ij. Metamorphos. dicit, Heu quàm difficile crimen non prodere vultu? facit Specul. in titu. de petitione sententiæ, & eius cautela. §. j. l de minore §. tormenta ff. de quæstion. Lucas de Penna inpen. chart. iij. libr. C. colũ. ij rationem ponit Macrobius vij. Saturnalium maximè in amore. vt Medea Iasoni quis enim benè celat amorem. Eminet indicio prodita flamma suo. Et Campanus secũdo Epigrammatum. de discessu suo. in fi. Ignis, amor, tussis certo sese indice produnt. Octo signa ponit presbyter Franciscus de Sancterenzio in lima spirituali. cap xxj. Stultifera Nauis chart. xxiiij. de calamitate amatorum frater Ludouicus in tractatu de Veritate contritionis. chart. cxvj. de sensibus corporis, capitulo primo, vbi loquitur de facie. de quo Specul. in titu. de teste. §. nunc tractandum qualiter in testium. num. quarto & Ecclesiast. xxvj. fornicatio mulieris in excellentia oculorum. & in palpebris illius agnoscetur. facit Albertanus de amicis dubitatis: Frigidius glacie pectus amantis erat. Lancel. in l. non minorem col. j. C. de transact. atque oculis capti fod

pti fodere cubilia talpæ. Lancel. in l. humanitatis. C. de impub. si fuisti philocaptus sciẽs inducere hos versus. Et illud, Tortilis à digitis excidit ansa meis. gloss. in l. in rem actio. §. siquis rei. ff. de rei vendic. præsertim quando veniunt de nocte. quod est illicitũ. Cepol. in repetit. l. si fugitiui. col. fi. C. de furt. Prohibe tunc mulieri tuæ sub aliqua alia simulata causa, vel colore, quàm zelotypiæ: nec cum tali loquatur, nec cum eo conuersetur. quia, vt inquit Ouidius ij. de Remedio: Proximus à tecto ignis defenditur ægrè. Et Horatius in Sermonibus: Res tua tunc agitur, paries cùm proximus ardet. Et neglecta solent incẽdia sumere vires. gl. in l. si quis fumo. ff. ad leg. Aquil. Est verum quòd est si nõ aduertis saltem tempore carnispriuij, quod videtur luxuriæ datum. cap. denique. iiij. dist. Senec. epist xviij. August. Dathus epist. incipi. solent lib. j. est char. cxxxv. Rosarium Busti. j. parte. serm. vj litera l chart. iij. & seq. Iste adhuc veniet laruatus. Et sic in opere diabolico. Bertach. in tract. de episcopo. j. parte. lib. ij. col. antepen. q. lxij. etiam te præsente in domũ tuam, & tacebit, & permittet se solùm cognosci ab vxore tua, quæ postea finget eum non cognouisse, vel asseret quòd erat aliquis affinis tuus. Sed ne me increpares quòd nimis sæuiam in carnispriuium, postquam sumus in materia chorex, vide istas allegationes quas alàs in facto & sine præmio edidi super tali quæsito, videlicet vtrum esset bonum quòd episcopus faciat edictum per quod prohibeantur clerici & laici vltra mediam noctem carnispriuij se laruare & chorizare, sub pœna excommunicationis & vnius ducati pro quolibet. Nec crena de excusationi vxoris, quòd ei det verba, & eum irrideat: quia & hoc est malefactum, sed deterius: quia tibi benè dat verba, sed amatori facta: qui prævalent verbis quoniam nõ sufficiunt vbi est opus facto. cap. dilecti. vbi Decius. ij. not. de app. l j. §. j. vbi Iaso. iij. not. ff. quòd quis. iur. Alexand. in l si mora. col. ij. ff. sol. mat. & lib. v. consi. xxxix. etenim verba dare, est leue. glo. in cap. quibusdam. j. q. j. & in eis nõ perditur nisi flatus. secundũ Bald. lib. ij. consilio c. factum. col. ij. Sed hoc in casu melius esset lapides frustrà iacere quàm verba. secundum Amedeum in dialogo de Amicitia. chart xxxix. Et amatores intelligunt non solùm ad verba, sed ad motũ labiorum. vt d. Nelus de Gabrielibus, quem refert Bart. vt resumpsit Baueria in §. quinimo. ij. col. instit. de test. mil. non tamen nego quin in similibus etiam ragaces & ipse Argus decipiatur, sed simplices frequẽtius. facit

exemplum barbitonsoris, qui credens ab vxore postulari carnem salatam, & tamen postulabatur coitus: respondit mulieri existenti supra solariũ, vt daret ei quod vellet. & sic vxor com-
Al traditor de la carne salata. placuit. Et postea conquesta cum viro, vir cœpit clamare, Al traditor de la carne salata. Prepos. in cap. discretionem. vij. not. de eo qui cog. consan. vxor. suæ. Sed ille suus clamor & pœnitentia post factum non excusat. l. qui ea mente. ff. de fur. sero sapiunt Phryges. Polydorus Prouerb. ccx. aliter illud dictum Christoph. declarat Mambrianus. nõ enim debet quis esse bonus vltra quàm ratio dictet. iiij Ethic. Aegid. de regi. princip. lib. j. parte. ij. cap. xxv. ¶ Inclina domine cor meum in testimo-
67 nia tua, non in auaritiam. Psalmus cxviij. ¶ † Quia non omne quod licet, honestum est. l. semper in conuentionibus ff. de ritu nupt. nec debet quis esse nimis iustus. Ecclesiast. vij. quinimo aliquid est iustum, & tamen eius contrarium est iustius. l. exigendi. C. de procur. Item quia etiam omnia quæ licẽt non expediunt. Apostol j. ad Corinth. vj. Instructio Ecclesiasticorum. chart. xi. in fin. Idcirco hanc dubitationen attingam eo ordine quo in simili Oldr. consil. lxii. incip. & circa. quærendo de tribus circa tale edictum: videlicet Primò an liceat. Secundò, an deceat. Tertiò, an expediat, omnia subiiciendo iudicio sacræ matris Ecclesiæ, & reuerendissimi domini episcopi, & cu-
68 iuslibet alterius melius sentientis ¶ † Circa primum videtur quòd liceat: quia episcopus debet malos mores corrigere. ne sanguis ouium de manibus suis requiratur. cap. irrefragabili de off. ord. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. iiii. litera F. est char. xlvi. col. i. & char xiii col. iii. dicit, quòd sacerdos portat iniquitatem populi. allegat Leuit x. propterea debet episcopus auferre occasionem peccandi. cap. vt animarum. de constit. lib.
69 vi. facit l. i. C. de maiuma. lib. xi. vbi Iac. Rebuff. dicit. † quòd imperator prohibuit illos ludos, quia in eis viri mulieres tangebant inhonestè. quia multa prohibentur, licet mala nõ sint, quia tamen malis occasionem præbent. cap. & si Christus. de iud. l. conuenire. ff. de pact. dotal. Dato ergò quòd chorea non sit mala. Regum ii. cap. vi. relato in c. & cognouerunt. de pœniten. dist. ii. vbi Dauid se coram ancillis denudauit saltando totis viribus. laudabat eas Plato, vt Eusebius de Euangelica præparatione lib. xiii. cap. xii. & facit ad agilitatem corporis inducẽdam, & conseruandam, ideò tolerandam. vt in simili de torneamẽtis in extrauag. Io. sub illo titulo, de torneamentis. c.

quia

quiá in futurorũ euẽtibus. Et permittitur etiam die festo, dum modo non tempore diuinorum officiorum. de cõsecr. dist. j. c. qui die. de consecr. dist. iij. c. irreligiosa. Doct. in c. cum decorem de vita & honest. cleric. † item & larua non sit mala, dum- 70
modo non assumatur vestis muliebris, vel religiosa, vel habitus dæmonum. Doct. in d. c. cùm decorem. vbi declarant post Innoc. quomodo intelligatur larua. Corset. in repertorio. Panorm. in verb. ludus. vbi allegat Io. de An. in cap. lator. de homic. & Archiep. Flor. nihilominus quotidiana experientia rerum magistra. c. quam sit. de elect. lib. vj. docet quod vt in pluribus fiunt ad malum: vnde non curamus de paucis qui eas faciant ad bonum respectum. l. condendæ. l. nam ad ea. ff. de legib. ergò ratione peccati euitandi licuit tale edictum facere:
quia in hoc versatur episcopi iurisdictio, etiam super laicos 71
cap. nouit de iud. ¶ † Secundò facit quod vult Feder. consilio ij. incipien. statuto. vbi per multa tenet quòd valeat constitutio episcopi, per quam dicitur, quòd quicunque luserit ad ludum azardi, sit excommunicatus. ¶ † Tertiò facit quod vult 72
Ioan. de Monser. in d. cap. vt animaru. col. viij. & seq. de constit. libr. vj vbi affirmat quòd valet constitutio episcopi, quòd qui furtum commiserit, sit excommunicatus.
¶ † Quartò & magis proximè ad terminos nostros facit exẽ- 73
plum Præpos. in c. cum cessante col. iij. de app. vbi sentit valere edictum principis, per quod prohibentur choreæ de nocte. facit decisio Ioan. Andr. in regula, ea quæ. libro vj in Mercurial. quem ibidem quasi ad literam sequitur Perus & Alb. in ij. pa- statut. q. cxcviij incip. ipse. Io. Andr. & Petrus de Anchar. in repet. c. canonum statura. de constit. in xi. q principali. col. v. Cialupus in repet. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. col. xliij. ver. succesiuè quæritur de tertio. vbi dicit valere cõstitutionẽ per quam episcop. excõmunicat omnes mulieres vtentes fucamẽtis, vel ornamẽtis vltra certam mensurã. Quia licet in talibus posit esse ornatus sine peccato mortali. S. Thom. secunda secundæ. q. cxcix. circa mediũ, dum agit de modestia ius tamẽ præcepti transgressionem facit mortalem. xiiij. q. j. c. quisquis. ¶ Sed prædictis non obst. contrariũ videtur verius, q̃ imò nõ liceat: quia episcop. non habet potestatem super laicos, nisi vbi adest peccatũ: ideò nõ debet falcẽ in alienã messem apponere. c. scriptũ vj. q iij. Io. And. & Canõ. in c. nouit. de iudic. sed chorea & larua benè circunstantionata nõ cõtinẽt peccatum. vt ẽ.

ergò

De edicto prohibente chorens de nocte

ergo &c. ¶Secundò non licet episcopo facere edictũ seu statutum irrationabile c.erit autẽ lex.iiij.dist.est enim irrationabile legem condere contra laicos, saltẽ eis non vocatis. si pur vult condere, sine consensu capituli pronuntiandum. vbi gl. penul. de consecr.dist.iij.Panor.in cap.at si clerici.§.de adulter.colũ. antepenul.de iudic.Perus.in cap fin.col.vj.de cõstit.lib.vj Bertach. in tractatu de episcopo iij. parte lib.iiij. q.vij præsertim quando imponitur pœna excõmunicationis.Hostien.in summa de excess.prælat.col.j.

¶Tertiò, quia talis ludus siue chorea fit ad recreationem, vt efficiamur proniores ad exercitiũ virtutis tempore imminentis Quadragesimæ.xliiij.dist.cap conuiuia. de consecr. dist.v. cap.non mediocriter.glo.in cap.donare. lxxxvj dist. Panor.in cap & si CHRISTVS. pen. not de iureiur.ita etiam fecit Saluator imminente eius passione, quia iuit se recreatum in Betaniam.secundum Bonauenturam in meditationibus de passione Domini.ergo tale edictum, tanquàm non conueniens tempori, consuetudini, & personis, non debebit fieri.d.cap.erit ante lex.iiij. dist. Et propterea homo sapiens erit sapientior tali lege malè posita, & ei licebit legitimis remediis & fraudibus eam circumuenire. Bald. per illũ test.in l.j. in princ.C. de cad. tol.vbi Paul.de Cast.& Corn.

¶Quartò facit, quia bene scit d.episcopus quòd tale edictum non obseruabitur, quia difficile cohibentur iuueniles calores. l.j.§.filiis.C de bon.quæ libr. præsertim quando tales nobiles sunt inflati libidine mulierum: quia miscent omne fas & nephas.l.ij.colũ.iiij.versi.initium.ff de orig.iur. ergo plus peccat episcopus, quàm transgressores edicti.cap. clericos. de cohab. cler.& mul.cum sim.vt latè Felin.in cap. apostolicæ. col.ij. de excep.in cap.j.de offic.deleg vbi allegat Ioan.Andr.in cap.solet.de senten.excom.quòd superior nunquam debet imponere pœnas his qui verisimiliter eas non timebunt.

¶Non obst. primò, quòd teneatur episcopus auferre materiam & occasionem peccati. Quia respondetur, negando choream & laruas esse peccatum, vt in contrario etiam fatetur:& propter malos vtentes choreis & laruis ad malum finem, non debent boni prohiberi ab honesta recreatione & accommodata tempori: quia propter pisces malos non rumpimus retia.cap.quisquis.xxiij.q.j Etiam quòd sint plures qui vtantur ad malum, quàm ab bonũ: quia attenta difficultate relinquendi cho

di choream cœptam quæ impossibilitati æquiparatur.l.nepos Proculo.ff de verb.sig.etiam iusti verisimiliter ad bonum chorizantes permittent se labi vltra horã, præsertim cùm nec campana dans signum horæ possit audiri de facili ob strepitũ choreæ:& sic eius respectu negari non potest quin tale edictũ illaqueet ad peccatũ eum qui aliàs peccaturus nõ erat.Sed antequam dare causam vni peccato mortali, episcopus deberet potius permittere damnari omnes creaturas cœlestes & terrenas, secundum Ansel.in lib.de similitudinibus. quẽ refert Rosarium Busti.ij.parte.chart.lix col.j.

¶Secundò respondetur quòd ex quo solus Deus est scrutator cordium.xxxij.dist.cap. erubescant. non potest episcopus sibi vendicare iurisdictionem de peccato de quo non constat.Et si dicatur quòd erit saltem peccatum post prohibitionem episcopi.cap.nemo episcoporum xj.q.iij.cap.ij.de maior.& obed.respondetur, quòd ex quo tale edictum prohibitorium respicit futura. cap. fin. de constit.oportet quòd tempore edicti adsit peccatum. & non sufficeret post argui. cap. si eo tempore. de rescrip.lib.vj.l.j.§.si filius.ff de leg.iij.aliàs esset facile episcopo trahere omnes causas criminales laicorum ad forum suum. posset etiam dici vt Gemin. in alio proposito in d.cap. vt animarum.col.iij.dum allegando dom. Ant. dicit, quòd excommunicatio hoc casu non ligat ex defectu potestatis inducendi causam edicti seu sententiæ: quia ad eum nõ spectet, nec eius interest de delicto commisso per laicum. facit Hadrian. Papa noster in Quodlibetis.q.vj.litera i. cap.j. circa fin. est chart.j.

¶Nõ obst.ij.& iij.quia decisio Feder & Io.de Mõfer.loquitur quãdo prohibetur id quod clarè liquet esse peccatum:secus in casu nostro.¶Non obst.iiij.scilicet decisio Ioan. And.quæ iudicio meo valde stringit:quia si ornatus est peccatũ,quia communiter mulieres euntes ad choreas se ornant: ergo chorea quæ est causa talis peccati,est etiam peccatũ. Breuiter licet nõ inueniam tactum, credo quòd statutum de quo ibi non liget personas laicas.arg.cap.si eo tempore.de rescrip.lib. vj. vt statum dicebam in ij.solut.ad primum contrarium: quia per hoc tollitur illud,dum dicitur quòd saltem est peccatum post prohibitionem in quo iacet totum fundamentum Io.Andr. & licet Io.de Montefer conetur tollere, non bene satisfacit. Cacialup.fatetur non valere nisi in delictis ecclesiasticis, puta ne quis intret monasterium.fateor contrarium mihi difficile.sed

mea

in casu nostro fundamenta ꝫ facta pro hac parte euitant sufficienter illam decis. ad quam Doct. subtiles non aduerterunt, vt puta quia vt dicit Alber. vbi ꝫ. non est de pane quærendo. ¶ Secundò quòd deceat, patet: indecens enim est quòd tempore Quadragesimæ quo pœnitētiæ vacare debemus, vacemus choreis & tripudiis. xxxiij. q. iij. c. non oportet. el. j. cum duobus seq. vbi prohibentur conuiuia & lætitiæ nuptiales: ergo multo plus choreæ lasciuæ, quæ licet omni tempore suspectæ sint, incitationes libidinis multò plus tempore Carnispriuij & Quadragesimæ, quia eo tempore vitium gulæ & luxuriæ plus dominatur: vt Spec. in Rationali diuinorum. in rub. de quinquagesima. & rubr. seq. col. ij. nō immeritò ergò tunc plus decens est talia coërcere. ¶ Secundò probatur in cap. j. circa fin. de pœnit dist. v. vbi qui perfectam vult consequi gratiam remissionis peccatorum ad quam potissimè tendimus, tempore Quadragesimæ cohibeat se à spectaculis & ludis. facit glos. in clem. j. de celebr. miss. in ver. vigiliis. quæ allegat Senecā in verbo, choreas. ¶ Tertiò probatur in cap. nullus. de consec. dist. v. vbi prohibentur presbyteri coram se permittere laruas fieri, arguendo ergò de persona ad tempus: vt pulchrè las. in l. vinum ff. si cert. pet. ergò & tempore Quadragesimæ dedicato ad diuinum obsequium & pœnitentiam peccatorum. ¶ Sed his non obst. contrarium videtur verius, quòd imò si liceret episcopo tale edictum facere, non tamen decet. ¶ Primò, quia à tanto tempore citra cuius initij memoria non existit: & sic habet vim priuilegij l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotit. & æstit. semper solitum est illa nocte choreas ducere ad saturitatem: ergò nunc velle inducere talē nouitatem est nimis molestum & quasi scandalosum. cap. delicta. de excess. prælat l. ij. ff. de constit. princ. ¶ Secundò quia sententia excōmunicationis quæ hic comminatur, cùm sit grauior qua vtatur ecclesia, non debet ita de facili & pro re leui imponi, ne vilescat. Panor. in cap. clericos. de cohab. cler. & mulier. ¶ Tertiò quia non debemus plus sapere, quàm oporteat, sed ad sobrietatem. Rom. xij cap. j. de renunt. lib. vj. sed sic est quòd Curia Romana, & Metropolitana, & episcopi conuicini tolerant quòd illa nocte ducantur choreæ ad saturitatē. ergò non decet velle corrigere quæ episcopi tolerāt. xij. dist. cap. j. & ij. & cap. quemadmodum. Card. in cap. consuetudo. col. fin. j. dist. Et sic non potest dici corruptela: quia licet quoad esum carnium Quadra-

gesi

excommunicatio non debet prorei leui impon.

gesima incipiat post cœnam, nisi esset tolerantia. cap. denique. iiij. dist. tamen quo ad festa & opera inchoamus ab ortu lucis. cap. si præfodiens. vbi Felin. latè de homic. Card. in d. cap. denique. col. viij per glo. approbatam in cap. ij. de feriis quæ etiā vult & omnes approbant in his standum esse consuetudini cuiuslibet regionis, scilicet quādo incipiat dies. nam omnis prouincia abundat in sensu suo. de consecr. dist. iij. c. rogationes. ¶ Non obst. contraria, quia vnico verbo tolluntur quod apud nos stante dicta consuetudine nondum est Quadragesima ante lucem diei cinerum quantum ad choreas. ¶ Singulariter tamen respōdendo ad primum, dico quòd mora modici temporis non est attendenda. l. si debitori. ff. de iudic. præsertim cùm ea hora non inchoentur choreæ, nec laruæ de nouo à communiter accidentibus, & multa fieri non debent, tamen facta tenent l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & multa retinere licet, ad quæ non liceret agere. cap. intelleximus. de iudic. gl in §. certè illud instit. de rerum diuis. &, Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes. gl. fin. in cap. literas. de restit. spol. Alex. lib vj. consi. ccxiij domini. num 9. & etiā quod fiant ad peccatum, non est tantum peccatum continuare choream, sicut inchoare de nouo. vt de Petro negante ter CHRISTVM. Et plura conceduntur in consequentiam, quæ non concederentur principaliter. l. quotiens. C. de iudic. & facilius aliquid à principio impeditur, quàm post factum tollatur per regulā l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. ideò principiis obsta. & facilius quid in esse conseruatur, quàm de nouo fiat. l. si pluribus. ver. quod si vna. ff. de verbor. oblig. & facilius inducitur extensio quàm creatio. l. sed & si manente. ff. de precario constit. de foro compet. col. xxviij & facilius tollere ius quærendū quàm quæsitum. Decius consi. cxiij. col. ij quātum ad lætitias nuptiales bene videmus eas prohiberi alio tempore: & tamen non prohibentur choreæ, vt in locis allegatis in contrario. ¶ Non obst. ij. quia ibi sunt verba consilij: patet, quia circa medium illius capituli prohibentur etiam mercatura, militia, & administratio secularis potestatis: quia talia videātur cum aliquo malo administrari: & tamē videmus quòd publicè nō seruamus hæc tempore Quadragesimæ, prout nec illud quòd non reddatur ius cap. placita. xv. q. iij. Card. in cap. denique. iiij dist. col. iiij. & hæc corroborant id quod in tertio fundamento adducebam: quia circa obseruationem Quadra-

ges

Addo. l. Sabinus. D. com. diuid. glo. in. l. Quamuis in verb. manu. D. de aq. quot. & aest.

Addo q. in iure non haberur ratio consequentiarum. l. i. D. de aqua quot. & aest. vigil. in § le. Marcus. n. 24. Iunt. de consecr. dist. Anast. l. 6. antiqui. cap. 19. in prin. Cast. in l. in testo n. 23. in fin. D. de testam.

geſimæ conſuetudo multùm attenditur. ¶Non obſt.iij.quia fateor in laruis in habitu dæmonum vel religioſorum vel mulierum. Doct. in cap. cùm decorem. de vita & honeſt. cleric. ¶Tertiò quòd expediat tale edictum facere, probatur: quia epiſcopo incumbit malos mores corrigere, ne ſanguis ouium de manibus ſuis requiratur.c.irrefragabili. de off. ord. Imò & ſi tales corruptos mores ignoraret,per hoc nõ eſſet excuſatus. c.quãuis.de reg.iur.& tacẽdo videtur oues occidere.cap. Epheſiis.xliij.diſt.prout negligẽdo delicto conſentire. cap. negligere.vbi gl.ij.q.vij.nam error cui non reſiſtitur,approbatur.cap. error.lxxxiij diſtin. melius erit ergò cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate occidere.xxiij.q.iiij.cap.nimiùm.& per totam illam q. Et ſi remaneant indurati, duret & ipſe, quia nil tam durum quod duriori non cẽdat.ſecundum S.Bern. quem refert Luc.de Penna in l.nemo miles.col.ij. C. de re milit. lib. xij. Et ſi non proſit erit excuſatus quòd fecerit quantum in ſe eſt.gl.in cap.ſcimus.xliij.diſt. Et ſi ſic nõ faceret,poſſet ſe Metropolitanus intromittere. cap. principalem. ix q.iij.Nec poteſt culpari etiam ſi malus exitus inde proueniat. cap.de occidendis.xxiij.q.v.l.ſed an vltrò §.j ff.de neg. geſt. quia ad hoc fiunt leges & edicta,vt earum metu humana coërceatur audacia.cap facti.iiij.diſt.quia mala voluntas ſuæ non eſt dimittenda libertati.xxiij.q.iiij.cap.diſplicet. vbi plura exempla poſtea ſubiicit,quòd tanto maiore vtitur eccleſia poteſtate,vt non ſolùm inuitet,ſed etiam cogat ad bonum. ¶Secundò probatur quòd ſit expediens,quia experientia docet quòd poſt tale edictum plures abſtinuerunt,& ſic minora mala facta fuerunt,& conſecuti ſunt meritum obedientiæ.cap. quid ergò. xj.q.iij.& ſic excuſatio contraria eſt eorum qui contra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui nolũt.cap.ſi eccleſia.xxiij.q.iiij. ¶Sed his non obſt.videtur contrarium,videlicet quòd etiam ſi liceret& deceret tale edictum,tamen non expedit.Primò,quia eſt valde difficile,& quaſi impoſsibile.vt dixi in ſol.j. contrarij.j. partis. ergò impoſsibilium nulla eſt obligatio.l. impoſsibilium. ff. de reg.iur.& edictum debet eſſe poſsibile.d. cap. factæ iij. diſt.& ſic laici potius irridebunt tale edictum,quàm obſeruabunt:vita hominis mutatur cum difficultate.§ ſancimus.in authen.de monach.Hieremiæ xij.ante fin & ideò debet epiſcopus præcauere.vt pulchrè Paul.de Caſt.lib.j.conſ.ccccij. incipien.illa. ¶Secundò,quia potius expedit,etiam ſi chorea delictum eſſet & pec

& peccatum ſub diſsimulatione tranſire,quàm edictum contemptibile condere.c.denique.iiij. diſt cũ ſim.vt Fortun.de fine iuris.colum.xxj.vbi ille tex. optimè quadrat. in propoſito: quia ibi toleratur illa conſuetudo comedendi carnes vſq; ad mediã noctẽ,quia euelli non poterat: nam qui nimis emũgit, elicit ſanguinem.& boni paſtoris eſt tondere, non deglutire. gl.in clem.j.de cenſi. in verſ conſumit.pulchrè Bald.in c.mandatũ col.ij.de reſcript.& multa permittuntur,ne deterius contingat. Alex.lib.ij.conſi.j.col.iij. verſ. & dicit beatus Thomas. & de proſtibulo not.in c.inter opera.de ſponſal. Felin.in cap. omnes leges.j. diſt.col.iiij.vbi inter cætera dicit, quòd quãdo mala non poſſunt coërceri ſine ſcandalo,debent ſic dimitti.facit Hoſt.in ſumma de decimis.§.& vtrum præſcribi. verſi.xij. ad fin.nam propter peccatum inobedientiæ fiunt deteriores: quia vnum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit.Bal.in l.Barbarius. col.ij.in ij.lect.ff.de offic præto.etenim Abyſſus abyſſum inuocat.Pſalm.xlj ¶ Tertiò via paradiſi eſt valde arcta. Matth.xij.quia,Iuſtus vix ſaluabitur.j.Petr.iiij. Lact.lib. vj.c. iiij.Bald.in c.paſtoralis.col iij.de reſcrip.ergo non eſt amplius anguſtanda.arg.c.bene quidem.xcvj.vbi adiectione non eget plenitudo.imò nec via probationũ. facit illud Matthæi xxiij. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui clauditis regnum cælorum ante homines.& Actuum xv. Quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorũ,quod neque nos,neque patres noſtri portare potuimus,& per totum c.refert Io.Gerſon. j.parte.in tract.contra ſectam flagellantium.circa princ. facit Buſtus in defenſorio montis.char.xlij. col iij. in verſ.xlij.maximè his temporibus quibus ætas eſt fragilior.c.fraternitatis. xxxiij.diſt.hinc communio quæ fiebat omni hebdomada reducta eſt ad ſemel in anno:&ſic potius eſſet relaxanda & ampliãda.c.quotidie.c.& ſi non frequentius.de cõſecr.diſt.ij.c. omnis vtriuſque ſexus.de pœnit.& remiſ.hinc Petrus qui peccauit,potius electus eſt Papa,quã Ioannes,vt exẽplo ſui ſciret melius cõpati infirmitatibus noſtris,50.diſtin.c quia ſanctitas.& ſic debet vti prudentia,vt ſibi cõueniat illud Luc.xij.Fidelis ſeruus & prudens quẽ conſtituit Dominus ſuper familiã ſuam:bene agnoſcendo & conſiderãdo vultum peccatorũ ſuorum.Prouerb.xxx.Io.x. Nõ erit ergo prudẽs laqueare & perdere oues quas ſibi Deus dedit.Io.xviij. ne dicatur illud Matthæi xxiij. Imponunt enim onera grauia & importabilia humeris

meris hominũ.& illud Hieremiæ xxiij. Væ pastoribus qui dispergunt & lacerãt gregem pascuæ meæ.& Esa.x. Væ qui condidis leges iniquas. refert Hadrianus Papa noster in Quodlibetis.q.vj.col.iij.& char.xxij. est q.ij.Præsertim quia fit cum appositione pœnæ pecuniariæ. nam licet possit quando conuertitur in aliquem piũ vsum,Cacialup.in l.j.C.de summa trinit.col.xxviij de quo tamen caue propter Hadrianum Papam nostrum in Quodlibetis.q.vi.co. ix.nihilominus cauere dicit: quia scandalizantur laici dicẽtes illud Exechielis xxxiiii. Væ pastoribus Israël qui pascebãt semetipsos,& greges meos non pascebant.& paulò infrà:sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potẽtia.& dispersæ sunt oues meæ transsumptiuè.xlvi. dist.cap.hoc habet.Et quod dicit Archidiaconus, quem refert Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum.col.ii. de offic.ordi.videlicet quòd fingunt tendere ad correctionem morum,apponendo has pœnas,& gerunt curam marsupii: debet enim lex condi ad cõmodum publicum, non ad commodum condentis.Isern.in prologo feudorũ.vi.q.in fin.in §.i.de pace iuram.
74 firm. ¶† Et sic patet solut.ad primũ contrarium, vt illud procedat quantum ad correctionem quę non arctet ad peccatum mortale:vt facit pœna excommunicationis secundum Cacialup.in d.l.i.C.de sum.Tri.col.xi. licet Rosariũ Busti intelligat hoc solùm procedere quando ita est de voluntate præcipiẽtis. in ij par.serm.xxxvij.litera i.est char. cccIxxj.co.iij.vera enim iustitia compassionẽ habet:falsa verò dedignationem.c. vera. xlv.dist. Fortun. de fine iuris.col. xlviij. & quia corrigendo se malus nolit obedire:videtur q; episcopus non debeat omittere correctionem.Archid.in cap.si peccauerit. j.q.ij. col.iij.vbi Card.eum sequitur ad literã. Respondetur hoc procedere vbi constat de peccato:sed hic nõ cõstat,vt suprà.secundò respondeo,quòd illud procederet quando plures longè saluarẽtur,& pauci damnarẽtur.Hadrianus Papa noster q.iij.quodlibetica. est char.xxviij.col.ij. Præterea secundũ eundem Archi.in d.c. deniq;.iiij. dist. col.j.& ibi Card. Quis non debet corrigi,sed cõscientiæ suæ relinqui in tribus casibus,qui omnes concernunt dubium nostrũ Primò,quando illud quod fit potest fine peccato vel indifferenter facere.Secundò, quando multitudo est in causa,& sic timetur scandalũ.Tertiò,quãdo persona nõ potest iudicari,vel crimẽ est occultũ:sunt ergo potius illi chorizantes eorũ cõscientiæ relinquendi,quàm illaqueãdi.c.quotidie. de consec.dist. ij hinc dixit Angelica in versic.confessio. iiij.§.iij.quòd confessor non debet esse facilis ad determinandum an sit peccatũ mortale,nec temerè quis debet flagitia reprehendere.tex.Aug.aureus in c.quisquis.xlj.dist.& quod vult Hadr.Papa noster in quodlibetis.q vj. est char. iiij.col.iij.literæ d.vbi dicit q; contraueniẽs cautioni si nõ facit ex contemptu.peccat solùm in venia iter,præsertim cùm apud laicos scandalizetur episcopus de murmurationibus prædictis. Felin.in c.nihil cũ scandalo.de præscrip.Item quia ei nõ obedient,vt §. quia non præcipit rationabilia. c.ille proculdubio. lxxxiij.dist. cùm plures sint mali,quàm boni.Matt.xx Præsertim cùm episcopus in criminibus reseruatis episcopis hunc sibi reseruauerit;& sic fortius scandalizabũt,dicentes quòd faciat ambitu superioritatis & iurisdictionis,vt omnes teneãtur ad eum accedere,vt dicebat Cy. quem reprobat Paul.de Cast.in l.quotiẽs. col.ij C de iudicijs. ¶ Non obitat q; expediat: quia plures ob hoc edictum abstinuerant Quia respondetur quòd fortè abstinuit aliquis qui omnino & iuuisset docmitum: præterea non placet Deo seruos accusare vt meliores fiant c.si omnia.vj.q.j. Et maior cura debet adhiberi ne vnus delinquat,quàm quod omnes homines mundi fiant meliores.Hinc Scipio Aphricanus malebat vnum ciuẽ seruare, quàm mille hostes perdere. Iodocus de nobilitate.c.xiiij & ij ad Timoth.ij. Omnia sustineo propter electos.Cardin. Caietanus de diuina institutione Pontificatus c.xj.char.ij præsertim illi qui solent peccare,quia propter eos Christus venit Matth.xv. Imò totum gregem relinquit propter vnicam ouem quæ perierat. Lucæ.xv. quia sanctitas se.dist.& si aliter faciat,dum eradicat zizaniã pariter & triticum contra illud Matth.xiij.& xj.q. in c.nolite. facit Hadria.Papa noster in quodlibetis.q.xij.col.j.& ij.non enim debet inici laqueus fragilibus ad peccandum,vt inducantur alij ad merẽdũ Melius est enim neutrũ iuuare, quã grauare alterũ.c. deniq;.xiiij.q.v. xxvij.q.j.de viduis.Had.Papa noster in Quodlibetis.char.xlv est.in q.v.& q.viij.col.vij.& q.x.col.ij. dicit, q; nõ licet pro quocũq; bono inducere proximũ ad pec
75 candum. Ad Rom.ij. ¶†Notandum tamẽ est quod tradit Felin.in c.quoniã contra falsam.vj.col. vlti.not.post. Aret magistrum suum & alios.de probat. vbi si cõuenitur constitutioni, quòd non fuit facta propter se,sed ratione alicuius mali euitandi,nõ illaqueant transgressores ad pœnã,si finis ad quem principaliter

cipaliter tendit constitutio, non violatur: & hoc etiam procedit respectu peccati mortalis, dummodo constitutio non contemnatur, dicens not. ad multa. Et ita concludo melius esse ꝙ abstineatur à conficiendo tale edictum. Laus Deo. Ad rē nūc redeundo, scilicet laruatos visitantes dominas. Fuit profectò bonus vir, intelligendo prout Card. in c. ex literis. de consuet.
76 dicens quòd † si alicui dico, Tu es bonus vir: possum conuenire actione iniuriarū: quasi dixerim quòd vxor sua sit adultera. refert Petr. de Rauen. in suo alphabeto, in materia consuetudinis. col. xxxiiij. Prout & sunt alij plures qui semper capiunt in meliorē partē, si aliquid videant vel tangāt. nā tactus quādoq; fallax. Dodus cōtra strigas. char. xxvj. Et si vidēt aliquē vxorē suā in occulto amplexantē: præsumitur ꝙ det benedictionem. Et si vident ꝙ deosculetur, præsumūt ꝙ faciat zelo charitatis. Alex. iiij. vol. consil. cxxvij. visa inquisitione iij. col. ver. & propterea. sed à tali charitate libera nos Domine. quādo sic secretè loquuntur: ex quo non præsumuntur dicere Pater noster. Ange. in Malefic. gl che hai adulterato. col. iij. Francis. Brunus in tract. de indiciis & tortura. col. xvj. Perus. in c. vt officium. col. j. de hæret. lib. vj. Pic. in repet. §. Titia q. lxiiij. in fine facit Panor. in c. sicut primo. de simon. Ang. in d. tract. in vers. fama publica. col. v. Felin. in c. præterea. de testib. vbi ponit modum probandi adulterium. Galiaura in repet. l. centurio. col. xlviij. num. ccxvj. ff. de vulga. & pupil. & Ant. de Prato in tract. de secund. nupt. chart. vj col. iij qui dicit, plura tamen esse considerāda circa præmissa in postil. Ang. in l. marito §. si publico. ff. de adult. sed ni fugias tactus, vix euitabitur actus. Hostien. in Summa, de eo qui cog consang. vxor. suæ. §. j. Io. Pyrrhus in l. non debet. ff. de reg. iur. gl. j. in l. quod ait lex. ff. de adul. ponit illum versum, Visus & alloquiū, tactus, post oscula factum. ad quam Decius in rubr. de iudic. col. ij allegat Bald. singulariter dicere, quòd ita priuatur dote mulier propter osculū, sicut per adulterium, pro quo Curtius in feudis. iij. parte. in iij caula. est char. xxxiiij. vide Hippol. in l. patre vel marito. colū. j. ff. de quæstio. Rom. consil. ccccl. & dicit Ang. in l. ii. col. fi. ff. de priuat. deli. † quòd sicut percussio est præparatorium homicidii: ita colloquium & amplexus ad libidinem. latè Ioan. Lupus in rubr. de donat. inter virum & vxor. charta xlviii. col. i dicens, quòd per osculum solùm vel tactum mammillarum laceratur matrimonium. & dicit Isern. in cap. i. §. turpiter luserit quib.

mod.

Bonus vir id est cornutus.

Osculās zelo charitatis.

mod feud. amit. post Tullium, quòd † osculum est pars adulterij. & quòd Publius Mæuius filiæ mandauit vt nō tantū virginitatem illibatā marito, sed etiam oscula ad virū syncera præferret. facit Aegidius de regim. prin. lib. ij. parte j. c. ix. Et propterea perditur dos. Francis. Ripa in rubr. de iudic. col. iij. Afflictus constitutione, quæstionibus col. v. Bauerius in § est autem. col. j & ij. instit. de hęred. instit. tu vide. Io. de Vilemati in repet. l. diuus ff. de ficar. num. cxxxj. Philippum Deciū in rubr. C. de eden. col. j. & ex incontinentia mulieris infamatur maritus & proles. Hostien. in Summa de filiis presbyter. §. quæ est causa prohibitionis. sed Ioan. Barberij in suo Viatorio iuris. in j. parte. in rubr. de adulter & stupro. iij charta dicit, Nos tamen Gallici qui fidem habemus de honestate mulierum nostrarum, arbitramur semper in bonam partem: & quod omnia talia bonæ & honestę amicitiæ causa contingant. pro quo versus Ouid. relati in gloss. penulti l. iiij. incip. si conuenerit. ff. de pact. dot. Quæ quandoq; misisse putet, quia parua videri, Tu tamen hoc quæso consule missa boni. & Ioan. Barberij ibi, pro quo Guiliel. episcopus Parisiēsis, quem refert Hostien. in Summa de præsumpt. §. penult. colū. ij dicens, quòd pro vno bono inueniūtur x. mali. potius debemus præsumere malum quàm bonum: maximè in adolescente, vt ibi col. sequen. dum refert Salomonem penitus ignorare viam adolescentis. in princip. illius rubr. excandescit contra iudices, qui non faciunt iustitiam de adulteris, dicens quòd sunt causa magnæ discordiæ. Est verum quòd dictum Alexand. fortè procederet in affinibus: sed in contrarium videtur text. in cap. illud. de præsumpt. cum aliis adductis per Specul. in tit. de denuntiatione. § 1. vers. sed qualiter. dum allegat capit. cùm in iuuentute. de præsump. Roch. in capitulo cùm non ab homine. de iudiciis chart. viij. parua. vbi Decius colum. v. & in consilio cix. colum. penulti. dicit, quòd tunc essent inspiciendæ aliæ coniecturæ. Est bene verum quòd isti amatores dum putāt esse in his locis, plerūq; sunt vt Tantalus in aquis, de quo in vj. Aeneid. qui habebat aquas vsq; ad dentes, & tamen non poterat bibere. Præpos. in cap. tursus. qui cleric. vel vouen. columna vj. & vij. facit text. in l. hi qui. C. de apostat. Quicquid sit, à iuuene & cupido credatur reddita virgo. glos. in l. si verò non remunerandi. §. si verò ff. mand. Præpos. in capit. commissum colum secunda de sponsal. etiam si promisisset de non ab ea requirendo, nisi à zo-

78

na suprà: quoniam postea ei zonam poneret sub calcaneis, ne fide frangeret. Fulg. in l. j. §. sed quod meretrici. col. j. ff. de condict. ob turp. caus. vidi alias dubitari vtū vxor debeat statim notificare marito cum qui ipsam de amore rogauit: an melius sit tacere. fateor me cognouisse mulieres quæ & amatorem & literas eius marito ostendebāt, fingentes se denegasse & eum habere pro inimico, ad finem ne maritus suspicaretur, seu ad auferendam zelotypiam, & tamē cum eo libidinem explebāt.

79 Qui debeāt diligētiorē curā habere de vxoribus.

Et quia plura hinc inde allegabantur, tunc ideo cogita ¶Et hanc curam vxoris aliquantum diligentiorem habere debent tria genera personarum. Primū est illorum qui se coinquinarunt cum alienis mulieribus, sciente propria vxore: quoniam ea semper studebit pares reddere vices, vt ꝫ. visum est. Secūdū genus illorum est qui habēt vxores steriles: nam cùm vxor cupiat mater fieri l. ij. C. de indic. vid. tol. credunt hoc procedere culpa viri. Et ex mutatione masculi se posse concipere sobolem. Tertium genus est illorum qui sunt sponsi, dum durat illud tempus sponsaliorum. Et communiter solent sponsæ prima nocte qua dormiunt cum marito cum olfacere: & si oleat odorem simplicitatis, seu verius bestialitatis, eum semper in posterum pro tali tractant, & derident. præterea cum tempore sponsaliorum durāte puellæ incipiant ingredi libertatem, quilibēt; illis aduletur, propriq; parentes eas tolerent, eo pretextu quòd asserāt eas nūquam habuisse, nec habituras aliud bonum tempus præter illud, sitq; facilè eas alloqui. Et sint simplices & inexpertæ de leui credentes: nam vt Philosophus ij. Rhetor. quem refert Aegidius lib. ij. parte ij. cap. xiiij. iuuenes sunt amici amatores sodalium magis quàm aliarum ætatum: quia gaudent in conniuēdo, & illa ætas maximè delectabilia prosequitur. euenit illud Ouidij in j. de Arte,

Mens erit apta capi, tunc cùm lætissima rerum,
Vt seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt astricta dolore,
Ipsa patent, blanda tum subit arte Venus.

Sponsi.

In primo anno, Cornua, crux, vel ignis.

Vnde inoleuit prouerbium, quòd vxorato in primo anno coniugij alterum de tribus solet obuenire, Incēdium, vel cornua, vel crux: dicunt incendium, quia in tot lucubrationibus otiosis, & ad voluptatem quæ in illo tempore eueniūt, & dominus & serui non vtuntur prouidentia necessaria seu consueta: imò somno & crapula debacchati, non aduertunt ad lumen nec ad ignem

ignem: vnde plerumque causatur incendium. Dicunt cornua, per ea quæ statim dicebam. Dicunt crucem, quia mariti pro illo primo anno amore nouæ coniugis accensi, adeò frequentant coitum, quòd ad ægritudinem, & quādoque mortem deueniunt. propterea dicebat quidam, potius cornua, quàm crucem, hoc est mortem: quia crux deferatur in associando cadauera. † Caueant tamen isti custodientes vxores ne ipsæ de hoc aduertant: quoniam minus malum esset earum impudicitiam dissimulare: vt dicit Anteros Freg. chart. xiiij. ne iustitia super eos redundet in eorum ignominiam, vbi allegat illud Pisistrati: Si nocemus diligētibus res nostras, quid faciemus eas odientibus? de quo etiam Dantes in purgatorio, cantico ij. cap. xv. Nauis stultifera chart. xlix. de apertè insidias tendentibus. & lix. de secretis tacendis. & Eccles. ia. xxxij. in multis esto quasi nescius. nam qui dissimulat iniuriam, callidissimus est. glo. magna in fin. in l. j. §. dolum. ff. de dolo. & noli sapere plus quàm oporteat. sed ad sobrietatem. Apost. quem refert Lancel. in l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posth. Lud. Ariostus in Orlando Furioso cantu xxxix. Chart. j. & ij. Et Erasm. in Moria charta x. quod multo felicius est si cerrare, quàm zelotypiæ diligentia se conficere, & omnem domum miscere tragœdiis. facit l. doli mali. in fin. ff. de nouat. & dicunt, qui in sordibus est, sordescat adhuc. Apocal. xxij. Hadrian. Papa noster in Quodlibetis char. xix. col. j. & chart. xlix col. iiij litera b. nec peccat qui vitare non potest, vt ibi iij. q. col. j. & allegatur, Sapientes portant cornua in pectore, & fatuj in fronte. Et docet Bernardus maritum, vt de talibus non reprehendat vxorem, ne deterior efficiatur. refert & sequitur Felin. in cap. ij. col. iiij. de calum. versi. fallit quintò. Nam quando mulieres cognoscunt maritū de hoc aduertere, vel licentius peccant. vt Ouidius ij. de Arte.

Hoc tibi profecit Vulcane, quod ante tegebāt,
Liberius faciūt, & pudor omnis abest.

Card. Alexand. post Archid. in c. si peccauerit. ij. q. j. col. xij. versi. si ergo speratur. facit Felin. in c. scribebā. col. j. de præsumpt. imò infamatæ & desperatæ deteriora committunt. Bald. in l. j. C. de eunuchis. vel de nece mariti cogitant, & in eum conspirāt: vt de pluribus recitat Anteros Fregos. chart. xxvj. & seq. facit Ausonius lib. iij dicens: Toxica zelotypo dedit vxor mœcha marito &c. Est ergò melius vxorē bene tractare, vt medicus in infirmitate, quam videt non posse curari sine magno periculo personæ: quia tunc procurat sustentare

80 Custodiens vxorem qđ caueat.

Sapientes portant cornua in pectore fatui in fronte

ſtentare naturam ne ægritudo procedat vlterius : ex quo contingit quòd natura ſemetipſam adiuuat. Bar. in tract. de tyranno. q. x. facit, quia ſi vitium vxoris corrigi non poteſt, ferẽdum eſt. Gell. lib. j. c. xvij. Xanthippe. Aliter dicebat quòd timor pœnæ coërcet à malo. Papa Hadria. noſter in Quodlibetis q iiij. col. ij. Hoſtien. in ſumma de clerico percuſſore. §. in quo caſu.

81 ad finem. ¶ † Septimò ꝙ impudicitia mulierũ ſit viris aſcribenda, probatur, quoniam aliqui mariti ſcientes illud Ouidianum in iij. de Arte, quòd ex muliere Mille licet ſumant deperit inde nihil: nõ curant de vxoribus, nec volunt eis ſubuenire pro victu & veſtitu, vnde paupertas cogit illas meretricari. Et maleſuada fames. vj. Aeneidos. Et etiam aliquæ timentes ſenectam: Fac tibi ſuccurrant iuuenis quæ feceris ipſe. vnde dicuntur aliqualiter excuſari, ſi exercent peculium ſuum l. palàm. ff. de rit. nupt. Aeneas Syluius epiſt. xcix inter alia, neceſsitas itaque legem non habet. gloſ. in l. j. ff. de offic. conſul. in verb. expedire dicam j. eſt enim egeſtas neceſſarium malum: quia vito eſurienti neceſſe eſt furari. Vlrich. Huten. in dialogo, Aula. pag. xxij. & ſeq. itẽ illa ruſtica dicebat quòd pauperes nullum aliud paſſatempus habẽt quàm copulam. ¶ Octauò probatur, quia aliqui ſunt mariti qui libenter comedunt panẽ vnctũ. Et indigentes quærunt pecuniam ab vxore: quam ſi non præſtet, verbera minãtur. vnde habeas quẽrit nemo; ſed tãtum oportet habere. Et quid non ſaluis infamia nummis : vt inquit Iuuenalis. glo. in regula Cancellar. l. ad fin. Guilielmus Mara epiſtol. xxix. quid ſcribam. Et non ſolùm tranſeunt ſub diſſimulatione: imò ipſimet perſuadent quòd adulterium cum principe, vel cum præſule, nec eſt pudor, neque peccatum. contra Barbat. in

Licet mille ſumant, nihil deficit.

82 clem. ne Romani. §. cæterũ. de elect. Dicentes, †quòd licet honeſtatem in modico violare propter magnum commodum fauorum vel diuitiarum, quas inde conſequuntur. Lancel. in l. j. col. iiij. ff. ſol. matr. Et ita intelligunt illud Geneſ. cap. xij. circa fi. & Anterota Fregoſ. char. xv. & char. xl. & ſeq. Et ſic more agricolarum magis concupiſcunt lucrum, quàm honorẽ, quia eis delectabilius eſt laborare, quàm principari. ſecundum Philoſophum in vj. Politic. quod tamen fiendum non eſſet l. miles. §. ſocer. ff. de adult. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. Barba. lib. j. conſi. xxix. illud. col. xj. Cardin. in cap. detractores. iij. q. v. & Zabarel. conſil. liiij. illud. col. xiiij. Iaſ. in l. reprehendenda. iij. not. C. de inſtit. & ſubſtit. cum ſimilibus, vt dixi ſuprà in iſto

Magis cupiunt lucrũ quàm honorem.

iſto, & ſic ſeptimo contrario, in j. conuenienti. dicuntque illud Eraſmi parte j. Prouerbior. dcccxix. lucrum pudori præſtat: & poſtquam mortalia nunquam cenſore carent, melius eſt ſic errare: quia non eſt ſaxum in caput redundãs. ideò facilè negligendum: quia tantum noxæ affert, quantum ſentitur. quid lædit ſi totus populus ſibilet: modo tu te tibi plaudas. & cur vocandi miſeri, quando ſic nati ſumus, ſic inſtituti, ſic conditi, eaque omnium ſit maritorum ſors: nihil autem miſerũ quod in ſuo genere conſtat. ſunt verba Eraſ. in Moria chart. xiiij. & xviij. nec debet ita eſſe horrendum quod quotidie fit. l. iiij. ff. de ſponſal. in fin. Et iſta tadiu timebantur quamdiu rara erant: nunc autem multitudo tollit pudorem, ſecũdum Senec. in tractatu de benefic. lib. iij. char. ij. c. j. plures: quia multitudo peccandi tantum conſuetudinem facit: præſertim in tua ciuitate, vnde Terram quam pergis cape mores quos ibi cernis. gl. in l. iij. in princ. de mune. & honor. Et cùm fueris Romæ, Romano viuito more. Roch. de conſuet. charta. xxxv. in fin. col. iij. Et quòd adulterium eſt de minoribus. cap. at ſi clerici. §. fin. de iudiciis. Ioan. Fab. inſtit. de pub. iud. §. item lex Iulia. de adulteris. præſertim quando iam mulier prægnans eſt. cui alius fœtus ſuperaddi nequit: vt in Macrob. xj. Satur. circa fin. de illa quæ vulgò ſe proſtituebat, & patri filios ſimiles procreabat. Facit Baptiſta Pius in annotationib. variis char. v. cap. incip. Auguſtinus. dum agit de verbo, ſuperfœtare. Sed non aduertunt quòd non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. c. multi. in fin. ſecunda quæſtione ij. Gellius. libr. x. capitulo xix. inceſſebat. Lucas de Penna in l. fin. col. iii. C. de exact. & execut. libr. xii, imò quando talia cum principibus fiunt, citius populo innoteſcunt, cùm per plurium manus tranſeant. vt Cancellarius Pariſienſis Ioannes Gerſon. iiij. parte in ſerm. ad regem Franciæ. col. xxv. de delectatione voluptuoſa. vbi inter cætera adducit illud de Mida, Auriculas aſini quis non habet? facit Steph. Canuti in regim. caſtitatis. char xiij. in rubr. quare in proceribus & magnatibus tanta lues actus Venerei exiſtit. vbi & col. anteced. inuehit contra reges. Hinc Romæ magiſter Paſquill. in Gallia farce, ſeu comediæ. hæc enim inuenta ſunt ad corrigendos errores principum. vt in epiſt. ante comœdias Plauti. Et Iſocrat. in oratione de bello fugiendo. incip. omnes quidẽ, chart. iij. in toto opere. eſt col. xvj. & charta. vlti. ſubiicit. propterea quòd regibus peccandi licentia eſt minor quàm in quibuſdam

busdam priuatis. nam, Omne animi vitium tantò conspectius in se Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur. xv. q. j. cap. nulli fas. latè Felin. in c. cùm quidam. col. j. & duabus sequentib. de iureiur. Corradus in tractatu de schismate cap. iij. col. j. dixi inter feudalia Brunt. consilio. xij. col. xij Hadrianus Papa noster quodlibet. ij. est chart. xxij. col j & quodlibet iiij. est charta xxxviij. col. ij. & Sapient. vj. potentes potenter tormenta patientur. refert Hadrianus in quodlibetis q. vij. in prima sine argu. col. iij. & aliquando prædicatores publicè in faciem principis, vt Claud. in Monarchia Franciæ. libr. j. cap. ix. & Card. Papa in epistolis. char. cclxxij. epist. incip. patet, char. ij. dicit, quòd delictum principis omnibus patet: & propterea fugere debent mariti talem infamiam lenocinij propriæ vxoris. nam licet, vt dicit Ioan. in d. l. reprehendenda in ij. notab.

83 † quòd debeat plus puniri qui delinquit, quàm qui præcepit delictū: vterque tamē puniri debet: & allegat illud vulgi, Tantum peccat qui præcipit, quantum qui facit. Caueant ergo tanquam ab igne, etiā si sibi daretur magna res: vt colligitur ex dictis Cicer. post medium iij. Offic. dum damnat illud Etheoclis: Si violandum est ius, regnandi gratia violandum est, aliis in rebus pietatem colas. de quo in annot. variis charta ccj. Baptist. Pius in posterioribus. cap. xxviij. & Iac. Bon. in prælectione ad Boët. col. ij. & tanquam exitiale prouerbium damnat Papa Pius contra Sigismundum epist. vj. chart. vj. & Card. Papien. epist. dclij. incip. O Mantuane. chart. iiij. dicēs illud prouenisse ex Phœnissis, & esse turpe gentibus, Christianis infame, Dei verò sacerdotibus sceleratum. Et facientes seu patientes talem iacturam honoris propter lucrum meritò dici possunt homines nomine, non re. Panor. in c. prudentiam. j. not. de

84 offi. deleg. nec aduertūt † quòd nil miserius quàm propter nūmos Deum cōtemnere. c. duo sunt. xij. q. ij. & quòd honor non potest pretio nummario æstimari. Bald. in c. j. de vita & honest. cleric. & est magis bonum epistola quamuis ante repet. Marascoti de constit. lib. vj. Et contra, tales facit quod in simili inuehit Cyn. contra Alberic. in l. iij. C. solut. mariti. quòd propter commodum proprium à directo tramite obliquatur. chariorem bono & æquo pecuniā existimantes. facit Nauis Stultifera char. xliij. de lenocinij fatuitate. Aeneas Syluius ad Secin. quē refert Bon. in tractatu de nobilitate ij parte. col. fin. Itali tamen solent honorem præferre commodo: vt inquit Paulus de

Citad

Citadinis in tract. de iure patr. in vj. parte in j. q. est chart. xvij. Cepol. de imper. mil delig. chart. xj. col. j. dum loquitur de authoritate. & Bon. in tract. de nobilitate j. parte. col. penult. & meritò, vt visum est in illo Bon. de quo ponunt Moderni apostilantes. Bart in l. quod senatusc̄ōsul. ff de liber. agn. post Bald. lib. iij. consi. lix. verba. qui Pontifici asserenti se eius partem, & propterea ei velle dare multas diuitias, respondit: Non placeat Deo: quia mater mea fuit bona domina, non meretrix. viderat fortè glo. in l. archiatri. C. de profes. & med. lib. x quæ dicit, quòd melius est seruire pauperi honestè, quàm diuiti turpiter. & Gell. lib. xiij. cap. ij. j. incip. in plerisque. vbi refert matrem Alexandri cum eo cōdoluisse, quòd se filium Iouis nuncuparet, quasi ipsa fuisset eius pellex. & Petrach. recusauit Cardinalatum, quem cum lenocinio sororis poterat acquirere: vt eius cantilena xix. incip. mai non vo più cantar. & Bald. in cap. innotuit. iij. col. de elect. qui dicit, quòd illud quod non potest fieri sine blasmo bonorū virorum, dicitur esse aliqualiter præter bonos mores. non immeritò igitur contra tales maritos inuehit Iuuen. inquiens: Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso. refert Præpos. in c. significasti. j. not. de diuor. pract. Papiens. in for. lib. quo vx. agn. ad dot. quem refert Surgetus in Enchiridio militaris disciplinæ. char. vj. qui cōsentiunt adulterio vxorum suarū, & claudunt oculos, dicuntur patroni turpitudinis, & nullius reputationis esse debent inter personas honestas, & cōtra eos, tanquā cōmittentes vitiū cōtra naturā, quia patiātur carnē suā diuidi in partes, inuehit Ioan. Lupus in cap. per vestras. de donat. inter vir & vxor. char. lxxx. col. j. vbi copiosè & moraliter loquitur. nō refero quia liber habetur impressus. Ex istis igitur octo rationibus patet incommentiā vxorū procedere à viris: vnde qui causam dāni dat, damnū dedisse videtur. l. qui occiderit §. penult. ff. ad leg. Aquil. c. si culpa. de iniu. & dam. da. Discat ergò in authorē pœna redire suū. l. pen. C. de lega Et sibi imputēt si volunt extendere illud prouerbiū, Omnia amicorū sunt cōmunia. Pla. in Timæo, quòd Erasmus tradit pro primo. & Polydorus prouerb. cxxxij Cicer. ante medium. j. Officiorū. Rosariū parte. j serm. j. litera R. in vita Virgilij post mediū. Cyn. in l. quisquis col. ij. C. de adulte. cap. j. & iij & viij dist. Præpo. in procemio quarti Decretal. ad fin. Phi. vel decad x. satyra iij. incip. maximus secundum cap. dilectissimis. xij. q. j. vbi extenditur etiā quoad vxores. sed glo. ibi excipit

Mater mea bona domina.

pit præter quàm quo ad vsum carnis. & rationē ponit ibi Cardin. post Aristotel. in iiij. colū & sic facientes irridet Præpos. in dicto procemio seu epistola ante iiij. Decretal. & Gilbertus in quæstione b. post secundū Oeconomic. philosophi. char. iiij dānat Platonē volentē liberos & mulieres esse cōmunes † Et nō ascribant tale vitium vxoribus: quoniā turpe est doctori cùm culpa redarguit. plum. gl. in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. oportet. in fi. ed. § hac. §. prostituta. ff. de in ius voc. Delictū enim vxoris hoc ideo debet imputari magis viro, quia vir est caput vxoris l. ex ea parte. §. vbi Iaſ. colū. j. ff. de verb. oblig. Paul. de Leaz. q. iiij incipi. patronus. col. vj. Et dicit Apostolus quem refert Lāce. in l. fratres. C. de pac. quòd si quis suorū, maximè domesticorū, curā non habet, fidē negauit, & est infideli deterior. Nic. Boërij in consi. de custodia clauiū portarū. colū. x. Hadri. Papa noster quodlibet. iij est char. xxviij. colum. iij. & nisi doceamus, tenemur, vt ibi chart. xxj. col. iij & Iaſ in l. si res obligata col. penult. de leg. j. dicit, quòd nulla est pastoris excusatio, si lupus comedit ouē: quia ipse tenetur inquirere de ouibus suis. Pet. Subert in tracta. de vinea Domini. vij. parte. cap. xv. facit Nicol. Boërij in tract. de custodia clauium portarum. chart. iiij. colū. ij. Ripa tract. de Peste. char. lxx. num. dxxj. frater Lud. Vivaldus in tract. de veritate contri. chart. cxxxv. de prima circunstantia personæ: vnde dicit Card. in clem. penul. col. j. de sentent. excō. Ang in l fi ff de custod. reor. non immeritò ergo aderat cōsuetudo Parisius & in Catalonia quam refert Io. Montaigne in tract. de bigam. q. ij. col xj nam in Catalonia vir cucurbitatus, etiam si sit ignorans, soluit fisco solidos xl. & Parisius ducitur per vicos ab vxore retrogradus super asinū, precone clamāte, Qui sic faciet, sic accipiet Ad has igitur ignominias & suspiciones euitandas, debent mariti auferre omnes occasiones de quibus supradictū est, & fugere cōuersationem illorū quos habent suspectos de vxoribus suis. nec ab eis aliqua munera capere, propter illud prouerbium. Qui vult adulterare vxorē, prius adulteret eius maritū: nam cōuersatio viri præstat introductionē ad eius vxorē: imò aliqui ita transformant vocē mariti, quòd vxor credit illū esse marītū suum. Bauerius in §. sed hæc quidē col. ij. instit. de testam. † Et nulla pestis est efficacior ad nocendū, quàm familiaris inimicus. gl. in l. j. ff. ad Sillan. Odof. in l. defensionis. ante fin. C. de iu. fis. libro x. in l. sciāt. circa mediū. C. de his qui ex pub. rat. cod lib. & in

85 Turpe est doctori &c. Vir caput vxoris.

Cōtra cornutos.

86 Addo Pot. in § suspectus? n. 53 Inst. de Susp. tut.

in rub col. iij. & l. fin. col. fin. C. delator. eod. lib. ideo nostra interest habere inimicos longinquos. Bal. in l. fin. per illū tex. C. de pact. inter empt. & vēd. Platina in vita Honorij, dum loquitur de Florentino, & qui recipit inimicum in familiarē, dicitur nutrire murē in pera: serpentē in gremio: & ignē in sinu. cap. & si Iudæos extrà de Iudæis. Decius in c. cū adeò. ad fin. de rescrip. hinc Helena Paridi: Esset vt hospitij merces iniuria tanti, Qui sic intrabas hospes, an hostis eras? Igitur guarda a chi te fidi. Bald quem refert Igneus in repet. auth. ex causa. col. xx. & Eccleſiast. xj. nō omnem hominē inducas in domū tuam: multæ sunt insidiæ dolosi, & possunt dici proditores. Alex. lib. vj. consi xiij. cōsideratis. nu. viij. & propterea docet Sapiens: Cùm coniux tibi sit, nec res & fama laboret, Vitandum ducas inimi cum nomen amici. Auferēda etenim est materia delinquēdi. l. conuenire ff. de pac. dot. Iaſ in l. iij. iiij. not. ff. de iureiur. frat. Iac. in Sophologio Sapient. lib. iij. cap. viij. & tribus seq. quomodo vitāda est mala vita. & lib. vij. de voluptate carnis. & lib. viij. cap. vj. de continentia Ecclesiasticorū. Et propterea effuge cum poteris ne cōsensisse puteris. gl. in cap. ad id. quòd. de spōsal. quia. vt inquit Quintil quem refert cōmentū Petrarchæ in triumpho Famæ. c. iij. † non solū cauendū est à malo: sed etiā à 87
suspicione mali l. ciuile. C. de fur. vbi Salic. in j. not. & Ouid. in ij. de Arte: Famáque non facto crimine crimen habet. facit ratio l cōsensu. §. vir. quoq;. C de repud. & l. quintus ff. de donat. inter vir. & vxor. Papa Pius epist. iij. ad ducē Mutinæ. circa fin. & Cæsar Pompeiā repudiauit, Quādo meā, inquit, neq; suspicionibus obnoxiā esse oportere cēsui. Plutarchus in vita Cæsaris. col. vj. cap in omnibus. lxxxj. dist. cap. quia periculosum. de sent. excō. lib. vj. vbi Cotta iij not. Cyn in l ij. per illum text. C. de interd. mat. Præp. in c. significasti. j. not. de diuort. Isern. in c. j. § porro. col. iij. allegando Apostolum. quæ fuit prima causa ben. amit. Imò & à specie mali. Corn. lib. ij cōsi. cxvij. multa. litera d. Instructio Ecclesiasticorum char. iiij. in fi. & char. xij. Et quia bona est cōsideratio volentis prouidere casui qui euenire potest, licet nō eueniat. c. quāto. de diuort. cum sim. vt Io. And. in addit Specul. in tit. de arbitrio. §. sequitur de quibusdā. col. xiiij. in addit. incip. nihil. & quæ dixi inter feudalia Bruni consil. xij. col. xx. facit Aegid. lib. ij. parte j. c. xix. Et exponēs se periculo peccat. Hadr. Papa noster in quodliberis, char. xiiij. col. j. & ij. & char. xvij. col. ij. in proposito pulchrè Lucas de

in l.

in l.lenones.col.ij.C.de spectacul.lib xj. Quando autem videt vxorem tuam captam amore alterius: muta domicilium, vel eam ducas ad castrum,vbi cum minori sumptu & securius vives.secundum Bald.in l.executorem.col.viij.ver. sed pone.C. de exeq.rei iud. ¶ Quia abstentia est dissolutio amicitiæ. secundum Philosophum,quem refert Erasm.ij.parte Proverb.xxvj. multas amicitias silentium diremit.& Amedeus in dialogo de amicitia chart.ij.dicit q; qui ab oculis distat, procul est a corde.Et Albericus in Dictionario in ver.locus.dicit quòd mutatione loci,mutatur mentis affectio.lxxxj.dist.c.valet.Præterea dicit Apuleius in iij.Apologia,quòd vxor ad prolem multo auspicacius in villa, quàm in oppido ducitur, & ibi frui potes ea delectatione quam ponit text.in cap.nūquam. de consec. dist. v. Ecce supercilio chuoſi tramitis vndam Eicit illa cadens,raucum per leuia murmur Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arua. & omnes nobiles debent habere quatuor domicilia, secundum quatuor tempora anni,seu saltem duo.Bald.in cap. dilectus filius.col.fi.de rescrip.Et si es pauper,certe in ciuitate cum eo periculo moraris,quo pisciculus in mari,propter multitudinem magnorum. Non tamen quis debet in rure morari in die Pasehatis,Natalis Domini, nec in Quadragesima. cap. nulli ciuium de consec.dist.vlt nec alias, licet sit nobilis, si tamen moratur toto tempore in villa dicitur rusticus. Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verbo.rusticus. Non tamen stent tantum in villis quòd possint dici rusticani. Ias.in l. fi.C. de testam in §.item Seruiana instit.de act.habetur in oratione Isocratis impressa ante Herodotum Halycarnasseum de pulchritudine Helenæ. Et si habent vxores prægnantes, ducant ad pariendum in ciuitate,ad hoc vt filij possint admitti in consil.& alijs honoribus ciuitatis: puta collegio Doctorum,& similibus:quia quandoq; sunt statuta, quòd nō admittantur in consilio vel collegio, nisi sint origine propria, vel paterna de ciuitate:licet ille qui est natus in castro, vel villa,quoquomodo subdita nomínio ciuitatis, censeatur de patria & de dominio, licet talis locus haberet iurisdictionē separatam. Paul. de Castro consil.cxxxiij notan.ium.col.v. Angel.per illum text. in l.j.C.de metropoli Beryto lib.xj in j. additione ad Bart. dicens quòd est nihilominus subditus.facit Ias. in l.fi.de iureiusior. §.j.ij not.ff. qui satisdare cog. facit text. in l. quisquis in prin. C.de natur.liber.Si enim soluit censum,dicitur subditus. Bald. in

in d.l.quisquis.tex in cap.ij.de cens. Feli. in cap.ad audientiam. col.v.de præscript. Et licet esset exēptus quo ad aliqua,debet tamen reuerentiam ciuitati. Rom.sing.cccclxx.episcopus.facit Barb.consi.clxxxix incip.ciuitati.colū.fin.vj. dubio. Vnde ortus in tali loco subdito comprehenditur in statuto etiam disponente,quòd non admittatur in collegio seu in consilio: nisi sit de origine propria vel paterna de illa ciuitate. & ita in terminis Bar.in j.vol.consi xivj. incip. statutum quē sequitur Ias. in l.huiusmodi.§.legatum.ff.de leg.j.Et confirmatur ista opin. per id quod vult Perus.in c.j.§.j.col.ij. de vsu.lib. vj. per illum text.in ver.de cæteris: vbi dicit, quòd alicui non dicitur quòd nō est ciuis,vel alienigena,licet sit ortus ex diuersa terra:quādo illæ ambæ terræ sunt sub eodē dominio immediatè: vide tu Iacobū de Beluiso in auth.quib. mod. natur.effi.sui.§ illud autē.col.ij. vbi Ang.in §.fi quis igitur.el.ij. Ias.in l.fi.in princ. C.de testam.Pau.de Cast.lib.j.consi.lxxxv.visis dictis ordinamentis Nizelum concord.Bar.ccxv.Bolognium in Theodosiana in verbo,nec suos ciues.est char.lj.Alexand.lib.vj.consi. xcix.numer.vinj.incip.visa inquisitione. &.cxlviij. visis quæ in themate.not.vij. Secundo confirmo ex decis. Ang.in l.eadem ff.de assess.relata per Ias.in l.imperium.ij.col.ff.de iurisd.omniū iud.col.vij.versi.ij.quæro. vbi licet vnū castrum habeat omni modam iurisdictionem,non tamen per hoc dicitur esse diuersum à ciuitate dominante,quando habeat vnum tantùm superiorem: quia nati in vico exempto,per hoc non desinunt esse de ciuitate.Paul.lib.ij.consi.cccvij.incip.videtur. Et ille qui est subditus Romano imperio, est ciuis Romanus.instit.de patr. pot.&de nupt.in prin.quod extēditur ad alias ciuitates:vt Præpos.in c.ius Quiritū.l. dis.maximè quādo talis vicus est situs in patria.Bart.in l.ij.C.de natur.lib.& ibi Bald. Et ex cōmuni vsu loquēdi ille locus capit denominationē à ciuitate:qa idem est dicere Bononiensis,quod ortus Bononiæ. Bart in l.j.circa medium.ff.de tut.& cur.dat.ab his.Felin.in c.significante. iiij. col.de rescrip. Et natus in prouincia dicitur ciuis originarius. Bart. & Iatus Kayne.in l.prouinciales.ff de verb.sig.& appellatione ciuiū veniunt illi de comitatu,de districtu, & de territorio.Panor in c.Rodulphus.ver. venio ad tertium de rescrip. & illi de pertinētijs Gemin.& Doct.in d.cap.j.§.j. de vsur.lib.vj. Doct.in rub.ff.solu.matr.& fortè illi de diœcesi. Alex. in apostil.ad Bart.in l.ij.ff.de verb.sig.facit. quia quādo duo sic se habent

Natus in villa dicitur originarius ciuitatis.

Ciuium appellatione seu continentur.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

bent quod vnũ,lato ſumpto vocabulo,venit appellatione alte
rius,ſubſiſtente eadẽ ratione in vtroque: tunc ſtatutũ loquens
de vno,intelligitur etiã de alio.Barb.in Ioannina.colũ. xxxiij.
Brunus in tract.de ſtatutis excludentibus mulieres à ſucceſsio
ne.viij.artic.q xij.Socin. in l.j. col.iij.ff.de vulg.& pup. in l.j.§.
89 veteres.col.ij.ff.de acquir.poſ.facit,† quia in materia fauorabi
li appellatiõe ciuitatis,venit comitatus.Pan.cõſ.xliij ex omni-
bus col.ij.verſ.ij.moueor.lib.ij.Imò hoc procedit etiã in mate
tia indifferenti.Rom.conſi.cccliij.viſa principali.colũ. ij. ver.
abeſſe.pulchrè Aret.conſi. allegato in apoſtil. ad Alex. in l. in
prouinciali §.ſi publico.ff.de oper.no. nunt. poteſt videri, So-
cin.in l.ciuibus.ff de reb.dub.Panor.lib.ij.conſi.lj.in quæſtio-
ne Rayneríj.col.penul. Quòd autẽ materia ſit fauorabilis,pa-
tet:quia talis interpretatio reducit nos ad ius commune.gl.in
c.ſtatutũ in ver.numerandũ de præben.lib.vj.cum ſim.vt j.di-
cam circa fin.quomodo ſit in dubio iudicandum. Et tale ſtatu
tum eſt ambitioſum:Bald.d.conſi.xlvj.Corn.lib.iij cõſ. cxxvj.
in præſenti.Felin.in c.ex literis.col.j.de conſti.Suadetur ex ra-
tionibus quas ponit Cicero in oratione pro Sylla. chart. iij.
Dũ ſe defendit quòd eſſet peregrinus, & natus in municipio.
Et Auguſt.Dathus lib.ij oratione xlvij.incip. caput orbis Ro
ma.Valerius Max.Nec obſt quòd in ſtatutis verba ſint ſtrictè
intelligenda & propriè,in l.iij. §. hæc verba. ff. de nego. geſt
90 † Quia reſpõdetur,quòd imò etiam cõprehendit ea quæ ſunt
de lata ſignificatione,quando eſt identitas rationis:vt Barbat.
in d.Ioannina colũ.xxxviij.cum concord.proxi.allegatis. Se-
cundò reſpondetur quòd quando vnum cõtinetur appellatio-
ne alterius,dicitur eſſe de propria ſignificatione vocabuli, nõ
ex interpretatione.Bart.in l.cui eorum.§. affinitatis. ff.de po-
ſtul. & quia dubitat Feli.in c.peruenit.col.j. de teſtib.ego & in
91 rubr.de fide inſtrum.col.ij.ideò. † Tertiò reſpondetur, quòd
quando caſus fictus & verus æquiparãtur à iure, ſtatutũ pro-
cedit etiã in caſu ficto c.ad audientiam.de cler.non reſi. Felin.
in d.c.Rodulphus.colum.x.de reſcrip.Cepol.conſi. xiiij. incip.
pro declaratione.col.j.ſed ciuis Comitatenſis. Et ciuis ciuita-
tis non differunt origine.Bart.in l.j.colũ.ij.ver.quæro, aliquis
eſt natus.ff.ad municip. & conſi.clxvij. incip. dubia occurren-
tia,ver.præterea & patet ex prædictis.Nimirum ergo ſi habe-
bit locum in caſu iſto:& etiam ſtatuta debent intelligi ſecun-
dum ius cõmune.l ij.C.de noxal.Et ſatis eſt quòd talia ſtatuta
operen

operetur quãtũ ad natos in alieno territorio.Plus etiã dicebãt
plures,q̃ ſi pater forte iuiſſet in officiũ ad aliã ciuitatẽ,ex quo
habeat animũ redeũdi ad patriã originis filij nati in illa ciuita-
te in qua gerit officiũ,vel alia qua trãſit,dicetur nat' in ciuita-
te vñ pater diſceſsit, nõ in ea q̃ quã trãſit,vel vbi gerit officiũ.
Lãc.in l.hæres abſens.§. „pinde.ff.de iudi. in l.cætera.de leg.j.
Felin. quẽ late refert Iaſ.in d.l.huiuſmodi §. legatũ.eo.tit.pro
qua vidi plures cõſuluiſſe:licet Iaſ.poſt Alex.ibi videatur cõtra
riari.Poſtquã aũt maritus adimpleuerit omnia ſibi incũbẽtia,
talitet q̃ nihil poſsit ſibi aſcribi,etiã ſi mulier voluerit eſſe me
retrix,cũ prohiberi nõ poſsit, vt Philel.deca.j. ſatyra ix incip.
Claude fores.poſt Iuuen.& alios præallag.Nauis Stultif.char.
xlij.de obſeruãtibus mulieres.& nõ poſsimus obſeruare catu-
las,quas dũ calidæ ſunt ligatas tenemus,ne à cane turpi coope
riãtur:qũo ergo mulieres ſenſu & malitia vigentes quas care-
natas tenere nõ poſſumus,niſi faceres eas deferre bracherium
ferreũ,vt vidi Venetiis.ſed ſi fures prohibere nõ poſſet,quãto-
minus amatores:itẽ quãtus pudor auth.multo magis.C.de ſa
croſanc.patet ex multis nouellis Bocacij. Et exẽplo quod po-
nit Lud.Arioſtus in Orlando furioſo,cantu xxvj.de Fiameta,
quę in medio duorũ iacẽs in lecto tertiũ eis inſciis admiſit ibi
dẽ. Et ſic ſaltẽ apud graues viros nunquã reputabitur pudor
aliquis marito:quia nihil nouũ ſub ſole,vt dicebat Anaxago-
ras.& Eccleſ.j.quẽ refert Petrar.epiſ.xxx.de vniuerſo,&,id cõ
mune malũ,ſemel inſaniuimus omnes.Et,acta agis.Poly.pro-
uerb.lxxxiij.& Eraſ.quẽ retuli.5.char.proxi. in Moria.xiiij. &
xviij.vnde ſolatiũ eſt miſeris ſocios habere pœnarũ.Bar.in tra
ctatu virginis cõtra Belial.col.j. Odof.in l.quãtũ. C.de muner.
pat.lib.x. Et patet ex illo Romano cum rege Papiæ, de quo in
Orlãdo furioſo:quia † ſpiritus peruerſi difficile corrigũtur &, 92
ſtultorũ infinitus eſt numerus.Eccleſ.j.Nauis Stultorũ:&ſtul-
titia mundũ regit. Eraſ.in Moria.dixi.5.proxi. in viij.ratione
de maritis comedentibus panem vnctum Et dato q̃ iſti iuue-
nes eum irrideãt cum ſuis ſocijs, de quibus infra,videlicet:
Cornigerum canimus p[illegible] cui cornibus aptis
Iam nomen to[illegible] parſi[illegible]
Bacche mihi fa[illegible] cuam te ma[illegible] corones:
Et quicu[illegible] a tronegit
Non tamen hæc habuit propriis virtutibus arma,
Ne foret abſq; armis nupta puella, [illegible]

Regnum

Regnum nobilius, populo numerosius omni,
Non minus & toto corniger orbe tenet.
Nam quacunq; patet tellus lex Iulia dormit:
Et solus vigilat cornua quisquis habet.
Sed si cornigeri qui sunt numerúmve requiras:
Ante scias qui, quot sint, quibus vxor erit.
Crede mihi, nam vera cano, quicunq; mariti
Nomen habet, summa cornua fronte gerit.
Non credis, nam fortè tibi non ducitur vxor:
Duc, & me cernes mirari vera loqui.
Túncq; tuum subitò ducta speculabere magnis
Vxore ornatum cornibus esse caput.
Sæpe timens vxor tibi desint arma, parabit
Quàm tecum veniat cornua longa prius.
Esse virum patitur nunquam sine cornibus vxor,
Hæc modò non desint, dote carere volet.
Cætera vult potius proprio quocunq; deesse,
Cornua quàm desint prouida nupta viro.
Sola hæc cura placet, sola est intenta labori,
Vnde queat quo vel cornua habere modo.
Templa petit, non vt veneretur numina diuûm,
Quæritat vt crescant cornua longa viro.
Sedula per totam non vna emittitur vrbem,
Vt noua vendentem cornua quærat anus.
Sæpe dabit socio nullum cornutus habenti:
Nec priuatus erit cornibus ipse datis.
Atq; aliis tradet sociis (mirabile dictu)
Qui penitus totis cornibus ecce caret.
Credere quid dubitas? experto crede Roberto,
Cornibus ipse carens, cornua multa dedi.
Regula fallit in hoc certè quibus illa caremus,
Nostris quòd sociis non dare posse refert.
Hoc quoq; non minus est mirandum, fronte latere
Cornua, difficile est noscere si quis habet.
Dura cutis prohibet geminus de vertice ramus
Prodeat, hoc propter cornua [illegible] patent.
Non tamen hoc dub[illegible] [illegible]i. clxvij. incip. dulum
Quenquam, nam latea[illegible] [illegible]is. Nimirum [illegible]
Nanq; duo tanquam contradictoria [illegible]
Vt coniunx sis, & cornua nulla geras.

Hæc

Hæc tibi cum primum [illegible] arma,
Qui tibi [illegible] cito.
Ingrati nomen [illegible]
Et si non [illegible] reddere, [illegible]
Immeritò [illegible] nunquam pati[illegible]
Ceperis & quanta cornua plura [illegible]
Exemplum à tellure petas: quam a[illegible]
Terra ferax semper reddere plura [illegible]
Ne rogo despiciat sortitus cornua qu[illegible]
Gaudeat at potius cornua quisq[illegible] habet.
Cornigeri gaudete precor portare coronam
Vos talem digni, numina vestra cano
Vos estis lunæ (modò non impleuerit orbem)
Persimiles, etiam cornua luna gerit.
Vos etiam signo quod Titan mense Nouembri
Ingreditur, similes nouimus esse magis.
Munere nam data sunt vxoris signa coronæ
Instat, quæ regibus similes esse facit.
Vos fore prædixit reges natura, sed ipsa
Tam grandes fieri sors mala sæpe negat.
Ferrea qui facitis desistite tella magistri:
Tellorum species extat in orbe noua.
Ingeniosa suo coniux dat arma marito
Quælibet, vt quò vult hac ope tutus eat.
Cornutus quocunq; ierit non pergit inermis,
Vt possit tutus quolibet esse loco.
Magna cano: quoniam spatio si temporis vllo
Contigerit superas vos habitare domos,
Consurgent superi cernentes sede coronas:
Cedet vbiq; Deus, cedet vbiq; dea.
Sed si fors eadem quæ reges esse negauit,
Sedem fortè poli vos habitare neget:
Non vobis metuenda manet vos regia Ditis:
Cornigeris blandus corniger esse solet.
Cornibus his igitur quidnam secure timebis?
Dic mihi quæ numerum maxima turba dices?
In terris tibi blanditur tota iuuentus:
Vxorémq; tuam te magis omnis amat.
Si linquens terras etiam conscendis Olympum,
Quilibet ex superis cedit honore tibi.

Y 2

Tæquinq; Tartareas [illegible]
Scilicet ne Dis in sua [illegible]niger orbe tenet[illegible]
Tartareorum nu[illegible]das lex Iul[illegible]dormitis,
Quisq[illegible]ad regia Dita
Quod [illegible]eum pateat[illegible]quisq[illegible]terra puto.
Cornua vel [illegible]cipit vel da[illegible]iuncunq; sodali,
Est aptus Ve[illegible]is Iul[illegible]a castra sequi.
Sæpe putans cu[illegible]ve[illegible]m dare cornua, multum
Propter & id gaud[illegible]s solus vtrunq; facit.
Pareite, cornigeri, facit[illegible]sic carmina finem.
Ingenium superant [illegible]nua vestra meum.
Imperium sensit, reges sensere potentes
Cornua, sic qui nos frontibus arma gerunt.
Hæc igitur cuncti veneremur cornua, quæ, qui
Euadent, solos arbitrer esse Deos.

93 ¶ † Vnico verbo respõdere poterat, & vos similes expectatis honores, si sustentaculũ senectutis & conseruationẽ specierũ volueritis: quia cedimus, inq; vicem præbemus crura sagittis. Eras. ij. part prouerb. diiij. & vt dixi in quarta ratione, ꝙ incõtinẽtia mulierum viris sit ascribenda, adulter quod fecit expectet, vel prout iuuenibus corrigẽtibus seniũ: quia nisi ipsi iuuenes moriãtur, ad illos limites & ætatẽ incedere oportet senes ipsos: ergò derident: etenim plures sunt cornuti in herbis, qua canonici in verbis. Rota in nois decis. cccexlv. si legatus. ante fin. Roch. in c. cum M. de constit. super gl. antepen collegium Bono. pro monachis contra canonicos. colum. antepe. ¶ Non obst. ix. scilicet alij infiniti siniſtri mulierum mores: quia idem est viris: quia & omissis traditis à natura: quia de his nequeũt vituperari. vt ſ. ad vj. fundamentum, nullus defectus reperitur in muliere, quin & in viris, propter volubilitatem liberi arbitrij: licet Deus illã nobis dederit cum grano salis. id est conscientiæ. Bal. in c. nisi cũ pridẽ col. fi. de renũt. Et qui damnant omnes mulieres, omnibus displicent, latè Albertanus. lib ij. de cõsiliis dandis. col. pen. & tit. seq. de laudibus mulierũ pulchrè & breuiter. Mirabilis liber prophetiarũ. char. xxvj. c. viij incip. ô auditores præcolẽdi, omnis ætas prona ad malũ. Gen. c. viij. in fin. Bald. in procem. Decretalium. Pauinus in tract. de visitatione. char. j. col. iiij. Barb. in §. quoniã nulla v. not. in procem. clem. & ibi in fin. illius §. allegat rationẽ. & in clem. j. de sum. Trin. ad fi. princ. Luc. de Penna in l. quicunq;. col. iiij. vers. xix. præsumitur. C. de Apoch. pub. lib. x. alleg. tex. in c. omnis ætas,

xij. q.

xij. q. j. Felin. in c. dudũ. col. v. de præsump. c. cũ esses. vbi Barb. in fin. v. not. de testam. & in Ioannina. col. clxxv. & clxix. Vanguel. in proœmio Breuiarij clem. coclus. ij. rationẽ etiam assignat Matthæus Bosius in tract. de tolerãdis aduersis. Et nemo est qui nõ erret. Paul. de Cast. in l. quãuis rationes. per illũ tex. ff. de cõdit. & demonst. nec est de hoc mirandũ. Io. de Selua in tract. de beneficio. j. part. q. ij. col. ij. vers. circa tertiũ. Brunus in feudalibus cõsil. xij. col. xix. Aug. Dath. lib. ij. epistola ix. incip. cùm mihi antehac. est chart. lxj. hinc Horat. Heu vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est qui minimis vrgetur: imò quotidie sumus deteriores. Petrarcha epist. xlj. studeto & xxj. nõ miror. & Host. in summa de testam. §. quot sint species. col. j. allegat Eccleſiast. vij. † Virũ ex mille vnũ reperi. & bis vix nascitur 94
in quingẽtesimo anno, sicut Phœnix, quæ est auis in Arabia, secundũ Bald. in c. quoniã abbas. de offic. deleg. licet Philelphus in epistolis. char. lxxxij. incip. de phœnice. dicit ꝙ ipse opinatur nullũ esse. Et Aegid de regim. prin. lib. ij. parte ij. c. xix. dicens ꝙ cõmuniter quasi omnes viri sunt proni ad malũ. Sylueſter cõtra Lutherũ. char. ccxij. & ccxiiij. & dicit Bal. in proœmio Gregoriano. circa princ. ꝙ omnis caro de facili corrũpit viã suã, quia lubrica est, maximè in iuuene. Flor. in rub. ff. finiũ regundorũ. Gemin. in cõsil char. pen. in serm. ad clerum. incip. Clama ne cesses. Barb. in c. quod clericis. col. xvj. de for. cõpet. Non est qui faciat bonũ, nõ est vsq; ad vnũ. frater Hiero. Vice comes de obliga. Papali. q. ij. col. iiij. Et nemo sine crimine viuit. c. septies. 90. distinct. Felin. in c. nouit. in fi. col. antepen. de iudic. tex. in c. si enim inquit. de pœn. dist. ij. Mart. de Laude in c. si quis post §. qui clericus. si de feud. fuer. cõtrouer. ratio est, quia malũ est facile. bonum difficile: vt inquit Philosophus ij. Ethic. quinq; rationes ponit Io. de Selua in tract. de beneficio. j. part. q. ij. & sordes humanæ infinitæ sunt, quæ nec dici nec numerari possunt. l. fin. circa princ. C. de præscript. xxx. ann. Propterea dicit Panorm. in c. qua fronte. col. fi. de app. quod si gl. quæ ibi dicit quòd propter peccatũ homo citius moritur, procederet generaliter, nullus homo ferè remaneret in mũdo. pro quo Ouid. quẽ refert Rotarium Busti j. par. serm. x. litera q. in fin. Si quotiẽs peccãt homines sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore nullus erit. Sed vide Guil. Rouille in trac. de descriptione iustitiæ. lib. ij. c. xvj. de morte. col. iij. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. ad fin. Et etiam dicit Cardin. in clem. j. de

sum. Trin. ad fin. princ. quòd plures damnabuntur, quàm saluentur: licet quidam responderet illi authoritati, Multi sunt vocati &c. quòd Christus loquebatur Iudæis: secus de Christianis. & ex pluribus suprà & infrascriptis potes videre quot vitia regnent in hominibus: & ex versibus magnifici Domini Philippi Vagnoni, quos infrà in fine subiiciam, ne hic faciam nimis magnam parenthesim. ideo sileant obloquentes de mulieribus. Sed nemo est tam malus, quin habeat aliquid boni: &
95 ecõtra. de pœnit. dist. iij. c. quid ergò. † Et habẽt mulieres infinitas prærogatiuas quas viri nõ habent: quæ copiosius scriptæ
Mulieres nõ scribunt comperirentur, si mulieres scriberent vt viri faciunt. secũdum Senecam de consolatione ad Martiã. cap. fin. clamantem propterea quàm multarũ egregia opera in obscuro iacent. & in c. præceden. enumerat plures virtuosas mulieres: vt & Campanus. lib. ij. epist. incip. quereris. & me hercle. Rosarium Busti ij. vol. serm. xxviij. part. ij litera e Matthæus Bolius epist. v. nuper chart. iiij. Petrarcha epist. xxvj. sunt & lxxj. mos. dixi suprà respondẽdo ad fatuitatem mulierum: & est vna oratio in earum laudem in Margarita poëtarũ, versus finem, quæ incipit, maxima & amplissima. est char. clix. vnde eis nõ deficit ius, sed pro
Margarita Titia. batio. l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. propterea inquiebat illa illustrissima & prudentissima & eloquentissima Margarita Titia, cum aliquando verbis superari videretur à viris. Nõ enim hoc euenit, quia ius non habeam: sed quia illud dicere nescio. Imò plures etiam si sciant, nolunt dicere ob reuerentiam, & ne displiceant hominibus quibus postea facile est vincere, nõ repugnantes secundum Cicer. quem refert Lancel. in l. si seruus.
Non fis subditus plus quàm expediat. §. j. de leg. j. vbi allegat illud: Optima nam nullo causa tuente perit. Et fortè melius esset vt se defenderent: quia non debet quis esse subditus plusquam expediat. c. admonẽdi. ij. q. vii. Cyprianus de authoritate ecclesiæ. chart. viij. nec debet quis pati quòd se contemptibilẽ reddat. Bald. in l. nec quicquam. §. circa aduocatos. ff. de offic. proconsl. & leg. & te vt Cæsarem non habebo, nisi habeas me vt senatorẽ. c. esto subiectus. xcv. distinct. Luc. de Penna pulchre in l. j. C. si curial. vel cohart. relic. ciuita. lib. x. Barbat. lib. i. consil. lxiiij. col. fin. Item sunt aliqui qui nõ
96 attendunt illud Philosophi, quòd † prudentis est vnumquodq; examinare, prout rei natura requirit. refert Gemin. in c. statutum. el. ii. de hæret. col. i. & pro qualibet febricula non est recurrendum ad apothecam. Bald. in cap. adeò. col. i. de rescript. &

qui

qui omne leue vitium volunt facere maximum, prout si quando est iuxta virum, rideat, vel canit cum vtroque instrumento. Odos. in rub. C. de rep. vel quæ mingit ita sonorè quòd canes irritat. vt Petrus Iacobi in practica, in titu. de pauperie, vel etiã si mulier se inebriat quotidie. nam dummodo seruet matrimonialem pudorem, non est crimen atrox. glos. in l. i. §. taceat. C. de rei vxo. act. Bertach in tract. de episcopo. char. xxxi. col. iiii. Barbat. in cap. quoniam. §. in aliis. num. xxxv. vt lit. non cõtest. licet pugnat: licet difficilius mulier quàm vir inebrietur. Macrob. vii. Saturnal. Et vbi est ebrietas, nullum latet secretum. Angel. in l. quæ adulterium. C. de adulter. hinc, Fœcundi calices quem non fecere disertum? glo. in cap. à crapula. de vita & honest cler. vide Philosophum i œconom. lib. i. cap. v. Et quomodo bibendum & medendum ebrietati latè Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. iiij. parte. q. lxij. vbi per quatuor chart. & multum debemus naturæ de istis duobus liquoribus, vino scilicet & oleo. Lancel. in l. ij. §. j. ff. si cert. peta. plura tradit Celestina in laudem vini. Actuum ix. incip. porta. chart. ij. de ebrietate. Seneca ad Lucillum lib. xj. epist. j. In toto non est. lxxxiiij. incip. singulos. & in lib. de tranquill. vitæ, circa fin. frater Lud. de Veritate contrit. in tract. de gula. Polydorus Prouerb. cclxxj. vino obumbratur. Aegidius de regim. princip. libro ij. parte ij. cap. xij. dixi suprà in limitatione quorundam,
97 arguendo † cur ætas nunc breuior. dicit tamen Lancel. in authen. quod locum. col. fi. C. de collat. quòd peccatũ gulę est magis ludo & re Venerea: ebrietas tamẽ si assidua fuerit, est mortale peccatum. xxv. dist. cap. vnum horarium criminis. Had. Papa noster in quodlib. q. vj. est chart. lv. in princ. vide etiam in libro gallico Iardin de plaisance, chart. cxcij. vbi refert iudicatũ per arestum contra dicentes mala de mulieribus: & in lingua etiam gallica Guill. Coquillart in lib. Des droitz nouueaux. in Le debat des Dames, & des armes. in libro Le trop tard marié. & de La louange & beauté des Dames. & Le purgatoire des mauuais maris. c. ix. vbi latè quam pœnã ibi inter cæteros sufferat Matheolus bigamus propter illud opus quod composuit contra fœminas: & in libro, L'aduocat des dames de Paris allans aux Pardons. vbi respondet cuidam prædicatori. Et Gilbertus in quæstionib. post librum secundum Oeconomicorum Philosophi. chart. iij. arguit Carmelitanum de illa ecloga, Fœmineum seruile genus &c. & in libr. Carceris amorum.

ante fin. cap. Theseo homo. & duobus seq. vbi per xv. rationes inuehit contra dicentes malum de mulieribus. & in c. seq. adducit xx. rationes. quibus homines tenẽtur mulieribus. & Lancel. l. Titia. § qui Marco. ff. de ann. leg. appellat mulieres reuerendissimas, charissimas, & sanctissimas. pro eis plura Valerius in oratione quam habuit pro abroganda lege Opia. vt apud Liuium decade iiij. in princip. libr. iiij. Et Romulus statuit, vt mulieri deambulanti prior à viro locus concederetur. Vdalric. in l. ij. ff. de orig. iur. col. viij. Barbat. in rub. de consuetud. col. v. & videmus † quòd virginitas mulieris trahit vnicornu animal ferox, & plura in laudem mulierum aggregauit frater Bernardinus de Busti in ij. par. sui Rosarij serm. xxviij. in iij. parte. sub litera e. licet in parte præcedenti aggregauisset plura in contrarium. Et si dicas quod decepit, non vicit mulier viros, quorum tantam cateruam legimus: quia vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes. Ecclesiast. c. xix. Respondeo, quòd decepisse permittens tantùm peccat, quantum deceptus. c. si cupis. xvj. q. j. imò sunt viri qui decipiunt tot exempla in exemplis Ouidij item Iac. Butrig. volebat etiam decipere vnam vetulam quæ sibi vẽdidit medietatẽ ficuum, quia volebat omnes diuidere per medium. refert Ias. in l. rogasti. §. si seruus. ad fi. in l. singularia. col. ix. ff. si cert. pet. quænam stultitia Samsonis totiens decepti, qui adhuc causam mortis propalauit illi mulieri. Iudic. xvj. Item eorum qui ab amica acceperunt Morbum Gallicum, & iterum ad eam redeunt? quid mirabilius de eo qui temporibus nostris fuit ad amicam recusan. quia haberet pestem in inguine, & nihilominus coiuit, & mortuus est die crastina? Præterea nónne etiam lemures qui decipi nõ possunt capiuntur pulchritudine mulierũ? imò Deus optimus maximus ob pulchræ & decoræ filiæ Hierusalem immaculatam virginitatem generi humano sibi infesto pepercit, & homo factus est? Rom. consi. si. col. pen. in tract. de fide cathol. chart. viij. col. iij. versi. hucusq;. † Et etiam inter homines quotidie ob matrimonia inimicitiæ sedantur. Et mille millium hominum vitæ parcitur: vt ob Iuliam inter Cæsarem & Prompeium. facit Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte. j. c. x & inter Romanos & Sabinos. Alberic. in Dictionario. in verbo, tributum. frater Gregorius Britanic. serm. nupuali. xxvj & si mihi. char. ij. & serm. xxviij. censeo. & volue & reuolue scripturas quascunque, & inuenias si potes virum qui esset purus homo, qui

Pro mulieribus.

98

99

Matrimonia faciunt pacem.

posit

posit aliqua in parte comparari illi beatissimæ & immaculatissimæ virgini Mariæ, etiam sine menda originali conceptæ, de cuius laudibus ob tenues vires meas dicere nõ audeo, cùm turpius sit frigidè laudare, quàm vituperare. Gell. lib. xix. cap. iij. turpius. dixi suprà in fin. contrariæ opin. Ad authoritates poëtarum. Respondeo, quòd lasciui sunt lxxxvij. distin. cap. sacerdotes. & cap. legant. &c. ideo prohibetur. & xxxvij. dist. per totum. Rosarium Busti. ij. parte serm. ix. litera. v. Angelica in verb. curiositas. Pauinus in tract. de visitatione. ix. q. ij. partis. col. viij. est chart. lxxj. Bertach. in tractatu de episcopo. j. parte. lib. ij. q. xlvij. & seq. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. iiij. par. q. xiij. & qualis oratio, talis vita. Polydorus Prouerb. lxxxij. & Erasmus v. parte Prouerb. dxlviij. & veritas animi in vita & operibus discernitur. x. Ethicorũ & ex abundantia cordis osloquitur Luc. vi. Felin. in rubr. de fide instrum. col. i. & ex sermonibus cognoscitur homo cuius mentis sit. gl. in l. hi qui. §. fi. ff. de tutorib. & curat. dat. ab his. Et cancellarius Parisiensis. iiij parte serm. iiij. Dominicæ de aduentu. contra luxuriam. litera c. & litera f. & latius in suo speciali tractatu cõtra ipsum Romanum edito. est in antepenult. quinternio. iiij. partis. dicit ille qui composuit Romanum de la rosa, nisi egerit pœnitentiã, est damnatus in inferno: sed eum pœnituit, vt patet in eius testamento Gallicè composito. in princip. intitulato, Testamentum magistri Io. de Meung. vbi dolet quòd cõposuerit illud, excusans quod fecerit in iuuentute. & contra Romanum vide alium librum Gallicum, post medium, qui nuncupatur Le chevalier aux Dames. & contra Poëtas impudicè scribentes, vide Carmelitanum, qui pulchrum tractatum edidit in versibus: licet ipse multum excuset eos in sua Apologia ante Parthenices Mantuanas. incip. Quonia forsasse Mapheus Veggius de educatione liberorum, dum dicit Virgilium non composuisse Priapeiam, est lib. ij. Bertach. vbi § de vulg. Lõgolius in sua defensione Romæ habita. incip. quòd char. xj. † vbi enumerat plura opera falsò aliis ascripta. Idem tenet Policianus in centuria j. c. lix. & in annotatis variis. chart. cxxviij. c. xlj. & clvj. c. cliiij. Et de lecturis Barto. Ias. in l. omnes populi. in primis verbis. ff. de iusti. & iur. Claud. in repet. l. vt vim. col. fi. eod. tit. adde tempore nostro idem de eius lectu. super Instituta. quia ille scholaris qui vendidit exemplar impressori mihi dixit, quia in fin.

100

inueniebat istam dictionem Barto. credidit esse Bartoli: sed

non credo, quia ille erat discipulus Ioan. Fabri, vt colligitur ibi in §. sed si pater. instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. propterea fortè potuit esse lectu. Bartholomei de Nouaria, quam allegat Ange. de oblig. quæ ex delic. col. ii. Cacialup. in repet. l. omnes populi colum. viij. Lau. de Rodulphis in tract. de vsuris. char. xviii. col. iiii. Et vidi in libro antiquo practicam quæ nunc imprimitur nomine Panor. inscriptam nomine alterius authoris. idem de fallētiis Socin. vt mihi dixit dom. Bernardinus de Landriano, cui Venetiis primò delatæ fuerunt. vt patet in primo fol. iij. vol. consiliorum Socin. primo loco impressorum Bononiæ. vbi furauit non esse suum opus, & velle agere iniuriarum contra impressorem, & contra Martialem. Erasmus Prouerb. vlt. Autis Batava, facit & cōtra Poëtas Matthæus Bosius epist. xj. incip. sæpius. & Vdalr. in l. ij. ff. de origine iur. col. xlviij. & dicit Barbat. in c. Rodulphus. col. xvj. de rescript. quòd ex iussu Platonis poëtæ expelli debent de ciuitate, & sunt ad omnia pro libito laudanda seu vituperanda temerè insolentes. vt de Dante Bertolomus Beneuolentius de origine vrbis. Sene. chart. xiiij. licet pro eis, & etiam contra legistas & theologos Aeneas Syluius epist. xiiij. aderat. & Nouellæ Boccatij & aliorum sunt fabulæ, vt patet intuenti. & Bal. in l. nec patronus. circa finem C. de bon. liber. Et eorum ineptias latè ponit Iosephus in epistola ad Epaphroditum, impressa post suum librum de bello Iudaico. † Præterea poëtarum propriū est mentiri. frater Iacob. de Marchepalu. in tractatu de animabus incolentibus purgatorium. ad fin. & Philosophus j. Metaphysic. quòd multa mētiuntur poëtæ. & August. in j. de Ciuitate Dei: dum loquitur de Virgilio. dicit quòd præclarissimus fuit, more tamen poëtarum mentitus est. Erasmus secunda parte prouerbiorum ccj. mentiuntur multa cantores. idcò poëtæ damnant Lucanum quòd non scripserit fabulas, sed historiam Seruius, quem refert Ascensius super illo Catonis, Telluris si fortè velis. Codrus serm. ij. chart. iii. facit Horatius in Poëtica, dicens, Pictoribus atque poetis Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas. Fortun. ff. de iustit. & iur. col. xlviij. glo. penult. in cap. quanto. de iureiur. Item sunt suspecti propter id quod dicere nolo. Bart. in l. cum vir. ff. de adult. Aristot. in problem. vbi conciliator Auic. in xx. fen. iii. canonis. dum agit de coitu. in cap. de alubuate. dicit quòd in veritate sunt prostratæ animæ malignæ naturæ, & malæ consuetudinis & complexionis:

Poeta iunt de ciuitate expellendi.

101 Poëta mendax.

facit

facit Mancinellus libr. j. serm. seu tit. viij. Lucas de Penna in l. fine. col. iij. C. de exact. & exec. lib. xij. Barbat. lib. j. consi. lxiiij. scribitur. & duobus cōsiliis seq. in annotatis variis chart. cxvj. Baptista Pius cap. xij. vnde si isti maledicētes de mulieribus dicunt quæ non debent, honestum & æquum est quòd audiant quæ non volunt. xiij. q. j. cap. ecclesia §. quibus autem. & Dantes in tractatu Inferni, vbi loquitur de Prisciano. Et communiter malè finierunt vitam suam, vt Dardanus in elegia contra poëtas. patet in consil. Iuuenalis in satyra, Credo pudicitiam. & in vltimis capitulis Manganelli. Nec iuuat excusatio Martialis, Lasciua est nobis pagina: vita proba est. Et Ouidij dicentis, Crede mihi mores distāt à carmine nostro: Vita verecūda est, musa iocosa mihi. Et Hadrianus in epitaphio Voconij, Lasciuus versū, mente pudicus eras. facit Anteros Freg. chart. xx. Ascensius super illud Catonis, Multa legas facito. quia respondet Ioan. Franc. Mirandula in epistola quam ponit ante librum quem edidit legēdum pueris in verb. vide ij. orationem Beroaldi in princ. Propertij, quam transcripsit Quintianus dum inciperet comœd. Plauti. Et hoc scribebāt quoniam amica sua fortè nolebat eis complacere, vel zelotypia vrebantur: quoniam tunc desperati insaniunt, nescientes quid dicant, & componunt desperatas, dicentes: Sæpe precor mortem, mortem quoq; deprecor idē. Host. in summa de depositō. §. vnde dicatur. circa fin. Et postea vno solo aspectu benigno reducuntur ad pœnitentiam: & petunt millies veniam, & laudant amicas. vnde testi vacillanti seu vario non creditur. Imò debet tor queri Bald. in authen. presbyteri. C. de episc. & cler. ij. not. Nicellus in prooem. contrarietatum Bart. & sic malè dicendo de eis reddunt se ingratissimos: quod est magnum nephas, vt in locis vulgaribus. & vltra Valerium & Valeriam Guilielmus Mara oratione vj. incip. donec. † & ingratus non dicitur moraliter viuere. l. fin. C. de inoffic. test. vbi Flor. quia rarò quòd Poëtæ habeant ingenium adeò perspicax ad inueniendum & fingendum argutas fabulas, nisi cum ab amore excitantur. Petrarcha cantilena xxxviij. incip. quæ lo anticho. nam vbi intenderis ingenium, valet. gloss. in §. illud quoque antiquitas. in authentica de exhib. reis. in verb. aduenientibus. Et de tali ingratitudine in operibus Lidij Cati Rauennatis conqueritur Lidia, vt in responsione libelli. item cùm sentiatur ingenij lassitudo, quę nō minor est quàm corporis, licet occultior,

101

indig

indigemus recreatione & ſolatio. Felin.in cap.lator de homicid.i.not. Cacialu. in tract de ludo colum.ij.Matthæus Boſius epiſtola xl.tuis.ad fi.ideo non eſt tantum ſtudendum quòd faſtidiaris nimis exemplo ſtomachi,quem nimio cibo vis replere. Feli. in c.j. de magi. col. i. facit Albertanus in rubr. de otio fugiendo. remediũ igitur potiſsimũ habetur ab ipſis mulieribus : nam excitatur otio vigor & omnis triſtitia quæ cõtinuatione pertinacis ſtudij adducitur,fœminarũ hilaritate diſcutitur.ſecundũ Senecam in procœmio declamationum. Et ſpecies mulieris exhilarat faciem viri. Eccleſiaſt. xxxvi. Platina cõtra auaros char.ii facit Luc.de Penna in l.i C. de ma.& ma.lib.xi. Henr. Boich.in c.clerici. in fin.iii.col.de vita & honeſt.cler.in j.diſt. Hippol.not. ciij.varietas. & Malleus maleficarũ, in loco allegato pro contrario, etiam plurimas authoritates adducit in fauorẽ mulierum.Et Philelphus decade.ij.ſaty.x. incip. qui finem.inuehit contra nolentem ducere vxorem.meritò poſtea illi congratulatur, quãdo eam duxit decade.iij.ſatyra v.incip. duxiſti. & decade viij. ſatyra.ix. incip. Antonij. vbi pulchrè & moraliter docet qualis vxor eſſe debeat,& qualiter tractanda,
Deflet vxorem. & gubernanda:& decade vj.ſaty.iij.incip.annua.& decade.ix. ſatyra. viij.incip.dicat.deflet apprimè vxorẽ defunctam, prout & Pontanus in libello de Prudentia. in tit.de vita perfecta.cir. med. fuit Põtanus digniſsimus ſcriptor inter humaniſtas modernos. & in ſuis læpidinis Paſtoralibus in Meliſeo:licet lugere defunctos procedat ex puſillanimitate, nec debeant lugeri. ſecũdum Bauer.in §.item furioſi col.fin.inſtit.qui teſta.fa poſ. vbi moraliter loquitur pro mulierib⁹. latè Petrus Paulus Phãtinus de tradocio de tranſtulo dominarũ, vbi punctualiter re-
103 ſpondet ad ſonaleum mulierum. ¶† Nec meretur ſolutionem illa faruitas,quòd dęmones remanſerint in corporibus mulierum: nec illæ ſeptem mulierum proprietates artium per ſeptẽnia:quoniam ſunt verba vulgi ſine ratione loquẽtis. Barb in c. cùm non ab homine.col.xx.de iudic.ver. vnum tamen eſt.frater Iſidorus de regim.princip. lib.iij. cap.vj.& emittentis verba.vt capreſuræ pater noſter. Lãcel.in l.j.col.antep.C.de pact. facit l.ſi dictum in princ.ff de euict.ideo deridẽdum eſt, quòd ratione non fundatur. Bald. in procœmio feudorũ col. i.c.ratio nulla.de præben. &quodratione caret extirpandũ eſt.c.corepiſcopi. lxviij. diſt. vnde ſuccedit illud Lauræ apud Petrarcham in triumpho Mortis. c.ii. Riſpoſe mentre al vulgò drieto vai:
Vulgus.

ideo

ideo vanæ voces populi non ſunt attendendæ.l.decurionũ.C. de pœn.pulchre Lucas de Penna in l.j.col.vij.C.de impon.luc. deſcrip.lib.x. Et non attenditur fama quæ à talibus prouenit perſonis.Alex.in l.de minore,§.plurimum quoq;, vbi Hippol. col.xix.ff.de quæſtio.facit Nauis Stultifera chart.lj. de non curando detractiones hominum. Biblia Aurea c.cvij. de populi mobilitate.facit Seneca epiſtola xciiij.circa fi.& xxix.de Marcelino. facit Seneca epiſt.xciiij. circa fin. Et dicit Polycraticus lib.vij.c.xx. in fi. quòd qui multitudinis imperitæ conſiliũ vel populare iudicium ſequitur, fructus boni nec iocunditatẽ nec memoriã habet.facit Barb. in procœmio Clement §.quoniam nulla ij.not. Bal.in rubr.C.ſi quis aliquem teſta.prohib.in conſil.ſchiſmatis colum.iij.vnde Philel.deca.iij.ſatyra.j incip.iure quidẽ.dicit,Heu vulgi inſanas mentes ſenſũſq; rebelles. & ſa-
104 Sanctæ. tyra x.linquẽs ignaui murmura vulgi. ¶† Nec mentitur,dum dicit quod ſunt ſanctæ in eccleſia: quia nemo negat quin ſint magis deuotæ & magis miſericordes,quàm viri:vt dixi reſpõdendo ad ſextum,ſcilicet ad fatuitatẽ.col.j.poſt Roſarium Bu-
Angeli. ſti.parte ij.ſerm.xv.litera I. Nec dum dicit eas Angelos in acceſſu:quia pro veritate earum pulchritudo & venuſtas hanc comparationẽ meretur:.quo ad quid præſertim propter earum verecundiam.c.honorantur.xxxij.q.ij in fi. facit Seneca epiſt.
Dæmones. xj.incip.locutus. ¶ Dæmones in domo:quia clamant aliquando : ideo ſerui allegant Catonem, Sæpe etenim mulier quem cõiunx diligit,odit Sed non ſic eſt:ſed quia muliebre officium eſt habere curam domus,& cõſeruare diuitias,vt §.in x. ratione.pro iſta parte oportet quòd ipſæ videant, corrigant,& clament.Franciſcus Barbarus de re vxoria lib.ij cap. vij. de cura domeſtica,vt ſuprà dixi,Clama ne ceſſes.& illud Apoſtoli,Ob ſecra,increpa.& Pſalm.Iraſcimini,& nolite peccare.Humbertus in Sacrilegio char.viij.in ver.corrigi & puniri. Viri autem vtplurimum extra domum negotiantur,& veniũt ad menſam paratam.Ideo non habent cauſam tantum clamandi ſicut mulier:quoniam omne peccatum ſeruorum & ancillarũ maritus aſcribit vxori, quæ ſingula ſigillatim conſpicere & corrigere
Bubones. habet. ¶ Dum dicitur quòd ſunt Bubones in feneſtra, obloquuntur:nam & ſi mulieres quas natura pudor non omnibus perperàm ſeſe manifeſtare concedit l.optimam. circa med.C. de contrah.& commit.ſtipul.& non debet eſſe feneſtraria.Benedictus de Plumb.in l.j.col.pen.C. de cõmeatu lib. xij. Ideo

non

quantum fama fidei sit praestandum vide Alciat. lib. parerg. 1 cap. vj.

non licet vagari, quia viri dicerẽt illud prouerbium, Dona pia zola non fa bona proua cap.ij.de iudic.lib.vj.Afflictus constitutione, mulieres, & omnis ostentatio non caret suspicione, vt inquit Symmachus philosophus facit prouerb. cap. vij. frater Antoninus de Florentia in proœm. tractatus de matrimonio col.penult.versic.iij.debet esse rara. aliquando se ponãt ad fenestram, ne sint omnino carceratæ, & fortè videntes aliquem magnum dominum transeuntem, se retrahunt in domum. nõ est vitium, stante verecundia muliebri conueniente, vt ꝛ. ¶ Picas in porta eas esse oportet: quoniã in omnibus etiam minimis, & cum mulieribus rusticanis mercãtur ista necessaria ad victum: vbi pro vno ouo mille verba facere oportet: sed hoc est gratia laboris viris alleuiãdi. Non excuso ea ratione quam assignant Galli in suis responsis iocosis, scilicet quòd mulier sit loquacior, quod est maximũ vitiũ. Gellius lib.j.c. xv. quòd sunt leues, quia habent duo ora, & plures linguas: viri autem prudentiores, quia habẽt duo capita. vel vt Cichus Asculanus lib.v.cap.xj. quòd est quia mulier fuit de costa Adæ. Ideo plures costæ vel ossa semper faciunt strepitum. de quo Felin. in c. dilecta. ad fin. de ma. & obe. facit Aegid. de regim. princip. lib. ij. parte. ij. c. xxj. & est fatuum dictum quòd non possint missæ inseruire, quia nunquam perficeretur Kyrieeleeson, quia semper velint esse vltimæ ad loquendũ. & Biblia Aurea cap. lxxix. de loquacitate mulierũ & Albert. de vita huma. lib. ij. col. viij. quòd garrulitas muliebris id solùm celare nouit quod nescit. & ibi. & in c. seq. de laude mulierum. plura pro eis dicit. laudo tamen quod obseruent Francis. Barbarũ de re vxoria. lib. ij. c. iij de mulierũ sermone. ego plures viros vidi loquaces, quàm mulieres: licet oporteat eas clamare, aduertendo ad has minores impensas, ne sæpius factæ substantiam consumant. v. Polit. Phantinus de tradocio in transtulo dominarum. col. x. versi. setu chiami. nam licet istæ modicæ impẽsæ sint quasi spernẽdæ. gl. in l. si quis à liberis. § si mater. ff. de liber. agnos. quæ loquitur de castaneis & lacte. Ang. in l. fin. §. in computatione. colũ. j. C. de iure delib. vbi de impensa carnium oleris & porrinæ, vt de eis credatur libro tutoris cum iuramento. Ias. in repet. l. admonendi. ff. de iureiur. col. xlvij. dum loquitur de libro rationum: tamen ex quo quotidie fiunt, plura modica faciunt satis. secundum August. Ioan. de Vilemati in repet. l. diuus. col. pen. ff. de fic. num. clxij. facit Felin. in cap. qualiter, & quando. el. ij. col. iiij.

Pica.

col. iiij. de accusat. vbi Aret. in col. xj. Barb. in c. ex parte col. x. de cõsuetudine. Et qui spernit modica, paulatim decidit. Eccle siast. cap. xix. & paulatim lupus comedit ouẽ. dixi inter feudalia Bruni. consi. xij. colũ. xiij. Ergo eas loquaces esse oportet, prout & sunt viri vbi non expedit. Codrus sermone xj magna chart. j. ¶ Capræ non sunt in hortis. Imò hortorum optimæ cultrices. Et si non habent in domo, faciunt in capsa vel figulo, quem ponunt ad fenestras, licet hoc non liceat, ob periculum ne cadant & noceant itinerantibus Ang. in §. item is. instit. de oblig. quæ ex quasi delic. & plus damnificabit vnus vir hortum, quàm tres mulieres, menstruatas excipio: quoniam menstruum super herbam stillans eam occidit. secundum Solinum de mirabilibus Mundi. chart. iij. c. iij. Ioan. And. ad Spec. in tit. qui fil. sint legitimi. §. j. in prin. col. iij. Platina contra amores. char. fin. Et tamen Seneca in lib de beneficiis char. penult. ver. excusare. dicit quendam staurum illud bibere & dum menstrua habent, nõ patiuntur mulieres podagram. Codrus serm. vj. chart. iij. sed est defectus naturæ non mulierum: vnde propterea nec laudari nec vituperari debent. vt suprà dixi, respondendo ad quintum fundamentum partis cõtrariæ. ¶ † Ad illud mendosum & fatuum obiectum, quòd sunt fœtor in lecto, secundum Aphrodiseũ parte ij problem. xxvij. Plautum in Mustellaria, respondetur vltra Phantinum de tradotio in transtulo dominarum, col. xx. versi. tu dic. & seq. quòd de hoc non habent quærere mariti: quia mulieres secum dormire non cogũtur. Portius in §. fin. instit de donationib. Sed viri bene fœtent, quia immundi sunt: & eis conuenit labor, & munditiæ conueniunt mulieribus. vt Marius, quem refert Sallustius in Iugurthino. Petrarcha epist. xxxvj. fides. ob quem laborem homines habent appetitũ magis acutum, & quasi caninum. ideo non comedunt, imò deuorant cibos. Et sic cùm prima digestio non fiat congruè in ore, generatur inde oris & anhelitus Fœtor. l. quæ clauũ. §. is cui. ff. de ædil. edic. facit Philelphus lib. v. epist. j. quam scribit Catoni sacco. & nescio vnde isti talia commenti sunt in mulieres, quarum nullam ego vnquam cognoui nisi amœnam & suauem odorem, sicut cinnamomũ & balsamum aromatizãtem & spirãtem, quasi myrrham electam dare suauitatem odoris. Sunt enim mundæ, & propterea iura & communis vsus loquendi appellant mundũ muliebrem, ea quæ deputata sunt ad munditiam: quoniam illa propria est mulierum. l. j. &

Mundus muliebris.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. ФРАНКА

j. & l. Plautius. & l. in argento. §. j. l. argento. §. mũdus. ff. de auro & arg. leg. Catel. j. parte Memoral. verſic. mundum mulierem. Et in ij. parte Memoral. in verſicul. vndones. licet frater Martinus Lutherin declamatione de quarto præcepto Dei dicat, quòd appellatur mũdus, propterea quòd multas res requirit: vt videtur probari ex dictis Bocacij Nouella viij. de d. Blãcha Flore, vbi deſcribit laſciuum & iocundũ balneum, vnde niſi mulieres viros mundarent, nónne ærugo, tinea, ſcabies, pulices, cimices, pediculi, plati, & aliæ innumeræ immũditiæ & reptilia plura quàm ea quæ enumerat Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doctoribus. iiij. parte. q. lxxxvij. & Petrus Leo Vercellenſis in Leonea, in epigrammate rigent ampula muſca legitur &c. viros infeſtarẽt, roderent, atq; cõſumerent, cùm ipſi neſciant vnde initium ſumere ad ſe mundandum: quicquid dicant receptæ Petri de Leſnaudiere, vbi ? Et experientia docet, in domibus carentibus mulieribus, in quibus inſpice mapas & alia quanta vnctuoſitate & nigredine rigent. Et licet ex prædictis clarè liqueat concluſionem aliorum ſuprà poſitam eſſe minus veram: vt tamen auferatur omnis dubitatio, Reſpondebo breuiter & ſuccinctè pariter ad ampliationes quas faciebãt ad
106 hanc eorum concluſionẽ ¶ † Non obſtat ampliatio prima de paupertate: quia imò vxor adiuuat congregare diuitias: & ipſę ſunt illæ quæ eas cõſeruant: vnde non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri gl. in l. ſi pater. §. in arrogationibus. ff. de adop. l. j. in princ. ſuper verbo poſita. C. de Iuſtin. Cod. confir. imò maior virtus videtur in conſeruando quàm in acquirendo: nam acquiſitio expeditur momento, ſeu ſaltẽ non eget tanto interuallo temporis, prout conſeruatio. propterea Lucanus in j. Inuidia fatorum ſeries ſummíſque negatum, Stare diu. & poſtea infrà eod. O faciles dare ſumma deos, eadémque tueri Difficiles. Gilbertus ſuper j. Oeconomicorum. cap. vj. col. j. ratio eſt propter continuum metum perdendi. & pulchrè colligitur ex dictis Baldi in l. ſi viua matre. C. de bon. mater. dum loquitur de rege Roberto, & de glorioſiſsima Ioanna. dicit tamen Salluſtius, quem refert Stephanus Niger chria. j. chart. ij. quod ſi animi regum ita in pace valerent ſicut in bello, ita faci
le conſeruarent ſicut acquirunt. Item patet ex dictis in ſolu-
107 tione ad contrarium de dicto Philoſophi. ¶ † Non obſtat ſe-
Aeger ſine mulíere. cunda ampliatio de infirmo: quia imò talis pur debet nubere, quia vbi non eſt mulier, ingemiſcit æger. Eccleſiaſt. cap. xxxvj.

Et ſi

Et ſi ad hoc inſpiceremus pauci nuberent, quia pauci reperiuntur ſani. Bartol. in tract. de tyrannide. circa fin. Aeneas Syluius epiſt. xxxvij. rem longè. licet melius ſit corpus validum, quàm ſenſus immenſus. Eccleſiaſtici xxx. & facit pro hac ſolutione Codrus ſerm. iiij. vbi etiam chat. v. dicit. Et coitus moderatus nõ nocet, imò prodeſt. Et ſi quis vult excedere limites, ſibi imputet: nam nullũ crimẽ vini eſt &c. fateor bene quòd infirmus antequam nubat debet vxori dicere ægritudinẽ ſuam, ne in futurum habeat ſibi hoc improperare, vt in cauſa ardua. ¶ † Nõ 108
obſt. tertia ampliatio de ſene: quia ſolutio patet ex prædictis. vnde quærat ſibi parem. & ſi coire non poteſt, habeat eam tanquam ſororem. c. conſultationi. in fin. de frigid. & malefic. imò dicitur quòd qui de rarò coquit, facit panem groſsiorẽ: nam ſenes cum ſint frigidiores maſculis iuuenibus, & ſic tardiores in emiſsione ſeminis, ſæpius concurrũt in coitu cum fœmina quàm iuuenis, qui vt plurimũ anticipat eam. & ſic facilius generant ſenes, quàm iuuenes, licet ſenectus multa habeat mala. de quibus Celeſtina Act. iiij. incip. adeſſo. Gregorius ſuper homilia. Erunt ſigna &c. Eſt in primo fol. Probæ Centonæ: licet plures eorum ſint quos peccata dereliquerunt, licet nõ ipſi peccata. Hoſtien. in ſumma de pœnit. & remiſ. §. quãdo confitendũ. col. ij. ¶ † Non obſt. quarta ampliatio de impare: quia 109
bene fateor eſſe vtile vel laudabile capere ſibi parẽ: quoniam, vt inquit Amedeus in dialog de Amicitia chart. xvij. firmiſsima eſt inter pares amicitia. Sed hoc raro inueniri poteſt: ideo
nõ eſt propterea deſiſtendũ à matrimonio ¶ † Non obſt. v. de 110
vidua: quia imò vidua potius eſſet quãdoq; capienda. nam potes melius inquirere quomodo ſe geſsit cũ primo qui eius vitia ſic non occultabat, ſicut faciunt parentes in virginibus. Ariſtot. parte x. problem. x. ¶ † Non obſtat vj. ampliatio de diui- 111
te: quia diuitiæ multùm proſunt. vt Cepol. in tract. de imper. mil. deleg. vbi enumerat plura priuilegia diuitiarum. & experientia docet. Ioã. Montolonius in Promptuario Iuris. in ver. diues. vbi etiam priuilegia paupertatis. Afflictus conſtitutione, mulieres. ad fin. & S. Ioan. os aureum. & S. Donatus concedunt gratias. Hipp. in l. j. §. j. præterea. col. vj. ff. de quæſtio. & Pecuniæ omnia obediunt. Eralin. j. parte prouerb. cclxxxv. Et omnia per pecuniam facta ſunt: vt probat Franciſ. Ciechus in Mambriano, exinde eruens prouerbium, le fato el becho a loha. & Cornazanus in prouerb. non me curo de pompe pur

chesia ben vestita.char.iij dicens,spes in muneribus tanta est ac tanta potestas &c.Platina de falso & vero bono lib.ij.char pen.& lib.iij.char.iij pecuniæ enim conseruant honorem,rusticitatém q;,& alios defectus cooperiunt. Sunt vita,secundus sanguis,& viscera hominis, valentes ad redemptionē animæ, & sine eis virtus nihil valet, vt statim omnia probabo. Quòd autem conseruent honorem,patet:quia caduca res est mūdalis honor,nisi diuitiis sustentetur.Aeneas Syluius epist.lxxj.viros bonos. Et diminutis diuitiis diminuitur honor.Ang.in §. hæc quoq; institut. per quas person.nob.acquir.Hinc Afflict. in constitut.vt vniuersis. iij. gloss.dicit quòd baro non potest dici baro, nisi sit potens ad tenendum equos & arma.& dicit Ripa in tract.de peste. chart xlij. num clvij.quòd licet nobilis habeat centum scuta in bursa de quibus viuere potest: dicitur tamen pauper,quia non potest statum & dignitatem suam seruare.Et inde fit quòd nobilitas indigens cuncta licere putat. facit Hippolin.d. § præterea.col.vj.de quæst.dicens,quòd disputare de nobilitate sine diuitiis, est disputare de nobilitate stercorum.Et tunc dicitur mortua.Bon. in tract. de nobiltate. iij.parte.col.fin. nam qui habet diuitias, satis est nobilis. Felin.in cap.super eo.col.ij. & col.iij.de testi vbi plura.Nam dat census honores,Census amicitias,pauper vbiq; iacet.late Rosarium Busti ij.parte serm.xxx.litera f. Albertanus de consiliis dandis.lib.ij.in rub.de paupertate.& duabus seq.Aegidius de regim.princ.lib.j.parte iiij.cap.v.& seq. pauperes parū honorantur,& parum timentur.Bald.in c.cùm contingat.colū.pen. de iureiur.& prærogatiua domus conseruatur per diuitias,ob quod viri nobiles inueniunt vxores nobiliores, per quas eorum generis nobilitas crescit,secundum Guil.de Monferrat,in tract.de successione regum.chart.v.num.xxiiij. Alexan.lib.vj. consil.xxxvj.Viso themate. num.vij.& consil. cxxxiiij.æterni. numero ij.nec aliquid boni potest haberi sine auro. Salernita. char.iij. latè.& chart.vij. facit proœmium Oeconomicæ Aristot.incip.pretiosa.Stephan.Malereti in tracta.de elect,charta lxix.& seq.&Barbat.lib.j.consil.xliij.præclarè scribitur.colum. xviij.dicit q; per diuitias decus & honor in familiis conseruatur.& quòd familiæ sordescūt propter paupertatē.& qui perdit rem,perdit consiliū. pro quo Platina de nobilitate.char.iij. & vj.hinc dicebat Gof.Montasia auus meus maternus,Orgoglio senso hauere,he mala via detenere. Cui iunge interpretationem

tionem Seruij in prin.iij. Aeneid, dum dicit, superbum Ilium, id est nobile.facit Luc.de Pēna in l militaribus col.j.C. de decur.lib x. Et dicit Iac in sua inuestitura .qui quidem inuestiti. col.xxj.vel circa alium casum , quòd nil magnanimum potest fieri sine pecunia.facit Lisoperita. art ij iij.distinct. circa fi.est char.xxiij.& equus malè pasturatus, malè ambulat.Io.de Platea in l.animalia.C de cur.pub.lib. xij.hinc Iuuenalis:Non facilè emergūt quorū virtutibus obstat Res angusta domi.Rosarium Busti vbi s. & litera seq.& Erasm.ij.parte prouerb.diij. aquam bibens nil boni parias.& Ianus in epist. Anton.Præto. ante suum tractatum de secūd.nup.refert Boërium dicere,pauper tatem liberalibus disciplinis nouercā: quia† virtus sine pecunia nihil valet. vt Philelphus deca.j. satyra x inci.Eloquiū. pro quo Ouid.de Arte:Ipse licet venias Musis comitatus Homere,Si nihil attuleris,ibis Homere foras facīūt dicta Iuuen. Non habet infelix paupertas durius in se, Quàm quod ridiculos homines facit.referunt Doct.tenentes statutum excludens fœminas à successione,esse fauorabile propter coseruādas diuitias in agnatione,de quo Brunus in illo tract.j.q.tertij articuli principalis.aliquid dixi in nono fundamen partis contrariæ,circa fin.Et sic patet quòd pecunia cōseruat honorē. quòd autem sit vita hominis,patet:quia deseruit omni humanæ necessitati.Barb.lib ij.cōsi.xiiij.clementissimi col.j.& consil.vij. præclarè.col.vij.& consil.liij.præclarè col iiij. Erasm.ij.parte. prouerb.ccxcij.anima & vita.& est fideiussor futuræ necessitatis.Pet. Girard.not. lxxiij.pauperes. Socin.in l.j.col.ix.ff. solu. mat.vbi col.seq.dicit †quòd melius est rempub.regi per diuites,quàm pauperes.& Philosophus dicit j.Politicorum, Quod sine necessariis est impossibile viuere : sunt enim diuitiæ vita hominis. Fabianus in tract de emp.& vend.v.q.col.v.& secundus sanguis.Ias.in l.vt vim.col.v. ff.de iusti.& iur. Lancel. in l. talis scriptura.col.v.ff.de lega.j.& sunt viscera nostra:vt Penelope Ouidiana: Viscera nostra tuæ dilacerantur opes.& bona temporalia sunt vita hominis. Felin.in c.cùm oporteat.col.v. de accus & qui ea aufert,dicitur auferre vitam.Luc.de Pēna in l.j.C.pub læt.lib. xij.q xxj. Bertach.in tract. de Episcopo.libr. iiij.viij.partis.est chart.lix. col iij. Bon.in tract . de nobilitate vij parte.num.iij.hinc dicimus, Paria sunt perdere dominiū, & perdere vitam.Ias.in l Titio.num xij.ff.de verb.obli. Papa Pius epist.xxx.ad ducē Mutinæ.chart.ij.Erasmus prima parte

Prouerb.dccxliij.Vbi nõ sis qui fueris,cur est quod velis viuere? & Politianus j.centuria c.lxxxviij. fuimus Troës. Etenim assuetus regno, voluptatibus regni carere non potest. Papa Pius epist. xix.char.vj.duci Mediolani. Non enim ita de facili moriuntur diuites:quia habent vnde suas ægritudines curent & delicta redimat. vt dixi in materia partialitatis,quòd lex est tela araneæ.Imò & quòd sint anima, patet:quia liberãt à purgatorio animas suas & defunctorum cum oblationibus quas faciunt pro indulgentiis. vt Felin.in suo serm.de indulgentia, incip.hodie mecum. Dictionarium Alberici in verb.remissio. vbi Castellonius in additionibus. dicẽs, quòd ordinarius verè confesso & contrito , non solùm potest remittere pœnam æternam, sed & temporalem. Isernia in tit.quæ sint regalia.in verb.vectigalia.col.iiij. vide fratrem Iacob.de Marchepalu in tracta.de animabus incolentibus purgatorium.fratrem Isidorum de Isolanis in tract.de ecclesia militante.char.xviij. Et in tractatibus responsiuis,contra Lutherum, per Henricum regem Angliæ: per Cardinalem Caietanum, per fratrem Syluestrum de Prierio, per fratrem Thomam Illyricum,& plerosq; alios. nam sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum.Ecclesiast.iij.in fin.Henr.Boich.in c.inter opera de sponsal.col j Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ lib.ij. cap.xij.vbi plura pro diuitiis: licet eleemosyna data dyscolis faciat eos peiores.Maleretus vbi suprà.chart. lxx. & Placatur donis Iupiter ipse datis.Ouid. de Arte.Albertanus.lib j de amore Dei. in rub.de charitate. imò plerunque facient se absolui ante peccatum.irridet Felin. in cap.quoniã. col xv. de constitut meritò ergo Aristot.quem refert Afflictus constitutione si quis in posterum. col.xj.Erasm.iij.parte Prouerb.xciij.primũ &c.dicunt quòd † ad veram felicitatẽ oportet concurrere sanitatem corporis , rerum mundanarum copiam, & speculationem intellectus: ideo pro anima oportet habere diuitias . quòd autem sine diuitiis virtus nihil valeat, vltra Philelphum, quem statim retuli , probatur: nam faciunt quæ latè ponit Cardin in cap. exemplum.xij. quæst j.vbi tenet quòd ecclesiastici possunt habere bona temporalia, & quòd Christus habebat loculos . & determinauit hoc Ioan. xxij.in Extrauagan.incip.cùm inter nonnullos. sub rub.de verb sign. Humbertus in sacrilegio. charta vj. in §. calicem: sunt tamen vrgentes authoritates Euangelij,qui diuitias nõ curãt acquirere,

rere,dicuntur sibiipsis insidiari. l.j. §.confertur. ff.de col.bon. & sic præsumitur quis in futurum acquirere & ditari.l.cura.§. deficientium ff.de muner.& honor. facit Aegid. de reg princ. lib.ij.parte iij cap xj. & xij. maximè quando habet filios quibus debet thesaurizare,secundum Apostolum,quem suprà retuli,respondendo ad onera matrimonij:quia etiam summi sacerdotes & antiqui philosophi non cœperunt philosophari, nisi acquisitis vitæ necessariis.j Metaphysicæ. † Et licet melius 115
sit philosophari, quàm ditari : tamen indigentibus melius est ditari, quàm philosophari iij. Topicorum x. Ethicorum.hinc dicebat & Rex Alexand. quem refert Plutarchus in eius vita. char.antepenul. & Guilielmus Rouille vbi suprà libr. ij.c. xv. de sapiente sine operibus.circa fin.odi sapientem qui sibi sapit nihil facit. Cicero post medium tertij Officiorum . Marsilius Ficinus epistolarũ lib.iiij.chart.lxxx. Polydorus Prouerb.cvj. qui allegat ad hoc EnniumBertach.in tract.de episcopo.char. antepen.col.fi.non tamen debet quis propterea vti nimio sermone de pecunia,quia de talibus malè præsumitur.xvj.q.j .c. si cupis. nec pro diuitiis vti nimia solicitudine vel cura. propter illud Matth.vj.& Luc.xij.Host.in summa de pœn.§. quæ impediant colũ.ij.dum illi qui credit quiescere & epulari, respondet Saluator: Hac nocte animam tuam repetã.& sic eueniet vt somnianti se inuenisse thesaurum,de quo tantum lætabatur, & expergefactus nihil inuenit : etenim omnia vanitas. Ecclesiast.j.c. facit Barb.in cap.verum.num.vij.de foro competen.quæ dixi suprà respondendo ad continentiam mulierum. vers.viij.probatur.circa mediũ.Albertanus de amore aliarum rerũ & rub.seq.facit j.Oeconom.c.vij.vbi Gilbertus licet tempore mortis soleant auari esse multũ liberales.Io.Fab in §.peculiũ.instit.de leg postquam secũ diuitias ferre neqeũt.& dicit Alex.in l.pactũ quod dotali. circa fi.C.de pac.q; nostra interest habere diuites vxores,& hodie volentes nubere ante omnia volũt scire quãtitatẽ dotis pro vestibus & iocalibus emẽdis:nec volũt carnẽ sine sapore.Barb.lib.iiij.consil.lxxxj.præclarè ad fi.Hinc dicimus quòd mulier dives potest capi etiam si staret in prostibulo.vt faciebãt Sicæ, vbi quęstu corporis dotem lucrabantur:vt refert Valerius Maximus de institutis antiquis.c.j.circa fi.Respondit Marcus Antonius maritus Faustinæ sibi suadenti diuortiũ: vt in cõmento Petrarchę in triumpho Amoris.cap.j.& dicit Imol.in clem.j.col.ij. de baptismo,

quòd propter affluentiam pecuniarum reges & principes tradunt filias suas filiis rusticorum. Et ideò mulier indotata solet contemni à viro. Ias. in authen. res quæ col. v. C. cõmu. de leg. vers. iiij. quæritur. Paul. de Cast. ij. lib. cõsi. ccccl vj. ad primum. subiiciens quòd propterea interest mulieris esse dotatam. Socin. in l. j. col xix vers. reperio. ff. sol. mat. vbi dicit quòd est verecundia ducere vxorem indotatam, imò extrema dementia, & miseria. secundum Ioan. Pyrrhum in l. secundum naturam. ff. de reg. iur. vide Philosophum parte xviij. problem. iiij. Nam porta tecum, si vis viuere mecum. gl. & Doct. in c. quoniam simoniæ. de simon. Et apostoli dicebant: Nos qui reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? & Abraham non immolasset, nisi fuisset certus. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis, char. xvij. in fi. col. ij. & vidimus plures viros ex opulentia mulierum ditatos. faciunt quæ suprà dixi in prima amplatione. & dicit Hierony. quẽ refert frater Iac. in Sophologio Sapien lib. x. c. xj. quomodo coniugia sint contrahenda. col. fi. quòd non putet aliquis si pauperem duxerit sibi de concordia satis prouidisse & ibi adducit exemplũ Catonis & Philippi Macedonis. Et ista dicta cum supradictis in responsione ad fundamentum contrarium de oneribus matrimonij. cõcorda per illud Prouer. xxx. Paupertatem neque diuitias dederis mihi Domine: sed tantum vsui necessaria. Euseb. de Euangelica præparatione. lib. xij. c. xxiij Rosarium Busti ij. vol. sermo.

116 xxx. Petrarcha epist. lxxxix. vna mihi. ante medium. quia † saltem negari non potest quin diuitiæ restringant nobis portam paradisi: vt per discursum euãgelij. imò dicit Iuuen. Asperius nihil est humili, cùm surgit in altũ. refert Gãmarus de extẽsione. char. v. col. ij Rosarium Busti lib. ij. serm. xxx. est sub litera c. Ioan. de Platea in l. j. C. de murilegulis. lib. xj. Aegidius de regim. princip. lib. iiij. parte j. c. xvij. Mancinellus in sermonibus.

117 lib. iiij. tit. xx. ¶ † Non obstat septimò de pulchra: quia imò talis ducenda est, tum propter cõsolationem viri quam capit ex eius inspectione. Cicero in j. Offic. dum loquitur de temperantia. in c. de decoro. tum propter pulchram sobolem. Pulchritudo enim mulierũ multũ profuit aliquibus viris, vt patet in Abraham, vt Gen. c. xij. & pulchras etiã vidimus castissimas. Pulchritudo enim trahit personas ad indulgendum maximè, quando virtus cõcomitatur. vnde, Gratior est pulchro veniẽs in corpore virtus. Cepol in tract. de imper. mili. delig. charta. xj. cons.

xj. consil. vt dixi inter feudalia Bruni cons. xij. col. iiij. & forma est Dei munus. in iij. de Arte. & pulchræ filiæ facilius inueniũt maritos. Paris de Sindicatu, in verb. cõpositio. est chart xxxj. consil. j. Et nihil sub Sole pulchrius pulchra nympha. secũdum Cyn. in l. sancimus col. j. C. de Iudæ. vbi derideт Lotharĩ glossatorem philocaptum: prout & Bart. ibi, qui dicebat non posse citare illam pulchram dominam per literas, quia ipse volebat eam ire visum. refert Nicol Boërij in repet. l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. char ix. & licet sententia imperatoris displiceret Paul. Iurisconsul. tamen illa puella sibi placebat. Alber. in l. Aemilius. col j. ff. de minor. Et dicit Erasm in Moria. char. viij. quòd forma mulieris etiã in tyrannos tyrannidẽ exercere potest, & Venus martem domat. Marsilius in epistolis char. lxvj. epist. superioribus. & char. cv. epistola, postquã. latè probatur Esdræ iij. c. iiij. Aegid. de regim. princ. lib. ij. par. j. c. xij. & xiij. & seq. & fecit quòd Cerdus renuntiauit Paparui. Io. Andr. in c. j. de renun. lib. vj. & vicit robur Samsonis & Herculis prudentiam Salomonis & Aristotelis, exercitum Holofernis & Hãnibalis frater Iacob. in Sophologio sapientiæ. lib. ix. c. x. de castitate principum. Curtius consil. lxvj. sapientis. in fi. iij. col. Et quid inde si artibus volunt suam pulchritudinem conseruare, postquam velati defectus quandoque producunt effectus. Bald. in repe. l. Aemilius. ff. de minor. col. v. facit Celestina circa fin. vj. actus, & quod dicunt Doct. in l. Gallus de illa quę peperit Aethiopem, vt quę sibi deplumat inferiorem barbam vt videatur impubes. Hostien. in summa de desponsa. impub. §. & qualiter. col. ij. si dixeris quòd pulchritudo cõpellat naturam coire vltra põsse, respõdeo vt in contrario; quòd nullum crimen vini est, sed culpa bibentis. Item vxor est sicut panis, qui cùm quotidianus sit, nunquam nocet. Et hãc tenet Franciscus Barbarus de re vxoria. lib. v. de forma mulieris ducẽdæ. Plus enim nocet quando quis habet plures amicas. nam sicut pluralitas ciborum prouocat ad nimiam repletionem: sic pluralitas mulierum prouocat ad nimiam concupiscentiam. Aegidius de regim. princ. lib ij par. j. c. ix. ¶ † Non obstat octauò 118 amplatio de dota. aliàs docta. prout plures honestas & bonas enumerat Barb. inc. decernimus. col. iij. de iudic. quoniam imò videmus doctrinam & prudentiam mulierum valde prodesse viris, & eis alleuiasse labores, tam in scribendo & tenendo rationem curæ familiaris, quàm fidelius & magis secretè. Mat-

† Iuvet. do an dnãs pũt actionare subdito inuitũ

thæus Bosius epist. v. nuper. chart. iiij. vbi paulò suprà inuehit contra nobiles dedignantes de literis, & sequentes venationē: pro quo Petrarcha epist. cx. qualis. Anteros Fregosij in sua excusatione, in principio sui operis: & quando permittatur venatio, & quando non. Card. Papien. chart. xxxiij. epist. quid. & lxxij. chart. lxxv. videtis. clxiij. comitantibus. ccvj. quidā. ccciij. ignosco. habes titulum de clerico venatore & de venat. fer. lib. xj. Decius cons. cxcvij. Ias. cons. incip. redemptoris. quàm si aliena manu viro, si sit absens, epistola scribatur: & secreta domus nūtientur, quæ interest nostra secreta manere. glo. & Bart. in l. ij. C. quando & quib. quarta pars deb. lib. x. Bart. in l. tutor qui repertorium. col. fi. ff. de admi. tut. Ioan. de Ana. in cap. qui cum fure, de Iudæis Corsetus sing. clvj. vbi propterea inferunt quòd non debet dari copia inuentarij bonorum pupilli. quod limitat Bal. nisi accusaretur tutor quòd non posuit omnia apponenda in inuentario, dicentes esse cautelam pro faciendo exhiberi totum inuentarium. Bald. in § nouissime. de suspect. tut. Alex. in d. l. ij. & in l. j. §. redditiones. in princ. iiij. col. ff. de eden. Contra tamen istam cautelam allegatur Bart. in l. neganda. C. qui accus. non pos. vt Vitalis in tract. clausularum in verbo, nil nouari inuentarij confectione pendente. col. penult.

119 ¶ † Non obstat nona ampliatio, quòd quis nō capiat vxorem de aliena natione: quia benè fateor esse vtilius capere vicinam vt dictum est in limitatione: sed & si nō reperiretur in ciuitate paris conditionis, oporteret capere vbi posset inueniri. Quia & Romani acceperunt Sabinas: sunt enim fiendæ sagittę de tali nemore quale habemus. Claud. in Monarchia Franciæ. par. iij. c. vj. & domus est construenda de lapidibus qui se offerunt. Felin. in c. si quando. col. iij. de rescript. Et sic potes respondere ad limitationē quam ponunt aduersantes cum tot qualitatibus, quas inueniat qui potest: sed quis hic & laudabimus eum? Ecclesiast. xxxj. Bart. in tract. de testib. in verb. prudentia. ad fin. volunt enim plura quàm haberet Crassus, qui secundum Gelliū. lib. j. c. xiij. in Offi. erat ditissimus, nobilissimus, eloquētissimus, iurisconsultissimus, & Pontifex maximus. Hæreticas autem vel de aliena fide nullatenus capiēdas cēseo. De Guelfa autē vel Gebellina est stultitia & peccatū super hoc cogitare. Et statutum Florentinum superinde disponens nihil valet: vt Bart. in cap. clerici. col. ij de Iud. & in locis alleg in contrario.

Statutum super matrimonio.

120 † quia laici non possunt statuere super matrimonio. Curtius

cons

consil. xxvij. magnificus. Calca. consil. iij. vnde non sufficeret rationē subesse, vbi deficit potestas. Decius in c. ecclesia S. Mariæ. de constit. col. xviij. vers. iij. Abbas Prepos. in c j. col. iiij. de spōsal. vbi Feli. in x. latè Herculanus in disput. Perusinus quidam. iij. dubio. quicquid dicat Ioan. Luc. de dona. inter vir. & vxor. char. lxxiij. col. j. vsque ad chart. lxxvj. † Et vltra adducta per eos dico non valere alia ratione: quia tale statutum est nu tritiuū partialitatis, & sic peccati: ergo nō valet c. ex parte. vbi Panor pen. not. de consuet. qui in c. fi. col. iiij. eo. tit dicit quòd lex etiam rationabilis quando nutrit peccatum nihil valet: quia repugnat felicitati æternæ. Io. Andr. in regula, possessor. Decius post Panor. in c j. col. ix. ver. secūda est. in c. ecclesia. col. iij. & seq. de constit. Felin. in c. ad nostram. col. pen. de probat. Marascotus in c. j. col. ij. de constit. lib. vj. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q vj. chart. lvij col. ij. Item quando statutum daret materiam peccandi. l. conuenire. ff. de pact. dotal. Petrus de Rauenna in alphabeto iuris, in verbo, delinquendi occasio. Et dicit Ioan. de Platea instit. de leg. Fus. Can. tol. q. sunt de volumine statutorum extrahenda. frater Lud. de Veritate contri. chart. xij. Etiam si essent facta sub colore publicæ vtilitatis. l. sub prætextu. ff. de extraord. crim. vbi Barto. Felin. in d. c. ecclesia S. Mariæ de constit. col. xliiij. Belenzinus in apostilis ad Panorm. in d. c. ex parte. de consuet. col. ij. Rom. singul. cccxlj. Bolog in repet. authen. habita. C. ne fil. pro part. col. lx. vbi dicunt, quòd rectores & potestates terrarum debent talia statuta delere. Debemus enim euitare hypocrisim, nec facere malum sub velamine boni: vt fecit Iudas in Matt. xxvj. dum dicebat, Potuisset venundari multo & dari pauperibus. Imol. in c. nouit. col. pen. de iudic. per not. in c. ij. de collu. deteg. Imò tale peccatum est grauius. gl. in clem. j. in verb. sanctitatis. de relig. dom. Paul. de Castr. lib. ij cons. ccccclxviij. viso dicto pūcto. col. fin. Ioan. Garo. in tract. de bigam. q. v. char. xxvij. nam sunt vt hi qui incedunt in vestimentis ouium, intus sunt lupi rapaces. glos. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præsid. Ias. in l. iubemus. col. ij. C. de iudic. Igneus in repet. l. dudum. col. iiij. ff. de contrahen. empt. & totius iniustitiæ nulla capitalior, quàm quæ cùm maximè fallant, id agant vt viri boni videantur. Cicer. quem refert Car. in clem. volentes. versic. ij. col. ij. de hęret. tu Galle vide Le bastō pour chasserses loups. Quia posthac dicimus quòd mala exempla sunt orta à bonis rebus. glo. in

121 Statutum nutritiuum peccati.

de statuto dante materiam delinquendi.

§.illud. in auth.de exhib.re.Nata.in clem.sæpe.colũ.lxxiiij.& lxxvj.de verb.sig.vt fuit dictum Cæsaris,vt refert Salluſt.in Ca
122 til.† Quòd autem partialitas sit peccatum,tenet Bal.lib ij.cõsil.clix.incip.multiloquium semper displicuit, saniloquiũ semper placuit. col.fin.versi.contrarium dicẽs,vbi dicit quòd partiales ponunt se in rixa, & damni causam prẽstant.in c.de causis.col.antep de offic.deleg.versi.sed quæro vtrum.Rayn.quem refert & sequitur Præpos.in cap.j §.conuenticulas c ij.de pace iur.firm.Dantes in Purgatorio cantu vj.quãdo ante medium. facit c.si qui clericorum. j.q j glo.in c.exhibita.de iudi Bar.in tract. de Guelfis & Gebellinis.ij.q. summa Angelica,& summa Syluestrina in verb. seditioso. frater Michaël de Carchano, quem latè refert Rosarium Busti ij.parte.serm. xxxiiij.in quinta consideratione,quæ dicitur oppositionis: vbi post sanctum Thomam latè concludit,quòd quicunque corde cõsentit esse de vna parte, peccat mortaliter, subdens idem esse in quocunque qui verbo, scripto, vel signo demõstrat se esse Gebellinum vel Guelfum. Et quòd in omni actu partialiter facto committitur vnum peccatum mortale. frater Michaël Dominicus de Pinerolio, in quæstione contra has diabõlicas partialitates: vbi discurrendo per decem præcepta Dei,probat esse contra quodlibet ex dictis præceptis. & idem tenet frater Ludouicus Viualdus in opere regali in viij. prosecutione Ecclesiæ.§.ix. Et idem tenet latè Nicol. Boërii in tract.de seditiosis. maxi chart.xxxv.& idem frater Michaël.chart. antepenult.dicit quòd est grauius peccatum quàm hæresis.pro quo est gl.fi. in cap.non afficiamus.xxiiij.q.j.facit Paul.de Cast.lib.j. consil. ccccxix. viso puncto. colũ.ij. Corradus in tracta.de schismate. chart.j.hanc latè tenet frater Thomas Illyricus in tractatu de potestate Pontificis. char.cix.vbi in vj.fundamento dicit quòd sunt Christiani renegati. cap. abiit. xj.quæst. iij.vide Archiep. Floren. in iij. parte suæ historiæ. tit.xx. §.j. vbi dicit quòd has partialitates Apostolus ad Galat. v. ponit inter opera carnis, quæ qui agunt, regnum Dei non consequuntur. cap. illa.vj.q. j.Item est contra illud Ioan xv hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem. Et illud, Dilige proximũ tuum sicut teipsum, de quo in tractatu de veritate contritionis.charta. xxxvij. etiã si sit inimicus. Ripa in tractatu de Peste.char.lxvii.col.i.Et initium legis,est dilectio,id est, duorum ligatio & charitas, id est chara vnitas,sine qua nullus Deo placet. cap. charitas. el ii.de

pœnit.

Pœnitent. dist. ii. Guilielmus Rouille de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. libr.i. c ii. & propterea Actuum iiii. dicitur quòd multitudini credentium erat cor vnum,& anima vna. Bald. in c. quia propter. col.vi.de elect.Ioann.de Selua in tract de beneficio.chart. xij.& ciuitas,id est ciuium vnitas.& porrò vnum est necessarium, id est vnitũ:& vnus accipit brauium,id est vnitus. plura Cyprianus Venetus de authoritate Rom. Ecclesiæ. chart. xj. & seq. & nil aliud vult nec importat tunica Christi inconsutilis. c.j. de schisma. libr. vj.& noli esse pro amico inimicus proximo tuo. Eccles vj Iser. in cap j §.porrò col.j quæ
123 fuit prima causa benefic. amit. † Et omnis actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum,non potest fieri sine peccato mortali per quãcunq; dispositionem. Felin.in c. quæ in ecclesiarum. vj.col.de const. hinc dicit Bal.in l.j. C.de pœ.iud. qui mal.iud.quem sequitur Barb.inc.cùm sit generale.colum. xviij.de foro compet. q; officialis quj vadit ad terras vbi sunt diuisiones, & propterea oportebat eum sequi partialitates, incidit in pœnam. c.cùm æterni.de re iudic.lib.vj.sequitur Paris de Sindicatu. chart. lix col.j. Cacialup in repet.l.diem functo. ff.de offi.assess.q. xxxvj. & dicit Ioan.Pyrrhus ante lecturã suã. ff. de reg.iur.in epist. de laudibus Mediolani ante fi.quòd factio est dira,facilè omnium malorum parens, & iniuriarum fomes,quę quantum noceat,collige ex oratione Campani habita in conuentu Ratisponensi. incip. quæ res. chart. viij. parua. & in historia Brachij, charta ij. vbi inuehit contra factiones Italicas. Barbat. libro secundo consilio xx. illud.columna
124 v.nam † vt concordia paruæ res crescunt,ita discordia magnæ dilabuntur. pulchrè & moraliter & latè Socin. consilio lxvij. visis inuestituris. repetito clxv.col.xj.versic.nonò respõdetur. latè Lucas de Penna in l.j.C.de exactor & execu.libro xij.col. vj.vbi allegat vers. Claudiani, Si vestram pacem discordia dissuit,imò rumpit, vestra perit virtus:nam stare negatur Occasum patiens in se diuisa potestas. frater Michaël Dominicus in dicto tractatu de Guelfis & Gebellinis. chart.iij.& vide crudelitates quas recitat Corius in Chronica sub anno M. cccciii. facit Campanus in epist. Card Papæ charta.ccxxxiii.incip. ruimus.Cùm ergo sit tam graue peccatum, sequitur illud: Si genus humanum,& mortalia temnitis arma: At sperate deos memores fandi atque nefandi. Virgilius, quem refert Barbat. in Ioannina. colum. clxiii. quia nullum malum impunitum,

null

nullum bonum irremuneratum. Hosti. in summa de pœ. & remiss. §. quibus prosint. col. ij. Et quia soleant omnia mala producere, principes deberent manum apponere. Bald. lib. iij cōs. cxxvij & si non apponant, grauiter peccant. secūdum fratrem
115 Michaelem Dominicum. vbi. §. j. q charta antepenult. † quia error cui nō resistitur, approbatur. Humbertus Perolerij in sacrilegio chart. j & charta. iiij. respondendo ad iiij. quæ adde ad supradicta quòd sunt punienda delicta: quia non est ludus in vndis, nec litigium de lana caprina. Host. in summa de assert. iur. §. & super quibus. col. ij. præsertim cùm vt plurimum partiales sint seditiosi cōcitando plebem ad delinquendū: dicitur enim seditio, quasi seorsum itio, quia in diuersum vadunt, & alios trahunt. & faciunt postea tumultum. Et sic incurrunt crimen læsæ maiestatis. Sunt verba Decij in l nō est singulis. ff. de reg. iur. Et dicit frater Lud. Viualdus vbi suprà, quòd partialitas & seditio realiter idem sunt. pulchrè & latè Nicol. Boërij in di. tractatu de seditiosis. facit Claud in Monarchia Franciæ. parte j. c. ij. Quicquid dicat Gellius lib. ij. c. xij. in legibus.
126 † Ampliatur ista conclusio, etiam si talis partialitas verè inducta fuisset ad bonum publicum, vel ad expellendū tyrannum: nam quando ad licitum non possumus peruenire nisi per illicitū, est vti illicito. secundū Barb. in rubr. C. de admi. col. xxxv. & lib. ij. consi. xxxvj. col. xvij. incip. sapienter. quia malè dicit, vt infrà. vel iste partialis non habeat animum nocendi aduersario Rosariū Busti vbi §. Nam ex quo hodie generaliter viget hæc pestis per totam Italiam, & plura mala exinde sequuntur quàm vtilitates. Thucydides lib. iij. char. x. & ex aliis quæ dicit Archiepis. Florē. in ij. parte summæ. tit. iiij. c. viij. per totum dicens, quòd propterea mortui sunt peste lxx. millia virorum, est necesse fateri talem partialitatem esse malā. & ita fatetur etiā S. Thom. vbi §. facit. §. illud verò satis. in procœ. fforum. quia nō sunt facienda mala, vt eueniāt bona ad Rom. c. iij. c. super eo. de vsuris. Panor. in c. nouit. col. ix. ver. iij. oppono. de iudic. cum sim. vt latè defensoriū montis. char. ij. col. iij. Alexand. de Neuo in consil. contra Iudæos fœnerantes. impresso post Pisanel. colum ij. & vij. & viij. & xlvj. & tribus seq. & lxvij. & seq. & lxxvij. & seq. vbi sic latè nondum vidi, nec faciēda minora, ne eueniant maiora. Ioan. Mōtolonius in Prōpt. iuris. in ver. damnare. in ver. Loth. col ij. Et licet Iudæi persequerentur Saluatorem pro libertate conseruanda, ne venirent Romani & tollerent

Non sunt facienda mala vt eueniant bona.

rent locum eorum, acriter tamen peccabant: & propterea multa prohibentur, non quia mala, sed quia malis occasionē præbēt c. & sic CHRISTVS. de iureiur. c. vt animarum. de consti. lib. vj. de quo vltimo cogita. Rosariū Busti. ij. parte serm. xxxij. §. sexta ratione. sub litera e. Et rarò vel nunquam contingeret partialitatē solùm esse ad bonum: vt docet experientia rerum magistra. c. quàm sit, de elec. lib. vj. ideo non est de eo habenda consideratio l. nam ad ea. ff. de legib. Quinimo licet aliquando olim fuisset, hodie tamē semper est ad malū. Mart. de Laude in tract. de principibus. ver. cliij. incip. esse Guelfum. & Lucan. Bella per Aemathios plusquam ciuilia campos. gl. in l j. C. de cadu. tol. in l. cæterum. ff. de vsu & hab §. oportet. ver de iudic. in authent. de mand. princip. Bal. in l. j. j not. & ij. vbi dicit quòd perdunt corpus & animam, & non vocantur hostes, sed latrunculi. Alber. in l. cùm vnus. §. si propter. de bon. auth. iud. post. facit Zacharias in serm. conciliabuli Pisani, char. fin. Bald. in suo diuino consilio, schismatis. sub tit C. si quis aliquem testa. prohib. Et quòd sint ad malum, probat ex dictis illius qui de vna factione se ad aliam transtulit: & interrogatus cur sic fecerit, respondit, quia volo stare cum fortioribus & vincentibus. factio vestra in qua antea erā nolebat vindictam, sed illā Deo dimittebat, & omnes mihi impunè iniuriabantur. Item nullus de factione vestra fuisset ausus facere vnam proditionem, nec aliud facinus pro suo magno commodo. At hæc, ad quam me transtuli, parata est ad quæcūq; fanda siue nephāda: erat enim diabolus qui in eo loquatur. Sic ciues volūt se congregate pro bono publico: nónne possunt sibi aliud honestius nomen assumere. scilicet suæ ciuitatis, puta societas Tudertina. quis enim nō debet esse prout est patria sua? Curtius consi. xliiij. statuto col. v. quia nobis debemus accipere pulchrū nomen. gl in l. facta §. si in danda ff. ad Treb. Felin. in procem. Greg col. vj Hippol. in l. j. in princ. col. penul. ff. de quęstionib. Pet. Gerard. not. lxxv. magnū. Cacialup. in l. j col. x. C. de sum. Trin. faciunt quæ ponit Symphorianus in Chronica Sab. de hoc nomine Francis. Ias. in l. j. col. ij. ff. de legibus. Purpur. in l. j. C. de sum. Trin. num. ix. frater Lud. in tract. de veritate contrit. dum tractat de inuidia in rubr. de S. Thoma. hinc Romani communiter habebant tria nomina. Cy. in l fin. col. penult. C. si quid in frau. part. Politianus centuria j. c. xxxj. quod quomodo procedat, Plutarch. in vita C. Marij. circa princip. & euitare

Pulchra nomina.

tare nomina turpia: vt inquit Bart. in tract de Guelfis & Gebellinis: nam ex quo ſonant in manifeſtam partialitatem, & ſic ſunt ipſo penè timenda ſono, non cõueniunt bono viro, ſecundum eum: ergo prohibitum eſt in cõſcientia. Bal. in c. cùm cauſam. el. ij. de teſtib ad fin. Fuit enim inſtigatio dæmonum, propter quam Italia olim prouinciarum domina gl. in l. fin. C. ſine cenſ. vel rel Lancel. in l. ſi quis à filio. j colũ. de leg. j. Petrarcha epiſt. iij. gallios. xcvj inter. & lib. vj. epiſt. iiij. & epiſtola vlt. incip. principium. Formulariũ prouinciale chart. lvj. & ſeq. nunc eſt ſubdita pluribus tyrannis. vt ibi: qui non quæ Dei ſunt, ſed in ſanguine & proditionibus ſtudent, & gloriantur in rapina: ſed paucum durant quia eorum mors frequens eſt. Socin. lib. ij conſi. clxxv. col. viij. in fi. Alberic. in Dictionario in ver. Italia. qui extorquent ſanguinẽ vſq; ad pellem, & vix ſpiritũ precarium relinquunt. Pet Gerard not. lxxiij. pauperes. Bauer. in §. ſi ſeruum. col. iij. inſti de hære inſtit. dixi inter feudalia Bruni. conſi. xij. col. xix. Nicol. Boërij. in cõſi. de cuſtodia clauium portarum. chart. vij. colũ. ij dicens quòd die cogitant Præpoſ. in præludiis feudalib. char. vj col. ij. Boni. in tract. de nobilitate. col j. & imponunt taleas ſubditis pro eorum omnibus prauis voluntatibus, imò & pro ſalario famulorum quos tenent pro pectinandis canibus. Barb. in c. poſt ceſsionem. col. xxj. de probat. tantũ enim vacant venationib. contra tradita per Puteum de Syndicatu, chart. ij. de exceſ. regum colũ. iij. Cepol. in ſeruit. ruſticis. c. xxj. de occupatione. col. fin. Anteros Fregoſij char. fin. qui an prohibeatur ruſticis. Decius conſi. cxcvij. in caſu. & cclxxj ſuperiori anno. Afflictus conſtitutione. eſt chart. cclxv. in fin. iij. col. Et intantum inoleuit, quòd niſi quis vellet ab hominibus vtriuſque factionis vituperari & peſſundari, vt videmus etiam quantuncunq; rectè incedat & ſapiẽter: vt qui dormit inter duos, nedũ ſe reuoluit, quin alterũ diſcooperiat, & alterum nimis oneret. Seneca de clementia chart. iij. c. non poteſt. quid autem eo infelicius cui iam eſſe malũ neceſſe eſt, vel veſpertiho, ſeu maltrauerſus nominari: vt de Bononienſibus Papa Pius epiſtola xxx. chart. vj. ad ducem Mutinæ, vel ruſticus vocari, tanquam nõ habens arma, inſignia, ſeu diuiſias à maioribus, cogatur velit nolit ſe partialem demonſtrare, quaſi nobilitas in ſola partialitate conſiſteret, potius quàm in ſola virtute. ſecundũ Iuuen. quem referunt omnes tractantes materiam nobilitatis. Card. Papa, char. cviij. epiſt. clxxviij. humile, & in

& in ſatyra, Stẽmata quid faciũt. quẽ refert etiã Iodo. in tract. de nobilitate c. iiij. & Iaſ. in l. mora. ff. de iuriſdi. omniũ iud. Et quòd ſit à natura, dicunt iſti partiales, & ꝙ natura nõ fallitur. Fortun. in l. j. ff de pact. chart. vij. col. j. imò ſemper reminiſcitur. Bald. in l. parẽtes. C. de teſtib. col. j. † Et propterea fugiunt 127
eos de altera factione: quia nõ ſit arandũ cũ boue & aſino. gl. fin. in c. fi. de ſtatu monac Sed ex prædictis patet ꝙ ſunt ſuggeſtiones diaboli, & falliſsima cõmenta, debet vnuſquiſq; gloriari de eo quod ꝓpria virtute quæſiuit, nõ de eo quod ſibi progenitores cẽſi dereliquerunt. gl. in l. ſi quis in bello. ff. de captiuis. quã allegat Lacet. in l. j. C. de pact. vbi Pich. chart. ix. gl. in l. ſi anguſtè. quã allegat Bar. in l. ſi inſula. ff. de verb. obligatum vj. opp. & ibi gl. allegat ad hoc Iaſ. in d. l. more. ij. not. vbi etiam allegat Ouid. li. xiij. Metamorp. Fabula. j. referẽs illud Vlyſſis: Et quæ non fecimus ipſi, Vix ea noſtra puto. quod dictum etiã refert Roſar. Buſti alia adducens lib. ij. ſerm. xxxj. litera d. Iodocus in tract de nobilitate. c. ij. & ſequẽtib. vſq; ad ſeptimũ. & ſubiicit Iaſ. allegãdo Ang. quòd plus diligimus ea quæ noſtro ſudore acquiſimus, quàm relicta à pareutibus. Hinc dicit Bald. in cap. j. col. iiij. de iudicijs. in ij. lectura, quòd prudẽtia & virtutes nõ ſunt ex radice, ſed ex animi virtute: quia à cõmuniter accidẽti bus nimis ſapiens generat ſtolidos idẽ dicit Codrus ſerm. xij. magna res. eſt char. vij. quia omnes ſciẽtifici, melãcholici. Poli tianus cẽturia j. c. xc. col. ij. Et dicit Petr. de proſpera fortuna. c j. quòd hoc eſt ne virtus bonũ hæreditariũ videatur. pro quo Dantes in Purgatorio, cantu vij. ver. rare volte &c. Vdalr. in l. ij. ff de orig. iur. col. xlv. Sed Barbat. in l. j. col. penul. de iudi. dicit oppoſitũ. pro quo Stephanus Ricius in doctoratu Pezani. in oratione inſip. Zeuxis. chart. iij. dicẽs maximè in iure olim ſciẽtiã facilius trãſire in poſteros. & ibi plura exẽpla cõmemorat ad prædicta Paul. de Citadinis in tractatu de iure patronatus, in præfatione ad imperatorẽ. col. iiij. dicens quòd iactãtia ex virtutibus maiorũ eſt ridiculoſa: & vera virtus ac laus eſt niſi à ſeipſo, nec à poſteris eſt expectanda, qui ſæpe merita parentum degenerant: & ibi adducit dictum Alexãdri Macedonis. Facit quod congerit Chriſto. Lafranchinus in tract. de præcedentia doctoris & militis. chart. x. & ſeq. vbi inter cætera allegat illud Iuuenal. Miſerũ eſt alienæ incumbere famæ. de quo Vdalr. in d. l. ij. col. lxviij. & in annotationibus variorum, char. ccj. Iaco Bonon. in prælectione Boërij col. ij. Petrarc. de remediis

diis vtriusq; fortunæ parte.j.in dialogo de generositate. Et illud Marij apud Sallust.post medium Iugurt & Caium Flaminium in sua oratione.& gl.in d.l.si quis in bello. & Aluarotũ. & illud dictũ Marij refert etiam enchiridion militaris discipl. chart.lxxv.Petrus Gerard.not. xxxiij. in tip. Nobiles.addens text.cum gl.in c.nunquá.lviij.dist.& quædã alia. illud dictum Marij,& prædicta iura cum aliis pluribus allegat etiam Paris de Puteo in tract.de re milit.lib.vij c.j.col penu.est char.xxvj.
128 & ibi allegat Chrysostomũ super Matth.iiij. †quòd melius est de contemptibili fieri clarũ,quàm de claro genitore fieri contemptibilem. & Paris adducit illud Ciceronis contra Sallust. quòd melius est nobilitatẽ fundare,quàm euertere:& quod in me incipit,in te desinit.refert etiam Feli.in c.super eod.el.ij.de testib.col.iij.Bon.in tract.de nobilitate.iij. parte. num. lxxiiij. & Iodocus in consimili tract.cap.vj.allegat fuisse dictum Isocratis.& illud Cicer.refert etiam Ioan. Montolonius in promptuario iur.in ver.nobiles.col.fi. & Gulielmus Mara oratione v.incip.si linguæ.ante fin. Quibus inhærens ille qui redarguebatur quòd sederet in loco nobilium,respondit,Et ego nobilis sum,& nobilitas mea est circa caput: vestra declinat ad caudam.Et illam gl.in d.c. nunquã.refert etiam & sequitur Ioan. de Selua post Cardin.Alexand.& alios per eũ relatos in tract. de beneficio.iij.parte.q.vij col.iij. vbi col.antepe.dicit, Regnũ Iuda ab infimis originẽ sumpsisse. facit Valerius & Valeriana lib.iij.de his qui humili fortuna orti clarum sibi nomẽ vendicarunt.Gellius lib.xv.c.iiij.incip.in sermonibus. Petrarcha in j.c.triumphi Famæ ibi:& parechi. alter de natura humili. Iodocus in tract de nobilitate.c.vj.& dicit Ioan.de Selua , quòd si nobilitas agnationis esset attẽdenda,cùm omnes ab Adam processerimus , vt Afflictus in proœmio constit. regni in primis verbis,dicẽdum esset quòd essemus pares, nec appareret vnde nobilitas ortum habuisset.facit Ioan.Renaudi in tractatu de nobilitate. quem posuit in comprensorio feudali chart. lxxxix.colũ.xij.Curia Delphinatus consi.lxxxviij. sed quæro. & Boëtius de Consol.lib.iij metro vj. incip. omne hominum genus.quem refert Iodocus vbi.s. c.v.& ita respondebat Sigismonda patri suo obiicienti ignobilitatem amatoris , vt refert Aeneas Syluius epist.ccccl.xxvj.incip.Leonard.chart.ij.facit Seneca de beneficio lib.iij.char.iiij c.j.Ioan. de Selua vbi s. pen.
129 dicit†quòd sicut nobilitas cognoscitur ex liberalitate, Decius in c.

in c.sedes. de rescript. ita rusticitas cognoscitur ex tenacitate. hinc leo quia nobilis & rex animaliũ est,liberalis & multùm cõmunicatiuus.idem dicit Iodoc.vbi s. c.viij.& de Aquila dicit Bal.in c.dilecti.el.ij.de app.col.fi.subiiciens,ꝙ ipsa non curat ponere musum suũ in omnibus epulis,tãquàm insatiabilis & famelica.quia aquila nõ capit muscas,& pauperis est numerare pecus.Barb.in cap.in literis. col.vj.de offic.deleg.Iaf.post Plin.in sua lectura de sero:nondum potui reminisci locum de aquilæ laudibus.frater Lud.in tract. de Veritate contrit.char. xxij.Pomerius de S.Ioan.Euangelista,serm.iiij.chart.pen.col. iij.post Franciscum Meiro.& de tenacitate rusticorum, Card. Papiensis epist.& Iaf.iocosè ad hoc voce inducebat rub.C.ne rustici in vllum obsequiũ vocentur.libr.xj.imò nõ audẽt optare pecunias.l.domini prædiorum. C. de agri.& sensi. lib.xj. & quòd nobiles sint liberales, probat Bald.in l.filia legatorũ. C. de leg.Barb.in c.j.col.j.de donat.dicentes,quod animus nobilis nõ est ita limitatus sicut animus fœneratoris,qui est stricti iuris.& dicit Barb.in cap.sedes.col.ij.de rescrip. vbi subiungit
130 †quòd nobilis præsumitur liberalis:quia auaritia homines facit odiosos, largitas claros. & dicit Andræas Salernitanus in summa,ita esse auarum eũ qui vtitur nimia parsimonia , sicut eum qui aliena rapit.vide Baptistam Pium in annotationib.c. viij.circa.fin Consideret tamen domãs carnem. gl.in cap.& si quæstiones in vers.muneribus.de simon.quis dans,quisve petens,quæ res,quæ causa petendi.& cũ volueris dare,non promittas tot promissiones:quia qui citò dat,bis dat.in Defensorio montis.char. lxiij.col.ij.in fin.Et ad præsens oua, cras pullis sunt meliora,omne futurum despicitur,suadéntque presentia fructum.& hilarem datorẽ diligit Deus.Ambros.quem refert Hadr Papa noster in Quodlibetis.q.viij.col.antepen. est in ij.q.sine argumentis.Et Marcus Varro inquit,Semel dedit, qui rogatus:bis,qui nõ rogatus.latè Cælestina in princ.secundi actus.incip.fratelli.& dato annua nõ anno:id est nunc,non in fine anni.gl.in §.sed & si.instit.de verb.oblig.vbi, Annua si debes,exordia prospicis anni. Annosi debes,in fine teneberis anni.Et isti totiens promittẽtes & ratò dantes.l. qui bis idem. ff.de verb.obli. faciunt vt religiosi illi qui decies pulsant campanellam pro dicendo vnam missam.nam †da facie lætam: sine
131 lætitia faciei quod dederis,perdes rem meritúmq; rei.glosſ.in l.j.ff de donat.& tu qui accipis, Exiguum munus cum dat tibi

pauper amicus, Accipito placidè, & plenè laudare memẽto. gl. in l. quisquis. C. de postul. circa medium. & tu qui donas, vtere mediocritate ne prodigus dicaris, vel auarus. secundum gloss. in c. ex parte. de consuetud. dum dicit, Prodigus est cum vitio retinenda profundens, Qui retinet cupidè quod det res deposcit auarus. Largus qui sumptum facit ex ratione libenter. pulchrè Panor. in c. j. ij. not. de dona. post Tullium ad rem, & quod ex virtutibus parentum non debeamus laudari, neq; ex vitijs vituperari. tenet Calcan. consil. lxxiij. præsuppositio col. iij. Io. Lupus in tracta. de matrimonio. q. vlt. Bonif. in tract. de nobilit. parte ij. col. ij. vbi inter cætera allegat dictum c. nunquam. & Apuleium de Deo Socratis. dum circa fin. dicit. si laudas aliquem, quia generosus est, parentes eius laudas. & in iij. parte. col. j. & ij. vbi num. lxxiij. & duobus numeris sequentib. facit Lud. de Penna in l. mulieres. C. de dignit. lib. xij. & Io. Chapuis in epist. ante lecturam ipsius Lucæ, quæ incipit: Vita tua. col. fi. dicit, non esse curandum de origine, dummodo bona sit doctrina. Et ibi disputat de origine Lucæ de Penna, quem tamen Paris de Puteo in tract. de Syndicatu semper dicit esse Neapolitanum. ad prædicta facit Io. Andr. in cap. constituti col. pen. de appel. Cicero lib. iij. epist. xxxvj. incip. plurimus. ante fi. Lisoperita ij. artic. iij. distin. est chart. xxij. & sequenti. Hieron. in prologo ante epistolam Pauli ad Rom. incip. Romani sunt. circa fi. M. Renaud. in Mirouer des princes, in tribus. vlt. char. Et pulchra verba hodie scripta circa sedilia in Capitolio Romæ: sola verò & clara virtus nobilitas est: qua duce optimè reipub. consulitur. Non enim aliena quis. sed propria glorietur: nedum præclara maiorum nititur iactare facinora, sè potius degenerem fateri tacitè videatur. Summo itaq; studio ad illã anhelet, vt virtute præditus consulendo prosit reipubl. senatuiq; Romano. Et propterea Claud. in Monarchia Franciæ dicit parte j. c. xvij. quòd principes faciliter nobilitãt eos quos sciũt virtuosos. bene facit gloss. in cap. vndecunq; lvi. distinct. Mallo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis AEcidæ similis, Vulcaniáq; arma capessas, Quàm te Thersitæ similem producat Achilles. Facit frater Greg. Britannicus serm. funebri. xxvj. incip. nobilis. & plures philosophos ignobiliter ortos allegat Sen. epistola xliij. incip. iterum. vbi subiicit, Quòd nemo in nostram gloriam vixit: neq; quod ante nos fuit nostrum est. Et Landrianus in epistola ante lecturã Geminiani. facit illud, che

che sol chiare colui chi per sè splende. Campanus in funere dclij. de Baillonib char. ij. frater Ludouic. Viualdus in trac. de laud. trium liliorũ. j. parte. ix. ratione. Et dicit Corius in Chronica de anno xij. huiusmodi. quòd Vrbanus quartus respõdit obiicienti sibi ignobilitatem, virum nobilem non nasci, sed heri virtute nobilem. facit Rodoricus in Speculo humanæ vitæ lib. j. cap. viij. de vanitate nobilitatis. vbi in cap. præcedentibus disputant plures quæstiones in materia. Et propterea dicimus nobilem virtute præferri nobili genere: vt patet in authoritatibus prædictis. Et Lisoperita char. xxvij. Scrutiniũ. char. xvij. Alex. lib. vij consil. ccviij. num. viij. & consi. ccxiij in fin. Rom. sing. cccclxxxv. incip. heri fui interrogatus. & dcxliij nobilitas Catel ij. parte Memoral in versic. doctor. literatus. Barbat. lib. ij. cõsil. vij. col. viij. Corset. in repert. Abb. in verb. doctor. Bon. in tract. de nobilitate iij. parte. numer. xcvj. & cxviij. Sommium Viridarij lib j cap. cxxiij. cum præcedentibus & sequentibus. quicquid in contrarium videatur sentire Tremolus in additionibus ad practicam Bonacursij, charta j. in fi. j. colum. Nõ obstat prædictis l. quòd si nolit. §. qui mãcipia. ff. de ædil. edict. & Scrutinium charta xvij. pro quo Papa Pius epistol. vj. est charta xxxvij. vbi Sigismundus iactabat familiam malatestarum. & charta xlvj. † quòd magnus est nobilitatis fauor. & 132
Corius in Chronica de anno Millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo in oratione Mediolanensium coram Papa Clemente, dicit quòd nobilitas habet aliqualem potestatem in subditos, & hoc concessum iure nobilitatis antiquæ, vel indulgentia principum, pro quo Iodocus in dicto tractatu de nobilitate consilio ix. Budæus in annotationibus Pandectarum charta xxvij. ante medium, dum loquitur de gentilitate. Et Igneus in repet. authen. ex causa. colum. xcix. dum dicit, quòd ea quæ competunt alicui iure agnationis, non renuntiantur, licet renuntietur hæreditati. Et quòd vult Angel. consilio cx. sanctissima. col. ij. dicens, quòd felix radix extendit suam virtutem in palmites. & ibi in col. seq. & apud Iosephum de bello Iudaico. libr. j. cap. xxvij. charta iij. Glaphira obiiciebat contra Salmonem, quod orta esset ex humili genere & scribarum, qui & operam darent literis. Lucæ j dicitur quod Ioseph erat de stirpe Dauid: & tamen Iudæi opponebãt quòd erat faber. vt Marci vij. Cardin. Papiensis epist. clxxxviij. Quia respondet Decius in capit. clerici. col. penult. de iudicijs & Lanfranch. in

dicto tractatu, quòd contraria procedunt ex præsumptione, sed non pro veritate, quia plerunq; videmus oppositum. vt Papa Pius episto. vj. chart. xij. est in opere. charta xliiij. dum dicit: Nobilitas horum incerta, perfidia & hæresis bene est certa. facit tex. in l. quotiens. C. de digni. lib. xj. & reatus omnem honorem excludit Bald. in l. executorem. col. pen. C. de execu. rei iudic. in cap. testimonium. ij. col. de test. facit Instructio ecclesiasticorum. chart. xj. & d. char. xlvj. dicit, † quòd nobilitas parentum non potest filiorum excludere tenebras: & ibi enumerat plures Romanos qui ab antiquis degenerauerunt. cui adde Valerium & Valeriam de his qui claris parentibus orti degenerarunt. Iodocum in tract. de nobilitate. cap. vj. latè Longolium in sua defensione habita Romæ incip. quòd chart. xxxiij. & seq. & idem Papa Pius epistola x. in opere. chart. lxxxij. dicit, quòd affinitas cum magnatibus est ficta & inanis gloria, & non de sanguinis altitudine, id est aliena dote gratulandum dicit. pro quo Landrianus dicta epistola ante Geminianum super sexto. vbi tales nominat, prout Papa Pius ibidem. charta cvij. post Senecam epist xlvij. libenter. licet Senecam non referat. vbi Papa Pius, & dicit multorum regum parentes fuisse seruos, & seruorum progenitores quandoq; regnasse: nec potentiam vllam vlli inter mortales nõ deficere, nec nobilitatem nõ obscurari. facit Dantes in Purgatorio, cantu xx. incip. contramiglior. circa med. dum loquitur de Vgone Capeto qui fuit filius Macellarij, & tamen fuit Rex Franciæ, à quo tot Philippi & Ludouici deriuarunt. Sed Guaguinus in vita illius hoc non dicit: licet paulò antè in vita Clodouei, dicat quendam macellarium ob discordiã in regem electum, qui postea à suis dolo occisus est. facit latè Gilbertus post Philosophum ij. Oeconomic. in quæstionib. char. x. & sequẽ & dicit Politianus in lamia. charta iij. Nec esse regem quenquam qui non sit è seruis natus: nec item seruum, cui non origo sint reges: omnia enim ista quæ distant, longa ætas miscuit. Petrarcha epist. xcvij. incip. Noli obsecro. vbi dicit ꝙ Christus ex humili radice nasci voluit. & opponenti alicui eum natum in vico, respondet Cicero in oratione pro Sylla. charta ij. & seq. pro quo facit illud Anacharsis quod refert Bonus in tractatu de nobilitate. iij. parte. numer. lxxiiij. Guiliel. Mara. oratione iij. Ex me valet, mihi quidem probro est patria, sed patriæ tu. Et se iactanti quòd sit natus in celebri vrbe: respondet Iacobus Gualla in sanctuar

133

sanctuario Papiæ. in procem. libri vi. cap. xl. de Papiæ antiquitate, dicens, mortales inaniter gloriari de veteri seu celebri se oriundos ciuitate, si eos ignobiles sua efficit improbitas. Et inter responsa Aristot. habetur, quòd non est considerandum ex qua patria quis sit ortus, sed qua patria dignus sit. & dicit Hostien. in summa qui fil. sint legi. §. qualiter & à quo. col. vi. quòd nihil interest vtrũ per filias vel generos consulatur commoditatibus ciuitatum, & vtrum lex nouos faciat curiales an foueat quos inuenit. ¶ † Ad partialitatẽ redeundo: sunt enim aliqui qui volũt penitus necesse omnes esse partiales, veluti si natura nos cum partialitate produxisset, vel quasi eam in baptismo cum cæteris operibus Satanæ non abiurauissemus. Quicquid sit, à bono non deterreamur. quia, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. &, Omnes qui piè viuere volunt, persecutionem patiuntur. Sed nihilominus semper boni homines diligũtur, & Deus diligit eos: & boni semper vincunt, mali verò homines debent expelli ab omni honore: quia seruiunt diabolo & sunt sine conscientia. sunt verba Bald. in l. Cassius. col. iii. ff. de senat. & quando Deus per eos peccata nostra diluerit, faciet vt ancilla de scopa: nam postquam de ea domum mundauit, scopam tandem in ignem comburendam iacit. Non immeritò ergo Matthæus vicecomes respondit illi de la Turre se rediturum ad dominium Mediolanense, quando peccata Turriani essent maiora peccatis Matthæi, cũ Turrianus ipsum expulit. refert Corius in Chronica sub anno M. cccvi. in fi. & Petrarcha, licet non ita clarè epist. xiiii. Exilium. char. ii. Et quia videmus Italiam tot bellis cõquassatam & exhaustam, præsertim à xxviii. annis, citra quibus nũquam quieuit, vt longe latéq; in quolibet latibulo vexata fuerit, & nondum finis. Ioan. Picus Mirandula cõtra astrologos lib. iii. cap. xxiii. maximè à festo S. Ioãnis Baptistæ M. dxxi. citra à Parma vsq; ad Secusiam & montes, nulli ciuitati, nulli oppido parcitum est: imò etiam Genua ipsa die xxx. Maii M. dxxii. fuit per vim ab Hispanis capta & depopulata. Astenses depopulati bis in trimestri & fugati: & vt mala malis adderentur, superuenerunt grãdines insolitæ, & pestis in maiori parte locorum, qua communi iudicio vltra centum millia perierunt his duobus annis à Mediolano vsq; in Pedemontium inclusiuè: adeò vt nemo, quamquam decrepitus, sit memor hac in patria vidisse nec audiuisse tantam iacturam & calamitatem. vnde hoc? Alii

134

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

aſcribunt amœnitati prouinciæ emulæ vicinis: alij quia Italia eſt lõga, adeò quod duæ extremitates ſibi ſuccurrere nequeũt: & tamen eſt fortis à natura propter fluuios & montes: & arte propter tot rochas & caſtella ac paludes, in quibus & in mari ciuitates ædificatas cernimus. Alij duobus eius dominis qui eliguntur & ſæpe mutantur, ſcilicet Papa & Imper. Aegid. de regim. prncip. lib. iij. parte. ij. cap. v. Et quòd Imperator in ea non reſidet, Petrarcha lib. vlti. epiſto. xix. incip. quo te. & inter eos de iuriſdictione Italiæ diſſentio. Bald. de pace Conſtantię. in vlt. gloſſ. in l. executorem. charta fin. de executio. rei iudica. Decius in cap. nouit. col. v. de iudi. quorum deciſionibus & legibus circa hoc non omnes volunt ſtare aſſuetis in conſtitutione quanto cæteris. col. ſi. Igneus in diſput. cum me legente. col. xviij. Alij acumini ingeniorum de facili propterea varietatem appetentium. frater Hieron. de Ferraria in libro de regim. ciuitatis Florentię. tractatu j cap. iij. vt etiam videmus in Bald. Alij, & benè, aſcribunt iſtis partialitatibus. Iſer. in princ. de pace ten. Iaco. Sing. in tractatu Gallico. de decem tranſitibus ex Gallia in Italiam. charta vj. Quia vt Salluſt. circa med. Catil. cum quo Morus in republica Vtopiæ. charta xxvj. Hi quibus opes nullæ ſunt, bonis inuident, malos extollunt, vetera odere, noua exoptant, odio ſuarũ rerum mutari omnia ſtudent. facit Aeneas Syluius epiſt. lix. qui nunquam quieſcunt, nec alios quieſcere permittunt. vt Thucydides libro j. in oratione Corinthiorum ad Lacedæmonios. Sex cauſas enumerat Enchiridion militare, chart. xxxix. poſt Panor. in cap. Piſanis. j. not de reſtit. ſpol. facit Practicus Papiẽ. in forma libelli pro turbata poſſeſsione. in gloſ. ad ceſſandum in fin. Aut, de Prato in tractatu de ſecun. nupt. charta. xviij. colum. tertia. Calcan. conſilio xxiiij, capio primum. colum. iiij. dicens quòd in Italia nunquam eſt pax, niſi alterius belli præparatiua: & ſic ſuccedit illud tragicum relatum per Barbat. in capitulo ſignificauerũt. col. vij in capitulo fin. de iud. finis alterius mali gradus eſt futuri. refert Stephanus Malereti in tractatu de elect. chart. lxx. colum. iij. & profectò poſſent principes in ſuis regnis ſeu pacificationibus apponere clauſulam, quæ eſt poſt prolixam tranſactionem inter ſacrum collegium Doctorum Papiæ & venerandum Collegium Caſtilionum, videlicet quòd liceat nihilominus alteri parti quotieſcunque voluerit à conuentis diſcedere. & credo quòd niſi eſſet illa clauſula, iam decies fuiſſet ab ea

ab ea receſſum: quia neutra partium multùm contentatur de ea. ita principes ſi tempore noſtro ſic facerent, fortè diutius durarent quàm temporibus noſtris videamus, quibus vix exiccata papyro incipiunt contrauenire & bellari, & excuſando ſe † quòd bonus eſt dolus quo hoſtem decipimus. l. j. §. nõ fuit. 135
ff. de dol. Cotta ij. Memorial. in verb. dolum malum. Decius in l. ea eſt natura. ff. de regul. iur. hinc eis licet dare ad vſuras. Card. in clem. j. § ſanè. q. xj. de vſur. & fidem frangere, dummodo non duci belli. Corn. lib. j. conſilio clxxv. conſuluit. litera e. gloſſa in dict. §. non fuit. Bartolus in quæſtione incip. Lucanæ. columna decima. de quo dubito propter iſta, & rumpere iuſiurandum pro ſe liberando à carceribus. Iaſ. in l. ſi duo patroni. §. finali. columna pen. ff. de iureiur. Canarus. de virt. iura. quæſt. lx. Ioann. de Celua in tractatu de iureiur. parte iij. quæſt. j in fallen. xj. facit, quia malitiam malitia poſſumus repellere gloſſ. in cap. cupientes. in verb. malignantium. libr. vj. ad quam Iaſ. in l. cum proponas. ij. iiij. not. C. de pac. in l. ſi rem tibi inſpiciendam. ff. de præſcript. verb. in l. prima. col. v. C. de teſt. Decius in cap. ſedes. in primis verbis de reſcript. Curtius Iun. in l. iij. §. quod prætor. ff. ne quis eum qui. in l. ſi verò. char. j. ff. qui ſat. cog. Corſet. de poteſtate regia. q. lxxxvj. in fi. vbi in priuilegiis pacis. verſi. cxiij. Igneus in repet. l. donationes quas diuus. col. xj. ff. de donat. inter vir. & vx. Pet. Gerard. not. xxvj. Hipp. not. clxxij. malitiis. in l. j. §. Præterea. col. x. §. cùm quis. col. ij. ff. de quæſtio. dum tamen fidẽ non frangamus. ſecũdum Hipp. d. ſing. clxxvij. Cep. de imperat. militũ deligen. chart. iij. vbi illud, Dolus an virtus, quis in hoſte requirat? fuit vnius iuuenis, vt Cotta. vbi ſuprà facit Hippol. not. cxlviij. Graue eſt fidem fallere. & latius Fortun. in l. conuentionum. colum. iij. ff. de pactis. vbi dicit procedere in omni milite. & Ioannes de Lig. in tractatu de bello. capitulo. lxj. Et Dantes in inferno, cantu xxvij. incip. Gia era. dicit illum fratrem dãnatum: quia conſuluit longa promeſſa cum latender curto ti fara triomphar ne lato ſeggio. dixi inter feudalia Bruni conſilio xij. Et adeo frequentantur hæc bella, quòd niſi in bonis agnationibus Lombardiæ facerent, vt apud Appianum Alexandrinum Raſpus & Raſpicolus. ſcilicet vnus frater vni principi ſeruiret, alter eius aduerſario: & ſic bona à direptionibus & confiſcationibus ſaluantur, iam omnia depauperata eſſent & aboleta. quia vt in d. conſil. xxiij. † ſubiicit Calcaneus fuiſſe reſponſum 136

beato Bedæ oranti pro pace Italica. Beda Beda tace, quia Italia nunquam erit in pace. licet facit Dantes in Purgatorio, cantu. vj. incip. quando. Petrarcha in cantilena incip. Italia mia. licet Nicolaus Boërii in conſ. de cuſtodia clauiũ portarum. col. i. dicat, quòd etiam bella ſint frequenter in Francia, non tamen ſic temporibus noſtris. quia & Galli, & Heluetii, & Hiſpani & Teutonici omnes eorum pugnas veniunt committere in Italiam, cũ maximo Italorum diſcrimine & iactura. Adeò vt Itali olim victores gentium, nunc, heu, vincentium præda ſumus. Petrarcha epiſt. xcvi. inter multifidas. & barbarica ferocitas ſæpius deuaſtat dulcem Italiam. Bald. in l. executorem col. fin. C. de re iud. vbi in fi. ſubiicit quòd his cedit victricibus armis. & dicit idem Bald. in c. i. de treu. & pac. quòd vbi deficit ius, ſupplet enſis. Sed nunc quòd tandem arma ſumpſit Italia vt Lucherus dicit, nunc tandem ſapit Germania, quid erit, Deus nouit. Non enim milites hodie obſeruant quæ tradit Enchiridion militare. Nec arbor bellorum: quia non debent milites eſſe terribiles inferioribus. ſecũdum Bald. in rub. C. qui accuſare poſt princ. M. Ranaud in Le mirouer des princes. char. iii. & vi. Item neminẽ debent concutere, nec opprimere: ſed eſſe contenti ſtipendiis ſuis, c. paratus. in fin. & militare. xxiii. q. i. Adrian. Papa noſter in Quodlibetis. q. ix. eſt chart. xciii. litera g. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verbo, miles. & tamen concutiunt & opprimunt ſaltem hoſpites ſuos: licet cum inimicis humiles ſint, excepto tempore victoriæ: & in eis verificatur illud, Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur. Alexand. lib. ij. conſil. cviij. licet deberent facere contrariũ, ſecundum gl. in c. j. de ſponſalibus. in verbo, vlciſci. Qui vincis ſemper vt victis parcere poſsis. Parcere proſtratis ſcit nobilis ira leonis. Item deuorant, rapiunt, deprædantur, graſſantur & depopulantur nedum laicos, ſed & Eccleſias, adeò quòd ſachomani merentur furca ſuſpendi. ſecundum Iaſ. in §. ex maleficiis. col. ij. inſtit. de actionibus. Ange. inſtit. de teſtam. milit. circa fin. Lãcel. in l. cùm res. col. iiij. & fi. de leg. j. ſi enim eſt illicitum concupiſcere ſuem, bouem, vel aſinum: ſed debeat quis ſtare contentus ſorte ſua. Paul. de Caſtr. in l. pen. ad fin. C. fin. reg. quanto minus rapere licebit. & propterea Imol. de iureiur. in cap. fin. colum. pen. dicit. quòd illud quod acquirunt ſtipendiati eſt cum mala conſcientia, vbi eos æquiparat vſurariis. Anch. in regula, peccatum. col. xiiij. Non enim antiqui milites

litesſic faciebant, ex quorum aduentu ſolebat exaſſluentia pecuniæ patria impinguari: at nunc coguntur oppidani fatigati & deſperati vel foris vel domi etiam ipſi cum militibus fraudibus & venenis dimicare: vt ille de Pinerolio, qui militibus dormientibus in domo eius domũ ſuccẽdit & aufugit. Quid enim differt ab hoſtibus, qui hoſtiũ modo aufert, deprædatur, & tam ſocios quàm aduerſarios ſpoliat: vt inquit Enchiridion militare. chart. lxiiij. & chart. lxxiiij. poſt Luc de Penna, dicit quòd ſpoliantur, deprædantur, & in doloribus alienis implent ſuos illicitos appetitus: licet ratò ſæuiant in æquales vel eos qui ſe poſſunt defendere: & ibi plura vide per te, quia liber eſt impreſſus. & dicit Paris de Sindicatu. char lxiiij. in medio columna iiij. quòd nõ eſt indulgendum militi, cui obuiare oportet vt latroni. Et ita audio fieri in Burgundia, licet milites ibi vtantur igne: quia minus malum eſt mori ſemel, quàm dietim, poſtquam & omnino omnia conſumunt vel deprædantur: & ſaltem ſi pro tuitione rerum ſuarum & reip. moriantur, ſunt certi de Paradiſo, vt dixi inter feudalia Bruni. conſil. xij. col. j. ante fin. adde nunc quod fuit dictum Macrobij de ſomno Scipionis. lib. i. quòd † defendentibus rempub. ſit deſignatus locus in cœlo, quem refert Papa Pius ad ducem Mediolani, epiſt. xlix. chart. vj. & ad Turcã chart. vj. Auguſtinus Dathus lib. iij. orationum. in viij. oratione incip. erant partes. facit Euſebius de Euang præparatione lib. xiij. c. vj. & ſeq. Iacobinus in inueſtitura. in verb. promiſerunt debita ſeruitia. col. vj. Alexand. in l. frater à fratre. ad fi. ff. de condi. indeb. Barb. in Ioannina. col. xxv. quæ addi poſſunt ibi per me dictis in d. conſi. xij. Et quid viſum fuit in veſpere Siciliano, de quo Blondus lib. viij. decad. ij. ſub anno. M. cclxxxj. vide pulchrè & elegãter iuxta morem ſuum Eraſmum quid de militibus ſcribat in auctuario ſuarũ epiſtolarum. charta. lxij. epiſtola incip. ornatiſsime. Codrum chart. cxij. eſt ſylua pax. & charta. cxxxvij. ſatyra j. & ij. vnde tot veniunt reuolutiones, quia propterea ſubditi dominis reddunturinfeſti. Ripa in tractatu de peſte. charta xliiij. numero clxxxix. item aliqui tot blaſphemias contra Deum & eius immaculatam matrem offendunt, quæ ſufficerent ad deſtructionem exercitus: & tamen niſi ſic faciant non videntur fortes. Card. Papa charta. cxxx. epiſt. incip. audiens. quamnis deberẽt educi extra caſtra, & obrui lapidibus. Leuitici xxiiij. Iodocus de nobilitate. cap. xv. nec vidimus pro aliquo ſcelere Deum tot

bene operantur

137

miracula ostendere, sicut pro blasphemia : spiritus autem blasphemiæ non remittetur Matth. x. Et ideò nimirum si Moderni milites coguntur etiam quodlibet minimum municipium cum magna sanguinis effusione superare: & tamen anteactis temporibus cum vno calcari (vt ita dixerim) ligneo , absque euaginatione ensis , acquirebant vnũ regnum. procedit enim
138 hoc secundum Enchiridion militare. charta lxiij † quia plerunque in bello valet bona conscientia : eo quòd amplius de diuo auxilio præsumat qui se nulli criminum implicatũ agnoscit. pro quo Claudius in Monarchia Franciæ. parte. iij. c xij. M. Renaud in Mirouer des princes. charta. xxxij. vbi allegat num xxxj. facit illud gl. magnæ ad fin. in clem. si dominum. de reliq. & vener. sanct. nimium dilecte Deo, cui militat æther, & coniurati veniunt ad classica venti. Audio tamen quòd artigiatia solet peiores seligere à bonis , quos plerunque mira
139 culosè inter medios omittit illæsos . † Sunt qui dicant bellum esse executorem iustitiæ : quoniam occisores & fures qui plerunque à iudicibus vel principibus tolerantur, solent ibi communiter omnes interire: vt Iudicum xx. Vbi licet Deus iuberet ire in bellum , tamen non dedit victoriam, donec in duobus diebus xl. millia sceleratos qui erãt cum eis occidi permisit. Etenim apud Fornouum M. cccxciiij. ob peccatum quod dicere nolo, Guiliel. Mara oratione ij incip. sacratissimarum quinque millia Lombardi interierunt. apud Gariglianum. M. diiij. decem millia Galli, quia omnes rusticos vocabant, M. dix. apud Pandinum seu Caruazium ob eorum blasphemias duodecim millia Lombardi. M. dxij apud Rauennam xx millia Hispani: quia volebant zucharũ bruschum. M dxiiij. quinque millia Lansqueneti apud Nouariam ob peccatum ebrietatis, M. dxv. apud Mediolanum seu Marignanum. xv. millia Heluetij, ob pecuniam extortam à populis anno anteriore. M. dxxij. ad Bichocolam apud Mediolanum quatuor milliat: & sic quantum sanguinem diebus nostris bibit Italia tellus, & nondum finis: & quod deterius est, Turca qui anno superiore Belgradum in Hungaria arripuit , quæ murus dicitur ciuitatis Christianæ, prout Gallia domus, secundum Card. Papiensem. chart. ccvij. epist. incip cùm nũc Rhodum: & sese inuicem Christiani principes, & in Gallia & in Burgundia & in Lombardia mutuis bellis confodiunt & absumunt. Quod videns Turc. ipse interea negotium expedit, & Christiani non aduertunt.

tunt quòd modernus Turc. longè est potẽtior anteceſſoribus suis: qui licet debiliores tantam iacturam attulerunt tamẽ reipub. Christianæ, quãto plura faciet iste qui nouiter Soldanum superauit? & qui secundum fratrem Ang. Anachoritam vallis vmbrosæ, in sua epistola ad Florentinos de anno M. cccxcvj. tunc ordinariè extra patriã poterat manutenere equites quinquaginta millia, & sic quantũ augmentum accesserit nunc reditibus Turc. qui tunc secundũ eum erant de octo millionibus septem centum & octoginta millibus ducatis singulo anno, vltra alios infideles qui tot sunt quod extra patriã possunt ordinariè intertenere equites nouemcentum millia : quũ tamẽ, secũdum eum rex Francorũ nisi quinquaginta millia: licet dicatur quòd habet quinq; milhonos scutorũ in annuo reditu, si verum dicat frater Angel. & infrascripti. tu videris quia ego sum merus relator. Item serenissimus imperator ratione octij aureorum millia ducẽtum: vt Cardi. Pap. char. ccix. epist. incip. cùm in Germania. Italiæ autem reditus secundum Iacob. Sing. in lib. Gallico, de decem itineribus, per quæ exercitus Gallicus potest ingredi Italiam, composito de anno M. dv. sunt in summa quatuor millioni ducentum & triginta quinq; millia: isto modo, videlicet Papa ex terris ecclesiæ ducentum & quadraginta millia : Camera apostolica centum & viginti millia: regnum Siciliæ septem centum millia . Veneti intra Italiam octo cẽtum millia: extra Italiam ex Sclauonia, Cãdia. Morea & Corfu, Modoni quatuor centum millia: ducatus Mediolani sex centum millia : Florẽtini tet cẽtum millia: Senenses octoginta millia : Bononienses sexaginta millia: Genuenses centum millia: Lucenses triginta millia : dux Ferrariæ centum & viginti millia : Marchio Mantuæ sexaginta millia : Marchio Montisferrati quadraginta millia: Comitatus Asten. quinque millia: Marchio Saluciatũ decem millia: Pedemõtium septuaginta millia : Barones regni Vrsini, Collonenses, Camerini, Sinegaliæ, Pisturi, Forliui, Imolæ, Faentiæ, Capi, Corregiæ, Mirandolę, & alij plures in simul quinque cẽtum millia. & sic hi reditus comparari non possunt redditibus Turcæ. † Adde 140
quòd eius exercitus cum longè minori impensa transducitur: quia vinum non bibunt. & dormiunt induti super tabulas. sed omnes nostri milites volunt mulum cum coffanis & lecto cooperturato. Item Turcæ nũquam mutant habitum quo ad formam: at nostri milites singulo anno diuisas, & vestes variant.

modò

modò longas, modò breues &c. Nam quilibet ſagittarius in habitu vult videri miles: miles capitaneus, & quilibet capitaneus vult videri princeps clarè Archiepiſcopus Florẽtinus in iij. parte ſummæ, titulo iiij. §. viij. allegando S. Bernardum. Claud. in Monarchia Franciæ parte ij. cap. xxj. & xxiiij. Enchiridion militare chart. lxxv. & poſtea tales veſtes inimicos reddunt audentiores propter prędam, vt dicit Hannibal, quem refert Gell lib. v. c. v. in libris. Item tẽpus quòd famuli in armando patronum exponere deberent, conſumunt in componendo mallam & ſarcinulas, quam dimiſſo patrono in militia, ipſi cuſtodiunt retro baghagia, quæ quandoq; propter rumorem vertuntur in fugam, quæ poſtea fugam præſtat toti exercitui, vt ſæpe viſum eſt. Claud in Monarchia Franciæ parte. iij. c. x. facit illud: Nec rudis infeſtis miles radiabat in armis, Miſcebant vſta prælia nuda ſude. refert Baptiſt. Pius in annotatis poſteriorib. c. xxv. in fi. Et tamen Romani ſubegerunt totum orbem, ſecũdum Auguſt. in x. parte operum ſuorum. in tract. de Antichriſto. vbi col. pen. dicit, quòd licet nunc plures deficiant à Romano imperio tamen antequã Antichriſtus veniat, Galli adhuc omnia reducent ſub imperio Romano. ita etiam refert Mirabilis liber prophetiarũ char. vij. At nunc quia ad pompas militum ſtipendia non ſufficiant, concutiunt & extorquent à ruſticis, quos (vt materialiter loquar) vitam cum iecore cacare compellunt. ſunt verba Catonis Sachi in oratione habita in doctoratu vnius equitis nouerũt enim ad hoc infinitas artes: vt Io. Gerſon cancellarius Pariſienſis in iij. parte. ſerm. incip. viuat rex, ad regem Franciæ nomine Vniuerſitatis Pariſienſis col. xxviij. ſub quarta conſideratione. ordinauit enim Ludouicus rex xij. leges quaſdã militibus de anno M. dxij. die xij. Maij huiuſmodi cõtinentiæ, quam ſtatim refero. Ex quarum forma qui ſub parua paga militant, habent victualia pro tribus quæ valent quatuor, & reliquum ſupportat cõmunitas. neſcio quo iure hoc nouum vectigal milites ad ſubtili ingenio auferendum aurum à ruſticis vtũtur hac fraude quæ eis toleratur. cõueniunt menſores quos forrerios appellamus, vt Enchirid. chart. j. per l. j. C. de metatis lib xij. à quibus petunt hoſpitium pro centum equitibus, licet habeant ſolùm octoginta: de reliquo capitanei regem fraudant, & vendunt exemptionem ſeu complacentiam cõmunitatibus quas nec in plus poſſent onerare. At miles cum primũ venit ad hoſpitium, ducit meretricẽ, canes,

canes, famulos, & decem equos, qui hinc vel inde cõmodo accepit vt terreat hoſpitem: cum quo componit ad tantum pro menſe, & poſtea ibit hoſpitatum in aliam villam ſibi etiã per forreriũ datá, vbi ſolus cum vnico equo cõmorabitur, prout nec plus tenere cogitur, & ea via extorquebit triplicatũ ſtipendium. capitanei quidam prohibent verbo, ſed non facto, quoniam & ipſi talibus militibus de eorum ſtipendio Falcidiã detrahunt, & non aduertunt quòd tenentur in conſcientia, & dicit Ang. in l ij. §. ſi quis non homines. ff. vi bo. rapt quòd rex Hungariæ tempore mortis de hoc fecit ſibi magnam cõſcientiam. facit Fregoſ. lib. j. c. an liceat in Valeriana de diſciplina mili. vbi facit vnũ capitulum de Aureliano imperatore, in quo trãſcribit epiſtolam illius imperatoris incip. ſi tribunus eſſe vis, fac militum manus ab alieno cõtineant. & ibi narrat qualiter debeant viuere milites. facit Claud. in Monarchia Franciæ. parte j. c. ij. circa medium. & parte iij c. xj. vbi acriter inuehit contra capitaneos qui hæc ſufferunt, vt intertineant beniuolentiam militũ, dicens quòd imò reddunt eos cõtumaces & inobediẽtes, quo nihil perniciouſius in militia: vt patet ex vulgato iudicio Cicer. cui cùm explorator retuliſſet exercitum Pompei numeroſiorẽ. ſed Cæſaris obedientiorem, Cicero ſtatim victoriam Cæſari iudicauit, & prout ſecutum eſt. non immeritò ergo lex inobediẽtes milites capite punit, etiam quòd res bene ſuccedat. l. deſertorem. §. in bello. ff. de re milit. vbi gl. not. magnam vim obedientiæ. & refert Cremenſis ſing cl. mandatum quòd domini Veneti propterea decapitarunt vnũ eorum capitaneum, quia cõtra eorum mandatũ pugnauit, & vicit. Idem fecit Tit. Manlius Torquatus, ſecundũ Valer. libr. ij. de diſciplina milit. & lib. ix. c. iij. de ira, odio. Gel. li. vij. & Marcellum Virgilũ in oratione de laudibus militiæ incip. quæ ſolent. col. xiij. idem dicit Valerius vbi. §. & Gellius lib. j. c. an liceat. & Epaminundas contra Stemſibrotum eius filium. & refert Fregoſius in Valeriana, eodẽ tit & inter cætera in cap. de Septimio Seuero imperatore, dicit nullũ in exercitu perniciouſius malum, quàm nimia licentia, & reuerentiæ neglectus. Eſt verũm quod Cremenſis, vbi s. limitat illum. §. in bello quãdo ſuperueniſſet noua cauſa quæ principẽ latebat. tu vide cautelam cum qua Epaminũdas pœnam illius. §. euaſit, in eius vita apud Plutar. char. pen. facit quod dicit Ang in l. j §. beſtias. ff. de poſtul. vbi dicit, quòd omnis actus qui fit ad publicam vti 141
litatem,

litatem,licet sit aliàs reprobatus:tamen commendabilis est,& vide Pontanũ de obedientia circa med.lib iiij.in rubr. an sem per formulis parendum sit : dictant enim regiæ ordinationes quòd milites quando incedunt per patriam , insimul pergant, sequentes vexillum seu insigne : non hospitentur in hospitiis publicis itinerantium,sed in locis per commissarios sibi deputandis: vagantes vltra omnimodã solutionem expen. puniantur. Et dux seu capitaneus non puniens teneatur in propriam: commissarij seu forrerij ab aliqua cõmunitate nihil exigant, vel capiant,ne milites hospitentur sub graui pœna & ne fraus fiat cum eis.In distributione hospitiorũ interueniant patriotæ,vt æqualitas seruetur:contra faciens per quẽlibet iudicem
142 guerrarum,scilicet illum qui præuenerit puniatur. †Quando autem milites itinerare cõtingat,absque eo quòd societas sub vexillo moueatur , hospitentur & soluant more priuatorum. Capitanei autem dum vadunt metropolim visitatum superiorem,deputati cõmunitatum pro tempore hospitium exhibeãt eisdẽ cum vtẽsilibus pro sex seu octo equis : victualia nequaquam:cùm erunt in loco vbi erit superior,soluant pro hospitio,camera,&stalla,secundũ taxam &morem Curiæ Regiæ,& nemo sit exemptus.Milites & duces dum recedunt ab hospitio exportent omnia sua,ne sit causa dimittẽdi seruum pro custodia & rixandi cum hospite de rerũ subtractione. Et ne credant hospitium esse sibi patrimoniũ,quotiẽs capitanei vel milites redeunt denuò à forrerio & deputatis à cõmunitate hospitium petant : designata guarnisone,illi de cõmunitate assistant forrerio in deputando hospitia militibus , & datum semel mutari nequeãt:duobúsq; sagittariis siue archieriis sufficiat vnicum hospitium.Et hospitium assignabunt ad partẽ cũ supellectili : vt infrà:videlicet militi siue lancex locum vnum honestum pro comedendo , vnã cameram cum vno lecto pro eo , & vno matarario pro seruitore : mutentur linteamina in æstate quater in mense:in hyeme bis in mẽse:toualiã seu mappam vnam:seruietas duas mutent bis in hebdomada , restitutis domino anterioribus immundis vel valore. Item vegetem vnam seu botallum à vino, calderonos duos , bocale seu lagenam vnam,platos duos,scutellas duas,vnum veru,vnam situlam.stabulum vnum pro equis:idem fiat pro duobus sagittariis.Non capiant milites victualia ad tesseram,id est sub credẽtia,sed soluant manualiter de præsenti.Qui cum parua paghia militant

militant habeant victualia pro tribus,quæ valent quatuor ad ordinationem locumtenentis regij,quæ capiant ad vnum magacinum seu fundicum à cõmunitate deputatum,in quo si deerunt,petat ab hospite suo cum pretio extunc soluendo. Nequeat tunc miles quempiã cogere vinum vendere quouis pretio,nisi sibi per deputatos à cõmunitate seu magacino assignatum fuisset:& cœpta vna vegete , quãdiu ibi vinũ superfuerit, non varietur ad aliam.esset enim fastidiosum nimis vnum adhibere ad totiens extrahendũ vnum bocale vini. Conuiuans socios siue banchetãs conuiuij expensam emat in foro ad instar priuati:cùm in loco seu oppido guarnisonis deerunt victualia,non teneantur oppidani aliunde emere : sed ipsi milites sibi emant,teneãtur tamen oppidani seu cõmunitates propria impensa cõmunitatis ea cõducere,dummodo possint eodem die ire & redire. Qui ad magnam pagam militant,victualia emant in foro ad instar priuatorum. ciues domum in villa hãbentes non teneantur quempiam in illa hospitari : sufficit onus quòd sufferunt in ciuitate. Patriota militi seruiens non eximitur propterea à iurisdictione iudicis sui ordinarij. Militi vel stipendiato patriotam seu oppidanum percutienti , amputentur manus:si econtrà oppidanus militem percutiat,amputetur caput oppidano. Capitaneus militem percutientem capiuet,& prepositio,qui si non adsit,iudici ordinario,tradat puniendum, vt suprà.Si cõtra armigeros insurgat communitas, vel ad campanam pulsauerit,puniatur arbitrio locumtenentis vel mareschali.Gubernator,capitaneus,vel castellanus seu cõmissarius quicũq;, stramina & victualia ad instar priuati emãt in foro: nec quicquã à villis vel capsinis suæ iurisdictionis capiant,vel vehi faciãt sine pretio. Omnes officiales guerrarum prædicta obseruent,& obseruari faciant,atq; publicari temporibus monstrarũ, in quibus denuò iurẽt ea seruare,& in guarnisonibus singulis sex mẽsibus publicentur: prædictáq; per pedites obseruentur,sub pœna secundũ casus exigentiã à capitaneo arbitranda:quam si inferre non potest,notificet locumtenenti vel mareschalo,sub pœna patiendi in propriam.quibus fauorem & auxiliũ ac assistentiam ad capturam culposi præstabit,vt iustitia executioni mandetur: iurabunt in singula monstra capitanei peditum,quòd non patientur abusum,robariam vel falsitatem:nec permittent aliquẽ præsentari in ea ad pecuniam capiendam,nisi per eos sit in rotulo descriptus,& de numero

mero ſocietatis:capitaneus poſtea contra faciens, de periurio & crimine læſæ maieſtatis plectatur. Addebat ille cõmiſſarius, quòd in guarniſone nõ poſſet armiger tenere niſi tres equos, & duos famulos, & ſagittarius vnũ equum & famulũ, in guerra teneant quot voluerint. at vides quomodo etiam tales ordinationes adhuc fraudentur, circunueniantur, imò & palàm & impunè violentur. Et per prædicta ex quibus & traditis in locis vulgaribus patet quot dãna bellũ afferat. Poteſt illud diſſuaderi epiſcopis qui illud monere intẽdunt cõtra Chriſtianos etiam laicos, etiam pro recuperatione rerum temporalium eccleſiæ ab eis detẽtarum. c. authoritatem. xv. q. vj. xxiiij. q. iij. c. Maximianus. & latè diſputatur xxiij. q. viij per totum. Panor. in c. ſicut. de iureiur. Ioã. de An. in c. petitio. de homic. Stepha. Malereti in tract. de elect. chart. lix. col. ij. & iij. Decius cõſ. clj. colũ. xij. Berta. in tractat. de epiſcopo. j. parte lib. iiij. q. xiij. eſt chart. xxiij. col. ij. frater Tho. Illyri. de poteſtate Papæ char. cv. Nam prædicta ſuadẽt oppoſitũ, vt in ſumma. xxiij. q. iij. Roſellus in Monar. char. vj. col. j. tex in c. ſi in morte. xxiij. q. viij. vbi inquit Greg. Si in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorũ gens nec regem nec ducẽ haberet: ſed qa timeo, in mortẽ cuiuſlibet hominis me miſcere formido, quòd maximè procedit hodie propter bombardas quibus vtimur in bellis. c. j. de ſagit. videtur quaſi quòd natura deficiſſet in nobis miniſtrãdis tot morborũ generibus quibus quotidie morimur niſi & nos tot inſtrumenta ad homines occidendos inueniſſemus, ſecũdũ Heraclitũ & quid dixiſſet ſi vidiſſet bõbardas? dedit enim Chriſtus nobis exẽpla Io. xiij. Felin. in c. inter cætera. de offi. ord. quia licet nondum veniſſet hora eius quãdo tulerunt Iudæi lapides, abſcõdit ſe & exiuit de tẽplo: & Petro volenti eum defendere, iuſsit reponere gladiũ. pulchrè Io. Andr. in c. nouit. col. pe. de iud. vbi Panor. colũ. iij. Iodocus de nobilit. c. xiiij. Nec ob. quod hoc dixit: quia Petrus faciebat ſine licẽtia, ſecũdũ Cald. quẽ refert Ana. vbi. ſ. & Socin. in c. ad audientiã. de homic. col. xxij. q. ix. quia replicatur quod paulò antè Chriſtus licentiã ei videbatur dediſſe, dum dixit: Qui nõ habet gladiũ, vendat tunicã, & emat illum. & dum Chriſto dictum fuit: Ecce duo gladij: reſpondit, ſufficit. latè Mirabilis liber prophetiarũ char. xij. c. iiij. Item licentiã habebat à iure naturæ quæ permittit defenſionẽ pro pſona domini ſui. Matth. x. circa fin. Lucæ xiiij. Hadr. Papa noſter in Quodlibe. q. vij. eſt chart.

char. lxiiij. col. iij. & ratio ſecundum eũ ibi char. lxvij. in princ. maiorẽ charitatẽ quis nõ habet, quàm ponere animã pro amicis ſuis. Io. xv. & char. ſeq litera h. dicit q ad hoc tenemur pro amore Dei nedũ mortẽ, imò & annihilationẽ deberemus pati. Ideo laudãtur Priſca & Aquila qui ceruices pro Paulo ſuppoſuerũt. Hadr. vbi ſ. q. xj col. xviij. in fi facit, quia eccleſia pro Petro carcerato non ad arma gladiorũ, ſed orationũ confugit. Act. xij. c. conuenior. ante mediũ. xxiij. q. viij. facit, quia licet S. Thomas voluerit mori pro defenſione rerũ eccleſiæ, nõ tamẽ propterea nouit arma. Io. de Villemati in repet. l. diuus. ff. de ſic. num. lv. facit, quia inſpiciendo quod fieri ſolet. l. vt liberis. §. fi. C. de coll. nunquã cõmittitur bellũ, quin antequam ad illud deueniatur, milites aduerſus amicos cõmittãt infinita nephãda delicta, & pierũq; cõcuſsiones & homicidia; nam licet nõ cõmittatur pugna inter milites, & ſic nõ fiat ſtrages militũ, fit tũc tanto plus dãni cõtra ciuitates & populos: nam ſi pugna cõmittitur, populi faciũt ſtatim deditionẽ victori: ſed dum ſupерſedetur & expectatur pugna ad mœnia, protrahitur in longum, & fit deſtructio populorũ. & tamẽ debet prius omnia pati, quàm dare occaſionẽ malo. prout bene ſcit à cõmuniter accidentibus, & ab eo quod fieri conſueuit ſolere ſemper euenire præſertim epiſcopis: nã ſi ſacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? gl. in l. ſi ex dolo. §. ſed an municipes. ff. de dolo † quapro- 143
per epiſcopus Papiẽ fecit ſe portari à diabolo vſque Romã, vt nũciater Papæ ne in craſtinũ cõficeret chriſma. refert Hoſtien. in ſum. in de Rob. § quis debet. col. ij. Ideo minus malum eſt tolerare. Felin. in c. omnes leges. col. iiij. j diſt. Et expectare q; Deus vindicet cauſam ſuã: quibus attẽtis nõ dicetur per hoc tentari Deus. & illud, q; homo moriatur pro populo fuit cõſiliũ Caiphæ Iudæi nõ cõueniẽs Chriſtiano: quia plus valet vna anima (ſecundũ Theologos) quàm totus mũdus, & omnes cœli. Alberic in proœ. C. col. fin dixi aliquid ſ. videat ergo epiſcopus quot animas perdit propter tale bellũ: quia templo maior eſt hic. Matth xij. j. ad Corint. iij. & an poſsit dicere: Domine, quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam. Io. xviij. &, Plus debemus diligere animã proximi, quàm corp⁹ propriũ. j. Io. iij. dixi ſ. quia nõ debẽt quærere quę ſua ſunt, ſed quę Chriſti ad Philipp. ij. & j. ad Cor. x. Cotta in trac. ſchiſmatis. c. iiij. nu. v. & tamẽ ſunt aliqui turbodo. Covid aug. ã. ſinę eccleſię, nõ darẽ ſibi cõcionẽ druidi para[illegible]a, quaſi eccleſia præ-

ſeruis ſuſtuti. excuſationis ab omni ſcelere. quòd eſt falſum. quid enim ſi profuit illi, ſi vniuerſum mũdũ lucretur eccleſiæ, & animæ ſuæ detrimentũ patiatur? nõ equidẽ licet furari pro dãdo alteri. Nec decet eccleſiã locupletari, cũ iactura laico-
144 rũ. Hoſt. in ſumma de in integ. reſti. §. & qualiter. ad fin. †imò in clericis nõ ſolũ auaritia, ſed eius ſuſpicio eſt horrẽda. c. auaritiæ. de elect. lib. vj. nec ſunt fiẽda mala vt eueniãt bona, & tẽpore belli Deus nõ colitur. clem. dudũ. §. ſcimus. de ſepul. Accedit q̃ talia tẽporalia ſunt epiſcopis potius ad luxũ, quàm ad neceſsitatẽ. Ad Phi. p. [illegible] fin. late Steph. Malereti in tract. de electione. char. lxvij. & ſeq. vbi j. col. allegat Bernard. dicere, quòd deuotio peperit diuitias, ſed nũc filia ſuperauit matrem. gl. in proœm. Pragmaticæ. in §. quibus. in verſ. poſſeſsionibus. & ibi Steph. chart. lxvj. col. iij. reddit rationẽ cur hodie epiſcopi non ſunt ſancti de qua Bal. in c. cũ ſpeciali. col. iij. de app. ſi-
145 cut olim. & dicit Steph. char. ſeq. †quia eccleſia hodie eſt infecta veneno ambitionis. & ſiluit vir deus quid creuit. vide in Chronica Conj, ſub anno M. cc. xlv. epiſt. Frederici. eſt chart. lxxxiiij. facie ſeu pag. j. & propterea dicit Ripa in tract. de peſte. charta lxxiij. num. xxxvj. q̃ hodie potius deberemus relinquere ad alia opera pia, quàm pro cõſtruẽdis capellis, officiis, vel miſsis celebrãdis: quia omnino videm⁹ poſtea in proceſſu tẽporis talia officia dimitti, & reditus aſsignari alicui idiotæ qui expẽdit in venationibus, & forte in peiores vſus, & filiis ſuis meliorũ tuorũ vel neporũ poſſent egere; & ſi non ſint, negari non poteſt quin diuitiæ reſtringant aditũ vitæ æternæ. Matth. xix. circa med. prohibẽtq; Chriſtus nos eſſe ſolicitos de craſtino, ne dicamur modicæ fidei. Matt. vj. & Mat. x. Nolite poſsidere aurũ, nec argentũ & omnino ſine eis æquè bene Deum colũt: ergo ſuperuacuo bellũ cũ tanto diſcrimine gerendum, vt Cynea reſpõdebat Pyrrho Epirotæ. Accedat ſcandalũ quod generatur exinde etiam apud pias mẽtes, ne tale bellũ fiat auaritia vel ambitu. hinc aperiuntur ora obloquẽtibus, vt de Pio dicebat Rex Francorum, vt in eius epiſtolis ad eum regem, epiſt. xxvj. & ſeq. & clarius Cardin. Papien. epiſt. ſanctiſsime. & dialogus Huten. contra Leonẽ. & Budæus de Aſſe contra Iulium. apoſtillæ Felin. contra Alexand. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit. Laurentius Valla de donatione Conſtantini. Vincent. Cingault de bello Italico. Dantes in Paradiſo, cantu xxvij. incipiẽdo padre. charta ij. & in inferno. cantu xix. Et ille ſoluens decimas,

decimas, dicens quod quãdo volunt imponere decimã, vel volunt aggredi Turcam, vel Turca minatur Chriſtianis, etiã q̃ neutrum fiat, & vtinam ſic fuiſſet in Turca moderno. Ad hæc enim attendant milites quidam, nõ ad peritiã & gloriam militarem quam deſtruit. vt inquit Gallicus, Argent, flaſcon, & con: quæ tantæ ſunt potentiæ quòd faciunt eos confidere in ſuis antiquis & capitalibus inimicis, qui eos tandem prodũt, vnde effecti diuites vel militiam deſerunt: quia licet ſub ſtipendio ſtent tempore pacis, vbi manus conſerere oportuerit, fingent ſe infirmos, vt de domino Barunaldo Bononienſe dicit Ang. in l. j. §. nõ autem ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſ. fuerit. pulchrè Morus in repetit. Vtopiæ. charta x. vel ſe exercorabit in caligis, vt refert Nicolaus Boërij in trac. de ſeditioſis. chart. xvj. † quia diuites ſunt timidiores, vt dixi, & poſtea re- 146
confecta & victa venient ad capitaneum, & dicent: Gratulor Oechaliam titulis accedere noſtris. gloſſ. in capit. fin. in verbo. titulos. de offic. archipresbyteri. & tantum gloriabitur ac ſi ipſe ſolus omnes hoſtes fudiſſet, imò nec Deo gloriã daret, licet Ab Ioue principium Muſæ, Iouis ſunt omnia plena. gl. ij. in cap. ſedet de reſcrip. &, ex ope cœleſti fit ſi quid habetur honeſti. &, Venit à ſuperis agas bene, vel mediteris. Quicquid habes meriti præbentis omnia donat. Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat. gloſſ. in cap. ſi ex bono in verbo, apoſtolicam. in princip. col. iij. de pœniten. diſt. iij. vel & ſecundo quoniam diuites timidiores ſunt. quia non faciunt molles ad fera bella manus. gl. fi. in l. iij. C. de excep. Et bella gerant alij, Protheſilaus amet. & grauantur in bello armorũ ſarcina, qui tempore pacis mollibus veſtiũtur. facit Aegidius de regim. princ. iij. parte. lib. iij. c. v. & Enchir. militare chart. lxxv. & ſeq. & lamentatio Hannibalis, Capua Capua, dedi milites, reddidiſti fœminas. vt Plutarchus in illius vita, col. viij. dicens, q̃ Campanæ delitiæ Romano militi vincendum tradiderunt, quem Romana virtus ſuperare non potuit. ſecundum Valerium lib. ix. de luxur. cap. xj. facit Iodocus in tract. de nobilitate, ca. xx. Cancel. Pariſienſis in dicto ſerm. col. xxvij. in ij. conſideratione. circa finem, Claud. in Monarchia Franciæ, parte iij. capit. x. Et ſic contra Turcas non eſt ſperandum de victoria ex peritia militari qua pauci ſuperant multos. vt Aegidius de regim. princip. lib. iij. parte. j. cap. xij. frater Ang. Anachorit. in epiſto. ad Florentinos, de qua ſuprà, adducẽs plura loca ſacræ ſcriptu-

ræ ad hoc,prout & Cancell.Parisien.vbi suprà proximè in iij. consideratione.& ij.Machab.vlt.non secundum armorum potentiam,sed prout sibi placet,dat Deus victoriã dignis.Hadr. Papa noster in Quodlibetis q.viij.litera E.ij.est char. lxxviij. col.j.facit glo.in clem.si dominium. quam paulò suprà retuli. hinc Sallustius in Catilinario,char.iij. quem refert Papa Pius
147 epist.j.char.ij memorare †possem quib⁹ in locis maximas hostiũ copias parua manu populus Romanus fuderit.Nam Turci mens fuerat debellare Rhodon,superare superbam Italiam, sed non fata dedere modum:& tandẽ ob peccata nostra Turco moderno Christus in initio Ianuarij anni præsentis M. dxxiij.permisit superare Rhodum,& milites coacti cum rebus suis vrbẽ & insulã deserere:& sic aliud fecit quàm illud quòd refert Bertachin.in repertorio.in versic. excommunicatus absoluitur versiij.Spero tamen in clementia Dei:quia etsi Christianæ religioni durũ aduersariũ,bonũ etiam cõstituit defensorem,Hadrianum scilicet Florentinum de Traiecto,quem ex dissensione Cardinaliũ minimè de hoc cogitantem,extra Italiam existentẽ & oriundum,præter omnium opinionẽ in Pontificem nobis creauit.solebant enim dicere, Romano aut Italiano le volemo.Bal.C.si quis ali.test.prohib.in cõsil.schismatis.Ange.in l.inter stipulantem §.si Stichum.ff. de verb. oblig. Et tamen euenit vt ex illa dissensione,de qua Act.xv.circa fin. Nam si dicamus quòd ecclesia indiget viris literatis,nõ asinis ferratis,Quodlibeti & alia eius opera facilè demonstrant eũ solum meliores literas scire,quàm plures eius antecessores.Bene igitur sperandum est tantum virtũ Christianæ religioni in tanto discrimine fluctuãti posse occurrere,nisi peccata nostra & inuidia obsit Curialiũ. aliqui enim eorũ quibus præsepium altius eleuauit,& nõ ita se facilẽ præbet ad dispẽsandum circa pluralitatẽ beneficiorum,nõ inuenientes aliud quod obiiciatur,obloquũtur eum nõ tenere Curiã Romanã in illa reputatione qua decet,stulti sunt & ceci:quia laus popularis est fugiẽda.Card.in c.ordinationes num.xxj.& j.q.j.& qui de augẽdis reditibus quotidie loquuntur,sunt potius institores,quàm ecclesiastici.Host.in summa de maiorit.& obed.col.pen. Itẽ ipse in Quodlibetis.q.xj.col.j.allegauit q̃ non est discipulus supra magistrum Matt.x.nec apostolus maior dom. Ioã.xiij.nam si quis mihi ministrat, me sequat. Io.xij.quia nõ debet gl.cõtra dicere textui,nec seruus tollere legẽ domini.gl.in l.ad hæc.C. de vsur.

de vsur.Imò si filij Abrahæ estis,opera Abrahæ facite.Io.viij. Carolus Borbonius in processu fidei,charta fin.Et si quis diligit me,sermonẽ meum seruat.Io.xiiij.& qui audit,& nõ facit, est similis stulto. Matth.vij.exemplũ enim dedi vobis,vt quẽadmodum ego feci:ita & vos faciatis.Io xiij.Ripa in tract.de peste char.xvj.col.ij.hoc est prius facere,quàm docere Matth. xxiij.& gl.in c.omnis.xxiij.q.j. Barb. lib.j.consi.j. col.ix.alias qui soluit vnũ de mandatis istis minimis,nõ intrabit in regnũ cœlorũ.Matth.v.Quid ergo docuit Christus, qui est via qua ad vitã incedimus,in toto Euangelio, & operibus comprobauit,nisi humilitatẽ & paupertatem:non autem reputationẽ & gloriam.j.ad Timoth.vj.imò licet in forma Dei esset,non est arbitratus se æqualem Deo,ad Philip.ij.& eius Apostoli,quorũ etiã exempla debemus imitari.j.ad Cor.xj. Qui ergo secus faciunt,diligũt gloriam hominum magis quàm Dei.Io.xij. & qui secus docẽt, docent doctrinas & mandata hominũ Matt. xv.quæ omnia sunt interdicta Apostolis,vt ibi:nam qui mollibus vestiuntur,in domibus regũ sunt. Matth.x.qui dominantur eorum,& potestatẽ habẽt super eos,benefici vocantur:vos autẽ nõ sic.Lucæ xxij. Card. Caietanus q̃ diuina institutione Põtificatus.c.xj.char.ij. Etenim successor Petri piscatoris,non Augusti imperatoris.gl.in c.quoniã. in verbo,inuidia.xxiij. q.j. At dicẽt illud Demeæ Atheniẽsis philosophi:Videte ne dũ cœlũ custoditis,terrã amittatis.sed Christus Lucę xij.dicit,Facite vobis thesaurũ non deficientẽ in cœlo. & ad Colossenses iij.Quæ sursum sunt sapite,nõ quæ sup terrã,facit epistola ãte Bibliã quę incipit,qui terrenis. Nõ obst.q̃ hodie creuit decor ecclesiæ,& ideo oportet illũ conseruare & augere:quia illa humilitas & paupertas obseruabatur, quãdo reges erãt pastores, de cõsecr.dist.j c.vasa.Bertach.in tract.de episcopo. lib.iiij.parte j in fin.col.iij.hodie autem secus,quia ecclesia tali modo sciuit ordinare res & ceremonias suas,quòd semper multiplicat reditibus & honore,& quilibet Pontifex semper aliquẽ modũ de nouo adinuenire studet ad illos augẽdũ. Et ideo licet antiquitus natus de sanguine principũ dedignaretur acceptare episcopatus,nunc [illegible] nõ solũ acceptãs, sed [illegible] videtur etiã [illegible] sacrilegio.char.ij. & oportet quòd sint vt antiquitus dilectos & rex idem erãt Card. in c.Moyses.viij.q.j. nu.iij. facit Deuter. relatũ in c.per venerabilẽ qui fil.sint leg. §.ratiõibus. Ideo oportet eos esse dimo-

+ nõ rapina arbitratus est esse se æqualem deo sed semet exin.

res. Io. de Selua in trac. de beneficio. j parte. q. v. viij. requisito. Bar. lib. j. cõsil. lviij. præclarè. col. ix. & xxxij. vbi etiam allegat Senecã: quia respõdetur q̃ illa vna & eadẽ semper est doctrina
148 Euangelica. † Conradus in trac. de schismate. c. j. nor. xxij. quæ durabit in æternũ: quia semel verũ, semper præsumitur verum. Bald. in c. j. col. antepen. vt lit. non contest. c. contigit. col. ij. de restit. spol. nam. Petre rogaui pro te ne deficiat fides tua. Lucæ xxij. & quotidie vobiscum sum vsq; ad cõsummationem seculi. clem. si dominũ. § alia. de reliq. & ven. sanct. cui addere non licet, neq; detrahere. Deuter. iiij. in princ. refert Ioã. And. in c. prudentiã. col. ij. de offic. deleg. vbi Barb. col. iiij. Et etiã si angelus de cœlo euangelizauerit vobis præterquam quod vobis euangelizamus, anathema sit ad Galat. j. & Deus semel loquitur, & secundo idipsum non repetit. Iob. xxxiij. nec quid minimum ex eius dictis solui debet. Matth. v. & Io. x. ante fin. præterea quomodo augetur ecclesiæ decor, quòd dolor: nõne iam possumus exẽplo Blondi ab inclinatione imperij Romani historiam cõtexere ab inclinatione Ecclesiæ Christi anæ, saltem exordiẽdo à clade Cõstantinopolitana? sub velo autẽ decoris Ecclesiæ vti superbia & voluptate, non faciet vicarius Christi, qui propterea vocat se Seruũ seruorũ Dei. sequẽdo illud: Qui
149 maior est in vobis, fiat sicut minor. Luc. xxij. † Et ista est reputatio curię quãdo Papa facit quod aliis iubet, ne dicatur de his quos Christus arguit. Matth. xxiij. quoniã moraliter viuẽdo, & sanctè, qui imperiũ gubernant, capita sua submittũt libenter & religiosè pedibus suæ sanctitatis. c nouit. vers. nõ igitur. de iudic. vt Constantinus Syluestro, Atila Leoni primo. vt Platina in eius vita. & Plutarchus in vita Atilæ. col. pen. Idẽ Atila Geminiano episcopo Modoetiensi. Landinus in commẽto. Dantes, in tractatu Inferni, cantu xij. circa fin. & Theodosius Ambrosio. c. cũ apud Thessalonicã. xj. q. iij. & Federicus Alex. iij. dicenti. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Landinus in commẽto Purgatorij, cantu xviij. licet Federicus diceret, Non tibi, sed Petro. Panor. in c. & si Christus. col. v. de iureiur. Host. in summa de elect. § quis eligitur. ad fin. ista est vera & bona reputatio, non illa qua inuellens [illegible] religiosum bonæ vitæ ad cardinalatus, ep[illegible] aliam dignitatem possunt videre promotum: sed clamant fratres nolumus vos, quicquid dicat Host. in summa de statu monac. § vtrum populi. vers. scicdum. Nõ igitur mirũ si paucos

Pontifices

doctrinam quam in illius Quodlibetis adinueni, vt caueat eius sanctitas: quia sicut Roma est emporium omniũ virtutũ fertilissimum, ita etiam sentina plurimorum vitiorum: adeò vt dicatur quòd Romæ omnia cùm liceant, non licet benefacere. vnde quamuis à Domino factũ est istud mirabile in oculis nostris, scilicet eius Pontificatus. Et sic si Deus pro nobis, quis contra nos? ad Rom. viij. veruntamen oculis tuis considerabis: † quia tot habet inimicos scientia, quot ignorantes. 151
Specul. in tit. de aduocato. §. nũc de exordiis. num. 27. Et inimici hominis, domestici eius. Ego autẽ postquam aliud nequeo: dico tamen illud, Deus conseruet eum, & beatum faciat eum in terra, & nõ tradat eum in manu inimicorum eius. Sed quoniam illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses. Ouidius in ij. de Remedio, quem refert Bald. de pace Constan. circa fin. † Et 152
facere est plusquam dicere. cap. dilecti. vbi Decius ij. not. de appel. ideò contra partialitates. Rursus sunt aliqui ita fatui qui has factiones sequuntur ob inordinatam affectionem quam gerunt erga principem expulsum, adeò quòd quandoque faciunt se suspectos criminis læsæ maiestatis, & exponunt se periculo perditionis bonorum & personæ. l. iij. C. ad leg. Iuliam maiest. Et si aufugiat ad principem expulsum, qui ex quo non posit gaudere reditibus, plus egeret subsidio subditorum quàm grauamine seu impensa: de nihil recompensabit, & meritò: quia de tali fatua opinione nullum commodum cõsequitur: licet ille partialis incommodum. Item plus posset prodesse stando domi in opportuna receptione antiquioris principis expulsi, quàm stando in exilio. Et sic patet manifesta fatuitas. Cùm sint semper in illo Esaiæ xxviij. & refert frater Michaël Dominicus de Guelfis & Gibellinis charta ix. & frater Thomas Illyricus, vbi suprà char. cxiij. quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi facit, quòd promittunt Cardinales seruitoribus suis, vt refert Zabar. in clem. j. §. fin. de reliq. & vene. sanct. Non fuit expecta tempus, faciantq; libenter. Hic imperfecta faciunt mala damna frequenter. pro quo Card. Pap. epistola incip. quæ. est chart. exc. incip. excusationẽ. Et quod promittit Papa de futuro cardinalatu. vt refert Feli. in cap. ad audientiam col. ij. de præscript. large enim principes promittunt. Erasm. ij. parte. Prouerb. dlxxxiij. Charetis pollicitationes. Et tamen, vt inquit Seneca in lib. de breuitate vitæ: Maxima

potiò vitæ jactura dilatio est: illa primum quenquam extrahit
di: nulla eripit præsentia, dum vlteriora promittit: maximum
mentum viuẽdi, est expectatio quę pendet ex crastino,
nes, & memorabilem in nasum coniciũt. Polyd Prouer.
clix. Eras ij. part. Prouerb. cccvij. Spem pretio emunt facit Pe-
trarcha epist lxxx. obsecro. Consolatúrq; eum Officio & mis-
sis Romanæ Ecclesiæ de aduentu. vbi Inuitatoria, Responso-
ria & alia ad eorum propositum. & super dicto Bald in l. stipu-
latio ista. §. inter cætera. ff. de verbor. oblig. tantùm diximus,
quòd Papa veniet Perusium, quòd pur venit. Et Gallicus dicit,
On crie tant Noel qu'il vient. Imò plus de raro euenit: vt quã-
do dominium recuperarunt possint recompensare omnes qui
passi sunt pro eis: quia si hoc deberent facere, nihil remaneret
apud eos. Sed sic pertrãseunt eo meliori modo quo fieri potest,
præstando leues fauores: qui quãdoque ducunt illum cui præ-
stantur in eis nimis cõfidentem ad malum exitum: quia tandẽ
oportet delicta punire, licet sæpius tolerata. Imò aliquando
euenit vt aliquis qui passus fuit exilia, & cõfiscationem bono-
rum, amore principis, etiam si habeat causam iustam, illam per-
det propter corruptelam iudicis seu officialis. nã scies aduer-
sarius fauores isti adesse, si pecunia non potest, lenocinio etiã,
quod horresco referens, propriæ filiæ vel coniugis, aut alicu-
ius suæ affinis fauores sibi aucupabitur. Et quæ eorum sit pœ-
na, vide Afflictum in constitutione incip matres. vel quãdoque
princeps vt inimicum vincat obsequio, vt statim dicam, eum
plus extollet seruitore suo, adeò quòd quãdoque boni seruito-
res indignati dicant, Si quispiam à principe nostro vellet quic-
quam obtinere, oportet quod in eum aliquam cõmittat prodi-
tionẽ: quia dicit Salomõ, quem refert Host. in summa de pœ-
153 nit. & remiss. §. cui cõfitendum. col. xxj. versic. cui marchio. † q
breue regnũ nõ pareit subditis: quia in lata gente gloria prin-
cipis, & in diminutione populi cõtritio principis. pro quo fa-
cit Nicol. Boërij in trac. de seditiosis. char. xxxj. Sed pone quòd
iniustè vincas ob fauores, Nemo diu gaudet qui iudice vincit
iniquo. glos. in l. hæredem. ff. de calum. Vnde vtilius est causam
status principibus relinquere, & semper vti fidelitate erga illũ
qui possidet: & quanto plus mutatur, tanto grauiori impensa
quis fatigatur. & rarò quòd noui principes aliquid afferant de
suo, nisi aliquas collectas præstãtias vel subsidia & hospitia mi-
litum: vnde euenit illud Tyberij, qui viderat abigẽtes muscas
semisat

semisaturas à corpore ægri, & credẽtes prodesse, illi nocebant:
quia superueniẽtes famelicæ mordaciores erãt & acriores. re-
fert Vincentius in consilio, de alienatione Iustitiæ. chart. vij. in
fine. Facit Asellus Neapolitanus, qui calcitrando deponit sellã
antiquã eum yno latere premẽtem, & postea cogitur nouam
subire quæ premit à duob' †Etenim nouus rex, noua lex. Ae- 154
neas Syl. epist. ccj. pupugerũt. col. iij. Imò quãdoq; verificatur
illud rusticorũ, in æstu pluuias optantiũ pro vbertate vini: quę
veniũt, sed cum grãdine quæ vindemiã exportant, exinde cla-
mantiũ, quòd pluuia optata nũquam fuit bona. Præterea nun-
quam vidi principem qui inter sibi charissimos nõ haberet de
vna factione & alia. ergo stultũ est ob factionẽ principem dili
gere, vltra quòd sit grane peccatũ. Si enim princeps cum ex-
ercitu non potest se cõtinere in statu, volunt ipsi eũ sua factio-
ne quæ est sola passio animi eum recuperare. parum enim pro
dest velle, nisi adsit posse. c. cum super abbatia. vbi Decius. iiij.
not. de offic. deleg. cum similibus. vt dixi inter feudalia Bruni.
cons. xij. col. ij. licet aliquãdo sufficiat voluntas. Bal. in proœm.
rex pacificus. in fi. Quãdo enim aufugit princeps cum exercí-
tu, relicta patria, qui debet tanquã bonus pastor ponere vitam
pro ouibus suis. Io. x. Cors. de potestate regia. q. lxxxv. col. j. pu
ta, quia vt fecit Christus quãdo exiit de templo. Ripa in tract.
de Peste. char. xvj. col. xxj. absẽdere oporteat expectãdo me-
liorẽ fortunam, sit necesse cedere tẽpori: tũc licet populis pro
euitando saccomanũ iurare fidelitatẽ tyranno impunè. Imol.
cõs. xxxiiij. visis & põderatis. Cors. in tract. de potestate regia:
q. c. Calcan. cons. lxxx. in causa quæ vertitur. Socin. in iij. vol.
cõs. xxxix. in q. quæ vertitur. col. iiij. Et ad Lacedæmonios in-
quiebant Cornicij: Nõ enim qui destituti ad alios se cõferunt,
fidefragi sunt. refert Thucydides lib. j. facit Afflictus cõstitu-
tione, dubitationẽ iurisperitorũ. col. fi. & in cõstitutione, mona
schiã. viij. not. plus dicit Galiaura in l. j. §. q præsens. circa. fi. ff.
de verb. obl. q; imminẽti necessitate, superiore negligente eos
gubernare, possent impunè se alteri domino submittere, qui
eos defendat sine cõsensu prioris domini, quod facit p ciuita-
tibus Tusciæ, relictis ab Imper. secũdũ eũ: & qui timet exerci-
tũ veniẽtẽ habẽt iustũ metũ. Bal. in c. bonæ. col v. de rescrip. iu
ramentũ etenim fidelitatis priori domino præstitum intelligi-
tur eo remanẽte in statu. rex. cum gl. in c. venerabilẽ. de elect. l.
cum seruus. ff. de cõdict. ob causam cum sua. vt Nicellus. Con
cor.

cor. gl.iij.fallen.xxj colũ.iij.Curiales ſemper excipio: qui iaper tela,per hoſtes,& per varios caſus,& per omnia diſcrimina rerum principẽ & dominũ ſuũ ſequi debẽt & diligere,ac reuereri toto corde:& ſi ſit Italus qui nolit ſequi dominũ fugiente vltra mõtes,nõ eſt in totũ dãnandus:qa nimis durũ eſt ſic amœnam relinquere patriã,& dulce ſolũ:hinc dicimus quod Tẽporibus mores ſapiens ſine crimine mutat.Et ſi iſti priuati cupié-
155 tes cauſam ſtatus tractare,aduerterent,†quòd principum negotia ſine ſubditorum odio tractare impoſsibile videtur,ſecũdum Summã Salernitani char. xj. ſed quod plus eſt,ad verba quæ dicitur protuliſſe expertiſsimus vir do. Cichus Simoneta Calaber,fortè non eſſent ita ſolidi. Aiebat enim,vt fertur,tractantes ſtatus cauſas tandẽ vnũ de quatuor vt plurimũ perdere:vel honorẽ vel animã,vel vitã, vel facultates. At ratò quòd ſucceſſor in dominio diligat illũ qui diligebatur ab anteceſſore.ſecundũ Aeneam Syluium in tract.de felicitate & miſeria Curialium.Card.Pap.char. cliiij. epiſt.incip quando.conuenit quod ſtatim dixi:Nouus rex noua lex.& colligitur ex Gaguino in vita Ludouici xj.ante fi.vbi illi quos ita cõmendauit Ludouicus Carolo eius filio, ſtatim eo mortuo fuerunt ita malè tractati: & cõmuniter videmus ſucceſſorẽ in dominio ſouere factionẽ cõtrariã illius quã fouebat anteceſſor: & ſunt qui dicãt de induſtria hoc principes facere,vel vt debiliores foueãt, & ſic ſubditi melius interteneantur:alij quod ex inuidia anteceſſoris.facit ad prædicta Amedeus in tractatu de Amicitia,in ſuo dialogo.chart xxxviij.& ſeq.Card.Papien.chart.xxxij.neſcio.& chart.lxxiij.& ccxlvj.bene Petrarcha epiſt.vj.lib.vj.incip.diu Guilielmus Mara.epiſtol.xxix. incip. quid ſcribam.& quinq; ſequen.& epiſt.xxxiij.incip.tametſi.& xl.incip.quãtas. latè Lucianus de aulicorũ ærumnis.Vlric. Huten. in dialogo, aula.Polycraticus de nugis Curialium.& in lingua Gallica Le doctrinal de Court. & L'abuſé en Court. & in lingua Italica vna frotula quæ incipit:Io ho preſo fantaſia. & dicit ſimia Salernitani poſt medium,quòd Curiales Cardinalũ & prælatorum admittuntur in paradiſo abſq; examine,etiam inter martyres.& de eorũ inuidia Codrus etiam aliquid in ſerm.j char. xxvj & graues iniurias à viliſsimis hominibus patiuntur.glo. in regula Cancellariæ xv.circa mediũ.Io.Montaigne in tract. de regio conſiſtorio.char.xxxiij.dicens,quod plerũq; moriuntur in paleis,niſi de gratia ſpeciali decedant in hoſpitali.Plura hinc

hincinde potes colligere in Ouidio de Triſtibus. libr.iij.ſub rubr.ad amicũ,vt magnorum virorum cõſuetudinem fugiat. Celeſtina Actu.ix. incipi. porta.poſt medium. Claude omnia vnico verſu medicorum:Eſuriant,ſitiant,vigilẽt, laborent qui reumata curant.Sed non petas alta ſi pati neſcieris: quoniam fauor Curiæ infinitos extollit.& ſi tu ad alta perſcalam Curiæ ſcãdere volueris,præmitte quod Hadr. Papa noſter in Quodlib.q ix.litera n.& eſt char.lxxxviij.col.j. dicit quòd curia dominorũ eſt probatoria meritorũ. Quære dominũ ſupremum, ne more ruſticorũ ſui quem impinguauerit adipẽ eripiat:quia plures ſunt qui non permittunt eorum curiales cum pecunia recedere.Bald.in l.j.ante fin.C.de hæred.vel.act.vend.Coætaneũ tuũ,vel qui his,quibus tu, moribus & ſtudiis delectetur. nam hoc fit vt ob propriam delectationem ſeruitiũ leuius feras,& dominus opera tua frequentius vtatur: quem vbi inueneris,dilige ex toto corde tuo,ex tota anima tua,ex totis viribus tuis.de Deo & proximo tuum eſt quid agas.vide legendã S.Chriſtophori. Et omnem prouinciam ab aliis neglectã, vel ob difficultatem & periculum attẽtari nõ auſam,aſſume.nam vt dicebat Xerxes,quẽ refert cõmentum Cicer. in j. Offic. eſt chart.xxxvj.Magna negotia cum magnis periculis fiunt,& re ſemel vel bis bene geſta,prout vigilantibus iura ſubueniunt.l. pupillus.in fi.ff.de his quæ in frau.cred.& quia virtuti fortuna comes,vt ſtatim dicam.in tam ſummũ euades,quòd magnum erit periculum,ſi ceciderís,& grauis ruina.c.pueri.j.q.j dixi in iij.ampliatione deducente imparem: & tolluntur in altum, vt lapſu grauiore ruant.gloſſ. in c. quid ergo. de pœnit. diſt. iiij. Humber.in ſacrilegio,char.ſi.quia,Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo: Et ſubito caſu,quæ valuere ruunt glo.ſin l. ſi debitori.in ver.domũ ff.de iudic. & facilis deſcẽſus Auerni: Sed reuocare gradũ, ſuperáſq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor eſt.gl.pen.in l.ij.C.de liber. & eo lib. Cauſam partialitatis dicunt quidam eſſe ſuperbiam,propter ambitionem dominãdi, vt Marcus Virgilius in oratione de laudibus militiæ, char.ij.incip,quæ ſolent.Sed ſuperbia eſt vitium capitaliſsimũ, Deo & mundo infeſtum. † Et dignitas nihil aliud eſt, niſi ex- 156
cellentior gradus qui inuidiam generat.& ſcãdalum ſeminat inter fratres.Bald.in c.cùm olim.de conſuet. vt de ambitione ſuperbiæ filia Biblia aurea.c.vj.Fortun.in l.Gallus.§.idem credendum.colũ.j.ff.de lib.& poſt[illegible] Montaigne de regio cõſiſt.

nist.char.xiij.Luc.de Pẽna in l.j.col.ij.C.pub.læti.lib.xij.glo.in cle.j.de regulat.quæ allegat illud:Ambitus impatiens & summo dulcius vnũ Stare loco, socíisque comes discordia regnis. Et propterea talis superbus &ambitiosus habet deum resistentem.Iob.ix.Iac.c.iiij.Betonta fer.v.post cineres.Ioan.Montolonius in Promptuario Iur.in ver.humilitas. in fi.& vide modo qualis victoria speranda cum tali aduersario. Itẽ si ipsi puniunt inimicos suos,iam Deo locus non est eis vt eos puniat, quia dupliciter puniri non conuenit. c. at si clerici.§.j. de iud. nec de eodẽ delicto est sæpius quærendũ.l.pen. ff.naut. caup. stab. vnde credunt nocere inimico de eo se vlciscendo, & ei prosunt: quia Deus qui non irascitur sicut homo, fortè amplius non puniet eos: & videmus quotidie vindicantes vindicta facta plus dolere,quàm illi in quos patrata est. Item nemo vindicatiuus fecit vnquam magnum palcare: vt inquiebat ille
157 sapientissimus Marchio Montisferrati. † fides nostra est tota fundata in humilitate,quæ humilitas ad diuitias & cœlũ quærendum optimè confert. Petrarcha epist.xcvij. noli Albertan. lib.vlti.de superbia.Et sine humilitate non est magnanimitas. Aegidius de regim.princ.lib.j.parte ij. c. xxv. Lucas de Penna in l.humilioribus.C.de ponder.lib.x.Item parandi sibi amicitias & beneuolentiam nulla facilior via,quàm humilitatis. solet enim vulgò dici, quòd agnus humilis lactat hubera propriæ matris, & aliena. Etenim superbis metipsis superbia est odiosa,& horror.secũdum Innoc.quẽ refert Lud. de Veritate contrit.char.ixxj prout tyrannus tyranno,vt de Phalari.vt dicam infrà,& de illo quem refert Aegidius de regim.princ.lib.
158 iij.parte ij.c.iij. §† Aliam causam dicũt quidam esse vindictam quæ procedit ex pusillanimitate,vt dixi in quinto fundamento de incontinentia. Volunt ergo isti occupare quæ sunt Dei,scilicet gloriam & vindictam. Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verb.Deus.col.iij.super verbo, vltionum frater Michael Dominicus in tractatu de Guelfis & Giebellinis, chart.j.ver.iiij.Io.de Lig in tract.de bello tract.iij.c.ix.colũ.j. honoratus Bon.Hor.in L'arbre des batailles.c.xxxiiij.vbi lingua Gallica traduxit totum illum tractatum semper tacito authore.facit Matth.v.non resistere malo. & illud Apostoli,Vincendo in bono malum.alias causas quasdã ponit Nico.Boerij in tract.de seditiosis.chart.iij.& iiij. vt inordinata proprij cõmodi procuratio,vexatio in collectis, non punire delicta,&c

Sed

Sed ad vindictam.& si vis te vindicare cõtra bona.Italus nunquàm est audax,nec spernit mortem,nisi quãdo pauper.Erasmus in j.parte prouerb.dccccxliiij.timidus Plutus. & Seruius ad Virgilium.j.Aeneid.circa princ.super illo,studiisque asperrima belli.Et tanquã desperatus inimicus tuus deteriora cõmittet.Bal.in l.j.C.de eunu.& ex desperatione siunt securiores.Petrarcha in procemio epistolarũ ante fin.& epist. xij. ingenti.& in triumpho Mortis.c.j.circa fi.Et per desperationẽ facta secura.Et si nõ vis credere,expostula à Gallis in Lombardia de anno M.dxxij.& quãdo est pauper,quis honor tibi erit? dicimus quòd degeneris animi est minoribus insultare. Petrarcha epistol.xcij.incip.sine illum,quia nec habet victoria laudem.vt in j.Aeneidos.& illud,Egregiam verò laudem &c.& contra vindictam Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib.iij.c.ij.ver.iij.bonus.& c.vj circa fin.Et dicit Longolius in sua defensione habita Romæ.incip.quòd char.xl.quòd Romani plures etiam conuictos absoluerunt,quia viderint quòd nimis magnis aduersariorũ viribus obruerẽtur.vbi recitat exempla,imò,Parcere prostratis scit nobilis ira leonis. Bald.in c.ij. col.iij.de postul.prælat.Si de vita inimici vis te vindicare, vnũ occidis,& paris tibi septem,vt caput hydræ: nam filij, fratres, vel agnati quotidie de nece tua cogitant.Alberta.lib.iij de examinando cõsilium in spe.incip.nunc accedamus. & de officio iudi.circa vindictam.& lib. vlti. de guerra vitandâ. & in rubr. seq.Nico.Boërij in tract.de seditionis.char.xviij. Alexand.lib. vij.consi.ij.num.viij.Et est detestãdum scelus homicidiũ. latè Afflictus cõstitutione, si damna clandestina.col.v.dicẽs inter cætera, quòd omnis nobilis ab affinitate homicidæ abstinere debet: & est periculosum etiam propter titulum de receptatoribus.ff & ne dicatur quis opem præstitisse saltẽ post delictũ. Ang in Maleficiis.in verbo,Andræam auxiliatorẽ. Et qui gladio ferit,gladio peribit.latè Iodocus in trac.de nobilit.c. xiij. frater Mich. Dominicus de Guelfis & Giebellinis.char.ix.ver. secundus labor,quod quãuis Deus inuenisset seruũ suum David secundũ cor suum.c.ij.j.q.vij.tamen noluit quòd sibi templum ædificaret,quia vir sanguinis esset.Io.Mõtaigne in tract. de bigam.q.iij.col.vij.Io. Montolonius in Promptuario iuris. char.cxxxj.col.ij.Ferrarius cautela.xliij.canonicis.col.ij.etenim vox sanguinis continuè ad cœlum clamitat. Et licet quis tibi nocuerit,nota illud Catonis: Lædere qui potuit,aliquãdo

prodesse

prodesse valebit. Et dicit Thucydides lib.vj.sub oratione Alcibiadis. Quãdoquidẽ qui hostis esset vehementer nocuit,eundẽ,si amicus sit,satis profuturũ.& colligitur ex Scipionis exẽplo,qui filiam inimico experto desponsauit. refert Gellius lib. xij.c.viij. plures Longolius in sua defensione habita Romæ, incip.quòd char.xx.qui hospes.Romani postea accerrimi defensores,& quotidiana exempla nobis demonstrant capitanei armorũ facit latè Plutarchus in tract. quomodo ex inimicis quis capiat vtilitatẽ incip. video. & dicit frater Lud. de Verit. contritionis,chart cxxij.de septem operibus misericordiæ cor
159 poralibus: †fit enim vt nonnunquã inimico crebris victo beneficiis,odiorum rigore emollito, calorem in mente charitatis excipiat,ac de inimico amicus fiat.Et Papa pius epist.ad ducem Mutinæ,allegat Apostolũ dicere quòd vincere debemus in bono malum. Alberta.lib ij.de consi.dandis in rubr.de examinatione consilij in specie.maximè cùm dicat August.ad dilectionem inimicorum vos admoneo:quia ad sananda vulnera peccatorum nullum remedium vtilius cognosco.Et quamuis aliqui dicant quòd iam cessassent, nisi principes eas fouerent propter cõmodum pœnarũ quod ex delictis quæ exinde sequuntur,capit fiscus:vel vt Cãpanus lib.vij.epist.j.incip. ruimus.replicata in exẽplis.Card.Pap. ccxxxvij. vbi epistola seq. Petrarcha lib.vlt.epist.iij.leue est.Old. cons. lxij. & circa.col.j. versi.iij.videtur fauendo semper debiliori factioni:vt de Philippo dicit Iustinus in prin.lib.viij.& Papa Pius in epistolis.facit Valla.de donatione Constantini.vlti.chart.vel ex alio,quia facilius hoc modo dominentur,iuxta illud Philosophi: Vis regnare,diuide.Archiepis.Floren.in sua Chronica, parte iij.titu. xix.c.vj.§.j.Claud.in Monarchia Frãciæ.parte iiij.c.iij. & parte v.c.x.& quia quilibet gestit animo rempub instituere,vt in ea ipse maximo pretio sit futurus.Isocrates in oratione de bello fugiendo col.lij.& ita faciebat frater Hierony. Sauonarola Florẽtiæ,vt dicit eius processus impressus. Sed præmitto hoc dicentibus antequam procedam vlterius,quòd non est dicendum malum de principibus l.j.C.si quis imper.maled.Gellius lib.iij.c.iij.verũ ad fi.Ecclesiast.x.i. fi. Marsilius Ficinus epist. neq; tutũ incusare principes.char.cxiij.Eras.prouerb.cj.char. xxv.Multæ regum aures atq; oculi.Et Helena Ouidiana, An nescis longas regibus esse manus?Igitur respondetur post Isocratem in panegyrico incip.illos.chart. xj. & quæ dicam infrà quòd

quòd in dubio minor pœna est eligenda. & sic cessat illud de commodo pœnarũ.Ad illud,Vis regnare,diuide:respondetur, quòd philosophus illud nũquam dixit,nisi detestãdo,dum loquitur de tyranno, & ponit hoc pro vno signo ad cognoscendum tyrannũ,vt infrà dicã.Præterea eueniet vnico momento aliqua seditio vel rebellio,in qua oportebit in tribus mẽsibus principem plus effundere auri,quàm potuit fiscus suus de talibus pœnis in decennio rodere.nec debet princeps talibus pœnis mentẽ applicare:sed de acquirẽdo aliquod dominiũ, quia aquila non capit muscas,vt dixi.Et sic patet quod hoc est potius damnosum principi.facit,quia dicit Christus,cuius potissima est authoritas,Omne regnum in se diuisum,desolabitur. Luc.xj.c.si ea.xxv.q.ij. Barb. in c.quod ad translat. de offi.deleg.char.antepen.Et lib.iij.cõsil.j.col. pen.& lib.j.consil.xx.illud.col.v. Socin.d.consil.lxvij.visis inuestituris.col. xj. repetito.consil.clxv.Curt. Sen.consil.lxvj.sapien.colum.xv.lxviij.dominus.Ioan.colũ.vj.Oldr.consi.lij. quæstio est talis,an tutela. Ias.in l.stipulationes nõ diuidũtur. col.xx.de verb.oblig.Item
160 secundum Bald.in l.j.in prin.C.de cad.tollen.†partialitas in ciuitate est tãquam vermis in caseo. & dicit Barb.in c.licet.col. xv.de proba.quòd est porta patens ad introducendum inimicos:etenim discordia omnia destruit,etiam semetipsam. Nizelus in epist.ante concordias.Bar.Cõradus in tract. schismatis. cap.iiij.col.ij.hinc dicebat Federicus Barbarubea Imperator,
161 †quod Italia est sicut anguilla quæ nõ potest teneri per caput, neq; per caudam,neq; per medium.refert Blondus statim allegandus.& tamen est facilis ad capiendum. ¶Secundò,quia vltra quòd nõ prohibendo grauiter peccarent,secundũ fratrem Thom.in dicto tract.de potestate Pontificis,chart.xiiij.& seq. est aliud,quòd dicerentur tyrãnni sic faciendo.Bart in tract.de tyranno col.viij.versi.vj. quòd tyrannus. Somnium Viridarij lib.j.c.cxxxiiij col.pen.ver. sextus actus.frater Hieron.de Ferraria in tract.de regim.ciuitatis Florentiæ tract.ij.cap.ij. facit Mart.de Laud.in tract de confœderatis.versic xiij.incip.princeps.Barb.in rub.de testa.co.xviij.versi.vltr.cum in ciuitate.Platina in tract.de optimo ciue, lib.j.chart. iij.& lib.ij. charta iij. Aegidius de regim.princi.lib.iij parte.ij.c.x.Nicol. Boërij de seditiosis char.xx.& sic posset impune sibi fieri resistẽtia. Conradus in tract.de schismate.c.iiij.num xiij.Et rarò quòd principes qui tali arte vtuntur vltimò nõ fiant exosi vtriq; parti, &

citò vel dominium vel vitam perdant, & quandoq; vtrũq;, vt
162 vidimus, quia Deus ob tale peccatum hoc permittit † dicitur
etiã quis sub tyrannide viuere, quando subditi non possunt li-
bera voce defendere bonũ publicũ. Bal. in l. decernimus. col. ij.
C. de sacrosan. eccl. & qui partem ciuium consulunt, partẽ ne-
gligunt rem perniciosissimam faciunt. c. vj. in officiorum. Al-
ber. de Iustin. cod. confit. col. j. l. j. cum gl. ff. de legib. l. actione.
§. Labeo. ff. pro socio. Afflictus constitutione, grandis. j. nota.
S. Thom. quẽ refert Fortun. in l. legitima. ff. de pact. col. xviij.
in fi. quia nõ est cõmunis pater qui communem filiorum cu-
ram non habet, & Dido in j. Aeneidos, Tros Tyriúsq; tibi nul
lo discrimine agatur. & Christus dixit Petro, Pasce oues meas.
non distinguens inter has & alias. Inno. in cap. solitæ de ma. &
obed. Cyprianus de Beneto in tract. de potestate eccles. Roma.
163 chart. vj. ¶ † Tertiò, aliquando euenit quòd aliquis subditus
transfuga principis clementia confisus domũ rediret, sed plus
timens factionem aduersam, nõ audebit: vnde exulans quoti-
164 die inimicos & bellum principi procurabit. ¶ † Quartò, quia
si essent partiales iustitiam per quam regna consistunt. §. opor
tet. vers. deinde. in authen. de mand. princ. Aegidius de regim.
princ. lib. j. parte ij. c xj. Claud. in Monarchia Franciæ. parte ij.
c. xv. rectè ministrare nequirent: quia ipsi vel eorum officiales
qui solent sequi vestigia principum. Barbat allegando Plato-
nem in proœm. clemen. §. quoniam nulla. col. iiij. Claud. super
Lucã char. cciiij. in fin. Decius consil. clj. videlicet in serm. seq.
col. j. vt dicã infrà char. proxi. & infrà quomodo debeat iudex
iudicare. in x. limitatione, amore suorũ & odio aduersantium
ducti impediuntur ex affectione veritatẽ cognoscere: quia fa-
cilius credet rationibus solùm persuasiuis facientibus pro ami
co, quàm concludentibus pro inimico. Credunt enim libenter
homines id quod volunt. Cæsar in commentariis lib. iij. post
medium. & Iaſ. in l. qui Romæ. col. ix. de verb. oblig. qui alle-
gat Senecam. & iudices audiunt libenter quos diligunt. Barb.
in Ioannina. col. cxvj. facit Erasm. ij parte Prouerb. ccxciiij. qui
amant, ipsi sibi somnia fingunt. Salomonius in repet. l. Gallus.
§. quid si is. char. v. ff. de liber. & posthum. dicit, quòd est incli-
natio naturalis, quòd facilius desiderata credimus. patet in no
uitatibus tempore belli quibus vnus tantùm credit quòd vna
pars pro vna, alia pro altera quòd inducuntur ad sponsiones
seu scomissas, puta quòd imò Papa vincet: quę an valeãt. Paul.
Alex.

Alex. & Iaſ. in l. a. Titio. ff. de verb. oblig. Decius consi. cxiiij. &
cxv. in fi. col. iij. Paris de Ludo. col. viij. versi. an quãdo aliquis
vult sapere. Roch. in c. examinata chart. x. de iudic. Et dicit su-
prà Bonauentura, quem refert Bustus in Defensorio montis,
char. xxvj. col. iiij. est in fin. iij. partis solubilitatis, quòd aliquã-
do homo bene aliquid scit: sed tamen affectio adeò domina-
tur in eo, vt ad existimãdum oppositũ illum protrahat. † Stan- 165
te ergo amore vel odio rectũ non potest fieri iudicium, vt in-
frà dicam. Item quandoq; aliquis factiosus delinquens cũ suis
coniuratis erit adeò potens quòd princeps non poterit eũ pu-
nire, nisi trãsmittat exercitũ propter cuius impensam desistũt
facere iustitiam, vel transeunt sub dissimulatione. Et sic frus-
tratorium remanet iudicium cuius executio tẽdit in vanum
Bal. in c. ecclesia. col. j. vt lite pendente. Et propterea dicit Phi-
losophus, quem refert Bald. in §. conuenticulas. de pace iur. fir.
quòd communis custodia regni est non permittere vllum cre-
scere præter commensurationem. facit Barto. allegando etiam
Philosophũ in l. j. col. pen. C. de dig. lib. xij. & quòd vult Egid.
de regim. princ. lib. iij. parte j. cap. xvij. Et Vdalr. in l. ij. §. j. ff.
de ori. iur. col. xxij. vbi dicit quòd prima reipublicæ pestis est
fouere eos qui dominari cupiunt. facit Claudius in Monarchia
Franciæ. parte j. c. xvj. & parte ij. c. xvij. vnde euenit ex quo nõ
faciunt id propter quod à Deo missi sunt. c. regium. c. rex de-
bet. xxij. q. v. Deus faciat illos admittere dominium. c. si de re-
bus. xxiij q j. Panor. in c. Pisanis. j not. de resti. spol. frater Mi-
chaël Dominicus in dicto tractatu, de Guelfis & Gibel. char.
xviij. versi. quo ad certam. quoniam vt dicit Dantes in Purga-
torio, cantu vj. incip. quando. chart. vlt. Et vnde Marcel. diuen-
ta ogni vilan che portay grando vene: quia capiunt famam ex
crudelitate. Bal. in c. j. quod met cau. sed crudelis crudeliorem
inueniet. Nic. Boërij in tractatu de seditiosis char. v. & de hoc
habẽt semper synderesim stimulantẽ. Host. in summa de pœn.
& remis. §. quę inducũt col. ij. & quãdoq; citius mori. c. episco
pi. xj. q. iij. Roch. in c. fi. de consuet. col. iij. ij. not. vbi dicit, † q 166
diabolus habet potestatem in peccatore quasi in suo pecore. Si
enim principibus nõ præstatur obediẽtia, sunt tanquam prita
ti. & vt potestas Sinegallæ, qui præcipiebat postea faciebat. Se-
cundum Cacialupum in l. diem functo. col. v. ff. de offic. assess.
¶ † Quintò si factiones principibus placerẽt, verisimiliter nõ 167
eõdidissent leges punientes factiosos: quia licet secundũ Bar. in

Jac. q. Judi-
cis autori-
tas nonex
causarum
definitiui-
bus sedex
sententiæ
executiui-
bus existima
da est. Jo.
Iunquall.
ad. l. Im-
perium. par.
Lui capitine.
Iubet. Ber-
trune ad
D. de Juris-
dum. iud.

dicto tract. de Guelfis & Giebellinis, istæ partialitates inceperint tempore Federici Barbarossæ & sequitur Panor. in c. Pisanis col. v. de restit. spol. Blondus in anno M.cclx. & Supplementum Chronicarum de anno M.ccxxxiiij.. Archiep. Florē. in iij. parte suæ historiæ tit xix. c. vj. §. j. quicquid dicat Landinus in commento Dantis. in canti. j. inferni, cantu. vj. chart. penult. & Merula in sua Chronica. chart. lxxj. qui expresse tenet contra Bart. prout Alber. in Dictionario in vers. Guelfi. Et Benuenutus de Blandrate in tract. de origine Guelphorum, refert Ottonem ipsum Frigisensem dicere, quòd habuit ortum in Alemania inter duas familias, vnam Henricorum de Guilbelenga, altera Guelphorum de Adulfio, & cessarunt in persona Federici imperatoris, qui traxit originem ab vtraq; familia: hoc ideo electus est imperator. Et sic in Germania cessarunt hæfactiones. tamen idem Imperator habens eos odio, condidit. §. conuenticulas, de pace tenēda. Sunt enim pacis amatores. Bartbat in d. cap. quod ad trāslationem. col. xxiiij. de officio leg. Imò istæ factiones eidem imperatori magna bella pararunt. Item & Gelasio ij. Pontifici maxima vulnera. vt Blōdus sub anno M.cxix. & Bonif. x. carcerē, vt ibi de anno M.ccc. & Bonifacius Papa viij. secundū Platinā, fecit pro posse vt has factiones extirparet. hoc non perfecit, quia morte præuentus: nā si vixisset, credo ℘ Deus ei hāc gratiā præstitisset: quia saltem in hoc tendebat ad bonū finē. propter enim has factiones euenit forte illud quod dicit Alexād. in l. hæreditatum. ff. ad l. Falcid. col. ij. quòd nulla respublica præsumitur durare vltra xxx. annos. Chronica Merulæ. char. xxvij. facit Codrus serm. j. char. xxvij. Veneti aūt. propterea melius est regi vno Rege. Liuius. j. char. secundi libri. Aeneas Syluius epist. lxxviij. Dionysio. Symphorianus de bello Medicinæ. chart. ij. Illustration de Gaule, dum loquitur de Venetis, cap. iij. Claudius in Monarchia Franciæ. lib. j. cap. ix & x. dum tamen Reges habeant sua consilia quibus regantur, secundum eum. & sic tollitur illud in trac. de potestate ecclesiastica, per fratrē Alex. de sancto Elipido, tract. ij. cap. penult. vide etiam in Monarchia Petri de monte. & Ias. in oratione respōsoria Ianuensibus pro duce Mediolani. est text. in cap. in apibus. vij. quæst. j. Bartol. de regim. ciuitatis. vlt. qō. principali. Oldr. consil. cciij. Barb. in cap. prudentiam. col. ix. de offic. deleg. Felin. in cap. ecclesiarum. col. penul. de constitutionib. Riminal. in l. j. col. vj. ff. de offic. eius. Socin. libro iiij. consil.

consil. lxxviij. col. iiij. Corset. in tract. de potestate regia. quæst. lxxiiij. Bustus in Defensorio montis. charta lxj. col. iiij. & seq. Pich. in repetit. l. in quartam. col. liiij. frater Thomas Illyricus de potestate Papæ. char. xxxvij. Mirabilis liber prophetiæ charta xij. cap. iiij. ¶ † Aliam causam istarum partialitatū quidam 168
assignant esse, scilicet propter fauores & sequelā: sed non aduertūt ad illud Plauti in Amphitr. Sat habet fautorum, qui recta facit. Et Ias. super suam portā, vt vidi. & habetur in oratione Sapiæ in eius funere, Virtuti Fortuna comes. Philelphus in satyris, Virtutibus vltro respōdet Fortuna fauens. Liuius decade. j. lib. iiij. dum loquitur de A. Sempronio. vbi dicit quòd fortuna, vt sæpe alias, virtutem est sequuta. & Cicero de Senectute, post medium, loquendo de Cyro dicit, Virtuti tuæ fortuna cōiuncta est. & Bar. in repet. l. Barbarius ff. de offic. præt. col. ij. quòd virtus & bona fortuna rarò seorsum cōsistunt. allegat Aristot. & Virg. hinc Gallicus, A vertu fortune. & Achilles de Allionibus iurisconsultus, senator maioris consilij ducis Sabaudiæ, in domo sua depingi fecit, Mineruam & fortunā amplexati deambulantes. & fortuna exaltat & deprimit. Angel. in l. duo naufragium. §. fina in fin ff. de incen. rui. naufra. licet sit inexorabilis, & muta. secundum Ias. in l. si duobus. colum j. C. commu. de leg. & sine ratione. Bald. in cap. clerici. de vita & honest. cler. hinc ille rogans auxiliū ab amico contra ius, dicebat ℘ in iure nō egebat auxilio. alius respondit, Es alter dæmon, qui sciēs peccatū & pœnā inferorum, alios illuc accedere instigat: ego dæmonis amicitiā recuso. & meritò, quia pro amico non est faciēdum nisi vsq; ad aras. M. Renault in Mirouer des princes. char. xxvij. Gel. lib. j. c. iij. Chilo. pulchrè Rosariū Bust. ij. part. serm. xxxj. litera m. vbi allegat Valeriū lib. vj. loquentē de Rutilio, qui dicenti sibi, Quid igitur mihi opus est amicitia tua, si quod rogo non facis? Respodit. Et quid mihi tua, si propter te aliquid inhonestè facturus sum? Matth. x. Qui amat patrem vel filium plusquā me, nō est me dignus: ergo quanto minus amicū. † Est verū quod plurimi cōquerūtur fortunā virtu- 169
tibus aduersari. vt Marsilius epistolarū li. viij. char. clj. & cliij. epistola incip. superioribus. & lib. x. chart. clxxvj. epist. incip. inimici hominis, domestici eius. & epist. proximè sequenti, sed fortè erant instabiles: nam si perseuerent in virtutibus. Et si semel, bis, vel ter, seu pluries fortuna aduersetur, tandem mutabitur, & virtutibus adhærebit: & quò tardius, eò altius vir-

virtuosum extollit. Et sic soluet sortē cum vsuris. vide Claud. in Monarchia Franciæ. lib. ij. c. xvij. ista enim magis intellectu percipi possunt, quàm verbis exprimi. l. quo enim. §. j. ff. rem ratam hab. Plus dicendum videtur, quòd imò ipsismet caporalibus harum factionum sit talis partialitas exosa, prout de tyrannide in seipso scribit Phalaris epist. xxiiij. inci. cum. & epistola xlij. ignosco. & epist. seq. Et Isocrates in tract. de Tyrannide. Matth. Bosius epist. iiij. tuis literis. nam licet quis debeat esse subditus principibus etiam dyscolis, tanquam à Deo missis, tamen secus quando tyranni. Paris de Sindicatu. charta. iij.
170 cap. † an liceat occidere tyrannū. facit Numeri c. char xxv. vbi de Eleazaro. Bald. & Claud. in l. ex hoc iure. ff. de iustit & iur. Luc. de Penna. in l. j. col. v. C. pub. lætit. lib. xij. quis animus est ergo tyranno, quæve requies? non sunt audaciores, diriores, nec fortuniores Cæsare, qui tamen fuit trucidatus, & tot successores. Nam omnia dicta exinde nascentia illis ascribuntur. Bar. in l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. Ang. in l. j. ff. de probat Alex. lib. j. consi. ciij. Item prima. col. ij. & continuis anxietatibus & expensis fatigantur, & mille viris infamibus & scelestissimis fauere coguntur. Et eos quandoque extra dominiū principis propter fiscum grauissima impensa nutrire, & eos qui si domi starent, artem suam exercerent, & nunc nihil valēt operari, & postea cùm nequeant à malo abstinere. Nam Lucanus, Sanguis semel ore receptus Pollutas nūquam patitur māsuescere fauces. & peccata tempore patent. Propterea sepius visum est eos clamare, dum furcis suspendebantur, Ego morior propter talem caporalem, quem nominabant. cogita in quanto pudore & discrimine eum ponūt. & si semel rogauerit vnū ex his sequacibus, quos vulgò in Italia Catulos caporalium nuncupant, cogetur quotidie ei vices reddere: & si non de persona, saltem de bursa: & tamē durius est de pecunia quàm persona seruire. gl. fin. in l. hæ operæ. ff. de oper. liber. Imò de dominis faciunt se horum sequacium seu catulorum vilium socios, & quasi fratres: & quia nimia familiaritas generat cōtemptum. l. obseruādum. ff. de offic. præsi. c. & si Iudæos. de Iudæis. vbi Panor. dicit hoc procedere in istis rusticis. Bonif. in tract. de nobilitate. parte. iij. num. xij. possumus dicere quòd tandem subditos, ne scelera etiam pro eis perpetrata propalent, adeò quòd nunquam quiescunt, tot exilia subeunt, tòt vulnera, tot mortis pericula. necubi locus tutus ab insidiis inimicorum. & quando

quando perfecisse arbitrantur, tunc incipiunt. pulchrè frater Hieron. de Ferraria in lib. de regim. ciuitatis Florentiæ. chart. penult. Albertanus lib. ij. in rubr. de cōsilio inimicorum vitando. & in rubric. de custodia personæ. nam pro vno die quilibet pauper sat erit ad vexandum. & fortè occidēdum etiam vnum potentem caporalem. quò res cunque trahat & vindicet: postea si potest, quoniam peracto scelere, aufugient: & nullum hominum genus audentius, & callidius Italo paupere, vt suprà. &
aliquando reperiet socium. † quoniam communis timor iun- 171
git separatissimos. Bald. libro j. consil. cxxx. Decretum. & aliquando parua sæpe manu innumerabiles hostes fuderunt, vt statim dixi. Et propterea timetur dubius euentus belli. Oldr. consil. lxij. & circa vlt. chart. facit Marsil. Ficinus lib. vj. chart. cxviij. epist incip. omnino dicēs, quòd vbi mare sæuit maximè in fortuna vtplurimum dominatur, & facillimè fallit, & postea homines ducunt damnū tuum. & charus vindictam. Eras. j. parte Prouerb. dcxlvj. Nónne vidimus Collam de Montanis grāmaticū ob baculatas, quas (vt dicitur) sibi dari fecerat Galeacius dux Mediolani, ipsi duci toti orbi tremēdo cautè mortem cogitauit, procurauit, & executioni mandari fecit. & ipse semp à lōge stetit. Corius in Chronica de anno M. cccclxxv. char. cccxxiij. circa fin. latè habetur in dispositione Hieronymi Alciati, quæ incipit, Colla de Montanis. Et si caporalis faciat violentiam alicui ob hos sequaces, cogitet quòd contra suos posteros hoc fabricat. Nam cùm ex diuitibus, pauperes, & cōtrà quotidie procedant, vt ex rota richeza fa superbia, superbia fa pouerta, pouerta fa humilita, humilita fa richeza, richeza fa superbia. pro quo glo. in l. non vt ex pluribus. in fi. ff. de reg. iur. Et sic semper circumuoluendo nunquam est finis. facit Lucas de penna in l. j. C. pub. læt. lib. xij. col. ij. ponens etiam hos versus. † Nobilitas fastum, fastus litē parit & arma: Lis odium: 172
carpunt hæc tria mortis iter. non erunt fortè posteri ita potentes, contra quos similes violentiæ etiam patrabuntur. pulchrè text. in auth. vt omnes obed. iud. prouinciæ. in princ. & iudices talibus resistere debent. Alberti. in prooem. C. incip. quoniam. col. fi. & eorum precibus iudices quandoque ferunt sententias iniustas: & tunc bene vellem scire si aduertūt ad restitutionem ad quam tenentur damnum passo vltra pœnam. l. qui dolo. ff. de præuaric. Quinimo his quibus prodesse putant, nocent: nam talis sententia per supremas Curias reuocatur. Claud. in

Monar. Franciæ.parte j.cap.x.propter quandoque nullitatem actorum vel iniustitiam,quia nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo. gl.in l.in hæredē. ff.de calum. Et si fuissent seruata seruanda, fortasis obtinuisset in meritis:& vidimus sæpe præstari fauores ad colligēdum fructus qui ferè consumuntur per socios, vel perduntur, quia vtplurimum immaturi. Et postea oportuit resarcire in duplū cum valore quanti plurimi. Omitto quòd nunc eos qui ob eorum potētiam volentes lucrari faciunt cum aliquo litigante pactum de quota litis, quia debent puniri in tertia bonorum suorum. lex senatus. vbi glos. ff.ad l. Iul.de vi priua. Et quòd hæc partialitas non solum sit odiosa caporalibus: sed instigatoribus & humiliorib. patet, quia per fas & nephas seruiunt caporalibus. Felin. in c.in literis.col.ij. de testib.ipsi sunt qui vulnera & cædes suscipiunt, qui laqueo suspenduntur, securi percutiuntur,vt caporalibus sint exēplo: ipsi torquentur,trucidantur, & caporales ex causa tolerantur. Albertanus de consiliis dandis, lib. ij.de quotuplici voluntate Dei. Est enim lex, aranex tela,quam si quid debile intrat,retinetur:graue autem pertransit,tela rescissa.vt Solon apud Laërtium. Mancinellus in sermonib. lib.iij.tit. viij. Codrus serm.j. char. xxvij.Erasm.iij.parte Prouerb.ccccl xxij. Dat veniā coruis.&c. Ange.in l.ij.ad fin.ff.de priuat.delic.Bon.de nobilitate iij. parte. num.xlviij. Claud.super Lucam. est chart. clxviij.est vltima. ij.tract. facit quòd al cane maigro se apichano le mosche.l. & an eandem.§.actiones.ff.de excep.rei iudic.vbi Ang. Lucas de Penna in.l.missi opinatores.antefin.C.de exact.trib. lib.x.in l.j. C. de stud. lib.xj.col.vj. licet & meritò hoc damnet Fortun.in.l.j. colum.xj.ff.de iusti.& iur.sed interdum.ita fiendum dicit Luc.de Pēna in d l.missi opinatores. Cyprianus Benetus in tract.de authoritate Rom. Ecclesiæ.chart ix.& seq.& gaudent quandoque caporales de morte talium malefactorū, ne scelera quæ eis mandauerunt, propalentur,& vt se fastidio & impensa liberent, licet fingant dolere,& amicos rogent pro eorum liberatione. Sciūt enim quod qui committit peccatum seruus est peccati. Io.c.viij.glo.in l.fi.C.de senten.pas.Imò quādoque seruiunt vni caporali, qui postea eum destruet.vt Facinus canis dicens equo suo ronzino, destruto el Guelfo, mangia el Giebellino. Et Alex.vj.destructis Vrsinis, inuasit Colonenses. nāque arma tenenti, omnia dat &c. secūdum Lucanū in j. & Nulla fides pietásq; viris qui castra sequuntur.vt Anch.

consil.

consil.xxxvij.incip.præmissa.Item est periculosa armorū contractatio ista, vt dicit sapiens Mediola.Can de porco, spatauer de chaza,& homo de spada non se troua raza.& inspice Cesarem,Pompeium,&cęteros etiam summos bellorū duces qualiter occisi fuerint:sed omittendo eos qui non fuerunt de populo electo, inspice quot Christianos, & quod deterius est quid de anima eorum. Melius ergò illis esset si rempub. regere nequeunt, postquā etiā turpe est lucrum quod quis eam gubernando facit.c. militare.xxiij.q.j.Ideò fugiendum Ioan.Lup.in rub.de don.inter vir.& vxor.char. xxxiiij.col.iij. Et nō solùm peccatur conuertendo pecuniam publicam in proprios vsus: sed etiam in malè eam ministrando. Feli.in c.olim.col.pen.de accusa.& cum quanto periculo & difficultate fit talis administratio, nisi adsit diuinum auxilium,Marcil.epistolarum libro vj.char.cxxij.† & omne officium per partialitatem obtentum 173
peccat exercens,vt frater Michaël Dominicus in d.tract.char. xiiij. Melius est ergo artes suas exercere, vel agros colere, vel mercari, quàm quotidie arma mutiliter & contra proprios quandoque affines tractare.l. si cohartalis.C.de cohar.lib.xij. quoniam vt plurimum caporales postea in amicitiam reconciliantur,& ipsi vtrique remanent exosi: quia entia volunt benè disponi.v. Ethic.j.Meteor. Imol. in cap. nouit.col.iij.de iudic. Bald. de pace Constan.circa fi. Et in repet.l. Aemilius.col pen. ff.de minorib.Rosell.Monarchia char.lxxij.in fi.iij col.præsertim si negotium omnes tangēs ad hoc impellat, quia communis timor iungit separatissimos. Nic. Boërij in tract. de seditiosis. char.xix.post Bal.lib.j.consil.cxxx.Et nescio videre quomodo possint confessores istos partiales absoluere ităte periculo recidiuationis. quod colligitur, quia nō admittunt diuisias, ideò non dicuntur pœnitere: & quomodo est reconciliatus fratri suo,Matth.v.latè frater Thomas vbi.s.in viij.fundamēto.& in chart.cxiij.Item propter scandalum in simili.Angelica & Siluestrina in verb. cōcubinarius.§.ij. quia clarè liquet, quòd facilius quis relabitur ad partialitatem quàm ad concubinatum: ergo absoluer non si pochi non si pente. vt s. dixi. plus dici potest, quòd si aliquis vixit in partialitate, & moriatur cum penna vel imagine super birreto,vel cum vestibus seu caligis indicantibus partialitatē,nisi appareant signa pœnitentiæ, quia in manifesto peccato moritur intestabilis Et sic corruit eius testamētū. Bart.in l.j.col.vj.q.vj. C.de sacrosan.Barb.

in c.ingredientibus.col.antepen.de teſtam.& lib.j.conſil.ſi.incip.multos Burgos in c j.col.v de empt.& vẽdi. Archiep.Flor. in ij.par.Summæ.tit.x.c.j.§. non ob.Bald.in d l.j.& Panorm.in rub de teſtam.col ſi.& Peruſ.in rub.eod.lib.vj.col.xvj.verb.vltimo quæritur an excommunicatis quia ipſi loquuntur quantum ad pias cauſas. Et in quibus maius dubium vertitur:quia non debeat capi eleemoſyna à peccatoribus.Et prædicta opin. indubitãter procedit, ſi teneamus opin.fratris Michaëlis Do-
174 minici,† quòd partialis grauius peccet, quàm hæreticus:quia omnes indifferenter tenent hæreticum eſſe inteſtabilem: & ſi inteſtabilis, quantominus poterit ſepeliri in terra ſacra. Bertach. in tract. de epiſcopo. lib. iiij.par.ij.q.xiij. frater Thom. Illyricus vbi ſ.in vij.fundamento. Et frater Michaël Dominicus in d tract.de Guelfis &Gibellinis.chart.xj.verſic.quartus labor. c.placuit. xxiij. q. v. Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. iij.char.xxxviij.col.j.Et quia iſtud de teſtamẽto & de ſepultura pati poteſt multa contraria, bene cogita, quia non firmo,licet in dubio tutior via ſit eligenda.& ſic cauendum ab his partialitatibus, nec ſe ponere in conflictu opinionum Doct.ne vlterius circa rem notiſsimam inſiſtam,ſcilicet in teſtatione huius maledictionis, ponam aliqua remedia, quę ſi adhiberẽtur, ſi non tolli, ſaltem fortè ſedari poſſent iſtæ partialitates: quia hoc opus hic labor eſt:nam videtur quaſi impoſsibile ſecundũ Surgetum in Enchiridio militari char. xxxix. & partialitas eſt paſsio animi.ſecundũ Bal.in l.j C.ad l.Iul.Viſcel.quæ ſoli Deo cordium ſcrutatori nota eſt. c.erubeſcant.xxxij.diſt.Ideò non facilè poteſt adhiberi medela. glo. in c.vt circa. de elect.lib vj. in glo.iij.quia ſemper dicunt inter ſe illud, Odero ſi potero: ſi non, inuitus amabo. gl.in c.turbarum.xxxvij.diſt.Sed poſſent obſeruari cauſæ quæ cauſant pacem.vt Panorm.in c. Piſanis.j. nor. de reſtit. ſpol. Afflictus conſtitutione,pacis cultum.col ij. Guil. Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib. j.c.xv. Luc. de Pẽna in l.j. C.de publi.lętit.lib.xij.col.vij.& ſeq. Et auferri quæ cauſant bellum. Io. de Lign. in tract. de bello. tract. ij. c. v.Laurent. Valla de donatione Conſtantini.charta.
175 antepenult. ¶ † Primò enim quòd Papa qui eſt pacificus,vt in proœ.rex pacificus. ad quem ſpectat iuriſdictio iſtorum propter peccatum c.nouit de iudiciis.Item propter pacem,vt Decius ibi viij. not.bene facit text.in c.placuit. xc diſt.de quo Felin.in rub.de treug. & pac in c.quæ in Eccleſiarum.col.xiiij.de conſt.

conſtit.Iaſ.in l.quidã æſtimauerũt.col.iij.ff.ſi cer.pet.facit Petrus Subert.in tract.de vinea Domini. v. par.c.v. Barba libr.j. conſil.xlj.illud col.j.Formularium prouinciale. chart. liij. Faceret legem per quam declararet prædictas partialitates eſſe peccatũ mortale:& hoc ad auferendum ambiguitatem ſeu errorem ſimplicium,qui putant licere eſſe partialem,quãdo non habẽt animum nocendi alicui.l ſi.C.de indic. vid.tol. Et fortè ſunt vt ſerpẽs tempore hyemis.Seneca epiſt.xlij.& ſæpe maior eſt infirmitas corporis, dum latet.Hadr Papa noſter.q.x.char. penul.col.iij. Panor. in c.j.de ſagitta. Plus enim timetur quod ſpecialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur.c.ſi aduerſus de hæret libr vj. Ea enim quæ notabiliter fiunt,niſi ſpecialiter notentur,cenſenturneglecta.l.itẽ apud Labeonem. §.hoc edictum ff.de iniur.Bal.in c.cum M.col.antepẽ. de app. Card in cle.j.col.x.verſi.nos itaq;.de reliq.& vener.ſanct.Scrutinium chart.lxxxviij. Nic. Boërij de poteſtate legati.charta viij.in princ.j.q. A quo peccato non poſſent partiales abſolui, niſi cum formali pœnitẽtia vnius ieiunij: qui ſi fortè ob ægritudinẽ vel ſenecturem ieiunare non poſſent, quòd erogarent Eccleſiæ tãtum quantum ipſi cum familia ſua tota exponerẽs tribus diebus in victu.Gerentes autem ſe palàm perſeuerãdo pro caporalibus harum factionum, incurrerent ipſo iure pœnam hæreſis:& declararentur carere teſtamenti factione &ces eleſiaſtica ſepultura:vt in ſimili in c.quenquam.de vſur. lib.vj. poſsit contra eos procedi,per quoſcunque iudices tam ordinarios quàm delegatos ſeu inquiſitores,& tam laicos quàm Eccleſiaſticos.¶ Secundò quòd mãdarentur caſſari omnia ſtatuta loquentia de Guelfis & Gibellinis, & deleri de volumine ſtatutorũ,abſolueréq; quaſcũq; perſonas quæ iurаſſent ea ſeruare,declararéq; irritũ & inane quicquid in poſterũ fieret virtute talũ ſtatutorũ.Nec hoc ægrè ferre debẽt ciuitates,vt patet ex prædictis Imò & ſi aliquid acquiſiuiſſet exinde.nã vt inquit Pap.Pius epiſt.xl.cõtra Dieterũ.† difficile enim eſt ꝙ po- 176
teſtas malis artib.acquiſita bonis morib.adminiſtretur. Et licet oẽs nationes imò & ciuitates peccẽt in aliquo peculiari,vt colligitur ex Põtano in dialogo Antonius.c.ſalutẽ vobis.multã. poſt med.in toto tẽpore.char.cv.& Philelphus lib.v.epiſt.j.incip.Video te eſſe. Et de Ferraria Butrius conſi.xlvj. De morte. ſed pro ea Bolog.in Theodoſiana.in verb.hoc ſaluo.eſt chart. xlij.& de Genua Papa Pius epiſt.xlij. ad Archiep.Genuẽſem.

Dantes

Dantes in inferno.cantu.xxxiiij.in fin. & de omnibus linguis quas deridet in ſpeculo vulgari de pœnitẽtia.chart.cxx.quarũ quæ ſit melior Albert in Dictionario.in verſic. lingua. & Cocles de Phyſiognomia.li.j.c.vij. tãdem cæteri omnes defectus nihil eſſe videntur reſpectu huius maledictæ partialitatis.

¶ Tertiò quia nomen Giebellini & Guelfi, eſt generalius nomen factionis in Italia,prohibere ſub pœna peccati mortalis ne amplius nominarẽtur,à quo peccato quis abſolui non poſſet,niſi cum pœnitẽtia formali de totiens genibus nudis flexis deoſculandi terram quotiens talia nomina protuliſſet. Exemplo illius iurantis,de quo Barb.in c.j.de iur.cal.col.iij. Et idem in aliis nominibus factioſis generalioribus ſecundum diuerſitatẽ prouinciarum:liceret tamen illis de aliqua parentela etiã quòd haberet nomen factionis ſe de ea nominare,dummodo de ea verè eſſent:alias non.caueant etiam agnationes ab huiuſmodi paſsionibus : quoniam ſunt ad inſtar negatiuæ , quæ quicquid inuenit,deſtruit: & ſi inuenit ſemetipſam , & ſemetipſam deſtruit:& facit affirmatiuam.Barb.in c.in noſtra.colũ.ij.de reſcrip.Luc.de Penna in l.ij.C. de præd. tamiacis lib.xj. Et multi in principio guerræ , nondum nati ſunt,qui ante finẽ illius,multo labore,multis ærumnis,aut ſeneſcunt aut miſera biliter finiunt.Alberta.lib.ij.rubr. de conſiliis dandis,colũ.vj. Et Salluſt.circa med.Iugurthini,quòd omne bellum ſumi facile eſt , cæterum accerrimum deſinere:non in eiuſdẽ poteſtate initiũ eius & finem eſſe.incipere cuiuis etiam ignauo licet,deponi autẽ cum victores velint. & Iſocrates in oratione de bello fugiendo incip.omnes in opere.col.xvij.dicit quòd non ſolùm hæc pauperiores nos reddidit, & plurima pericula ſuffere coëgit,ſed & vicinis omnibus odioſos præſtitit. ¶† Quartò quòd exhortarentur principes ad expellendum factioſos & partiales ab eorum curiis,ne alios inficiãt.Barb.in proœ.clem. in §.ſalutem.col.ij.nu.viij. Albertanus de Amicitia malorum hominum vitanda. & aduertere quando concedunt inſignia ſeu arma,ea taliter variare coloribus,quòd niſi cum difficultate poſsint cognoſci , an ſint de vna factione , vel alia,vel vnicuiq; cõcedere duo arma vnam cõtrariam alteri , prout in tapetis antiquis viſum eſt , in quibus ab vno latere erant arma vnius familiæ depicta modo Giebellino , ab alio latere modo Guelfo,quod erit facile ſolùm in mutatione colorum. & quia iſti partiales etiam inueniant eam in imaginibus ſanctorum, prohi-

177

prohibere ſub pœna excõmunicationis ne quis in poſterũ audeat baptizare arma,vel inſignia pro Guelfis , vel Giebellinis, ſeu pro aliqua factione ſeu partialitate. & ſi plenè circa hoc prouideri non poſſet,non eſſet multũ curandum: quia quotidie etiam videmus addi & detrahi in armis & inſignibus.Guillel.Monferrat.in tract.de ſucceſ.reg.char.ix.col.ij.plures vtuntur armis de vna factione,& ipſi ſequũtur factionẽ aduerſam: imò in vna ciuitate ſequuntur vnã factionem,& in alia ſequũtur contrariam:imò quis ſecutus fuerit decennio vnam factionem,poſtea abiurabit illam etiam per inſtrumentũ,& aſſumet aliam : vt dicit Felin.in proœ. Gregoriano, col. antepe.Bald.in tract.ſtatutorum.in verbo,Giebellinus.imò in eadem agnatione vnus ſequitur Giebellinos, alter Guelfos : & hoc contingit etiã inter fratres,imò & inter patrẽ & filium. ¶ Quintò quòd daretur magna indulgentia ſemel in anno abſtinẽtibus à veſtibus diuiſatis ſeu virgatis in ipſis,& perſonis ſeruitorum,& ſartoribus abſtinentibus à cõfectione talium veſtium. Quibus ſi pur vti vellent,tenerentur ſi plures ſeruitores habent induere vnum de vna parte,alium de econuerſa. Et ſi vnum duntaxat haberet quòd vteretur veſte contraria,caligis,vel econtrà: vel ſi vna vice veſtiat eum diuiſatum ab vno latere , alia ſequenti vice qua ei vel alteri veſtes faciet,veſtiat econtrà: vel vtatur diuiſis &virgatis ita minutis ab vtroq; latere,quòd inducant veriſimilẽ difficultatẽ,cuius factionis ſeu partialitatis ſint,prout videmus in veſtibus modernis Heluetiorum.vel quòd principes omnes ſtatuerẽt,quòd omnes ſui ſubditi vtentes veſtibus diuerſorum colorũ ſeu diuiſatis vel virgatis,eis vtantur omnibus virgatis:vno modo ſeu latere ab vno, ita quòd nõ poſſent iudicari niſi omnes de vna parte. Et vidi aliquos prudẽtes Italiæ principes qui ſolebãt cum curia ſua deferre veſtes de vna parte:& cum redibant ab aliqua patria & ipſi , & Curia erant induti de alia parte.& nihil melius poſſunt facere quàm eſſe & oſtendere ſe neutrales. nam ad formam regis ſequitur omnis orbis.& Claudianus , Componitur orbis regis ad exemplum. refert Vdalr.in l.ij.ff.de origine iuris.col.xxiij. Idem Claudianus inquit,Mobile mutari ſemper cum principe vulgus. refert Matthæus Boſius epiſt.xxxj.incip. quod ardebã. & qualis eſt princeps,talis eſt populus Aegid.de regim.princ.lib.j.c.xj.frater benedict.Monzetus in ſuo ſomnio ad Papam Iulium ij. in fin.dicens,quòd principũ vita cẽſura eſt:quia qualis princeps, tales

tales reliqui ciues esse solēt,qui ad illius exemplum cōponuntur:quod princeps facit dicitur facere populus.frater Syluester cōtra Lutherum,char.cxxxviij.est lib.ij.c.vij. Guilielmus Rouille in descriptione iustitiæ & iniustitiæ.lib.ij.c.xvij.colū.fin. Claudius in Monarchia Franciæ, part.ij.c. xij. in fi. Gilbertus in quæstion.post.ij.Oecon.philosophi.chart.xij.vbi allegat Isidorū.Barba.in c.fi clericus laicum.num.xxj. de foro compet. ¶Sextò quia facta l.reperta fraus.c.auaritiæ. de elec. lib.vj.§. quoniam nulla.in prooem.clemen. esset vtile vt officio diuino quod fit die Veneris sancta vltra orationē quæ ibi dicitur pro pace habenda,adderetur oratio specialis ad rogand.pro sedatione harum partialitatū. Quódq; qualibet Dominica Palmarum omnes prædicatores tenerentur prædicare vnum sermonē in detestationē huius partialitatis, & potius illa die quàm altera,quia conuenit paci propter palmas.Item quia solet prædicari post prādium,& multitudo populi maior interest. Item quia etiam iniqui tunc incipiunt de anima cogitare. Igitur ex his & aliis inuestigandis posset fortasis si non tolli,saltē paulatim sedari partialitas, prout & habuit principiū. secundum Bart. & Doct.antedictos,quia nihil sub sole perpetuum. pulchrè Bal.qui moraliter loquitur,assignans rationē naturalem in l.si viua matre.C. de bon. mater. Etenim omnia orta occidunt,& aucta senescunt.vt Sallust.in princ.Iugurthini.& quādo faciunt religiosi fratres eorum congregationes seu capitula,quia propter confessionem cognoscunt ægritudinem, possent inuicē conferre,& cogitare de remedio quod Deus optimus illis de facili inspiraret,si recta fide & in synceritate ambularēt,& populis eiam coram principibus prædicare: & si religiosi illi dissuadent bella Heluetijs quæ ipsi cōmittere solent pro sua republic.quanto plus ista intestina, vt in epistola beati Rhenani ante orationem Marcelli Virgilij, de laudibus militiæ.quæ incipit,orationem.& etiam sua interest,quia in cōfessionibus absoluunt impœnitentes,vt ꝛ. dixi:& sic ambo in foueam cadunt. & sic possent sedari hæ partialitates. Claud. in Monarchia Franciæ.parte j.c.iij. nam quicquid ligatur, solubile est.§.disponat.circa fin.in authen. de nup.& quicquid nascitur,mortale est.Bal.in l.j. C. de his q ante apertas tabulas. Et prout illas cessasse in Alemania asserit Beneuenutus de sancto Georgio in d.tract.de origine Guelforum.Hæc volui scripsisse contra partialitates zelo pacis & charitatis,qua sola cognoscimur filij & hæredes Christi:& libet commemorare verba Isocratis in fine orationis,de bello fugiendo. Iuniores autem ac dum magis quàm ego ingenio & ætate vigētes partim cohortor,partim iubeo in hoc genere pluta tum dicere, tum scribere:si quidem hac via maximas ciuitates,&quæ alios sub iugum mittere consueuerunt ad virtutem pariter ad iustitiam perducent,vsqueadeò vt Græcia rebus omnibus florēte, & rei literariæ status in melius prouehatur. Et in fine orationis Panegyricæ dicit: At qui de eloquentia contendunt, satius esset iudiciale huiusmodi genus aggredi, & alias nugas omittere, cum hac oratione certare &mente reuoluere,quomodo mihi super his rebus differendo superiores fiat.Illuminet Deus corda hominum vt aliquis saltem vulgariter ad instructionē rudium cōtra has malignitates partialitatum aliquod opusculū edat leui impensa habiturum,& leui labore lecturum. Habes ergo ex prædictis enucleatam hāc quæstionē, Nunquid sit vtile nubere. Et ne relinquam te in suspenso prout Medicus, de quo per præpo.in c.de muliere. ad fin. de sponsal. qui dicebat recipe nescio quid,& liberabitur nescio quando. & gl.in l.ij.ff. ad l.Aquil.qui dicit. soluat Apollo, a quo Petrus fuit plenè instructus secundum Cy.in l certi iuris.col.iij.C.loca.Erat enim apud Gentiles Deus sapientiæ.secundū Ang. in l. fideiussor.§. fi.ff de fideiuss.vel dicam inquirat alius.gl.in.§. naturalis. si de feud fu.cōtrouer.in verbo,si quis in fin.& gl.seq.vel ne remaneat in circulo disputationis sine solutione.glo.in l.Claudius. ff qui pot.in pig.hab.quam refert Aluar. in §. item sacramenta.col.ij.de pac.iu.fir.vel dicam sub iudice lis est.gl.in l.si creditor.C. de pig act. malo subire periculum determinationis, vt docet Card.in proœ.lect.cle col.ij. ne dicar facilius mouere dubia quàm soluere. Aret.cons.xiiij. viso.col.viij. Aegidius de regim. princi.lib.ij.parte ij.c ix.Guillielmus Rouille de descriptione iustitiæ.lib.ij.c.ix.allegando Paul. de Cast. qui hoc ponit in l.fin.C.de sum Trin.& facilius est destruere,quàm construere.frater Hieron.de Luca in tract.de cambiis,chart.pe.licet ignoranti vinculum, soluere sit impossibile. secundū Philosophum.iij.Metaph.quem refert liber Mirabilis prophetiæ, char.ix.c iij præsertim cum sit materia quæ magis intellectu percipi,quàm verbis exprimi potest.l.quo enim.§.j.ff.rem rat. hab. ideo ne terrum desinat in piscem mulier formosa supernè.Præpos.in c.vt debitus.col.xv.de app. Concludo esse vtile nubere,

a Vide And. Firaq. in l. j. Bag. in verb. Ruina tione lapidis nō dic in fin. de rem. Ruin

nubere, nec esse desistendum propter casus prædictos: quia de futuris cõtingentibus nõ est determinata veritas. l. cum quid §. suum. ff. de acqui. hær. vbi Bart. Aret. in l. centurio. col. xx. ff. de vulg. & pup. Philosophus in ij. Peri hermenias. & formidolosus est qui timet ea quæ nulla sunt suspicione digna. l. fin. C. de iure delib. post princ. vbi Ang. in lect. & malus euentus non debet esse in consideratione. l. inter stipulantem. §. sacram ff. de verb. ob. Et ex quo cõtrahitur ad bonum finem etiã si malè succedat, ex quo bene facit, culpari non debet. l. sed an vltio. §. j ff. de neg. gest. & Seneca vij. declamatione lib. iiij. sæpe honorata virtus est, vbi eam fefellit exitus. Ioan. Mirandola in fi. ij. proœ. & in magnis est satis voluisse, & magnarũ rerum magnus conatus perfectus & in apologia chart. ij. allegat poëtã, si deficiant vires audacia certe laus erit, & in magnis voluisse sat est. & Plinius: Magnarum enim rerum etiã successus abfuerit, honestus semper fuit ipse conatus, præsertim quia facit quod alij faciunt pro maiori parte. Paul. de Castr. in l. si creditor per illũ text. C. de pig. act. Et satius est subire semel, quàm cauere semper. Polydo. prouerb. cxliij. Et in simili dicit Seneca, Peior est bello timor ipse belli. Ant. cõst. lxxxvij. præmissa. hinc apud Ouidium Ariadne Theseo, Mórsque minus pœnæ quàm mora mortis habet. Et postquàm nubẽdum est, à malo debitore quod potes extorque. Præpos. in c. veniẽs. col. fin. qui cler. vel vou. & vide quæ s̃. dixi respondẽdo ad incõtinentiam mulierũ in viij. ratione. quòd sit maritis ascribenda. igitur dicas cum Virgilio in vj. Nunc animis opus est Aenea, nunc pectore firmo. Cocyti stagna alta vides Stygiámq; paludẽ. refert Præpos. in c. solicitudinẽ. col. ij. ver. xij. & vlt. & quæstio. de appel. præsertim quãdo tempus & locus nõ patitur amplius deliberandi consiliũ. l. j. ff. de exercit. Nec cede iuri tibi oblato. c. quàm periculosum. vij. q. j. si non vis credere tanquam disputanti de materia quam non sum expertus. Spec. in tit. de disp. §. porrò. ad fin. pulchrè Card. Pap. Char. cxlix. epist. incip. vxorem nunquam duxi. & ibidẽ alia incip. Quid tamen mi. dum se excusat quòd non vult tractare matrimoniũ etiam pro affine. & dicit Arist. j. Ethic. quòd vnusquisque eorum quæ cognoscit, bonus est iudex. & econtrà refert Socin. consi. clxiij. visa bulla. col. pen. licet possint dare aliquod iudicium ex scriptis aliorum. latè Claud. in proœ. Monarc. Franciæ. char. iij. dicit tamen Host. in tit. qui cler. vel vou. in summa. in §. quis clericus possit.

possit. quòd Phannutio cõtradicenti prohibitioni nuptiarum sacerdotibus, plus creditur, quia copulam nuptiarũ nunquam esset expertus, cape librum fortunæ Laurentij spiriti, & vade cum illis ad regem Carolum, vbi inuenies, an sit tibi vxor ducere: cui tantũ crede quantum docet enchiridion militaris disciplinæ. char. xxvj. & quinq; seq. Franciscus Pauinus in tract. de visitatione. ij. q. ij. partis. Somniũ Viridarij lib. ij. c. cccxxxiij & pluribus capitulis præcedentibus & seq. Felyn. c. capitulum col. penul & fi. de rescript. Rosellus in Monarchia, char. cxiij. Speculum vulgare de vera pœnitentia, vbi latè dicit, an sit credendũ sortibus. & Ias. in l huiusmodi. §. fi. ff. de leg. pd. Troilus Maluitius in tract. de sortibus. IOANNES Neuizanus ciuis Ast. I. vtriusq; doctor & regius consiliarius.

Librum fortunæ.

LIBRI QVARTI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER QVINTVS.

ARGVMENTA.

1 Iudex quam opinionem sequi debeat in iudicando.
2 Doctori dicenti dictum suum esse opinionem cõmunem, creditur.
3 Iudicans contra communem opinionem reputatur ignarus.
4 Iudex debet esse non iuris nouator, sed religiosissimus obseruator.
5 Opinio quando dicatur communis.
6 Aduocatus iuuenis confusor sæpissimè est litium.
7 Senectus inhabilis est ad studium.
8 Opinio doctoris lege roborata præponenda est opinioni sine lege.
9 Opinio antiquorum sæpissimè emendatur à modernis.
10 Deus sæpissimè reuelauit minoribus quod abscondit maioribus.
11 Maritus adhibens iuuenem medicum pro curanda vxore an sit excusatus.
12 Doctores iuuenes quare sint in multis senioribus præferendi.
13 Papinianus cuius ingenium ab Imperatore extollitur, mortuus est iuuenis.
14 Minor an possit doctorari.
15 Speculatori adhuc iuueni commissa fuit causa arduissima.
16 Liber Speculatoris ab omnibus commendatur doctoribus.
17 Senes lucent experientia iuuenes astutia & ingenij sagacitate.
18 Memoria dici potest inordinata & fatua.
19 Senes in quo differant à iuuenibus in materia consultationis.
20 Opinio cõmunis vt particularis præponatur debet esse lege fulcita.

21 Legis ratio multùm ad eius intellectum operatur.
22 Ratio est naturæ munitio.
23 Ratio naturalis quid legibus & veritati afferat.
24 Doctorum authoritas vim legis habere dicitur.
25 Papa magistraliter loquens potest communem opinionem confundere, non obstantibus quoruncunque etiam doctissimorum opinionibus.
26 Stante doctoris varietate cui illius opinionū stabitur, vsque ad nume. 34. & 35.
27 Alexander dicitur lucerna ardens, cathedra iuris ciuilis, & aureus doctor.
28 Miranda canunt sed non credenda poetæ.
29 Doctori sibi in consulendo contrario an sit credendum.
30 Notitia totius vix haberi potest nisi distinctis & cognitis eius partibus.
31 Conditiones in lege non subintelliguntur sed exprimuntur.
32 Doctori distinguenti standū est tanquā magis veritati propinquo.
33 Indistinctè volens casum aliquem decidere necesse est vt in confusionem labatur.
34 Leges non intelligens non debet eas allegare.
35 Regula quòd stante doctorum varietate sequatur communis opinio recipit plures ampliationes.
36 Doctor legum legere incipiens recipit sibi nomen clarissimi: si xx. ann. legit vocatur illustris, dux, vel comes.
37 Consiliarij principum sunt illustres.
38 Magistri persona debet erga suos auditores esse honesta.
39 Verba obscura in legendo sunt euitanda.
40 Doctor sine scientia est vt comes sine comitatu.
41 Argumentum de bonitate scholaris ad bonitatem doctoratus admissibile est.
42 Magister nobilitatur per scholares, pater per filios, præses per subditos.
43 Docere plus quàm doceri fatui est.
44 Assiduitas in literis multum prodest, & ea deficiente non præsumitur quis in eis eminens.
45 Tradita in scholis discutienda sunt in cameris, & practicanda in curiis.
46 Doctor malus vix faciet bonum scholarem.
47 Aër temperatus multùm confert ingenio.
48 Electus ad distribuendum bona pauperibus an in casu necessitatis possit pro se retinere.
49 Necessitas non potest legis doctorem augere.
50 Mercator vix potest Deo placere, cum absque mendaciis vix possit negotiatio talis exerceri.
51 Scientia non acquiritur nisi cum labore & diligentia.
52 Venter pinguis pinguem sensum facit.
53 Ignarus præsumitur qui pauco tempore studuit.

Doctora

54 Doctoratus gradum indignè suscipiens peccat.
55 Scholaris debet septem habere conditiones.
56 Scientia in omni ætate est acquisibilis, nec est ætas ad hoc sera.
57 Priuilegiis scholarium gaudere volens qualis esse debeat.
58 Sapientum multitudo est orbis rigor & sanitas.
59 Ciuitas Venetia illustris dicitur, & paradisus delitiarum.
60 Nulla fides pietásque viris qui castra sequuntur.
61 Communis opinio est insequenda, non obstante veritate contrariæ opinionis.
62 Ampliatur regula quòd cōmunis opinio sequatur, etiam si aliquando contra eam fuisset iudicatum.
63 Communis opinio excusat iudicem ab omni incommodo.
64 Regula quòd communis opinio sequenda sit, multas limitationes recipit.
65 Consuetudo habet vim decreti iustitiæ.
66 Opinio vnius doctoris sancti, sacræ scripturæ authoritatibus munita, præferenda est communi.
67 Communis opinio conuinci potest per casum legis vel rationē concludentem.
68 Cōmunis opinio rigorosa cōfunditur per aliā mitiorē & æquiorē.
69 Opinio Imperatorum non potest dici communis.
70 Iudex potest ex causa recedere à cōmuni opinione & etiam à lege.
71 Sententia contra communem opinionem lata non semper dicitur iniusta.
72 Regula quòd communis opinio est sequenda limitatur vbi esset in terminis quæstionis quæ agitatur.
73 Communi opinioni non statur quando causa contra quam stat esset valde fauorabilis & priuilegiata.
74 Communis opinio non potest dici partialis aut diuisa.
75 Lex ciuilis dicitur cum diuina concordare.
76 Iustitia dicitur omnium virtutum præclarissima.
77 Iustitia in multo præualet medicinæ.
78 Medicinæ ars non est legali æquiparanda.
79 Iurisperiti possunt dici Philosophi.
80 Lex ciuilis ad nil aliud tēdit quàm ad minorum præceptorum obseruantiam.
81 Verum non potest ex falsis concludi.
82 Prudentum & sapientum dicta non carent ratione, & legis vim habere dicuntur.
83 Scientia logicalis non est ad iustitiæ obseruationem necessaria.
84 Scientia dialectices non est legistæ necessaria.
85 Metaphysici an sint legistis præferendi vel æquiparandi.
86 Iurisperitus maioris est authoritatis quàm metaphysicus.
87 Iurisperitus præferendus est medico.
88 Casus à iure non expressus aut decisus iudicis relinquitur dispositioni.
89 Bonus vir quis dicatur.

90 Iudex debet habere salem scientiæ & conscientiæ, aliàs mens eius diabolica esset & insipida.
91 Requisita in iudice sex sunt.
92 Iudex debet æquitatem & veritatem obseruare, & se iudicio diuino conformare.
93 Iudex debet auaritiam cauere: est enim mater omnium vitiorum.
94 Auarus non præsumitur fidelis.
95 Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præsumitur animum habere malefaciendi.
Iudex an & quãdo possit licitè salariũ recipere pro sua indicatura.
96 Iudex ecclesiasticus an absque simonia possit exigere salarium pro suo iudicio à partibus litigantibus.
97 Iudex ordinarius debet esse contentus stipendio principis.
98 Munera excæcant oculos sapientum & mutant verba iustorum.
99 Iudici an & quando & à quibus liceat pro iudicatura esculenta & poculenta capere.
100 Principibus licet à communi pro pace & repub. tuenda gabellas, & alia pedagia recipere.
101 Sententia lata per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla.
102 Iudex malè iudicans quod damnum incurrat.
103 Iudicium corruptum damnabilius est vsura.
104 Iustitia quare similitudine stateræ depingatur.
105 Consulere habentes de rebus dubiis quid debeant animaduertere.
106 Sententia lata breui tempore præsumitur defectuosa.
107 Deliberatio in iudiciis quid operetur.
108 Celeritas quandoque præualet virtuti in rebus bellicis.
109 Iudex debet esse virtute potens.
110 Res iudicata habetur pro veritate & tribuit ius non habenti.
111 Iurisperitus debet ante conclusionem integrum possessorem de primo ad vltimum considerare.
112 Veritas dicitur in omnibus principatum habere.
113 Veritas mater est iusticiæ.
114 Veritatis vis maxima.
115 Veritas omnia vincit, nec ab aliquo lædi potest.
116 Iudex potius debet scandalum permittere quã veritatem omittere.
117 Iram diuinam in se prouocat qui veritatem opprimi perspiciens eã pro viribus non tuetur.
118 Iudex debet in omnibus suis iudiciis diligenter veritatẽ inquirere.
119 Testes in iudiciis producti cauere debent ne partibus sed veritati faueant.
120 Iudex præsumens testem esse suspectum, debet eum cautè ex suis dictis inuoluere.
121 Iudex an semper debeat iudicare secundum allegata & probata, an, vt sibi constat, propriam insequi conscientiam.
122 Probatio & fides testium tota est in iudicis arbitrio.
123 Testi singulari, si nobilis sit, potest fides adhiberi.
124 Depositioni verisimili debet iudex adhærere.

Et vt

Qui tractent hanc quæstionẽ.

ET vt melius possit colligi quæ opinio ex præcedentibus tenẽda sit, videamus quã opinionẽ debeat Iudex sequi in iudicãdo hãc quæstionem latè posuit domi. Matthæus de Mathelisanis in suo tracta. de elect. verioris opinionis, cuius doctrinam videtur sequi Angelica & Pet. de Rauẽna in suo alphabeto. in ver. opinio. latè tradunt Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione ll. vlt. char. vbi ponit vij. regulas. & Paris de Syndicatu in vers. iudicare. tradunt etiã Panor. & Canonistæ in c. j. vlt. char. de cõsti. vbi Barb Fely. & Decius ponẽtes regulã & fallentias. pulchrè Salomonius in repet §. responsa. instit. de iur. natur. gen. & ciuili. nam quam quisq; nouerit artẽ in ea se exerceat. Euripides, quem refert Augu. Dathus in lib. j. epist. incip. accepi tuã. Quibus addam plura hincinde collecta. ¶ Sit ergo † regula, q̃ in iudicando Iudex debet sequi communem opin. Doct. c. nouimus. de verb. sig ibi, & quorundã sit opinio à pluribus approbata. l. j. ff. de offic. quæst. ibi, & sanè crebrior apud veteres opinio. est bonus text. institut. de hæred. institut. in princi. ibi, plurium sententias &c. Barto. in l. ij. C. de pœn. iudic. qui mal. iud. Barba. latè in clem. ne Romani de elect. Ias. in authen. nouissima. vj. col. C. de inoffic. testam. in l si is qui pro emptore. col. lxviij. ff. de vsucap. in l. sciendum. §. fin col. penult. ff. qui satisda. cogan. vbi dicit, non esse recedendum à communi opin. propter nouas phantasias, & quòd iudicans cõtra communẽ præsumitur per imperitiam. hinc dicit Ias in l. j. §. sublata. colum. iij. ff. ad Trebellia, quòd quando doct. dicunt † quod est communis opi. illud est bonum verbũ in practica, & creditur Doctori sic attestanti. Ferdinandus in repet. §. diui. num. xciij. & nume. ccccxlij. † quòd contra eam iudicãs est nimis ignorans. facit Tremolus in addit. ad practicam Bonacursij. chart. xxvij. col. ij. Alexand. libr. vj. consi. xxv. viso processu not. ij. in l. ij col. iij. & iiij. ff. de iureiuran. vbi dicit quòd debemus sequi cõmunes opin. & non adhærere singularibus opin. & in tract. de iur. emphy. colũ. xx. vbi bona apostilla. & in iudicando non est recedendum à communi per argumenta scholastica. Fely. in cap. ex officij. col. vj. versic. iiij. de præscript. Ioan. Francisc. Mirandola lib. de fide & ordine credendi. theoremate xviij. Fabianus de Mõte S. Sabinæ. in tract. de empt. & ven. char. xv. col. iiij. Et in v. quæst. col. vij. refert. Bal. in l. nemo. C. de sen. &

 inter

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

interloc.om.iudi. quòd magnorũ virorum exempla ſequenda ſunt dixi in iiij & v.ratione,quòd ſit vtile nubere. & idẽ Bald. lib.j. conſi clxij.punctus quæſtionis col.ij.dicit, quod non audet damnare quod totus mundus approbat,quia iudicium populi vniuerſi non contempſeris: vt inquit Sapiens.& Ioã.Fab. in proœmio inſtitu.col.ij.facit Platina de optimo ciue, lib.ij. chart. vij. frater Bernardinus de Buſti in Defenſorio montis, char.xliiij.col.& dicit Bal.lib.ij.vltimẽ impreſsionis cõſ. cxij. quod rarò bene loquitur qui contra omnes loquitur.plura allegat Curtius cõſi.xlix.quod incipit memoriæ col.xxx.vbi dicit quòd relinquens communem opin. bene fundatam,præſumitur per imperitiam iudicare. pro quo Igneus in diſputa. an rex Franciæ recognoſcat imperatorem.colũ iij.& M. Var. dicens,quòd cõtra omnes ſapere,deſipere eſt.ſequitur Ferratius alia adducens cautel.xxxj.incip.manifeſtum.latius idem Curtius conſi.lvj.quod incip.ſuper eod col.iiij. Decius cõſi.cxxxj. ad fi. Et in prædictis locis iſti moderniores infinitas priſcorum authoritates allegant. Et dicit gl. in reg. Cancel. xxxij. chart.fi.quòd Martin. gl. ſemper erat ſolus in opin. ſuis. ¶ Et ita fiendum exemplo Iuriſconſulti, quem refert Monſerrat.in tract.de ſucceſ.regum.char. xj. in fi. Et dicitur cõmunis opin. de iure non aperto ab omnibus probata ſententia. ſecundum Salomonium in repet.§ reſponſa. inſtit de iure natur. char.x. & chart.fi vbi paulò infra ſubiicit,† quòd iudex debet eſſe nõ 4
iuris nouator,ſed religioſiſsimus obſeruator,& quod in ſcholis naſcuntur, creſcunt, ſeneſcunt, intereunt communes opin. ex ſcholis in iudicia exeunt, atque probantur. Et ſic contingit quandoque quòd vna erit communis vno tempore & contraria alio tempore. Iaſ.in l.ferẽdum.col.x.ff de verb. oblig. non tamen propterea debebant deſtrui geſta illo tempore virtute talis communis opin.ſecundum Imol.quem refert Salom.vbi ſ.& dicitur cõmunis opin.illa quæ plurium Doctorũ illuſtriũ teſtimonio cõprobata eſt Iaſ.in l.ij.col.j.C.de inſtit.& ſubſtit. Ferratius d.cautel.xxxj.Ant.de Prato in tract de ſecun. nupt. char.viij col iij.& Hadr.Pap.noſter in quodlibe.q j. eſt chart. vij.col.j.dicens opin.antiquorum propter authoritatem æquiparari ſaltem multitudini modernorum.& dicit Alex.libr. vij. 5
conſil.ccij viſo themate.ante fi.† quòd dicitur cõmunis,quãdo Doct. maioris ponderis & authoritatis ſunt pro ea. Et faciũt iura ſuperius allegata:nec in hoc placet mihi illa differentia

ſia quam aliqui faciunt inter Doctores antiquos & Modernos,prout Paris de Puteo in tract.de Syndicatu. in verb. iudicare.c.an ſi iudex qui dedit col.ij. Practicus Papi in for.capitulorum ad æternã rei memoriã in fi.vbi dicit, quòd Moder. ita ſunt põpoſi vt nihil reputent ſcire,niſi legẽ faciant per ſe.Præpoſ.in c.de quibus.xxj.diſt.facit tex.in c.hoc ipſum circa med. xxxiij.q.ij.quia eam non attẽdit.Calcan.conſi.xxxvj tota col. pen.& cõtra ponentes nouas opin.inuehit Io.Fab.in § j.inſtit. de act.bonus text.in c.relatũ.xxxvij.diſt.Et pro ſenibus Iaſ.in l.cũ quid.ij.lect.col.ſi.ff.ſi cert.pet.& Cepol.in tract.de imper. mil.delig.chart.j.& ij.vbi enumerat l. priuilegia ſenectutis & Dec.conſi.lij.j.col.dicit præferri maiores.Scrutiniũ char. x. & pluribus ſeq.Liſoperita chart.xxxix.concluſ.ix.& concluſione v.gl.in cle.dudũ.de ſepul.in verb.probatas. Io. de Ana.in rub. de delic.puer.Socin.lib.iij. cõſ. xcviij. aliàs conſului quòd non eſſet multùm curãdum de modernis,qui ſe in varias ſentẽtias & legendo & conſulendo diuidunt.Pet.de Leſnaudiere in tractatu de Doct. iij. par. q. vlt.& iiij.par.q.xxix.vbi in fin.tacito authore refert illud dictũ practici Papi.facit Salomonius in §. reſpõſa.chart.x.q.ij.Barb.in c.j.col.j.de iur.calum. Mapheus Veg.de educatione liberorũ.circa med.libr.iiij. Card. Pap. in epiſtolis.& dicit Ange.in l.ſenium.C.qui teſt.fa.poſ.plus valet vmbra ſenis,quàm ſenſus iuuenis.Feli. in c.ſi qui teſt.col. pen.de teſt.Io.Montolon.in Promptua.Iur.in verb.antiquus.& dicit Ang.in l.j.§. pueritiã.ff.de poſtul. † quòd aduocatus iuue- 6
nis eſt cõfuſor litium.latè Bolog in repet.authen.habita. C.ne fil.pro pat.col.xxvj.& Catellia.ij. parte Memoral. in verb. nuptiarum cauſa.ad fi.refert Bart. dicere quod antiqui Doctores magna veneratione fuerunt præſtantiores modernis, põdere, numero,& menſura.pro quo Præpoſ.in c.literas.col.ij.de frig. & mal.& dicit Bald.in c.ij.col.iij.de poſtul.prælat. quòd nemo eligit iuuenes duces facit Had. Papa noſter quodlibetis. ij. eſt char.xx col iij. quòd in deliberationibus incipimus à iunioribus,ne formidaret recedere à ſententia antiquorũ.Codrus ſermo.xj.incip neſcio vbi eſt char. xxiiij. & in modico tempore non poteſt quis multa addiſcere glo.in verb.inſtructis. in captum ex literis de in integ.reſtit. Et experientia eſt rerum magiſtra, vt dixi in v.ratione partis affirmatiuæ: ideò in electionibus iuuenes incipiunt loqui,& reſeruant diffinitionem antiquioribus.Gaſpar Portugalen.in l.imperium.col.iij. verſ.vj.

Contra iuuenes.

limita.ff.de iurisd.om iud.& iuuenes sepe errant in practica.v. Ias.in l.post dotem col antepen ff.sol.matr.est nu.ccij. Alex in l.quod meo.col.vj.ff.de acquir.poss.prout refert Bal. in tract de præscrip.in repet.l.Celsus.colum xxix circa fi. at senes sunt adeò practici & instructi in regulis iuris & doctrinis,quòd ex ipso quod audiunt casum etiam extraneum,accommodant se regulis.Et si in casu illo æquitas repugnet,sequitur æquitatem fundamentum iuris.l j ff. de iustit.& iur.& quæ facit fallentiã ad regulas vbi dixi:& sic de raro errat etiam sine reuolutione
7 chartarum: † intellige de sene qui bene studuit in iuuentute: nã si expectẽt quod sint senes,labor est eis nimis grauis: hinc Pich. præceptor meus sæpe allegabat illud Catonis, Fac tibi succurrãt iuuenis quæ feceris ipse.Ideò dic quòd senes&iuuenes sunt laudandi Luc.de Penna in l.j.C.de cõsuli.lib.xij. Rosarium Busti j parte,serm xxix.litera g. & serm. xxxj. literat. vbi dicit, quòd inter antiquos & Modern.illi magis adhærere debemus,qui magis habet rationẽ & veritatem.facit Guilielmus Rouille de descrip iustitiæ lib.iij c ij.& lib iij. facit quòd scholaris iuuenis bene doctus præfertur antiquiori indocto, Bon.in tract.de nobilitate iij par. nu. lxiij. & lxvj. Moder. in l. cum quid. ff. si cert. pet.Cepol.de imper.mil delig.col. pen.dicit tamen Lauren.de Rodolfis in tract.de vsur.par.iij. col.xiij. quòd in collegio qui prior est in tempore,prior est in sede:nõ habita distinctione, an primus sit secundo deterior: & quòd videmus præcedere eum qui non esset dignus soluere vincula calciamenti sequentium:& ibi assignat rationem,quia ista nõ possunt faciliter cognosci, & vt tollantur scandala & inuidiæ si ad imparia iudicarentur. Et dicit Alberic.in l. sed licet.ff.de
8 offi.præ.†quòd plus seruari debet opinio parui Doct.lege roborata,quàm magni sine lege.& dicit Hostiẽ.in summa de testi.cog.§.in quibus circa med.quod ipse recedit ab opin. antiquorum,quia plerunque mentiũtur senes,& iuuenes sunt laudandi.Luc.de Penna l.j.C. de consulib.lib.xij.Et ista differentia posset procedere quando antiquiores vidissent omnia fundamenta quæ faciũt posteriores,attento quòd dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata,& steterunt ad supplicium tanquam aurũ in fornace,& etiã quia senior bos grauius figit aratrum: vt inquit Hier.quem refert Ias in l. si seruum.§.sequitur. vlti.not.ff de verbor.obliga.Erasm.Adag.chart. xiiij. nu. xlvj. iij.parte.Prouerb.xlj.facta iuuenum,cõsilia mediocrium,vota senum.

Quando senex vilior fundamentũ iuuenis.

senum. Et propterea ad seniores recurrunt iuniores aduocati ignari tanquam ad expertos negotiorum gl in l.j in §. aduocatos.in verb.aduocatos.ff.de var.& extraor.cog Sed quando Doct.Moder.tenerẽt contra antiquos,moti ex aliqua lege vel ratione ad quam verisimiliter non aduerterunt antiqui, tunc putarem non procedere hanc differentiã:iniquum est enim dicere quempiam voluisse tenere contra eum cuius fundamẽta non vidit.dixi s.in quæstione,an vidua perdat propter adulterium.Sequitur ergo tunc quod dicit Philosophus,quem refert frater Isidorus de regim.prin.lib.iij.c.viij. quòd omnis doctrina omnisq; disciplina à iunioribus in dies perficitur. Idẽ vult Pet.de Vbaldis in procem.sui tractatus de quarta canonica,dicens quòd antiqui dederũt nobis principia quæ successiuis naturæ & ingeniorum beneficiis suscipiunt incrementum. Et Cicero in princip.Tusculanarum,dum agit de Latinis,quòd habuerunt à Græcis & in j.char.Topicorum ad Trebatiũ,quòd nulla res à principio in republica videtur sufficienter promulgata Specul.in proœ.sui operis.col.iiij. versic.cæterũ pro quo Columel.de agricultura,quòd nulla est ars quæ singulari consummata sit ingenio. Afflictus in proœmio cõstitutionum regni.col.ij. Et faciunt plura quæ tradit Carolus Borbonensis in processu fidei,parte ij.artic.v. vsque in finem illius secundæ partis. Est ergo necesse fateri ex quo iuniores viderunt scripta antiquorũ,sunt perspicaciores.gl in l. Gallus.in princ. in verb. filius.ff.de lib.& posthum.facit,quia in dicto debemus tenere opi.præceptoris,vt infrà dicam:& tamen communiter præceptores sunt Moder. facit Philosophus ij. Rhetoric. quòd tam iuuenes quàm senes habẽt quosdã mores laudabiles, quosdã vituperabiles,vt refert Afflictus in constitutionib.regni.chart. cxix.col.j.vers. x. requiritur. facit Aug. de Arimino in additis ad Ang in Maleficiis,gl.comparent dicti inquisiti & confitentur totum.col.j.vbi dicit,† quòd plura habemus etiam singu- 9
lariss.quæ ignorabant antiqui.Ideò nunc scientia est longè excellentior.Et videmus quòd vna opin vno tẽpore fuit communis,& nunc contraria est communis.Ias.in l.venditores.ff. de verb.oblig facit, quia antiqui non potuerunt ita veritatem inuestigare sicut Moderni.poter in Credo cõdito ab antiquis. qui tenebãt Spiritũ sanctũ solum procedere à patre.& Moder. à patre,& à filio,vt in vlt. hanc fecerat in c.de Spiritu.in gl.peruit.& de veritate cõceptionis Beatæ Virginis,in qua antiqui

magis communiter vrgebantur tenere contra id quod nunc communiter tenemus & tamē dicit Bal. in c. j. col. iij. vt lite nō contest. quòd semel verū semper verum. Non tamen facio cō sequētiam. Talis est vltimus doctor, & vidit omnes Doct. antiquos. ergo melius sensit Ang. in l. j. in princip. ff. de appellat. ad prædicta facit Rota in nouis decis. ccccclix. incip. circa tertium col. fi. dum loquitur de Collectario, dicens quòd fuit vltimus & practicus Curiæ. faciunt quæ dixi in fi. mei inuentarij librorum vtriusq; iur. in ij. q. an oporteat habere plures libros, dum loquor de interpretatione. Et dicit Curt. in rep. l. admonendi col. lxv. versi. xxxiiij. quòd quotidie in nobis generātur nouæ intellectiones & meditationes, & quòd antiqui non videbāt originaliter: ideò quā doq; errabant vnus post alium: alter dicebat quod erant sicut grues, vt vna sequatur aliā, absq; vlteriori inuestigatione: nec maiori irrogatur iniuria, si minor veritatem inuestigauerit: quia Deus multa abscondit sapientibus quæ paruulis reuelauit. Alber. in proœ. C. incip. quoniam. col. iij. dicam statim. Barb. lib. j. cōs. vj. col. pen. & cōs. xxvij. scripsit doctissimus. col. xx. Et cons. xxviij. scripsit bellissimè. col. iiij. Arist. par. v. proble. xlv & in rubr. C. qui admit. col. viij. in fi. Bald. in c. significauit. col. fi. de rescrip. dum loquitur de Catolicone qui erat tūc vltimus. Scrutiniū chart. lxxviij. Bustus in Defensorio montis. chart. xxij col. j. Feli. in c. proposuisti. col. fin. de probat. Rota in nouis decis. ccccclix. circa iij col. fi. † Sæpe enim Deus reuelat minori quod celat maiori. Host. in proœ. summæ: col. ij. Io. Blāchi. in proœm summæ feudalis Alber. in proœ. C. incip. quoniā col. iiij pulchrè Barb. de Card. in fi. ij. q. in c. proposuisti. col. xiiij. de probat. Pich. in rep. §. Titia. col. lxiiij. allegās illud Ouid. Sæpe necat morsu spacioſum vipera taurū. A cane nō magno sēpe tenetur aper. facit bona glo. in auth. de mona. in §. ordinat. super versi. tēpus. quam sequitur Socin. in l. cū quid. col. iij. ff. si cert. pet. facit Camper. in tract. dotis. v. par. q. iij. dicens, † q; maritus excusatur si ad curā vxoris adhibuit medicū iuuenē benè disciplinatū, sicut si adhibuisset senem, pro & cōtra iuuenes post Philos. in tract. de regim. princ. j. par. iiij. cap. ij. & c. iij idem de senibus facit Had. Papa noster quodlibet. iiij. char. pen. c. pen. propter quod dicit Apost. Et quā doq; corrigūt senes. Barb. in rep. rub. qui admit. col. viij. & seq. Ias. in l. si seruū. §. sequitur. vt. not. ff. de verb. obl. Bolog. in disput. de præcedentia Doct. & mil. col. ix. in fi. vbi dicit, q; iuuenes

10

11 Medicus Iuuenis.

reperiūtur sæpe excellētiores antiquioribus. Pich. in repet. §. Titia col. lxiiij. vbi inter cætera allegat Ouidium dicere, A cane non magno sæpe tenetur aper. Et iuniores ingeniosiores omnino fatetur Bulg. in proœ. suæ disputat. incip. Sēpronius. latè Rosarium Busti ij. par. serm. xxix. litera b qui incipit, secundum. Et sapiētia nō numeratur annis. hinc Ouid. j. de arte, Parcite natales tumidi numerare deorū, Cæsarib. virtus contigit ante diem. & j. ad Corint. xiiij. si alteri sedenti reuelatū fuerit, prior taceat, licet aliàs dicamus quòd præsente maiore taceat inferior. Bald. in l. qui indignus. ff. de senat. quia plures sunt iuuenes qui habēt sapientiā senū. vt Bald. in epist. ad ducē Sab. in princ. sui tractatus, de præscript. facit Dodus in sua apologia cōtra fratrem Samuelem. char. xlj dum dicit, quòd olim materiæ non erant ita dilucidatæ sicut nunc. & dicit Specul. in tit. de aduocat. § vtriusq;. col ij. † quòd antiqui sunt aliquando desides & pigri. Ripa in trac. de peste. char. lxxv. num. lxiij. Et iuuenes gloriā cupidi vtuntur nimia diligentia. facit text. in l. præcipiunt ædiles. ff. de ædil. edic. & etiam quandoque cōfidentes in scientia & experientia sua, non curant quærere allegationes pro eorum dictis, vt de lectura Bald. super Decretalib. dicit Alexander in l. quod meo. col. iij. ff. de acquir. poss. facit Petrarcha epist. ix. seniculū. Erasmus j. parte prouer. dxvj. Sæpe est olitor valde opportuna locutus. Et refert Lancel. polit. in repe. l. re coniuncti. chart. vj. col. iiij. quosdam moder. qui didicerunt vnum textum à discipulo suo. & dicit Besnius in l. capitis rei. ff. de fideiussor. quòd ille text. in quæstione de facto fuit allegatus per quēdam scholarem iuuenem. Et antiqui aduocati illum ignorabant. propterea subiicit quòd licet dicatur Medegot. zouen. noua sepultur. Preuedo nouello bestia cornuda. tamen dicit post aduocato zouen. quæstio venzuda. Cacialup. tractatu de modo studendi, col. iij. monet iuuenē de hoc gloriari non debere: quia in hoc latissimo prato Iuris Ciuilis bos herbam. canis leporem, ciconiáq; lacertā inuenire potest. nec etiam propter pauca addita oportet gloriari. Felin. in cap. causam quæ. col. iij. de rescript. præsertim cū ea quæ scimus sit minima pars eorum quæ ignoramus. Barb. in cap. nouit. col. ij. de iudic. Et † Papinianus cuius ingenium tantum extollitur ab imperatore. vt in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & alibi sæpe vt Ias. in l. post dotem. in primis verbis. ff. sol. matr. tamē mortuus est iuuenis, scilicet ætatis annorum xxxvij. vt refert Socin.

Sapientia non numeratur annis.

12

13 Papinianus.

Socin.in repet.l.cùm auus.col.j ff de condit.& demonstrat.&
Nerua. Nerua filius in xvij.anno publicè de iure respondit.l.j. §.puer-
itiam.ff.de postuland. Doct.in l.quidam cõsulebant. ff. de re
iudic bona apostilla ad Benedictum de Plumbino in l.apud fi
Ceruotus. lium.ff.de man.vind. & Ceruotus filius Accursij ante xxv. an-
num fuit doctoratus. vt Bolog.in repetit authen.habita. C.ne
14 filius pro patre col.xxiiij.vbi latè. † An minor xxv. annis pos-
Minor potest doctorari. sit doctorari Ias.in rub.C. de procuratorib. Felin. in cap. cum
vigesimum.col fin.de offic.deleg. vbi de pluribus ætatibus de
quibus Ioan. Montolonius in Prõptuario Iuris,in verb. ætas.
Iac.de Beluiso,in tit.de pace iur.firm.col.ij.Petrus de Lesnau-
diere in tract.de Doctor.lib.j.q. xv. & seq. vbi etiã dicit quòd
Bald.in xvij.anno repetiit l.centũ Capuæ.Ana. in rubr. de de-
lict.puerorum.Felin. latè in rubr.de mag.col.j. Et idem vide-
mus quotidie in pluribus aliis.& † Speculatori nondum exce-
15 dẽti trigintaquatuor annos fuit cõmissa vna causa cœpta an-
te eius natiuitatem,in qua nondum erat lis contestata.Speçu-
lator ipse habuit experientiã totius practicæ vtriusq; Iuris,&
bene nouit scripta antiquorum.secundum Bald lib. iij. consil.
cccxxxj incip.quæritur.colũ j.Ias.in l.properan. C.de iud.cij.
col.Paul.de Cast.in l.ante sententiæ C.quo.app.non recip. di-
cit,quòd miratur q; Specul.in iuuentute sua composuerit illud
opus,quod est quid miraculosum,& est pater practicæ Roma-
næ,in l.hac consultissima.col.j.C.qui testa.fa.pos.& magne au-
thoritatis.Rom. consi. cxxvij. posito. & licet more suo recitet
opin.& nihil firmet secundum Cyn.in l.j.col penul.C.de sum-
ma Trin.tamen illud suum opus perutile reputatur.secundum
Gandinum in titu.quomodo cognoscatur in maleficiis per in-
quisitionem col.iiij.versi.verũtamen. & audiui quosdam præ-
ceptores meos dicere quòd audiuerũt Alexand. de Imola di-
16 cere quòd dempta lect.Bart.† nullus liber est quo non mallet
carere,quàm Specul.qui semper adducit bona loca,vbi etiam
commentatores extendunt materias, & quòd ille liber solus
sufficeret ad regimen orbis.quod nescio, quia ad hoc non suf-
ficeret tota Biblia.secũdum Hostien.quem j. referam. Et dicit
Barb.in rubr. de litis contest. nu. xvj. quòd ipse semper desert
Specul.quia succos legum & canonum gustauit melius quàm
Bart. alius.Et Bart.in xxv. anno composuit illam subtilissimam re-
petit.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.Ias.in l.quidam cum
filium.col.xij.ff.de verb.oblig.& repet.l.si cõstante.ff.sol. mat.
Ioan.

Ioan.Lup.in c.per vestras. de don. inter virum & vxor.chart.
liiij.est ante conclusionem.Alia plura exẽpla dici possent,vt re-
fert Cacialup.in l.si qua illustris. C.ad Orfic. col.xvij.dum lo-
quitur de tract legitimationũ. do. Ant. de Rosel.Andr.Alcia-
tus in Paradoxis Iuris ciuilis,in proœ lib.vj Et Daniel adhuc
puer senes iudicauit.Luc de Penna in proœ.trium lib. C.colũ.
ij.& rubr.de lega.lib.x.col.iiij. versi.viij. & Salomonius iuve-
nis fecit iudiciũ,de quo in c.afferte. de præsump. vt Regũ lib.
iij.c.iij.facit Card. Pap.chart. cv. epist. clxviij. quid me pro &
contra.Oldr.consil.lij quæstio est talis,an tutela. Et dicit Ma-
pheus Vegius de educatione liberorum.lib.iij. quòd Valerius
Pudentius Romæ certamine sacro Iouis,claritate ingenij,co-
ronatus est inter poëtas Latinos omnibus sentẽtiis iudicum,
licet decimumtertiũ annum non excessisset. Et inquit Liuius
& Petrarcha lib.vj.epist.xxij.magnã circa medium:quòd Sci-
pioni non excedenti xxiiij.annum fuit commissum imperium
contra Carthaginem,quem & alios refert Claud. in Monarc.
Franciæ.parte iij.c. vij. & de Scipionis laude Gellius lib. iiij.c.
xviij.Scipio. Et diebus nostris Guasco de Fuxo, non excedens
annum decimumnonũ,quot præclara gesit in Italia pro Lu-
douico xij.Francorũ rege? Et tandem Rauennæ victor hosti-
bus xx.milibus occisis interiit. † ideo licet seniores sint magis 17
experti, & experientia sit rerum magistra, vt dixi in v. funda-
mento pro parte affirmatiua, in eis tamen nõ vigent vires in-
genij prout in iuuenibus,secundũ Catonem,& acumen inge-
nij multum operatur: vt in apostilla ad Bar. in l. magistros.C.
de profes.& med.li.x.Felyn.in rubr. de magist. col j.& intelli-
gentem quãdo necesse est phantasmata speculari:quia intelli-
gere nostrũ aut est phantasma,aut nõ est sine phãtasmate.Phi
losophus iij. de anima quẽ refert Barb in Ioannina.col.clxiiij.
item quotidie videmus & experimur quòd in senibus & dimi
nuitur sensus. Ioan.Montolon.in Promptua.Tur.in verb.senes.
vbi etiam senescit memoria in illis. Et tamen Iurisconsulto est
apprimè necessaria. Sensit Opiz.in repe.§.diui col.xv.quia est
mater intelligetiæ.secundum August.Barb. in c.causam quæ.
col.j.de iudi.in c.iij.loco. vbi etiam suam memoriam extollit.
& artificiosam damnat. col.xxvij.est num. lxvij. de probat. la-
tius in c.cum adeò.colũ.ij.vbi postilla de rescrip. intantum ta-
men est delicata,vt eam primo senectus incurrat.vt Alberic.in
Dictionario,in ver.memoria.vbi tradit artem ad eam conser-
uandam

uandam & augendam.hoc idem vult Seneca in proœ.declamationum, refert Portius & Iaſ.in §. in fraudem. col.ij.inſtit. qui & ex quib.cauſ.man.nõ licet.Practicus Papi.in proœ.practicæ ſuæ facit gl.in l.iij.§.duæ cauſæ.ff.ad Carb.not.iiij.q iij. c.ſi teſtes.facit tex.xij.q.ij.c.longinquitatẽ.refert Barb. lib.iij. conſil.lxxiij.incip.Ab Ioue principiũ.col.iij & lib.iiij.conſi.xl. clementiſsimũ col.iij & lxxxviij.ſapienter.col.iij.†Et habens
18 memoriam inordinatã præſumitur fatuus.Alex. in l. cùm ſeruus.§.conſtat.col j.ff.de leg.j.eſt verum quòd memoria & ſpeculatio ſe inuicem non compatiuntur: ideo rarò in vno concurrunt.Sali. qui dicit ſe hoc audiuiſſe à Philoſophis in l. hac cõſultiſsima col j.C.qui teſt.fa poſ minus in ſenibus, licet ex-
19 perientia maior:hinc Eraſmus in Moria.chart.vj.†quòd nihil differunt ſenes à pueris,niſi quòd rugoſiores & plures enumerant annales quàm pueri.& in j.parte prouerb. xliiij.Bis pueri ſenes.Albertanus de ſenectute.Et tempore Ludouici ducis Sabaudiæ penes Carignanum in Caſtro Raynerio do. Michaeli de Romagnano exceden. nonageſimum annum nouiter nati ſunt quaſi omnes dentes.plus dicit Bart.in l.j.C.qui ætate lib. x.quòd poſtquam quis exceſsit vigeſimũquintum, nõ præſumitur bene diſcere.dicam infrà loquendo de opi.præceptorũ, dum ſubiicio de ſcholaribus. Eſt verum quòd Cicero ante medium libri de Senectute,dicit,quòd in eis manẽt ingenia,modò permaneat ſtudiũ & induſtria.facit Valerius Maximus lib. viij.c. vij. de ſtudio & induſtria. vbi de Catone & aliis. & cap.
20 xiiij de ſenectute. ¶†Amplia etiam ſi non haberemus legem
Etiã ſi non eſſet lex. de eo quod determinat communis opin.Corſet.ſing. ccvj.incip.vbi Doctores. nam licet ſoleamus dicere quòd erubeſcimus cùm ſine lege loquimur. §. conſideremus. in authen. de trien.& ſemiſ.Bal in rub.C.ſi quis al.teſta.prohi.in conſ.ſchiſmatis.col.j.Iaſ.per illum text.in l.illam. col.ij. C. de colla. in l. præſes.col j.C de tranſact & licet ſit vtile inquirere de ratione legis,quia eſt anima legis.l. cùm pater.§.dulciſsimis.de leg. ij.cum ſim.vt dixi in meis clauſulis generalibus in verſic.Et hę-
21 redes.†quia multùm cõfert ratio legis ad eius intellectum &
Virtus in inductione. inductionem,in qua conſiſtit tota virtus . ſecundũ Rom. ſing. dclj.incip.tu ſcis bene.quia ſcire eſt rẽ per cauſas cognoſcere. l.ſcire leges ff.de ll.Iaſ.qui allegat Ariſtot.in l. & ſi pepercerit. §.j.col.j in l.in ſuis.col.v.ff de liber.& poſthu. Ioã. Rugerij.in rubr.de cauſa poſ.& proprie.char.ij.tamen non eſt de neceſsi-

tate

tate quãdo habemus legem talem rationem inquirere. l.non omnium.ff.de ll.Lancel.in l.Gallus.§ ſi eius.iiij.not. vbi Iaſ.in ij.lect.col.iiij ff.de lib.& poſth.Gammarus.in tract.de extẽſione.col.iiij.& ſeq. Et ecõtrà etiam dicimus,quòd vbi habemus rationẽ naturalem quærere legem , eſt infirmitas intellectus. l.ſcire oportet.§.ſufficit.ff.de excuſat. tut. Iaſ.in dic.l. illam.C. de collat.col.ij.in l quotiens.C de rei vendic.col. vj.in l. ſi qua mulier.in princip.iij.col.C.de ſacroſanct. Claud. in rub. ff.ſol. matr.in princ.vbi referunt Bald.allegantem Auerroim in l.teſtium.col.pen.C.de teſtib.in l.actor.col.j.C.de proba.in l exequutorem in fi.col.antepen.C. de execut.rei iud. in rubr.ff.de rer.diuiſ.colũ.penul.& lib.iij.conſil.ccxx. in quæſtione not.de milani.col penul.Ang.conſ.ccxciiij.quoniam. col.ij. Riminal. in l.venia. C. de in ius voc. colũ.ij.c.ij.requiris vbi Decius iij. not.de appel.Gammarus,vbi ſ.dicẽs,quòd ſi deficit ratio, debemus præſumere legiſlatorem motum ratione naturali, qua quilibet ſapiẽs motus fuiſſet.& Iaſ.in authen.ex cauſa.col.pe. C.de lib.præter. dicit,quòd vnuſquiſq; debet deſiderare conſcientiam ſuam ſecundum rationem naturalẽ. Et ſi vis omnia tibi ſubiicere,ſubiice te rationi. Felyn. in c.tua nos colũ.iij. de iureiur.Ang.conſi.cx. ſanctiſsima. col.iiij. & eſt clypeus legis gl.Regularũ Cancel Iulij.eſt char.cxj.& ſequitur natura.†er- 22
go ratio eſt naturæ munitio. Albertanus lib.de amore rerum incorporalium.& dicit Bald.l.iij.conſi. xxxviij.d. Thomas ad ſi quòd vix reperitur aliquid contra rationem naturalem & diſcretionẽ quod non remordeat cõſcientiam.hinc Virgil.in vj. appellat curas vltrices.vnde dicit text.in c.quid autem. in fine viij q.j. Ego neminem nomino, cõſcientia ſua vnumquenque conueniat.facit Bald.in rubr.extrà de iudi.colũ.iij.Lancel.politus in tract. de offic.aduocati in rubr.de prudẽtia.† quòd ra- 23
tio naturalis quaſi formã legibus noſtris affert. & dicit Bald. in c.licet de tranſlat epiſcoporum, quòd ratio naturalis continet neceſsitatem veritatis:& quæ contra eam pugnant odioſa ſunt.& Hadrianus Papa noſter quodlib.ij. Qui agit contra remorſum conſcientiæ peccat: ita intelligens illud ad Rom. xiiij. Quia ratio naturalis participat ſe cũ omni homine. Bald. in c.ij.col.iiij.de iudi.nec circunſcribitur,loco:quia ipſa à principio nata eſt cum genere humano. Bald.in l.nemo.C.de ſent. & interloc. om iud.ſubiungens quòd conſuetudines feudales non ſeruantur propter earum authoritatem: ſed quia ſunt ra-

cio

tionabiles & bonæ:& ſine ratione homo,eſt vna beſtia. Bald. lib.iij.conſi.clx.Cæcilia.col.ij.& eſt vrgens diſputatio vel euidens demonſtratio.& propterea debet eſſe certior dicto: & ratio eſt quidam motus animi viſum mentis acuens,vera à falſis diſtinguens. æquitas verò eſt rectitudo iudicij naturalem ſequens rationem Bar.lib iiij.conſi l.clementiſsimum. col.ij.& ratio naturalis ſola per ſe eſt lex. Card in c. denique. iiij. diſt. c.conſuetudo.j.diſtinct Iſern.in prologo feudali q.j. colu.fi.& q.ij.& q.iij.col.j. latius Hippo. in rub. C. de prob.col. xxxvij. Et ſi legem vel rationem non habeamus, ſufficit allegare ſcripturam authenticam,vt Iaſon in dict l. illam. & in l. diuortio, col.v.ff ſol mat.Socin conſi.nondum impreſſo. incip. ſe Iacobus.colum.xviij.& quæ ſint ſcripturæ authẽticæ,tradit Iaſ. in l.j.col.vj.ff.ſi cer.pet Felin in c.ex par.el.j colum.pen & fi. de reſcrip.c. qualiter & quando.el.ij de accuſ. Panor. in repet.c. cùm eſſes.de teſtam.colũ.vj Moder in epiſtola impreſſa ante

14 Lombardam. †nihilominus ſi legem nec rationẽ nec authenticam ſcripturam habeamus,ſufficit nobis quòd Doct. communiter aliquid teneant. & ſatis dicimur tunc habere authenticam ſcripturam : ſufficit enim nobis Doct. authoritas. l. ſi idem cum eodẽ.vbi Ang.ff.de iur.om.iud. Archid in c.nolite, xj.q.j.Fabian.in tract.de empt.&vend.char.xv.col.iiij.Buſtus in Defenſorio montis chart.xlij.col.iij.Dodus cõtra ſtrighas, chart.xxvj.Barb.in repet.l.cum acutiſsimi.col.cj.C. de fideic. in c.j.in prin.de offi.deleg.& lib.ij.conſi.xxxvj.ſapienter colũ. penul.Iaſ.in d.l.illam.Felin in d.c.j.de cõſt.col.pen.ver.nono fallit. Et ſufficit quòd ſit magiſtraliter dictũ : licet non probetur lege.Socin conſi.clv præſtantiſsime colũ. iij. Nec mirum, quia Iuſtinianus imperator adeò reſtrinxit iura noſtra q̃ niſi ſuperueniſſent tot doct.ingenia , infiniti caſus remanerent indeciſi.vt ſæpe dicebat Iaſ. inferens quòd propterea fuit valde neceſſariũ ingenium Bal.qui tãtum ius noſtrum locupletauit, vt infrà dicam de Bald.inueni poſtea Philelphũ deca.ij.ſatyra, ij.Ne nimis.qui acriter de hoc inuehit cõtra Iuſtinianũ.eſt de mẽte Pauli de Caſ in l.Clodius ff.de acqui. hæred.quem infrà referã in viij.limitatione dum dicit, Quid nos faceremus niſi eſſent antiqui Doctores?quaſi velit dicere in tanta penuria legum.facit Philoſophus.v. Ethic. quem refert Salomonius in §.reſponſa.char.xix inſti. de iure natur. dicens non minus inhærẽdum expertis & ſenioribus, vel prudentium opinionibus

Authoritas Doctoris ſufficit pro lege.

ſint

ſine demonſtratione,quàm demonſtrationibus ipſis. pro quo Modeſtus in j.oratione contra Lutherum.chart.ix.& ſequẽ.& Hadria Papa noſter in quodlibet.q.ij.iij.puncto.col.j.allegando vj Topic. & de authoritatibus ſanctorum patrum.frater Thom in tract.de authoritate Papæ.chart.xxviij. Et dicit frater Iſidorus in tract.de concep.lib.j.c.fin quòd Scotus dicit q̃ non eſt aſſeuerãdum doctrinæ Doctorum eccleſiæ repugnanti.& lib.ij.refert Philoſophum.c.j.lib.iiij. Topic. quod proferens ſolicitè contraria opinionibus ſapientũ,ſtultus eſt.& Galenum de accidenti & morbo, quòd dicta antiquorum debẽt amicabiliter à ſucceſſoribus ſuſcipi,& benigniter impleri. pro quo Syiueſter contra Lutherum chart ccv. ¶ † Ampla ſecun- 15
dò prædictam regulam,quod tenẽda ſit communis opin. procedere etiam ſi contra communem opin. teneret Papa magi- Papa.
ſtraliter loquendo.Hoſt. in cap.paſtoralis.de decimis.quẽ refert Felin.& alij in d.c.j.de conſti. Paris de Puteo.in d.tractatu de Syndicatu.in verſic.iudicare.& communiter alij qui tradunt hanc materiam. ¶ Etiam ſi eſſet opin.gl.nam licet ſolea- Gloſſ.
mus dicere,quòd eſt pudor allegare gloſſ.quando habemus legem.gl.in l.ſed licet ff.de offic. præſid.Bologn.in repeti.auth. habita. C.ne fil.pro pat. col.xlij. Cacialup.de modo ſtudendi. col.xiij.vel authoritates Doctor.Iaſ.in l.illã.col.ij.C.de collat. Salamon.in repet.§.reſponſa.inſtit.de iur. natur.chart.viij.tamen vbi tex.non inuenitur,ſufficit gl. Anton.de Prat.in tract. de ſecund.nup.char.viij.col.ij.verſ.v. & vlt. & licet habeamus paucas ex opinionibus Accurſij,quia contentus erat relatione aliorum. Paris de Puteo.vbi ſ. & Bologninus colũ.xiij.Et in omnibus ſequebatur opi. antiquorum ſecũdum Paul.de Caſt. in auth.ceſſante.C.de leg hæred.Idem faciebat Spec.vt paulò ſuprà dixi.Idem Ioan Andr.& Ioan. de Anan. vt j.colũ.proxi. magna tamẽ eſt eius authoritas,vt latè Corſet.in fin.ſui repertonj.Claud.in repetit.l. vt vim. ff. de inſtit.& iur.col.antepen. Iaſ.in l.illam. C.de collat.col.iij. Angel.in ſuo teſtamento col. iij.Decius conſi cxlvj.col.iiij.Calcaneus conſil.vj. colũ.iij.vbi dicit,quod gloſſator eſt collector veritatis.Ferrat.cautela xvij. col ij Scrutiniũ char.lj.Roch in c.at ſi clerici.col.xxiiij.de iudic.Vbi Barb.in c.quãto col. xlv. dicit Chi non ſa chaualcare, tẽgaſi à larzone. Ita debet facere iudex,tenerſi a le gloſe.& dicit Bal.lib.ij.conſi.cxxxj.viſis.col.ij. q̃ Accurſius eſt magiſter ſcientiarũ,gloſſator eximius.Ant.de Prato in tract.de ſecund.

nupt.char.viij.col.ij.vers.v.& vlt.vbi plura de gl. chart.ix.in fi. & princip.seq. Afflictus decis.cccl xxxiiij.nō ponam.circa medium.dicit quòd Doct.solet tenere cū gl.conuersores.contra gl.propterea dicit Luc.de Penna in l.& lib.xij. quòd glo.congruētius appellarētur notæ,quasi notabiles.Et gl.fuerūt compositæ à diuersis authoribus,qui contrariā habuerunt sententiam adinuicem. Et quia positæ fuerunt prout sunt inuentæ, hoc est quòd videntur sæpius contrariari,secundum.Cy.in l.j. C.ad Turpil.ideo tūc stamus illi decisioni. Et quia Accursium glossatorem sæpe taxant isti oratores & grammatici.& profectò sæpe audiui Ias.dicere quòd in expositione vocabulorum, sæpius defecit.eum tamē excusat Vdalr.Zasius in sua epist.incip.scio.col.j.ante repet.l.frater à fratre. editam ab Vlda.ij.Et maior est glo.authoritas quando aliquid tenet in pluribus locis.quoniā opin.plurium glossarū vincit vnam, secundū Bald. in l.precibus.C.de impub.& al.subit. Curtius consi.xlix.incip. memoriæ recolēdæ.col.lv.vers. animaduerte in primis.& cōs. lxviij.incip.d Ioan.col.iiij.vers.his sit stādum.Scrutiniū.chart. xcij.& lxviij.Barb.consi.xxxvij.illud.col.viij.& consi.lxiiij.incip. scribitur lib.col.xj.lib.j.vbi allegat tex.in c.& si Christus. de iureiur.Alex.lib.iiij.consi.lv.prospectis.col. xv.Feder.in repet.l.filiusfa.§ diui.de leg.j.num.cccxiij. quòd no.tu qui vis semper glo.esse singularē,quia exuberas in memoria Mithridatem,qui xxij. linguarum quibus præerat,meminerat. Gellius li.xvij c.xvij.Ennius,vel Themistoclem qui quærebat artem obliuionis.Cato Saccus,quē refert Ias in § ex maleficiis. num.xxxvij insti.de act.Bonif.in tract.de nobilitate. iiij.parte.num.xliiij.Intantum quòd Felin.& Decius in d.c.j.de constit.post Butrigarium dicunt quòd opinio gl.præferetur communi opin. nihilominus hoc non puto verum. Et ita etiā vult Bolog.in dicta auth.habita colū.xlj.& effectualiter & realiter loquendo consideratis cōsiderandis nō est præsumendū quòd Doctores communiter moueantur tenere cōtra gl.cuius nouerunt quāta sit authoritas,nisi habeāt legē vel rationem per quā opinio gl.cōuincatur.quo casu nulla opi. quantūlibet cōmunis est tenenda quādo conuincitur,vt infrà dicā Ergo effectualiter dicere possum⁹, ꝙ opinio cōmunis sit preterēda opi. gl.Et ita not declarat Ioā de Lesnaudiere in tracta de Doctorib.iiij.parte q. xlij prędicta tamē nō intelligas de gl. Aurelianē si quæ cōmuniter cōtradicit textui.secundū Aenēā Syluium epis.

epist.cxciij.incip. Io. Fab. instit. de act. §. præterea col.v.Guiliel.de Monteferra.in cōmento Pragmaticæ Sanctionis.chart. xx.in fi.quia talis glo.vel interpretatio nō est bona. gl.& Paul. de Cast.in l.ab executione.in fin.princ.ff.de.appel.reci.Est bene verū ꝙ sæpe gl.insistit circa ea quæ nō sunt dubia:& vbi est dubium,intactum relinquit.Barto.in auth.matri & auiæ,circa princ.C.quando mul.tut.offic.fungi potest.Idem faciebat.Bal. vt infrà dicam loquendo de eo. ¶ Etiam si esset Azo qui fuit mens legū secundum Cy.in l.certi iuris.C.loca.& vas electionis.secundum Bal.in l.cōtractus C.de fid.instr. Barb.in rubr. de probatio in fi.col.iiij. Cacialup.in repet.l. si qua illustris.C. ad Orfic. in fin.col xviij. Curtius in tract. de Moneta.iij.q.& consil.xliiij.incip.seriosa.iij.col. Bolog. in repet. auth. habita. C.ne fil pro pat.col.liij.Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione legū. chart.vlt.Lancel.in l.fin.col.ij.C.de pact. & fuit subtilissimus apud omnes.Cyn.in l. si ex cautione.col. ij.C de non num.pecun.& tēpore quo legebat Bononiæ erant ibi scholares x.millia,& nūquam infirmabatur nisi tēpore vacationū,& tali tempore mortuus est, vt per Odofr. in vltimis verbis sui cōmenti, super C.& referūt Moder.in j.apostilla ad lect.Odofr. super iij. libris C.Ideo aduocati nō admittūtur in collegio Mediolani,nisi illuc deferant illam summam Azonis, quā iurent esse suā.vnde ortū prouerbiū,Nissum vada in Palazo,sed nō ha la summa d'Azo.Et vas legū,secundum Ias.in l.si mihi à Titio ff.de verb.obli.Et inter omnes Glossatores obtinuit principatū,seu paritatē,secundum Corneū,qui plura adducit iij.vol consil.ccxl.in præsenti litera C.Ioānes de Garronis in rub.C.de secū.nup.char.iij.Anton.de Prato in proœ. ad repertorij Bart.dum eū æquiparat Accursio. Non tamen propterea est tantæ authoritatis sicut gl. Barbat.in rubr.de suc.ab intestato.ad fin. ¶ Etiā si esset Archid.super sexto,cuius lectura & opin.aliis prævalet:vt Ferrat.cautela xix.incipien.senten. ¶ Etiā si esset Innoc. Cuius authoritatē extollūt Moder.apostillantes eius lecturā in princ.Ias.in l.j.col.vj. ff.si cer. pet.Felin.in c.ex parte.el.j.col.xix. de rescrip. & dicit Calcan.consil. xv.visis col. vj.ꝙ Innoc. est pater veritatis: licet nimis breuis. Barb.in c.postulasti.col.vj.de foro cōpet. ¶ Etiā si esset Ioan. Andr qui licet fuerit filius vnius magistri grammaticæ.Panor. in c.inter cæteros.j.not.de reser.Bertach.in tractatu de episcopo.chart.ix.col.iij.& spurius Volateran.in commentariis suis.

charta cccj. vbi de pluribus iurisconsultis, prout Cacialup. in tract. de modo studendi. & Catel. ij parte memoral. in versi. iuris ciuilis sententiã. & deformis & paruus corpore. Lãdrianus in epistola ante initiũ Speculi. fuit tamen magnę authoritatis. & eius nouellam summè extollit Bald. in prælud. feudorum char. iij ver. aliqua, sed pauca. & in c. cùm olim. de re iud. dicit, quòd nõ vult recedere à Io. And. tanquam à fundamẽto iuris. facit Opiz. in repet. §. diui. col. lxv. vbi etiã de Oldr. de Iac. Butrig. & de Petro. Et dicit Ang. in l. si certis annis. C. de pact. iij. col. quòd eius reuerentiæ est deferen. quia fuit fons iuris & cõsil. cclxxxj. incip. exorta fuit inimicitia. iij. col. quòd fuit iuris vtriusque lucerna. & Zabarel. in prooem clem. quòd à c. annis infrà, nemo melius cõmentauit Ius canonicũ. & Ioã. Calder. in c. vestra. de cohab. cler. & mul. quòd Io. Andr. fuit fons & tuba Iuris Canonici. & optimus legista, & parum indigebat reuolutione chartarum. Mandagotus chart. iiij col. j. ponit Ant. de Prato in prooem. repertorij. Bart. dicẽs inter cætera, q̃ in legatione profectus ad Papã, Papa eũ hac salutatione recepit, Bene veniat qui lux mũdi cognominatus est. eum etiã extollit alter Ant de Prato nouissimus in trac. de secũd nup. char. xv. col. ij. Curtius senior cõsil. j. col. iiij. & Iunior consil. xv. col. pen. Bolog in repetit. auth habita. colũ. xliij. vbi etiam de authoritate Host. & Inno. de more suo loquebatur timidissimè, & rarò firmabat pedem, quòd non caret prudentia, & aliorũ recitatione in suis lecturis cõmuniter contentus fuit. Felin. in c cùm dilecta. col. xv. de rescrip. idem dicens de Io. de Ana. quẽ tamẽ excusat Barba. in Ioãnina. col. clx. & valde extollit in repet. l. cùm acutissimi. C. de fideicom. co. lxxxiij. Idem dici potest de Spec. vt suprà loquẽdo. & de eius authoritate dixi, tamen profectio scientiæ potissimè in iudicio consistit: non enim satis est aliorũ dicta intelligere, & à se multa inuenire: nisi tam de intellectis, quàm de inuẽtis nouiter iudicare quæ sint tenẽda & respuenda. secundum Aegid. de regim. princip. lib. ij. parte ij. c. ix. quia debent firmare anchoras Barb. in cap. clericis. col. xvj. de foro cõpet. Et propterea Ias. damnat talẽ stylum in l. non dubium. in fin. vj. col. de legib. sed Barb. excusat. Io. de Ana. in sua Ioãnina. col. clix. & sequen. Et adhuc est peius quando infideliter recitant. Apologia Dodi. charta xxxix. dicam infrà chart. final.

¶ Etiam si esset opin. Felin. cuius magna est authoritas inter Modern. & habuit bibliothecam curiosissimam omnium Modern.

dern. etiam apostillatorum, vt ipse dicit in capit. innouamus. col. ij. de treug. & pace. & eius mos est transire cum communi, vt per eum in cap. in nostra. colũ. ij. de rescript. in cap. prudentiam. §. sexta. col. fin. de offic. delega. & eius stylus erat non alterare decisiones ab aliis non immutatas: vt ipse dicit in capit. sedes. iiij. colum. de rescript. & suum non erat tangere materias aliquo vtili omisso, vt dicit in cap. tertio loco. colum. fina. de probat. Et fuit vocatus ad curiam Romanam pro auditore: vt dicit in cap. Rodulphus. col. x. de rescrip. vbi col. præceden. ponit vnde ipse & progenitores sui ortum duxerint. Idem attestatur Formularium prouinciale, charta xxxvij. in fin. subiiciens quòd fuit vir plurimæ lectionis, & splendidæ & opulentæ doctrinæ Et fuit excellentissimus inter modern. secundum Curtium Iuniorem in feudalibus. consilio iiij. incipien. super controuersia. Et fuit præcipuus bonarum rerum accumulator. Roch. in capit. final. colum. j. de consuetud. Lancel. in l. j. col. penul. ff. de iurisdict. omnium iudic. qui in l. ij. C. de in ius voc. gloriatur quòd esset compater suus. & in l. traditionibus. colum. ij. C. de pact. dicit quòd diligens calamus Feli. tantum nesciuit facere quin vnam fallentiam de qua ibi omiserit. habuit enim bonam memoriam, vt demonstrauit quando electus in Auditorem Rotæ, dum soluit xxx. argumenta de lx. sibi factis per Cardinal. Alexand. vt in j. apostilla Cardin. super Decreto. & habuit assiduũ calamum, vt ipse attestatur in cap. quoniam frequenter. colum. iij. versic. tu verò. vt lit. non contest. meritò Ias. sæpius legendo dicebat, Solus calamus adiuuat legistam. & quòd ipse tantum scribebat, quantum studebat, & dicebant discipuli Barbat. eum sæpe dixisse, nunquam parcendum calamo. Et fuit doctor super omnes consummatissimus & copiosissimus, vt dicit Claud. in repetit. l vt vim. col j. ff. de iustit. de iur. & in Spec. feu. colũ. ix. dicit quòd est clarissimus & copiosissimus. & dicit Pic. in repet. §. Titia. circa fin. q. xxviij. quòd Felin. est ætate nostra copiosorum princeps, & doctor præstantissimus, Auditor Rotæ. & frater Iaco. de Marchep. in suo tracta. de animabus incolentibus Purgatorium chart. xvij. appellat eum celebrem doctorem. & magister frat. Gome. vir vbiq; notus. & Philelphus deca. ix. saty. iij. incip. dicat col. j. in sua epistola circa princip. illius tractatus appellat Felin. iuris vtriusq; peritissimum, dominum de Rota. & magnæ authoritatis apud Iuristas. Et cõciuis noster dom. Georg. Nata in cle.

sæpe,in princi.col.lxiij.illum cõmendat, dicens virũ præclarũ, licet esset cõcurrens suus.& Philip.Decius cons. cxiiij.col.iiij. dicit ꝙ Felin.fuit collega suus honorandus & consi.clj.col.pe. dicit ꝙ Felin.est fidelis recitator.& dicit Hippol.no.xcij.ꝙ Felin.est iuris vtriusq; monarcha.& no.cxxvij.quod est iuris amplissimũ pelagus.& not.cxcvj.quod est iuris lumẽ,& doctorũ omniũ decus æternũ.& no.clxxxix.dicit ꝙ est verus iuris illuminator,quẽ hactenus sibi incognitũ veneratur & incredibili amore prosequitur, propter eius eminentissimã scientiã & doctrinæ integritatẽ.& in l.j.§ præterea.col.xiiij.ff. de quæstionibus.dicit ꝙ Felin.vnicus est in toto terrarũ orbe.& Frã.Balbus in proœ.sui tractatus de præscri.col.j. dicit,ꝙ fuit doctor copiosissim'. quãti ergo facienda est authoritas tãti viri,quæ licet quasi heri decesserit,eodem videlicet fermè tẽpore,vt dicitur,quo decessit Alex.Papa vj.& à cõtẽporaneis & posteribus tot laudibus extollitur,præsertim à cõciue nostro domino Georg.Nata.&Phil.Decio,qui fuerunt concurrentes sui,inter quos quia pares.Gel.lib.xv.c.iij.incip.qui.& docet experiẽna, esse solet inuidia quæ naturaliter inest homini.secundũ Bal.in l.j.C.de præscri.xxx.ann.allegãdo illud,Vicinúmq; pecus &c. imò & sæpe inimicitia,& sibiipsis subuertunt scholares, & faciunt practicas.& practicæ scholarium cœperunt Papiæ tempore domini Christoph. de Castellione,qui ibidem legebat in concursu.Bald.secundum Portium,instit.de suspectis tutorib. §.suspectus.vbi Ang.in §.sed si quis dicit ꝙ possunt puniri ventes his practicis.latè Purpuratus in l.cùm quid.ff si cer.pet. in iiij.fallen. in materia præcedentiæ.Et sic resultat illud,quòd vera est laus quæ procedit ab ore inimici: vt Virgilius in j.Aeneidos,Ipse hostis teneros insigni laude ferebat. ¶ Et nunc veniendo ad Legistas.Etiam si esset opin. Bartol.de cuius suprema authoritate latè scripsit Claud.in repetit.l.vt vim. vlti. col. ff.de iusti.& iure. latius Ias.in l.quidam. cùm filium.ff.de verborum obligat.& quidam nouissimi ante lecturam Bartol.vltimo impressam Venetiis per illos de Tortis,vltra quos adde eundem Ias.in l.si ex legati causa.colum.final.ff.de verbo.obl. qui dicit,quòd propterea eius vestigia semper adorat.Idem dicunt Decius consilio lxix.colum.penult.Curtius Iunior consil.v.col.xiij.& consil. xij. col. iiij. vbi dicit quòd est speculum & lucerna Iuris Ciuilis,& quòd omnes solemus eum venerari, & vt optimum ducem sequi. idem Bologninus in repetit. auth.

authẽ. habita.C.ne fil.pro pat.col.xliij. & dicit Ferratius post Rom.cautel.ix.Richardus col.ij.quòd Bart.est virtus iuris nostri,& in eo semper solet esse substantia veritatis sequenda, in iudicando & consulendo. de quo aliquid per Catell. in ij par. Memoral. in verb iurisperitus. propterea semper legendo dicebat Ias. quòd officium boni scholaris est defendere Bartol. quantum potest,imo debemus dolere quando aliquis sibi cõtradicit, vt in simili Cepol.consilio xxxiiij.col.penult.incip.sevnquam.dum loquitur de Io.glo.quia Bart.est iuris illuminator, secundum Besutium in repet.l.re coniuncti,in princip.nec est dicendum eum dare terga. Barb.in rubri. C.qui ad.col.xv. vbi col.lv. quòd sicut Canonistæ omnia dicta antiquorũ attribuunt Io.And.ita Legistę attribuunt Barto.Et quando Bartol. fundat se in aliquo textu,credendum est quòd ille text.probat. Ias.in l.si mater. col.ij. ff.de vulga.& pupil.Et dicit Curtius in repet.l.admonendi.ff.de iureiur.col.lvj.quòd Barto. fuit subtilis inuestigator, & fuit pater iuris, & iuris humani lumen ardentissimum,in quo solet esse substantia veritatis.Galiaura in repet.l. centurio. ff. de vulg. & pupil. chart.xxvij.nu.cccxciiij. Pet. de Lesnaudiere in tract.de Doctorib j.parte.q.xvij.in fin. & nihil boni ignorauit. Pantaleo de Crema. in repet.l ij. C.de rescind. vend. colũ viij. vbi col.xxiiij. dicit quòd miratur illud esse dictum tanti Doct.& Barto. solet vti eleganti ordine,quia post theoricam ponit practicam. Fulg. in l.j. §.in hac. ff. commod. col.j.Alex. in l.si cùm dotẽ. §.eo autem tempore. col.iij. ff.sol. matr. & dicit Ang.in §.fi.insti.de pup. subst.col.iij.quòd Bart. debet plus credi,tanquam magistro omnium in Iure Ciuili & dicit Corn.lib.j.consil.cccxxxij.licet.col.ij. quòd authoritas Barto. non est postponenda authoritati Dominorum de Rota. saltẽ in terris imperij. Et dicit Tindarus in tract. de testibus variantibus, char.x.in c.ix.quòd Dy.Cy.Pet.Iaco.Butr. omnes simul non superabunt Barto.solum.& in regno Castellæ,& ferè per omnia regna subdita regi Hispaniarũ Bart.opin. in l. defectum. ad vnguem obseruatur. Ferdi.in repe.§.diui in l.filius familias.ff.de leg j.num.xciij.Cacialup.in tract.de modo studendi,charta iiij.col.ij.dicens, Quid ergo faciemus nos Itali? Ant. de Prato in proœ. repertorij ad Bartol.dicens,quòd vbique ita fiẽdum esset.& Rom.sing.cxlij.dico,dicit quòd verecundatur se ignorare illud dictũ Bart. cùm Bart.sit cõmunis doctor suis,& valde eum extollit Bal. vt refert Purp in l.edita.

in primis verbis. C. de edendo. Fortun. in l.j.§. conuentiones. ad fin.ff.de pact.appellat Bart.verum magistrum suum in l.iurisgentium.§.quinimo.col.xxxj.dolet quòd mortuus sit iuuenis, scilicet ætatis annorum quinquaginta. mortuus enim est de anno M. cccIvij. die xij. Iulij. & si superuixisset, mirabiles intellectus dedisset ad iura Pontificia. Barbat in c.at si clerici. col.j de iudic.in cap.qualiter vlt.col. eod.tit.Et licet vbique sit magnæ authoritatis,tamẽ plus in extrauaganti, Ad reprimendum.quia ibi procedit per modum glo.secundum Cacialup.in tract de modo studendi.col.penult.Et in eis valde maturè loquitur secundum Socin. consil. cclxxv. in causa fratris.col.iij. ij.vol. & illæ gloss Bart.sunt meliores,quàm textus secundum Igneum in disputatione, An rex Franciæ recognoscat Imperatorem.col.xxxv.Et illud commentum Barto.postea postillauit Francis.de Albergotis. secundũ Cacialup. in l.j. C de sum. Trin. col. xlj. & etiam apostillauit Barbat. secundum Felin.in c. Rodulphus. col.xij.de rescrip.in repet.authẽ.peius loquitur Bart quàm alibi. secundum Alex.in apostil.ad Barbat in l.naturaliter.§. nihil commune super iij. col.ff.de acquir.poss.Ias. in l.si constante.in princ. ff.solut.matri.& in iuuentute sua fuit iudex maleficiorum.Barbat.in cap.licet.de foro compet.num. xlij.& Cacialup, in l.omnes populi. in princ. vj.q. princip. de iusti.& iur. dicit quòd Bar.habuit excellens ingenium,cui nullum numen abfuit: quia fuit in eo admirabilis prudentia vltra aliam legum peritiam. & dicit Bolog.in d.repet. authen.habita. col.xxxv.quòd ipse non audet reprehendere tantũ Doct. prout est Barto. & potius vult dicere quòd ipse non intelligit, vel quòd liber est corruptus. & Pich.in l.in quartam.col xciij. quòd maiores nostri adeò semper timuerunt fundamẽta Bart. quòd semper trepidanti animo complexi fuerunt in illo articulo sententiam Bald. licet Bald appellaret eum Saturninum. secundum Ias.in l.filiusfam.ij. col.ff.si cert.petat & aliquando tantum in speculatione est transgressus, quòd non considerauit quit diceret. Ias.in l petens ad fin. C.de pact. post Paul.de Cast.Sed de hoc deridet Fortun.in l.iurisgentium.§.quinimo. col.xxv.ff.de pact. Et Barbat.loquitur Teutonicè, secundum Alexãd.in l miles.§ decem.ff. de re iudic. Et Bald eum non intellexit, secundum Paul de Cast.in l.si pro fundo.colũ.ij. C.de transact. & aliquando errabat in positione casus. Bald. libr. v. consil.antepen. incip.licet assessores, & dicebat contra casum legis.

legis, secundum Baldum in tract. de præscript.cha.lxxx.col. j.licet Bald.reputet hoc ignominiosum non solum doctori,sed & scholari prouecto. vt refert Pich. in repet.§. Titia.q.liij est enim aliud dicere,est casus legis, aliud argumẽtum legis Barbat.in consil. xxxiiij.præclarè.col.xxij.lib.ij.Et Bartol.seminat verba: sed post istam suam sementem Bald.cum sarculo extirpatiuo sequitur vbi malè loquitur. ita Bald. lib. ij. consil.cxxxij.quæritur. Et aliquando negligenter processit. Fortunius in l.iurisgentium. col. v.ff. de pact.qui de hoc etiam taxat in l.legitima.col xvj.eod.tit.& Azonem, vt per eum in d.l.iurisgentium.col.vj. & etiam Doct.vt per eum ibidem colum.xxiij.& si Bart.sciuisset vnum capitulum Sexti,non sic dixisset.Ang.in l.quãuis. in fin.ff.de dam.infect.& sui contemporanei fuerunt Iac.Butrig. & Rayner.de Forli.vt per Barto.in l.Gallus §.quid si is.in fin.commen ff.de lib.& posth. vbi in §.instituens. idem dicit de Andrea de Pisis.& in l.ea lege.C.de cõdict.ob causam. idem dicit de Franc Accursio. dicam aliqua etiam de Bartolo infrà tangendo quæstionem, quòd potius stamus doctori in consiliis, quàm in lectura.ĩ.verb. proximè seq. Et generaliter melius loquitur quàm Bald. licet Bald. subtilius induceret leges.secũdũ Paul. de Castr in l.si aduersus.in fin.C. si aduersus rem iudic. Imò Bal.semel deprauauit text.in l.creditor. §. fi.ff. de distra.pig.de quo mẽtionem facit Ias in l.qui Romæ. §.cohæredes.col.j. de verb.obl.& audiui à Iasone dũ legeret §.diui.col. xx. quòd deleuerat literam n.ob quod oportuit mittere Pisas ad Pandectas,detectaque fraude cõdemnauerunt Bal. ad bullandum.sed Barto.eum defendit à tali pœna per l.ad bestias.ff. de pœnis. quæ vult quòd propter excellẽtiam viri licet ll. transgredi.& est sing.secundum Bolog. ibi,& ad eam Barb. in tract. de Cardi.j. parte. q.j. col.xvj. Paris de Sindic.in verbo pœna.col j & licet Bart.in l ea lege. C.de condict.ob caus.dicat quod ipse & Francis.Accursij miserunt Pisas.tamen potest esse quòd ipsi ambo' erant aduocati pro eadem parte contra Bald.dicebat tamẽ Iason quòd non auderet firmare, quia hoc non vidit scriptum ab aliquo authẽtico, licet ita audiuerit voce dici à præceptoribus suis.& idem ponit in alio casu Host in summa de probat.§ quid debet probare. post medium.& miror de Bolog. qui in suis interpretationibus toriens dicit vidisse Pandectas, & tamen in illo textu non facit mentionem quomodo stet ibi litera. Ego autem quandoque cupiens eas

videre inter studendum mihi glomeraui aliquas leges quæ ex dictis glos. indigerent inspectione Pandectarum: alias quisque pro libito perquirat, & addat, & aliquis poterit ex ipsis Pandectis eruere verum text. & impressuræ dare. In l. eos. ff. de custod. reo. an sit in litera custodiendum vel statuendum. In l. si tibi mandauero. §. si centum. ff. manda. an sit cui velles. an quæ velles. in l. j. ff. de fur. baln. an sit in litera audiendū, vel puniendum. in l. cùm inuētus. ff. quæ in fraud. cred. vna causa iuris occurrat: vel, ei vna iuris causa occurratur. in l. ait Prætor. §. actio. Et vtrum ibi sit semel post annum, aut bis. in l. si familia. in fin. ff. si fam. furt. fec. dic. an abundet dictio forte. In l. si indebitum in princip. ff. rem. rat. hab. an debeat esse ag. vel non. in l. qui decē. de verb. obli. an sit obtulit, vel detulit. in l. in illa stipulatione per te non fieri. eod. titu. an sit possum, vel possis. in l. de curatore. de cur. bo. dan. an abundet vna negatio. in l. debitor. §. j. ff. de separat. an sit acquirenda, vel exquirenda, vel ei quærenda. in l. cùm fideicōmissum. ff. de confessis. an sit hæres ex omni, an hæres omne. in l. sæpe. in princip. ff. de re iudi. an sit scientibus, vel consentientibus. in l. j. § si quis ædificium, ff. de operis no. nuntia. an sit fulciat, vel reficiat. in l. j. ff. si quis ius dic. non obt. an sit, nō tamen domina iuris, vel nō tantum. in l. ex imperfecto. ff. de leg. iij. an sit verecundum, vel inuerecundum. in l. sed & si vsucapio. §. fin. ff. famil. hercis. an sit, quæritur, vt puta si deducto vsufructu fundus fuerit ab hæredibus legatus: vel, vt si fundus fuerit legatus. dicit tamen Salomon. in §. forsitan. iij. char. ff. de liber. & posth. quòd fallitur qui putat Pandectas olim Pisanas, nunc Florentinas esse matrices illas Pandectas Iustinianas: non aliud quippe sunt quàm exemplar quoddam vetustissimū, & idcirco cæteris venerabilius. in tribus libris C. quando habeatur diuersa litera, videbis facilitèr per postillas in margine lecturæ Lucæ de Penna, quia hoc contingit fermè in infinitis locis. ¶ Etiam si contra communem teneret Bald. de cuius authoritate latè in epistola Boni. de Boninis impressa Brixiæ ante primum vol. consiliorū Bald. Ferrat. cautel. xxij. solennis. in fin. & in causis decidendis non est parua eius authoritas, secundum Paul. de Castr. consil. clij. viso puncto, col. fin. lib. ij. Et in l. si vniuersæ. ad fi. C. de leg. maximè vbi non habet contradicentem. sed Alex. quē refert Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doct. j. parte. q. xvij. in fin. Bolog. consil. j. col. ix. vbi alleg. Ful. dicere quòd iudex in iudicando non

non debet recedere ab opin. Bald. est doctor excellentissimus vtriusque iuris lumen. Et ꝙ Ang. dicit eum vnicum Iuris professorem, & aliis pluribus laudibus eum extollit. & est maioris authoritatis quàm Salam. secundum Lancel. in l. j. col. fin. ff. de iud. & fuit magnus textualis. Iaſ. in l. si quis in fundi vocabulo. col. iij. ff. de leg. j. Et nulla viuentium nunc est authoritas: quæ possit authoritati Bal. adæquari: imò tutum & irreprehensibile est iudici, secundum opin. Bald. iudicare. maximè si contradicentem non habet: quia tunc maximæ authoritatis est. secūdum Decium consil. cclxxxiij. col. ij. Et nullum dubium est in iure quod non possit decidi ex dictis Bal. Catel. ij. par. Memoral. in verbo, ius dicendi nullū. in fi. & nihil intactum reliquit. secundum Iaſ. in l. iij. col. v. de leg. j. & nihil ignorauit. Iaſ. in l. illa stip. §. j. ff. de verb. obl. & sæpe voce legendo dicebat quòd Bal. multùm locupletauit ius nostrum. Est verum quòd plures dicunt malum de Bal. vt refert Ferrat. d. auth. xxij. & ex cōsuetudine Bald. allegat text. & tamen ibi in eo nihil dicebatur, sed bene in glo. vt ipse dicit in præludiis feudalibus. chart. iij. verb. aliqua sed pauca. Igneus in repet. authen. ex causa. C. de liber. præter. colum. penult. Et ego idem in hoc libro facio de problem. Aristot. quia vtplurimum id ad quod allego non inuenies in text. sed benè inuenies in commento Petri de Albano, super illo text. item Bald. & in lectura sua Decretalium dicit miranda & singularia quæ non probat nec legib. nec rationibus: & plerunque malè allegat, quia plurimùm confidebat de scientia sua, quia erat antiquus. vt dixit Alex. in l. quod meo. in prin. iij. col. ff. de acquir. poſſ. Barb. in c. at si clerici. nu. cxxviij. de iud. dicit ꝙ Bald. nihil allegat. sed ex sola sua ceruice loquitur: licet vltra lect. ibi etiā fecerit apostillas. Barb. lib. ij. consil. lviij. sapiēter. col. xvij. Et questo nō vide baldazo infortunato la vita sua. Barb. in repet. l. cùm acutissimi. C. de fideicommiſ. col. lxiij. Et quādoq; negligēter loquitur. Fortu. in l. legitima. col. vj. ff. de pact. Et pro amore suo semper posuit materias in extraneo loco. Ang. in §. nullus. in fi. inſtit. de rerū diuiſ. Barb. in c. ex tenore. col. x. de rescrip. Et deficit in neceſſariis, & abundat in superfluis. Bar. in c. vno delegatorū. col. pen. de offic. deleg. & sic Herculē laudat, quē nemo vituperat. secundū Baptis. Pium in annotatis posterioribus. c. j. circa princ. & ea quæ tacet omnes efflagitāt: ad ea respōdet, quæ nullus requirit, vt dixi §. loquendo de glo. & æmulatione Bald. tantum subtilizauit

quòd

quod ſeipſum fregit. Iaſ.in l. edita. in princ. C.de edendo.vbi Purpuratus.in primis verbis. dicit enim ibi Bal.in rep. Paduana.col.pen.illud Pſalmiſtæ liiij. Quis dabit mihi pēnas vt colū bæ, & volabo? Et profectò bene volat: qa modò ſurſum, modò deorſum, modò à dextris, modò à ſiniſtris, & nunquā perſiſtit in eodē. & quādoq; adeò altè volat q̄ euaneſcit ab oculis debiliū, vt de Hoſtien. dicit Io. Montaigne, quē inſi à referā chart. iij. & in l. executorem col. xj. C.de execu.rei.iudi. dicit Bal. modò facio quendam volatum. & dicit Barba in c.plerunq; col.j. de reſcript. quòd Bald. habuit ingenium volatile propter copiam rerum. Et dicit Alexand.lib iiij.conſil.cxxxij. quòd ingenium Bald.voluebatur ſicut auis in aëre. Et etiā quandoq; dabat reſponſiones fugitiuas, vt fatetur Bald.in l.j. §. nunciatio, circa fin.ff.de oper.nou.nuntia. item ipſe dubitat ne alias contrarium dixerit: quia intellectus eius non erat ſemper in eodem torrente. vt per eum in repet. l. Aemilius. ff.de minor.col. iiij. & colū. x. dicit quòd eius intellectus volitauit ad extranea in virgultis cancellatis: quia ſomniabat in Peruſio. Et aliquādo loquebatur ex capite ſuo ſine intellectu. Curtius conſi. xvij. viſo puncto. col.iij. & lxxvj. ſuper motiuis. col.ij. verſic. ſed prædmiſsis non ob. Et aliquando loquitur ex ſuo volatili ingenio, & non appenſatè. Barb.lib.j. conſi. xliij. ſempiterna. colū. ix. & Bald. obloquitur de gl. & de Imperatore, & de pluribus doctoribus, quia habebat malā linguam. Barb.in c. iurauit. col. xviij. de probat. Et dicit Paul. de Caſt in l. de tutela. C.de in integ. reſtit. mino. quòd Bald. fuit ſubtiliſsimi ingenij, & talis quod ex nimia ſubtilitate, licet non malitiosè frequenter variabat. Et dicit Bertach. in tract.de epiſcopo. ij.parte. iiij.libri. col.iij. quòd Bald. more ſuo ſibi contrarius ob ingenij ſui altum acumen diuerſis temporibus diuerſa & contraria fundamenta faciebat: vt ipſe Bald. ſe excuſat conſil. xcix. ſciendum. ad fin. lib. ij dicens quòd ſpeculatiua. & æſtimatiua, quæ eſt vtilior pars intellectus, quia eſt cōcluſiua, nō eſt ſemper eadem: & quomodo Cicero ſe excuſaret, vide Longolium in ſua defenſione habita Romæ incip quod eſt. chart. xviij. Et propterea Iaſ.in l.ſi inſulam col.xvj ff de verb.oblig.in ij.q.Bart.in l filiusfa §.diui.ij.lect. col.xv.in ij.q.Bart. ff de leg.j habet quaſi pro inſcito quòd Bald.in illo articulo nunquā variauerit: & ibi voce dixit, quòd in omni articulo difficili habemus quaſi ſemper Bal. contrariū. Et propterea putarem quòd vbi haberentur plura dicta

dicta Bald in variis locis poſſent reputari tot diuerſæ authori- Plura dicta Bald.
tates diuerſorum Doctorū. ex quo etiam vtplurimum vtitur variis fundamentis. facit pro hoc quod vult Iaſ.in l.Gallus. §. ille caſus. ff.de lib & poſth. col.ij. dum defendit Bald. ab Alex. cauere tamen deberent Doct. à tali varietate. gloſ in §. illud. in ver. & legem. in authent de trien. & ſemiſ. licet aliquādo excuſetur varietas, vt latè Iaſ.in l.ſi ex toto §. fin. colū fin. ff.de leg. j. in l.edita col.iij. C.de eden. vbi Purpuratus. num.cxxxiij. Bal. in c.ne innitaris. de conſtit in l.prætor ait. § ſi aliquando. iij. not. ff.de ope.nou.nunt. Barb.lib j conſi.j. colū xxx. & lib.iiij. conſi.lxxxix. col.pen. in c.ne innitaris. col iij. de conſtit.in c.ſi clericus laicum. col.viij.de for.compe.in c.ſi clericus. col. xvj. eo.tit Hippol.in repe.rub C.de probat col. xxxij. in l.ex libero. col pen. ff.de quæſtio. Berrach.in tractat.de epiſcopo chart. v. col.fin.& S.Thom. variauit in pleriſq; locis. vt Ioan. Mirandula in apologia.q j. chart. v. Et plures ſancti, vt in progreſſu illius q. vbi etiam de quatuor Doctorib. eccleſiæ. facit Lancel. Politus in tract. de officio aduocati. in rubr. quale debet eſſe aduocati officium ante fin. Lud. Bolog. doctor & miles Bononienſis in tex. correcto. §. Cato. colū. fin. quæ eſt octaua. & Pet. de Leſnaudiere in tract.de Doct. iiij. parte q. lxxxviij. Corneus lib.ij.conſi. xxxvj. memini. Et alter Bolog. iunior in repet. authen. habita. C.ne fil. pro pat. col xxvj pulchrè Socin. conſi. cl. incip. & vos introducere. col. viij. vbi tamen dicit quòd fugienda eſt nihilominus, ne aperiatur os obloquētibus. vt dicit Ful. de Martino, conſi. xlj. Franc. de Treuis col. pen. Et propterea Cy. in l. iij. C. ſol. mat. inuehit contra Alder. qui antequā caſus eueniret ſibi in perſona propria, tenebat opi. Bulg. ſed poſtea mutauit, renendo opi. Mar. & Fulg. conſi. xlj caſus talis. colum. penul. de Mar qui ex pectore reuoluto mantello ſcutum ſuum albo nigróq; variabat, vt omnem vitaret cœlorum amaritudinem. Et Feli in c.ad aures. col.vij de reſcrip. in c. cùm in iure. col.iij.de offic deleg. refert Ioan. Monachi. retractantem dicta ſua, dum erat Cardinalis, quia erat ſuſpectus, & in facto proprio. & in c. ſolitæ. de maior & obed. circa fin. refert q. quòd Pius poſtquā fuit Pontifex, fuiſſet interrogatus de illa donatione Conſtantini, dixiſſet contrarium eius quod dixerat dum eſſet in minoribus, & quod nunquā intellexerat bene illam materiam, niſi tunc: exemplo Theologi poſtea beneficiati, qui antea dānabat pluralitatē beneficiorum. dicit tamen frater Syl-

ueſter

uester cõtra Lutherum, chart. ccxlvj. quòd digni fugiũt, indigni beneficia capiunt, quærunt, petunt, extorquent, litigant, emunt, occupant etiam armis. Et ad variationem Deus etiam nouit mutare sententiam si tu noueris mutare delictum. Barba. in c. si quis presbyterorũ col. ij. de reb. eccl. nõ alien. quãtò magis in nobis quibus propter diuersa phantasmata quotidie generantur diuersæ intellectiones. Philosophus in iij. de Anima. Nicol. Boërij de potestate legali. char. iij colũ. fin. vide Alber. in l. fin. ff. de postul. dixi in vij. fundamento partis negatiuæ de inconstantia mulierum. Sed pro eam excusando dixi in fin. iij. ampliationis principalis. & dicam infrà circa medium iij. limit. quando communis opi. conuincitur lege. Tu autem rarò vel nunquam eris contrarius, si diligenter studeas antequam respõdeas, & semper sequaris veritatem & æquitatem.

26 ¶† Sed quæro stãte varietate vnius doctoris, quam eius opin. magis amplectemur? Respondeo, quòd illam quàm tenuit in tractatib. Claud. in l. si idem cum eodem §. fin. ff. de iurisdic. omnium iudic. vel cõsulendo. quicquid dicat Barba. in c. j. col. xiiij. de constitut. allegando vnum consilium Fede. quod nunquam potui inuenire. & in Ioannina col. clxxj. ver. item venit contra mentem Feder. nam licet quãdoque Doct. in consulendo quando putant se fouere iustam causam, allegent plura, vt laudant Alberic. & Bened de Plumbino in l. Licinius. ff. quib. ad lib. proclama. non licet. & Specul. in tit. de disputat. §. nunc vidẽdum. col. ij. ver. studeat autem multa pro se inducere &c. Et etiam nõ cõcludentia, dum modo persuasiua, vt docet Cep. cautel. lxxvij. sunt multi. Panor. in cap. per tuas. ante fi. qui fil. sint legitimi. Afflictus constitutione, hac edictali. ij. not. licet quis possit esse contentus paucis quæ sufficiant. vt Alex lib. ij. consi. xliiij. incip. viso & discusso. colum. v. versi. aliis insuper. & tantum sufficit vna lex, quãtum mille, vt ff. in princip. iij. limit. Sed illam cautelam Cepolæ acriter damnat Lancel. Politus in tract. de officio aduocati. chart. vlt. pro quo Ioan. de Anan. in c. fraternitatis. de hæret. col. ij. dum damnat prædicatores adducentes falsa exempla in prædicationibus: tamen eam sequitur Ioan. Montolonius in promptuario Iuris. in verb. decipere. Brunus in tractatu, de forma. col fin. negari tamen non potest quin ea quæ consulendo dicunt, sint magis appẽsata & digesta. Cuman. consi. lxxxvj. in princ. Curtius consi. lxxv. super motiuis. ad fin. Landrianus in princ. suarum apostill. ad Angelum

Angelum de Maleficiis. Et ad Geminianũ, super Sexto. Alexã. ij. vol. cõsi. clxxxv. viso titulo quæstion. col. xj. Bart. in authen. cessante. C. de leg. hæred. Barb. sibi contrarius in c. cùm contingat. num. xxviij. de foro compe. plus dicit idem Barbat. in c. nullus. col. xvij. eo. titu. quòd adhuc stabitur consi. licet lectura fuerit posterius facta. ita dicit ibi de Panor. & quòd stetur cõsiliis, Purp. in l. edita. num. xiiij. C. de eden. quàm ea quæ dicunt in discursu lectionum, quarum sequens stimulat præcedentẽ. Feli. in c. causam quæ col. xij. de rescrip. Et propterea Bar. in lectura non ita bene ponderabat secundum Bald. lib. ij. consil. clxxxix. incip. super alio. Cacialup. in tract. de transact. q. xiij. ante fin. & quando Bart. habebat consulere, maturius põderabat, imò si casus erat dubius conferebat cum mercatoribus. Corf. sing. cclxix. tu habes. est in versi. testamentum. Et hoc laudat Lancel. Politus in tract. de offi. aduoc. in rubr. de prudẽtia. circa med. Et in lectura Doct. quãdoque sunt adeò pomposi, quòd studio contradicendi amittunt sanum intellectũ, vt Mahabæi de quibus statim dicã. quod maximè procedit quãdo est consilium decisiuum. Barb. lib. iiij. consi. vj. illud colũ. ij. Et hoc patet in consiliis Alexand. quorum authoritas in tam illustri & excelso loco sita est, vt ab eius responsis in quibus contradictionem non habet, nephas quodammodo sit recedere. vt Decius consi. lxij. col. iij. & est solennissimus. Moder. secundum Corn. lib. iiij. consi. clxxxix. litera d. incip. quanquam. Et vide quantum extollit Catell. Cotta in suis Memoral. in ver. iurisperitus, vbi allegat Felin. in c. ij colũ. xvj. de rescrip. dicere †quòd Alexan. est luccrna ardens cathedris iuris ciuilis, & aureum doctorem eum appellat, & illustrem. Franc de Cur. consi. xij. incip. Lucius Titius. col. ij. ver. & ideo. consi. lxv. incip. super præmissa. col. pen. Semper enim amplectitur veritatẽ. Galiaura in repe. l. centurio. col. xvij. num. xlj. Et discurrendo per lecturas Lancel. Decij. inuenies quòd semper gloriatur vocare Alex. magistrũ suum. Et Pantal. in repet. l. ij. C. de rescin. vend. col. xij. dicit quòd est excellentissimus inter Moder. licet secus dicẽdum sit in consiliis Paul. de Cast. qui licet fuerit bonus Iurista, secundũ Iaſ. in l. eum qui ita. §. qui sibi. col. iiij. ff. de verb. ob. Et verissimus doctor, secundum Curt. in tract. positionũ. colũ. x. Et doctor veritatis vt Bertach. in tract. de episcopo. ij. parte, lib. iiij. q. cccc xviij. & magnæ authoritatis Decius consi. ccxij. & propter eius authoritatem contra eum non audebat

Consilia Pauli de Castr.

consulc

consulere Decius consi.clxxvj.col.pen.ver.pro ista parte. Tamen fuit nimis promptus in consulendo, secundum Alex.in l. quæ dotis.inj.col.ff.sol.matr.& contra eum excandescit quodammodo Aret.in consi.clxij. verum est.col ij. Et idem fortè de cõsimus Barba, quoniã licet fuerit vir celebratissimus & fœcundissimæ memoriæ,secundũ formulariũ prouinciale chart. lxiij.tamẽ vt inquit Hippol.de Marsil.in l j § si quis vltrò.col. ix.in fi.ff.de quæsti.quòd Barba.cõsulendo plura adducit,licet incorrectè,& ad balistam more suo pessimo. Et quòd non est confidendum de allegationibus suis, nisi videantur in fonte: quia plura mirabilia dicit quæ postea non reperiuntur. vnde
28 posset sibi dici.† Nam miranda canunt,sed non credenda poëtæ.licet fuisset discipulus Barba. vt per eum in l.vnius facinorum.§ cogniturum.col.xij.ff.eod.tit.& dicit Maleretus in tractatu de elect.chart.iij.col.iij.quòd erat iactabundus & temerarius.Et quãdo liceat se laudare,Ripa in tract.de peste.char. lxxxv.num.lxxix.Alber.in l.j C.de no.Cod. comp.ij. Nimirũ ergo si in locis præallegatis Barb. dixit potius debere stari dicto in lectura,quàm in cõsulẽdo: quia quis putat in alio quòd in se est.Bustus in defensorio montis.chart.lvij.col.ij. Socin.in l.cùm auus.col.xxx.ff.de cond.& demon.& dicit Socin.consi. cxxxj.in præsenti.col.vij.quòd Barb. more solito paralogizat. & Pich.in repe.l.in quartã col.xcj.quòd licet esset Barb. copiosissimus & præstantissimus doctor,quãdoque tamen decipiebatur in fundamẽtis.Et erat ex vili genere ortus. Catel ij.par. Memoral.in ver.doctor literatus.& dicit Feli.in c. cæterũ.col. vj.de rescrip.quòd Barb.studio impugnandi cõmunes opi sæpissimè delirauit, credẽs ea via facere se immortalẽ. facit Iaf. in l.omnes populi.ij.lect.in primis verbis.ff. de iust. & iur.vbi dicit quòd Machabæi studio cõtradicendi perdiderunt sanum intellectũ.& Bal æmulatione Bar.tãtum subtilizauit quòd seipsum fregit.Iaf.in l. edita.in primis verbis. C.de edend. & de Barb. idem & plura alia contra eum dicit Calcan. consi.j.arguens eum de pompa, quæ satis videri potest ex scripris suis, maxime in repe.rubr.C.qui admit.per discursum. Et Io. Pyrrhus de donatione coniugum.char.ij.dicit eum glorioſum. solet enim gustui displicere cibus fumum olẽs: licet de tali vitio ipse Barb.soleat alios reprehẽdere,prout in sua Ioannina. col. lix.vbi reprehendit Sali.quòd se laudaret,dicens quòd habuit malos vicinos, & quod fuit caput partis, & propterea confi-

natus.

natus.prout etiam refert Felin.in cap.Rodulphus.col.ij.de rescrip.Idem de Mart.cum nobilibus suis Gosianis dicit:Cyn.in l.j.§.taceat.in fin.C.de rei vxor.act.† Quid autẽ si doctor fue 29
rit sibi contrarius in consulendo, quia fecerit duo consilia repugnantia,vel fuerit sibi contrarius in legendo.quia in vna lege teneat vnam opin.in alia aliam: tunc enim standum est in illo loco vbi copiosius examinat. Panor.in c.bonæ. cl.ij.ante fin.de postu prælat.Claud.in l. si idem.cum eodem.§.fin.ff.de iurisd. om.iud.Barb.lib.j.consi. lxiiij.scribitur. col.ix. & lib.ij. consi.xxxvj.sapienter,col.ix.consi.lxvij.clementissimi.col.iiij. Calcan.consi.xxxix.incip.magnificus.col.v.in fin. dicens. non curandum de opin. doctoris non deliberata & appensata, sed sic in discursu posita.Hadrian.Papa noster quodlib.ij.est char. xiij.col iiij. litera b. dũ loquitur de sancto Thoma facit Curt. consil.lxviij d.Io.col.iiij.vers. his sic stantibus. & xlix.memoriæ.col.liij.vers. animaduerte in primis. Præpos.in cap.si vir. col.j.de cog.spir.Et materia dicitur examinari quando disputat ad partes.vt suprà dixi in princ.vel si distinguat. Bologn.in repet.auth.habita.C. ne fil.pro pat.col. xliij.text. in §. cũ quis, in l.adeò.ff.de acquir.rer.dom.tex.cum glos.in c.quærenti.de offi.deleg.gl.in c.sciẽter.de censi.Roch.in c. si quis cõtra clericum.char.vij. de foro cõp. Et solet reprehendi qui indistinctè loquitur.gl.fi.in l.fin.ff.ad l.Rhodiam. in l.Pomponius scribit. gl.in ij ff.de nego.gest.Socin.in l.demonstratio falsa.col.ij.ff.de condit. & demonst.† quia nõ potest haberi notitia totius,nisi 30
distinctis eius partibus, & cognitis. j. Politic.refert Bustus in Defensorio montis.chart.x.col.ij.quia ex duobus cõtrariis fit optimum temperamẽtum.Bald.in c.fin.col.ij.de elec.& Dantes in Paradiso cantu xiij.post medium.damnat respondentes sine distinctione intelligi.secundum Barb.in c.postulasti.colũ. iij. de foro compet versic. tu diligenter. vbi,scilicet est distinctio necessaria,aliàs vbi lex non distinguit,nec nos distinguere debemus.l.de pretio.ff.de publ.Iaf.in l. quamuis.j.no.de in ius vocan. Claud. in l.si quis id quod. ff.de iurisdict.om.iudic. col.j.& vij.Ant.Baueria in §.si plures.col.ij. instit.de hære.instit.Et si text.simpliciter loquatur,comprehendit omnes casus etiam priuilegiatos. Decius consil. cxxxj.col.iij.in c.sedes. de rescript.colũ.v.Et etiam quòd sit maior ratio in vno,quàm in alio l.in fraudem.in fin.ff.de test.mil. Decius consilio v. col.ij. Purpuratus in l. edita. nume. clxxxiij.vel minor ratio in vno,

Vbi copiosius examinat.

Disputat ad partes.
Distinguit.

quàm in alio. Socin.in l.ij.§.ij.col.j.ff. de verb.obl.licet videatur velle contrariũ in l.fi is.in §.itẽ si inter.ff.de reb.dub.col.j. & debent simpliciter intelligi,nõ secundum quid.Pepus in repet.auth.præterea.C.vnde vir.& vxor.co.v.nec recipiũt modificationem si sunt præcisa.Decius cõsil.xviij.col.iij.& trahuntur ad casum sictũ.Rosellus in tract.de limitatione chart. viij. col.j.Et prohibendo genus pariter omnes eius species.l.interpositas.vbi Lancel.vlt.not.C.de transact. Et si principium l.sit generale nõ restringitur ex qualitatibus subsequentibus. Decius in c.cùm non ab homine.ij.not.de iudic.fuisset enim facile legislatori distinguere si voluisset. Claudius in l. si quis id quod.Ias.in l.sicut co.iiij.C.de test. mil.ideo nisi quis aliqual. specialiter distinctum probauerit, dist.nihil valet. Scrutinium
31 char.lxxj †quia nec conditiones intelliguntur in lege, nisi exprimantur l.ita stipulatus.§.Chrysogonius.ff.de verb.obli.Salom.in l.Gallus.§ quidam rectè.char.v. ff.de libe.& posthu.& debet generaliter intelligi etiã quòd veniat ad correctionem iuris antiqui.Nata in c.quamuis de pact.lib.vj.colũ.lxxvij.& comprehendit exceptiones etiam positas in aliis constitutionibus,licet ibi nõ dicatur.glos.& Salic.in l.ita nobis pudor.C. de adul.glos.in regula Cancel.xij. si tamen materia sit odiosa, non cõprehendit nisi ea quæ communiter accidere solent.Barba.in tracta.de Card. q.viij. colũ.iij. Alias fallentias collige ex Ias.in l.nõ dubium.C.de legib.col.vij.vers.ij.articulus.& vsque ad lvj.enumerat Socin. regula ccxxix. limita tu in dictis sanctorum,vt Hadria.Papa noster in quodlib.ij.char.xix.col.iij.
32 †doctori enim distinguenti videtur standum,tanquam magis appropinquanti veritati.Seneca,quem refert Salic.in l.filiæ cui ius pater.vers.expeditis.gl.C.famil.ercis.glo.& Salic.in l. apud antiquos.C.de fur.quia per diuisiones & interpretationes congruentes omnium cœlorum euitatur amaritudo.Ange.consi. cccixxvj. philosphicè.col.ij. Constantius de Bargis in tracta. de contractibus veritis.combinatione xiij. Bonif.in tracta.de nobilitate.iij.parte.numer. xxxix.glos. in §.cùm ex aliena.in vers.ic.media.instit.de rerum diuis.Ponzimb. in tracta.de lamiis.col.xvj.vers.quinimo.Idem si ponat regulam sub illa re-
Regula cũ fallentis. ducẽdo omnia quæ reduci possint,vt dicit sibi placere Cacialupus in repet.l.admonendi.ff.de iureiuran.colũ.lvij.& postea subiicere Fallentias: quia hoc in effectu idem est quòd distinguere,& opin.concordare.secundum Nizel. in concord.Bart.

clx.incip.deducere.Nam qui omnia indistinctè vult intelligere,confusè intelligat necesse est.frater Syluester contra Luther um charta clxiij.Et propterea laudandum studium cuiusdam socij mei qui doctrinas Bartol. nihil addito ita reducebat, scilicet ad regulam & fallẽtias in quodam libro separato.Et ego quandoq; in margine mei Bartol sic feci: est verum quòd aliquando sunt tot fallentiæ quòd posset fieri vna regula in contrarium alterius,vt infrà dicam. Et regula debet præcedere fallentias. Barbat.in continuatione rubr. de reb eccles.non alienan nec sufficit ponere regulam nisi dentur fallentiæ. glos.j. in authen de restitu.& ea quæ par.& quando Doctores reprehendunt vnam limitationem,debet tunc poni pro ampliatione.Felin.in c. super literis.col.xj. de rescript. in c. nonnulli. §. sunt & alij.in primis verbis.eod.tit.imò est clarior modus dãdi doctrinas per regulas & fallẽtias vbi fieri potest, seu saltem per casus,quàm per distinctiones,vt sæpe Ias.me audiẽte dicebat.Panorm.in disput.incip.statuto. post medium tertij dubij. & Pich.post Pau.de Cast.in l.fin.C.de edict. diui Hadr.tollen. super glos.in verbo,legitimas. trufatur de Bart. quòd nesciẽs alium modum euadendi illa contraria,voluit fugere viam magistram,& contentare scholares,ducendo eos per ambages & per diuerticula illius suæ longæ distinctionis.& Ioan. Pyrrhus in l.in ambiguis pro dotibus.§. j. ff.de reg.iur. dicit q̃ theoricæ longæ & implicatæ non bene à lectore nec paruo negotio concipiuntur. idẽ vult ipse in l. fœminæ.in primis verbis. eod. tit. est verum quòd Fortun.nõ potest pati has fallentias, vt infrà dicã in viij. limitatione,de decis.in terminis. Et dicit Bald. in l.per hanc.ij.col.C.de tempor.appel. quòd id quod dicitur theoricè, dicitur quasi in nube.& in capit.cum accessissent. in fin.col.penult. de constitut. dicit quòd istæ theoricæ generales non illuminant intellectum practicũ qui debet esse de rebus singularibus:nam ex quo vadant per aut, aut,nimium implicant,vt inquit Lancel.in l si à substituto. col.ij.ff de leg.j.vt per eum ibi. qui tali modo declarat vnam doctrinam Barto. prout & Ias.in l quæ dotis ff.soluto matr.num.lxviij. Ex quorum dictis pulcher modus colligi potest declarandi distinctiones Bartol.& antiquorum.modum autem eas recitandi in scholis collige ab Alexand.in titul.ff.de acquiren.possess.cuius lect.fuit scripta prout eam voce referebat.quia tunc non dabat in scriptis.Si verò vtrobiq; latè examinatur,tunc habitur in

loco per eum posterius scripto, posterius scribens præsumitur maturius. Rom. consilio cccxxvij. istæ sunt rationes. col. ij. Barbat. lib. ij. consil. xliij. sempiterna. col. ix. Scrutinium chart. xcij. & lxviij. vbi dicit hoc maximè procedere quando eam poneret in pluribus locis, vt dixi suprà de authoritate plurium glo. quæ vincunt vnam. facit quod dicimus, quòd vltima opin. relata in gloss. censetur à gl. approbata. l. si idem cum eodem. §. fin. vbi Ias. ff. de iurisd. omniū iudic. l. iij. §. Neratius. vbi Rom. ff. de acquir. possess. Alexand. in l. Iulianus. in fin. in l. non amplius. §. fin. col. ij. de leg. j. & lib. ij. consil. cccvij. viso processu. col. ij. clxxv. inspecto. col. iij. & lib. iiij. consil. iij. super processu. col. fi. & consil. v. primo cùm dicatur. col. ij. & lib. v. consi. x. domini, in fine. Panorm. lib. j. consil. xlij. ex multis. col. penult. Barbat. lib. j. consi. iij. in fin. xxvij. scripsit doctissimus. colum. xxv. latius consilio seq. col. xj. & consilio xxx. colū. iij. & xxxix. col. ix. Zabarel consilio xxiiij. in causa Amareti. Tremolus in addit. ad practicam Bonacursij. chart. lvij. in fi. ij. col. Ioan. Lupus in cap. per vestras. de donat. inter virum & vxorem. ij. not. versicu. sed est pulchra dubitatio. est in opere, charta lxvj. col. iiij. Canonistæ in dicto capit. j. de constitut. Igneus in repetit.
33 authen. ex causa. C. de liber. præter. col. lxxxiij. & Ias † & Canonistæ limitant, nisi præcedens esset melioribus rationibus fundata. Præpos. in capit. j. § sed vasallus. colum. ij. in titul. hic finitur lex, deinde consuetud. Idem de text. Monferrat in §. diui. in principio. colum. xlix. de legatis j. Felin. in capit. ix. ex officij. colum. x. de præscript. & in dictis Doctor. Alexand. iiij. volum. consil. xxxij. in causa executionis. colum. j. & consil. lv. prospectis his. colum. xv. & libro ij. consilio cccvij. viso processu. colum. j. Secundò limitant quando gloss. simpliciter referret, puta dicendo, Alij dicunt vel simile. Corne. in l. antiquitas. C. de testam. in l. extraneum C. de hæredib. instit. & lib. iiij. consilio lxxij. colum. ij. versicul. rogitus. Dodus in Apologia contra fratrem Samuelem charta xxxvij. ¶ Tertiò limitant quando prima opin. saperet æquitatē: secunda rigorem. Aret. consil. clxiiij. colū. v. Ias. in l. si tibi. in fin. penult. colū. in l. cùm fundus. §. seruum tuum. in fi. iij. col. ff. si cert. pet. in l. si seruum. §. sequitur. in ij. not. ff. de verb. obli. in l. placuit. C. de iudic. in l. filio pater. ij. not. in leg. j. ¶ Quartò limita quādo opponeretur in diuersis glosis: quia tunc fortè non stamus vltimæ prout in doctore Barba. ij. vol. consi. lxvij. clementissimi. col.

col. iiij. quem allegaui. colū. proxim. præced. ¶ Quintò limita quando referret cum ista dictione, quamuis, vel licet l. j. in fin. princip. cum gl. ff. de eo per quem fac. erit. & no. istas fallentias ad intellectum gl. quia gl. aliquādo loquitur obscurè propter altitudinem intellectus. Ang. in l. qui interrogatus. ff. de petit. hæred. col. ij. versic. sequitur. loquendo de placent. vel vt faceret nos musare, ne nimia facilitate redderet difficultates legales communes cum idiotis. Ias. in l. iurisgentium. §. quinimo. col. x. ff. de pact. facit Dionysius discipulus Pauli, quem refert Io. Picus Mirandula in procem. chart j. dicēs, sanctum & ratū institutum fuisse ne dogmata secretiora per literas, sed tātum voce his qui ritè essent initiati communicarentur. & in Apologia char. iiij. & ibi q. v. char. iiij. & in oratione habita in cœtu Romanorum, char. vj. dicit quòd mysteria secretiora & sub cortice legis rudiq; verborum prætextu latitātia altissimæ diuinitatis arcana plebi palàm facere, quid erat aliud quàm dare sanctum canibus, & inter porcos spargere margaritas? allegat pro hoc Paulum & Pythagoram & picturas Aegyptiorum. Et illud Platonis ad Diomedem, quædam per ænigmata scribenda. & Aristotelem de libro suo Metaphysices dixisse, editos & non editos. & in dictis locis dicit Mirandula sic traditam fuisse scientiam Cabalisticam Hebræis: nam Cabala Hebraicè, id est receptio Latinè: ob id scilicet quòd illā doctrinam non per literarum monumenta, sed ordinariis reuelationum successionibus alter ab altero quasi hæreditario iure recuperet. pro quo Gregorius Nazianzenus in tractatu de moderandis disputationibus, pagina vigesimaoctaua. Et ita faciebat Saluator, vt Matthæi xiij. circa medium. Ioan. xvj. hinc inuehit Vdalricus Zasius in l. ij. ff. de origine iur. colum. xvij. & xliiij. contra traducentes ius ciuile in vulgari. hinc dicit Lucas de Penna in l. j. colum. xvij. C. de professo. qui in vrbe Constantin. quòd ideo decuit leges interdum obscura eloquentia describi, vt in eis proficeret noster intellectus, non solùm inuentione sed exercitatione, prout in diuina scriptura. facit pro prædictis Vincentius de bello Italico chart. xiij. dum allegat gloss. in capit. inuenta. xxvij. quæstio. ij. vt Ioannem Augustin. Pantheus in arte transmutationis Metallicæ, in principio & in fine. & dicit Bald. in l. j. colum. iij. C. commun. de legatis. quòd difficilis sermo placet vulgaribus: quia communiter non cadit in idiotas. & etiam Bartol. aliquando loquitur

Quare scientia legalis difficilis.

quitur Teutonicè, id est obscurè. vt paulò suprà dixi. & dicit Bologn. in text. correcto. §. Cato. in l. iiij. de verbor. obliga. v. colũ. quòd hoc faciunt etiam Iurisconsulti. & dicit Ias. in l. infantis. in primis verbis. C. qui admit. quòd Imperator plerũq; dabat respõsa ambigua, ne ab omnibus intelligeretur. & idem

Paulus. Ias. in l. si vnus col. iiij. ff. de pact. quòd Paulus Iurisconsultus ex verbis suis à principio videtur velle vnum dicere: & tamen rectè considerando aliud dicit. Clau. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. quòd Scæuola solet truncatè respõdere,

Aphricanus. adeò quòd dicta sua indigẽt suppletione. & Aphricanus solet adeò obscurè loqui quòd inoleuit prouerbiũ, Lex Aphricana, ergo difficilis. Ias. in l. si prius. in primis verbis. ff. de oper. nou. nũc. tamẽ isti obscurè loquentes malè faciunt, secundum Feli. in proœ. Decretal. col. ij. Decium in c. quoniam col j. de const. Barb. lib. ij. cons. lvj. sapienter. col. vj. & lib. iiij. consi. vlt. col. ij. Et Fortun. in l. iurisgentium. §. & ideo. colũ. ix. ff. de pact. Item Barb. in c. postulasti. colũ. vj. de foro cõp. inuehunt contra Doctores qui dederunt semper nobis doctrinas obscuras. facit Calcan. consil. j. col. xxv. & consi. xiiij. viso instrumento. col. vij. Rosariũ Busti. libr. j. serm. xiiij. litera dd. & Seneca epist. lxxxiiij. dicit quòd ambiguitas verbi quærit locũ fraudi. quod faciendum non est vbi veritas quæritur. facit Barb. d. consi. lvj. sapienter. colũ. v. in c. super literis. de rescrip. nu. cxxxix. Et videmus Imperatorem fecisse claram decisionem ad auferendum

34 ambiguitatem simpliciũ. l. fi. C. de indict. vidui. tollẽ. † Et quando leges sunt adeò obscuræ quòd intelligi nõ possunt, nõ debent allegari. Ias. in l. cùm prolatis. in fi. ff. de re. iud. in l. admonendi. in lectura. colũ. xij. de iureiur. in l. captatorias. in fin. col. pen. C. de test. milit. glo. in regula Cancellariæ xxxiij. chart. penult. Bald. Socin. & Sandol. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. vbi idem vult d. Ludouicus Tessera, dicit tamen ibi d. Christophorus de Castellione, quẽ habeo scriptum, quòd est malè dictum dicere q; vna lex habeat plures lecturas, quia non habet nisi vnam, scilicet illam cui cõuenit vox & mẽs: sed plures ponuntur, quia nescimus mentem legis. facit Fortun. in repet. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. nu. clviij. Decius in l. quotiens idem sermo. ff. de reg. ius, vbi latè ponit quẽ intellectum in similibus amplecti debeamus: nõ tamẽ est credẽdum quòd Feli. & Decius velint reprehendere iurisconsultos: q[illegible] in peccarent in spiritum sanctũ Lancel. in l. si creditori. iij. col.

col. de leg. j. Iason in l. iij. §. ex contrario. in primis verbis. ff. de acquir. poss. vbi non audet tenere contra Trebatium, licet credat eum malè reprehendere Labeonem, & eum ab obliuione defendit Opi. in repet. §. diui. col. xv. non tamen sic Felin. Papam in cap. cùm à nobis. col. iij. de testi. & semper loquuntur propriissimè & Latinissimè, secundum Ias. in rub. ff. de acquir. hæred. col. ij. in l. Gallus. §. videndum. col. ij. in ij. lect. ff. de liber. & posth. Vdalric. Zasius in oratione incip. iuris ciuilis studia. Barbat. in Ioannina, colum. lxxxiij. Amedeus in dialogo de Amicitia, chart. xij. nimis enim laudandæ & venerãdæ sunt leges, præsertim fforum, vt Laurent. Val. in proœm. lib. iij. Elegantiarum. licet ibi obloquatur de iure Canonico & Imperatore, poterat dicere vt Ias. in l. quotiens. col. antepen. C. de hæred. instit. & Monferratus in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. xxxv. in l. si constan. ff. sol. matr. in fin. ij. chart. quod imper. qui composuit iura Authenticorum erat totus plenus pompa. & quando aliquid de nouo inducebat, hoc ostendebat ex pompa verborum. facit Corn. in l. fin. §. necessitate in fin. col. iij. C. de bon. quæ lib. sed contrarium apparet in authen. de fil. ante instr. dot. nat. circa fin. vbi dicitur quod fecit subtrahi nomen suum. & istam obscuritatem in legibus damnat sanctus Augustinus, quem refert Afflictus de iure protomiseos. colũ. ij. c. erit autem. iiij. dist. & proprium legis nihil magis est, quàm claritas. Alberic. in l. j. C. de no. cod. comp. col. iiij. Luc. de Penna in l. ea lege. col. ij. C. de excusat. mun. libr. x. Decius in l. j. in fin. j. not. ff. de regul. iur. Et Salomon. in §. responsa instit. de iur. nat. charta. vij. Ias. in l. post rem. ff. de transact. Cal. consil. xiiij. col. vij. Et propterea idem Salomon. in l. Gallus. §. quidam rectè. charta. iij. ff. de liber. & posthum. inuehit contra glos. q; quandoque faciat tex. obscurum qui clarus est. & in §. qui si is. char. ij. dicit quòd vbi glo. non intelligunt, vel corrumpunt text. aut applicant interpretationi quæ non reperitur in Calendariis: sic obscuritates legum non ascribamus culpæ scribentium, sed ignorantiæ non assequentium: vt inquit Sext Cæcilius, quem refert Gellius lib. xx. cap. incip. Sext. Cæcilius. facit Ludouicus Texera. de reb. dub. ff. char. vj. col. j. potest dici istis obscurè loquentibus, vt dominus Colucius Persio. Si nõ vis intelligi, nec ego volo te intelligere. refert Barbat. in c. post cessionem. col. xxij. de probat. facit Vdal. in l. ij. de orig. iur. col. lxiiij.

Claritas commendatur.

¶ † Redeundo ergo ad amplificationem, vt regula quæ habet 35

quòd ſeruanda ſit communis opin. procedat cuiuſcunque ſit authoritatis, tenẽs contra communem opin. Et dicendum eſt, quòd procedit etiam ſi contra eam teneret Alberic. de Roſate, qui fuit fidelis cõſeruator antiquitatis, ſecũdum Iaſ. in l. triticum. col. iij. ff. de verb. oblig. & in l. Gallus. §. inſtituens. col. ij. lect. ij. ff. de liber. & poſthum. & fuit magnus practicus ſecundum Iaſ. ibidem in §. & quid ſi tantum. col. xxvj. & Catellianũ in ij. part. Memoral. litera I. verſic. de iuriſperitis. chart. viij. Et fuit doctor & commentator eximius, ſecundum Fulg. conſil. xlvij. ſer Michaël. circa medium. & conſilio lxvj. ſer Guarnerius in fin. Cacialup. in tract. de modo ſtudendi. in fin. col. vij. & fuit aduocatus conſiſtorialis. Curtius conſil. xix. memoriæ recolendæ. col. xiij. & ei plus deferunt aduocati Mediolanenſes, quàm alteri doctori. ſecundum Iaſ. l. j. colũ. v. ff. de oper. no. nũ. Et fuit claro & ſolido ingenio, qui rectè & ſanè leges intellexit. Ioan. Pyrrhus in l. non vult eſſe hæres. ff. de reg. iur. Et de authoritate plurium doctorum vide per Baptiſtam de Cacialup. in tract. de modo ſtudendi. & Catellianum in ij. parte Memoral. litera I. de iuriſperitis. & in tabula conſiliorum Curtij Senioris in verb. doctor. vbi eos nominat per ordinem alphabetic. Volateranus in commentariis. Etiam ſi eſſet authoritas vnius collegij, quod licet debeat præferri ſententiæ vnius doctoris. Ferrat. cautel. xvij. incip. magna eſt quæſtio. colũ. iij. Galiaura in reper. l. centurio. ff. de vulg. & pup. num. cccxciij. eſt char. xvij. Decius in cap. prudentiam. col. j. de offic. deleg. per illum text. rationem ponit Calcan. conſil. j. col. iij. facit Salomon. in §. reſponſa. inſtit. de iure nat. chart. xj. vbi quando plura collegia diſsidẽt, vt patet in quæſtione quam refert Bal. in cap. j. de alie. feu. col. iij. & videmus variè cõſultum per collegium Bon. & collegium Mediolan. in quæſtione præcedentiæ canonicorum regularium, & monachorũ, in qua pro monachis conſuluit Collegium Bononienſe, Patauinum, Ferrarienſe. & d. Baptiſt. Cacialup. pro canonicis conſuluit collegium Papienſe. & Iaſ. & in vno dubio collegium Paduanum. & pro monachis Decius in cap. Nicolao. col. ij. de appel. Nicol. Boërij in tract. de ſacro regio conſiſtorio, chart. xx. & inclinat Iaſ. in authen. ingreſsi. in fi. iij. col. C. de ſacroſ. dum ponit differẽtiam inter vnum ordinem & alium. & Formularium prouinciale chart. xx. circa medium. dum dicit, quòd in ſcribendo primò nominantur monachi, ſecundo canonici regulares: quia monach

monachorum inſtitutio eſt antiquior. vide pulchram epiſtolam Matthæi Boſij, epiſt. c vij & ſeq. non tamen debet præferri communi opin. doctorum: quia aliquando in collegiis ſunt etiam Doctores ignari: ſed ſcribentes vtplurimum ſunt præſtantiores. † imò quamprimum incipiunt legere, appellantur 36
clariſsimi. Bolog. in dicta auth. habita. col. xix. in fin. allegat. Alex. in l. j. in princ. vj. col. ff. de offic. eius: imò ſunt Doct. illuſtres quando legerunt xx. annis: ſeu ſaltem duces & comites: vt inquit Iaſon in l. j iij. col. ff. de offic. eius cui man. eſt iur. vbi poſt. Alex. non vult admittere quòd ſint illuſtres. & in hac opi. perſiſtebat adhuc le gẽdo legem quidam cùm filium. ff. de verbor. obl. num. xxxvj. Sed reſpondet Bolog. in repet. authen. habita. C. ne fil. pro patr. col. xiij. vbi col. xxj. propterea infert ad plura. & idem videtur tenere Corſet. in tract. de pot. regia. q. xxj. Cacialup de deb. fug. q. v. col. ij. dicens quòd Io. de Graſsis ita obtinuit de iure. & quòd per clauſulam, non obſtantibus talibus priuilegiis, ſint inſerta in corpore iuris, non cenſetur derogatum. ſunt enim repleti ſplendore ſicut ſol. Barb. in cap. poſtulaſti. col. iij. de foro cõpet. Et vltra alios dic. quod doctor non eſt illuſtris, ex eo ſolùm quòd ſit dux, ſeu comes: ſed ex eo quia doctor eſt de cõſ. principis. l. fi. C. de offi diuer. iud. & volunt omnes qui enumerant priuilegia Doctorum. † Sed conſi- 37
liarij principum ſunt illuſtres. Iaſ. in d. l. j. iij. col. verſ. iiij. ff. de offi. eius. Roch. in c. nouit. vlt. not. de iudi. vnde remanet ſublata impugnatio Alexãd. & Iaſ. quos in hoc etiam impugnat Iacob. Niger in d. l. j. col. viij. Et quòd dicantur illuſtres, tenet Io. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xvij. col. ij. & iij. Caſpar Portug. col. xxvij. verſ. item in eodem. in l. imperiũ. ff. de iuriſ. omn. iud. Et eſt cõmunis opin. prout volunt omnes enumerantes priuilegia Doct. vt Alexand. in rub. de dignit. lib. xij. Bolog. in repe. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. xij. & ſeq. Lãfranchinus Brixienſis in tract. quis ſit præferendus, doctor an miles. chart. iiij. Barbat. in procem. clem. Calcan. conſil. viij. col. xv. & ſeq. Pet. de Peruſio in procem. ſui tractatus de quarta canonica. Bon. in tractatu de nobilitate, parte ij. nume. c. & cx. Ludouic. Bolog. in Theodoſiana, in verb. ad magiſtratus dignitatem. eſt chart. xxx. habetur in Defenſorio montis Buſti. chart. lxvj. Ange. in §. item Romæ inſtit. de excuſat. tut. Et legentes ſunt plus priuilegiari. Socin. l. cùm quid. iiij. col. ff. ſi cert. pet. Bart. in l. in medicos. C. de profeſ. & medic. lib. x. Bart.

Doctor, comes, & illuſtris.

& Bald. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excus. tut. Ioann. de Platea in l. qui immunitatē. C. de mu. patri. lib. x. latè Vdal. in l. ij. ff. de orig. iur. col. lxiij. vide tamen Claud. in l. centurio. ij. col. ff. de vulg. & pup. vbi videtur velle quòd etiam procedāt priuilegia doct. in patrocinātibus: vt Ias. in l. ad egregias. vlti. col. ff. de iureiurand. Nicel. concor. glo. lij. fallen. xxij. est bona apostilla ad Paul. de Castr. in proœ. C. in fin. ij. col. Etiam si esset opi. præceptoris. Nam licet teneamur præceptorē defendere. l. dicere. §. fin. ff. de arb. Spec. in proœ. libri sui. col. iiij. versic. cæterum. Bart. in cap. cæterū. nu. xcj. de iud. Cacialup. in tract. de modo studēdi. col. iij. & xv. Ias. in l. interdū. in fi. ff. de verb. oblig. in l. generaliter ad fi. ff. de in ius voc. Ferrat. cautel. xxij incip. manifestum. Bolog. in d. auth. habita. colū. xlj. Mapheus Vegius de educatione liberorum. lib. iiij. Claud. super Lucam, chart. clxviij. litera b. vbi allegat Ioan. j. Vdalr. in l. ij. col. lxvij. ff. de orig. iur. & col. lxxxiiij. & vide quàtum Ferd. extollit præceptorem suum & meum Curt. Iuniorem in repetit. §. diui.

Idem in patrocinantibus.

38 chat. penult. nu. dxlviij. † Ratio est, quia persona magistri semper debet videri honesta discipulo. l. liberto. cum glo. ff. de obseq. Iacob. in sua inuestitura. in versic. & dicti vasalli. col. v. Pet. de Lesnaudiere in tract. de doctoribus. iiij. parte. q. xx. & xliij. Barbat. in cap. cæterum. colū. xviij. de iudic. facit Lancel. Politus in præfatione. l. re coniūcti. vbi cæteris præfert scholares diligentes præceptorē re & verbis. nec potest quis aliquid tradere, nisi quod hausit à præceptore. Ant. de Prato in proœ. ad repertorium Barto. & præceptores doctos legere debemus, vt refert Barb. in cap. prudentiam. colum. j. de offic. deleg. Et propterea opi. præceptoris quando est famosus doctor, excusat iudicem à Syndicatu, qui pro ea contra communem iudicauit, vt dicam infrà in v. ampliatone. tamen dicere debemus: Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas. Panor. in cap. j. col. v. de postul. prælat. in c. omnes. de ma & obed. in c. qualiter & quando. el ij. viij. not. de accusat. vbi Ioan. de Ana. col. ij. Cacialup. in repe. l. si qua illustris. C. ad Orfic. colum. xxxj. Cepol. consi. xxxiiij. si vnquam. col. pen. Decius consil. xxiiij. col. j. Alber. in l. Labeo. colū. ij. ff. de alim. & cib. leg. Petrus Girard. not. lxij. scholares. Pich. in repet. §. Titia. colum. lxvj. Catel. ij. parte Memoral. in verb. inimicitiæ capitales. Petrus de Lesnaudiere. d. quæst. xliij. Socin. in l. si me & Titium. ij. not. ff. si cert. pet. vbi dicit, quòd duobus existētibus amicis, sanctum est veritatem

ritatem præferre: id est, & hic prædicta vera, nisi talis præceptor esset imperitus matheseos. Specul. in titu. de dispu. §. porrò. in finem, quem refert Humber. in sacrilegio, chart. x. in verb. parte vel vna vacheta. Bolog. in authentic. habita. colum. xxvj. & xliij. in fin. Petrus de Lesnaudiere in d. tractatu de Doctoribus. ij. parte quæst. seu priuilegio xxiiij. vel asinus plumbeus seu castra porcellæ. Marian. de testib. charta. v. vers. circa sextum. vel vna bestia humanina. Curtius in repet. l. admonendi. col. xxix. defendens ab hoc vituperio Ant. de Butr. vel asinus sine bardis, qui tantum intelligit curiam sicut mulam. gloss. Regularum Cancellariæ, charta cvj. vel qui non sit literatus, sed asinus disferratus, vt ibi chart. cxiij. nisi longo tempore asinus seruiuisset Ecclesiæ: quia deberet præferri in habilibus nominatis ex reuelatione carnis. Hostiē. in summa de præben. § & qualiter. col. j. vel qui comedisset nimias fabas. Iason in l. nemo potest. colū. vij. j. lect. de leg. j. vel qui gustasset parum de brodio iur. Rom. fin. cliij. testator. Specul. in addi. in tit. de instru. edit. §. porrò. col. vj. vel de brodio legum. Socin. consilio clv. præstantissime. colum. ij. vel de grasseto. Curtius in repet. l. admonendi. colum. xlj. vel grosi capitis. Bal. in l. seruum quoque. §. publicè. columna tertia. ff. de procurat. vel grosi ingenij. Ioannes Lupus, de donat. inter virum & vxorem. columna tertia. vel de secretariis Iustiniani, id est grosis, & nesciētibus vnam legem. Cacialup. in repetition. l. diem functo. ff. de offic. assess. columna penultim. quæstione xlvj. vel qui non intelligit quid loquatur. Luc. de Pēna in l. omnes. C. de decur. libro decimo. columna decimasexta. vel qui in legibus claris obscuritatem inducit. vt ibi columna decima, versic. nam & sunt in l. prima. columna quinta. versic. sed sunt. de profes. qui in vrb. Constan. lib. xij. est enim tunc signum quòd seipsos non intelligunt, vt de glo. dicit Barb. in cap. quærenti. de offic. deleg. num. xxiij. & ideo coguntur obscurè loqui & inordinatè: quia, vt sæpe. Ias. legendo dicebat, signum bene intelligentis, est scire bene docere: † quia verba obscura debent euitari tanquam scopulus, 39
Gellius libro primo. capitulo decimo. Phauorinus in libr. vndecimo. c. vij. verbis. Et simplices scholares credunt talem obscuritatem causari ex imbecillitate sui ingenij, non ex ignorantia docentis, quem propterea tanquam subtilem extollunt & admirantur. Lācel. Politus in tractatu de aduocato, in rubr. de Eloquentia. charta. ij. prout Baldus dicit in l. j. colum. iij. quòd

obscur

obscurus sermo placet idiotis. Alij glomerabunt omnes text. quos Doct. allegant in aliqua theorica contra vnum text. generaliorem, vel eos qui allegantur in omnibus fallentiis cõtra vnam regulam, & videbitur subtilis. alij omnes Doct. qui allegant vnam doctrinam ad diuersa tamen proposita allegabunt remissiuè perinde, & apparebit magna cumulatio: & sic docẽtes decipiunt auditores, quibus non minuitur, sed augetur labor: non acuitur, sed obtenebrãtur ingenium ex tali confusione: quia si singula per suos casus vel membra recitarent, clara & ordinata existerent, nec appareret tanta subtilitas vel cumulatio. Et sunt aliqui qui dum volunt declarare quærũt ænigmata. vt, Aio te Aeacida Romanos vincere posse. glos. in l. veteribus. ff. de pact. vel qui vt dicit Luc. de Penna in d. l. omnes. col. xvj propter nimium studiũ factus esset stultus. Luc. de Penna in d. l j. C. de profes. qui in vrb. Constan. vel qui magis curet se ostendere quàm scholaribus prodesse. Luc. de Pẽna in l. magistros. C. de profes. & med. lib. x. vel de his quibus nõ loquitur Bald. lib ij. cõsil. cxliij. incip punctus. col. ij. dum dicit, quòd loquitur intelligentibus leges, nõ hominibus grossi capitis, qui non intelligunt subtilia. Et dicit Ang. consi. cclix. quædam. col. pen. quòd incapaces aures nõ capiunt quæ sunt de apicibus iuris, quia de subtilibus & speculatiuis non gustat asinus, secundum Claud. in repet. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. col. xv. est in fin. gl. j. & dicit Aristot. iij. Metaphysicæ, quòd soluere vinculum ignoranti est impossibile. vnde si tales sunt iudices, possunt recusari in causis subtilibus. Ias. in l. apertissimi. col. ij. C. de iudi. vel aduocati ignorantes qui nunquã studuissent. in l. qui se patris. C. vnde lib. vt ibi Cyn. circa prin. vel esset vt ille Portugalensis qui dicebat c. omnis vtriusq; sexus de pœnit. & remis. solùm procedere in hermaphrod. Dec. in c. ad audiẽtiam. col. fi. ver. confessio. de rescrip. vel vt ille doct. de Vareixio qui venit Mediol. ad alleg. pro hærede, quòd non teneretur soluere creditoribus defuncti, quia mors omnia soluat. §. deinceps. in authen. de nup. gl. pen. inst. de leg. Fus. ca. tol. Bauer. instit. de testam. col. x. Sandol. in l. si cognati. colũ. pen. de reb. dub. Corset. sing clvij. Hippol. in rub. C. de probat. col. lij. clarius in l. fi. col. v. & seq. ff. de quæst. in l. accusatio. ante fi. ff. de Fal. vel qui esset imperitus matheseos. Spec. in tit. de aduo. § j. col. iij. vel vt Publius Consa. qui se iurisconsultum iactabat, & cùm vt testis interrogaretur, & se nihil scire diceret, Cicero in eius imperitiã iocatus

iocatus: Disce quæso, ait, forsan de iure te interrogatum credas. refert Vdalr. in l. ij. ff. de orig. iur. colũ. lvij. vel doctor elus, vt Bolog. in d. auth. habita. col. xxj. vel qui nõ esset doctor, sed dolor. Barb. in c. in pertractandis. j. not. de iur. calum. Petrus de Lesnaudiere in d. tract. de Doctorib. iiij. parte q. xx. gl. regularum Cãcellariæ char. xxvij. & cxxj. Cacialup. d. q. xlvj. Et verè bene est dolor, attenta ratione quam in vulgari ponit Besuz. in ij. parte ff. Noui. non memini d. l. vbi inquit, quòd vellet potius esse aptator calceorum, quàm doctor sine legibus: cui est necesse retinere impensam dignitatis gradus sine vtilitate: & hoc vltra turpitudinem, de qua in l. ij. colũ. antepe. vers. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. de quo infrà. Vel qui non doceret vtilia, sed vana: & qui non instrueret, nec corrigeret scholares, & nesciret docere. Rosariũ Busti. ij. parte serm. xxix. litera a. vel cui puluis cecidit super libros. Felin. in c. veniens. el j. col. pen. de testi. vel qui conductus in palatio nesciebat quid loqueretur. Bar. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. vel doctor de Placebo Domino. gl. Reg. Cancell. xlviij. est char. lxxx. vel qui declarant ignotum per ignotius, vt ibi chart. xcviij. & propterea glo. in §. cùm ex aliena. in verbo, & spicas. dicit quòd docentes debent ire per exempla. Paris de Syndicatu chart. lij. col. ij. vbi dicit, quòd propterea ipse designat libenter quæstiones facti, quia illæ aperiunt intellectum. faciunt quæ ꝛ. dixi de claritate legum: vel qui allegaret leges tãtum facientes ad propositum, sicut asinus volat. Rom. consi. clxxiiij. amplissime. ante fin. vel qui nõ merebantur allegari Riminal. in l. postquam liti. col. iij. C. de pact. vel qui somniaret & mirabilia diceret, propter quod esset dignus inuolui in cœno. Azo. in sum. C. de rei vend. in l. cogi. vel positus sit in titulo de stilo ignorantium, vt ibidem in d. Reg. Cancellariæ, chart. xcix. vel idiota siue phãtasma. Et dolor Legum vel Decretorum: †quia doctor sine scientia, est vt comes sine comitatu, vt ibidem in vj. parte regularũ Iulij, qui est chart. cxxj. & dicit Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doct. j. parte q. v quòd sunt fontes sine aqua vel spazacamin: dicens, dio te la mandi bona. vt imperitus medicus, vt in d. Reg. Cancel. chart. cxxx. vel non iur. ciui. sed sorbilis potius, quàm intelligibilis. Mart. Luther. pag. cccliij. vel iur. perditi. vt per eum in princ. pag. dxxxviij. Vdalr. Zasius oratione post ferias æstiuas, incip. ex multis. char. ij. vel qui ad ea respõdet quæ nullus requirit, & ea tacet quæ omnes efflagitant, vt dixi loquẽdo de

Bald.

Bal. vel eſſet doctor de duodena. vt in ſimili Paul. de Caſt. in l. ſi minorē. C. de in integ. reſtit. col. j. dum laudat repet. Bar. vel qui ſolùm excitaret dubia, & neſciret ſoluere, vt dixi in deciſ. quæſtionis huius Syluæ. & ſuprà loquēdo de authoritate Ioā. Andr. vel qui fuiſſet bonus ſcholaris. in tit. de iur. & fac ignorantia ſecūdum Cyn. in l. liberti. col. pen. C. de oper. libert. vel qui faceret vt Doct. Pap. qui diſputant de lana caprina. Eraſm. in parte prouerb. celj. dixi inter feudalia Bruni. cōſi. xij. vel doceret an de aqua poſsit fieri acetum. vel quot requirātur ad faciendam ſalſam. Cu. ſing. lxviij. ſi maritus in fine. vel ſi vna gallina fecit ouum, alia fouent, cuius ſit fœtus. Signorol. conſil. cxcix. incip. in curia. quædam tamen gratia docendi dicuntur, quæ aliàs nō dicerētur. gl. fin. in §. cùm ex aliena. inſtit. de rer.
41 diuiſ. vel qui nō fuiſſet bonus ſcholaris. † Nam valet cōſequentia, bonus ſcholaris, ergo bonus doctor, vt ſæpe legendo dicebat Iaſ. vel de his qui legunt ſolùm pro repertorio, & ſe & ſcholares decipiunt. Barbat. in cap. in præſentia. col. xiiij. de probat. vel qui eſſet ſomniator. vt de Petr. Bal. quem refert Iaſ. in §. itē Seruiana. nu. 24. inſtit. de action. vel qui daret doctrinā malè compoſitam. Iaſ. in §. præiudiciales num. 44. inſtit. de act. vel qui nō eſſet lector, ſed cantor. Lucas de Penna in l. magiſtros. C. de profeſ. & medic. libr. x. col. ij. vel qui non eſſet lector, ſed prædicator. Bald. in c. quia propter. colū. iiij. de elect. iſta enim ita lectorē dedecēt, ſicut prædicatori legere quando eſt in pulpito. Dantes in Paradiſo cantu xxix. char. penul. cùm debebat docere leges, docebat rhetoricam. Fulg. in l. fin. col. ij. ff. ſi cert. pet. eſt tamen neceſſaria aduocato, ſecundū Lucam de Pēna in l. j. C. de ſtud. liber. lib. xj. col. iij. Lancel. Politus in tract de officio aduoc. in rubr. penul. vel qui in cathedra ſciebat ſolùm loqui vulgariter ſeu Gallicè. Ioā. Fab. in §. ſimiliter. inſtit. de excuſ. tut. vel qui legendo ſe remittit ad loca in quibus nihil dixit. Opiz. in repet. §. diui colū. lxxiij. vel qui cum pecunia quærit ſibi ſcholares. Bal. in proœm. Greg in fin. col. v. vel ducit famulos in ſcholis, vt videatur habere plures auditores. Bolog. in d. auth. habita. col. xlij. ſed ſufficit vnus bonus ſcholaris, vt Platoni Ariſtoteles. latè Codrus ſerm. v. chart. fin. vel non habet
42 bonos ſcholares, † quia nobilitatur magiſter per ſcholares, pater per filium, præſes per ſubditos. gl. in auth. conſtitutio quæ de dign §. penul. in verſ. & nobiliores. Bon. in tract. de nobilit. iij. parte numer. 207. gloſſ. antepenul. in fin. proœm. ff. pro qua

Codrus

Codrus ſerm. v. char. penult. & ſi. & ſerm. vj. chart. ſi. Eſt enim doctor quidam regulus diſcipulorum ſuorum. Bald. in proœm. Gregoriano. col. iiij. vel † qui noluit prius doceri quàm docere. Bal. in c. cùm magiſtrum. in prin. de elect. quia talis melior eſſet ad addiſcēdum quàm docendū. Luc. de Pēna in l. j. C. de profeſ. qui in vrb. Conſtantinop. colum. viij. lib. xij. vel qui non habebat aliqua vltra ea quæ dicebat ſcholaribus. gl. in proœ. ff. de col. col. iiij. in verbo, imperitia, contra quā tenet Lucas de Penna in l. j. C. de profeſ. & med. lib. x. Iſern. in prologo feudali. col. ij. Card. in c. hoc habet. xlvj diſt. Vldar. in l. ij. ff. de orig. iur. col. xliiij. Et vide gl. in c. cùm beatiſsimus. xxiiij. q. j. quæ dicit quòd non debemus audire magiſtrum, niſi qui bene ſciat, cùm id prædicare debeat. & non ex proprio ingenio inuenire. Et tamen ſunt aliqui qui vt videātur aliquid noui dicere apud ignaros, ſolēt docere impertinenter, & trahere materias remotas & extrauagantes. Barb. in rubr. C. qui admit. col xxix. latè Marianus in cap. ſignificāte, col. j. de lib. obl. dicam j. in viij. limitatione, vbi de non facientibus argumenta concludentia: quia nō omne motiuum eſt determinatiuū. Bal. in repet. l. Aemilius. ff. de minor. col. vj. vel qui ſoleret aliorū dicta trāſplantare de charta in papyrum, vt dicam chart. pen. vel qui eſſet negligēs, vt dixi, loquēdo de Bal. vel qui cauſam rationabilē ſuis dictis nō adiungit. Cacialup. in tract. de modo ſtudendi. colū. iiij. vel non auderet inducere text. quos allegabat. Barb. in rubric. C. qui admit. col. lxiij. in c. j. de lit. cōteſt. num. 56. vel ibat per generalia more poſitiui doctoris, quos vulgus procuratores appellat. Felin. in c. j col. iiij. de præſcrip. vel qui allegat iura quæ nō merētur allegari. Riminal. in l. qui poſtq̄ liti. col. iij. C. de pact. vel qui faceret differētias magis verbales, q̄ naturales. Cacialup. in l. j. C. de ſum. Tri. col. iiij. vel qui nō ſtudet in fundamētis iuriū, ſed in alphabetis, id eſt repertoriis. Paris de Syndicatu char. xcj. col. iiij. vel quē natura ita excæcaſſet, q̄ etiā cū ſummo ſtudio nulla diſcere valeret. Barb. de card. trac. j. queſt. x. qa quod natura negat, nemo feliciter audet. Nicol. de Neapoli in l. amiciſsimos. §. Lucius. ff. de excuſ. tut. faciūt carmina Alber. in l. Stichus. ff. de leg. iij. in cōtrariū facit Ariſto. quē refert Lancel. Decius in præfatione ff. ſi cert. pet. Felin. in rubr. & in cap. j. de mag. colū. ij † quia aſsiduitas facit bona ingenia. 44
Roſarium Butti ij parte ſerm. xxix. litera d. de documentis datis ſcholaribus. eſt chart. cclxxviij. facit Bald. poſt Senecam in

præfa

præfatione Decret.dicens quòd ingenia grossa studiorum solicitudine redduntur efficacissima.& Felin. vbi s̃.in rubr. & in cap.fi.subiicit quòd priuilegiis Doctorum ibi enumeratis, de quibus Alex.in apostil.Bart.in l.j.C. de dig.lib.xij.nõ gaudent Doct.ignari.. Et doctor iuuenis qui nondum diu laborauit in exercitio doctoratus , non debet habere priuilegia dignitatis suæ secundum Feli. subiungit quomodo cognoscatur doctus & indoctus,vel minus instructus.nam si vocatur ille qui contra iura respondet, secundum Cy.in l.ij.C. de acquir.possicet etiam Bart.quandoque respõderet contra casum legis, vt dixi loquendo de eo:nam quandoque bonus dormitat Homerus, secũdum Horatium,quem refert Barb.in cap.si clericus laicũ. num.xlij.de foro compet.& lib.j.consi.v.col.iiij.& lib.ij.consi. xxiiij.incip.clementissimi.colũ.vj.Pich.in repet.l.in quartam. ff.ad leg.Falc.col.lij.Et est mirabile videre hominem eminentis scientiæ,qui sine reuolutione librorum respondeat de casu legis.Baueria in §.fin.instit. de testam. milit.colũ. pen.omissa semper gloria & pompa. Barb. vel qui propter scientiam esset inflatus & superbus. gloss. in l.non vt ex pluribus. in fine. ff. de regul.iur.Bald.in consi.schismatis. colum. final. Dodus in apologia contra fratrem Samuel.char.iiij.ideò superbè respõderet,vt l.Domitius.ff.de testament.licet humaniter hoc facere deberet.l.vt responsum.C.de transact.l.precibus. C. de impub.facit gl.in cap.nisi cùm pridem.§.pro defectu de renunt. vbi Anchar.refert Bernardum & Cicer. Insuperbiunt enim tales vt tyrannus per tyrannidem , asinus per ignauiam,vulpes per malitiã Bal.in cap.licet deuitanda de elect.vel qui in scholis legeret libros reprobatos.Bal.in proœm.rex pacificus. col. v.vbi col.vij.†quòd quæ traduntur in scholis , sunt discutiẽda 45
in camera,& in iudiciis practicãda. pro quo facit quod ipse dicit in rep.l.Aemilius.ff.de minor. quòd leges in scholis deglutiuntur,& in palatiis digeruntur. vt s̃. retuli.vel sunt ita debiles quòd Quadragesima eis aufert intellectum. Aret.in l.eius qui in prouincia.col.fi.ff.si cert. pet.sed Ias. dicebat nunquam in toto anno sibi superesse tempus ad bene studẽdum lectioni,nisi in Quadragesima.vel calores timẽt,vt Ioan.Fab.& Di. in §. actionum. vbi refert Ias.ad fin.instit.de act. Et Quintil. loquitur de pueris,dum dicit,quòd in æstate si valent,satis discunt.vel qui nimis timet frigus.Bald.in cap. cùm inter. col.j. de elect.Et dicit Barb.in proœm.clem.j.lectu.col.pen.& fin.q̃ doctores ignari sunt doctoreli , quibus boni scholares in honoribus præferendi sunt, & possunt reprobari, licet habeant insignia doctoratus,imò nec sufficeret eos esse doctos,nisi in legendo se præbeant vtiles scholaribus,& quod quãdo ascendunt cathedram non sedetur sed incubatur ab eis.Bal.in c.j. in fin.quo tẽpor.mil. Barb.in c.clerici.num.xvj.de iud. Et subdit in d.proœm.q̃ quandoq; consulunt cõtra casum legis,& promouentur per saltus & corruptelam doctorũ.& scholares eos audire nõ deberẽt,licet in defectum boni.tristis sedeat in bancho.pro quo facit ratio Ias.in l.qui in aliena §. interdum. vlt. not.ff.de acquir.pos.†quòd malus doctor nõ potest facere bo 46
num scholarẽ.Et subiicit Barb.in d.proœmio,quod nec deberent admitti in collegio,qui artẽ non nouerunt: nec excusantur quòd post doctoratũ possint addiscere: idem dicens quãdo non habent libros necessarios ad artem.faciũt quæ dixi in fin.mei inuentarij librorũ vtriusq; iuris. adde Luc.de Pen.in proœ.in libr.de iur.fisci.lib.x.Barb.in rub.C.qui admitt.col.xj. in fi.Paris de Syndicatu,char.lxiiij.in fi.j col.vbi deridet eum qui habet nisi recollectas.facit Lancel.Politus in tract.de offi. aduoc.in rubr. qualis scientia.ad fi.dicens quod debet legere omnes opinio. & tractatus qui ferè innumerabiles sunt. facit Humbertus in sacrilegio, char.xj.in verſi.de iure licentiatum. & bene,quia effecti iudices,oportet aduocatos eis componere centum folia allegationũ in referendo Docto. quos ipsi nõ habent, & piget adhuc eos cùm legunt,mittere captũ libros, quos si haberent sat esset vna linea allegãs aliquam copiosam quottam.Moder.& Barb.ad vnum quodq; dictum iura & authoritates allegat.quas ibidem repetit in ij.lect.col.xv.& seq. & in dicto c.clerici.col.iiij.de iudi.addens quòd vocantur doctores . Et quòd salaria non dantur doctoribus pro dignitate, sed pro meritis:quia bene legit,& satisfaciat officio suo cui est præpositus.& in dicto proœm. col.viij.inuehit cõtra illos pauperes indoctos qui volunt appellari Monsignore.Et cõtra Iuristas,qui vt in c.j.de eo qui fi.fec.ag. volunt se vocari sapientes,inuehit Petrarcha epist.j.char.ij.dicens,q̃ tota Græcia habuit nisi septẽ,qui quales adhuc fuerint, ponit ipse in tractatu de remedio vtriusq; fortunæ,dialogo.xij.de sapientia.& propterea suadebã cuidam cõsilio vnius ciuitatis quod nuncupatur consilium sapientũ.& ita se inscribit mutandũ tale nomen quod videtur arrogans.Et conditiones doctoris legẽtis ponit

Aegid.de regim. princ.lib.ij.parte ij.c.ix.Luc.de Pēna in rub. C.de profes. qui in vrb.Constan.lib.xij.in rub. C.de leg lib.x. Et dicit Præpos.in c.insinuāte. col.v.qui cleric.vel vouc.quòd debet primò expedire tex.cum dependentibus secundò glter tiò dicta Innoc.& dicit Bal. in c.super literis.col.vj.de rescrip. quòd lector debet per singulas partes declarare tex.& glo.per ordinem, scilicet primò primam partem,& gl.eius &c. clarius Host.in summa de magistra.§ & qualiter debeat docere, vide Cacialupum in trac.de modo studendi.col.iij Sed solent dicere quòd est impossibile docentem singula prosequi. Salomon. in repet.l.Gallus.char.xxxiiij sed contra char.xxxvj & seq.& si sit negligens & nō legat,potest priuari salario. Bal.in c.quoniam.§.si verò.vt lit.non contest.Et debet legens se coaptare propriis vocabulis.Barb in rub.C. qui admit.col.xvij. vbi co.
47 lxiij.dicit† q, aër tēperatissimus nutrit alta & sublimia ingenia propter amœnitatem & temperiem loci liberi penitus a nubibus pluuiosis,vel qui iustitiæ cereum fecerit natum,vt latè simia Salernitani chart.j. vel nisi talis doctor esset vt Paulinus doctor Mediolan. qui recepta mensura intra parietes, q, intra murum ligni pars esse deberet,nō animaduerit.scidituq; trabes &perdidit ædificium.Aeneas Syluius epist.cxj.incipien. Aeneas.vbi epist.seq.incip.magnifico.refert Laglarensem furti villicum accusasse,qui suem fœtā vndecim porcellos, Aliud vnum duntaxat enixam pullum retulerat Et Gomicium Mediolan qui grauidum se putauit, diúq; partū veritus est, quia se vxor ascēdit,vel quia esset vna necessitas.secundū Amedeū in dialog de Amicitia,char.xxvj Salernitanus in simia chart. ij.& hoc quia necessitas legem non habet. de qua regula Bar. in c.quāto.col.fi.de cōsuet. Feli.in c.cum accessissent col.viij. de cōstit.in c. querelam. col. fi. de iureiur. Ias.in l.j ff de offic. eius col.antepe.in l.si ex toto.de lega.j.col.j.in l. Marcellus.§. res quæ col.j.ad Treb.Iac.in inuestitura.in ver.& cū pacto de alienando.col.iiij Afflictus de iure prothomiseos. col. xxviij. versic.iuxta hoc.Decius in l.quæ propter.ff de regu.iur. Curtius senior. in repetit.l. admonendi. col.lxix. vbi de armigeris tempore necessitatis.de quo Ias.in l.j.ff.de ofn.eius.col.xxiij. & de hac regula Steph.Malereti in tract de elect chart.xxxix. latius char.xviij & seq.& char.lxxxj latius Petrus Gerard.not. vlt.incip.necessitas.latissimè Ferdinandus in repetit.l filiusfa. §.diui.co.xl.& tribus seq de leg.j .Et dicit Petrus Gerar. quòd propter

propter necessitatem potest filius vendi per patrem.adde Hip pol.not.cj.incip.pater. Et dum dicit de extrahente frumētum causa necessitatis,adde Hippol.not. lxxxvj.statutum.Et propter necessitatem examinātur testes ad æternā rei memoriā. Petrus Gerard.not.lxix.pone reus.Et excōmunicato existenti in necessitate non valenti petere absolutionem,debet prouideri ne fame pereat Decius in c.verū.col.iij.de appel.† Et electus ad distribuēdum bona pauperibus in casu necessitatis po- 48
test pro se retinere. Hippol.in l.vnius.§. seruo qui vltrò.co. iij. ff.de quæst. Et propter necessitatem possumus vti arte Magica ad fugam in tempestatem.Corset in tract.de pot.regia.q. lxxxvj.Felin.in rubr.de hæret.Bertach.in tracta. de episcopo. char.xxvj.col.fin.est ij parte.lib.iiij.quæst.xvij. & charta lviij. col.iij.est viij parte.iiij. lib.cap dicamus nunc. vide vnum experimentū quod refert Paris de Syndic.char.lij.col.iij. Et tempore extremæ necessitatis licitè possum capere rem alienā vt subueniā proximo sic indigēti. Corradus in tract de schismate.cap.iij.num.vij. Item propter necessitatem dispositio iuris, ad tempus suspenditur,si non relaxetur in totum. Ias.in repet. l.admonendi.col lxxvj.in fi.ff.de iureiur.vbi plura.& ibi Curtius Senior col.xix.Brunus in tract. de forma chart. lxiij. col. ij &seq.Item propter necessitatem potest ferri sententia super non contentis in libello. Socin.in l.vnum,col. fin.ff.si certum petā.Et plura quæ excusent,scilicet necessitas,tempus, pestis, impossibilitas:enumerantur per Hippol.in lj.§. præterea.col. xix &seq ff.de quæst.Et dicebat voce Ias.quòd necessitati quilibet paret,nisi sit stultus;tamen ille qui dicit se fecisse ex necessitate probare debet.Decius in c.cum M.col. xiiij.de constit. Et actus qui fit ex necessitate officij non quod voluntarius.Decius in c.solicitudinem.col. iiij.de appel.& aliquando propter maiorem necessitatem paretur minori iudici & non maiori.Decius in c.cum parati.col.iiij.de app.Non erit omnino impertinens:licet hæc videantur magis delectabilia quàm vtilia, & laboriosa quàm subtilia. gl.in rubr de diuer.& tem. P. præscrip.Io Montaigne in tract.de regio cōsistorio.char.lxvj. in hac nostra sylua penes palmā doctorū, vt suprà exornatam, saltem mediante arbusto necessitatis, aliam arborem pro scholaribus decorare dixi arbusto necessitatis:† quoniam necessi- 49
tas aduersus bonos doctores verticem nequit extollere: vt in proœm.instit.in fine.neq; in paupertate viuere:neq; in ap-

tate mori leges quenquam eorum possessorem permittunt, in authen. de hæred. & fal. in fin. Luc de Penna in l. in sacris. C. de prox. sac. scrin. lib. xij. Vdalr. Zasius in oratione post ferias æstiuas, incip. ex multis char. j. quia dat Galenus opes, dat sanctio Iustiniana. Ex aliis paleas, ex istis collige grana. gl. in proœm. ff. in §. nos verò. in verb. notissimi. quam refert Card. Burbonij in processu fideli. par. ij. art. v. licet quando vita cedimus, si auri parum, sufficit ℘ boni nominis relinquamus plurimum. Simia Salernit. ni post mediũ. Quicquid dicat Practicus Pap. in for. lib. quo agitur cõtra plures reos debendi. in fi. quòd Iurista faciat etiã mercantiam, saltem per alium: sed non placet, quia per seipsum facere videtur l. j. in fi. ff. si men. fal. mod. dix. l. ita §. ita gessisse. vbi Bald. ff. de admin. tut. & sic exerceret officium vile quod nõ conuenit nobilibus. l. nobiliores. vbi Salic. C. de commer. & merc. Alex. in Bart. in l. j. C. de dignit. lib. xij. col. iiij. vbi allegat contra Venetos. Bon. in tracta. de nobilitate, iij. par. num. cxxxv. maximè procedit in istis deceptoribus: quia in conscientia nõ licet se inuicem decipere. Ias. in l. penul. col. ij. C. de pac. vbi subiicit, Quo ergo ibit anima mercatorũ? prout & Bal. in c. cũ causam. in fin. de testib. Purpur. in l. j. not. xviij. C. de edendo. sed saluat Bal. in c. si proponẽte. de rescript.
50 & dicit tex. in c. ciuitẽs. lxxxviij. dist. † quòd mercator nunquã potest Deo placere: quia talis negotiatio nõ potest vix fieri sine periuriis & mendaciis. ideo Salic. in auth. ad hæc. C. de vsuris. dissuadet Christianis mercantiã. plura ponit Luc. de Pẽna in l. j. C. negot. ne mil. lib. xij. Et dicit Panor. cõsi. xxij. lib. j. incip. quanquam cõsultatio. & in c. ad nostram. j. not. de empt. & vẽd. ℘ mercatores nostri tẽporis qui vendũt carius ad tempus quàm ad pecuniã numeratam, ita indigerẽt cautione pro validitate suorum testamentorũ, sicut publici fœneratores. c. quãquam, de vsur. lib. vj. sequitur Parpal. in l. j. C. de sac. sanc. Hinc vsura vorax, auidũq; in tẽpore fœnus. gl. in c. j. in ver. animas. de vsur. lib. vj. licet contrariũ teneat Pau. de Cast. lib. j. cõs. clx. ad primũ. vide Anch. consi. clvj. in primis verbis. Deciũ consil. cxj. Bon. in tract. de nobilitate. iij. par. num. cxxxv. Sed ista contingunt in reuenditoribus. Luc. de Pen. in l. maximarũ. col. iij. C. de exc. num, lib. x. nõ in legalibus mercatoribus, quorũ exercitium est vtile valde reipublicæ. vt Pet. de Vbal. in sua epistola ante tractatum, De duobus sociis. Fortun. de fin. iuris colũ. lxxxiij. allegando Cicer. in Offic. facit Anchar. consil. clvj. incip.

cip. summæ prudentiæ. in primis verbis. Sed redeamus ad scholares, qui ex prædictis possunt cogitare quãdo ob amicitiam, vel quia mutuantur sibi mulæ, vel pecuniæ, vel vestes, vel fiũt conuiuia, vel ad subornationem mulierũ, vel sociorum, relictis bonis & peritis præceptoribus intrant sub imperitis. facit pulchrè Barb. in c. prudentiã. col. j. de offic. deleg. latè probans ℘ semper debemus eligere bonos præceptores. Item parũ sperã dum est de scholaribus qui vtuntur transitorio studio, vt faciunt desides & pigri, qui negligunt suas lectiones recordari. gl. pen. in vers. trãsitorio. in auth. de quæstore. Ias. in §. in fraudem. in fi. vij. addit. inst. qui & ex quib. caus. man. nõ licet. facit Bald. in cap. fi. de elect. quem refert Barb. lib. j. consi. xlj. illud. colũ. vij. dicens, negligentia pare dano. Ogie faro, domam faro, cacia altrui for de guadagno: quia pigri & negligẽtes sunt ordinariè pauperes. frater Arnaldus contra Alchumistas. colũ. penul. vbi plura adducit. † quia scientia nisi cum labore & dili 51
gentia acquiritur. Humbertus in sacrilegio. char. xj. in versi. in iure licentiatum. vbi versic. seq. dicit, quòd non est honor sine labore. Vel qui dum sunt in scholis nõ attendunt lectioni, sed ædificant in aëre, vel numerant tegulas. glos. in l. fi. C. de stud. liber. lib. xj. Petr. de Lesnaudiere in tracta. de Doctoribus. iiij. parte. q. vj. vel cogitant de epulis. gl. in l. j. in gl. iij. C. de comit. & trib. schol. lib. xij. vel qui dormiunt in scholis. Barb. in cap. pastoralis. §. quoniam. col. iij. de rescript. & in tracta. de Card. tract. j. q. x. quem transcribit Parpal. in l. cum quid chart. vj. ff. si cer. pet. per gl. in c. sunt qui. de pœn. dist. j. vel qui sunt nimis delicati, & mittunt repetitores ad scholas, & ipsi in lecto iacẽt. Felin. in cap. j. col. ij. de summa Trin. Purpur. in l. j. C. de sum. Trinit. numer. lxvj. vel mittunt librum suum ad scholas, & ipsi restant in lecto. quia nec tunc dicuntur seruire ecclesiæ. Barb. de Card. tract. j. q. x. in fin. Etenim delicatorum votis iura non fauent. gloss. in l. vt pomum. ff. de seruitu. faciunt illi quatuor vulgati versus. Ang. in proœm. institu. v. not. Ioan. Montag. in tract. de regio consistorio. chart. xlv. oportet enim si quis vult multùm scire quòd multũ studeat de nocte, & ante & post prã diũ, & millies facere mẽsam de lib. Rom. sing. xcj. incip. quæro à te. Propterea dicit Bolog. in rep. dictæ auth. habita col. xxx. quòd qui debet esse perfectus in studio, oportet ℘ vitã suã exponat periculis, ieiuniis & vigiliis. † Nam pinguis venter te- 52
nuẽ sensum non gignit, nec dormitatio perficit opus sed intel

lectum nubilat & offuscat Hadr. Papa nostet in quodlib. q. iiij. est char. xxxvij. col. iij & subiicit Bol. quia vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt Et debent surgere nedum ante lucem sed ante campanam. situm Proculi, & studere. aliàs esset corpus inanibus vigiliis macerare. Et qui non studet, sunt similes illis qui veniunt ad hauriēdum aquas, & reportant vasa vacua, & confusi remanserūt pariter & afflicti, & ibi iura & authores semper adducit. & dicit Cacialup. in prooem sui tractatus in debitor. b. fug. quòd chi fa ogni festa, non sa mai Codico ne Digesta. cui adde Ias. in l. diuus. ff. de feriis. j. no. imò etiā legentes in festo excusantur ob consuetudinem. Roch. in cap. fi. de consuet. col. xj. in fi. vide Ioā. Thierry in vno consi. quod posuit ante comprehensorium feudale incip. qui multis. Ripa in tract. de Peste chart. lxxxj. nu. clxvij. Itē Cacialup. quòd vagus scholaris nunquam efficitur magister. gl. in l. j. C. de tyroc. li. xij. adde Socin reg. ccxxix. lex. generaliter. fallen. xxxv. facit Feli. in rub. de magistris. col j. Et dicitur vagus, licet domum non exeat: tamen frequenter iocatur, & sero ad libros redit. secundum Cacialup ibidem, qui dicit quòd non debet gaudere tunc priuilegio scholarium. pro quo Ias. in l. j. ff. sol. mat. in l. scriniarios. C. de test mil. Et subdit Cacialupus, quòd nō sufficit stare in studio: sed oportet studere. gl. in l. vnicuiq. C. de proximis sac. scri. lib. xij. nam qui parū studet parū scit. Barb. in d. tract. de Card. pro quo idē Barb. in c. pastoralis. per illum text. in verbo, solicitè. de offi. deleg. Ias. in l. si qui sanctè. vj. not. per illum text. ff. de acquir. pos. † & propterea qui pauco tempore stetit in studio, præsumitur ignarus vt ibi. & dicit Paul de Castr. in l. Pōponius Ia. ij. prope. fi. ff. de neg. gest. quòd scholares non se seziano de bona terra per che bisogna che se studia chi vol sapere, & che sono xlv. anni che lege, & adesso quella lege li ha dato fatticha come comiunziasse addesso ben che per le postille soe conoscha che fin a lora duraua fatticha. propterea Lancel. in l. iustum est. C. de edendo. inuehit contra scholares qui petunt insignia doctoratus antequā studuerint debito tempore glo. in Pragmatica. chart xcviij. in §. item vt de cætero in verb. idoneus. & in verb præcipitatas. quia nemo repentè fit summus. Carolus Burboni in processu fidei. par. ij. artic. iiij. & pauciſsimi doctoratus apicē rectè attingunt. Ias. in rep. l. admonendi. col. lxxx. vbi dicit quòd sufficit promotores iurare de crudelitate: † quia peccat accipiens gradum doctoratus

tus indignè. glos. in clem. ij. de magistr. quoniam ad eum pauci dignè attingunt. Io de Selua. in tract de beneficio. j. parte. q. vj. col. ij. præsertim attento iuramento quod præstant in assumptione: est enim impossibile multùm discere in modico tempore, nisi ingenium suppleret tēpus. glos. in c. tum ex literis. de in integ restit. in verbo, instructus. nam habens præstans ingenium potest doctorari, etiam quòd nō sit sufficiens. Socin. reg. ccxix fal. v. dum tamen sit bonorum morum: aliàs sola scientia non sufficeret. l. magistros. C. de profes. & med. libr. x. pulchrè Purpuratus in l. j. nu. vij. C. de in ius voc. vel qui obstrepit verbis contentiosis. vel vociferat cōtra doctorem legentē. Nicol. Boërij in tract. de seditiosis. chart. xxxvj. vel nisi bene & solicitè studuerit, secundū Barb. in d. c. pastoralis. vbi subiūgit quòd offic. in princ. religionis, & Doctoris in princ. studij solent esse soliciti. pro quo Fulg. in l. j. § quod si meretrici. ff. de condict. ob turpem causam. dicit. quòd aliqui student fortiter vsque ad festum omnium Sanctorum: & profectò qui sic in princ studij nō studeret esset infamis infamia facti. Ias. in l. j. C. de sum. Tri. vbi Purp. lxv. dicit quòd melius facerent parentes suos ab inanibus expen. liberare. Item quòd sunt infames illi qui non viuunt secundum mores scholasticos, secundum Purpur. Et subdit Fulg. quòd aliqui studēt vsque ad festum S. Martini, aliqui vsque ad Natiuitatem Domini: quoniam ibi stant in dulcedine vsque ad finem noctis in taxillis: sed non ita audirent lectionem. Aliqui, & quarti durant quousq; sol percutit feneſtrelas: quia tūc incipiunt diuertere à studio. Aliqui sunt perfectiores, qui etiā in caloribus studēt, licet moderatè: & illi sunt valētissimi qui cæteros excellunt: quia sine labore graui non parantur magna: licet gauderēt omnes homines qui naturaliter scire desiderant. vt gl. in l. legatis seruis. §. ornatricibus. ff. de leg. iij. Barb. in c. sciscitatus. j. not. de rescrip in c. postulasti. iij. col. de foro compet. in c. quoniā. § cæterum in fi. de offic. deleg. & in c. prudentiam. col. j. eod. titu in c. nouit. j. not. de offic. leg. & Bolog. ante repet. authen. habita. C. ne fil. pro patr. frater Gregor. Britan. serm. funebre. lxxxij. cupio. Codrus ser. xiij. chart. j. & Barbat. dicit in d. c. prudentiam. quòd peregrinātur vt discant: quę peregrinatio facit homines pauperes. glo. in authen. de exhib. reis in princip. in verb. aguntur tamen vellent omnes addiscere citò, & sine labore. secundum Philosophum, parte xviij. problem. iij. sed vide rosariū Busti ij. parte serm. xix

litera d. & litera e. est chart. cclxxix. Item volunt se ostendere & disputare, & ponunt conclusiones indubitabiles. Lupus de donat. inter vir. & vxor. chart lxxviij. colũ. j. & cõmunes. Barb. in c. cùm in iure peritus. j. not. de off. deleg. vbi etiam in ij. not. inuehit contra eos qui volunt loqui in plurali. prout faciunt seniores. Item qui præsente eorum præceptore vel cõferente, volunt ipsi loqui: quia præsente maiore taceat inferior. Bald. in l. qui indignus. ff. de senat. item volunt arguere & etiam circa facilia nesciũt quid dicant, licet sint prouecti: quibus tunc præceptores debent acriter respondere. secundum Galiauram in repet. l. Gallus. ff. de lib. & posth. col. j. Et quando magni sunt dies, non debemus tantùm vigilare de nocte, sicut quãdo sunt parui, quod dicit se malè seruare. glos. in authen. vt iudices sine quoquo suffrag. in princip. in verbo, vtentes. Et dicit Felin. in c. j. col. j. de magistris. quòd studium debet se cõformare temperato stomacho, vt non capiat plus vna vice quàm requirat virtus digestiua: alias sequitur indigesta confusio. facit quod dixi de Doctore stulto propter studium. Et dicit Salic. quòd sileant qui scripta tantùm discurrunt: & propter frigiditatem stomachi in eis contenta non digerunt. refert Alexand. in l. qui Romæ. §. Chrysogonus. col. x. ff. de verb. obl. Ias. in proœm. in tit. de act. col. iiij. in l. nõ dubium. C. de leg. col ij. Claudius in l. Gallus. §. quidam rectè. ij. col. ff. de lib. & posthum. & debent ipsi scholares esse benè dispositi ad addiscendum: aliàs præceptor inaniter laboraret. Lanc. Dec. in præfatione. C. de eden. ff. de leg. j. & prouectus debet iuuenes docere. Nam, Discere si quæris, doceas, sic ipse doceris: Nam studio tali tibi proficis atque sodali. Isernia in authen. habita. colũ. j. C. ne fil. pro patre, vbi apostill. fuit dictum Apostoli ad Rom. ij. facit Luc. de Penna in l. j. C. de stud. lib. lib. xj. † Et conditiones septem quas debet habere scholaris colliguntur ex dictis Rosarij libr. j. serm. ij. xx. enumerat. Luc. de Penna in l. j. C. de stud. liber. libro xj. gl. in Pragmatica, de collationib. in verb. iuuenibus. & in verbo virtuosis. est chart. lviij. facit Vdalr. Zasius in oratione habita in laudem Legum, quæ incipit, ex multis, & Lancel. Decius in præfat. lecturarũ suarum ad primam C. & ij. Infortiati, vbi allegat Quint. dicere, quòd frustrà sparguntur semina, nisi ager & sulcus sit præmolitus. facit Bald. in l. cùm mulier. col. xij ff. sol. matr. & contra scholares vagos & pigros Barbat. in d. cap. pastoralis. §. quoniam. colum. ij. de rescript. Et contra scholares qui

qui mutant sæpe hospitium, vide text. cũ glo. in c. qui dignior. xxiiij. q. j. Luc. de Penna in l. j. C. de tyronibus. in fin. lib. xij. Io. Montaigne in tractatu de regio confistorio. char. xliij. Alber. libr. vlti. de cõuersione ad dominum. col. ij. Et contra affectantes cameras suas supra viã, vt videant puellas vicinas, vel transeuntes, Luc. de Penna in l. j. C. de stud. liber. libro xj. colum. ij. & contra euntes ad Ecclesias vt videant dominas, est glos. in cap. odi. & proieci. xxiiij. quæst. j. Pan. in cap. j. de collu. deteg. col. j. Nic. Boërij de potest. leg. charta xxij. col. iij. Item & desiderant quædesiderare non debent, vt scholares puellas, secũdum Bal. in l. desiderium. C. depos. Quia sunt luxurioſi, & nolunt stare sine meretricibus. Et propterea locator ex hoc non potest eos expellere à domo conducta: quia verisimiliter hoc debuit cogitare. Bolog. in repet. authentic. habita. C. ne fil. pro patr. col. antepenult. Angel. in §. penult. in auth. quomodo oporteat episcopos. collat. j. quamuis in camera communi inuito socio ganeam ducere non posset. secundum glos. in d. authen. habita. Ripa in tractatu de Peste, charta lxxj. num. vij. licet aliæ personæ possint cogi honestè viuere, & expellere meretrices de vicinia. Paul. in l. ex parte. § j. ff. de verb. obligat. in l. iustitia. vbi Ias. colũ. penult. ff. de iusti. & iur. Cepol. de seruit. rustic. cap. ix. de iure pascendi. quæst. j. Barbat. libr. j. consil. xxiij. Decius in cap. j. in fi. vj colum. de constit. in l. semper in tractatibus. ff. de reg. iur. Guil. Rouille. in tract. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. j. cap. xiij. Ripa in tractatu de Peste, charta. xlj. num. cxliiij. quia secũdum Decium in d. l. semper. honestas est vnũ præceptum iustitiæ. Ideò meretrices possunt cogi portare certum signum, & mariti ad dimittẽdum concubinas: quod si nõ faciant, mulier potest petere diuortium, & repetere dotes, & lucrari donationem propter nuptias. Et si ipsa adulteretur non perdet dotes: quia fiet compensatio secundũ eum. Non tamẽ propterea credas quòd meretrices scholarium eorum priuilegio gaudeant: quia non sunt dignæ legum laqueis innodari. Afflictus de iure prothomiscos. col iij. versic. ij. fallit. Alij autẽ famuli benè gaudent. Decius in l. in omnibus causis. num. ix. ff. de regul. iur. Et contra scholarem glorioſum & cupidum inanis gloriæ est glos. in l. cum ea. C. de transact. Et contra facientes publicari repetitiones sine licentia præceptoris, Panor. in c. j. de magist. Sed nõ gaudeant de eorum malè gestis, quia vindictam sumet quãdo erit doctor. illud Horatij in serm. j. Ad gal-

li cantum cõsultor vbi ostia pulsat. & importunitas clientulorum, vt de Ambarlao Hispano Salernitanus in Simia, post medium. & ab experto discant quòd isti sic solicitantes aduocatos solent etiam malè & parcè soluere. Et cõtra scholares capitosos qui dedignantur intrare, credẽtes plus discere soli, quam voce magistra, quæ magis imprimit, inuehit Cacialup. quem ad verbum eo tacito refert Pet. de Lesnaud. in tract. de doctorib. iiij. parte. q j. dicens quòd non merentur vocari scholares, nec gaudere priuilegio scholarium, imò tanquam mendaces sunt puniendi. habet enim vox nescio quid latentis energiæ. secundum Hierony. epist. xxxvj. quem refert Fely. in rub. de fide instr. ferè in primis verbis. Io. Picus Mirandula. incip. solidius nunquam. Matthæus Bosius in tract. de tolerandis aduersis. col. ij. Prædicta limitat Cacialup. in scholare prouecto. quẽ tamen adhuc credo debere intrare, quia non potest esse quin audiat aliquid noui, quod non cogitauit domi. nam sapiẽs audiens sapientior erit. Bald. in c. fi. ante fi. de offic. iudic. gl. Pragmaticæ. chart. xcviij. in verb. præcipitata. Guiliel. Mõferrat in præfatione ad tractatũ de succes. regum. incip. magnifico. ante fi. & ibi circa princ. allegat Hierony. dicere, Nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam quam nunquã ingressus es. Item quia auget animũ præceptori numerus scholariũ. iuxta illud Ouid. quem refert Bertach. in tract. de episc. secũda parte. lib. iiij. q. vij. col. v. Excitat & studium auditor, laudataque virtus Crescit. & immẽsum gloria calcar habet. Et quãdo scholaris incipit studere post vigesimumquintum annum non præsumitur quod amplius discat. Ideo non gaudet priuilegio scholarium. Ang. in §. item minor. col. ij. instit. de excus. tutor. Isernia in auth. habita. col. v. Moder. in tract. de perfecto clerico. ij. par. char. liij. Gell. lib. xvj. c. xxx. incip. qui facit. Io Fab. in proœ. instit. col. vj. vbi Ang in v. not. & Ripa in tract. de Peste, chart. lxiij. nu. ccccxxxvj. dicit Io. Fab. quòd si vides institutariũ senẽ, potes sibi dicere quòd erit aduocatus in alio seculo. refert Petr. de Lesn. in tract de Doctoribus. j. par. q. viij. Sed Bolog. in sua epist. ante reper. dictæ authenticæ. habita plura adducit in oppositũ. vt l. apud Iulianũ. ff. de fideicom lib. facit Amed. in dialo. de Amicitia, char. xij. † quia nulla ætas est sera ad discendum, vt ibi Luc. de Pen. in l. j. C. de stud. lib lib. x. col. iiij. & in rub. C. de decur. lib. x. col. x. Barb. in c. nouit. j no. de offic. leg. in c. quoniã, col. vij. & viij. vt lite nõ cõtest. dũ loquitur de Cato

Catone & de Ioanne de Lignano. dicit idem Barb. in cap. cum causam colũ. iiij. de iura. cal. Et dicit Vldar. Zasius in l. ij. ff. de orig iur. colũ lvj. quod Seruius Sulpitius. & Bald tardè venerunt, sed citò se expediuerunt: sed quoad Bald. repugnat quod §. dixi loquendo de authoritate iuuenum, quòd Bal. in xvij. anno repetit legem cẽtum Capuæ. bene facit Aristot parte xxx. problem. iiij. dum fatetur iuniores facilius discere. sed subiicit quòd senes habent plus de intellectu. Et pro veritate licet quis faturetur de omnibus mundanis, de addiscendo tamen nunquam, secundum Ioan. Thierry in epist. ante repertorium summæ Archiepiscopi Florentini. & Aug. ad Hieron. scribit quòd nulla ætas sera addiscendum, quòd & si senes magis decet docere quàm discere: magis tamen decet discere quàm ignorare. & Seneca epist. lxxvj. quòd omnis ætatis homines schola admittit, & quandiu viuas, etiam seni discendũ est. Et dæmon qui est tam sapiens ob senectutem & experiẽtiam suam. gl. in cap. sciendũ. xxvj. q. iiij. adhuc quotidie discit gl. in c. pudor. xxxij. q. ij. frater Greg. Britan. serm. fun. xxij. melior. co. pen. glo. Pragmaticæ. de collat. in verb. iuuenibus. est chart. lxiij. Et scholaris contumax & inobediens rectori, vel qui non vult ei iurare obedientiam, potest priuari priuilegio vniuersitatis. Baueria instit. de testam. mil. col j. licet postea nõ obediendo: quia sunt in talibus assueti deierare. non incurrant magnum periurium, Taurini in l. certi cõdictio. §. si nummos. iij. not. ff si cert. pet. per l cui Deus. ff. de ædil. edic. vbi in §. hactenus. colũ j. dicit, † quòd ad hoc vt gaudeat priuilegio scholarium, oportet quòd studeat, item in studio publico. Item quòd sit descriptus in matricula: item quòd intret. tu vide Ias. in l. j. col. pen. ff. sol. matr. Et idẽ Baueria ibi in §. sed & si quis. col. j. quòd malè facit deferre annulum & biretũ quæ sunt insignia doctoratus. de quibus vide Zabar. in clem. j. de mag. Bald in proœm. Greg. col. v. Signorol. in disput. de præcedentia Doct. & militis. cõsil. xxiij. est etiam post tractatum Mathesil. de succes. ab intest. vbi Bolog. in addit. qui etiam ponit in commento Theodosianæ. in verb. & librum ab Archidiacono. est chart. xxx. Enchirid. militare chart. lxx. in quibus locis habetur quot sunt doctoris insignia, & quid vnũquoque eorum designet. & de annulo Calca. consil. viij. in causa pendente. colũ. xvj. vbi multa in laudem doctorũ. Et de cathedra. glos. in clem dudum. in ver. cathedrã de sepul ponit illos versus, Rex solium, cathedram doctor, iudex que

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ І. ФРАНКА

dexque tribunal Posidet: ad sedem præsul, prætórque curule. de ea etiam ponit Vdalr. Zasius oratione xij. incip. apud literatos. col. j. & ibi colũ j. inuehit contra nobiles doctores, qui dedignantur assumere insignia doctoratus. & idem repetit in l. ij. ff. de orig. iur. col. lxxv. pro quo Paul. de Cast. in l. j. in prin. ff. de iustit. & iur. Archiepisc. Flor. in iiij. parte summæ. tit. v. cap. ij. §. ij. Et tamẽ nihil magis cõuenit nobilitati, quàm literæ vel arma per quæ respub. conseruatur. in procem. Instit. in prin. Et vtra sit dignior, vide Signorol. in d. disput. & Lanfranchinum Veronensem, qui fecit vnum tractatum de hoc. Barbat. in cap. ex transmissa. col. iij. de for. compet. in cap. cùm esses. col. ij. de test. Cepol. in tract. de imperatore mil. delig. col. penul. Baueria in §. sciendum. col. vij. instit. de testam. milit. Galiaura in l. centurio chart. ij. num. 20. ff. de vulg & pup. Cornazanus in procem. sui libri de re militari. cõmentum Petrarchæ in triumpho Famæ in procem. cap. iij. Decius in cap. clerici. col. pen. de iudic. quia consulens est causa effectiua eorum quæ fiũt in ciuitate. ij. Rhetor. facit idem Cicer. quem refert Barba. lib. j. cons. xxiij. scripsit. col. pen. dum loquitur de senibus. Hadr. Papa noster in
58 quodlib. q. x. col. j. † & multitudo sapientum est sanitas orbis. Sapien. vj. facit Bapt. Pius in annot. posteriorum, cap. clxxxvij. plura gl. in Pragmatica Sanct. in procem. chart. xij. in ver. conciliis. & Cicero j. Offic. est char. xxxix. & in oratione xxij. contra Lucium Pisonem. chart. pen. dicens, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Et ille: Maxima consiliis, quàm armis bella geruntur, Illa quidem faciunt iussa, sed ista iubent. patet in Venetis qui sunt ita sapientes quòd nolunt vti legibus imperatoris. Ias. & Lancel. in l. creditor. ff. si cert. petat. qualiter ergo ius dicant vide in annot. variorum chart. clxxviij. per Cornelium Vitelium contra Merulam. †
59 est enim Venetia ciuitas illustris, & quodammodo Paradisus deliciarum. Ias. in l. insulã. col. iiij. ff. de verb. oblig. & qui longè plus viuũt cõsilio, quàm armis. Romani faciebant econtrà: ideo longè plus durauit respub. Venetorum, quæ durat adhuc, quàm respub. Romanorũ, quorum mores, dempta seditione, hactenus, à qua nisi caueãt etiam eueniet vt illis. sectatur respub. Heluetiorũ, quorũ ope Matthæus Cardin. Sedunensis, suo consilio tamen vt dicitur, temporibus nostris bis exercitum Ludouici xij. & semel Francisci primi Francorum regum ex Italia fugauit. patet in Ant. de Prato magno Franciæ cancellario præfato regi Francisco supe

superanti Heluetios, & præfatum Cardinalem assistenti apud Marignanum, vt in epist. Alex. Minutiani ante lect. Ioan. Pyrrhi. ff. de reg. iur. hinc Aesopus: Ingenium vires superat. & Cato: Ingenio pollet cui vim natura negauit. Et Valer. Maxim. li. ix. de morte non vulgari. in fin. c. xij. dicit nimio robore membrorum vigorem mentis hebescere, quasi abnuente natura vtriusq; boni largitionẽ, ne supra mortalem sit felicitatem eundem & valentissimũ esse & sapiẽtissimũ Et cur Romana resp. tantùm creuerit, vide in Plutar. post vitã Pompeij. ponit Ruffus de regia, consulari, imperialíq; dignitate. ac de accessione imperij Romani Blondus in princ. j. decad. ponit. Alber. in l. j. C. de Iusti. cod. confir. col. j. Sed quia, vt inquit Hispanus, virtu procede quando forza cede. nam contra vim ratio parum prodest secundum Bald. in consi. schismatis. quod posuit in rubr. C. si quis aliq. testa. prohib. vers. præterea licet genus. qui in l. executorẽ ad fin. C. de exec. rei iudi. dicit, quòd lis cedit victricibus armis. propterea Bulg. magis timebat scandalum, quàm iudicium. gl. in §. apium. instit. de rer. diuis. licet Aesopus dicat quòd ingenium vires superat. ideo Lancel. Politus in tract. de substit. in materia compendiosæ. col. iiij. dicit, quòd si eum cõsulis, si manu res disputãda est, cede militi: sed ratione doctor debet præferri. facit. quia in malis passibus honora cõpagnonum, id est sociũ. sed Deus me sub Marte fallaci militare prohibuit, sequi iussit inuictæ castra Mineruæ. Etsi arma, Cæsares: literæ, summos Põtifices CHRISTI vicarios produxerũt: & quia cõmuniter nõ tantum egemus militibus sicut doctoribus, quia diuturniora sunt tempora pacis quàm belli. etenim entia volunt bene disponi. secundũ Bald. de pace Cõstan. col. fin. quia vt dicit Plutarch. in vita C. Marij. col xviij. instrumentum militare in pace contemptui habetur. propterea dicitur illum belli ducem, cui Papa in salutãdo dixerat, Deus det tibi pacem, iratum respondisse, Et tibi auferat Deus Purgatorium. nec est adeò periculosum, nec animæ, nec corpori doctoris exercitiũ sicut militis. † quia, Nulla fides, pietásq; viris qui ca- 60
stra sequũtur. Et si neutrũ exercere velit vnus nobilis, ad aliud de tribus se conuertit: vel ad venationem, scilicet ferarum: & nunquam vidi venatorem sanctum, vt dictum est: vel fœminarum, quod est damnosum corpori & animæ: vel ludo chartarum, seu taxillorum, quod est maluũ. §. illud in procem. fforũ. col. pen. Ias. in l. Iurisgentium. §. prætor ait. col. j. ff. de pact. in l.

singu

singularia colũ.vj.ff.si cert pet.Barbat.in consi.lxv.lib.iij.Dec. consi.clxiij Socin.lib.j consi.xvj. Ang.in Malefic.gl. metidore de mali dade.Bauer.in §.item prodigus. col.j. instit. qui testa. fac.pot.Iodoc in tract.de nobilitate cap.xvj. Ioan. Thierry in alphab.Petr.Rauen.in ver.ludus.Barbat. lib.iij. consi. lxvj illud.Ant.de Prato in tract.de ludo scacorum.Steph.Costa, Cacialup.& Paris de Puteo in suis tract.de ludo.& dicit Ias vbi §. magnũ dictum, quòd si in ludo quis perderet totam pecuniã suam,excepto vnico nummo cum quo statim recuperat ab eodem suam pecuniã perditam,nõ potest eam retinere, sed debet eam erogare pauperibus.Lude modò tu,quia perdere potes,sed nullo modo licitè lucrari. & vt Ouid. de Arte amandi. etiam perdẽs perseuerat ludere sperans recuperare,& semper plus perdit.ideo ille sapiens Venetus nõ dolebat de filio quòd perderet, sed quòd postea vellet in ludo perdita recuperare. Per has vias oportet nobilem incedere,qui non vult literis vel armis vacare,aliàs otiũ est sibi mors. Quia ad insignia doctorea quæ non conferre posset qui doctor nõ est. Ias.in l.qui in alienam.§.interdum.col.iij ff.de acquir.hered.nec potest quis à seipso assumere.Bolog.in repet d.auth.habita.col. xij. Ias in rub.C.vt nemo pri.tit.& de birreto & lib.vide Bal. in proœm. Decret.Nicol.de Neapol.in l.Athletæ.ff de excus.tut. in prin. Panor.in cap.de his quæ fiunt à ma.par.cap.Luc.de Pen.in l.j. C.de Athletis lib.x.in l.j.C.de profess.qui in vrb. Constan. lib. xij & nõ credas si sis ignarus,quòd illa insignia doctoralia faciant te doctum,quia esset nimis subita & miraculosa trãsformatio,& scientia fungina,vt dicam in quæstione medicorum, contra Cicer.facit Petrarcha de remedio vtriusq; fortunæ parte j.dialogo xij.de sapientia.chart.fin.vbi paulò ſ. dicit idem, licet quis scribat tibi sapiẽtissimo viro &c. quia istis titulis nihil est liberalius.nam licet sciant se mẽtiri, vrbani tamen mendacio fieri volunt,& titulos etiam imperatoris irridet Codrus chart.lxxxix.est serm.xij.& Põtificis.Huten in dialogo, Trias Romana.idem licet sapiẽtis nomen à te tibi assumas.l. assumptio.ff.ad municipal.faciunt quæ dixi charta proxim. cura tamen semper præsentari à bono doctore:quia præsumeris bonus scholaris.Hippol.in l.j.§.j ff de quæst.col.v.à quo præsentante quis postea doctorari debet Bald.in l.qui indignus. ff.de senator.& in plurib ciuitatibus promotores non iurant de sufficientia scholaris.Decius in c.proposuisti.col.fi. de probat.

Ioan.

Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris, in versi. discipulus. sed omnino Roch.in c.j.de consuet.col.x dicẽs quòd etiam si promotores periurarent, non possunt puniri in foro contentioso.& sufficit quòd iurẽt de credulitate.Ias in repet.l.admonendi.col.lxxx.Imò plus potest promotor dare vocem,secundum Decium in d.cap.proposuisti.col.vij. & iuramentũ quod doctorandus præstat de non veniendo cõtra principem illius loci,intelligitur si ibit in sua patria. Pich. in l.actione. C. de transact.char.iiij.& iuramentum de non capiendo doctoratũ alibi.nõ ligat si superueniat pestis vel inimicitiæ.Barb. in rub. cap.qui admit.col.xxv.nec valet iuramentum,quòd Doctores remittent pecuniam seu gratiam nõ facient scholaribus doctorandis.Decius in c.ex literis.col.ij.de constit. vbi plura de collegiis doctorum.& dicit ibi Felin quod non possunt immutare contra formam antiquitus obseruatam, prout econtrà nec potest immutare scholares contra doctores. vt ibi per eum,& Cacialup.in repet.l.omnes populi.col.xv.ff.de iustit.& iur. Or redeamus ad institutum.

61 ¶†Amplia tertiò principaliter supradictam regulam, quæ habet quòd inhærere debemus cõmuni opin.vt procedat etiã si contraria opin.videretur verior. Fulg. consi.xxx. incip. Titius in testamẽto.circa med.propterea Ias.me audiẽte dicebat quòd opin. Aret.sunt subtiles: quia ingenio superauit Alex. Et nimirũ quia etiã diutius vixisset. Idem vult Felin. in proœ. tit.de rescrip.Et dicit Nata in clem.sæpe.§ nõ sic tamen. col. xxv.quòd fuit tantus vir,quòd illa ætate nemo maior,nec excellentior:& in princ.in colũ.lxxviij quod fuit celebratissimus iuris vertex.Et fuit iurisconsultus primatius: vt inquit Collegium Bononiense in consi.pro monachis contra canonicos. Et formularium prouinciale chart.lij. dicit quòd fuit vir acutissimus & variæ lectionis.& Ias in l.ij col.iij.ff de iurisd. omiud.dicit quod Aret.fuit ætate sua iurisconsultorum facilè princeps.& col v.quòd fuit summus iurisconsultus.Et dicit idẽ Ias l.ad diem.circa fin.ff.de verb oblig.quòd Aret. inhæret textibus,Alex. authoritatibus Doct. innititur. primum plus ingenij,secundũ plus laboris ostendit.hinc Cy. quem refert Barb. in cap.nouit.col.ij.de iud.dixit,quòd maxima est admiratio sapientis copiosè dicentis:quem qui audiunt plus sapere & intelligere arbitrentur.facit Ennius relatus à Gellio lib.xij. cap.iiij. descriptum ad fin.dicens.Multorum veterum leges, diuumq;

homi

hominúmque Prudentem, qui multa loquive taceréve posset. Multa tamen alleganda non sunt vbi non expedit, gl. in c. tales. xxiij. dist. dixi §. chart. ij. & has cumulationes ferre nõ potest Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de eloquentia. licet in practica sint vtiliores quàm subtilitates. Et tunc vce dixit quòd vtrunque cognouit. Et licet videremus in lecturis subtilitatem ingenij Aret. tamen nihil erat respectu eius quod demonstrabat in circulis. Et dicit quòd vnus scholaris Mediolan. tempore studij multum vacabat lecturis Aret. quia multùm conuenirent ingenio suo. & in circulis erat summus: cui Ias. dicit, Amice, istæ subtilitates Aret. sunt vtiles dũ es scholaris, quia acuunt ingeniũ: sed quãdo eris domi in actu practico, sequere alias opiniones magis reales & communes: tamen quàm primum fuit doctor, in prima causa, quæ fuit sibi cõmissa, iudicauit contra cõmunem pro vna opin. Aret. quæ sententia fuit per Senatum reuocata. & ille iudicans cõdemnatus in expen. parti. & videns tãtum dedecus sibi factum in suis principiis, præ dolore mortuus est. Ideò caueamus ne ita primo aspectu moueamur ex subtilitatibus ad iudicandũ contra communem. Dicam ʒ in iij. limitatione principali: licet prosit subtilitas ad enucleandum factum, & illud reducendo ad ius.

In practica fugiẽdæ subtilitates.

61 ¶† Amplia quartò etiã si fuisset aliquando cõtra illam cõmunem iudicatum: quia nõ debemus iudicare exemplis etiã eminentissimorũ præfectorum prætorio. l. nemo. C. de sentẽt. & interlo. omniũ iudic. Panor. in c. si quãdo. super gl. pen. & fi. de rescrip. Ang. de Aretio in l. si expressim. col. ij. de appel. Socin. fallen. cccxv. Cepol. cons. viij. dicen. in fi. ij. col. vbi limitat, nisi essemus in casu dubio. Feli. & Dec. in rub. de rescrip. vbi limitãt in sentẽtia principis. Et propterea etiã de Rota Curiæ Romanę, cuius tãta est authoritas. Lãcel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de sciẽtia. circa princ. & in rub. de prudẽtia. post mediũ. & eorũ titulus est excellẽtissimus. Barb. in c. j. col. iiij. de probat. & Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. v. est chart. xliij. col. iiij. dicit Marian. in tract. de lit. cõtest. in c. j. col. antepe. ℘ quandoq; dicit cõtra iura. & ibi refert Aegidiũ Bellamerã dicere ℘ Domini de Rota aliquando in exitu consiliorum aliquid omittũt, vel ex inaduertentia respõderunt, sicut quãdoq; vidit accidere. & dicit ibi Barb. col. xij. ℘ authoritas Rotæ nõ præfertur cõmuni opin. Et dicit Corn. lib. j. cõs. cccxxxij. licet. col. ij. ℘ authoritas Bar. in terris imperij non est postponenda authoritati dominorum de Rota. Et dicit gl. in proœ. Regularũ Cancellariæ, ℘ rota quandoq; rotat. Et dicit Feli. in c. cũ Bertholdus col. fi. de re. iud ℘ licet contra vnã decisionẽ Rotę allegaret Imol. tamẽ nõ fuit exauditus: licet pro tũc aliter Rota nõ cõcluserit: quia etiã cõtra Rotã tenebat Ant. de But. & Panor. Et dicit Alex. in l. si cũ dotem. §. eo autem tẽpore. ij. col. ff. sol. mat. quòd quando Roma volebat dicere aliquod mendacium, allegabat aliquã decis. Rotæ, quam nunquã postea inuenies: quia sunt adeò numerosæ ℘ non veherentur vno curru. Idem in Curia Capellæ Tholosanæ: quia propterea dicitur Capella, nõ Ecclesia: quia Capella potest errare, Ecclesia non. Ioã. Mõtaigne in tract. de bigam. q. v. col. xxxviij. Ex paritate ergò rationis. idem de decisionibus regni Neapolitani, & de decisionibus Curiæ Delphinatus. Sed quicquid sit, licet iudices inferiores nõ habeant authoritatẽ supra legem quã habẽt præfecti prætorio, & talia consilia principũ quę illis æquiparãtur: vt Curia Delphinatus q. 50. inci. quia hæc curia. Tamẽ semper debet aduertere quod eorũ sententię vt plurimũ per talia consilia reuidentur. Et si sumus in causa ecclesiastica per Rotã Curiæ Romanæ. Ideo in iudicando debent se cõformare cum eorum opin. & cogitare ℘ ibi adsunt tot prudentissimi, doctissimi & iustissimi viri, quòd verisimiliter nõ errarent. l. humanum. C. de legibus. l. hac consultissima. in fin. C. qui testamen. fac. pos. Et vt plurimũ sequuntur opin. benigniores & æquiores. Et propterea audiui à præceptoribus meis quòd cõsilium ducis Mediolani quod non solebat ẽbseruare pœnas l. si quis maior. C. de transact. & vidi in causa nobilũ de Casascho, in qua fuerant latæ tres vel quatuor sententiæ conformes in rigore illius legis, fuisse postea contrariũ iudicatũ per summã Curiam. Solẽt enim cõmuniter illi patres illud dicere, quòd sunt iudices æquitatis, & nõ nullitatis. Et propterea commẽdandi sunt qui decisiones suas ponunt in scriptis, & imprimi faciunt vt deueniant in notitiam omnium, vt possint scire quomodo partes habeãt in limbus se cõtinere, & quibus opin. adhærere.

L. si quis maior.

Decisiones Curiarum impressæ.

¶† Amplia quintò vt procedat prædicta regula etiã quantum ad excusandum iudicẽ: nam iudicans cõtra cõmunem opinionem, tenetur in Syndicatu. Felin. in d. c. j. col. pen. vers. ix. fallit. de constit. l. pen. vbi Bart. & alij. C. de pœn. iud. qui male iudi. Paris in tract. de Syndicatu. in verb. iudicare. col. iiij. & seq. Cataldinus in tract. de Syndicatu. quæst. xxix. incip. adde & nota.

63

Excusatur à syndicatu.

bene. & q. lix. incip. adde q̃ iudices excusantur. vbi moderant prædicta, nisi esset casus valde subtilis & ambiguus: quoniam tunc talis ambiguitas eũ excusaret à pœna. pulchrè Curtius Iunior cõs. vj. col. xix. Decius consil. lxiij. col. pen. in c. nã concupiscentiã. iij. col. ver. iij. fallit de cõstit. vbi allegant glo. in fine principij. instit. de oblig. quæ ex quasi delic. facit ratio quã ponit gl. in l. latæ culpæ. ff. de verb. sig. secundò moderãt nisi secutus fuisset opinionem præceptoris, vt ſ. dixi. vers. etiam si esset opin. præceptoris. faciunt etiã quæ infrà dicam de casu dubio. ¶ Amplia sextò etiam si esset statutũ prout erat Mediol. Et in Hispania, vt dixi ſ loquendo de authoritate Bar. quòd quãdo Bar. concordat cũ gl. quod eorum opin. debeat seruari in iudicando: nam tale statutũ debet intelligi secundum ius cõmune. l. ij. de noxal. Sed ius cõmune dictat q̃ nulla opin. cuiuscũque sit & quatũlibet communis debeat obseruari, quando cõmutatur lege vel ratione: vt infrà dicã in tertia limitatione. ergo debebit ita intelligi tale statutũ: scilicet nisi op. gl. & Bar. conuinceretur lege vel ratione: vt potius deberemus dicere tale statutum superuacuum, quàm quod quis damnũ indebitè patiatur. Alex. in l. iiij. §. prætor ait col. iij. ff. de dam. infect. Fulg.

64 consil. ccj. domina Gualdrada. ¶ † Limita modò prædictã regulam quòd debeamus inhærere cõmuni opin. non procedere quotienscunq; alia opin. esset cõsuetudine approbata: quoniã tunc tali opinioni standum esset cõtra communem. l. minimè. & l. si. de interpretatione. ff. de legib. c. cùm dilectus. de cõsuet.

Opinio consuetudine approbata.

opinio communis an tenenda sit, vide Rotam in nouis, decis. ccccl ix. circa iij. col. ij. vbi tenet quòd nõ. sed responderi potest quòd ibi fuit de mãdato Papæ. l. an in totum. C. de æd. priua. vbi Salic. c. cùm dilectus. de cõsuet. Solom. in § responsa. char. vij. instit. de iure naturali, gent. & ciuili. latè Ant. Modestus in prima oratione contra Lutherum, chart. ix. vbi de viribus talis cõsuetudinis: licet in contrariũ videatur Rota in nouis, decis. ccccl ix. incip. circa tertiũ. col. ij. sed ibi fuit de mandato Papæ. & dicit Rota in antiquis. decis. ccccxliij. sequũtur nouæ decis. quibus Domini Auditores palatij vtuntur: & in nouis, decis. xxxviij. incip. fuit dubitatum. in fin. dicitur quòd illæ decisiones fuerunt collectæ de consensu d. Coauditorum, quibus in futuris causis similibus stari, & secundum eas iudicari voluerunt. & in antiquis, decis. dcc. incip. en. not. quod stylus dicitur, quòd licet stylus palatij oriatur ex facto: est tamen ius. & sic vides q̃ Rota

Rota tenet hanc limitationem: pro qua facit, quia plures leges conditæ fuerunt, quia à conditoribus credebãtur bonæ, quas vsus postea docuit esse malas. c. statutum. in princi. de rescrip. lib. vj. & hanc limitationem tenet Alex. lib. vij. cõsil. xix. incip. domini. col. fin. & tenent omnes scribentes examinantes hanc materiam Panor. in c. cùm ad sedem. de restit. spol. col. x. Iaſ. in l. post dotem. num c. ff. ſol. mat. Claud. in l. ſi quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. col. iij. Decius in c. cùm omnes. j. not. de cõsti. in c. at ſi clerici. col. xvij. de iudic. & consil. cxxxj. ante fin. Bal. lib. j. consil. xj. incip. præmissis vers. contrarium. Alex. iiij. vol. consil. vlt. col. v. vbi dicitur, quod illud quòd est consuetudinarium, non est arbitrarium: & † quòd consuetudo habet vim 65
decreti & iustitiæ, & fuit consiliũ Barbat. qui idem tenet lib. ij. consil. xxvj. sapienter col. iiij. & alibi sæpe & Socin. consil. ccix. col. ſi. dicit, quòd sequi debemus intellectum à consuetudine approbatum, etiam verba impropriãdo: nec facilè discedi debet ab eo quod diu æquũ visum est. Bustus in Defensorio mõtis, char. vij. col. j. vbi dicit quòd seruandum est illud quod ab antiquo fieri consuevit. & Catell. in ij. parte Memorial. in ver. practica. Bald. lib. j. consil. xj. incip. præmissa verò contrarium. vbi dicit idem in interpretatione statutorum. Monferra. in c. j. de consti. lib. vj. col. iiij. vbi dicit quòd omnis dispositio potius recipit interpretationem à iure consuetudinario, quàm à iure communi: & consuetudo interpretatur etiã ius diuinũ. Roch. in tract. de consuet. chart. x. col. ij. versi. secunda conclusio. licet Lancel. Politus in tracta. de offic. aduoc. rubr. de prudentia. in ij. opposi. sentiat contrarium. Et ſi talis consuetudo interpretatiua sit generalis, non indiget probatione, & nunquam illi censetur derogatum, nisi specialiter dicatur. Iaſ. in l. de quibus. ff. de legi. Felin. in c. j. de re iud. Cremen. sing. xcj. incip. tu scis quòd appellatione. Barb. in repe. l. cùm acutissimi. C. de fideic. dum loquitur an appellatione filiorum veniant nepotes. Decius in cap. cùm M. col. iij. de constitut. & consil. clxviij. iij. col. Nec requiritur quòd sit præscripta. Roch. in rubr. de consuet. quæst. iiij. & char. xiij. col. iij. versic. iij. limita. Decius. cons. clvj. statutum. ad fin. Aduertetamen quod ſi talem opinionem consuetudo obseruat, generaliter vbique talis opinio dicetur vera de iure. Si verò eam obseruaret solùm in certis casibus, talis consuetudo esset fortè exorbitans à iure & restringenda, vt solùm procederet in terminis suis, prout voluit Alexan. in l. post

Non eget probatione.

Nõ sit præscripta.

Consuetudo exorbitans.

dotem.col.xj.ff.sol.mat post Bart.ibi.& ibidem Claud.clarius col.pen. quem semper vide,& nota eius dicta pro declaratione prædictorum, quia sunt notanda. ¶† Limita secundo quãdo contra communẽ esset opinio vnius sancti munita authoritate Noui vel Veteris Testamenti : quia talis opinio præfertur communi opin gl in c. de libellis.xx. dist. Iaſ in l.j.col.vij. ff si cert.pet. Decius in cap. ne innitaris. de consti.col.fin.cap. noli.el.j.vbi Card. Alexã.ix. dist. Panorm. Aret. Felin.& Ioan. de Anan.in c.qualiter & quãdo.el.ij.col.j de accusat. Io.Montaigne in tract. paruo de bigam.chart.xxxvij.col.iij. Petrus de Lemaudiere in tract.de Doctorib.iiij. parte.q.xxxix. Felin.in cap.ex parte.el.j.col.antepen de rescrip. Scrutinium char.viij. & seq.vbi chart.xx.& xxiij de suprema authoritate sancti Augustf.facit Roma.in l.de pupillo.§. nuntiationem. colũ.ij ff. de oper.nou.nunt.dicens,quod dicta sanctorum patrum debent defendi vsq; ad sanguinem intellige sanè hanc limitationem prout moderat Felin.in dicto c.qualiter & quando. el.ij. postquam ibi posuit de aliis authoritatibus, dicam in vltima char.

66 Opinio vnius sancti.

67 ¶† Limita tertiò quando cõmunis opin. cõuinceretur per casum legis vel rationẽ cõcludentẽ. Had. Papa noster in Quodlib.char.xx.col.j.l.fi.ff.de cõtrahen.emp.§.itẽ pretium.inst.de emp.l.j.in princi.C. de sen. pas. vbi Papinianus præfertur Vlpiano & Paulo.c.capellanus.vbi Panor.de fer.l.j.§.sed neq; C. de vete.iure enuc.gl.in l.j.de leg.j.Anan. in c.tua nos.de vsur. iij.col.Decius consil.xxiij.col.v. Curt. consil.lvj super eo. iiij. col.& lxxvj super motuiis.ad fin. & lxxxij. Deus pius.iij. col. Corſ.sing.ccvj.vbi Doct.Pich.in repet.§.Titia.col.xiij. versic. venio ad secundum.& omnes examinantes hanc regulã in locis prædictis.Et consil. cclxxxiiij. in fin.Ant.de Prato in tract. de secun.nup.char.x.col.j.c.ego solis.ix.dist.Ang.in.§. respon sa.instit.de iur.nat.vbi Salom.char.x.dubitat Cæpola in tract. de imperat.mil.delig.chart. xiij. col.iij.& iiij. Pet. de Lesnaudiere in tract.de Doctoribus.parte ij.septimo priuilegio.& dicit Ang consil. cl.incip.sanctissima. col.ij. quod debemus illi sentẽtiæ inhærere quæ est melioribus rationibus fulcita. licet imperator sit in opin.contraria. hoc tenet Erasm.j. parte proverb.dxxvj.hæc potior.vide omnino fratrẽ Sylvest.contra Lutherum lib.j.cap.xvj. puncto iij.& seq.est chart xcvij.Vdal.in l.ij ff de orig.iur. col.lxvij. & duabus seq.Ioan. Franc.Mirandula in lib.de fide & ordine credẽdi,theoremate.xxij. Claud. in Monarchia Franciæ, parte ij.c.iiij. & c.vij. Et hoc est quod vult Lancel.Politus in tract de offic.aduoc.in rub. de prudentia & in rubri.de eloquentia. Gem.consil.xlviij pro examinatione.col.iij. vbi dicit se composuisse tractatũ de veriori opiquẽ tamen nondum videre potuimus.& Barb.sæpius in consiliis fundat se in hac limitatione,vt videatur eius peculiare dictũ.facit illud Exod xxiij. neq; in iudicio plurimorũ acquiesces sentẽtiæ,vt à veritate deuies.refert frater Michaël Dominicus in Guelfis & Giebel.char.xij.ca.tertia malignitas.Had. Papa noster in quodlib.ij.est charta xx.col.iij.& xxj.col.iij.& potius permittitur scãdalum,quàm quòd veritas deseratur.c. qui scandalizauerit.de reg.iur.Angelica in versic. iudicare.§. vij.Rosarium lib.ij.serm.iij.litera t.propterea quia hoc incumbat bono aduocato, sequitur quòd melius est habere bonum aduocatum,quàm bonum iudicẽ.Fulg.qui loquitur de semetipso.in l.quod si nolit.§. si mancip.ff.de ædil.edic.prædicta intellige sanè scilicet quando illa ratio seu illæ leges concluderent in materia per ea quæ dicã statim in xviij.limitatione huius regulæ:licet aliàs quandoq; sufficiat vnum bonũ motiuũ. licet non sit incõuincibile.Bal.in c cum tanto.col.ij.de cõsuet. in c.accedens in fin.vt lit.non contest. Casus autẽ legis secundum Cyn.in l.j. col.fi. C.de legib. est illud quod scriptũ est in terminis de quo quæritur,vt in terminis indifferẽtibus ad materiã de qua tract.& licet Bal.soleret dicere,casus est rotũdus, tamen Bar.in c cùm causam.col.iij dicit casus est formalis.& est pudor dicere contra casum legis.secũdum Pich.in repet §. Titia col.xc.in fi.Barb.in c.clerici.num.xvj.de iudi.est tamen mirabile videre hominẽ eminentis sciẽtiæ qui sine reuolutione librorũ respondeat de casu legis.Baueria in §.fin.colũ.pen. instit.de testa milit. Et tantũ sufficit vnus bonus tex. quantũ mille.in tracta quando res habeat orig.à contractu.colũ.viij Igneus in repet.auth.ex causa.col.xxxij. Calcan.cõsil.lvij.visis cõsil.col.j.Rosarũ Busti.lib.j.serm.j.litera q. Imò sufficit allegare librum absq; capite legis.gl.in c.vt euidenter.j.q.j.Card. in clemen.constitutionem.col.j.de elect. vbi refert Spe.dicere hoc esse vtile,ne instruatur aduersarius.contrarium dicit Gemin.in c.j de cler.coniug.lib.vj pro quo Ioan. Picus Mirãdula in Apologia.q.vij char.iij.allegando Rufinum contra Hieronymum dicere,locum nõ profers,ne me possim defendere. prout ipse Hieronymus aliàs respondebat Augustino: & con-

Tantũ vna lex quantũ mille.

Liber absque capite legis.

trarium procedit inter doctos. Præpos. in c. j. ij. not. an ag. vel fil. Sed pro concordia vide aliũ Card. in c. sed illud. §. hinc etiã. xlv. dis. Spec. in tit. de dispu. § porrò. Iocosè Aret. in l. eius quæ in prouincia. col. fin. ff. si cert. pet. imò sufficit dicere in genere. Ita iure cauetur Bolo. in repetit. auth. habita. C. ne fil. pro par. col. xxvij. vbi etiã dicit & quãdo loquimur cũ principe nõ est opus allegare iura & dicit idem esse quãdo fiunt consilia decisiua. Panor. in c. vestra. ij. not. de cohab. cler. & mul. consil. xxj. incip. In quæstione quæ ad præsens. ij. vol. Corn. cõs. cccxxxij. incip. licet. ij. vol. & in iij. vol. consil. ccxv. incip. viso. & consil. cccj. incip. in præsenti. Felin. post antiquos in c. sicut de re iudi. Io. de Lesnaudiere. in tract. de Doctorib. iiij. par. q. xlj. Brunus in feudalibus. consil. cviij. casus. col. pen. & consil. seq. in fi. Salomon. in §. resposa. char. ix. vers. hinc quæstionis est. instit. de iure naturali. Quia nec causa debet exprimi in sentẽtia: quia si exprimeret falsam causam, sentẽtia redderetur nulla. d. c. sicut. de re iudic. vbi Felin col. vij. Sed quia ista sunt verba consilij quæ non necesitant, mihi semper placuit in sententia & consiliis decisiuis allegare causam propter quã quis moueatur. nã si iusta est, illo modo melius satisfit animo cõdemnati, cũ ita rationibus conuincitur, vt vel inuitus se merito cõdemnarum affirmet. Ias. in præfatione ad j. ff. veter. & ij. C. pro quo Papa Pius ad Ducem Austriæ, in epist. iij. chart. iiij. dicens quòd hoc procedit ex magna vi iustitiæ facit illud Iob. x. Indica mihi cur me ita iudices? & Oenone apud Ouid. Leuiter ex merito quicquid patiare ferendum est: Quę venit indignè pœna, dolenda venit. Et est minus malum quòd sententia pronũcietur nulla, quàm quòd quispiam damnum indebitè patiatur ex ignorantia iudicis: & animæ iudicis melius consulitur, quòd eius ignorantia detegatur, quàm quòd teneatur ad restitutionem. Non tamen propterea ad cõuincendũ cõmunem opi. sufficeret aliqua subtilis ponderatio seu cauillatio alicuius text. l. pen. ff. ad exhib. Feli. in c. cum Bertoldus. iij. col. de re iudic. in c. cùm ex officij. col. viij. vers. iiij. de præscript. vbi etiam dicit quòd non debet iudex recedere à communi, propter argumenta scholastica, quia tali modo nihil esset tam clarum in iure quin capere posset aliquam subtilem dubitationem. in authen de tabellion. in princ. & in procem. clem. & in c. omnem. xxxvij. distinct. & res etiam certa per solicitam quæstionem in dubio reuocatur. l. ij. in princip. ff. de dolo. l. ita diuus. ff. de arbitris. glos. in l.

In decisiuis nõ oportet allegare.

Subtilis põderatio.

Nihil tã clarũ quin fiat dubitabile.

in l. & eleganter. §. nõ solum. ff. de dolo. Et Cicero in princ. Paradox. dicit, quòd nihil est tam incredibile, quin dicendo fiat probabile. & aduocatus subtilis facit malam causam apparere bonam. gl. in l. quod si nolit. §. culpam ff. de ædil. edict. & si nõ persuadet orator. glos. in l. illicitas. §. sicut. ff. de offi. præsid. nec debent verba legum Iudaicè intelligi, nec calumniari, nec cauillari. Ias. in authen. ingressi. C. de sacrosanct. col. ij. nec interuerti, nec diuinari, nec derideri. Igneus in disput. an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. xiij. facit. l. pen. ff. ad exhib. Et nihil est quod vir malitiæ deditus non inueniat. §. j. in authen. vt hi qui obli. se per hi. habere res minor. Igneus in rep. auth. ex causa. colũ. xxv. & bonus aduocatus nouit omnia mala. l. ab Anastasio. C. manda. vbi Bal. col. ij. dicit, quòd aduocatus multùm solicitus in causa præsumitur omnia mala cogitare. Felin. in c. tua nos. de homic. Barb. in c. j. col. v. de iuram. calum. vbi & in c. cæterũ. col. ij. in eod. titu. Lucas de Penna in l. j. C. de lucris aduocato. libr. xij. quia candida de nigris, & de rubentibus atra efficiunt. & xij. eorum vitia enumerãtur in tract. de cultu vineæ Domini. v. par. c. ix. col. xij. sed specul. in titu. de aduocato. §. j. colum. iij. dicit, quòd peccat si non defendit cliẽtulum pro viribus, & committit latrocinium. Cacialup. in repet. l. diem functo. q. viij. col. ij. & si per imperitiam perdit causam tenetur emendare damnum cliẽtulo. Bart in l. quod Nerua. ff. depositi. Hadr. Papa noster in quodlib. char. xlv. in princ. Et quid debeat facere aduocatus, Bal. in c. bonæ. el j. de postulat. prælat. Cardin. in c. infames. iij. q. vij. Lucas de Penna in l. j. C. de lucr. aduoc. libro xij. vbi inter cætera dicit quòd senes non debent amplius aduocare: & quærant à clientulo veritatem: nam medico & aduocato est dicenda veritas. Bald. lib. iij. consil. cxxxj. tit. col. ij. Specul. in titu. de aduocato. §. nunc tractemus. col. j. facit Nauis Stultifera. charta xviij. de delatorib. & litigiorum promotoribus. & charta lxxxj. de rixosis. Alber. de Rosate in proœ. C. incip. quoniam vbi. col. j. dicit quòd officium aduocati est laboriosum, tædiosum & periculosum. & col. fin. quòd non debent vti cauillationibus, nec instruere partem vel testem dicere falsum, & caueant: quia praui aduocati moriuntur sine loquela. gl. in §. item surdus. instit quib. nõ est per face. test. & ita dicit Bust. in Rosario serm. viij. j parte. col. fin. quod Paduæ vno anno pestis mortui sunt vij. aduocati, qui omnes fuerunt inuenti sine lingua. facit ipse ij. parte. ser. xxix.

Solicitus aduocatus malus.

litera P.incip.quarto vobis & seq.& plura de eis Paris de puteo in tract.de Sindicatu charta.v.in rubr.de excess.aduo.Nata in clem.sæpe in fin.princip. Humbertus in sacrilegio. chart. x.in verbo,parte & nomine. vbi plura adducit contra eos.latè Barb.in cap.pastoralis.colum ij. de iudi.& in iiij.allegat Cice. propterea dicit Calc. consil xxviij magnificus.vj.col.quòd væ animabus consulentiũ,& non rectè consulentiũ. de quo Alberic.in Dictionario.in verb. lingua. & de illo qui pro suo consilio merebatur præmium laquei, vt Opiz.in repet.§.diui.col. lxvj.Felin.in cap.de cætero.de homic.Iaſ.in l si ab hostibus.§. fin.col.fin.ff.sol.matrim.& refert Barbat.in c Raynutius. col. lviij.& consil.lxv.clemẽtissimi.lib ij col. iiij. quòd vni sancto viro apparuit Dyn in somniis,dicens,quòd erat damnatus.refert Decius in l ea demum.C.de colla.Purpur.in l.edita.num. xviij.& tamen quando Dyn.vnum decidebat,dicebatur ibi esse tota synodus legalis sapiẽtiæ.Socinus lib.iiij. consil.xvj.nu. xxv.& dicit Bal.quòd Bart.erat damnatus,refert Io.de Plat.in §.publica.instit.de pub.iudi.in fin.Alex. ad Bart. in l.vtrum.ff. ad l.Pomp.de parricid. Io.Montolonius in promptuario iuris in verbo releuatio.Io.de Vilemati in rep.l.diuus.ff de fidei colum.ix num.xliiij.habent quandoque aduocati manus nimis procliues ad aurũ.Barb.in c.in præsentia.colũ. xiij.de probat. & in locis prædictis.Et tamẽ si rectè & iustè procedant,vt docet Alber.lib j.super verb.Curt.& Vdalr.Basius in oratione in laudem Legum,incip.ex multis.& in l.ij.ff.de orig.iur.col.lxiij.& in oratione incip superiore anno.col.fina.facit Guil. Rouille in tract.de descriptione iustitiæ.lib iij.cap.v.col. fin. Hippol.in l.fi.ante fin.ff.de fidei.plus merentur quàm fratres predicatores, vt dixi §. in xj. ratione seu fundamento partis affirmatiuæ.vide de aduocat.per Cardin.in cap.iij. q. vij. Et nunquam defendit verisimile:licet non sit verum vsque ad manifestationem causæ.Cicero circa medium ij. Offic. Vincentius in allegationibus primò impressis. charta. xlvj.col.iij.& causam malam facit videri bonã glo.in l.quod si nolit.§.culpam ff.de ædil. edic. Et quandoque imprimunt aliquam opin. licet falsam in cerebrum iudicis,qui postea erit capitosus,taliter quòd nunquam exinde euelli poterit:vt inquit Alexã.in l. cum filio. col.x.de leg.j.quę capitositas est mala,imò sapientis est mutare consilium.l.nonnunquam.vbi glos.ff.de collat.bon. Igneus in repet.authen.ex causa.colũ.xix.C.de libe præter. dummodo non

Iudex capitosus.

Mutare cõsilium.

do nõ mutent in partem deteriorem:vt de Anchar.dicit Barb. in Ioannina.col.clxiiij.verbr.xvij.adduco glo. Et melius est se corrigere quàm expectare quòd ab alio corrigatur in authen. de nupt. in prin.Feli. in c.qualiter & quãdo. el j. iij. not de accus.Lancel.Politus in tractatu de offi.aduoc.in rubr quale debeat esse aduocati officium.circa fi.Quia humanum est peccare cap.inter hęc.el.j.de Pœni. dist.iij.l.Papinianus.§ meminisse.ff.de inoff test.Et quãdoq; bonus dormitat Homerus.Barb. lib.j.consil. v.col. iiij.& in d. Ioannina. col.iiij. & Pic.in repet. l.in quartam.ff.ad l.Falc.col.lij. Et inquit Hieron. ad August. epist.ij.Te quoque ipsum orare non dubito , vt inter nos contendentes veritas superet:non enim tuam gloriam quæris,sed Christi.Cumq; tu vinceris & ego vincam,si meum errorem intellexero,& econtrario me vincente tu superas. Et Ambrosius j.Officiorum:Hæc sunt arma iustitiæ vt cedendo vincat, sicut periti iaculandi cedentes solent vincere , & fugientes grauioribus insequentes vulnerare ictibus. Et propterea iudices aduertant ne nimium inhæreant scrupulositati,quæ nõ debetat tendi l.posthumus.ff.de iniust.rup.test. Et sub authoritate iuris scientiæ propter nimiã subtilitatem quandoque perniciose erratur l.si seruum.§. sequitur. vbi latè Ias. ff.de verb.oblig. facit l.lege xij.tab.in princ. C. de leg. hære.in l.ita vulneratus. §.penult & fi ff.ad l.Aquil. Spec.in procem.in antep.col. Paul. lib.j.consi.cxciij.incip.in causa.ad fin. Bal.in cap.dilecti.j.not. de iud.nam qui nimis subtilizat, seipsum frangit:vt de Bal.dicit Ias.in l,edita. C. de eden.in primis verbis. Ripa in tractatu de Peste charta.lxiij.num ccccxlij. & dicit Bald.in veteri C. de contrahen.& commit.stip.quòd nimia subtilitas est odiosa legibus,maximè quando venit ad infringendum contractum:& licet toleretur in disputando, non tamen in iudicando. Practicus Papi.in fo. sentẽtiæ diffinitiuæ.glos.j facit Hostien in c. nouit.col.ij de iudic. Idem in materia rescriptorũ dicit Lupus alleg.lxxxix.col. fi.Mõtferra. in rub. de rescri.lib.vj.colum.ij. præsertim circa eius formam: quia de en contentari debemus postquam curia eam adinuenit.Luc.de Penna in l. prædicta.C. de loca.præd.ciui.lib xj.chart.pen.col.j.vers & ego vidi priuilegia.vide tamen Bald.in cap fin.de transla.episc.Decium in l. ea est natura.ff.de regu.iur.Idemquãdo sumus in depositionibus testium.Feli.in cap.quotiens.colum.iiij.de testib.idem in causis Ecclesiasticis.Barbat.in c.j.colũ.ix.de lit.contest.& reli-

Scrupulositas fugienda.

gio iurisiurandi non debet impediri per cauillosas exceptiones & subtiles: quia iudex perniciosæ subtilitati debet occurrere. Vitalis in tractatu clausularum sub rubr. an iuramentum validet contractum simulatum. colũ. vij. Idem quando agitur de bona fide: quia tunc nõ curamus de apicibus iuris. l. si fideiussor. §. pen ff. mand. l. pen. C. ad Treb. Iaſ. in l. alienam. ij col. C. de procur. Simplicitas enim est illa quæ commendatur. Decius in cap. ad audientiam. ij. not. de app. facit quod dicebat Iason de illo scholare insistente opin. Aret. vt suprà retuli. in iij. ampliatione. & contra istos subtilizantes etiam gratia disputandi, plura ponit Isocrat. in oratione de pulchritudine Helenæ, quæ est impressa ante Herodotum. & Scrutinium chartæ xcviij. Et dicit Pet. quem refert Cyn. in l. ex persona. C. de probat. quòd istæ subtilitates turbant intellectum audientium, & non potest abbreuiari. Felin. in cap. omnes leges. j dist. colum. antepen. Petr. de Rauenna in fine sui alphabeti, in disputatione incip. valete. colum. iij dicit quòd vitrum quia est subtile citius frangitur, quàm res grossa: propterea Ioan. Montaigne in tractatu de bigam. q. j. colum. xiij. dicit quòd Hostien. adeò altè volauit per aëra quòd ab oculis debilium euanuit, & in multis seipsum fregit. hinc dicit prouerbium, quòd nimis subtilibus decidunt femoralia. & materia moralis non patitur perscrutationem subtilem. Aegidius de regim. principum. cap. j. facit Ioan. Montolonius in Prõptuario Iuris in verb. fides. colum. iiij. Ponzinibius in tractatu de lamiis. col. ij. ix. versic. non ob. quòd l. Bald. in cap. de postul. prælat. Paul. de Castr. l. j. consil. cccl xxx. incip. iudex est minister Dei in princ. in l. j. col. j. C. si seruus extero. quòd nulla subtilitas est sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Prouerb. xxvij. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. facit Salomon. in §. responsa. instit. de iure natur. char. ij. dicens, quòd proprium epitheton interpretantis est subtilitas: & licet non iudicanti, tamen speculanti semper est permissa, secundum eum in repetitione l. Gallus. §. quidam rectè. charta. ij. ff. de liber. & posthum. & Felin. in cap. graue. colũ. ij. de offic. ordin. dicit quòd vulgares & parum subtiles tenerent hanc opin. Et dicit Bald. in l. j colum. j. C. si seruus extero. quòd nulla est subtilitas sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Sed caue, quia loquuntur de bona subtilitate, non perniciosa & sophistica. Et quæ sit bona subtilitas, vide Lancel. in l. illam. ad fin. C. de collat. allegantem Platonem

Contra subtilizantes.

tonem. Luc. de Penna in l. j. C. de profes. qui in vrb. Cõstantin. col. vij. Isernia in §. fin. de natura feudi, latè Barbat. in cap. dilecti. colum. iiij. de iudic. Et sæpe videmus Doctores dicere, ista opin. in puncto iuris est verior: sed contraria seruaretur in practica. Cyn. in l fin. in fin. C. de acquir. poss. Aluar. in cap. j. vlti. not. de natu. feud. quia nihil prohibet quædam falsa esse probabiliora quibusdam veris. v. Topicorum. Corradus in tract. schismatis. cap. iiij. nu. v. Angel. de Aret. in §. j. insti. quib. mod. ius pat. pot. sol. & alibi sæpe scribẽtes. Imò plus dicit Lancel. in l. hæres absens. ante fin. princ. ff. de iud. quòd quãdo doctor dicit, & ista opin. est de iure verior: quòd vult dicere, ergo contraria seruaretur in practica. & ita declarat dicta dom. Alexand. pro quo facit idem Alexand. in l. sciendum. colum. ix. ff. de verb. oblig. dum ibi dicit opin. Dyn. esse veriorem. postea subdit quòd opin. Bart. seruatur. facit text. in clem quamuis rigor. de appel. ibi communem obseruãtiam. quem ad hoc allegat Felin. in cap. ex literis. in fin. vj col. de constit. Est verum quòd Lancel. Politus in repet. l. re coniuncti. colum. iiij. inuehit contra sic dicentes, quam si velint quòd in iudicio veritas non sit sectanda. pro quo Vdalricus in l. secunda. ff. de orig. iur. columna lxviij. & in oratione incip. iuris ciuilis studia. columna prima. facit Salomon. quem suprà retuli, dicens quòd communes opin. nascantur & intereunt in scholis: sed non aduertit ad l. minimè. ff. de legibus. cum similibus prẽallegatis. ad Igneum in disput. an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. colum. tertia. Et licet ex imbecillitate ingeniorum nostrorum nesciamus nos resoluere de aliquo fundamento cõtra communem: tamen venient aliqui posteri quibus hoc reuelabitur. facit Hadrianus Papa noster quodlibetis ij litera c. ex charta xv. columna prima. vnde ne arguamur à posterioribus, bonum est semper inhærere communi opinioni in dubio. Præterea communis opin. vt plurimum solet obseruari in practica: vnde ex eo quòd fuerit obseruata, licet superuenerint aliqua fundamenta cõcludentia contra communem: nónne illam debemus nihilominus obseruare, per ea quæ dicta sunt in prima limitatione? Vnde nisi adducerentur noua fundamenta contra communem opi. quæ verisimiliter non fuissent visa per tenentes communem opin. non recedentem ab ea: adhuc si deberẽ recedere, vellem quòd responderetur omnibus fundamentis communis opin. aliàs etiam si adduceretur vnũ fundamẽtum concl

concludens contra cõmunem. & esset aliud cõcludens fundamentũ pro cõmuni, dato, quòd neutri responderi posset, adhęrerem cõmuni. Quando autẽ essent plura fundamenta insolubilia pro vna parte quam pro altera. Spec. in tit. de disput. & allegationib. §. nunc videndũ occurrit. colũ. ij. vers. studeat autem. dicit debere stari pluribus fundamentis. pro quo Cæpol. in tract de imper. mil. delig. char. xiij. col iij & vers. licet plures rationes. vbi dicit hoc procedere quando sunt æquè bonæ. Non tamen per hoc est dãnanda subtilis inductio legũ: quia
68 in inductione stat virtus legis: vt dixi in prima ampliatione.
Aequitas præfertur rigori. ¶† Limita quartò quando communis opinio esset rigorosa: & alia contraria opin. esset æquior. l in omnibus quidem. vbi latè Decius l ea quæ in partes. §. j ff de reg. iur. quam allegat Anteros Frego. char. xj. c. fi. de transact l. placuit. vbi Ias. post alios. C. de iudic. l. Aemilius. ff de minorib. Et Cato, Aequum iudica Guliel. Rouille in tract. de descrip. iustitiæ. l. b. j. c. fin. & Luc. in princ. offic. in rubr. de animi elatione. quòd qui vult omnibus complacere, difficulter seruat æquitatẽ, quæ est iustitię maximè propria. & multa in iure contra strictam rationem disputandi pro vtilitate publica recepta sunt. l. ita vulneratus. §. penul. ff ad leg. Aquil. cap. fin. de transact. l. Barbarius. ibi, humanius. ff. de offic. prætquam inducit Baueria in §. testes autem. in fin. instit. de testam. debet enim omnis interpretatio esse bona & æqua, quia ius est ars boni & æqui. l. j ff. de iustit. & iur. & Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. rubr. de scientia qualis requiratur in aduocato. alleg. Cicer. & alios summè laudantes quosdam iurisconsultos, quia nunquam Ius ab æquitate separauerint. vide Ioan Montolonium in Promptuario iuris. in vers æquitas. Anton. de Prato in tract. de secund. nupt. chart. xv. col. iiij. vbi dicit, quòd illa dicitur æquior per quam euitatur absurdum. per l. ita vulneratus. ff. de leg. Aquil. & de absurdo. ẽ. in materia argumentorum. & quòd æquior opin. sit sequenda. tenet Curt. Senior consi. lj. super testamẽtis. col. x vers. ecce ergo. Cors. sing. ccvj. vbi Doctores Ioã. Lup in cap. per vestras. iij. not de donat inter vir. & vxor. est in toto opere. chart. lxxj. col. iiij. Igneus in authen excausa. col. xc. maximè quando talis opinio æquior est fundata in ratione naturali. Socin. in l. qui agnitis. iij. colũ. ff. de except. Hippol. in rubr. C. de probat. colum. xxxvij. & seq. gloss in Regula Cancellariæ. xiij. vbi dicitur quòd in dubio recurrimus ad rationem naturalem, & regulas

gulas iuris communis. Ias. in l. filio pater. ij. not. de leg. j. in l. si seruum. §. sequitur. col. j. ff. de verb. oblig. cum aliis supra adductis in præcedenti limitatione contra scrupulositatem. Iustus enim quãdoq; in iustitia sua periit. gl. in cap. nisi cùm pridem. in ver. elicit de renunt. Et dicit Syrus apud Terentiũ in Heautontumorumenos: Ius summum sæpe summa malitia est. Et reassumpsit pulchrè Cicero circa mediũ j. Officiorũ de offic. à circunstantia. Polyd. prouerb. cx. Guil. Rouille in tract. de descrip. iustitiæ. lib. j. c penul. Eras. j parte prouerb. dcccxxxij. Ioan. Montolon. in Promptuario Iuris in vers. iustitia col. iij. Aeneas Syluius epist. lxij. reuersus. Matthæus Bosius xxxv. incip. omnes. Ioan. Pyrrhus in repet. l quotiens. ij. char. ff. de reg. iur. Luc. de Penna in l. præcepit. col. ij. C de can. larg. col lj. lib. x. vbi dicit quod Aristides rex Græcorum ob nimiã iustitiam expulsus fuit. Archid. in cap. denique in fi. iiij. distinct. nõ enim omne quod licet honestum est. l. semper in conuentionibus. ff. de rit. nup. dicit tamen Card. in clem. j de reliq. & vene. sanct. iiij. not. quòd iustũ vnius partis præfertur honesto alterius partis: imò quòd nunquam separatur iustum & honestũ, licet cõtrarium appareat. Et quãdoque aliquid est iustum, cuius contrariũ est iustius. Anch. in reg. peccatum. in fi. col. xviij. de reg. iur. lib. vj. Et in fi. suæ disputationis quæ incipit, Antiquis temporibus. text. in l. exigẽdi. C. de procur. facit Hippol. in l. si quis vltrò. col. xij. ff. de quæst. facit Alex. & Ias. in l. placuit. de iud. vbi Paul. de Cast. allegat Salomonẽ dicere, Noli esse nimis iustus. vt Eccles. iast. vij. & in cap. serpẽs. de pœnit. dist. j. c. nimiũ. xxiij q. iij. Felin. in cap. purgãtium. de re iud. Decius in c. ex parte el ij. de offic. deleg. in cap. quoniã cõtra. col. iij. de prob. & Scrutinium chart. xcvij. dum examinãt quãdo æquitas præferatur rigori. In quibus locis semper intelligant de æquitate iuris scripti: non autem quòd quis debeat sumere æquitatem de bursa sua. Curt. consi. lxxxiij. quod est vltimum. col. antepenult. etiam in repet. l. admonendi. col. fin. ff. de iureiur. alàs licet opinio esset æquior, nõ esset seruanda. Aret. in l. ita stipulatus. §. possum. col ij. de verb. obl. dũ dicit, licet ista sit æquior, contraria tamen seruaretur. Ias. in l. nemo rem suam. in fi. ff de verb. oblig. & alibi sæpe. prout nec æquitatem abusuam. Barbat. lib. j. consi. xvj. clementissimi Dei patris. col. iij dicit tamen Hadri. Papa noster quodlib. vj est chart. lvij litera c. quòd debet tunc iudex scribere principi, qui præferet æquitatem non scriptam.

Aequitas scripta.

scriptam rigori scripto, vt ibi etiam q. x. col. xvij. & quot modis capiatur rigor, Panor. in cap. si clericus laicum. iiij. not. vbi Roch. de foro comper. Ioan. pronepos Bart. in tract. de arbit. lib. x. q. seu cap. iij. Iudæis autem benè seruatur merus rigor, & non æquitas. Iaſ. in l. si insulam. ff. de verb. obligat. ij. not. Curtius Senior consi. vlt. colũ. antepen. In quibus quod ius seruandum sit. Ferrat. cautel. xxiiij quæritur. Et istud est quod fecit magnum honorem opin. Bart. quia sequebatur libenter opin. placentes laicis, vt dicit Bald. quem refert Barb. in cap. dilecti. col. fi. de iudic. Iaſ. in l. quidam cùm filiũ. num. 3. de verb. obl. Opin. placens vulgo.

Nec mirum, quia isti intellectus qui nõ consonãt auribus vulgi, dicuntur extranei, secundum Bal. in l. maximum vitium. C. de liber. præter. in cap. j. de pace Const. in ver. Opizon ad fin. dum dicit, quòd omnis intellectus, qui non sonat auribus vulgi, est extraneus: & sic euitandus refert Iaſ. in l. eum qui ita. el ij. in l. qui ante Calendas. col ij. ff. de verb oblig. Barb. in repet. rubricæ de fide instr. col. x. & in l. cùm acutissimi col. lxviij. C. de fideicommiſ. & in consi. xxxiiij. incip. præclarè optimus. col xxij ij. vol. in c. iij. loco. col. xix. versi. nj. mouetur. de prob. Alex. in apostil. ad Bart. in l. Labeo. ff. de supel. leg. facit quòd sermones de moribus quando discordant ab his quæ secundũ sensum videntur, negligi solent. in princ. x. Ethicorum. Hadr. Papa noster in quodlibet. chart. x. colũ. j. facit Barba. per illum text. in cap. sicut consuetudo. col. iij. de probat. vbi allegat Bal. post Auerroim dicere, quòd experimentum verorum sermonum est vt concordet cum rebus sensatis, vt verificetur in communem hominum opin. intellectu fruentium. & idem infinitis vicibus repetit Barbat. legendo & consulendo, qui facit satis bonum forum de hoc dicto: non tamen intelligas de vulgo sine ratione, de quo dixeram in secunda parte affirmatiua. versi. nec meretur solutionem.

69 ¶ Limita quintò, nisi isti qui tenent communem opinionem determinarent de eo in quo non habent peritiam. Et tenens contrariam opin. esset in illa facultate peritior. Erasm. j. parte, prouerb. dxiij. Ne iutor vltra crepidam. Bon. de nob. parte iij. num. 57. Barbat. in rub. de precariis. in primis verbis. in c. proposuisti. col. v. de probat. Bolog. in Theodosiana in ver. ab eisdem philosophis. & in verbo, librũ ab archidiano. col. iij. Luc. de Penna C. de profess. & medi. lib x. in l. magistros. col. ij. De cius in cap. ne innitaris. ad fin. de constit. Est enim credendum peritis in arte credendum est.

peritis in arte l. j. in princ. de vent. inspi. vbi dom. Alex. in apostillis. & in l. semel. C. de re milit. lib. xij. Felin. & Decius in c. proposuisti. iij. col. de probat. Socin. fallent. ccxciiij. faciunt quæ ſ. dixi in v. ratione principali partis affirmatiuæ circa fin. Et est bona gl. in cap. vt veterũ. ix. dist. quæ dicit quòd in disputationibus propterea plus credimus August. in moralibus, Gregorio in historiis, & translationibus Hieron. Et sic tollitur quæstio Petrachæ epist. lxiij. dicta difficile. & seq. vbi quærit cuius authoritas sit maior, Hieronymi, an Augustini. facit illud Philosophi, quòd vnusquisq; eorum quæ cognoscit bonus est iudex. refert Socin. consi. clxiij. visa bulla. col. ix. versi. ex parte. facit Scrutinium referens illam gl. chart. cc. & lxviij. & xcij. Panor. in cap. j vltim. notabi. de consang. & affin. vbi dicit quòd ille cui est commissa causa matrimonialis, si nõ habet peritiam canonum, debet consulere peritiores: aliàs peccat. ideo in materia legali stamus Legistis: in canonica stamus Canonistis: vt volunt omnes in cap. j & ij. de oper. no. nunt. Et dicit Io. And. in cap. relatum. in fi. de offic. deleg. quòd Azo allegabat illum text. quem habuerat à quodam canonista: sed quia fuit oppositum de cap. seq. incip. gratum. dixit Azo, gratum relatũ si manet vituperatum. Et propterea in materia feudali plus credimus Iac. de Beluiso, quàm aliis: quia ipse sæpius legit illum librum. Iac. in inuestitura. in versi. & dicit vasalli cõuenti coram ordinario col. j. latius Afflictus in constitutionibus regni lib. iij. rub. v. col. iiij. est char. ccclxix. ante fi præsertim cùm sit quædam scientia de per se. secundum Bald j lib. consi. ccexciiij. incip. quòd cõsentiens domino, & habet suas singularitates quæ vocãtur naturæ, vt per eum lib. iij. consi. cccij. materia. col. j. & dicit Bald. in l. omnes populi. col. vij. ff. de iust. & iur. quòd pro habendo intellectu literali grammaticali, recurrimus ad speculatiuos Grammaticos, puta Catholiconem, nõdum viderat Nestorem, qui eum totiens dicit sommiasse: & bellum grammaticale, vbi dicitur, Catholicon inuentus cum asino onusto vocabulis. hinc idem raptus fuit propterea acriter tortus & coactus fateri furtum. & frater Bapt. Carmelita. in apolog. ante Parthenices Marianas. incip. quoniã. char. iij. dicit quòd est aspersus pluribus erroribus quàm pardus maculis. Et in ludo Azardi plus creditur vni barro quàm vni magnifico doctori. Aug. in §. præterea quod per alluuionem. instit. de rer. diuis. Et facit Curt. consi. xx. incip. Dominus labia mea. in primis verbis

bis esset verecundia si ipsi non scirent plus.l.ij.col.antepenult. vers.Seruius autem Sulpitius.ff.de orig.iur.Rom.cõsi.cccxxx. incip.circa primum.ad fin.& dicit Felin in c qualiter & quando el ij.§.ad corrigendos de accus.quod est verecundia Legistis,quòd Host.canonista sciuerit l. ante eos, licet in fauendo episcopis habuit malam scientiam & peiorem conscientiam. Bald.lib.ij.consi.clxvj.punctus quæstionis post medium.& ea quæ non sunt aperta debẽt subtilitatibus seu verbis exquisitis obfuscari.Panor.lib.j.consi.clxxxj. viso puncto. in princ. & licet dicat Rom.sing.dcliij.habens.&Ioan.Rugerij in cap.j.de causa pos.& propriet.j.not.quòd Legista senza c. vale pocho: Canonista senza l.vale niente.Idem refert Igneus in disput.an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col.iiij.facit Barba.in rubr.de testam.col.j.hinc Felin.in cap.ecclesia S. Mariæ. colũ. xxij.de constit.inuehit contra puros canonistas,qui putant omnia posse decidi inter clericos solis canonibus. Et dicit Host. in summa de pœnit & re.§.cui confitendum.col.ix. versi iij.℣ per solam Bibliam regi non posset Ecclesia sancta Dei. ergo malè dicit frater Mart.Luther.pag.dxv.qui dicit solam legem Euangelicam sufficere:licet non debeamus tãtùm videre Decretales quòd deseramus Bibliam. Dantes in Paradiso, cantu, da poi.circa fi.Imò Ioan.Fab.in §.item pretiũ. instit.de empt. & vend.inuehit contra simplices Legistas qui nihil sciunt de libris Poëtarum & Philosophorũ, nec de moralibus:quod est peius &damnabilius pro salute:nec mirum,quia moralitas est summa summarum in regimine mundi. secundũ Bald.lib.iij. consil.cclxxvj.rex Romanorum.col.ij. & dicit Panor. in c.constitutis.iij.not.de appel.quòd episcopus nõ solùm debet attendere studiis literarum, sed etiam aliis exterioribus. hinc dicit Ouid.Disce bonas artes moneo Romana iuuentus.Non tantùm trepidos & tueare reos. Pro quo facit Petrarcha in epist. lxix.sic est.vl.char.sanctus August.ex libris Cicer.Plat.& Hortensij,multa ad Christianam religionem transtulit. Et Cicero valdè extollitur inter Iurisconsultos. Periglus in reper. legis in suis.col.v.ff.de liber.& posth.licet in oratione pro Murena ex causa dixerit contra Legistas.sed ad eius dicta vide elegantem excusationem per Vdalr.Zasium in reper.l. ij. ff. de orig. iur.col.lvj.& epist.ibidem seq.incip.Laurent.Valla.& quomodo dicta Cicer.& Poetarum.Non tamen tantùm studeant istis quòd obliuiscantur leges:quia ex aliis paleas, ex istis collige gra

grana. vt dicã.& ita suadet Io.Iac.de Canibus in tract.de modo studendi col.viij.sub rub.nõ est necesse Iurisperito Mathematicas discere disciplinas.ad fin.Non debet pudere Canonistam in materia legali consulere Legistã,nec econtrà. Io Lup. in introductione c. per vestras. de donat.inter vir. & vx. col.j. & ibi ij.not.col.iiij.vbi pulchrè est in opere,char. lxvj. co.iij. Anchar.in disput. quæ incipit,antiquis & modernis temporibus. col. x.vbi quòd quãdo Canonistæ differunt à Theologis in materia vsurarum,standũ est Canonistis,quã sequitur Alex. consi.j.col.incip circa primum.col.iiij.vers.& si aliqui. & cõsi. cvij pro inuestigatione.col.v.versic.& si aliqui.iiij.volu. Et est idemmet consilium repetitum.Defensoriũ montis Busti. char. xlij.col.iij.& char.xlix.col.iij. Alex.de Neuo in suo cõsilio cõtra Iudæos fœnerantes.impresso post Pisanellã.chart.xiij.col. iij. Petr. de Rauenna in suo aureo Alphabeto. in notabilibus post materiam consuetudinis.versicu hoc in loco volo.Scrutinium char.lxviij.Decis.consil.cxj.col.ij.& clj.in fi. iij. col.frater August in scrutinio,char.lxviij. Bustus in Defensorio montis.chart.xlij. col.iij. plus dicit Dodus in sua apologia contra fratrem Samuelem.char.xxxv.vers.primo illa doctrina. quòd Innocentius Papa mandabat opinionem diui Thomæ obseruari, opinione canonica semper excepta. & quod etiam leges sint à prædicatoribus allegãdæ,pulchrè defendit frater Iacob. de Marchepalu in suo tract.de animabus incolentibus Purgatorium.in vlt.parte.Dicit tamen Burgos in c.ij.col. ij.de emp. & vend.quòd raro vel nunquam Canonistę differunt à Theologis: & quando iura canonica volunt aliud seruari in foro contentioso,aliud in foro conscientiæ,hoc exprimunt. Decius in c.culpa caret.ff.de regu.iur.col.fi.licet canonistæ vsqueadeò ad theologicos terminos non ita subtilissimè tenent. frater Syluest. contra Luth. chart.ccvj vbi char.xxj.latè ponit qualiter dicatur quid de iure diuino.facit Fortun. in repet.cap.j. de pact.col.v.quòd ius canonicum semper est conforme iuri diuino.c.fi.ix.dist.& iure naturali.c. filius.& c.cũ esses. de testã. & col.xliij & col.lxj. quòd ius canonicũ semper veram iustitiam imitatur.allegat etiam c.j.vt eccles.benefic.in princip.Et idem Fortun.in lib.de fine vtriusq; iur.co.xv. dicit quòd rarò est differẽtia inter forum ciuile & conscientiæ. saltem in iustitia, quia procedit à principiis naturalibus, & sic semper est vna, & tota sibi contentit & constat. allegat Cicer. & ipse co-

Canonistæ differunt à theologis.

piosius tradit in repet.d cap.j.col.x. & pro hoc facit quod vult Bal.in repet.l.Aemilius.col.fin.ff.de minor.quod nulla est ratio quæ non participet etiam diuinitatis. & idem Fortun. in l. si vnus.§.pactus. col.x.ff.eod.quòd omnis lex humana habet participationem & vinculum à lege æterna & naturali. prout enim causæ inferiores à cœlestibus reguntur,& cœlestia agũt in corporibus humanis:ita omnis lex à lege naturali, & naturalis ab æterna, & æterna à Deo regitur.S.Thom.prima secundæ.q.xcvj.art.iiij. & q.xcj.articulo ij.dicẽs sic intelligi illud regum:Per me reges regnant,& principes dominantur. & alibi sæpe vtitur Fortun. his dictis,vt per eum de vltimo fine iuris. col.iiij.& sæpe adducit ad probãdum,quòd lex naturalis & diuina est cadẽ & immutabilis. & quòd iura ciuilia seu canonica contraria non valent,quia non habent esse legis.allegat Cicer.in duobus locis.& omnia prædicta.& S.Thom.in iiij.senten.dist.cccxxxiiij.j.arti.l.j.ff de iustit.& iure.§.sed naturalia. instit.de iur.nat.l.eas obligationes.de cap. dimi.c. fin.de præscrip.iuncto.c.fin.de consuet.c j.& ij.j.dist.§. lege.vj.dist.quæ iura habet prę manibus,& sæpe allegat,vt patet in eius scripus vltra loca prædicta,videlicet ff.de iustit.& iur.co.xlvj. & in libro, de vltimo fin.vlt.iur.col.xij. & lxxij.& in l. legitima col. xiij.ff.de pact.& col.xxix. & xxxiiij.& in l. iurisgẽtium.§.si ob maleficium.ff.de pact.col.iiij.§.quinimò.col.xv.versic.ij.infero in l.si vnus. § pactus.col.vj.& in repet cap.j de pact.col.ix. xxxvj.lx.& antepenult. & in repet.l.Gallus.ff.de liber.& posth. §.idem credẽdum.num.xlviij & aliàs audiui à reuerẽdo theologo fratre Benedicto Monzeto, dum contra eum in publica disputatione arguerem, quòd etiam suprascripta consideratio habetur in Pizanola.& si bene memini,circa princ.facit Gammarus in tract de extensione.chart.iiij.col.j.post mediũ.facit, quia sermones de moribus quando discordant ab his quæ secundum sensum videntur,spreti atq; reiecti habentur.in prin. x.Ethicor.Hadr.Papa noster in Quodlibetis,char.x.col.ij.& sensus & ratio naturalis est vniformis. ergo non cadit discordia.& dixi paulò suprà. Est tamen notandum quòd si legistæ inter se discrepant,& reperiatur casus expresè decisus in iure canonico, stabimus iuri canonico, etiam in foro Cæsaris. & econtrà variãtibus canonistis etiam in foro ecclesiæ stabimus decisioni factæ per ius ciuile: vt volunt omnes in cap.j.& ij.de oper.nou.nunciat.Marian.in tracta de citatione.articul.xxiij.

Canonistæ differunt à Legistis.

q.iiij.Felin.in cap.in causis.col.j. de testib.& in cap. fraternitatis col.ij.eo.tit.dicens,quòd in causis feudalibus prævalet ius canonicum propter iuramẽtum in fidelitate. Aliàs enim quælibet lex seruabitur in foro suo.legistarum, scilicet in foro Cæsaris:canonistarum,in foro Ecclesię.Alex.in apostillis.Barbat. in l.priuilegia. C. de sacrosanct eccles. Felin.in c. ecclesia sanctæ Mariæ col.xiij.& seq.de constitut.in c.j.vers.tertia declaratio.eod.tit.in cap.in causis.in ij.not.in c.fraternitatis. col.ij.in cap.testimonium.col.iij.de testib.Barb. in lib.j. consi.xiij.col. iij.Alexand.in l.j.col. vj.ff.sol.matr.& libr.ij.consi. clxvij. in fi, & xcij.viso themate.lib iiij.Panorm. in cap.clerici.col.j.de iudic.in c.quod clericis.de foro compet.& lib.ij.consi.xciij.col. iiij. dubio iiij. Perus.in proœm.rubr.de testam.lib.vj.Aret. in c.decernimus. de iudic.consil.xlviij. Vitalis in tract. clausularum.chart.xiij.col.iii.Ioan Rugerij.post Panorm.in cap.j.notab. de causa possessio.& propriet.Limita tamen quod suprà dictum est.quòd stante varietate canonistarum stetur legi expresè decidenti, etiam in terris ecclesiæ non procedere,quando talis lex esset dãnosa ecclesiæ.Ias.in l.& generaliter.§.cùm autem.col.ij.C.de instit.& substi.facit Panorm.in c.nuper.ante fin.de test.quòd licet lex sit canonizata, nõ tamẽ est seruanda in foro canonico si contrariatur canoni. Felin.in cap.super eo.col.ij.eo.tit.Item limita in causis pus:quia in vtroque foro seruatur ius canonicum.Baueria in §.j col.v.insti qui test.fac. pos.per d.l.priuilegia.Feli.in c.in causis.col.j. de testib. Et aduerte,quia plures errant credentes,quòd quàm primùm lex ciuilis reperitur inserta inter canones,vel in libro Decretalium, q; dicatur canonizata: licet secus in libro Decreti: quia Gratianus non habuit authoritatem canonizandi leges.Card.ij.q. vij c.si quis §.j.ad fin.Felin.in d.c.super eo de testib.Fed.consil.lxxvj.domini auditoris. Sed puto quòd veritas dependeret ab illo:nunquid liber Decreti sit authenticus?de quo in proœ. Lombardæ.Ias.in l.j ff.si certum pet.Sed hoc non sufficit:quia oportet quòd sit incerta in vno capitulo. Ias.in l.j. prima lect. col.ix.C.de summa Trinit.Felin in d.cap ecclesia. col. xiij de constit.& hoc vltimum fortè potuisset cõuenientius adducere Ias.in l.centurio co.xxxj ff.de vulg.& pupil. quàm illud de cap.j.de reliq.& vener.sanct.dum propterea ibi satis inutiliter damnat Mod.Senens.qui dicunt quòd opin Bartol. est canonizata à Moder.Perusinis:sed non erat memor eius quod ipse

Quomodo dicatur lex canonizata

met Ias. dixerat in prælect. feudal. col. xij. dum post Ioan. And. in-
uehit contra eos qui multis mediis student impugnare opi-
niones antiquorum quæ inutiles sunt. & not. quòd licet li. sint sacra-
tissimæ, quãdo tamen allegamus simul canones & leges debe-
mus præmittere canones: quia videntur promulgari instinctu
Spiritussancti. Panor. in cap. inter alia. ij not. de immun. ec-
cles. sed hæc sua ratio nõ concludit. quare etiam leges per ora
principum sunt diuinitus promulgatæ. sed respondet vt Ge-
70 min. in c. ij. in ij. op. de præscrip. ¶ † Limita sexto, nisi iudex ex
causa recederet à communi opinione: quoniam tali casu non
solùm à communi opin. verùm a lege recedi potest. l. si homi-
nem. ff. manda. ad quam Felin. in d. c. j. de constit. col. xiij & in
c. decani. x. col. de rescrip. & in c. pastoralis. ij. col. de except.
Parpal. in l. j. C. de precib. imper. offer. Decius in capit. sicut. de
probat. col. vj. Corset. singul. clj tempore pacis. Cremen. sing.
cl. Barb. in repetit. rub. C qui admitt. col. xxiij. & tribus seq. re-
fert Ias. in l. omnes populi ff. de iustit. & iure in fi. Idem Barba.
in tract. de Cardin. ij. parte q. v. col. v. Idem Ias. in l. nõ solùm.
§. morte col. xvij. ff. de oper. nou. nunt. in §. ex maleficiis. num.
xv. & xvj. instit. de actio. Nata in clem. sæpe col. lxxj. & faciũt
plura posita per Hippol. in l. j §. si quis vltrò. col. v. ff. de quæ-
stio. dum examinat quando aliquid de nouo superuenies, seu
iusta causa excuset. Ias. in §. ex maleficiis. col. ij. instit. de actio.
intelligit hoc procedere in maioribus magistratibus, secus in
minoribus, quibus nõ licet etiam ex causa. Debet tamẽ iudex
in actis facere mentionem de tali causa per quam à lege rece-
dat, & à communi opinione: & volunt Felin. vbi suprà. & De-
71 cius in c. consuluit. el. j. de appel. ¶ † Limita septimò, vt regu-
la quòd iudex debeat sequi communem opinionem, procedat
quantum ad iniquitatẽ sententiæ: quia sententia bene dicere-
tur iniqua seu iniusta. Secus autem quantũ ad nullitatẽ, quo-
niam talis sententia nõ diceretur nulla. Bart. in l. iij §. hoc au-
tem iudicium. de dam. infect. Burgos in c. cùm dilecti. col. x.
de empt. & ven. vbi dicit quòd dummodo aliqui Doctores te-
neant contra communem, sententia tali casu nõ diceretur nul-
la. Paris de Puteo in tract. de Syndicatu. in verſ. iudicare. c. an ſ
iudex qui dedit col. ij. ver. & dicit Bald. in l. iiij. Felin. in c. j. vj
not. de constit. Ias. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ij. nota. ff. de
verb. obli. Facit Formularium prouinciale, char. xxxvj. vbi di-
cit, quòd nihilominus tali casu curia non solet dare literas.

Ex causa licet trãsgredi leges.

Sententia cõtra communem non est nulla.

Ego

Ego dubito de ista limitatione: nam sicut sentẽtia lata per ex-
pressum iuris errorem, seu contra legem, nõ valet. l. ij. C. quan-
do prouoc. nõ est necess. Claud. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres.
col. iij. ff. de verb. oblig. ad quam Socin. fall. cccliiij. Dat sexde-
cim limitationes. Et sententia lata contra consuetudinem no-
toriam etiam est nulla. vt Ias. post Bald. in l. iubemus. C. de iu-
dic. pari modo videtur dicendum quod sit nulla, quando est la
ta contra communem opinionem Doct. Nam illud de quo ap
paret decisio libris apertis, ita dicitur esse indubitabile, sicut il
lud de quo est lex. Ias. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis.
Scrutiniũ char. lxix. & clarius char. lxxxvij. & seq. infrà charta
seq in x. limitatio. Et quia non possunt omnes articuli sigilla-
tim per leges decidi. l. non possunt. ff. de legib. Tunc cõmunis
opin. doct. seruatur pro lege. Ang. in l. si idẽ cũ eodem. ff. de iu-
ris. om. iud. cũ sim. vt dixi in prima ampliatione ad hanc regu-
lam in fine. Præterea manifesta iniquitas æquiparatur nullita-
ti. Curtius consil. lxv. super præmissa. col. iij. Claud. in rep. l. vt
vim. ff. de iusti. & iur. col. xj. Felin. in c. inter cæteras. de re iud.
col. antepen. Barb. in c. in præsentia col. antepen. de probat. Pe-
rus. in c. dilecto. quod legit pro fi. de app. col. xlj. Et ꝙ talis no-
torietas postea apparuerit, Corse. sing. cciiij. incip. si notoriè.
Sed nemo negat sententiã latam cõtra cõmunẽ opinionẽ esse
iniquã: ergo perinde est ac si esset nulla. Ideo diligentius esset
inuestigandũ super ista limitatione. ¶ † Limita octauò vt præ- 72
dicta regula procedat quando cõmunis opin. esset in terminis
quæstionis quæ agitatur: aliàs secus. quia licet dicamus ꝙ suf-
ficit allegare in genere. Præpos. in c. j. j. not. de frig & mal. alle-
gando Horatium, Nanq; opere in grandi fas est obrepere som
num. si aliqui Doct. tenerent in terminis quæstionis quæ verti
tur, pro illis esset iudicandum: etiam licet cõmunis opin. à re-
motis aliquid decideret in contrarium. prout dicit Alex. in l.
sed & si quis. §. quæsitũ. col. fin. ff. si quis caut. Ias. in l. j. §. sed &
si mihi. ff. de verb. oblig. quòd quando habemus text. specificè
loquentem in materia, nõ debemus ab eo discedere propter le
gem loquentem in materia remota. facit Decius in c. intellexi
mus. col. iij. de iud. vbi dicit quòd potius debemus stare iuri-
bus magis specificè in materia loquentibus, quàm iuribus ge
neralibus per regulã generi. Et dixit Alex. lib. j. consil. lxxxvij
in causa accusationis. col. pen. versicu. nec prædictis. quòd pro-
batio in specie præualet probationi in genere. Et dicit Barba.

Manifesta iniquitas, est nullitas.

Decisio in terminis.

rub. de fid.instrum. col.iiij.& in rub.de consu. col.ij.in c.cum M.num.ccxxxiij.de consti.vbi bona postilla. & in rubr. de postul. præl. colũ ij. quòd omnis cognitio incipit à generalibus, postea deuenitur ad specifica & particularia. idem repetit ipse in cap. in præsentia. col.xxxj. de probat. facit gl.j.in princip.in l.j.C. plus val. quod ag.facit Aegidius de regim. princip.lib.ij. parte j c.xvj.dicens quod ignorando vniuersalia,facit plerunque particularia ignorare.Et quod dicunt rhetores,quòd pulchrius est loqui per vocabula adeò propria, quòd nihil possint importare nisi id de quo loqueris. Et dicit Bald.in c.cùm M.colũ.pen.de appel.quòd verba generalia indigent quadam expositione. secus in verbis specialibus. Et dicit gl.in l.quis sit fugitiuus. § quod autem in verb .cauet. ff.de edil. edict.quòd vbi est clausula specialis nõ indigemus generali. & dicit Aretin.cõsi.vj.incip. viso instrumẽto.col.j quòd ista generalia solent apponi ornatus causa.& cõs.xiij.viso deligẽter.col.j quòd virtus non est in dicẽdo multa, seu multum ex particularibus: quando circa vniuersalia sermones sunt faciliores,circa particularia autem veriores. alleg. Philosophum ij.Ethic.est text. commenti vij. quem etiam alleg. Lisoperita. col.ii.& idẽ Aret. consi. xcix. longitudo inprincip. & cv.in præsenti. Hadr. Papa noster in quodlib.j.est char.vj.colũ.iiij.Et patet ad sensum nã si interrogo duos vbi est Prætor:vnus respondeat est in ciuitate,alter quòd est in platea:cui dubium quòd erit verius & clarius responsum dicẽtis quòd est in platea,quàm quòd est in ciuitate?quia facilius inspexero plateam , quàm totam ciuitatẽ. sunt enim ista generalia brocarda,id est regulæ quæ patiuntur plura argumenta prò & contrà , & habent aliquas solutiones, vt patet in brocardis Azo secũdum Imol.in l.quicquid astringendæ.col.iij.ff.de verb.obl. est verum quòd frater Hieron.de Ferraria in lib. suarum assertarum reuelationum,excusat se q̃ non est possibile particularia quæque voluminibus contineri: quia tot libris capiẽdis vix mũdus sufficeret.ideo iubebat Plato descendentẽ vsq; ad particularia quiescere.Et Salomon.in l. Gallus. § idem credendum col. ij.ff.de lib.& posth.dicit,quòd tradentis dogma non est singula prosequi : sed in §. & quid si tantũ.col.ij.dicit, quòd optimè speculantis est omnia minutatim prosequi & colũ.seq.dicit quòd sufficit in qualibet dispositione substantialia attingere,tacitè vel expressè,vel etiam generali sermone apto talem casum de quo agitur comprehendere.

dere tamẽ ad prædicta facit quod tradit Corradus in tract.de schismate.c.iij.col.fi.faciũt quæ dicam statim.Et quod Igneus in auth.ex causa colũ xix.quòd vbi est clara decisio,cessant omnia argumẽta.Decisiones enim quę sunt in terminis sunt securiores:prout est de mente Bruni Asten.in tract.statutorũ.vj. artic. q.ij. in fi. col. iij. dum dicit q̃ in illa materia extensionis nõ est minus periculosum adhærere decisionibus,quàm regulis cõmunibus. Et dicit Ang, cons.xiiij. nos Carolus. col.ij. q̃ allegare regulas generales est refugium miserorũ.Et dicit Iaſ. in l.non eo minus. col.fi.vers.iij.facit C.de procur.quod Paul. de Castr.qui habebat illum casum de facto, allegabat text.per quem sic dicebat Ang. & non potuit tantum cantare quod iudex voluerit iudicare pro eo, quia nesciuit allegare Decis.Angel. contra tales iudices. facit quod contra aduocatos inuehit Paul.de Cast.in l.Clodius. ff.de acquiren.hære.ante fin.dicens quòd doctor non audens consulere quando habet bonam rationem , nisi inueniat casum decisum,non est laudandus: & si antiqui ita fecissent , quomodo nos faceremus?Et ita inuehit contra quendam aduocatum,ceruicosum. Roman.consil.xlij. incip. visis quæ egregiè.ad fi.facit Ponzinibius in tract.de Lamiis.col.vj. Allegando Paul.de Cast. vbi §.Iaſ.in l.non eo minus. C. de procu. col.fi.vers.iij.dixit Felin.in c.j.in fin. iiij.col. de prescrip.quòd debemus respõdere per speciales decisiones, nõ per generales regulas more pauperũ doctorũ. & in c.cùm ordinem.colũ.iiij.de rescript,dicit quòd licet cumulatio decisionum displiceat ingeniis elegantis:tamen in actu practico laboramus vt inueniamus decisionem : quia consulere secundũ regulas est doctoris positiui, quos vulgus procuratores appellat.Sed consulere secundum decisionem in terminis,est doctissimi doctoris. Et tamen leges in scholis deglutiuntur:& in palatiis digeruntur.Catel.ij.par,Memoral.in verb.practica.tunc enim sapiunt cùm fructus ex eis percipiuntur. Feli.in c.ex tenore.ij.not.de test.Bald.in l.Aemilius.ff.de mino.col.antepen. Et facit, quia erit aliqua regula : & tamen habebit tot fallentias quòd posset fieri vna regula in contrarium. gl.in §.si quis alii.insti.de inutil. stipu.in ver.nihil agit.ante fi. Cur. de sequestro. colũ. v. dicam j̃ q̃ in dubio pro regula. & licet doctor sit in lata culpa ignorando regulas l.non fatetur.ff. de confes.Iaſ. in l.sed & si quis §.quæsitum.colũ.v.ff.si quis caut,secus tamẽ est de aliquo casu speciali vel singulari.Iason in l. quod te.col.

xiiij. vbi Soci. col. fi. ff. si cert. pet. Est verum ꝙ Fortun. in l. iurisgentium. §. quinimo. col. xxj. in §. pactus colũ. ij. xxxiij. ff. de pact. non potest pati has fallentias, nec istas cumulationes, vt per eum ibi in §. & ideo. col. xx. & repet. c. j. colũ. xxv. & xxvj. extra ea. Et tamen fallentiæ omnes sunt fundatæ in æquitate. l. qui æquitate. ff. de excep. doli. Decius in. l. in omnibus quidẽ. nu. vij ff. de reg. iur. Signor. cõsil. clx. casus col. pe. Ang. in rubr. instit. de except. col. vj. vers. capiamus tertiũ cõmentum. Cic. de officiis. chart. xx. de officiis à circunstantia. c. cxistũt. vbi dat pulchrũ exemplum. Galiaura in rep. l. cẽturio. ff. de vulg. & pupil. char. xxij. nu. cxxvj. & de Traiano. de furto Iudæorũ. vt dixi in cõstitutione, quod liceat dispensare super matrimonio carnali copula consummato ob adulteriũ coniugis. & dicit glo. in auth. vt sine prohib. matres. in princ. super verb. existimamus. quòd ineptum est regulam non fallere vbi æquitas suadeat. vt Curt. Iunior cons. xix. circa fi. post suum tractatum feudorum. Decius vbi ꝛ. Et per illam gl. dicit Perus. in c. vt debitus. col. fi. de appel. quòd ratio naturalis sufficit ad faciendum regulam fallere. idem vult Ias. in l. à diuo Pio. §. in venditione. num. xij. de re iud. Et facit idem Ias. in l. quamuis. ff. de in ius vocã. cum sim. vt j. dicam de ratione naturali. frater Thom. Illyricus de potestate Papæ charta. lxvij. in prin. pulchrè & clarè Corradus in tract. de schismate. c. iij. col. fi. Et hoc maximè procedit quãdo exceptio reducit nos ad ius cõmune & antiquũ. Bellamera consil. dvij. cõclusio. quod in casu dicam infrà. char. pen. sed statim oppones de l. prospexit. in fin. principii. ff. qui & à quib. man. non licet. cum sim. vt Decius consil. xxxii. col. i. Cors. sing. clxiiii. col. iii. cui non licet contrauenire etiam in conscientia. Cẽpol. in tract. de cõtractib. simulatis. ii præsump. col. ii. Quia vbi lex firmat pedes, nõ est vlterius quærendum. glos. in l. si nõ fuerit. §. i. in glo. pen. ff. pro socio. quam in d. tract. Cẽp. allegat. colũ. vj. Salomonius in repet. l. Gallus chart. xvij. Pantal. in rep. l. ij. C. de rescin. vend. col. xlviij. versic. xvi. Sed respondet Lanfr. de interpretatione statu. col. v. in ii. concluf. Felin. in c. si quando. colũ. vii. de rescript. Ias. in l. filio pater ii. not. de leg. i. dic vt per eos. pro quibus facit quod vult Had. Papa noster in quodlib. q. vi. litera h. la. ii. est chart. lvi. col. i. vbi allegando Philosophum i. Ethic. dicit quòd humanorum actuum tanta est circũstantiarum varietas: vt generali sermone magis tradi non possit quæ causa ad hoc sufficiat, quæ nõ, quàm medico: quæ causa est

intellige quando dari

sa est potens mortẽ inferre, & quæ non. facit quòd plura sunt negocia quàm vocabula. l. natura ff. de præscript. verbis. Dec. in rub. ff. de reg. iur. Et propterea quãdo aduocatus partis contrariæ allegat aliqua impertinentia valde à remotis: potes dicere, Iubete iudices Senecæ causam dicere, non vulgari. l. i. in l. centurio. col. iij ff. de vulga. & pupil. vel quando malè fundat argumenta, quòd dicitur ligare arenam sine cemento. Cæpol. de ser. vrb. præd. c. xl. in princi. vel arenam sine calce. vt Senecæ scripta Caius princeps irridet. refert Io Bap. Pius in commento Sidonij. chart. j. & etiam contra legentes qui trahunt materias remotas & alienas, inuehit Io. Fab. in §. j. in fi. insti. de act. & Alex. in l. si patroni. §. qui fideicõmissariam. col. iij. ad Treb. Bolog. in repet. authẽ. habita. C ne fil pro pat. col. xlij. & dicit Polyd. Prouerb. ccxiij. quod cupressum simulant. ¶ † Nonò limita quando causa contra quam stat communis opi. esset valde fauorabilis & priuilegiata, prout in matrimonio dicit Hostien. in c. si vir. de cog. spir. Barbat. Felin. & Decius in d. c. j. de consti. sequitur Barb. lib. iij. cons. iiij. à Ioue. col. iiij. Curt. cõsil. lv. super processu. col. pen. in j. additione. vbi dicit idem pro testamento. Scrutinium char. lxxxvij. & Feli. in d. c. j. de constit. col. fi. vers. quintò limita. Ias. in l. Gallus. §. quid si is. ij. not. ij. lect. ff. de libe. & posth. vbi Salomon in §. in omnibus. in fi. Galiaura in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pup. num. cccxcv. quod procedit etiam ad exclusionem filiorum. Decius cons. xj. col. fi. Curt. consil. lxviij. statutum col. ij. hinc dicimus quòd impugnans testamentum, defectu numeri testium, peccat mortaliter. Panor. in c. cùm esses. de testa. col. ij. vbi Barb. in notabilib. Et dicit Bart. in auth. sed cùm testator. colũ. j. C. ad legem Fal. quòd licet hæres nullum commodum pecuniarium percipiat ex testamento: tamen ex eo quòd faciat actum pium implendo voluntatem defuncti, & cõsequitur meritum apud Deum, dicitur multùm lucrari. Et Feli in d. c. j. de const. dicit idem in opi. fauẽte potestati clauium. Idem Ias. in l. j. col. ij. & iij. ff. sol. matri. vbi dicit idem in testamento & dote. & in l. inter pares. ff. de re iud. Felin. in cap. fin. eod. titu. Intellige nisi esset matrimonium cõtra legem Dei contract. Decius in cap. j. de probat. col. xxiiij. vbi dicit quòd contra illud in dubio pronũtiandum est. vide in aliis locis. ꝛ. alleg. in viij. fundamento negatiuo de incontinentia. circa fi. ij. inconuenientis. Est verum quòd ista limitatio videtur destrui per aliquos: nam Decius in d. c. j. limi-

Debemus stare in terminis.

n alibi dñ scimꝰ eam dicere nõ vagari

73

tat illud dictum Host. solùm procedere quando essent variæ opin. inter Doctores. Secus autem quando clarè cõstaret quòd communis opi. esset contra matrimonium, vel quod opin. singularis doctoris esset notoriè falsa: quia non debemus tantum piis causis fauere, quòd cæteris iniustitiam faciamus. c. ex tenore. de foro compet. cum concordantibus, vt per eum ibi. & Card. tel ij. parte Memoral. in verbo nuptiarum causa. qui dicit ita consuluisse Decium & Ias. præceptores meos. idem tenet Rochus in d. c j. ad fi. de constit. post Barb. cons. j. iij. vol. col. xxxj. Decius consil. cxxxiij. ad fi. & Corset. sing. ccvi. incip. vbi Doct. est in verb. opinio. And. Alciatus in Paradoxis libr. iij. c. vij. est chart. xxvj. vel quando pro communi opin. esset vnus text. Per. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. iiij. parte. q. xxxix. quia tunc non diceretur esse dubium, vt statim dicam, & iste fauor præponderat illi de quo dicimus quòd in dubio debemus fauere reo. Decius in c. j. col. liij. de prob. versi. vj. limita. ¶ † Decimò limita vt prædicta procedant quando apparet liquidè de magis communi opin. puta quia Doct. dicunt, & si ita se habet communis opin. Et propterea Ias. solebat dicere quãdo Doct. attestantur ita esse cõmunem opi. quòd est bonum verbum in practica, vt retuli in princip. huius conclusionis. Secus autem quando non apparet de communi opin. vel quia aliqui Doct. attestantur vnam esse communem. Alii contrariam. Tunc res dicitur esse dubia propter conflictum opin. Socin. in rub. & in l. si fuerit. ff. de reb. dub. facit Ang. cons. cx. sanctissima. col. iiij. quod multipliciter à sapientibus exponitur, eius veritas ignoratur. Paris de Sindicatu in d. verb. iudicare. versic. an si iudex qui dedit. col. j. Alex. lib. ij. cõs. ccxxii. visa facti. col. iiij. ver. deniq;. & lib. v. cõs. cxlij. viso processu. col. pe. Panor. in c. at si clerici. col. viii. de iud. Lãc. & Rimin. per illũ text. in l. pe. C. de pact. De eo enim de quo est casus l. non dicitur esse dubiũ. l. ancillę. vbi gl. & Bart. C. de furt. tex. cũ glo. fi. in §. & nos. in auth. quib. mod. nat. ef. leg. Est enim proprium legis esse claram: vt dixi, & Ias. in d. l. pe. col. pe. C. de pact. dicit idẽ esse quãdo libris apertis statim apparet de decis. facit Cors. sing. cccxliii. incip. si iudex. Scrutiniũ chart. lxxxviij. Barb. lib. ij. cons. xxxvi. sapiẽter. col. fin. §. in vij. limitat. in char. præced. Clau. super Lucã chart. xxxiiij. litera d. alleg. Actuũ i. & chart. lxviii. ad Rom. vii. Igitur tales casus dubios solebat appellare Ias. esse casus pro amico. vt per eum in l. dotis causa. col. i. nu. xxxv. in l. post dotẽ. num.

Non faciamus cuiquam iniustitiam, vt faciamus viduæ.

74

Res dicitur dubia.

Res clara.

cv. ff. sol. mat. in l. in suis. col. ij. ff. de lib. & posth. in l. qui in aliena. nu. xxxv. ff. de acquir hæred. quoniã tũc sit bonũ habere iudicẽ amicũ & fauorabilẽ, vt cõcludunt omnes examinãtes hãc materiã. quia potest secũdũ eos eligere cui dicat: Tu mihi sola places. Host. in proœ summæ col. ij. & adhærere opin. quæ sibi magis placuerit. & sic fauere amico gl. in c. venerabilẽ. in verb. fauere de elect. Idẽ Ias. in l. diẽ functo. ff. de offi. assess. col. vj. in l. cũm prolatis ad fi. de re iudic. dicẽs, ꝙ iudex nõ potest reprehẽdi sequẽdo opi. quã vult. sicut si sunt diuersæ sententiæ Theologorũ, neutra sapit hæresim, secundum eum & Ang. in l. inter stipulantẽ. §. j. in fi. ff. de verb. obl. vbi subaudit si faciat bona fide: & tũc cõcor. Anchar. cõsi. ccxj. de quo. Sed licet fatear vtile esse habere iudicẽ fauorabilẽ. Socin. in c. j. de lib. obl. col. xlix. debet intelligi nõ claudicãtẽ. Bal. in c. ne innitaris. de cõstit. nec dicẽtem tu mihi sola places. Host. in proœ. summæ. col. ij. nisi põderatis rationibus, vt ibi. Tamen ꝙ sententia diffinitiua relinquatur arbitrio puro iudicãtis esset incõueniens: quia iudex primæ instãtiæ erit mihi fauorabilis. Iudex secũdæ erit fauorabilis aduersario: vel vnus habebit vnam opi. alius aliam. Et sic nec partes, nec aduocati vnquam scirent, an foueret bonã vel malã causam. & sic staremus sub incerto. cõtra tradita per Hipp. in rubr. C. de probat. col. lxxiij. Burgos in c. cũ causa. de empt. & vẽd. col. ij. & iij. Ias. in l. ita stipulatus magna j. not. de verb. obl. Ius etenim semper debet esse certũ. l. ornamentũ. ff. de aur. & arg. leg. & constans & perpetua voluntas. l. iustitia. ff. de iust. & iur. Et non ars incerta. Bart. in l. si is qui ducẽta. §. vtrũ. ff. de reb. dub. in v. oppo. Et sequeretur illud quod opponunt nobis artistæ, quòd professio seu notitia legalis non est scientia, quia cõsistat in opinionibus: vt Lisoperita chart. v. Sed errant, quia imò est vera scientia: quia leges sunt nobis scriptæ tanquam prima principia, quæ in qualibet scientia pro claris & veris ponuntur. Et quoniam per legem scriptam impossibile est omnes casus comprehendere, subintrat legis interpretatio, quæ deducendo argumenta & rationes à legibus scriptis, sicut aliæ scientiæ à suis principiis, generat habitum scientificũ, aperiendo multas conclusiones, & decidendo multa dubia ex virtute aliarum legum. & sic verificatur dictum Philosophi. Scire est rem per causas cognoscere. ita inter cætera probat Card. in proœmio Decret. columna quarta. latius eo tacito Gammarus in tractatu de extensione. colum. j. & ij. vbi respondet ad quæ

Nil relinquitur mero arbitrio iudicis.

professio legalis est vera scientia

alibi dè prep.

alibi citata ad prin. in c. non debet de consãg. et affin. l. not.

ad quatuor fundamenta quæ fiebant ad oppositum latissimè. Ponzinibius in tract.de Lamiis & excellentia iuris.char.ij.vbi probat hanc opin. per quinque fundamenta, & respondet ad xj.fundamenta examinando adducta,& istã opin tenet Imol. in proœm.Decret incip.quoniam.col.fi.Bart.in tract testimoniorum.chart.v.v.cap.prudentia est.vt inquit Aristot idem Panor.Imol.& Præpos.in cap.non debet in notabilib. de cõsang. & affin.Vldar Zasius pulchrè in locis statim allegandis. Gilbertus in quæstione post iiij.c.in lib.j.œconomicorum Philosophi & dum dicitur quòd est ars, respõdet Alber. in proœ.ff. incip.oẽm in fi.prin.Imò dicũt Bar.Imo.& Ponzinibius in locis ante dictis quod est sapiẽtia & sic sciẽtia diuina. nã per me reges regnãt,& legũ cõditores iusta decernũt Prouer.vij.Gámarus de extensione. col.ix.& quæ paulò ſ.dixi referẽdo Fortunium in tot locis,quòd lex ciuilis cum diuina concordat: & quòd rarò ius canonicum discordat à theologia, facit Ponzinibius in d.tract.de Lamiis & excellẽtia iuris.char.ij. & iij.maximè col.iiij.vers.præterea Fortun. de fine iuris.col.iiij. Ioan. Mõtolonius in prõptuario Iuris.char.cxxxvij.in prin. colũ.ij. frater Isidorus in tract.de imperio militantis ecclesiæ lib.j.tit. viij.quæstione j.col.iij.ver.regit quoq; frater Syluester contra Lutherũ chart.xvj.& ccxxj.vbi clarè probat leges esse de iure diuino,& char.ccxxxij.prout & summa Pisanella.latè & sobriliter Vldar.Zasius post suã repe l.ij.ff.de orig. iur. in orationibus.præsertim in habita in doctoratu Franciſci Pauli:quæ incipit,non possum.& in iiij. inci pro ea. & in viij. sequentib. & quòd sit scientia diuina,tenet Aret.in c. qualiter & quando.col ij.de accusat.ij.not quia per ora principum diuinitus promulgata.Barb.in c.j.col.ix.de iuram.calum. vbi latè. & in Ioannina.col.xlv.Bald.in cons.schismatis.col.j. dicens quòd de cœlo processerunt, & sine eis loqui non licet. Felin.in c.in omni. col.ij.de testib.in c.ecclesia.colũ.xiiij. de constit. Boschinus in repet.rubr.de constit.col.iiij.Fortun.de fine iuris.colũ.lxiij.& etiam quòd latæ essent per Romanos qui erant pagani. nam quandiu iustitiam coluerunt,habuerunt monarchiam.glos.in proœ. Pragmaticæ in verb. excoluerunt.est chart.ix. propter quam & propter pietatem & cæteras eorum virtutes Deus eis permisit tãtum imperium,ne eorum benemerita sine præmio relinquerentur,secundum Aug.quem refert.Lancel.in l.nemo potest.colum.viij.de leg.j.Hadr. vj.Papa noster in Quodlib. quæst.

quæst.x.colum.vij.& quòd leges sint à Deo, non solùm Christiani fatentur: sed & Iudæi, Gentiles, & Turcæ, quos refert Ioã.Bap.Castellioneus in præfatione ad Dictionariũ Alberici, dum assignat rationem cur potius legibus, quàm medicinæ incubuerit.referendo Moysen & alios. prout & frater Iac. de Marchepalu in tract.de animabus incolẽtibus Purgatorium. char penul.Stephan.Niger in commẽto ad carmina Pythagoræ char.j.eos etiã refert. Vldar.Zasius in repet.l.ij. ff.de orig. iur.facie seu.colum.iij.& lxviij. & in oratione de qua ſ. Ioan. Mõtolonius in Prõptuario Iuris.in verb.lex.colum.j.Archiep. Florentinus in j.parte summæ,in tit.de iure ciuili §.iij. Mancinellus in sermonibus,lib.ij. tit.iij. Guilelmus Mara oratione iiij incip quanquam.& oratione ij.in quibus locis etiam plura subdunt de laudibus iustitiæ, præsertim Ioan.Bap. Castellioneus idem ponens in præfatione ante singularia Lud.Rom. Iaſ.in præfatione ad primam ff veteris. Paul.de Cast. in l.j in prin.ff.de iust.& iur.Hip.in præfatione ad tit.ff.de sicar.Rosarium Busti latè lib.ij.ser.viij.chart.j. & ij.& serm. xxiiij. litera f.Macrobius chart j. magister Nic. de Clamẽgiis latè in tract. de lapsu & reparatione iustitiæ. Somnium Viridarij lib.j.cap. cxxxix.Est enim initium sapientiæ facere iustitiã. Sapien.xvj. frater Michael Dominicus in tract. de Guelfis & Giebellinis. char.xviij.vers.quo ad tertiã. Et primò quærite regnum Dei & iustitiam eius.Lucæ xij. Et beati qui sitiunt & esuriunt iustitiam.Et beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matthæi v. Et certa pro iustitia vsq; ad mortẽ.Eccleſiast.iiij. circa fi. Papa Pius cõtra Malatestam epist vj.car.xiiij.Hadr.Papa noster in Quodlibet.q.xj.col.xix.& q.xij col.pen.Et vide Lactan.lib.v.diuinarum instit.c.cxvij.& seq.vbi eam defendit à Carneade logico, qui dicebat iustitiam esse stultitiam.Et quia eam adeò Origines volebat auferre,fuit dãnatus de hæresi.xxiij.q.ij.c. fi. cum glos.fin. Quia iustitia est præclarissima omnium virtutum.v. Ethic.pulchrè Bal.in proœm.rex pacificus ante fin. in c.venerabilem.col.iij.de elec.in c.bonæ memoriæ. per illũ text. eod. tit.col.ij.Guil.Rouille in proœm lib.j & ij.sui tract de descriptiõe iustitiæ & iniustitiæ frater Michael Dominicus in tract. de Guelfis & Giebellinis.char.xv.c.quo ad septimum.vnde ortum est prouerbium,Iustitia in se virtutes continet omnes.Polydorus prouer.ccxxxvj.Eraſin Moria.char.xv.col.ij.Platina de opti

de optimo ciue lib.ij. chart.iij. hinc infert Guil. Rouille vbi s. lib.j.cap. xiij. quòd pro subditis melior est iustitia regnantis, quàm fertilitas temporis & dicit Alber. in l. iustitia. ff. de iust. & iur. quòd iustitia est anima ciuitatis. Et sine ea res publica constare non potest, secundum Aegidium de regim. princip. lib.j par.ij c.ij. allegantem Philosophum vbi s. nam vulgò dicitur, vbi non sit iustitia, habitandum non est. Calcan. consi.lj. col.j. eā tolle de medio. & quis audebit dicere, hic campus, vel hæc domus est mea. c. quo iure. viij. dist. Cicero in ij. de Legibus. Stephan. Niger. vbi s. sine iustitia regna sunt latrocinia. gl. in pragmatica, de causis. in ver. iustitia. est char. cix. frater Thomas Illyricus de potestate Pontificis, chart. cxvij. & de necessitate legum. Flor. in rub. ff. finium reg. Carolus Burbonius in processu fidei maximè par.ij dixi aliquid in fine mei inuenta-

75 rij librorum iuris. † Non sic de medicina, quia sine ea Roma tanto tempore floruit, secundum Plin. quē statim referam: & audio quòd domini Heluetij in eorum patria paucos vel nullos habent medicos. Et quæ non est scientia, sed ars, secūdum Natalem de Montesauro Veronensem, in tract. de morbo Gallico. in fin. in quæstione de subiecto medicinæ. latè & subtiliter magister Marcus Anto. de Vero. successor in lectura Magistri Sebast. de Laquila Papiæ, in oratione quam habuit in initio lectionum. incip. Euclides. & patet, quia procedit magis per experimenta quàm per rationes, vt in rheubarbaro quod ratonabiliter deberet generare, seu nutrire cholerā, & tamen eam purgat & expellit: vt docet experientia. idem in aliis infinitis medicinis, maximè in eis quæ operantur à proprietate occulta. Ac statim vt vtar verbis Dodi in apol. contra defend. striga. char. xxxvj. venient cum sarnabula distinctionis dicētes, quòd qui nescit distinguere, nescit disputare. vij. Metaph. circa pu. cont. Cicer. in j. Offic. chart. viij. vbi alleg. Cicer. de Orat. & sic distinguent quòd duplex est iustitia, prout & ille impugnans festum Concep. beatæ Virg. volebat aufugere arg. distinguendo, quòd duplex erat beata virgo. Quia replicari potest, quòd si Christus & alij scribentes voluissent distinguere, hoc facere sciuissent, & declarassent de qua iustitia intelligerent. Bal. in c. j. de suc. feud. col. ij. s. latè dixi in quæstiõe, an debeamus stare Doct. in lectura vel consil. Item dicunt quòd duplex est medicina. Polit. in Panepistemon. col ij. ver. naturalis. Idem dici potest de omni scientia. Alber. in procem. C. incip. quoniam. col.

iij

iij. Et quòd prædicta procedunt in medicina cõsistente in practica: secus de medicina consistente in theorica: quia respondetur quòd imò procedunt in medicis, quos vt plurimum habemus. l. nam ad ea. ff de legib. scilicet quæ post enclatos labores & longa studia in philosophia & artibus & medicina se ad praxim conuertunt, curantes infirmos, quos non dupliciter, sed simpliciter medicos nuncupamus, quamuis vtrunque calleant. solos præterea practicos non vocamus medicos, sed parabolanos vel herbolarios, seu empiricos, licet etiam theorici adducant plerunque experimenta. & longè reipublicæ est vtilior practicus etiam empiricus, quàm merus theoricus nolēs practicare. nam vt dicit Zer. de caut. medic. cap. j. col. iiij. & v. medicus non potest esse perfectus, nisi exercitatus, & ad perfectionē medicinæ requiritur duplex actus: vnus acquisitus per doctrinam. alius per frequentiam actionū in ægris. latè Rip. in tract. de Peste, char. lxxiiij. & seq. vbi ponit plures quæstiones circa medicos, & quomodo puniendi quādo infirmus moritur eorum culpa, & quis honor medico adhibebitur, seu quę vtilitas si practicare noluerit. Clau. in proœ. Monarc. Fran. in locis, & quæ dixi s. in v. ratione de exēplis mod. fauit, quia artis dignitate vel beneficio non gaudet qui illius exercitiū negligit. Bar. lib. j. cons. liij. præclarè. col. iij. Gel. lib. xiij. cap. viij. eximiæ res enim denominātur à fine. ij. Physic. in cap. mandatum colū. vij. de reb. imò etsi aliquando pro amico voluerit se ingerere, certè à solo theorico ægrotus potest curam expectare, in die iudicij. & empiricus citius sanabit. & dicit Cicer. in Offic. quem refert Iod. in præfatione ad suum tract de nobil. ante fin. quòd medici quāuis artis præcepta perceperint, quicquam laude dignum sine vsu & exercitatione cõsequi nõ possunt. Et quia de practico sit magis curandum, plura ab eo exiguntur, quàm ab alio. Archiep. Flor. in iij. parte sum. lib. vit. c. ii. de elig. medic. §. v. vbi. §. seq. post Philosophum laudat quòd ægrotus habeat plures medicos licet Petrar. epist. xcvj. scribas. dicat vnum de multis medicis eligendum, non eloquentia, sed scientia & fide conspicuū. pro quo Humbert. in Sacri leg. char. fin. in ver. polluatur. circa medium. Quinimo fortè melius esset medicos ire per simplicia & tract. Galeni, de facilè acquisibilibus. & nõ ita frequenter deciperentur ab aromatariis ministrantibus drogas & medicamina vetera & sophistica vel misculata. Ang. in l. annonam. ff. de ord. cog. Ripa in tract. de Peste.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

ſte.chart.xl.num.132.& chart.lxxvi.num.89.vnde pudor medi
co & dānum contingit infirmo, præſertim ſi adſint ſimplicia
valentia à proprietate quæ non nocent vt aliæ medicinæ,qui-
bus vtuntur pro ſtomacho:quia calidæ,& nocent hepati.& hę
medicinæ generaliores ſunt vtiliores : quia plerunque medici
non poſſunt bene cognoſcere nomen ægritudinis.& tempore
noſtro Mediolanenſi tot medici erraunt adhibendo medica-
mina ad hydropiſim mulieri quæ erat prægnans, & alibi cui-
dam principi qui erat ſplenecticus, vt compertum eſt ex inſpe-
ctione cadaueris:& tamen credebāt hydropicum. & Galenus
in ſemetipſo errauit de colica ad iliacā. ideo ſi vtantur medi-
caminibus quæ valeant ad vtrunq; ſecurius erit.Noui ego tin
ctorem neſcientem Latinè loqui,plures &varios ægrotos cu-
raſſe, à peritis medicis ſolis ſacerdotibus derelictos, & pluſ.
quàm xxv.annis etiam ſeſe opponētibus medicis medebatur,
& ipſi ſoli plures vrinæ deferebantur quàm tribus ex peritis
medicis illius vrbis : quanquàm more imperiti omnibus ean-
dem purgationem exhiberet indiſtinctè in omni ægritudine.
c.fin.in fin.xxij.diſt.quam ſemel in anno in magna quantitate
componebat,& infinitos ſanabat. Quanto ergo periti medici
facilius hæc facere poſſent ſi vellent, ſed euenit ne diſpliceant
aromatario,qui eſt oculus medici. & exemplum ponit Hadr.
Papa no.in Quodlib.q x.litera n.ij.eſt chart.ciiii.colum. iii.&
ne reddant artem facilem mulieribus, quæ poſtea forte ſci-
rent mederi. Quinimo ſolent damnare aquam ardentem ſeu
aquam vitæ,quæ tamen vt docet experiētia eſt valde vtilis,&
tantùm ab Arnaldo deVillanoua commēdata. ¶Secundò non
obſt.dum ſe iactant quod ad inſtar Theologorum appellātur
magiſtri:prout ſe Chriſtus vocari iubebat, & Theologi vocan
tur:quia reſpōndetur quòd Chriſtus & ſe iubebat vocari do-
minum. præterea in aliquibus regionibus Legiſtæ vocantur
magiſtri. in Italia autem vbi ingenia vigent, inter laicos tit.
domini habetur in maiori honore,quàm tit.magiſtri, vt vide-
mus Romæ & alibi.vide Felin in c.j.de magiſt.in fi. Barba. in
c.ex literis.col.iiij.de conſtit. ¶Tertiò non ob.dum adducunt
illud Eccleſiaſt. xxxviij. in princ. quòd refert Ioan. Montolo.
in promptuario Iuris.in verſ.medicus,videlicet, honora medi
cum propter neceſsitatem. Quia reſpondetur quòd ſaluator
cuius potior eſt authoritas, in primis præmittit quærendum
regnum Dei & iuſtitiam eius, vt ſ. probaui. præterea ſi ratio
quare

quare debet medicꝰ honorari,eſt neceſsitas, ergo habēs exer-
citium magis neceſſariū quàm ſit medicina,erit præhonoran-
dus medico,prout eſt molēdinarius,licet ſit fur.ſecundū Fulg.
in l.Iulianus.in princ.col.ij.de act.emp.idē de ſartore dicit gl.
inſtit.de rerum diuiſ.in §.ſi tamen alienā.in ver.ſiue ipſe.item
quandoq; etiā fœnerator ſine cuius ſuffragio multi ſæpe peri-
rent.Bal. in c.j col.j.de iureiur.Barb. lib.iiij.cōſi.viij.illud.col.
vj.Bald. in l.j.col. iij.C.de ſum.Trin.pro quo Hoſt.in ſumma
de vſu.§.qualiter.circa fi.dicēs quòd imperator propter mun-
di neceſsitatē non potuit vſuras in totū tollere, eſſent præho-
norandi:quia eorū exercitiū ſit magis neceſſarium,quàm me-
dicina,quia nō eſt opus ſanis medico.Lucę v.Regimen caſtita
tis.colū.ij.allegando Galenū iij Tegni:quia omnia ſana ſanis.
Panor.c.ad vltimū.de homici.col.pen.& malè faciunt ſani vi-
uendo medicinaliter.Innoc. Ioā.And.& Card.in cap.tua nos.
de homic.refert Ripa in tract. de peſte, char.lxxx.num.clxiiij.
quinimò agricultura eſt magis neceſſaria quàm medicina, vt
Cicero de Senectute circa med.Rodoricus in Speculo huma-
næ vitæ.cxxj. Corn.lib.j. conſil.clv. quanquam col.ij.Ripa in
tract.de peſte,chart.xliij.& ſeq. vbi enumerat plura priuilegia
agricolarū.facit Gilbertus in j.Oeconomicorū.c.ij.& in quæ-
ſtionibus ibi poſt ſecundū librū.char.iiij.& ſeq. Codrus ſerm.
viij.incip. Philoſophiæ.vbi etiā de vita paſtorum. item Romæ
militia & agricultura potiſsimè exercebantur: opificiū enim
Romanis prohibebatur. Vdalr.in l.ij.ff. de origin. iur.col.vij.
pro quibus Philoſophus iij. Politicorum. Optima ciuitas non
fert vtilē artificem ciuem.refert Baptiſta Pius in annota.poſte-
rior.c.xxvj.hinc tantum eſt agricultura priuilegiata,ſecūdum
Mancinel. in ſermonib. lib.j.tit.j. & priuilegia eius enumerat
Ripa vbi ſ. & Io. Montolon. in Promptuario Iuris.chart.xvj.
in verſ.agricola.& in bona patria ſi quis habeat tot agros qui
mercantur ſolicitudinem domini, etiam ſi ſit aduocatus, plus
lucrabitur in illa ſolicitudine,quàm in aduocādo.Item & me-
dicus quàm in medendo:& frauda terrā,lacera,viola,fac quic
quid vis, ſemper fertilior & iucundior erit, & rem Deo & rei-
pub.gratiorem efficies.item Ariſtot.in Politic.quē poſt Card.
in c.quoniam.col.iiij xv. diſt.ſ.retuli,in decima ratione adiu-
torij.non poſuit neceſſarium medicum.Sed bene in republica
dixit neceſſarios iudices & agricolas.præterea authoritas Ec-
cleſiaſtici nō iubet Legiſtæ, patet, quia ibi poſt medicū.idem

dicitur de vnguentario, cui tanta veneratio deberetur prout medico, quod est absurdum. ¶ Quartò non obst. dum irridẽ Legistas de libris cautelarũ prout etiã Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. char. fin. quia respondetur quòd & ipsi tales habent: vt libro de cautelis medicorum per magist. Gabriel. Zerbum Veronensem, qui nihilominus vnam omisit, quam pudet referre. traditur à Iacobo de Forliuio in secunda primi. in secunda de vrinis. c. j. super illo tex. Auicen. scias autẽ quòd vrina quanto plus eam tibi approximas &c. Item & nónne Theologi superius tradunt cautelas: est enim cautela cuitatio deceptionis cum diligenti attentione: secundum eundem Gabriẽ in dicto libro. vel est propriè consideratio rerũ futurarum, vt Vincentius Cingault in consi. de alienatione iurisd. charta vij. ¶ Quintò non obst. dum etiã nos irrident de quibusdam gl. exponentibus vocabula leuia vel inhonesta, quia respondetur quòd licet videantur leuia idiomati nostro Italico, nõ sic Teutonico vel Anglico, cui propter diuersitatem cum suo vulgari oportuisset recurrere ad aliquod vocabularium. & ad illud de auribus respondet Barb. in c. ex tenore. iij. not. de for. compet. de inhonestis etiã oportet quãdoque loqui, vt expressè se excusat Auicenna xx. fen iij. canonis dum loquitur de magnitudine virgæ. & ibi facit vnum capitulum excusatoriũ. & verba Auicẽnæ declarat Præpos. in c. fraternitatis. col. xij. de frig. & malefic. ¶ Sextò non obst. authoritas Ciceronis appellantis Leguleos credebat enim, vt Politianus in Lamia, col. pen. esse scientiam funginã, vt vna pluuia statim procreetur: quia clarè respondet Vdalr. Zasius post repetit l. ij. ff. de orig. iur. in epist. incip. Laur. Valla, quòd quandoq; malum dicebat etiã Cic. de amicis suis, & de pluribus aliis, vt congerit Longolius in sua defensione habita Romæ incip. quòd. char xviij. & seq. dicã in v. limitatione q̃ sit tenẽda communis opin. Et fuit Stoicus Philosophus & Iurista eximius, secũdum Bol. in l. j. §. ius naturale. el. ij. ad fin. ff. de iust. & iur. & Cicer. quantũ extollit leges in suo tract. de legib. & alibi dicit ipse, quòd iuris ciuilis cognitio semper summo in honore fuit. refert Practicus Pap. in forma interrogatoriorum. ante fi. gl. j. cuius difficultas ibi de varietate statutorum ita procedit in medico in diuersitate complexionum & aëris & modo viuẽdi ægrotorũ: sed discretus & sapiens omnibus se accommodat. ¶ Septimò non obst. quod adducunt Moder. in apostil. Barb. in c. exterũ. col. vj. de iurament. cal.

cal. in c. clerici. de iudic. q̃ de corruptibilibus nõ habetur scientia, sicut sunt leges quæ quotidie mutantur. c. nõ debet. de consang. & affin. vt irridet Codrus serm. j est in opere chart. xxvj. Mirabilis liber Prophetiæ char. xxiiij c. xxx. & xi in quæstione quòd ab adulterij relicta prima liceat aliam vxorem capere: & dicũt Moderni esse cõcludens argumentũ. Sed respondetur quòd sequeretur quòd Theologia esset scientia attentis prædictis quòd est falsum. Secũdò cùm nihil sit sub cœlo stabile & incorruptibile. Boëtius de Cõsolatione lib. j. metro v. ò stelliferi &c. & lib. iij. metro ix. ò qui perpetua. quem refert Panor. in proœm. ad rubr. de iudi. cũ omnia corrumpantur. Claud. in Monarchia Franciæ. lib. j. c. iij. Bald. in l. si viua matre. C. de bo. mater, & præfati Moder. in postillis Barba. in c. si quando col. iiij. de rescript. Ergo sequeretur quòd nec de cœlo, nec de his qui sunt sub cœlo posset haberi scientia. facit, quia secundum Philosop. iij. de Anima, nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Sed sensus & quæ sunt in sensu sunt corruptibilia, vt frater Greg. serm. funebri. xxiiij. educ Domine. & serm. xix. sicut ergo &c. Tertiò respondetur quòd Legista principaliter considerat de stabilibus, vt de Deo. Boëtius vbi s. item quia iustitia est constans & perpetua volũtas &c. l. iustitia. ff. de iustit. & iur. & si Moder. ibi, & instit eod. super verbo, constans. vidissent Doct. & Cardin. in d. c. non debet. ij. not. & Imol. in iij. Bart. in tract testamẽtorum. char. v. c. prudentia est, vt Aristot. Ponzimb in d. tract. de Lamiis & excel. iuris. col x. versic. non obst. quòd sit variabilis. vbi accommodant aliam solui. & Fortun. quem paulò s. in tot locis allegaui tenere, quòd lex naturalis & diuina est eadem & immutabilis, nõ tantùm considerent in illo argumẽto. & si medici darẽt medicinas in illa dosi quam dabant antiqui, nescio quæ corpora sufficere possent: ergo nec eorum scientia est stabilis, si scientia est, nisi velles dicere quòd omnis scientia mendax, vt nititur Codr. serm. vj. Iam quindeci. in char iij & seq. † Octauò non obst. quòd medicina sit scientia, vt frater Isidorus in loco prædicto, tit. x. quæst. x. col. xj. Et plura pro ea cõgerit Erasm. post suum Encomium Matrimonij. Marcilius Ficinus in epist. charta xij. xiij. xxj. & lxxxiij. vbi chart lxxxiv. plura. Et de laudibus philosophiæ. & char. xcv. dicit q̃ gignit sapientiã, licet cum diuitiis & fortuna non cõiungatur, vt per eum chart. clxxxvj sed bene copulatur cum legibus. & dicit Gand. in rubr. de aliquibus quæstionibus

variis colũ.fin.quòd res defendunt aduocati ,corpora medici, animas defendit Ecclesia Item medici sunt doctores, & conse quenter in dignitate approbata. Petr.de Lesnaudiere in tract. de Doctorib.iij.parte quæst.xxxj.& lvj Bonus in tractatu de nobilitate ij parte num.clv.& seq.Econtrà plures dicunt ma lè de Legistis, vt Nicoletus verme.in quæst.de præcedẽtia Do ctoris & Medici, quam ponit initio Burleus super physica.

78 †Quia respondetur ex prædictis quòd est ars.secundò respon detur quòd dato quòd esset scientia,est eo modo quo Home rus etiam fabrum lignarium scientem dicit. & refert Politia nus in Lamia.col.iij. & melius dico quòd & si sit scientia,non tamen propterea debet præferri legali, vt statim dicam.& qui eam laudant,bene faciunt:sed non propterea legalem contem nant,quoniam hoc viliũ est,secundum Hieron. Codrus serm. xiij.char.iiij.& facit Nicoletus & alii obloquentes de Iuristis, ob quod adeò detegũt se habere malam linguam quòd nemo dictis suis credit.Item plures obloquũtur etiam de medicis,vt Plinius de naturali historia lib.xxix.cap. j. Sidonius Apollina ris & Seneca,quos refert Polycraticus.& eos omnes Lucas de Penna in rubr.C.de profes.& medic.lib. x.Morus in Republ. Vtopię.char.xix.& de eis meminit Ripa in trac.de Peste,char. lxxv,num.lxxiiij. Moder.in tract. de malis siue ignaris medi cis,& Petrarcha cõtra malos medicos.& Gallicus in,Les abus du Mõde.post medium,vbi latè.& aliqua cõtra eos tradit vbi suprà Politianus. Rodoricus in Speculo humanæ vitæ. capit. xxxij.Rosarium Busti.lib.ij.serm.viij,litera q.col.ij.& xxix.li tera m.col.penult. nunquam mihi placuit iste modus vitupe randi vnam pro laudãdo aliam.Codrus vbi suprà.& ibi chart. ij.plura contra medicos nec iurgandi.Lancel.Politus in tract. de offic.aduoc.in rubr.de prudentia.char. penult.quia iuribus & non iniuriis certandum est.l.quisquis.C. de postul. Portius inst.quib mod.tutel.fi.col.iij.facit l.j.C.si quis. imper. maled. ad quam Hadr.Papa noster in Quodlibetis.q. vij.col.pe.& q. xj.c.ij.vt clarius col.ij. Bauerius in § item furiosi.col. ix.insti. qui test.fac.pos.Isernia in feudis,in rubr. de statutis contra li bertatem Ecclesiæ.in versicu.satisfactionem.vlt.col.facit Do dus in Apologia contra defensores strigarum,char.xxxiiij.&, Labia stulti immiscẽt se rixis.& os eius iurgia prouocat.Ame deus de Amicitia.chart.iiij. latè Gilbertus post Philosophum lib.ij. Oeconomicorũ in quæstionib.chart.iij.est enim malum signum

signũ quãdo quis vult se maledictis defendere.c.j.§.j.de schis. lib.vj.Spec.in tit.de aduocato.§. iam nunc videndũ.col.ii.ver. verum si aduocatus videatur.nã facit hoc quãdo videt se suc cumbere vt prouocãdo ad irã turbetur,vt nesciat aduersarius quid dicere. Et dicit Aristo.j.Elenchorũ,ꝙ ista est vna cautela sophistæ.refert frater Lud.de Veritatẽ contrit char. cix.de ira, quòd impediat & obnubilet rationẽ in fin. Sed hanc cautelam damnat tanquam diabolicã Rosarium Busti.lib.ij.serm. xxix. litera a.col.fi.& per totũ illũ.§.est char.cclxxxvj. frater Tho. Illyricus de Potestate Papæ.char.ciiij. vbi char.cxviij.inuehit contra medicos.tamen Archiepiscopus Florẽtinus in iij.parte summæ.ti.vj.c.ij.§.dicit ꝙ esset licita quãdo quis esset certus de iure suo,& alter sua scientia & cauillationibus vellet offuscare,pro quo Purpuratus in l edita. C.de eden.num.xix.& seq.fa cit illud Apostoli quod refert August.quem etiã refert Petrar cha epist.xlix.altissimũ.ante fi. dum dicit, nõ in cõtentione & æmulatione:sed induimini dominũ Iesum Christũ.facit Ioan. Montaigne in tract de præcedẽtia sacri regij consiltorij. dum detestatur ambitionẽ propterea frater Syluester cõtra Luthe rũ.chart.clviij.versic.deficit.quintò dicit se omittere illius de tractiones & maledicta,ne videatur similis sibi.pulchrè Gell. lib.vj.c.xj.cũ inquinatissimis allegãdo Q Metellũ Numidicũ hoc idem dixisse.& licet faciliter quilibet possit talẽ cautelam euadere vtendo patiẽtia,tamẽ per prædictas authoritates po terit eã retorquerè in caput illa vtẽtis,scilicet dicẽdo & probã do ꝙ hoc faciat, quia nequeat ius suũ tueri.posset etiã respon deri vt refert Plutarchus in vita Marij,eũ respondisse in simili Põpilio:Si eximius es doctor,coge me inuitũ ad tecum excan descendum.faciunt pulchra responsa Diogenis qui maledicẽti sibi nõ respõdebat,quia cõtẽdere nolebat in his in quibus qui obtinet vilior reputatur.& quia illi nõ posset respondẽdo tan tam dehonestatẽ afferre,quãtã ipse sic loquẽdo sibiipsi infere bat,& ꝙ oportebat sapiẽtiam ab insipiẽtibus impugnari. Esse enim meliorẽ indicat lingua mala quẽ carpit.Et Socrates dice bat,Si asinus me calce percutiat,nunquid eum in iudicio con uenirem?Xenocrates verò respondit,Vt tulinguæ tuæ, ita ego aurium mearũ dominus sum. Quis enim non potest cogi præ cisè ad irascendum,prout nec ad transglutiendum cibũ. Ioan. Selua in tracta.de iure co.viij.versicul.v.ita hinc vulgus dicit, quòd cõmune Venetorum compellere nequiuit vnum asinũ

ad bibendum.cui enim dubium quòd boni medici sunt valdè laudãdi?Bal.in c.cùm omnes.col.fi.de constit.& necessarij ad abbreuiandum ægritudines & iuuandam naturam : licet non sit in medico semper liberetur vt ꝙger.gl.in l.illicitas.§ si medico.ff.de off.præsi.in c.ad aures.de æta.& qual.Spe.in ti.de aduocato §.nunc tractemus.versicu.quia dubius.licet ipsi multa promittãt infirmo & bene.quicquid dicat Ripa in tract.de Peste char.lxxix.col.j vt intertineant eum spe,& non leue salutis iudicium,est spes lãguentis.Amedeus in dialogo de Amicitia. chart.iiij.iuxta illud:Vidiq; resurgũt,Quósq; putes nũquam posse iacere cadunt Præpol.in c.tanta.col.iiij.qui fil.sint legit. qua duce morituros viuere vidi, dicit AEsopus hinc, promittunt medici, tractant fabrilia fabri, vt Hier.quẽ refert Zerbus de cautelis medicorũ. chart.viij.col.ij. Barb.in c.clerici.col.ij. de iud.in c.prudẽtiam.in fi. princ.de of.de leg.in c. Raynutius. col.pe.quia sanat solus languores Deus,vt exorditur Mesue in lib.Medicinarum particularium.in lib.meo est char.lxxxvj.

¶Nonò non ob.quòd ipsi sunt.philosophi,cuius ratione præcedere debẽt,cũ sit sciẽtia vera quę inuestigat res per causas. Sed respondetur quod Philosophi ab vrbe expulsi sunt,vt Politianus in Lamia per senatusconsultũ. Codr.serm.j.chart.xxj. 76 & seq.& serm.v.char.iij.†Secundò respõdetur quòd etiam Iuristæ sunt philosophi.l.j.ff.de iust.& iur.Et præsuppositio quòd sit scientia,tamen scientia Legalis est dignior: quia non solum sciẽtia,sed & sapiẽtia,quia de Deo,vt Luc.de Pẽna.in l.j.C.de stud.liberal.lib.xj col.v.& vj.Bart.in tract.testimoniorũ.char. v.c.prudẽtia est,vt ait Arist.vbi declarat quid sit sapiẽtia,scientia,& quid prudentia.dixi §.præterea etiam si remaneat in puris terminis scientia adhuc est dignior.Nam vnaquæque scientia est dignior altera vel ob nobilitatẽ subiecti, vel certitudinẽ demõstrationis.Philosophus in proœ.de Anima, quẽ referunt Nicoletus & Natalis de Montesauro in locis ante dictis.Bo.in tract.de nobilitate part.ij nu xxvj Bol.in §. ne autẽ.in proœ. fforum. Quantũ ad subiectũ de subiecto medici secũdum Natalem vbi §. & Rosariũ lib.ij.serm.xxix.litera n ad fi.vbi in antecedẽtibus declarat in omni scientia quod sit eius subiectum, & quomodo cognoscatur.Natalis vbi §. & Achil.nus in tract. de Physiognomia.dum agit de eius subiecto.& quoniam simplex sit, clarè Alber.in proœm.ff veter.chart.j. sicut finis medicinæ est corporis sanitas:ita finis legis humanæ est mẽtes hominũ facere

cere & conseruare sanas.Barb.in c.cùm tanto col.x.de consue. Ioannina col.lxxx.Fortun.de vltimo fine iuris.col.ij & per totam chart & ibi col.xix.allegat.j.Polit.quòd qui ius Ciuile instituere debet, de anima quoque sciat oportet.& in l.j §.huius studij.ad fi.ff.de iusti.& iur.allegat.j.& hic quòd proximus finis legum est animi sanitas.& ibi in §.ius naturale.col. viij.allegat hoc tenere Plato. sed bona animæ sunt maximè bona.j. Ethic.vij. Polit. frater Gregor. Britan.serm.funebri.xxv.spiritus.Auchar.verò in reg possessor.col.ij.dicit.quòd ciuilis consideratio solũ tẽdit dirigere actus nostros in pace & ciuili amicitia,quæ secundum Philosophum viij.Ethic.videtur ciuitates continere. & sic ad charitatem quæ potissima est,dirigere animas in cælum:ad quę sine ea nemo transit.vt §.dixi cõtra partialitates.facit Ropelus in Monarchia,charta viij.colum iij.& chart.xiiij.col.ij. Et sic patet subiectum iuristarũ esse dignius subiecto philosophi : quod indubitanter procedit respectu iuris canonici, quòd cõmuniter profitẽtur omnes Legistæ. nam sine eo parum valeret,vt Rom.quem j.referam.& Ius Canonicum omnes antecellit,secundum Fortun.vbi §.colũ.v.Hosti.in summa.col.vj.& x. Isernia in proœ.feudorũ.q.j.col.iiij.& seq. &q.vj. col.fi.Rosariũ Bust.d.litera.in col.iij dicens,quòd sciẽtia canonica est scientia scientiarum,& excepta Theologia est aliis scientiis præponenda,quia est à Deo,ipsam specialiter inspirante : non sic in philosophia, quæ licet sit à Deo eo modo quo diximus à Deo omnia esse:hoc tamẽ est mediante natura, tia frater Alex.de potestate Ecclesiæ.tract.j. & tract. ij.c.iij.& c.iiij.& dato quòd esset à Deo,non tamen per ora principum, prout lex.& sic per tam dignos ministros. & idem frater Alex. in d.c.iiij. ante medium. plura adducit pro spiritualitate cõtra temporalitatẽ.& c.viij.col.antep.facitũt quę §. dixi in j.ampliatione,& in v.limitatione ad illud quòd sit tenenda communis opin.allegando Fortunium in tot locis tenere quòd omnis lex debet esse similis legi diuinæ.ergo cùm sit fundata & demonstrata per authoritates Spiritussancti,cuidubium quòd est certior demõstratio, & sic dignior per secũdam rationẽ Philosophi,de qua §.quàm philosophia quę vadit per rationes & argumenta hominis. quorum quot capita tot sententiæ, vt inquit Comicus c.quia diuersitatẽ de elect.gl in c.super literis.de rescript.mille hominũ species,& rerũ discolor vsus. Velle suũ cuique est,nec voto viuitur vno. gl.in i. Barb.in verb.fecisset. ff.de

offic.præt.vide plura exempla in annotationibus variis, chart. ccj.per Iacob Bono.in prelectione ad Boëtiũ,incip.constitueram nam vnus non vult quicquã decernere, sed solùm inquirere,vt Phauorinus,quẽ refert Gell.lib.xx.c.j. alius. & lib.xj.c. v.quos quòd est semper sperare discere,&nũquam ad scientiã veritatis peruenire,vt j. dicã & tamen est longè facilius dubitationes mouere,quàm soluere.Aret.consil.xiiij. viso. col.viij. in fi. primi dubij cum sim. vt dixi in determinatione quæstio. An sit vtile nubere.alius non vult credere, nisi quod expertus est.Auerrois viij.Physic.colũ.iiij. alius nisi quod videt vel sentit:& tamẽ sensus qui certiores sunt,vt visus,& auditus. Bald. in proœ Greg.colum.iiij.sunt quandoq; fallaces,vt Dodus in Apologia cõtra defensores strigarũ chart.iiij.& xxvj. conclusione vij.quomodoergo ita certitudinaliter demõstratur,cùm sint à ratione naturali, & sic à principio creato:sicut probationes sacræ scripturæ,Canonum & Legum quæ sunt immediatè à principio increato:id est Spiritu sancto. Cyprianus Venetus in tract.de Authoritate Rom.Ecclesiæ.char.ij.& iiij.facit frater Luc.Viualdus in opere Regali,char.cj. ij. not. vbi dicit etiã quòd sciẽtia diuinarum scripturarum præponitur Metaphysicæ. hinc dicimus quòd argumẽtum ab authoritate diuina vel humana in virtute Dei est fortissimũ:si solùm ab humana,debilissimũ.Syluester contra Lutherũ.char.clvj. est lib. ij.c.x.vbi char.ccxiiij.dicit,quòd nõ tenemur reddere rationẽ de fide,& charta.lxxxix.& ccv.& ccxxxij.& cclxviij.cõtra Lutherũ.pag. dxxxviij.adducit illud not.dictũ Augustꝰ. cõtra epistolam fundamenti,Euãgelio non crederem,nisi me authoritas Ecclesiæ catholicæ commoueret.& contra spernẽtes authoritates antiquorum, Gell. libr.v.c.xxj. plurima.plus dicit Papa Pius epist. vij.in opere.est char.lxvj.quòd vana est argumentatio sine diuinæ legis veritate & testimonio. Et discurre libros Theologorum.& libros Legales, nihil inuenies nisi vnũ & idẽ esse. vt latè probat Vdalr. Zasius in oratione incip. Fabius ille Quintilianus.& Ponzinibius de Lamis col iij.versic.iiij.quia subiectum legalis scientiæ.† quid enim aliud laborant Legistæ nisi vt obseruẽtur præcepta Christi? Mar.x.ante medium. Et prædicta sunt de mente Alexand.des Hales.j.parte summæ.q.viij. & Scoti in prologo.Rosar.Busti lib.serm. xxix.litera n.colũ.v. Bon in d.tract.de nobilitate.nu.xxvj & seq.Præterea ratio naturalis vni philosopho vnum suadebit,alteri aliud, secundum

80

inclin

inclinationes & passiones amicorum,quo effectum est vt se in varias sectas disgregauerint.in Stoicas,Academicas,Peripateticas,& alias penè infinitas.& cclxxx.sectas enumerat Codrus serm.j.chart.xxiiij.post Augustinũ de Ciuit Dei.libr.xix.vltra tot nunc sectas hæreticorum,quas Codrus ibi enumerat.char. xxv.facit Eusebius deEuangelica præparatione,lib.xiiij.cap.j. & sic nunquam sit finis disputãdi cum suis distinctionibus.Syluester contra Lutherũ, char.ccvij.col.ij. imò sæpe cõsulere dediscunt dum disputare discunt Marsi. Ficinus in epist.chart.c. vbi chart.xxv.plura ponit de lege & de iustitia,& charta xxvj. quæ sint legitimæ Iurisconsulti partes.& chart.xiij.quòd præstantior est legista quàm sophista. & Gregorius Nazianzenus in tract. de moderandis disputationib. maximè. colũ.seu facie xxiij.propterea contra Philosophos plura Lutherus præsertim contra Aristotelem , chart.ccxviij.Fortun.de fine iuris colum. viij.in fine gl.expressa per illum text.in l.mulier bona.ff.deiur. dot.licet pro eo Auerrois quẽ refert Barb. in c.cùm olim.col. xij de lite contest. & in rub.C.qui admitt.col vj.vbi etiam laudat Iurisconsultos.& colũ.viij Codrus latè serm.v.chart.iij.& serm. vj.chart. ij.& chart.vii. & contra Auerroim in apostillis. Barb.in cap.super literis.col.iii.de rescript. Moder.in quodam lib.incip.quemadmodum.vbi plures authoritates Sanctorum contra Philosophos aggregauit. facit Marsil. Ficinus in epistolis chart.xiii Seneca epist.lxxxix.incip.de liberalibus,& tribus sequen.Gell.lib.xviii.cap.viii.Domitio.Spec.in titu.de aduoc.§.nunc de exordiis.col.vii.versi.vel sic si naturales.Luc.de penna in l.j. col.iiii. & v.C. de stud.liber.libr xi.Beroaldus Bononiensis in sua declamatione, An orator sit philosopho & medico anteponendus : de qua habetur in declamationibus Quintiliani, charta xv.cap. cclxviii. de ea etiam meminit Codrus serm. ij. charta iii. & est proprium etiam medicorum circa ægritudines variare , vt Viualdus in Opere regali. chart.ci. secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosè,vt subtiliores videantur apud vulgares.Zerbus de cautelis medicorum.in c.de cautela, & interrogando. col.ii.est chart.viii.vnde nec mirum si ob varietatem opi. & disputationes ac argumẽta euenit lectori illud in v.fastorũ. Vt stat, & incertus quà sit sibi nescit eũdum,Cùm videt exomni parte viator iter:Sic quoque posse datur diuersas noscere causas. Quo ferat ignoro,copiáque ipsa nocet.Et illud,Hinc atq; hinc vastæ rupes geminique

minantur In cœlum scopuli. Et si vnus adducat concludentia fundamenta, tunc non minus vrentes mittit formica sagittas. Luc. de Pœna in l. omnes. colũ. iiij. C. de decur. libr. x. & hoc est quod de Aristot. conqueritur Ioann. Annius in commento Berosi charta. ij. aliquando vnus vnam alter aliam sectam tuetur, vt Lucanus quem refert Barbat. in cap. pastoralis. colũ. xlviij. de iud. Nanque alii Magnum, alii Cæsaris arma sequũtur. & aliquando aliud Lucani, magno se iudice quisque tuetur, Barbat. in Ioannina. col. lxiij. in cap. licet. nu. v. de foro comp. in c. significasti. colũ. pen. eod. tit. vbi quis iustius induat arma scire nephas. & in c. si clericus laicũ. col. xiij. addit, victrix causa diis placuit, sed victa Catoni, taióque firmant anchoras, vt per eum in c. quòd clericis. col. xvj. eod tit. de foro comp. vt in tanta ambiguitate nemo sciat quid tenere. At dicẽt quòd Barbat. hæc adducit contra opiniones legistarum non contra varietatem philosophorum. Sed replicatur, quòd Doctores habent sua principia, id est text. legum scaturiẽtes ab æquitate & veritate, ad quæ semper recurrunt & fiunt concordes. prout Apostoli Actuum xv. Sed Philosophi obstinatissimè suam sectam vel iure veliniuria tueri volunt: nec aliam sectam admittere, vt patet ex latè dictis per Lactãtium in iij. diuinarum Institutio. vbi per plurima capitula philosophiam detestatur. & Apostolus ad Colossenses secundo. & etiam artes mathematicæ nil conferunt ad pietatem, secundum Eusebium de euangelica præparatione. libro decimoquarto, capitulo quarto. pulchrè Seneca epistola lxxxix. de liberalibus & duabus epistolis sequentibus. Et volunt omnia sibi probari, prout Aristoteles irridens Biliam quòd ille rusticus multa dixit: sed nihil probauit. Barbat in capitulo proposuisti. columna decimatertia, deprobat. Et tamen ipse non potest omnia probare, vt patet ex glomeratis in Rosario Busti. libro secundo. sermone ix. literas. dum agit de curiositate. facit Baptista Pius in annotationibus posterioribus Tullii ad Hortensium. colum. ii. versic. nec ea quæ clancula. vbi irridet Aristotelem, dum dicit, Separatur hoc ab hoc. dicens, quod fugit Laurentius Valla. plura contra eundem in sua dialectica. Maxil. libro primo, Vellem quòd responderent mihi ad quæsita Iob. capitul. xxxviij. Propterea Marcus Antonius de Verona in dict. oratione, chart. penult. allegando Platonem in Gorgia, suadebat scholaribus vt relicta Philosophia tanquam puerili, accederent ad medicinam,

cinam, tanquam reipublicæ magis proficuam. Fuit consilium Gellij. libr. x. c. xxij. incip. Plato. Et sic Philosophia non habet ita certam demonstrationem, sicut habent Iuristæ. Imò philosophia habet principia quamplura notoriè falsa: vt, quòd cœlum sit æternum, quod est contra illud, In principio creauit Deus cœlũ & terram. Genes. j. Item, Cœlum & terra transibũt. Matth. xxiiij. Ex quo solo erroneo principio videat Philosophus quot eius propositiones corruant. Et tamen alia plura etiam falsa. Rosarium Busti. ij. par. serm. xxix. litera m. col. iij. frater Isidorus vbi ſ. lib. j. tit. ix. quæstione vj. Fortunius de fine iuris. col. viij. vers. Non ob. quod vulgares physici. Quomodo ergo potest ex falso principio deriuari vera conclusio? c. principatus. in fin. &c. seq. j. q. j. Philosophus. j. Posteriorum. Bustus in Defensorio montis. char. x. colũ. ij. Ant. de Prato in proœm. tractatus de secũ. nupt. col. ij. & Syluester cõtra Lutherũ, char. ccxxij. quòd maior debet esse certitudo principiorum quàm conclusionum: quia propter principia nota, noscimus conclusiones. & Cicer. in ij. de Diuinatione dicit, †quòd ex falsis verum effici nõ potest. & Bal. in præfatione Decretalium ad fi. dicit, ꝙ in sciẽtiis error fundamẽti totam massam corrumpit. & Hadr. vj. Papa noster in Quodlib. q. x. chart. pen. litera a allegando Philosophum xij. Eth. dicit, quòd vitium principij est corruptiuum, ex quo omnis processio est ex principio. secundum Philosophum, quem refert Angel. consil. cx. sanctissima. col. pen. & vbi desunt principia, deest principiatum. quia principium est potissima pars operis. Barbat. in c. cùm in iure. col. xiiij. de offic. deleg. vbi apostilla, & in c. j. col. iiij. de lit. contest. hinc dicimus quòd tunc perfectè scimus aliquam rem, quãdo perfectè cognoscimus causam & principium. Philosophus in pluribus locis, quem refert frater Greg. Britãnicus in serm. funebri. lij. capio. Codrus serm. vij. col ij. Ias. in lege & si peperce rit. §. purè. col. j. in l. in suis. colũ. v. ff. de liber. & posthu. & hoc sæpius repetit Barb. in variis locis & in locis prædictis. & in c. sedes. col. v. de rescript. dicit post Philosophum, ꝙ circa principia oportet adhibere magnam solicitudinem. Ad hæc igitur aduertẽs Dominus magister Sebastianus de Aquila, legẽs tempore meo Papiæ Theoricam medicinæ, vidénsque infinita principia philosophorũ & metaphysicorum falsa esse, & repugnantia fidei nostræ: adeò tamen persuasiua quòd iuuenes de facili trahunt in errorem & hæresim, vt in bulla concilij Lateranen.

81

Aristotelis

ranen. tempore Leonis x. in materia fidei est ix. in ordine meo cùm portauerit discentem credere. Cacialupus de modo studendi, col. xv. in princ. Lancelotus in præfatione ad ij. ff. veter. Purpuratus in præfatione ad primum C. frater Thomas Illyricus in tract. de potestate Papę char. cxviii. ideo suadebat scholaribus suis vt audirent modicum in theologia, quæ tales errores ab eorum mentibus exstirparet. Et audio quòd nisi ita fiat, Patauii non admittuntur ad doctoratum in medicina, quòd præsertim est hoc tempore necessarium, quo relicta via S. Thomæ omnes volunt sequi viam Auerrois, quem dicunt melius commentasse, & secutum mentem Arist. qui Auerrois est maior hæreticus. & propterea medici antiqui libentius sectabantur S. Thomam, postquam omnino non student philosophiæ, nisi pro quanto est necessaria ad iacienda fundamenta medicinæ. Sed nostri Moderni volunt sapere plusquam oportet, non aduertentes ad illud Augustini audita fama S. Anth. iiii. quòd surgunt indocti & rapiunt cœlum, nos autem cum scientiis nostris mergimur in profundum. Facit quòd dicit Marcus Antonius Veron. in d. oratione incip. Euclides. chart. pen. & licet non referat, fuit dictum Gellii lib. x. c. xxii. quòd cùm grandis natu adhuc philosophatur, ridicula res est. Principia autē Legistarum sunt vera & solida. pro quorum probatione vide Rosarium Busti serm. xxiiij. litera m. colū. ij. fratrem Syluestrem cōtra Lutherum. char. xlviij. xxiij. quæstione v. quia nō est modicum probare vnum principium, vt frater Samuel contra fratrem Vincent. chart. j. & Codrus contra illum Dialecticum
82 quem statim referam. ¶ † Decimò non ob. dum dicunt quòd responsa Iurisconsultorum non habent authoritatem aliquā, sed princeps. vt latè Salom. in repet. §. responsa. instit. de iur. natur. quia respondetur quòd sufficit quòd princeps vel resp. illam authoritatem sibi dederit, quæ nunquam data comperitur Philosophis naturalibus. Secundò respondetur quod & responsa prudentium rationabilia, licet non fuerint authorizata à principe, seruantur tamen pro lege, vt dicitur de libro Decretorum Gratiani. Item de libro feudorum. Item de c. j. de frig. & malefic. secundum Præpos. ibi col. iij. dum dicit quòd ignoratur eius author. facit Bald. in l. nemo. C. de sen. cum sim. vt dixi circa fin. inuentarii mei librorum iuris. addo Cor. in l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ lib. col. iii. dum loquuntur de exemptis ab imperio Romano, qui nihilominus seruāt leges non

non propter authoritatem, sed propter bonam rationem. Item si legistæ non se interposuerunt in legibus condendis, cur est quod ipsi nolunt eas pati quòd allegentur contra se tanquam conditas à suspectis. ¶ † Vndecimò non ob. quod dicunt quòd 83
Legistæ nesciunt formam arguendi, quia logicam ignorent, & tamen Stoici dicunt, nemimē ignarum dialectices futurum sapientem. Summa Tabiena in vers. logica. in commento Cicer. de Offic. lib. j est chart. xv. Sed vltra Ponzinibium in d. tract. de Lamiis. col. viij. vers. non ob. quod legistæ. responderi potest quòd logica nō ducit ad vitam. c. viuo. & c. omnia. & c. legimus. & seq. xxxvij. dist. Luc. de penna in l. j. C. de stud. lib. xj. & in l. j. C. de profes. qui in vrbe Constantinopol. libr. xij. Spec. in tit. de aduocato. §. nunc de exordiis. col. vj vers. subtilitas enim immoderata & vers. seq. & Signor. consil. fin. col. ij. deridet illum qui volebat se ostendere dialecticum. & dicit Bald in l. j. C. de sen. quę pro eo quod interest. col. ij. quòd non est insistendum in dialecticis, pro quo Afflictus de iure protomiseos. col. ij. post D. August. pulchrè Alber. in proœ. ad suam lect. ff. vet. col. j. Et Salomon. in l. in exercendis. col. j. C. de fide instr. ponit stultitiam illius scholaris qui volebat probare patri quod tria oua essent quinq;, quia duo & tria sunt quinque. Bart. Sen. & Texera in l. si is qui ducenta. in princ. de reb. dub. Iaſ. in l. manumissiones in fin. ff. de iust. & iur. & Codrus dialecticam etiam deridet. serm. j. chart. xx. & Seneca in proœm. de clamationum. & epist. xlv. lib. iiij. impugnat sophismata. facit Apuleius de philosophia, chart. ij. Et dicitur in proœ. Augusti ni Dathi, de laudibus eloquētiæ. circa fin. char. ij. argutię sunt sophistarum captiūculæ, dialecticorum laquei, calculatorum & mathematicorum inuoluera, recessus latebræ nominalium. sic enim iuuenes philosophi nuncupantur, qui ad terminos & orationes referre omnia voluerunt minutæ interrogatiuncu læ quasi pūcta atq; contortæ quædam: quibus effici cōmodius singula sunt opinati: & ibi esset de philosophis realibus. facit Bald. in l. Aemilius col. x. ff. de minor. quòd in realitate rationis, non in ambagibus debet fundari intellectus practicus & substantialis. facit Morus in republ. Vtopiæ. char. lviij. & dicitur Ecclesiast xxxvij. quod qui sophisticè loquit, odibilis est. latè Rosarium Busti. ij. par. serm. xxix. litera m. col. ij. facit. Linquo coax ranis, cra coruis, vanáque vanis: Ad logicam pergo quæ mortis non timet ergo. facit Petrarcha in triumpho Famæ. c.

Famæ.c.iiij.dicens,quòd nõ per saper,ma per contender chiari.vbi postea subiicit de Carneade.& ibi in commento respondetur ad illud quòd logica sit ars artium & scientia scientiarũ. facit Lact. diuinarum inst it.lib.iij.c.xiij.facit Zachar. in serm. concihabuli Pisani.col.ij dicẽs,quòd sic facere est semper sperare discere,& nunquam ad scientiam veritatis deuenire.pulchrè frater Thom. Illyricus in tract. de potestate pont.char. cxliij.& seq Laur.Valla in sua dialect.in proœ. lib.ij.& iij. Et propterea Ioan Iac de Canibus. in tract. de modo studendi.
84 col.vj.dicit, †quòd non est necessaria Legistæ. Secundò respõderi potest,quòd vbi est opus dialectica,ipsi Iuristæ ea vtũtur. Alb.in proœ.ff.Noui.col.iij.vt patet ex dictis iurisconsulti: an eam caleret.in l.si is qui duceta maximè in §.sed vtrum ff. de reb.dub.Et si sciuit arguere enthymematicè in l.j. vbi Ias.iiij. not ff.si cer.pet.& quam logici fatentur esse pulchriorẽ formam arguendi & breuiorem : quia consistat solùm ex antecedenti & conclusione.& sic ex minore & conclusione , vel etiã ex maiore & conclusione.Item videant si gl. sciuit syllogizare in l.j §.j.ff.si quis ius dic.non obtem. & alibi sæpe. & syllogismum soluere.gl.j.in l.iij.§.incertam.ff.de acquir. pos. & si ipsi sciunt discurrere per decem prædicamẽta vbi opus est, de quibus meminit Codrus serm.iij.char.j.vt patet per Azo.in summa.C.chart.j.& Bal.data opera.vij.col.C.qui accu.in l. de quibus col.fin.ff de legib.in c.cũ causam.el j de test.col.v.& Brunus in tract.de forma.char.xxj.colũ.iiij.Ioan.Montolonius in promptuario Iuris.in ver.fingere.& alij quos refert Ias.in rep. l.si is qui pro emptore.l.& qui sint.Bald. in c. canonum statuta.col.fin.de const.Et si Doct.in practica quãdo faciunt libellos,sciunt facere syllogismum in forma,vt Ias.in l.j colũ. iij.ff. de eden.Lanfr.de Oriano in repet. c. quoniam contra. in ver. petitiones.de probat.Oldrad consi cviij. Titius ad fin. Et tot modos arguẽdi glomerarunt Dyn. in tract. de argumentis. & Bald.in l.conuenticulam.C.de episcop. & cler Alber. in dictionario in vers. argumentum. quos non posuissent nisi scirent arguere.Est verum quòd vbi non expedit,legista non curat de tali forma : quia frustrà fit per plura , quod potest fieri per pauciora Purpuratus in l.edita.no.cclxj. Salomonius in repet.l.Gallus.char.xxv.in fin.nec curamus de forma, dummodo habeamus effectum c.iij.de ver.sign.in l si mater.C. de inst.& sub.nam cùm obiectum intellectus sit veritas , quanto citius

citius eam habemus melius est.Salom. in repet.l. Gallus. §.& quid si tantum. chart.j. Et quando Logici seu philosophi disputant cum Legista,solent & bene Legistæ negare eorũ principia,quia plura sunt falsa,vt statim dicebam:ideo licet neganti non incumbat probatio.l.ij ff.de probat. tamen si rectè considerabimus,inueniemus semper aliquam instantiã per quam tolletur eorum consequentia.glo. & Doct.in l. creditori.ff.de noui oper.nunt.Codrus pulchrè sic facit , vt per eum serm.vj. chart.iiij.præsertim si adhæreamus sacræ scripturæ,quam negare non audent:& antequam probauerint talia principia , & assignauerint & probauerint rationem specialitatis ad instantiam datam per Iuristam,erit hora dimittendi disputationem. hinc dicunt quòd contra negantes principia non est disputandum.Philosophus ,quem refert commentum Cicer. de Offic. lib.iij. est char.cvij.Sed replicat Codrus vbi s.hoc est quod cupio ne mecum disputes.& sic principia tua probare non poteris.Et quia ipsi incedunt per terminos ignotos,petas vt declarent terminos : vel tu pariter procede per terminos eis ignotos:vt per leges loquentes de seruitutibus vrbanis,vel de præscriptionibus,bonorum possessionibus, & aliis penè infinitis.
§ †Duodecimò non ob. dum dicunt quòd sint metaphysici: 85
ergo præferendi,quia Metaphysica est dignior scientia,quam extollit frater Isidorus vbi s frater Lud.Vivaldus in Opere regali. tract. de cognit. electorum à reprobis.ij. not. Aegid. de reg princ.lib.ij par.ij c.viij.vbi de omnibus scientiis , licet de legibus notitiam non haberet, vt probat Bolon. in Theodosiana.in vers.philosophorum & poëtarum. tractat enim Metaphysicus de ente tanquam primo motore , secundum fratrẽ Isidorum vbi s facit Eusebius de euãgelica præparatione.libr. xj.c.vj qui dicit,quòd eius subiectum est ens tanquam ens.& Ioan.Picus Mirandula fecit vnum tractatum de ente & vno: quia respondetur fatẽdo quòd Metaphysica est laudanda, sed etiam ipsa non caret errore,quia vult quòd ex nihilo nihil fit. Rosarium Busti ij parte serm.xxix.litera m.col.iij quod est falsum,quia Deus de nihilo creauit cœlum & terram.Gen.j præterea adhuc Metaphysica non est dignior.nam Metaphysicus non considerat illud ens explicitè & clarè,vt Hadr. Papa noster in Quodlibetis q.iij.colũ.iij. sed solùm vnum Deum primum motorem,quem Auerrois vult agere necessario.Legista autem in titulo de summa Trinit.& fid.cathol.considerat explicitè.

& clarè. Et præcepit metaphysico credere Deum trinum & vnum. vt Ponzinib. in tract. de Lamiis col. iij. & sequen. Purpuratus in rubr. & in l. j. C. de sum. Trinit. col. j. qui omnia regit pro libito: & qui dixit, & facta sunt, & cui data est omnis potestas in cœlo & in terra. Matthæi vlt. Barb. in c. nouit. col. xxviij. de iudic. Syluester contra Lutherum lib. j. c. ij. chart. j. Meritò Iuristæ ergo sacerdotes appellantur. l. j. in princip. & in §. publicum. ff. de iustit. & iur. facit Valerius de institutis antiquis. c. j. num. xxxiij. incip. ius ciuile per multa &c. Si ergo magis clarè & certitudinariè quàm metaphysicus: ergo scientia legistæ verior & dignior secundum Philosophum, quem ꝫ. retuli, & Bart. in tractatu testimoniorum. chart. v prudentia est, vt ait Aristot. Et propterea cùm philosophus cognouisset se in metaphysica nescisse in claro procedere, dixit librum illum editum & non editum, refert Ioan. Picus Mirandula in oratione in cœtu Romanorum char. ix. & Gellius lib. xx. c. iiij. incip. commentationum. ad fi. Scire enim in nube non est scire. Bal. in l. Aemilius. colum. ij. ff. de minor. Imò nec in moralibus clarè processit Philosophus, sed in confuso, secundum Panor. in proœm. Gregoriano. & hæc etiam videntur esse de mente Alexand. de Hales, Scoti, & Rosarij in locis antedictis. † Item in hoc iurista cõtra metaphysicum procedit imperiosè. & inobedientem punit. Barb. in Ioannina, chart. antepenul. est colum. clxxxij. Vdalr. in d. oratione, nõ possum. Et propterea dicit ibi Barb. col. cxlix. quòd à studio artium ad leges conuolauit: nã qui imperant, digniores sunt. Esaias quem refert Bart. in c. mandatum. colum. iij. de rescrip. Syluester contra Lutherum, chart. xlv. allegando ad Rom. xiij. facit Bald. libr. iiij. consil. ccccxxix. dicta particula. Et licet Papa & Imperator appellant quædam præcepta philosophiæ moralis & naturalis religiosa, tamen non dant philosophis potestatem authorizandi seu iudicandi, qui est maximus honor quo Christus Apostolos recompensat. Matth. xix. & Cyprianus Venetus in tractat. de authoritate Ecclesiæ. chart. vj. Et tamen iuristis eam tribuunt, qui tempora natiuæ & gratiæ, exteriorem & interiorem hominem complectuntur, diuinæ Theologiæ adhærentes animæ & corpori spiritualibus, qui & temporalibus vinculum imponũt: ius diuinum etiam in præceptis Decalogi moderantur, ac diuina authoritate coarctant, prophana sacrant, econtrà vbi expedit, totam ecclesiam militantem cum tota republica gubernant,

gubernant, errores philosophorum & metaphysicorum extirpant. Imò tanta doctoribus reuerentia exhibetur, vt iurisconsultus audeat constitutioni principis derogare. Luc. de Penna in l. medicos. col. j. C. de profes. & med. lib. x. colũ. j. & vide Alber. in proœm. ff. Noui, sicut continet scientia legalis omnes scientias. & vide Bald. in consil. schismatis. col. j. & penul. ac fi. Item de sacramentis, de cõsilio, de Pontifice. & Theologus super istis debet cum cononista conferre: quia non valeret sine. dixi in l. limitatione de peritis in arte quòd cõmunis opin. sit tenenda. Item legista conseruat pacem sine qua Deus non colitur. clem. dudum. de sepul. dixi suprà cõtra partialitates. Præterea medici non vacant vel admodũ parum metaphysicæ. ergo sine exercitio perditur nomen. Felin. in rubric. de fid. instit. col. vij Bonif. in tract. de nobilitate. iij. part. num. lxxxviij. & si re priueris nec nomẽ habere mereris. Iaſ. in l. id quod apud hostes. ff. de leg. co. fi. iudicatur enim quis esse de illa arte cui magis adhæret. Alex. lib. iiij. consil. cviij. viso themate. facit Philosophus in iij. de Anima. text. commenti. xxxix. pulchrè Petrar. epist. lxiiij incip. sic est. dicẽs inter cæteras quòd perseuerantia requiritur. † Et sic patet iuristam præferen. medico. vt casus in c. clerici. de iudic. vbi latè Barbat. Decius & posteriores. Idem Barb. in c. cæterum. col. vj. de iur. calum. Gilbertus post c. iij. secundi Oeconomicorum. in quæstionib. chart. ij. Taurinenses post alios in l. cùm quid ff. si cer. pet. Ioan. Montaigne in tract. de regio consistorio. char. xxj. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. parte iij. q. j. glos. Pragmaticæ in titulo de collationibus. §. videlicet in vers. medicina est chart. lxxiiij. Luc. de Pẽna in d. rubr. de profes. & med. lib. x. aliquid Panor. in c. nouit. de iudic. col. iij. vbi Moder. addũt. & adeò res clara est vt histriones dare sciant hoc iudicium, vt dixi suprà respondẽdo ad vj. de fatuitate, loquendo de testamento fatui. mihi placet conclusio quam in hac q. ponit Archie. Flor. in iij. parte summæ. titu. v. c. ij. §. iiij. Io. Montaigne in d. tract. char. fin. in fin. Rosarium Busti. ij. parte serm. xxix. litera c. in fin. & Lisoperita col. fin. scilicet vt seruetur dictum Apostoli, per eos relatũ, charitate fraterna inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes, &c. quia honor est honorantis secundum Philosophum, quem refert Aegidius de regim. princip. lib. vj cap. viij. frater Gregor. Britannicus serm. funeb. xxxj. melior. colum. iiij. facit illud Lucæ xxij. & ix. quæst. iij. cap nullus. Qui maior est in vobis, fiat

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

ſicut minor: & qui præceſſor, ſicut miniſtrator. & illud Cice. quod refert Guilielmus Mara oratione vij. incip. reuerende. & eum & alia plura Iodoc. in tract. de vera nobilitate cap. xij. char. ij. & iij. Inſtructio clericorum, char. xiij. dicens, quãto ſuperiores ſumus, tanto nos ſubmiſsius geramus. nã qui ſe exaltat, humiliabitur, & econtrà, Matth. xxj. & xxiij. & ſi quis vult primus eſſe, erit omnium nouiſsimus. Marci ix ſed ſi humiliatus fuerit, erit in gloria. Luc. de Penna in l humilioribus. C. de ponder. & auti illatione. lib x. vbi plura, quia præcedẽtiæ quæſtio eſt vana. Card Pan. in epiſtolis charta. cxcviij. epiſt. incip. ſubſcripſerã & cc. poſtridie ccv. & cccxv. dubitare. & quis non poteſt niſi commendari de honorãdo ſocium. nam aut ſocius eſt dignior, & ſanctum eſt honorare maiores: aut eſt æqualis, vel inferior, & humilitas ſemper ſolet commendari. Et inquit Ptolemeus, quod inter ſapientes qui humilior eſt ſapientior exiſtit. Quia poſt longam digreſſionem ad arbitrium iudicis redeundũ. Dicit propterea Bald. in c quia nonnulli de reſcript. in fin. ij col. in l j. col. xij. C. qui accuſ. & lib iij conſi. cxxxiij. incip. proponitur. col. ij. referendo Philoſophum, quòd oportet leges eſſe bene poſitas, & omnia determinare, & quàm pauciſsima relinquere arbitrio iudicantis. facit Salom. in l. in exercendis. iij. quæſt. C. de fid. inſtr. vbi dicit quòd doctrina quanto melius fieri poteſt, debet tradi, ne iudicum affectio vel nõ bona cõſideratio alteri partium ſit nociua. & pro philoſopho latè Aegidius Rom. in tract. de regim. princip. lib. iij parte ij. c xx. & Philoſophum refert etiam Florian. in rubr. ff. fin. reg. in ſi. j. col Hadr. Papa noſter quodlibet iij. col. x. Latius & plenè illud dictum examinat in vj. q. principali videlicet in illius j. q. ſiue argu. eſt char. lviij. col. fin. †Et ita pro veritate eſt conſideratis conſiderandis nam licet vbi caſus nõ eſt iure deciſus, lex illum relinquat in arbitrio iudicis. l. j. in fin. ff. de iur. deli. c. de cauſis. de offi. delega. cap. fin. de tranſact. plures enumerat Decius in cap. ſedes. in gloſſ. iij. de reſcript. Roch. de conſuet. char. xj. col. ij. latius Barbat. lib. iiij. conſil. lxv. illud. col. penul. & ſi. latiſsimè Hippol. in l. quæſtionis modum. col. j. & ſequẽ. & in l. de minore. colum. viij. de quæſtioni. in l. in lege. colum. ij. ff. de ſicar. Intelligo quendam doctorem Taurinenſem alios plurimos aggregauiſſe. Lex tamen illum non relinquit in libera voluntate iudicantis: vt exinde poſsit iudex eſſe nimis fauorabilis vni parti. Bald. in l. finali, C. de pœna iudicis, qui mal. iudic

88 Caſus arbitrarij.

iud pen. not. ſed quòd debeat regulare arbitrium ſuum prout quilibet bonus vir ſecundum negotij qualitatem & perſonarum, & temporis. & alias circunſtantias Bonus enim iudex nihil ex arbitrio ſuo facit. cap. iudicet. iij. quæſt. vij. Lucas de Penna in l. medicos. iij. colum. C. de profeſ. & med. libr. x & arbitrium ſemper ſignificat bonũ & æquum. Bald. in cap. niſi cùm pridem. colum. final. de renunt. & dicit Bald. quem refert Cepol. in l. ſi fugitiui. C. de ſer fugit col. vj. quòd iudex debet arbitrari ſecundum mentem legis, ſine iuris & arbitrij ſui intellectu ſeu rationis. facit cap. iudicantem. xxx. quæſt. v. Curt. Senior in repet. l. admonendi. colum. antepenult. ff. de iureiuran. Bartol. in l. ſi qua pœna in fin ff. de verborum ſignific. Decius in cap. ex literis. iij. nota de probat. Pich. in repetit. l in quartam. col. lvj. & ſequen. ad legem. Falcid. & dicam infrà dum ponam quòd probationes ſunt in arbitrio iudicis. †dicitur enim bonus vir, conſcientia quæ intra te loquitur. & propterea qui non habet conſcientiam, non poteſt dici bonus vir prout nec ille frater qui habet diabolum ſub capa. Iaſon in dicto §. ſed iſte. col. xxvj. numero cx. vbi poſtilla inſtitu. de actio. Et ſi non regulet arbitrium, vt bonus vir poteſt appellari. Alexand. in l. & ſi ſeuerior. col. final. C. de infami & libr iij conſilio. cvij incip. viſo themate. col. ij. Natu in clemen. ſæpe. col. xxxij. Curt. in l admonendi. colum antepenult. Quoniam eſſet difficile legem de talibus condere, propter diuerſitatem perſonarum, rerum, & qualitatum: prout etiam dicũt phyſici, quòd plura relinquuntur in iudicio æſtimatiuo medici. Nam ſi iudex nõ habet ſtatum, cõſuetudinem, nec legem, nec dicta doctorum determinãtia caſum coram eo vertentem, debet recurrere ad ſimilia ſtatuti vel legis. l. non poſſunt. vbi Claud. ff. de legibus. Fenn. & Decius latè in cap. tranſlato. de conſtitut. Iaſ in l. inter ſtipulantem. §. ſacramen. vij. not ff de verborum. oblig. Socin. Falleu. xxix. Curtius conſilio xj ſtatuto. colum. final. Gammarus in tract. de extenſione. chart. vij. col ij. vbi dicunt quòd ſufficit quòd ſint ſimilia in eo de quo arguitur: licet in omnibus non ſit omnimoda ſimilitudo. Etenim ſimile legis vel ſtatuti haberur pro expreſſo. Iaſ in l. final colum. penult. verſic. ſecundò aduerte. ff. de in ius vocand. Et ex officio iudex debet tale ſimile ſequi. etiam ſi pars non petat. Bald. in l. j circa mediũ. C. vt quæ deſ. aduoc. iud. ſuppl. Stante igitur tali dubio, iudex in primis aduertat ad vires ingenij ſui: quia magiſtratus

Ad ſimilia.

Quid faciet iudex.

virum ostendit. v. Ethicorum. text. commenti ix. & iij. Erasmus j. parte prouerbiorū dccccl xxxiiij. Lisoperita chart. xxiiij. colum. ij. est in princip. ix. distinct. Aegidius de regim. princip. lib. iij. parte j. capit. xiij. Et fuit originale dictum Pittaci, vt refert Margarita poëtarum in dictis Laërtij, vt sit idoneus ad dubij decisionem, saltem secundum humanam fragilitatem. l. si quid venditor. ff. de ædil. edict. Felin. in capit. per tuas. el. j. de simon. nam in puncto subtili grossolanus recusari potest. Ias. in l. apertissimi. C. de iudiciis. Et si dubitet, conferat cum peritioribus. Dixi suprà in v. limitatione de peritis. allegando Panorm. in cap. j. vltimo not. de consanguinitate & affi

90 nitate. † Debet enim iudex habere salem scientiæ & conscien-

Quo sales in iudice.

tiæ, aliàs mens eius est diabolica & insipida. Barbat. in capit. quoniam. §. in aliis. vt lit. non contesta. facit j. ad Corinth. viij. quia melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti. Petrus iij. canonica. capit. ij. quem sequitur Dodus in Apologia cõtra fratrem Samuelem. charta xxv. facit Vdalricus Zasius oratione xij. incipien. apud literatos. vbi pulchrè & succinctè quomodo debet se continere iudex in iudicando. Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. iij. capit. iij. Bald. pulchrè in l. ij. C. de senten. ex peri. recip. Felin. in cap. per tuas el. ij. col. j. de simon. bonus text. in capit. cùm non solùm. de reg. lib. vj. Ioan. Pyrrhus in l.

91 imperitia. ff. de regu. iur. † vbi enumerat etiam sex requisita in indice, scilicet peritiam, bonitatem, diligentiam, eloquentiam, constantiã, prudentiam, & sex pœnas quas incurrit iudex corruptus. facit Aegidius de regim. princ. lib. iij parte ij. c. xxj. & tribus seq. habeãtq; semper iustitiam naturalem ante oculos. Bald. in disputatione incip. accusatus. de vi turbatiua. col. pen. plura Curtius Senior in repetit. l. admonendi. ff. de iureiuran. colum. final. & quæ de Gallo tradit Cicero, quem refert Salomon. in repetitione. l. Gallus. ff. de liberis & posthumis. charta

92 vij. † Et veritas & æquitas sunt duo lapides angulares, quos debet seruare iudex. Bald. in cap. quoniam contra. de probat. per illum text. Et debet iudex esse velut pater. gloss. in authen. de defens. ciuit. in princip. in versic. iudex. & se conformare iudicio diuino. cap. Deus omnipotens. ij. quæst. j. Barbat. in cap. in præsentia. de probatio. col. lj. Et habeat semper in mente illud quod dicit text. in l. properandum. §. fin autem reus. in fin. C. de iudiciis. quid aliud nisi pro omnibus Deum in omnibus causis

causis iudicem esse credendum est: & quòd si non facit quod debet, hic & in futuro seculo recipiet in terribili iudicio magno Dei, & habebit partem cum Iuda, & lepra Giezi, & tremore Cain. in authen. iusiurand. quod præstatur ab his. in fin. De quo Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris in versi. Giezi. & insuper euitet auaritiam quæ potissimè ascribitur iudicibus. Aristotel. char. xviij. problem iiij. hinc pictores dum pingunt quinq;, videlicet Papam, iudicem, militem, agricolam & fœminam, & subscribunt Papæ, quod orat pro illis quatuor: militi quod defendit illos quatuor: agricolæ quod alit illos quatuor: mulieri quod decipit illos quatuor: iudici autẽ quòd furatur illis quatuor. † est enim auaritia omnium malorũ ma- 93

auaritia mr omnium malorum

ter. §. cogitatio. in authen. vt iudic. sine quoquo suffrag. Hip. pol. not. cxc. incipien. iudices. Ias. in l. j. col ij. ff. de condict. ob turp. caus. Barbat. in cap. ex parte. col. iij. de rescript. vbi postilla. & in Paul. de Cast. in l. si quis. §. legis. C. de inoffic. testamen. Cæpol. in tracta. de imperatore milit. deligendo. charta xiij. versic. † item præsumi potest infidelitas ex auaritia. Ange. in l. 94 noluimus. C. quemadmod. testam. ordin. Merula inter consilia Barbat. libro j. consil. penult. incipien. multos. colum. fina. dicit quòd Hesiodus appellat tales iudices dorophagos, id est munera comedentes, quorum auarum animũ & iniqua iudicia Deo vleiscenda reliquit. facit Nauis Stultifera chart. xiij. de auaritia Amedeus in dialogo de Amicitia, chart. xxx. vbi docet, qualis debet esse magistratus. & char. xxxiij de nummi potestate. Lucas de Penna in l. ad splendidioris. C. de diuer. off. lib. x. vbi dicit quòd aurũ rumpit fores adamãtinas. & plura Paris de Puteo in tract. de Syndicatu. in vers. barataria. & in versicu. corruptio. barataria enim committit iudex corruptus. & quid sit, declarat Iac. Niger in l. diem functo. col. xxxix. ff. de offi. assess. vbi subiungit etiam alias causas propter quas potest quis priuari officio. facit text. in cap. j. j. quæst. j. vbi Card. col. ix. dicit quòd vendentes officia iustitiæ etiam de licẽtia principis, grauiter peccant. licet ibi in cap. quos constiterit. colũ. ij. dicat secus in episcopo vendente banchum notariæ. bene facit Laudensis in tracta. de officialibus dominorum. quæst. lviij. † di- 95

cens, ibi probari quòd qui dat pecuniam pro habendo officium, præsumitur habere animum male faciendi. l. ij. C. de murilegulis. latè Gulielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. iij. cap. iij. col. final. ¶ † Amplia hæc maximè proce- 96

dere in eccleſiaſticis iudicibus, quia dicuntur cõmittere ſimoniam. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. charta xxxiiij in fin. col. iij. Biblia Aurea. cap. ij. de acceptione munerum cap. xvij. ¶ Amplia ſecundò etiam in iudice ordinario laico capiente ſportulas, quia debet eſſe contentus ſtipendio principis. Hadrianus Papa noſter in Quodlibet. quæſt. ix. eſt charta xciij. litera g. vbi in x. quæſt. in primo per totum. Iaſ. in §. tripli. inſtit. de act. Corſet. ſingul. ccxcviij. ſub verſi. ſportula. Et ſic malè dicit Barto. ſi eſt ſua lectura. in authen de iudiciis. §. ne autem. ¶ Amplia tertiò etiã ſi iſte ordinarius iudicaret in cauſa ſibi à principe delegata, in qua tamẽ ſine delegatione omnino habuiſſet iudicare: quia ſportulas capere non poteſt. Felin. in cap. de hoc ij. col. de ſimon. Et de hoc habemus decretum expreſſum in ciuitate Aſtenſi. ¶ Amplia quartò etiam ſi quis ſponte daret tales ſportulas. Felin. in rubr. & in cap. j ad fi. de ſimon. in cap. tua nos. de homic. Buſtus in Defenſorio montis chart. iiij. colum iij Iaſ. in l. j. colum. ij. ff. de condict. ob cauſ. in l. penultima. columna quinta. C de pact. Hippol. in l. vnius § ſeruus nec ſi. ff. de quæſtio. Corſetus d ſingul. ccxcviij. latè Maria. in tractatu de viſitatione libro vndecimo, quæſtione vj. eſt charta x. col. iiij. licet non dicatur ſponte, quando præcedit taxatio vel petitio. ſecundum Felinum in capit. dilecti. colum. j. de ſimon. ſecus tamen in aduocato & medico, qui poteſt capere à ſagacibus ſponte dantibus pinguius ſalarium, & iuſte relinquere hęredibus ſuis. Pantaleo in repetitio l. ij. C. de reſcin den. vendit. colum. xlv. qui bene ſciunt illud, dum dolor eſt accipe. Antonius Ripa in tract. de Peſte charta lxxxj. in fine ij. colum. quia dum cauſa ventilatur & infirmus ægrotat, tũc cures accipere nam ægroto reſtaurato, & cauſa cõcordata nihil curant ſoluere. Et ille dicebat, Pota & penna non vel crena. Et Gallicus, De con & de ſentence on ne doit faire creance. Et in eis procedere poſſet quod dicit Hippoly ſing exc. incipi. iudices. circa fin. nõ autem in iudicibus, quia eſſet turpe. & quod dicit Afflictus de iure protomiſeos. in verb. prohib-mus. ix. notab. quos ſuprà retuli loquendo de prouiſionibus virorum erga amicas. Et de ſalario aduocati. Iaſ. in § tripli. colum. penul. inſtitut. de act. & poteſt. capere etiam pro laboribus præteritis: quia calzolarius tantum capit pro ſotularibus factis quantum pro fiendis. Barbat. in c. ex literis. col. ix. de cõſtitut. ¶ Amplia quintò etiam ſi eſſet conſuetudo de hoc. Felin in c. ad apoſt

ad apoſt olicam. de ſimo. Decius in c. cùm m. col xiij. & ſeq. de cõſtit dum loquitur de conſuetudine, quòd nouus canonicus debeat aliquid ſoluere. & in c. nam concupiſcentiam. in fin. ij. col. vbi Roch. eod. titu. de quo Angelica in verbo, iudex. §. xv. vtrum cõſuetudo. ¶ Amplia vj. etiam ſi capiat poſt ſententiã quando poteſt preſumi fraus ex qualitatibus & circunſtantiis: imò & in dubio tali caſu præſumitur, de tempore ante ſententiam, ad tempus poſt ſententiã. argum. l. Iuriſgentium. § prætor ait. cum glo. & ibi angel. ff de pact. ſunt verba Laudenſis in tract. de officia. dominorum. q. lxxxj. incip. ſi iudex. ergo multo minus quando ante ſententiam præceſsit promiſsio, licet non recipiat niſi poſt ſententiã. Feli. in cap. tuà nos. de ſimon. facit Salluſt. circa princip. Catilin. & tenetur iudex etiam quòd contra eum non militet aliqua ſuſpicio. authen. ſed nouo iure. C. de pœn. iud. qui malè iud. Curt in l. qui accuſare. charta. ij. C. de eden. ¶ Amplia vij. etiam in xeniis, eſculentis, & poculentis. Maria. vbi ſuprà gl. in Pragmatica chart. xxxix. in fin. ij. col. Practicus Papienſis in forma reſcindendi ſentẽtiam latam prætextu falſi inſtrumenti. gl. j. & xenia & dona excæcant oculos iudicum. Eccleſiaſt. xx. & Deuter. xvj Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. q. x. colũ. iiij. & per totum. & in quodlib. iiij. col. antep. alleg. Hierony. dicere quòd in tantum Doctorũ rabies proceſsit vt accipiant pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant. facit Bolog. in l. ſi pars. ff. de inoffic. teſt. in interpretat. j. parte. eſt chart. xxviij. & Card. in xj. q. iij. qui rectè in vendentes ad fin. j. q. iij. vbi de auditoribus Rotæ procurantibus ſibi fieri propinam. ſunt enim aliqui qui non anginam, ſed argentãginam patiuntur, vt Demoſthenes: id eſt qui propter pecuniam differunt vel nolunt ferre ſententias. Gel. lib. xj. cap. ix. Critolaus. & cap. ſeq. Et dicit Angel. in l. nõ dubium. C. de teſtã. † quòd munera excæcant oculos ſapiẽtum, & mutant verba iuſtorum. Alber. in l. plebiſcito. ff. de offi. præſi. quia pro iuſtitia facienda non licet aliquid capere. c. qui rectè iudicat. xj. q. iij. latè Matthæus Boſius de gerendo magiſtratu. c. xiij. vbi inter cætera allag. illud Amos cap. v. Pro eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam rollebatis ab eo, domum quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas amantiſsimas plantabitis, & non bibetis vinum earum. facit Petrus Iacobi in rubr. de ſtatu Curiarum. vbi dicit, quòd ſi totus mũdus veniret, nõ poſſet credere quòd ſi vna pars der- 98

& alia non, certe iudex erit danti naturaliter fauorabilis, & non dans habebitur aliquali odio: & si aliud non faciat iudex, saltem aliquandiu stabit & instruet dantem, & ei dabit gratiosas dilationes, & parti non dãti nociuas: quo casu tenetur nihilominus ad restitutionem damnorum & interesse, præsertim si quis fastiditus litigio propterea cogatur aliquid remittere de iure suo. Hostien. in summa de pœniten. & remiss. §. cui cõfitendum col. xxj. versic. cui marchio. in fine. Imò fortius dicẽdum erit, quòd iste iudex quãdo debebit proferre diffinitiuã, adeò inclinabitur ex affectione pro parte dante, quòd omnes opiniones quæ dicent pro ea videbuntur sibi concludentes, & veræ, contrariæ sibi videbuntur iniquæ: quia homines faciliter credunt id quod vellent, vt dixi suprà de Guelphis & Gibellinis. propterea dicit Paris de Puteo de Sindicatu, in verb. esculenta. est chart. lx. quòd litigans dat iudici vnam gallinam, vt recipiat bouem: & quòd xenium intrat per portam, & diabolus exit per fenestram. facit Ludouicus in tract de Veritate contrit. in vij. præcepto diuinæ legis, in octaua specie furum. Est verum quòd aliqui iudices faciunt vt Ecclesiastici in eleemosyna meretricum: qui spernũt parua, sed non magna. Fulg. post Cy. in l. j. §. quòd si meretrici. in fin. ff. de condict. ob turp. cau. faciunt quæ dixi suprà de aquila. quia de minimis nõ curat prætor. l. scio. ff. de in integr. restit. Iaso. in l. sciẽdum. col. iiij. ff. qui satisd. cog. Corset. de potestate regia. in tractat. de minimis. propterea dicitur quòd mal va per li figli, quando el nidio caza à ligrigli. Alij sunt qui non ipsi sed per vxores vel filios faciunt capi xenia. contra quos Angel. in l. ij. §. familiæ ff. vi bon. rapt. Afflictus in cõstitutione, apud iustiuiarios. colum. ij. Dicent modò iudices, quòd si ita facerent, zonas quas argẽto plenas deferunt ad officia, vacuas reportarent, vt Gracchus, quem refert Gell. lib. xv. cap. xiij. Et cõsequenter quòd cum labor est damno, mortalis crescit egestas. Azo in summa. C. de sportul. col. j. glos. in authent. de iud. § si quis autem. in verb. ne autem. ¶ † Limita istam amplationem in esculentis & poculentis minimis: quia possunt capi in defectum sui salarij. secũdum gl. in l. plebiscito. ff. de offi. præsid. vbi dicit Alber. c. quem refert Ioan. Montolonius in Promptuario Juris, in verb. xenia, vt procedat dummodo nõ capiat à calumniatoribus. Item nec ab iniustè vexatis, item nec ab infamibus. Item nec passim accipiat: quia est signum auaritiæ. Adde tu item dummodo in toto

toto anno non capiat quod excedat centum aureos. xj. q. fin. cap. non licet vbi glos. Item dummodo à principio ipse iudex nesciret quòd cùm tam modico stipendio nõ posset se intertinere in officio: quia non potest dicere quod fit in defectum sui salarij, ex quo à principio hoc debuit cogitare. vt in simili Barbatia in cap. cùm sit generale. col. xviij. de foro compet. dicẽs, quòd ferens sententiam iniquam per metum tyranni, licet excusetur à dolo, non tamen excusatur quando à principio quo acceptauit officiũ hoc verisimiliter potuit cogitare. facit Hadrianus Papa noster in quodlibetis. q. x. colum antepe. & seq. vsque in fi. & quòd dixi suprà de eo qui vadit pro iudice, & scit quòd propter partialitates non poterit facere iustitiam. Meritò ergo inuehit Cacialup. in l. diem functo. ff. de offic. assess. q. xx. vbi Iac. Niger col. ix. & x. dicẽs, quòd sunt quidam qui detrahentes ordini doctoreo, pro salario exiguo suas operas locant, tanquam mercenarii ad vecturam. & postea litigãtes non solùm rodere, sed deuorare volent. Adde etiam quòd quando videatur tolerandum aliquid capere de permissu principis, qui omnino non solent stipendia sufficientia officialibus ministrare, sed mutilare: quia illud pauculum est calcar expedien di causam. & partes minus fatigantur perditione temporis, & expensis hospitij: vt de xeniis dicitur in l solent. ff. de offi. proconsl. & leg. sic enim legendum, non exenis vt dicunt ibi Bologninus, Ant. Pius & Budeus post Politianum. Est verum quòd Erasmus illud prouerbium Græcum de quo ibi in §. quãtum. quòd Latinè vult dicere, nec omnia, nec passim, nec ab omnibus, dicit practicari à iudicibus modernis: aliter & conuerti, scilicet capienda omnia passim, & ab omnibus. melius tamen fraus euitatur in consiliis principum, quando caput consilij processus distribuit clàm. & relatori salariunculum taxat: quia isto modo quia pars ignorat relatorem, aufertur occasio illum corrumpendi, & relatori nimis extorquendi. & audio quòd in Rota Curiæ Romanæ relator non dat votum.

¶ Amplia vij. in secretariis, seu notariis, quia & ipsi tenentur: quia sunt proxenetæ, imò & lenones extorsionum & baratariarum quas iudices committunt, & iudices plerunque petere non audent: at secretarius qui est oculus iudicis, non timet petere & minari parti quòd succumbet in causa, quia passus est valdè ambiguus vel consistens in iudicis arbitrio. & quòd aduersarius voluit tantum dare. & sic quodammodo arbitrium

iudicis offeret plus offerenti, & eadem met verba eius aduersario dicet, vt postea dicet iudex, etsi iustum proferat iudicium, erit tamen certus ab vtraque parte habendi xenia à victore: & excusat notarius se cum conscientia sua quòd ipse emit banchum notariæ, & ideò eius interest quòd causæ expediantur, & plurimæ sententiæ proferantur propter emolumẽtum, quòd nisi sic laboret, fortassis amitteret ex concordio litigantium, vel quòd causa differretur anno secuturo quo alius talem notariam emet. sed nihil valet. facit Angelic. in verb proxeneta. & in verb. leno. item propter talia iudices eis postea tolerant eorum extorsiones & rapinas, quas faciunt partibus: quia vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt. cap. statutum §. notarium. de rescrip. lib. vi. præsertim quãdo emũt tales notarias, quia tunc dicuntur publicani. Bald. lib. iij. consil. xxvij. casus talis. in fin. vbi quantæ audaciæ, temeritatis sint & auaritiæ. cum cõsil. v. nauta quidam. circa medium. Luc. de Pẽna in l j. C. de lito. cust. libr. xij. vbi dicit quòd sunt furibus deteriores. Ias in l. j. col. penul. C. de edẽdo. æquiparat eos nautis, caup. & stabulariis. & in dubio iudicandum contra eos. Corn. lib. j. consilio cxcix. circa primum. litera g. ideo Petrus Iacobi dicit quòd nullo modo deberent vendi tales notariæ, vt per eum in sua practica. in tit. de statu curiarum. col. ij. vbi latè insistit. vide Platinam in vita Nico. iij. circa medium. dicit tamẽ Card. j. q. j. col. ix. per illum tex. quòd episcopus licitè vendit
100 banchum notariæ. de quo cogita propter prædicta. ¶ † Amplia ix in principibus negligentibus seu scientibus & hæc tolerantibus. nam ex quo constituti sunt ad iustitiam cõseruandam, & liberandum oppressos de manibus calumniantium, vt boni inter malos qui longè excedunt numerum bonorum, viuere possint, vt dixi inter feudalia Bruni cõsil. xij partes. char. j. Et ob hanc causam duntaxat subditi eis obediant, vectigalia & sensus tribuant, & gabellas, vnde dicuntur socij furum, nisi prouideant, & tenentur ad restitutionem. Esaiæ cap. j. & lij. refert frater Luc. in tract. de veritate contritionis. chart. cxxvj de prima circunstantia, personæ: quia criminum patientia consensui proxima est. Petrarch. epistola xcj heu. & error cui non resistitur, approbatur. latè Rosarium Busti lib. j. litera N. & dicit Hippol. in l. nihil interest. ff. de sicar. quòd princeps tenetur parti ad interesse de iniustitia facta per iudicem. Nec excusantur dicẽtes quòd credũt elegisse viros idoneos: quãto ergo

ergo minus quando iudices deputant per pecuniam vel ad requisitionem mulierum? Claud. in Monarchia Franciæ par. ij. c. xvj. & parte v. cap. ix imò tales reip. præficiunt, quibus nemo rem suam familiarem crederet, vt inquit Isocrates in oratione de bello fugiendo. inci. omnes in opere. col. xxviij & tunc dicit Simia Salernitani. chart iij quòd hoc nihil aliud est quàm ponere gladium in manu furiosi. Quales autem sint eligendi, ponit Hadrianus Papa noster in quodlibetis q. x. col. antepen. Quid ergo dicemus de illis qui iubẽt iudices facere cõtra ius? gloss. in regula Cancellariæ. xxvij. circa medium. quia nec deberent causam alicuius recõmandare iudici in suo bono iure: nam iudices semper sunt postea timidiores in iudicando contra illum recõmẽdatum, etiam quòd iniquissimam foueat causam. Et deberent principes se rigidos ostendere cõtra iniquos iudices, & munera capientes, illõsque sæpius mutare: quia, vt Egidius de regim. princ. libr. iij par. j c. xiij. post Philosophum mutare aliquando magistratus facit ad pacificum statum reip. pro quo Vdalr. Zasius in l ij. ff. de orig. iur. col. xxxiij. vbi etiã allegat Philosophum dicere, quòd magistratus qui longo tempore durant, incidunt in tyrannidẽ. est verum q̃ Guill. Rouille in tract. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. iij. c. vj. circa mediũ, est alterius opin. vide Luc. de Pen. in l. neminem. col. iij. C. de suscept. lib x. Ripã in tract. de Peste. char. l. colum. iij. Quinimò deberent principes de talibus iniquis iudicibus & barattatoribus facere, vt refert Valerius in vj. de Cambyse, qui fecit excoriari iudicẽ pecunia corruptũ. refert Rosarium Bust. libr. ij ser. viij. litera a. Guillielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. iij. c iij. col. penult. Mancinellus in sermon. lib. ij. titul. j. Et Gogui. in Chronica Franciæ. in vita Philippi Valesij, refert Hugonem Crusiacum Parisiensis Parlamenti præsidem ob corruptum à sede iudicium patibulo suspensum. ¶ Amplia decimò fortius & indubitanter procedere in parte iudicem corrumpente: licet plures ex istis ampliationibus cõgruentius possent appellari illationes. pro nunc non curo de nomine, sed de ordine. fortius vide in quo periculo ponat se
pars iudicem corrumpẽs: quia etsi iustitiã foueat, † sententia la- 101
ta per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla. l. venales. C quãdo prouoc. non est necesse. c. cùm ab omni. de vita & honest. cler. Archid. in c. rectè. xj. q. iij. facit Hadr Papa noster pulchrè in Quodl. q. x. præsertim col. ij. Hipp. in rubr. de prob.

col.

col.xxxix.vbi dicit quòd quærēs corrumpere iudicem,teſtem vel notarium, debet puniri in amiſsione cauſæ: & hoc procedit etiam ſi detur vt faciat iuſtitiam. facit Ang. in l.ij. ff.de cō-dict. ob turp. cauſ. vbi etiam ponit de inſtigante iudicem vt eximat quem à carceribus, & quòd eum releuabit in ſyndicatu: & nullus poſteriorum ibi mentionem facit. & idem vult Card in cap. qui rectè.xj. q.iij.in j q.iij.cap.vendentes.ad fin. vide Hadr. Papam noſtrū in Quodlibetis.q.ix.col.ix. & xviij. & xxj.ſiue detur pecunia,ſiue alia res.Bolog.in ſuis nouis interpret in prima editione. in l.ſi pars ff.de inoffic.teſta. eſt chart. xxvij. vbi limitat dictā l.venales.non procedere quando eſſet data modica pecunia. Duas alias limitationes ponit Socin. in fallent. cccIvj. limitans in arbitrio. Item quando inter plures iudices vnus ſolus fuiſſet corruptus. & fallen. xxxvij. limitat quando datur iudici pecunia pro debito ſalario. Item quando datur palàm.de quo etiam Lancel in l.fin. col. fi.ff.de iuſtit.& iure. Item limita quando daretur poſt latam ſententiam. Hip. in l.Cornelia ff.de falſ.& no.cxc.incip.iudices, dummodo tamen non præceſſerit promiſsio ante ſententiam, vt per eum,
102 & dixi ſ. proxi.in vj.ampliat.§ cogitétq; iudex quòdſi malè iudicet eius perdit,quàm pars quam iniquè condemnat,quæ ſolùm aliquid de facultatibus ſuis, ſed iudex honorem perdit & animā: quia tenetur ad damna & intereſſe vtriq; parti. vt per Doct.prædictos. Albericus in dictionario in verſ.iudex.Roſarium in j.parte. ſerm. xxv. litera S.incip.tertiò. Et parte ij.ſermo.xxix. litera E.ſub tit.de conſiliis datis iudicibus,in iiij.do-
101 cumento, & duobus ſeq. † Et ſic eſt deterius quàm fœnerari. nam fœnerator reſtituendo quod accepit,poteſt ſperare miſericordiam à Deo.Sed iudex corruptus pro x.ducatis non poterit abſolui,niſi reſtituat damna & intereſſe,quæ aſcendent fortè ad mille. Et propterea dicitur in c.cùm æterni.de re iud.lib. vj.quòd caueant iudices maximè in ſententiis,quòd nulla ſit acceptio perſonarum, ſiue ſit ciuis ille, ſiue peregrinus,nulla erit diſtantia perſonarum. Ita paruū audietis vt magnum, nec accipietis cuiuſquā perſonam: quia Dei iudicium eſt. Deuter. c.j. Felin in c.cū quidam,col iij de iureiur.frater Luc in tract. de Veritate contrit. in viij.præcepto.diuinæ legis. eſt chart.ix. in fin & ſeq.magiſter Renauld.in Speculo iudicium.chart.ij.& iiij. Et dicit Rota in antiquis deciſ.dcccxx. ne quod quidlibet quòd iudex debet firmiter habere animum ad iuſtitiam, non obſtanti

obſtantibus precibus magnatum: quia illa magis ei famam dabunt.Hoſtien.in ſumma de offic.ord.col.iij. & aduenæ non ſunt ideo ſpernendi.Guiliel.Monferrat.in proœ.titu. de ſucceſ. regum.& dicit Apoſtolus quòd Græcis,& Latinis & Barbaris debitor eſt.refert Barb.lib.j.conſi.xliij. præclarè col.j.in c.nouit.in fin.princ.per illum text.de iud nil vendicet, odium vel fauor vſurpet,timor exulet,præmium aut eius expectatio iuſtitiam non euertat,† ſed ſtateram gerat in manibus,& lances appendat æquo libramine,præ oculis habeat ſolum Deum.de quo Bal.in l.fin C.de pœn.iud.qui mal.iud.& Boëtius lib.j.de conſol.metro vij.incip.nubibus atris.inquit: Tu quoque ſi vis lumine claro cernere verum, Stamine recto carpere cœlum: gaudia pelle,Pelle timorem,ſpémq; fugato. Nec dolor adsit, nubila mens eſt,vinctáq; frenis,hæc vbi regnāt. refert Maria. in tract.de viſitatione.lib.xj.q. vj. latius Afflictus in conſtitutione,vt vniuerſi.col.antep.amor & odium corrumpunt iudicium.Ariſt.parte xxvij.problem.xiij. Biblia Aurea c.lxxiij. de iudiciis hominum falſis Petrarcha in præfatione epiſtolarum. char.j.Alex.de Neno in conſi.contra Iudæos fœnerantes.col. xxvii.Aret.conſi.clxv.Buſtus in Defenſorio montis,char.xxvi. col.iiii.pulchrè in ſuo Roſario.lib.ii.ſerm xxix. litera i. & ſeq. Dantes in Paradiſo cantu xiiii.ante fin.e poi laſſeto lintelleto legat pulchrè Hadr.Papa noſter in ſuo Quodlib. quæſt ii.col. i.& char.xviii.col.i.& q.iii.colum.vi. allegando. ii. Rhetor. & quæſtione iiii.colū.vii.verſ.ad quartum.& ibi in fin.colū.ix.& q.vi.pen.chart.allegat Philoſophum iii. Polit. c. xxiiii. dicere, quòd ſicut mens ſine affectu ſeu paſsione eſt lex,ita cum affectu eſt ſæuiſsima bellua.vbi col.pen.Ant.de Prat. in i.vol.conſiliorum.Barb.conſi.pen.incip.ſi contra vaſallum.col.fin. facit Papa Pius cōtra ducem Auſtriæ.epiſtola iii.chart.v.Matthæus Boſius de regēdo magiſtratu.c. xiii. & tribus ſeq. Polyanthea verb.iudex. etiam in ver. iudicium. Guil. Rouille in tract. de deſcrip.iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib iii.c.iii.col. v. Catilina in prin. ſuæ reſponſionis contra Cicer.dicebat,† Omnes qui de rebus dubiis conſultant,debere in primis animaduertere, ne cuiquā voluptati temerè aſſentiant: néve liberum ingenium fauore aut iracundia peſſundent, imò eniti debent vt durent inuitis animis,vt omnium rationes æquè circunſpiciant.nec in alterutram partem inclinent, donec luce clariores in apertum deductæ & ſatis peroratæ cauſæ videantur. Difficile eſt enim commotus

Peruertēdia iudicium.

Boëtius. 104

Catilina. 105

commotis animis & concitatis ingeniis verum cuiq; persua-
dere. de ira latè Lucas de Penna in l. ij. C. de exact. trib. lib. x
col. ij. & Diodorus apud Thucydidem. lib. iij. dicit quòd duo
sunt præcipuè ad bene consulendum contraria celeritas & ira.
c. ponderet l. distinct c. Deus omnipotens. ij. q. j Specul. in tit.
de req. consil. col. vj verſ. item not. Felin. in c. ecclesia sanctæ
Mariæ. col. xiij de cõstit. Albertanus lib. j de syllaba qs. & lib.
ij. de consiliis dandis. colum. vij. Et rubr. ne petas consilium ab
irato. est in rub de Amicitia iracundi hominis vitanda Bolog.
in Theodosiana in verſic. vnde est. chart. x. Luc. de Penna in l.
his tantummodo C. de cursu public. lib. xij. Decius in proœ.
sermonis. post suum consilium ch. Et dicit Imol. in cle. pastora
106 lis. col. vij. vbi ampla apostilla, † quòd sentẽtia lata tam breui
tempore quòd verisimiliter apparet defectus causæ cognitio-
nis, est nulla. latè Brunus in tract. de forma chart. lxxiiij col.
j. Hippol in l. qui cædem. col. iiij. ff. de sicar. Et dicit Bald. in l.
ab eo. iij. op C. quomodo & quando iud. quod quando pars
est præsens, debet iudex admittere probationes, hinc inde au-
dire, ventilare, discutere & trutinare in magno conflictu. quo-
niam, vt inquit Rota in Antiquis. decis. dcclxxiiij. dic, † quòd
107 aliquoties deliberatio sæpe trahit hominem & facit videri
bonum quod antea malum apparebat. & Apuleius de Deo So-
cratis. chart j. nulla res potest esse eadem festinata simul & exa-
minata. facit prouerbium Gallicorum, De fol iuge breue sen-
tence, & quòd dicunt antiqui, quòd tempus est pater veritā-
tis, refert Gellius lib. xij. c. xj. philosophum. in fi & veritas est
mater iustitiæ. Bald. in l. libertini. ff. de stat. hom. pulchrè facit
Aretin. consil. lxv. in præsenti dicens, quod est magnæ mentis
opus, licet ad pauca respicientes de facili enuntient. secundum
eum in prin. post philosophum. & dicebant Bias philosophus
& Socrates, quòd consilio maximè contraria sunt festinantia
& ira licet secus in rebus bellicis, † in quibus plerunque plus
108 valet celeritas, quàm virtus. Erasmus j part. prouer. dcccxxxv.
tenenda bipẽnis. & ij. parte prouerb. j festina lente. & iij. parte
prouerb. lij. ne de lite pronunties. & si non audiat allegationes,
iudex tenetur de dolo. Angel. in l. ex maleficiis. § si iudex. ff. de
act. & oblig. & propterea laſin præfatione j. ff. veteris & j. C.
laudat eum qui sic cognoscit, vt is qui iudicatur, ita prius ra-
tionibus conuincatur, vt sese meritò iudicatum fateatur. Ri-
chardus iij. dist. art. j. q. j. dum loquitur de causa iudicij vnuer
salis.

salis. temerarium ergo puto victoriam causæ cuiquam promit
tere, vt quidam aduocati nimium audentes faciunt, attentus
tot contrariis quibus iustum iudicium peruertitur. Specul. in
tit. de aduoc. Rip. in tract. de Peste. char lxxix. nu. cxxxix. Imò
laudandus est qui in quæstionis casu quamuis claro vbi per
vnam sententiam succubuit, adhibet socium in aduocatione,
vt boni medici in cura ægrotiimò quãdoq; aduocatus ob af-
fectionem qua prosequitur clientulum non bene cognoscet ve-
rum, vt dixi de iudice: propterea adeundo aduocatum finge te
arbitrum, & propone sibi casum iudicandum, non consulen-
dum pro aduocato, & cessabit affectio & non decipieris. Pur-
gato itaq; animo & mundatis manibus. Paris de Syndicatu. in
verſ. iudices puras debent habere manus. est char. xlv. & char.
vj. col. ij. verſic. per syndicatores. Recordetur quòd onus iudi- Caueat iu-
candi est graue. Lucas de Penn. in l. fin. col. penul. C. de ven. re. dex.
ciu. it. lib. xj. Aret. in consi. clv. periculosum in princ. Nauis
Stultifera chart. xij. de offic. iudic. pulchrè Hadrianus Papa no
ster in Quodlibeus q. x col. antepenult. vbi allegat Ecclesiast.
vij. † Noli quærere fieri iudex, nisi virtute potẽs sis &c. Alber. 109
in proœm. C. col. iiij. nec debere reputari tale onus leue, quod
Iosaphat tam graue existimauit. & ibi pulchrè, & quòd in eo
iudicio quo iudicabit iudicabitur. Albert. vbi s. viij. c. Deus
omnipotens. ij. q. j. facit Zachar. in sermon. consi. Pisani. colũ. j.
Albertanus de vindicta facienda & officio iudic. lib. vlt. Lu-
cas de Penna in l. omnes. col. ij. C. de decur. lib. x faciũt pulchri
versus Senecæ, quos refert Iodocus in tract. de nobilitate. c.
xiij. vos quibus &c. Quicquid à vobis minor extimescit, ma-
ior hoc vobis Dominus minatur. vbi alia adducit. facit Ang. in
§. curare. col. antepenul. inst. de act. verſic. restat. & fuit dictum
Xysti Pythagorici, Iudicans homines, scito quòd iudicaberis
à Deo: & propterea maius est periculum iudicantis, quàm iu-
dicati. Nam iudicabit iudices iudex generalis: ibi nihil prode-
rit dignitas Papalis, siue sit episcopus, siue cardinalis, reus con
demnabitur, nec dicetur qualis. Ibi nihil proderit quicquam
allegare, neq; excipere neq; replicare, neq; ad sictam sedem
appellare. Reus condemnabitur, nec dicetur quare. Cogitate
miseri qui vel quales estis, quid in hoc iudicio dicere poteritis:
ibi non erit locus Codicis, ne Digest. Reus condemnabitur,
nec quæretur testis: † cerenim res iudicata pro veritate habetur, 110
& tribuit ius non habenti. l. Iulianus verum debitorem. ff. de
condict.

condict.inde vbi Iaſ.colũ.ij.dicit quod iudex facit de albo nì. grum,& de nigro album l.res iudicata.ff. de reg. iur. Socin. in l.ſingulis.ff.de excep.Curt.Sen.conſil.lxv.colũ.xv.& xxiiij. & aliis pluribus, vt in eius tabula. in verſic. ſententia. præſertim conſi.lxxv.col.viij.Alex.lib.ij.conſi.xxij cxxiij.col.ij. cxxxvj. col.iiij & lib.v conſi.xxx.colũ.ij.& lib.iiij.conſi.xij. & xvij.Et ſententia falſum mutat in verum non eſſentia litis,ſed quo ad effectum.Bald.in c.in preſentia renuntiet.facit eum filium qui filius non eſt,& patrem qui pater non eſt.&(vt ita dicam)ſententia eſt altera natura:quia ius facit & originem creat ſecundum Bald.qui allegat pro hoc l.j in fi.ff.de lib.agn.idem Bald. in l.placet.C.de ſacroſanct.in repet.col.vij.dicit, quod orig.& ſententia pari paſſu procedunt, quia pro iudice præſumitur. frater Syluester contra Lutherum chart. lxxj. prout præſumitur pro mandato principis in præiudicium tertij. Decius conſil.cxxv.col.iij.Et procedit etiam pendente cauſa nullitatis vel reſtitutionis in integrum. Felin in c. quoniam contra. colum. xxij.de probat. Etiam ſi pendeat appellatio dicitur res deciſa per ſententiam. Decius in c.ſuper literis.colum. vj. de reſcript. Hippo.in rub.C.de probat.col xxxiij.vbi dicit quòd facit notorium antequam retractetur : licet ſit retractabilis, niſi eſſet lata contra abſentem.Felin.in c.cùm Bertoldus. colũ. ix. de re iudic.Sit etiam memor iudex quòd multùm præſumitur contra officiales, ſcilicet quòd plura mala ſciant & committant, quàm alij.gl.in l.defenſiõis facultas.C.de iure fiſci.lib.xj. præſertim quando ſtatim fiunt diuites,vt ibi. facit Bald. in c. cùm in iure.ad fin.de elect. quòd quando ſtatim locupletati vltra ſolita ſtipendia,poteſt ei fiſcus auferre:quia præſumitur turpiter quæſiuiſſe.& in l.j.ante fin.C.de hæred.vel act. vend. dicit hoc obſeruare tyrannos, quia rarò officiales ab eis recedunt cum pecuniis:& licet in hoc vltimo Bart.in dicta l. facultas. & Angel.ibi impugnent Et Lucas de Penna & Iac.Rebu. diſtinguant,tamen Barb.in c.ij.de pecul.cler.Nizellus in concordia Bart.cxcij.incip.officialis.Decius conſi.vj.& clxxv.col.ij.trãſeunt cum gl. Item ſit memor ipſe iudex quòd ſi aliquid faciat contra conſcientiam maximè ſi eſt doctus,præſumitur per dolum.Bald.in c.in noſtra de procur. Item quòd ipſe habet plures inimicos,& eſt tanquam ſignum ad ſagittam.c.qualiter & quando.el ij.de accuſ.Amedeus in dialogo de Amicitia.chart xxxvj.Sidonius lib.vij epiſt.ſeu concione ij.incip.refert hiſtoria ante

ria ante medium:quia veritas odiũ parit.Decius cõſi. clxxxix. col.iij.ver.ij.incip.lætatus ſum.Luc.de Penna in l.quotiens.C. de naufrag.lib.x col.pen. Et dicit Pittacus,quem refert Margarita poëtarũ poſt Laërtiũ. Campanus de regẽdo magiſtratu. chat.iij.ſe malle inter inimicos quàm inter amicos ſentẽtiam ferre.nã ex inimicis alterũ amicũ,ex amicis alterũ inimicũ futurum.Propterea non eſt ſatis prudens qui ſuſcipit in ſe cõpromiſſum.Bal.in c.ſuſpicionis.col.ij. de offic.dele.hincAndr. de Iſernia doctor egregius fuit propter quandã ſentẽtiam quam tulerat cõtra quendam Gallicũ Neapol.noctis tẽpore interfectus.refert Paris de Puteo in tract.Syndicatus.chart.vj.de exceſsibus conſiliorũ ad fin.refert,& alia adducit Nic. Boërij. in conſil.de cuſtodia clauiũ portarũ.char.v.col.ij. & iurecõſultos malè finiẽtes refert Vdalr.Zaſius in oratione in laudẽ Legum habita,quæ incipit,ex multis.& caueãt à ſocietate malorum,ne poſtea promittãt parti q̃ facient eũ dare ſententiã pro ſe:& à meretricibus,ne ſciãt eorum ſecreta, quia propalant omnia.Ang in l.item apud.§.idem ait.ff.de iniur. Et quòd ſi in officio aliquid comedit tẽpore ſyndicatus,illud ad inſtar cibi digeret gloſ. in l.j.C.de cohorta.lib.xij.Paris de Syndicatu in princ.Et ibi chart.vj.de officio Syndicatorũ. col. ij.dicit quod Ange.de Aret.fuit in Syndicatu carceratus per annum. & niſi q̃ omnia collegia Italiæ conſuluerunt in ſui fauorẽ, decapitabatur . Et conetur totis viribus ſe intrinſecare inter medullas negotij, & quò tendat aperire oculos intellectus & ad finem dirigere:oculi non ſunt pro vna die,nec pro vna concluſione,† ſed iuriſperitus totum proceſſum debet conſiderare:& 113
quòd principium concludat cũ fine, & finis in ſuũ principium recto procedat ordine,vt ſit alpha & o,principiũ & finis:id eſt quod cõcluſio & cõcluſum cõuertantur,ſicut diffinitio & diffinitũ:& ex perſona actoris metimur actionẽ,& ex perſona rei metimur exceptionẽ:& ſic actio formatur & cõdemnatio moderatur.ſunt pulchra verba Bal.in repet.l.Aemilius.col.x.ff.de minor.Itẽ & iudex debet cuncta rimari.c.indicantẽ.xxx.q. v. Matthæus Boſius in tract.de gerẽdo magiſtrat.col.iij. & ideo iudex dicitur oculus iuſtitiæ qui debet omnia videre.in annotationibus variis.chart.cxviij.c.xl.ante fin.& char.cliij. verſic. aſſeuerantibus.ſunt poſteriores Baptiſtæ Pij.Et inquirere veritatem præſertim facti.l.ij C.de eden.vbi omnes Modern.not. Felin.in rub.de calũniat.vbi refert de illo Sycophanta de quo

habetur in vita Aesopi,qui negabat comedisse ficus q uos bibi
ta aqua calida postea euomuit,&diligenter videre processum,
& elicere bene & prudenter dubia eliciēda:super quibus si ha-
bet collegas,ab eis debet habere consilia. & collationem cum
aduocatis partiū qui debent allegare, ne postea possint dicere
quòd alia dubia dimisit.ita formaliter Rota in antiquis,decis.
dcclxj.sciendum.vbi decis.dcccv.incip.not.dicitur ℣ nō suffi-
cit videre ptocessus perfunctoriè,sed bene &perfectè,ne incur
rat illud Esaiæ ix quod refert Hadr.Papa noster in quodlib.q.
112 x.col.xxiiij. † veritas enim in omnibus principatum obtiner,&
est à quocunq; præferenda.ij.q.vij.c.quæritur.bene facit Ang.
consil.cccxcj.sub aliis. col.ij. vbi dicit, quòd triplex est veritas.
Rosarium Busti libr.ij.serm.xxxj. litera l.& sequentib. Decius
in c.quoniam contra.de probat.iiij.not.per illum.text. & in c.
si duobus.col.iij.de appel.Et hoc conari debet quilibet vir bo
nus & iustus iudex,secundum Hippol.in l.j.§. si quis vltrò.co.
iiij.de quæstio.Marian.in tract.de testib. in cap. fraternitatis.
iij.char.col.j.cùm ad aliud deputatus non sit.Paul. de Cast.lib.
ij.char.cōs.clxix.viso puncto.in prin.Bar.in Ioannina,colū.lvj,
dicens quòd propterea illam inuestigare tenetur.idem Corn.
113 lib.iij.consil.cclxxviij.viso & diligenter.litera l.subiiciens † ℣
veritas est mater iustitiæ.do.Alex. de Neuo cōtra Iudæos fœ-
nerantes in consiliis impressis post supplementum Pisanellæ.
Verkas. col.xxxij.allegat Esdræ cap.iij.quòd veritas magna est,& for-
114 tior præ omnibus.& Isidorū de summo bono,sic exclamā.† O
quàm magna est vis veritatis quæ omnia ingenia, astutias, &
calliditates superat,quę cōtra ficta simulatáq; figmēta seipsam
defendit,quæ deniq; post Deū colēda est. Imò Deus est veri-
tas & vita:ergo amanda super omnia.l. cùm ita legatum.ff. de
condict. & demonst.quia est mater iustitiæ. Bal.in l.libertum.
ff.de stat.hom.& in consi.schismati.in princip.& est vera enti-
tas.Bald.in l.scire leges. ff.de legib. vbi Modern.in apost. plu-
ra glomerant,prout etiam Bertach.in repertorio,in versic. ve-
ritas.Cæpol.consil.lv.vnus filiorum.col.j.Barbat.in Ioannina,
col.clxiiij.versic.xiiij.& Ang.in l. ab antiquis.C.de testam al-
legat illud Scæuolæ,Veritati semper locum fore.& dicit Affli-
ctus in decis.Neapol.cclij.duo regij.col.ij. quod vbi opponi-
tur de stylo potest replicari de veritate, pro quo facit Alber-
cus in Dictionario,in versic.veritas.dicens. quòd Christus di
xit,Ego sum veritas : non autem dixit, ego sum consuetudo.
faci

facit Cyprianus Benetus in tract.de authoritate Romanæ ec-
clesiæ.chart.vij.allegando Isidorum in cap. consuetudo.j. dist.
vide pulchrè Codrum serm. vj. vbi de modo eam inueniendi
secundum philosophos.Et Claud.in Monarchia Franciæ,par-
te ij.cap.xiiij.dicit,quòd † veritas bene demonstrata & susten- 115
tata semper vincit: quia nullo modo tolli nec lædi potest. An-
char.in reg possessor.col.xiij. & licet vulnerari, nunquam ta-
men mori potest.Alber.vbi suprà per text.in cap.ne quis.xxij.
quæst.ij.qui mihi non probat. facit Lancel.Politus in tract.de
offic.aduocati.in rubr.de prudentia. circa medium & † potius 116
debex iudex permittere scandalum,quàm veritatem relinque-
re.Hadrian.Papa noster quodlibet.j.est chart.vj colum.iiij.&
quodlibet.iij.chart.xxix. col.iij. facit liber Mirabilis prophe-
tiæ.char.xl.per Hieronymum Beniuenium.Non enim est veri
tas immutanda propter subtilitatem Doctorum.l.in rebus.C.
de iur.dot.not.Alber.in l.j.C.si vt se ab hæred.absti Et adiuuā
da est,& non cum ingenij subtilitate laceranda.c.cùm æterni.
de re iud.lib.vj.cum aliis pluribus similibus: vt Calcan.cōsi.j.
col.j.Et debet iudex veritatis probationes ampliare, & eis fa-
uere,vt saluæ sint iuribus allegatis per Hippol.in l.j.§. si quis
vltrò.col.iiij.ff.de quæstion. † Et iram Dei supra se prouocat, 117
qui veritatem opprimi prospiciens,eam pro vribus nō defen-
dit.xj.q.iij c.quisq;.& c.nolite.Hadria.Papa noster in Quod-
libet.q xj.litera f.Scrutiniū chart. ij. vbi char.iiij.dicit ℣ non
solùm est proditor veritatis,qui palàm mendaciū dicit:sed qui
liberè veritatem non defendit.vbi plura in char.seq. & charta
cxxxiij. vbi dicit, quòd veritas falsitate aliquando oppugnari
potest, expugnari verò nunquam : quia veritas omnia vincit.
gl.in verbo,iniuriarum.in fi.in cap.consuetudo.lxxx. distinct.
Hostien.in cap.in audientia de senten.excommunic.& verita-
ti omnia cedunt.cap.fraternitatis.de frigid.& malefic.& veri-
tas super omnia est amanda.l.si cui ita legatum.ff.de condict.
& demonstr.Alexand.lib.iiij. consil.lxij. in Christi.in princip.
& in paucis consistit,nec desiderat verborum adminicula.Bar
bat lib.j.consi.lxij.col.ij.Aret.consil.cxlix. paucis cap. nō me-
diocriter.de consecrat.distinct.v.capit. odi. xxiiij. quæst.j.l.j.
C.si vt se ab hæred.absti.Propterea dicebat Lactan.in iij. quòd
Deus hanc rei voluit esse naturam,vt simplex & nuda veritas
esset luculentior:quia per se ornata satis est.Ideóq; ornamen-
tis extrinsecis additis fucata corrumpitur:mendaciū verò spe-
cie

cie placet aliena. refert Erasmus j parte prouer. cclxxxvj. & ii. parte prouerb. etiam cclxxxvj. putre salsamentum amat origanum. hinc dicimus veritatis simplex oratio. superuacuò igitur quæreda est egregia dicendi persuadendiq; vis aliqua. sed per se purus nitidúsq; sermo. In laborata pictáque putetur dubia veritas ipsa. qui autem illam impugnare vult, talis inuadit vtcunque potest: qui autem veris aggreditur rationibus, re vera semper expugnat. debétque iudex illa inuestigare, vt dixi etiã per dissimulationem, exemplo Salomon in cap. afferte. de præsumpt. de quo Paul. de Castr. in l. sciant. C. de probat. Iaso. in l. si is qui pro emptore. col. lj. de vsucap. & Caroli Magni, quem supra retuli in sexta oratione partis affirmatiuæ de bono prolis. facit l. obseruandum. in fin. ff. de offic. præsid. gloss. in cap. quomodo virginibus. xxxj. quæst. j. Decius consil. clj. col. xij. Hippol. in l. de minore. col. iij. ff. de quæst. vbi loquuntur de dissimulatione iudicis. & singul. clxxvij. malitiis. Decius in l. ea est natura. ff. de reg. iur. Et dicit Bald. in rubr. de probat. quòd iudex debet facere vt medicus. pulchrè Barbat. in capit. si sacerdos. col. iij. de offic. ord. Anchar. in regula, possessor. col. xiij.

118 est circa fin j quæst. & circa fin. iij. quæst. † Et quòd iudex debeat inquirere veritatem per plura, & pulchrè tradit Paris de Syndicatu. in versic. sententia. §. restat. est col. penult. versic. & aduertendum. quod dictum est charta lxxvj. Paulus de Castr. lib. ij. consil. cccij. ego Paulus. vbi dicit quòd iudex debet toto posse defendere veritatem, & eam iuuare, quando ipsam manifestè comprehendit, & resistere calumniis, & punire periuros, & mendaces, in eis onus probationis transferendo. Idem Barbat lib. ij. consil. xlvij. incip præclarè. Anchar. consi cccxvij. in causa. in primis verbis. Lucas de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. xj. Et propterea dicunt Doctor. in l. ij. C. de eden. vbi

119 Iaso. iiij col. †quòd testes debẽt iurare & deponere pro vtraque parte, & si recusent redduntur suspecti. pro quo Bald. in l. peremptorias. col. fin. C. senten. rescin. non poss. quem sequitur Riminald. in l. si de certa. C. de transact. col. j. facit Maria in cap. fraternitatis. de testib. colum. penult. versic. xlix. si per alteram. vbi Felin colũ. x. Bartol. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. colum. penultima de iureiurand. Bal. lib. iij. consil. clx. factum. in fin. colum. ij. Curtius in authen. hoc sacramentum. colum. j. C. de iuramen. colum. Ang. instit. de his qui sunt sui vel alieni iur. in fin. Alexand. in l. j. circa finem. C. vt quæ desaduoc. iud.

Contra calumniosos.

suppl.

suppl. Et per authoritates prædictas saluatur id quod aliàs vidi practicari: nam reus contra actorem exhibuit libellum reconuentionalem, iuxta materiam in auth. & consequenter. C. de senten. & interloc. & titulũ extrà de mut. per. quando actor voluit probare intentionẽ suam, & fecit iurari testes dato termino reo ad exhibendũ interrogatoria, ne alias examen esset nullum. Practicus Papiẽ. in forma iuramenti testium. in glos. in verbo, citati. reus reproducit libellum suum reconuentionalem loco interrogatoriorum, super quo petit testes aduersantes interrogari. Caue tamen, quia sic reproducendo videris renuntiare oppositioni contra personam testium, quia videris eos approbare. Innocen. & omnes in cap. præsentium. de testib. Lanfr. in repetit. cap. quoniam contra falsam. in versic. testium depositiones. col. xij. vers. sed pone testis. contrà est no tab. liij. Et quòd possint interrogari etiam de reconuentione, seu exceptione competente reo, Specul. in titu. de teste. §. iam de interrogatoriis. colum. iiij. versic. in summa. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. col. ij. versic. vlterius circa. ff. de quæstio. vbi si testis producitur contra me, ego eundem produco contra partem, prius examinabitur expensis partis cõtra me, post ea expensis meis pro me, dicens hoc verum quando super diuersis articulis: sed quando super articulis vnius partis, debet veritatem pro vtroq; dicere. & hoc videtur obseruare curia Romana, vt colligitur in formulario aduocatorum ccv. vbi ponitur forma interrogatoriorum. hinc aliàs dicebam non placere illam practicam qua vtuntur examinatores testium: quia si adiunctus vult interrogare testẽ super materia de directo contraria, nolunt quòd teitis respondeat, quasi sit tale interrogatorium impertinens. & dicũt: faciat pars aduersa capitula, & probet si vult: nam vt patet ex præmissis, testis debet respondere pro vtraq; parte. Ergo debet etiam deponere ea quæ scit de materia de directo cõtraria capitulis producẽtis. Non obst. quòd esset iniquum sic facere: nã pars mea aduersa ex quo semel produxit, si ille testis aliquid dixerit contra eam, non poterit impugnare, quia videatur eius personam approbasse. Inn. in d. c. præsentium. & Lanfr. vbi §. Quia respõdetur, quòd quantum ad personam fateor contrarium: sed sibi imputet si producit testes inhabiles. quantum ad dictum respõdeo, ℣ nihilominus poterit impugnare: quia nõ videtur approbare id quod ignorabat, scilicet ℣ deberet deponere cõtra eam.

Henric.Boich.in d.c.præsentium.col.j.& sentiunt omnes dum dicunt ibi de suspicione nouiter superueniente testi. & Innoc. met ibi ante fi.& sequitur Bal.in Margarita.in verbo testis. in fi.col.vij.versic.protestans contra testes. sentit quòd circa hoc non dicūtur approbati. Non obst.Io.And.ad Specul.vbi suprà col.ij.quem sequitur Albericus in tract. de testi.chart.xiij.sub rubr.de interrogatoriis.col.j.vbi si capitula sint de mutuo, nō debent fieri interrogatoria de solutione,sed debeo facere nouum capitulum. Quia responsio patet ex dictis Aret. in d.l.ij. C.de eden.limitantis hoc non procedere quando solùm iurauit testis super illo articulo de mutuo facto per producentem, & adiunctus interrogabat testem,nunquid cōuentus reddiderit eidem pecuniam mutuatam, dicit enim Aret.quia non erat iuratus,de hoc non tenetur respōdere.Imò si responderet,nō crederetur.Secus autem secundum eum,quando testis iurauisset super tota causa:quia tunc benè procederet eius opi.& aliorum ſ.relata,etiam si pars daret postea articulos super quibus vellet dictos testes examinari.Felin.in c.de testib.col.fi de test. & vtraque vel altera parte petente,debet testis iurare super tota causa.Felin.in c.per tuas.colū.pen de testi.& in d.c.de testibus.col.fi.eod.tit. dicit quòd in dubio ita præsumitur iurasse, post Imol.quem tamen aliter refert Lāfr.in d.c.quoniam contra in vers.testium depositiones.col.xiij.vers. quæro nunquid istud.& idem quod Felin.tenet.Ang.in l. si quis libertatem.§. quotiens in fi.ff.de pet. hæred.& est de mente Lanfr. in princ. d. gl.testiū depositiones.Idē volunt Alberic.& Alex.quos ibidem refert Ias.col.pen.in l.fi duo patroni.ff.idem Iulian.de iureiur.Aduerte tamen, quia hoc iurare super tota causa potest esse commodum & damnum producentis.Marianus in c.fraternitatis.de testi.col. xxviij. est in fin.vij. articuli principalis. commodum patet,si deponant aliquid pro eo extra articulū: damnum, quia publicatis attestationibus non possunt etiam super diuersis articulis amplius testes recipi.esset benè cogitādum:quia non inuenio hoc benè declaratum: & practica videtur obseruare quod suprà dictum est:licet iudicio meo melius esset seruare oppositum ad euitandum impensas & abbreuiandum lites.l.terminato.C.de fruct.& lit.expen.Præterea si parsinet tenetur respondere veritatem contra se propter iuramentum calumniæ quod præstatur in quo continetur : Etsi quæretur verum,non inficietur.Practicus Papien.in for.lib.in act.

act. reali.gl.fin.quę incip. per sacramentum calumniæ.quanto magis testis in quo cessat ratio §. his authoritatibus.versi.tibi dico.de Pœn.dist.j.† Item pro veritate defendenda si iudex vi- 120
deat testem esse suspectū, debet illum ad vnguem examinare, & inuoluere si potest. Bald.in l.j.col.j.de constit in cap.ij.in fi. de confes.Alex. libr.v.consil.cliij. visis narratis.colū iiij. & seq. col.iij.Decius in c. licet causam.col.v. de probat. Felin.in cap. cùm in tua.col.j.de testib.non tamē facere interrogatoria impertinentia. Felin.in c.per tuas. col. pen.de test.vbi dicit quomodo debeant fieri & resecari. Et dixi quòd veritatē facti debet diligenter iudex inquirere : quoniam ex facto ius oritur l. si ex plagiis.§.cliuo.ff ad l.Aquil. omniū. C.de om. agr.deser. libr xj. Et Carmelita ecloga ix.Vera loquar,tu iura tenes,ego facta docebo. Iudicium verum reddit enarratio vera.benè facit Bald. lib.j.consil.cccxix.à capite.imò nec ecclesia potest sequi veritatem quā nescit. Præpos.in cap. literas. col.iiij.de frigi.& malef.Bald.in c.quæ in ecclesiarū.col.iij. de constit.quòd veritas de terra orta est.de factis hominum &iustitia iudicum, postea de cœlo prospexit. in allegationib.d.Babtistæ Castellio nei impressis post singularia Cremen.col.j. vbi allegat. l.ea est natura.ff.de regul.iur.quòd modica facti variatio inducit magnam diuersitatē iuris.Et propterea Scæuola de more respondebat secundum ea quę proponerentur.Bartol.libr.iiij consil. lxx.vbi episcopus.col.vj. Decius sæpe in princ.cōsiliorum suorum. Et in facto etiam prudentissimi errant c. licet de constit. lib.vj l.fi.ff. pro suo. clarius in l.ij.ff.de iur. & fac.ign. nō enim præsumūtur facta nisi probētur. d.cap. licet allegatur vulgò l. in bello.§. factæ. ff.de cap.& postli. reuer. Tu pro solatio vide quomodo hoc probetur in illo text. Ideo melius probatur in l.quæcunque.§ pen. ff.de publi. cum sim. vt Bald.lib.ij.vltimæ impressionis cōsil.cxcviij. incip. statuto ciuitatis Tergesti.Panorm. per illum tex.in cap.cùm in iure peritus, de offic.deleg. Aret.consil.lxxxviij.in præsenti. colū.fin.allegat.l.consil.§.fin. ff. de cur.fur. Socin in.consil.xxvij.colū.iij.alleg.l.j.C.de prob. & l.assueratio. C.de non nu. pec. Ideò potius allega ista iura quàm illum §.factæ. Et propterea oportet quòd coram iudice sit probatum : quia iudex cui nihil constat.nihil agit. Est enim iudex quoddam prædicamentum quod prędicatur. de probat. Bal.in cap. fin.de iureiur. & ideò † debet iudicare secūdum allegata & probata.l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præsi.ad quam

Testis cauillatur cū interrogatoriis.

Ex facto oritur ius.

Secundum probationes.

121

Ange.inſtit. quib.mod.tut. fi.in princip.in §.ſi minus.col.v.in ſtit.de act. Paris de Sindicatu. chart.xlix.in verb.iudicare.col. iij.Bertach. in tract.de epiſcopo.iiij.parte.iiij libri. eſt charta xlvij.q.xj.latè & moraliter Luc.de Penna in l.quicunque.C.de tab.& ſcribis.lib. x.quem ſemper vide. Angelica in verb.iudicare. §.vij. incip.vtrum iudices. Felin. poſt Barbat. in cap.paſtoralis.§.quoniam.col.fin. de offic.delig. vbi ponit vij.fallen. ad quartam,dum limitat in iuriſdictione voluntaria: quia in illa iudex debet ſequi indiſtinctè conſcientiam: quia pro omnibus Deum in omnibus cauſis iudicē credendum eſt.l.properandum.§. ſinautem reus. in fin.de iudic. Hadr. Papa noſter in Quodlib.q.xj eſt chart.lviij.col.j.vbi reprobat Hoſtien.& Card. qui tenebant cōtrarium. Adde Philip.Dec in l.antepen. quæ incipit, bonorum.ad fin.C.qui ad. vbi dicit idem quando conſcientia iudicis nemini nocet.facit Ancharanus conſil.ccx. facit dubium in fin.dum dicit quòd ſi inter coniuges ſit lis,nec liqueat de cauſa eorum, conſcientia eſt in manibus eorum relinquenda. dixi in iij.ampliatione de ſene. Idem vult Curt.Iunior in d.l.antepen. qui addit vltra Felin. aliam limitationem: videlicet quòd ſi pars fatetur iudici in ſecreto veritatem cauſę: licet ex actis non poſsit de veritate conſtare,tamen iudex nunquam debet iudicare contra illam confeſsionem. Feli. in cap. cùm venerabilis. col.xiij.de except. Alex.in l.ſi is ad quē.ff.de re iud.Catell.in ij.parte memoral.in verb.iudex debet iudicare. quia ad ſubleuamen bonorum, non ad tutamen malorum inuenta eſt ſella iudiciaria.Papa Pius epiſt.v.charta j.vbi dicit quòd veritas eſt iudicij domina. huic ſeruiant iudices neceſſe eſt.& ibi melius charta vj.facit Cicer.circa medium ij. Officio rum,dicens,quòd iudicis eſt ſemper in cauſis verum ſequi partem,nonnunquam veriſimile, etiam ſi minus verum ſit defendere. pulchrè Vdalr. Zaſius oratione xij.incip.apud literatos. latè & pulchrè Roſa. Buſti libr ij.ſerm.xxxj.litera x.& ſeq. Et dicit Bal.in l.fin. C.de pœn.iud.qui ma. iud.pen.not.quòd qui facit ſecundum conſcientiam,licet faciat contra iuſtitiam ſcriptam,non incidit in pœnas.cap.cùm æterni.de re iudic.libr.vj. facit Anch. conſil.cxc.de pluribus quæritur. & quod dicam j. charta proxim. Angelica in verbo reſtitutio.el.j.§.viij. dicens quòd iudices non excuſantur ſi ſcripturæ porrectæ appareant de contractu licito,ſi conſcientia eis dictat quòd ſit vſurarius. Lud. Nitaldus in tractatu de reprob. ſcientiæ Pilati. quem refert

Secundum conſcientiā

Nunquam contra veritatem.

fert Ioann. Montolog.in Promptuario Iuris.in verb.Ieſus.eſt in j.parte. charta cccxxxvj.in fin.& charta ſeq. facit Paulus de Caſtr.j. volum.conſil. ccclxxx.incip. iudex eſt miniſter Dei in princip.Ang.in l.fi. C.de teſtam. dum dicit veritati ſemper locum fore.licet Corneus contra ſaltem in cauſis pecuniariis, libro ij.conſil.xxiij. ego quoque.circa finem.vide Ioan.Andr.in addit.Spec.in titu.de diſput.& alleg.§ ſicut iij.& authoritas.ll. non poteſt veritatem naturalem tollere, ſecundū Bald. in cap. contingit.colū.ij.de reſtit.ſpol. & Bertach.ind.tractatu de epiſcopo, limitat etiam vbi agitur de ætate. Item quando agitur de materia confinium.Item quādo ipſe videt aliquem portantem arma:quia in iſtis poteſt iudicare ex his quæ vidit,licet nō conſtet de actis. pulchrè in propoſito Ang. conſilio cccxliij.in cauſa.col.fin.& ſeq.incip.primus punctus.Et hæc fortius procedunt in arbitratore qui tenetur ſequi veritatem, vndecunq; eam habeat etiam per garritū auium. Curt. Senior conſil. xxiij.ego quoque. circa fin fortius in principe, qui ſecundum Paridem de Sindicatu. in verb ſententia.colū.ix.in fin.ſolùm debet iudicare ſecundum naturalem æquitatem & ſubſtantiam veritatis,omiſsis ſolennitatibus iudiciorum inductis à iure ciuili: quia coram principe iura ciuilia non allegantur pro authoritate,& de eius proprietate ſemper eſt, vt quandocunque cauſa ſibi de iure decidenda committitur, intelligitur ſola facti veritate inſpecta. Cur.Senior cōſi.lxv.ſuper præmiſsis. col. vj.verſic.in abſoluta.Decius conſil.xj.colum.fin.Brunusin feudal.conſil.lxxxij.colū.j.& in tractatu de forma.charta lxxxix. col.ij.Iacobinus in inueſtitura.in verb.princeps.colū.iij.verſic. nunc addo vobis.& verſ. octaua ſpecialitas.vbi dicit quòd debet iudicare ſecundum ſuam conſciētiam.& ſi aliter facit,peccat, hoc etiā dicit Curt.vbi ſuprà.Iaſin §.ſed iſte.colum.xxix. inſtit.de act. Et quia ſentētia eius eſt irreuocabilis, ideò debet fieri cum maiori maturitate. Bald.in l.ne cauſas. C.de appel.& conſcientia eſt ſenſus ſanæ mentis.Iaſin l.ſi ſic.viij.not.de leg. j.& forus conſcientiæ & veræ iuſtitiæ idem eſt.Bald.Præpo.in cap.j.col.j.in titu.quæ ſunt regalia.& in quo nec ſictiones nec præſumptiones attenduntur.Iaſ.in rubr.ff.de acquir.hæred.in fin.l.& ſi inutiliter.col.ij.C.de fideicō.Et an leges in foro conſcientiæ ſint ſeruandæ, vide per eum in dictis locis. & in l.nemopoteſt.ff.de leg.j.Peruſ.in cap.ſi pater.col.fi.de teſtam.libr. vj. Natam in cle.ſæpe. §.j.col.xij.de verb.ſig.Deciū poſt Feli.

In cap.j.de constit.colũ.ix. Felin in cap. Ecclesia S. Mariæ.col. xiiij. & seq.eod titu. Ferratium cautela xix. incip.sententia.& Felin. & Decius & Iason ponunt quid in præscriptione in iure accrescẽdi.in fraude gabellæ,in deceptione contrahentium, in electione non seruata forma. per Bald.in l. vniuersa.col.penult. C.de precl.imper.offe. Quid in pœnalibus ? Quid in damno dato ? Corset sing.cxxj.in fo.o animæ.& in verb forus.& Bald.in prælud.feudalib chart.iiij.vbi ponit an contraueniens legi peccet mortaliter. de quo dicit Christophorus Castel.in disput. statuto.colũ.j. Monferra.in cap.j.de constit.lib.vj.el.ij. Et quæ dicantur bona nostra de iure, & non de conscientia, vel econtrà. Bald.in disput.incip. statuto cauetur.col.iiij.& sequenti.& an habens rem iudicatam pro se, facta executione, compertus habere iniustitiam, sit tutus in conscientia. Felin. in capitul.nouit.colum.v. de iudic.quòd non,imò potest conueniri per denuntiationem Euangelicam. Veritatem itaque facti intelliget iudex, vel ex partium assertione l.fin. C.si per vim, vel alio modo. vel ex probationibus. Et propterea dicimus quòd in probationibus stat causarum pondus. Bald. in l. ingenium. ff. de statu hom. in l.matrem. post Cyn. C. de probat.& licet ius non deficiat,deficiet tamen quandoque probatio.l. duo sunt Titij. ff. de test.tutel. vbi dicit Bald. quòd deficiente probatione,deficit substantia causæ. Et debet bonus iudex animum suum confirmare argumentis & testibus,quæ rei aptiora & proximiora sunt: & non dirigere animum ad vnam solam speciem probationis. Fulg. consil. cxxxiij. proponitur. col.fin.Paulus de Castr.libr.ij.consil.cccij.ego Paulus.& clxix. viso puncto colũ.ij. Anchar.consil. cccxvij.in causa.in princip. & cclxxvij.Curtius in repet.l.admonendi.ff.de iureiur.colum. lxxviij.Barbat.lib.ij. consil.xlvij.incip. præclarè.in primis verbis.& alibi sæpe in cõsiliis suis. Et debent coniungi probationes imperfectæ ad faciẽdum vnam plenam probationem.glo. fin.vbi Feli. in cap. cùm causam.col.iiij.de probat.in cap.cùm Ioannes.colũ. iiij.de fid.instrum.Catel.in ij parte Memoral.in verb.iudicia. Alex.libr.j.consi. liij in causa vertente.colum.iij. Anchar.consilio cccxvij.in causa. in princip.& cclxxvij. Fulg. consil.cxxxiij.proponitur.colum.fin.Iason defendens Bal.in l. Gallus.§. fin.colũ.iij.ff.de liber. & posthum. Rom sing.ccij.& seq. Et dicit Bald.per glos.ibi in cap.accedens.ad fin.vt lit.non contestata. quòd non oportet quòd omnes allegationes concludant

In probationibus stat causarũ põdus.

Non debet se iudex artare ad vnã speciẽ probationis.

cludant de necessitate : quia vna allegatio iuuat alteram & ex pluribus considerationibus fit vna consideratio sufficiens. & dicit esse notabile,quoniam & quæ non prosunt singula,multa iuuant.cap.illo vos.de pig.l.spadonem. §. qui iura multa.ff. de excus.tut. cum sim.vt Barbat. libr.j.consilio xliij. præclarè. colum.ij. & libr.ij.consil. vj & seq.Socin. qui dicit quòd etiam destruunt consil. cxviij.pulchrè Barbat. libr.iiij.consil.lxxij.sapienter.colum. vj. Prædicta tamen intellige sanè secundum ꝙ latè declarat Iason in repet. dictæ l.admonendi. ff. de iureiur. col.lxxxiij & tribus sequentibus. † Et sic patet quòd probatio & testium fides tota est in iudicis arbitrio.l. iij. §.j ibi, tu magis scire potes. ff.de testibus.cap. ex literis. vbi Decius iij. not. de probat.vbi post Bart. & Paul.de Cast.dicit,quòd licet testes clarè probent :iudex si ei videbitur poterit fidem non adhibere, & econtrà tale tamẽ arbitrium debet iudex regulare prout bonus vir,& sic secundum leges reum absoluere.Bartolus in l. Lucius.in fi.ff.de infamib.& l. in crimine. ff.de adulteriis.Hippol.in l.quæstionis modum.col.v.ff.de quæstion.sequitur simpliciter opin Barto.& Paul. idem Decius consil.xciiij. col.j.cv. col.v. & clxiij.in causa matrimoniali. col.ij.& consil. ccxxxiij. colum.penult. & idem vult Paulus de castro consil. cxliij.viso processu. columna secunda.libro secundo. quem sequitur Socin.consilio ccxlij.in causa magnific.colum antepenult.dicens, quòd licet testes singulares non probent : potest tamen iudex illis fidem adhibere, si ex eorum dictis in credulitatem deduci tur : licet iudices capitosi credere nolint. idem Socin. consilio clxxxvij.in controuersia. colum.iij. & in iij volum.consil. xxxvij.colum.penult. Hippol.in sing.cxiiij.incip.vulgatum & tritum.† quòd iudex potest plenè credere testi singulari quando esset persona nobilis. Idem tenet ipse,in l.j.§.quod vulgò. col. iiij. & xij.& in l.si quis ne quæstio. col.xxxiij.ff. de quæstionibus.Franciscus Brunus in tractatu de indiciis & tortura.charta j.colum. ij.Cacialup. in repet.l. admonendi. de iureiurand. colum.xxix.& lv.vbi Curtius Sen.colum.xxxiij. de quo dubitat Cacialupus ibi propter text. in l.vt iurisiurandi. C. de testi. glos.in §.j. in verb. per dignitatem. in authentic. de testib.tu vide Iason. in l.Gallus. §. ille casus.iij.colum ii. lect.de liber.& posthum. maximè vbi procedit ur sola facti veritate inspecta, quo casu iudex potest credere probationibus persuasiuis,licet non perfectè concludentibus. secundum Aretinum consilio

122 Probatio in arbitrio iudicis.

Regulare arbitrium suum vt bonus vir.

123

lxxxiiij. & cxxvj. quem sequitur Ias. & Socin. in l. certi conditio. §. si nummos. col. vj. ff. si cert pet. Claud. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. col. v. ff. de verb. oblig. Felin. in c. j. colum. xv. de constit. Decius consi. ij. col. iij. & in c. dilecti colũ. iij. de iudi. Idem Socin. consi. cxxvj colũ ij. contrarium tamẽ voluit Paris de Syndicatu. in verb. sententia. c. vtrum iudex. versi. & adde Bart. est chart. lxxiij. Alex. lib. iiij. consi. lxxx. viso processu. col. fin. Socin. cõsi. ccxxj. colum. ix quorum opin. forte non procedet, quando etiam talis clausula est adiecta solùm in procedendo, non in decidendo. Ias. in simili. in l. ius autem. ff. de iust. & iur. col. iij. versi. iij. istam materiam. Et quod sit in arbi-

In arbitrio iudicis. trio iudicis: late tenet Barb. Consil. vij. incip. sapienter non fallor. col. vj. in fin. & consi. seq. col. x. lib. ij. & dicit Riminal. in l. ij. vlt. not. C. de eden. quòd est in facultate iudicis adhibere fidem vni testi, vel nõ. ex his quæ vidit & audiuit in testificatu. Idem vult Iason in l. suis. ad quem colũ. v. ff. de acquir. hæred. quòd iudex etiam potest non credere instrumento. & dicit Felin. in c. auditis. col. xj. de præscrip. quòd iudex si videt instru-

Verisimile. mentum continere non verisimile, licet contineat possibile, non debeat eidem credere. Facit Socin. in iij. vol. consi. xxviij. col. iiij. versi. præterea. & consi. xcviij. colum. ij. Curtius Iunior consi. xvij col. ij. Barb. lib. j. consi. xxxij. scribitur. colũ. ij. & lib. iiij. consi. lxxxiiij. supremus. col. fin. & lxxx. quàm egregiè. col.

124 iiij. vbi dicit † quòd semper debemus sequi verisimile. c. quia verisimile de præsum. vbi Felin. l. non est verisimile. ff. quod met. cau. Curtius in tract. de testi. conclus. xxix. & xxxij. Cons. sing. cclviij. Felin. in c. auditis. col. xij. de præscript. Et minus verisimile excluditur per magis verisimile. Calcaneus consil. lxj. ventura. colum. vj. versi. & ideo tollitur. Ias. in l. si extraneus. col. ij. de condict. causa data. Hipp. in rub. C. de probat. col. xxv. in l. j. in princ. col. xv. de quæst. & in §. j. col. vj. eod. tit. Debet tamen iudex in sentẽtia causam exprimere propter quam non credit plenæ probationi, ex quo recedit à regulis communibus. Decius in c. consuluit. el. j. de probat. Felin. in c. j. col. xiij. versi. ex prædictis adde. & in c quæ in ecclesiarum colum. xix. in c. ecclesia. col. ix. versi. ij. limita de consti. & aliàs tenetur stare ad id quod est scriptum, ne teneatur in Syndicatu. Felyn. in c. cùm venissent. col. j. de testib. Et sibi debet constare de qualitate vnici testis, cui plenè vult credere propter illam qualitatem. ita Barb. consi. xxix. illud. colũ. fin. lib. j. & alibi sæpe Doct. Istis

Istis enim authoritatibus & dictis nouiter aggregatis potest aduocatus & iudex vti ad conualidandum probationes veritatis: non autem iniquitatis & mendacij.

¶ Ioannes Neuizanus de Butigleria capitaneatus Asten. diœcesis Taurinensis, ciuis Asten. & incola Taurinensis.

LIBRI QVINTI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER SEXTVS.

ARGVMENTA.

1 ☞ Iudex communi opinione non informatus sequatur textus legislatoris.
2 Stãte opinionũ ambiguitate aut diuersitate, insequẽda est mẽs legis.
3 Opinionum differentium illa sequenda est quæ est iurium amica.
4 Iudex redditur excusabilis vbi existens in dubio eligit opinionẽ quã sua dictat conscientia.
5 Peccatum quandoque impedit veritatis decisionem & agnitionem. In maleuolam enim animam non introibit sapientia.
6 Dubium rationabile & circa legem difficilem quandoque iudicem excusat à decisione iudiciali.
7 Stante opinionum dubietate standum est saniori & sanctiori, & pugnandum est pro veritate.
8 Iudex tenetur partibus concordiam persuadere.
9 Lites iudiciales euitandæ sunt.
10 Desistens à lite an præsumatur de suo iure dubitare.
11 Doctores non debent scl itibus iudicialibus immiscere.
12 Boni viri lites iudiciales execrantur, eligentes suum ius indiscussum relinquere, quàm litibus exponere.
13 Pax certa præualet speratæ victoriæ.
14 Aduocati multa possunt animarum suarum pericula incurrere.
15 Mens rectrix est dispositionum.
16 Deus solus scrutator cordium est: potest tamen per indicia præsumi voluntas & intentio alicuius an sit recta vel non.
17 Vitæ tenor conscientiam ostendit.
18 Mens & voluntas testatoris est in testamentaria dispositione consideranda.
19 Testatoris voluntati contrauenies dicitur pietatis iura violare.
20 Mens contrahentium semper est inspicienda potius quàm verba.
21 Regulæ iuris in dubio adhibendæ sunt, & pro ea in iudicijs pronuntiandum.
22 Regulas iuris ignorans in latam culpam esse dicitur: secus de fallentius

lentiis seu limitationibus.
23 Dubio stante ea opinio amplectenda est quæ minus lædit ius commune. Item eam per quam redimus ad ius aut iquum.
24 Stantibus paribus probationibus quibus standum sit.
25 Recessus à iure communi est odiosus, & reditus fauorabilis.
26 Voluntas testatoris potius interpretatur secundum ius commune quàm secundum consuetudinem.
27 Viduæ, pupilli, pauperum & similium personarum causæ qualiter sint in dubio decidendæ.
28 Personis miserabilibus non est in præiudicium aliarum fauendum.
29 Mercator dum est in actu mercantiæ est vt persona miserabilis habenda.
30 Vidua dici potest illa quæ caret marito, licet nũquam fuerit nupta: vel quæ habet maritum sed inutilem, vel bannitum, vel absentem.
31 Personæ miserabili fauendum & patrocinandum est etiam sine salario.
32 Diues litigans cum paupere an teneatur ei expensas ad litigandum ministrare.
33 Debilioribus in iudicio quare fauendum sit.
34 Iudicis arbitrio remittitur inspiciendum quæ sint personæ miserabiles.
35 Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur personæ miserabiles.
36 Persona quæ per se nõ potest esse in iudicio an dicatur miserabilis.
37 Beneficium nomine miserabilitatis impetrare volens, debet qualitatem miserabilitatis allegare.
38 Persona miserabilis an lite pendente possit mutare litem.
39 Ratione adiuncti consequitur quis ex persona alterius quod ex sua non posset.
40 Regula quòd magis dignum trahit ad se minus an procedat etiam non obstante maioritate minoris dignitatis.
41 In connexis delictis absolutoria seu condemnatoria non extenditur de vno ad alium.
42 Sententia arbitri contra duos quorum vnus est clericus & alius laicus, an virtute connexitatis in duobus procedat.
43 Connexitas an aliquid operetur in causis diuiduis.
44 Personæ miserabiles dicuntur esse sub protectione iudicis ecclesiastici.
45 Dubio stante in causa iudex debet benigniorem amplecti viam.
46 Casus multi quibus benignè agendum est in dubio.
47 Stante dubio diuersis viis vtendum est diuersis causis exigentibus.
48 Iudex qualiter se habere debeat in exequendo.
49 Principum rescripta an semper sint in executionibus obseruanda.
50 Decreto iniusto an sit parendum.
51 Supplicium pro veritate pati melius est quàm beneficium pro adulatione,

latione.
52 Princeps quandoque plus voluntate quàm ratione mouetur.
53 Principes non debent petentium inuerecunda inhiatione sic cõstringi vt non concedenda tribuant.
54 Principum indebita rescripta præsumuntur per importunitatem cõcessa.
55 Lætitia reddit principem quandoque leuem ad illicitum concedendum: quo casu concessio est habenda nulla.
56 Mulieres persæpe solent à principibus illicita impetrare: quapropter talis concessio antequam exequatur considerauda.
57 Potestatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem.
58 Potestatis plenitudo non debet exerceri nisi discretionis claue præmissa.

COGNITA igitur veritate facti. c. j. de pœ. dist. vj. illud applicet ad ius: & si habet communem Doct opinionem, illam sequatur iudex, vt §. dixi. † si verò nõ habeat, consideret diligenter textus Legum in materia loquentes, ne faciat contra conscientiam fonte veritatis omisso, opinionum riuulos sectari Hieron. in proœ. Ecclesiast in fin. frater August. in scrutinio, chart. viij. Salic. in l. j. C. de rapt. virg. dicit q̃ in dubiis ad principia, id est leges, est habendus regressus & Barb. in Extrauaganti, Ad reprimendum. in vers. non obst. circa medium dicit, † quòd quando est perplexitas seu ambiguitas debemus recurrere ad mentem legum. & dicitur vera mens legis, illa quæ procedit ex bono, & æquo, secundum Salom. in repet. § responsa. insti. de iur. natur. chart. j. Gammarum in tract. de extensione. char. iiij. col. j. post medium. Et dicit Formularium prouinciale, chart. xxiij. quòd Cancellaria apostolica maximè innititur testibus. Et gl. regularum Cancellariæ. chart. xxiij. dicit, quòd in dubiis debemus recurrere ad regulas iuris & rationem naturalem. & dicit frater Isidorus in tract. de cõceptione lib. ij c. iiij. quòd in dubiis euenientibus in fide catholica, quę excedunt naturalem rationem, recurrendum est ad ea quæ ex diuinis scripturis possunt haberi, quæ à sanctis Doctoribus, qui spiritu sancto fuerunt insufflati, & ab Ecclesia acceptati. allegat Dionysium de diuinis nominibus. c. iiij. & Ioan. in c. ne innitaris. de constit. & sic dicetur ire per viam silicatam, secundum Bal. quem refert Cacialupus in repet. l. admonendi. ff de iureiur. in fin. col. lxxxviij. & idem est de mente Iasin l. ita stipulatus. la grande ff. de ver. oblig.

1 Considerare textus legum.

2

3 oblig. col. antepenul. dum dicit, † quòd sequitur illam opinquę est magis amica iurium. & in l. diuortio. in prin. colum vj. ff. sol. matr. quòd cùm habeat decisiones legum claras, illis potius vult inhærere, quàm glos. & doct. Si verò eundo per text. legum & rationes naturales, & coactas circunstantias rimari, capite iudicantem. xxx. q. v. nec festinet, nec præcipitet sententiam, Felin. in princ. suæ lect. vers. in gl. j. libri. Hipp. in l. statu. liber. col. penul. ff. de quæst. on. Decius in c. cùm venerabilis, col. v. de excep. Iaſ. in l. iudices. C. de iud. & quæ dixi in chart. præcedenti: sed mente tranquilla peragat. Card. per illum tex. in c. illa. xj q. iij. cum subtili inuestigatione diligenter perquisierit veritatẽ, & eam inuenire nequeat: quia præmissis istis res tunc dicetur dubia. Socin. in l. si fuerit. §. planè. ff. de reb. dub. occurrunt enim plura indissolubilia, vt refert Steph. de Pheder. in tract. de interpret. Legum. col. iiij. & ibi inter cætera refert vnum post Gellium v. Noctium Atticarum. c. x. de Pythagora & Cristallo eius discipulo, qui Pythagoræ centum promiserat dare ea die qua primã causam orasset, & vicisset: & quamuis valde edoctus fuisset à Pythagora, causas nõ accipiebat, ne solueret illa centum. vnde Pythagoras egit contra eum concludendo hoc modo: si vicero, necesse habebis soluere propter sententiam: si tu viceris, habebis soluere propter pactum. & econtrà discipulus retorquebat in eum: si vicero, iam sum tutus ope sententiæ: si succubuero, tuebor ex pacto. Hanc q. refert etiam Barba. in proœm. clem. Iaſ. in l. ita stipulatus. in grande. col. xv. ff de verb. oblig. Et in voce licet non tradiderit inscriptis in l. si post mortem. in princ ff. de legat. j. Et dicit quòd poterat decidi per regulam constat. lib. vj. sed postea inueni hoc dicere Cacialupum in tract. de transact. q. xxx. aliud sophisma simile prædicto recitat Codrus serm. ij. chart. fin. Aliam etiam voluit decidere Aulus Gellius, vt referunt Iaſ. & Lan. in l. qui accusare. C. de edendo. aliud ponit Præpos. quem §. retuli in §. inconuenienti. de incontinentia muliebri: aliud ponit Petrus Iacobi in practica post arborem regum Franciæ, colũ. iiij. Et plures casus emergunt qui egerent Pontificia vel Cæsarea decis. vt patet ex discursu Doctorum. & Barb. in cap. literas. de iuram calum. dicit se tot aggregauisse quòd faceret vnum volumen maius quàm Clementinas. idem dicit ipse in cap quoniam. colũ. ij. vt lite non contest. vbi subdit quòd aperiret in morte, nisi dubitaret quòd alius sibi attribueret. & in cap.

Articulus iuris quomodo dicatur.

cap. accedens. col. xij eod. tit. dicit, q̃ Papa Paulus hoc feciſſet nisi fuiſſet morte præuẽtus. † Iudex tunc apud Deum & homines excusabitur, si in tanta varietate & dubio eligit illam opinionem, quam secundum eius bonam conscientiam credit esse veram, etiam si postea cõtrarium declaretur per authoritatem habentem: vt §. dixi circa princ. huius x. ampliationis. Bald lib. v. consil. j. incip. qualiter. vide Gell. lib. xiiij. c. ij. incip. quo primum. Bald. in c. j. col. ij. de offic. ordin. Hadrian. Papa noster in quodlibet. ij. char. xxj. col. ij. vers. ad secũdum. & char. seq. col. j. versic. ad quintum. Tunc potiſsimè recurre ad auxilium diuinum, quia † aliquando propter peccata neſcimus dubia retoluere. Bald. quem refert Afflictus in ſua vltima deciſ. ad fin. Papa Hadr. noster quodlib. iiij est char. xxxvj. col. j. quia secũdũ eum q. ix. col. xvj, omnis veri cognitio à Spiritu ſancto eſt, qui non intrat in maliuolam animam: & Spiritus ſanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cognitionibus. Sapieniæ ij. exemplo Moyſi, quem refert frater Lud. de Veritate contritionis, chart. x. alleg. xc. q. iij. c. ſummopere. Et propterea principes debent aduertere quòd in iudices eligant non ſolùm peritos, ſed & habentes conſcientiam timoratam. Tunc enim Anchara. conſil. ccxj. incip inter contraria & varia. quem ſequitur Cacialup in tract. de tranſact. q. xij. col. ij. Socin. cõſil. cl. incip. & nos. col. xxix. ſeu antepen. Decius conſil. lxviij. in fin. colũ. v. & conſil. cccl xxvj. col. pen. in c. j. prima. lect. col. vj. de probat. verſ. illud vtiliter not. Sando. in l. ſi fuerit. col. iij. ff. de reb. dub. facit gl. inſtit. de ob. quæ ex quaſi delict. in fin. princ. quæ dicit, † quod excuſatur qui dubitat circa l. difficilem, vt eſt l. Gallus. ff. de lib. & poſth. vbi Iaſ. in prin. ij. lect. facit mentionẽ de illa gl. Et Decius conſil. lxiij. col. penul. Curtius Iun. in feudal. conſil. vj. col. xix. & dicit gl. dummodo non fuerit data pecunia. facit Felin. debita peritia excuſatur deponens iuxta ingenium ſuum informatum ex rebus apparẽtibus cum diſcurſu mẽtis. multa enim cõceduntur ratione dubij, quæ aliàs non. Cy. in l. fin. C. de tranſact. Bald. in trac. de præſcript. iij. parte. vj. partis principalis. ij. q. princ. in ij. q. eſt char. lxviij. col. ij. Et dicit ibi Anchar. & Doct. prædicti, quòd ſi hoc facere nolit, videat partes componere, aut ſaltem diuidere per medi. de quo glo. in l. Neſennius ff. de neg. geſt. quæ dicit hanc eſſe ſententiã ruſticorum de qua d. Iaſ. in l. ſi tibi decẽ. §. ſi pactus. ff. de pact. col. ij. facit Anton. de Prato in tracta. de ſecund. nupt. charta. xxxv.

4 Sequitur quod ſibi iuſtius videtur in conſcientia.

5

6

col.j.Bauerius in §. si seruum.in fi.instit. de hæred instit.Ang. in l.si expressim.col.iij.ante fin.ff.de appellat. vbi de conflictu opin.iudex debet sequi illam quæ sibi magis iusta videtur in conscientia.Bald.lib iiij consil.cccixx.in causa.in fin.ij.col.vbi
7 post Inno.dicit,† quòd in dubiis opinio.vni adhærere non reputatur peccatum:tamen sanctũ est in talibus pro veritate pugnare.Purpuratus in l.ij.C de eden. allegando Philosophum j.Ethic. Barbat.in d.c.pastoralis. §.qui verò. col viij.de offic. de leg.in clemen.ne Romani.num.xiij.de elect.facit Angelica in verbic.restitutio quam § retuli. bonus text. in l non sine.C. de bon.quæ liber.quem alleg.Cacialup.in repet.l.precibus.C. de impuber.char.pen.col. iiij.facit Afflictus decis. cccixxxiiij.
8 incip.non ponam. ad fin. †Et persuadendo partibus concordiam prout iudex tenetur. Decius in cap.vt debitus.ij. not.de appel.potest illis memorare, id quod dicitur in clem. dudum, de sepul.& illud quod est sculptum in lapide marmoreo penes scalas per quas ascẽditur palatium Broleti Mediolani,quod in controuersiis causarum corporales inimicitiæ oriuntur, fit amissio expẽsarum,labor animi exercetur, corpus quotidie fatigatur:multa & inhonesta crimina deinde consequuntur,bona & vtilia opera postponuntur. Et qui sæpe credunt obtinere,frequentius succumbunt: & si obtinent computatis laboribus & expen.nihil acquirunt.Item & memorare illud quod dicit Saluator Matth.v.cap. Si quis voluerit tunicam tuam tollere,& iudicio cõtendere,dimitte ei & pallium.xiiij.q.j c.j. vt
9 refert Flor.in l.fi.in fi ff. famil. ercis dicens, † quòd propterea quis non debet esse nimis promptus in litigando.& est ratio:quia siue quis habeat iustam causam,siue non,nõ potest litigare sine sumptibus.Bald.in cap.cùm delicti col.pen.de dolo & cõtu. Pragmatica de causis.in gl.in versi.litium.est char. cix.facit diuus Hieron. in tertia parte trac.viij. epistol.xxxvj. incip.cuncti mei sensus & dicit Ang.in l.nemo ad fin ff.de acquir.pos.quòd ille cui mouetur controuersia, licet ipse nõ dubitet,tamen præsumitur de iure suo vacillare: quia dubius est euentus belli.hinc Erasmus iij.parte proverb. cccxcviij.cũ licet fugere,ne quære lites.Ioan.Montolonius in Promptuario
10 iuris.in verb.tunicam †hinc qui desistit à lite,non dicitur diffidere de iure suo:sed lites execrari.Feli.in cap.illud. col. v.de præscrip.Cuilibet ergo cõsulimus bona fide quòd proniorsit ad componẽdum,quàm ad contẽdendum.xc.dist per totum.

Suasio ad concordiã.

Da tunicam & pallium.

Maria.

Maria in cap.ij.col.lxj.versic.xiiij.principal.art.in j.conclusione.de libel. obiat.vbi subiicit : hoc ego in primis ex charitate vobis consulo,† potissimè cùm eritis doctores,vt cum dictis 11
authoritatibus non solùm persuadeatis,verùm etiam impellatis & astringatis partes ad compositionem & concordiam: & Doctor non litiget.
à causis propriis omnino abstineatis propter prædicta : & etiã quia dubius sit euentus litis. si propriam causam amitteretis, esset vobis magnum dedecus & sic perderetis causam & honorem: & propria affectio posset inducere intellectũ vestrũ ad perniciem. Et ibi allegat Marianus Thomam Doctium dicere quòd posset contingere quòd doctor non haberet soluentem sibi mercedẽ,propter quod causa de facili perderetur †Et si non bene satisfit aduocato:non potest bene studere. Cardi. in clemen.j.de reliq.& vener.sanct.col.x.versicu.excellentissimum Fugiendas ergo esse causas proprias tanquam rem perniciosam: exemplo pistoris qui panem ponit in furnũ, & non se.Et si necessitaris litigare in causa propria,aduocatum quære.Et Decius in cap cùm venissent. col.iiij.de iudiciis.† vnde 12
boni viri lites execrantur.Ias.in l filio pater.j. not.ff de lega.j. Boni viri lites execrantur.
Nauis Stultifera,charta lxxxj. de litigantibus in iudicio. propterea dicit Felin. in dicto capit.illud col. v. & in cap. nihil. in primis verbis.de præscript quòd plures ob execrationẽ litium dimittunt ius suum indiscussum Nec mirum, quia est difficile obtinere sentẽtias, sed difficilius obtinere executionẽ.l quod debetur. ff.de pecul quam si non obtineas, frustratorium fuit tuum iudicium,cuius executio tendit in vanum Bald.in c. ecclesia.col.j.vt lite penden.& quia in executione stat vis.Alexã. & Ias.in procemio rubricæ.ff de re iudic. dicunt quòd ille titulus est plenus auro. propterea dicit Felin. in capit. nihil. in primis verbis.de præscript quòd plures propter execrationem litium dimittunt ius suum indiscussum : & isti perpetuò litigantes præsumuntur calumniosi,& sunt exosi legibus Barbat. in clemen.vt calumniis.de re iudic.lib ij.consilio vij.incipien. sapienter colum.xj & consilio xxxj.omnia quæcunq; collã.ij. libro iiij & in dicta clemen.vt calumniis. colum.ij. dicit quòd hoc intantum procedit,vt ille qui de leui litigat non sit admittendus in testem,nec in accusatorem.idem Barbat. libro iiij. consil.xxxij.omnia.colum.ij.Est bene verum quòd licet concordia possit suaderi, non tamen potest imperari : nec quis cogi potest ad transigendum regulariter. Ias.in authen.si ve-

Nemo cogitur concordare.

rò contigerit.col.fin. C.de iudic.Lanfran. in tract.de arbitris, quæst.xiv.Cacialupus in tract.de transact. quæst.xx. Felin. in cap.quæ in ecclesiarum.col.xiiij.de constitut latius in rubr.de treu.&pac.Decius consilio cxxv.colum.ij.Galiaura in l.j.§.ex his igitur.ff.de verbor.oblig col.v.Iaſ.in l.si conuenerit.col.ij. ff.de re iudic.in l. quidam æstimauerunt.ij col in vltima not. ff si certum petat.& ibi Socin. & dicunt Felin.in dicta rubr.ad fin.& Lanfran quòd non solùm partes non possunt cogi: imò si iudex videt alteram partem litigãtium fouere iustitiam non modò cogendo sed persuadendo facere compromissum: facit contra conscientiam, si propterea pars fouens iustitiam aliquid relaxet de suo.& de hoc contra Socin.inuehit Lancel.Po litus in tract.de substitut.viij.quæst.in materia pupillaris. col. iij.quod tamen limitat ibi Felin. nisi alia pars relaxet sibi scien ter,quia videtur donare: vel secundum Cacialup.vbi suprà. & Barbat.lib.iij.consil.j.col.penul.nisi fortè videat expedire parti iustitiam fouẽti ex aliqua causa:puta quia lis posit multùm protellari per appellationes:nam posset tunc persuadere actori.& etiam reo quòd velint potius transigere quàm diu sic litigare:†quia melior est certa pax, quã sperata victoria. Aeneas Syluius epistola cccxlvj.fuimus,& epist.lxxvij.questus.dicit ꝙ melius est de iure suo aliquid tradere cum pace,quàm totũ litigando consequi. pro quo Cicero in Officiis chart. xcj.quod est non modò liberale paululùm nõnunquam de suo iure decedere,sed interdum fructuosum.IdemAeneas,postea PapaPius epistola vj. satius censuit dubia pacis bona, quàm certa belli mala subire. & verum quòd à rustico nunquam consequeris quòd velit de suo iure aliquid detrahere. Cardin. Papien.dixi suprà de capiente vetulam propter diuitias. Et potius dicitur ex municipio ad vrbem cum asino lignis onusto: & fortè furatis statim pretium aduocato,vel procuratori deferet, & sæpius reprehendi eos quòd faciant,eo quòd eos pigeat agriculturæ, & tamen infamiam otij litigio excusant. Sed eis euenit vt furi,qui si tempus & impensam quam cum tot periculis cõsumit in furando exponeret in aliquo honesto exercitio, ditior & quietior esset. idem vult Felin. vbi suprà quando esset vnus pauper qui litigaret cum vno diuite:nam licet foueat iustitiam,non poterit eam consequi cõtra illum potentem: nam contra maior em nemo præsumat honorem. glosſ.ij.in l.quia etiam.ff.de alien.iud.mut.causa fact. faciunt quæ dixi respondendo

dendo ad vj.ampliationẽ de diuite: & quòd lex est araneæ tela, vt dixi in materia partialitatis: licet fieri deberet oppositum,vt suprà dicam,quòd in dubio iudex debet sequi viam benigniorem.Tunc enim iudex partes concordando si aliquid detrahat de iure illius pauperis, non peccat, secundum Corset.in tractatu de potest.regia in xxiij. priuilegio pacis.Roch. in capit.nouit.viij.not ff.de iudic. plures alias fallentias & casus in quibus quis posit cogi facere compromissum seu concordare ponunt Iaſ. in dicta l. quidam æstimauerunt. Felin. in dicta rubric.& Cacialupus in dicta quæst.xx. vbi in fi. dicit †quòd inter alia pericula aduocatorum illud est primũ,quando scit partem suam fouere iniustitiam, & illam inducit ad transactionem: & sic consulit quòd alienum capiat:& allegat beatum Thomam dicere,quòd si in progressu litis videt causam clientuli sui iniustam,debet eum inducere ad cedendum, vel ad componendum sine damno aduersarij. In talibus ergo iudex semper debet aduertere & insequi mẽtem disponentis. Socinus in l.in ambiguo.ff.de rebus dubiis. Iaſ.in l. iurisgentium.§.prætor ait.colum.ij.ff.de pactis.Ange.consilio cclxxj. visis & examinatis.colum.final.Barbat.libro j.consilio xiij.clementissimi.col.ij.etiam verba impropriando, vt Barbat. consilio lxj.colum.ij. incipien. scribitur libro j. & libro ij.consil.x. sapienter.colum.vj.nam mens,ratio,& causa idem sunt.Bald. in consilio schismatis,columna xj. vbi subiicit,quòd iustificat suum causatum:licet in sua constitutione principis spiritualis posit de minima ratione magnam facere: ex quo placet Hostien.in summa de rescrip.§.quas vires.colum.ij. ideo non in foliis sed in radice rationis consistit euangelium.j. quæst j. Marcion.Hadrianus Florentius.de Traiecto Cancellarius Bononiensis,nunc Papa noster,in suis Quodlibetis.quæst.ij.col. antepenultima.facit Marascotus in capit.j. de constitut.libro vj.colum.ij.& qui tantùm verba sectatur,nihil habebit:qui autem possessor est mentis, est custos prudentiæ.Prouerbio xix. & Felin.in capit. ad audientiam. el.j. colum iij. de rescriptis. dicit:quòd virtus humanorũ actuum nõ stat in modico atramento,id est in verbis,sed in eo quod maximum est,scilicet in mente hominis,late Barbat.in c.j.col.x.de iur.calum.Paul. de Castr.libro j.consilio .cccxxx. incip. iudex est minister Dei.in princ.& dicit Seneca,quẽ refert Barb in rep.rub.C.qui admit. col.xliij.philosophia non est populare artificium,neq; ostentatione

Quomodo posit quis cogi ad concordiã etiã remittendo de suo.

14

tatione parata: non in verbis, sed in rebus consistit Philoso-
15 phia, sicut anima regit corpus: † ita mens regit dispositionem. Curtius consil. xliij. statuto. colũ. vj. Calcaneus consi. j. colum. xviij. & ibi col. xv dicit, ꝙ ratio & mens idem sunt. l. cùm mulier. ff. solut. mat. prout Barbat. in d. consil. x. vnde in legibus & statutis debemus attendere rationem & mentem: vt per eum, & Barb. lib. iij. consil. lxxxj. præclarè. colũ. pen. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. rubr. de scientia chart. j. Nata in repet. c. quãuis de pact. lib. vj. col. pe. dixi in meis clausulis generalibus instrumentorum. in verbo, & hæredes vbi latè de ratione legis. Et hoc etiam procedit in diuinis scripturis. Roch. in tractatu de consuetudine. chart. x. colum ij. Et non solùm ex conjecturis elicitis ex dispositione, sed extra dispositionem. Ang. in l. hoc iure ff. de euict. Bald. in l. voluntatis. C. de fideicom. quas tamen secundum aliquos oporteret probari per septem testes, si sint in materia testamenti. Bart. in l. cùm proponebatur. ff. de leg. ij distinguentem vt per eum, quem sequitur Curtius Senior in rep. l. admonendi. de iureiur col. lviij. Iaſ in l. error. col fi. C. de testam. Felin. in c. ex literis. col. iij. de fid. instr. Alex. in rub. ff. de acquir. pos. Et non solùm attenditur expressa, sed etiam præsumpta: videlicet illa de qua verisimiliter statuentes seu disponentes interrogati respondissent gl. in l. tale pactum. ff de pact. vbi Iason dicit hoc procedere in legibus, statutis, conuentionibus, & rescriptis, vt illud habeatur pro

Mens verisimilis.

dispositio, quod verisimiliter fuisset statutum, si de hoc fuisset interrogatus. Idem vult Felin. in c. cùm ecclesiasticæ de excep. formaliter Curtius consil. xliij statuto. col. v. Iaſ in l. cùm res. per illum tex col. iij ff de leg. j. text. melior de iure secundum Clud ibi in l. mulier. in princip. ff. ad Treb. qui de hoc remissiones allegat in l. ex facto. col. ij. ante fi. ff. de vulg. & pup. Angel. Maleficus. glo. facit insultum. iiij. col Campezius de dote. vlt. parte. q. xxiij. Decius consil. lxxxix. col. v. in c. suggestum. col. ij de appel. Hipp. in l. si quis viduam col. iij. ff de quæst. & licet Iaſ in d. l. tale pactum ad fin. impugnet vnam limitationẽ d. Ant. de Butr. ad hoc dictum. tamen ego vidi vnum cõsilium eius, vbi in chart. fi. illam sequitur. Aliter limitat Lancel. in l. Gallus. col. pen. ff. de lib. & posth. vt procedat quando talis ca-
16 sus erat in potestate disponentis alias. † Vnde licet solus Deus sit scrutator. xxxij. dist. c. erubescãt. quia nec dæmon potest scire cogitationes hominum. Panor. in c. nouit. j. not. de iudic. vbi

vbi Decius. Marsilius Ficinus libr. vj. epist. mitto vaticinium. chart. cxvj. potest tamẽ mens & intẽtio alicuius esse nota prudentibus per indicia & coniecturas, sicut vultus respicientium resplẽdet in aquis. Ang. in l. inter stipulantem. §. j. col. iij. ff. de verb. oblig. ad quem locum se remittit ipse in. l. ab executione. ad fin. prin. ff. de appe. Idem Ang. cons. xxxix. visis & inspectis. col. iij. circa mediũ. & cccxiiij. viso d. testamento. ante fin. Quę mens non solùm declaratur ex verbis, ex quibus iusta mens ipsa probatur. Fortunius de fine iuris. col. lvj. Felin. in rubr. de fid. instrum. in primis verbis. vt Barb. libr. iiij. consil. lxxvj. magnus col. ij. & lxxxij. ad fi. in eodẽ. & etiam ex factis. Quia magis realitatem actus, quàm verba. Bald. in cap. j. de postul. præla. col. j. ideo facta sunt fortiora ad declarãdum mẽtem quàm verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis l. de quibus. vbi Iaſ colũ. ix. in iiij. not. ff. de legib. Socin. consil. cxxxüj. profectò in fin. col. iij. & cxcij. capio col. iij. per l. Paulus. non tantùm verbis. ff. rem ratam habe. Lancel. in l. cùm filio. col. ix in fin. ff de leg. j. Nicol. Boërij in tract. de seditiosis. charta xxviij. Alex. lib. vj. consil. cxxxv. redemptoris. num. v. & consil. liij. num. xliij. replicato consil. cxix. idem Lancel. in l. reprehẽdẽda. C. de inst. & substit. Paris de duello & re milit. charta xl. sub rub. quando vnus pugnantium. dixit Ioann. Mirand. col. fin. vbi allegat Iudæos dicentes. Aue rex Iudæorum. & tamen dabant ei alapas. facit Monferra. in repet. l. si constan. ff. sol. mat. col. xxxv. allegat c. ex ore. de his quæ fiunt à mai. par. capit. facit Decius in serm. concil. Pisani. post suum consilium clj. col. fi. Igneus in repet. l. dudum. C. de contrahen. empt. col. iiij. Socin. consil. clx. in præsenti. col. ij. Petr. de Vbaldis in tractatu de societate. iij. parte cap. cùm isti fratres. est cõsiliũ Roma. Bald. in proœ. rex pacificus. colũ. iij & in fi. allegando Iob: Animam meam in manibus porto, id est cor meũ in operibus meis. & in cap. ne innitaris. de constit. dicit. † quòd tenor vitæ 17
ostendit conscientiam. benè fateor quòd illud quod venit ex mente & verbis censetur fortius quàm id quod venit ex mẽte solùm. Signor. consil. clxxv. factum. col. v. in fin. versic. iij. sic vt Barbat. libr. iiij. consil. lxxxvj. magnus col. ij. & lxxxij. ad. fi. in eod. sed etiam ex factis. † Et propterea dicimus, quòd volun- 18
tas testatoris in vltimis voluntatibus semper est inspicienda. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demonst. l. iij.

Verba & facta declarant mentẽ.

vbi Iason aggregauit concor. C. de lib. præt. Decius consil. xv.

& lxxx.col.iij. lxxxix.col.ij.& in cap. in præsentia.col. xxxiiij. de probat.vbi dicit quòd est illa quæ facit totum.& hoc procedere etiam si faciat contra religionem.Ange.consilio ccxciiij. quoniã.vbi in primis verbis hoc dicit procedere etiam si verba repugnarent.Galiaura in repet.l.centurio.ff.de vulg.& pup. chart.xv.num.ccxliij. pulchrè Fortunius in repet.l. Gallus.§. & quid si tantùm.col.xxxix.num.xcix.ff.de liber.& posthu.& col.xxxviij.num.xciiij. dicit, quòd est metrum & mensura iuris testamentorum.& dicit Iason.in l.si res obligatas.j.not.ff. de leg.j.quòd omnis regula contraria fallit in hoc: quia in vltimis voluntatibus præter l.nemo potest.de leg.j.voluntas testatoris tanquam regina est illa quæ dominatur & attenditur: & sola mens testatoris attendi debet.etiam quòd sit tacita,& ex coniecturis colligatur.l.pen.ff.de leg.j. cum proponeretur. in fin.ff.de leg.ij.cum sim.vt Decius consil. cxxij.col.ij.Panor. consi.lxxviij.punctus in j.col.lib.ij.Bol.consil.xliij. colum. vij. pulchrè Angel.consil. ccxciiij.incip.quoniam.in princip.Alex. lib.iiij consil lij.col.j.& ij.Et dicit Claud.in l. Gallus.in princ. ff de liber.& posthum.col.ij.quòd verba impropriãtur ad hoc vt mens defuncti seruetur in forma specifica.l.Proculus.ff. de vsufr.& dicit hoc esse singulare:pro quo Curtius consil. lxxv. dominus Lud.col.v.& lij.super colũ.j.Et dicit Aret.in l. verbis ciuilibus.iij.not.ff.de vulg.& pup.per illũ text.quòd debet seruari voluntas defuncti: etiam si dispositio redderetur inutilis. dicit semper menti tenendum. Et post multa alia dicit Baldus

19 Nouellus in tractatu de dote.in princ.v.partis,† quòd veniens contra voluntatẽ testatoris dicitur iura pietatis violare,etiam si homini voluntas tendat contra fauorem libertatis. l. contra voluntatem C.de test.manu.Et dicit Igneus in sua subtili repet.auth.ex causa.C.de lib.præte.colũ.xxij.quòd voluntas testatoris debet impleri in forma specifica: præsertim vbi lex nõ inuenitur resistere tali voluntati, licet non assistat.Et ibidem col.xxxiij. quòd opinio testantis præfertur significationi terminorum.l.seruo manumisso.cum glo.ff.de condict.indeb. facit Iason.in l.quotiens in stipulationibus.y.col. ff.de verb. oblig. Calc.consi.lxviij.magister Toninus.colum.iij.

20 ¶† Item mens contrahentium semper est inspicienda.l.fin. C. qui res pig.oblig.poss.l.in conuentionibus ff de verb.signi.est enim ipsa quæ dat esse contractui in genere. Igneus in l.contractus.col. vj.ff. de reg. iur.Socin.consil. xliij in præsenti.col. iiij.&

iiij.& consil.ccxiij.in præsenti col.fin.Decius consil.xlviij. col. fi. & xliij.col. pen.cxc.col.ij. Iason.in l.iij.C. de liber.præter.vel. Et adde quòd regula Pau.de Cast lib.j.cõsil.cxviij.viso & examinato. colum. j. vbi etiam ponit quomodo cognoscitur talis mens contrahentium. facit Corn.lib.j.consil.xvj.repet.libr.iij. consil.xij.in præsenti. col.ij.in fi. Alex.in l.si tibi. ff si cert. pet. vbi Iason.& Socin. iij. not.dicit & si oporteat impropriare verba.Riminal.in l.fi.de certa.C.de trãsact.dicens quòd verba generalia contrahentium restringuntur secundum eorum mentem.facit Bon.in tract. de nobilitate,iij.parte.num.clxxxj. Paninus in tract. de auth. capituli sede vacante. in iij.præludio. vbi dicit idem in rescriptis. latè Hippol in l.sed sciendum. col. ij ff. de Paric. panor.in c. pastoralis.de deci.in fin. Calc.consil. xiij.viso instrumento.col.viij.vbi dicit, quòd ad mentem contrahentium & non ad verba inspicere debemus, prout & fit in legibus: quæ autẽ sint de mente contractus,dixi in meis clausulis generalibus. in versic. contenta. Intellige semper prædicta procedere quando disponẽs processisset ad dispositionem: aliàs enim non sufficeret ita voluisse, nisi disposuisset. ita Iason in d. l.iij. C.de liber. præte.in j. fallen.in l.quicquid astringendæ.col.iij versi.adde.in j.membro.de verb.oblig.in l.fi res obligata.col.v.vers.circa secundam partem ff.de verb.oblig.Pich. in rep.§.Titia.col.lvij.Roynus in l.Gallus.§.& quid si tantùm. col.xviij.post med. vbi Monser.in fin. col.xiiij.de lib. & posth. Socin. in l.in ambiguo. ff.de reb.dub. vbi facit x.conclusiones circa hoc.quamquam Igneusin d.authen.excausa.colũ lxxxv. dicat,quòd vbi expressa morientis voluntas apparet licet non sit testatus : tamen seruatur illa voluntas ex quadam æquitate legis,per§.quamobrem.in authen.de nupt.l.ab intestato ff.de iur.codicil.per rationem l.quædam.ff de acquirend. hæred.Et quia Iason.in dicta l.iij.C.de lib.præter.ponit quatuor fallen.adde aliam quam ipse ponit in d. l. si res obligata. j. not. vt non procedat quando talis dispositio esset contra legem.

In iudicio cui fauendum.

¶ Item in dubio in princip. causæ. & sic in his quæ respiciunt ordinationem litis, magis fauetur actori quàm reo in medio causæ. & sic circa processum & probationes pariter fauetur vtrique.In decisione,& sicin fine causę plus fauemus reo.Bart. Iason.& alij in l.inter stipulantem §.j.ff.de verb.obligat.fuit doctrina Azon. quam latè examinant Moder. in l.de die.vbi Iason. col. ii.& iii.ff.qui satisd.cog.& dum dicitur fauendum reo, li-

mita nisi in causa testamenti, dotis vel aliàs fauorabili: quia ille fauor præponderat. Decius in cap. j. colum. liij. de probat. versic. vj. limita. facit Philosophus, part. xxix. probl. xiij. & seq.

¶ †Item in dubio adhærendum est regulæ, & pro ea pronuntiandum. l. ab ea parte. ff. de probat. cap. ij. de coniug. leprof. Et ei tenaciter inhærendum. Bartol. in l. si tutor. in fin. C. de ser. pig. da. man. Iaf. in l. ex quacunque. columna vj. ff. si quis in ius voc. non ierit. in l. fi. columna v. C. de edic. diui. Hadria tol. in l. qui se patris. colum. xv. C. vnde lib. in l. ab antiquis. C. de testam. colum. iij. Felin. in cap. j. col. iiij. & seq. de re iudic. Alex. in l. ex diuerso. §. in iudicio. col. ij. ff. solut matrim. Rom. consil. ccviij. incip. hæc impetratio. Barbat. lib. j. consilio ij. colum. j. Et ei inhærere debemus, vt Bononiensis Carrotio. Iason in l. à diuo Pio. num. viij. ff. de re iudic. in l. si cõstante. num. xv. ff. sol. matri. Roch. in tractatu de iure patronatus. in verb. honorificum. col. pen. Et quando à regula recedit ur, debet exprimi causa. Decius in cap. consuluit. el. j. de appel. & qui habet regulam pro se, dicitur habere rem certã. Decius in cap. cum à Deo iij. not. de rescript. Et dicit Iason in l. cætera. iij. not. ff. de leg. j. quòd semper est pro regula pronuntiandum, & pro regula plura ponit Decius in cap. translato. iiij. not. de constit. & in ij. lect. & in cap. cùm à Deo in fin. iij. not. de rescript & in cap. ij. cut. colum. ij. & in cap in præsentia. colum. ix. de probat. & in cap. ad nostram. in fin. & in consilio cxlij. colum. iiij. in rubr. ff. de regulis iuris. numero viij. & dicit Curtius Iunior consil. vij. columna viij. quòd in dubio tenendus est intellectus per
22 quem minus læduntur regulæ iuris cõmunis. † Et est lata culpa ignorare regulas. secus de fallentiis. Iason in l. quod te. colum. iiij. ff. si certum pet. vbi Socin. colum. fin. Ioannes Pyrrhus in rubric. ff. de regul. iur. in l. qui cum alio. circa medium. eod. titulo. dixi suprà in viij. limitatione de decis. in terminis. vbi quòd est nihilominus ineptum, regulam nõ fallere, vbi æquitas suadeat. & quòd exceptio est fundata in æquitate, dic vt ibi. Et dicit Salicetus, quem refert Cacialup. in tractat. de modo studendi. columna vndecima. quòd debemus stare regulis, & non ponere caput ad casus singulares & peregrinos: quia est doctrina periculosa. Salamon. in §. responsa. instit. de iure naturali. charta. v. Afflictus de iure protomiseos, col. ij. Nec mirum, quia dicit Fortunius in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posth. num. clxxxvij. quòd quando Doct. aliquid iniust

iniustum eliciunt ab aliquo text. illud notandum dicunt singulariter, & menti tenendum. est tamen temerarium dicere text. vel gloss. singularem, vt suprà dixi loquendo de authoritate glossæ.

¶ †Item in dubio amplectimur eam opin. quæ minus lædit 23
ius commune. Galiaura in repet. l. centurio. chart. x. num. clij.

In dubio redeundum est ad ius antiquum

¶ Item in dubio amplectenda est opin. per quam redimus ad ius antiquius. Codrus ser. xj. nescio. vbi, chart. j. dicit, Legibus quidẽ antiquis vtere ius cibis verò recentibus. Quoties tractamus de redeundo ad ius primæuum, siue cõmune, etiam si sumus in materia correctoria, semper dicitur fauorabilis & extendenda. gl. not. in c. statutum. in verbo, numerandum de præben. lib. vj. quam ad hoc reputat notabilem doct. Alexan. in l. si constante. in princ. in iij. col ff. sol. matr. quam per plura comprobat Iaf. in l. nemo potest. ij lect. col viij. de leg. j. in l. si vnus. §. pactus ne peteret col. iij. ff. de pact. & in l. omnium. in princ. iiij. col. C. de testa. in l. properãdum. in prin. col. pen. C. de iud. Monfer. in d. l. nemo potest. col. x. Socin. cons. vlt. ij. vol. ad fin. Brunus de statutis. vij. art q. ij. Felin. in c. cùm omnes. colũ. iij. in c. cùm accessissent. col. ij de constit. in c. veniens. colũ. iij. de præscript. Guilielmus Monferrat. in tract de successione regũ. chart. viij. num. x. in quibus omnibus locis inter cætera dicunt per illam glos. quòd si populus fecit aliqua statuta contra ius commune, quæ postea fecit confirmari à principe, si idem populus voluerit postea tale statutum destruere, poterit hoc facere sine licentia principis. Hinc est quòd Curt. Iun. consil. ij. in fin. per illam glos. dicit quòd in diuersis consuetudinibus statuus illi pro qua est ius commune. † Hinc est quòd statutis 24
paribus probationibus stamus illi quæ concordat cum iure communi. Bald. in authen. omnes peregrini. C. com. de succes. cum sim. vt tradit Fran. de Curte in tract. testium. conclus. ix. & consil. xxiij. col. ij. Decius in c. cum in præsentia. col. xxviij. & probat Corset singu. cccl viij. incip. statur. Hinc dicit Aegidius Bellamera decisio. dvij. conclusio. quòd in casu quòd si ius commune concedit aliquid specialiter in aliquibus casibus, si obtineatur postea aliquod priuilegium, reducens nos ad ius regulare, dicitur fauorabile. Idem tenet Aret. in c fin in fi. col. antepenult. de rescript. Campezius inter feudalia Brun. consil. ij. col. x. Et dicit Hieronym. Zanet. nus in disputat. incip in sacro. colũ. cviij. quòd vbi possumus aliquid interpretari secundum

dum ius commune & secundum ius speciale, semper debemus interpretari secundum ius commune. Et dicit Decius consil. cxiiij. col.iiij. quòd factū superioris debet semper intelligi secundum ius commune quantum fieri potest. & consi.cxviij.dicit, quòd pactum consonans iuri communi nunquam potest dici simoniacum. Et dicit Curtius Iunior consi. v. col. xvij.& consil.ix. col fin.& consi.seq.col.iij.in l.qui se patris. chart.xx. quarta.C. vnde liberi.quòd statuta excludētia fœminas à successione propter masculos, quia reducunt nos ad ius primæuum xij. Tabularum, sunt fauorabilia. Et dicit idem Curtius consi.vi.col.xi. post Philip.Corneum per eum relatum quod l. fin.C de indict.vid.tol.quæ corrigit l.Viscelliam, est fauorabilis & extendenda, licet si correctoria, ex quo reducit nos ad ius primæuum, quo etiam reiiciebatur conditio viduitatis. Et dicit Ioannes de Monteferrato in rub. de rescrip.lib.vi col.pe-
25 nult † quòd sicut omnis recessus à iure communi est odiosus: ita omnis reditus ad ius cōmune est fauorabilis. Et dicit Brunus in tract.de forma.chart.lviij. vers.decimooctauo.inuenio limitari quòd regula, quòd actus sit nullus nō seruata forma, non procedit quando per talem actum redimus ad ius commune.& plures decis.allegat.ad hoc. Et debemus redire ad ius commune quantū possumus etiam per improprietatem verborum.Rom. consi.cccxxviij. col. fin. Et dicit dom. Fabianus de monte sancti Sauini in tractatu de emptione & vendit. in iij. q. vij. quæstionis principalis. quòd ideo priuilegia contra ius facilius tolluntur: quia vnaquæq; res de facili redit ad ius cōmune, quod vocatur natura. & ibidem in fine subdit, quòd propterea tenenda est opinio illa quòd non præscribatur pacto quòd quis possit perpetuò recatare rem venditam: quia res facilius reuertitur ad priorem Dominum: ideo interpretatione iuuandum. Et dicit Igneus in authen.ex causa.colū.xxj.
26 in fi. † quòd voluntas testatoris potius debet interpretari secundum ius commune, quàm secundum cōsuetudinem. Et dicit Rochus de Curte in d.c. cùm accessissent. de constit. chart. x. quòd talis materia bene est fauorabilis, nisi quis priuaretur iure suo. Et dicit Rom. consil. cccxviij.incip. quæritur etiam quòd verba nouæ constitutionis per quam reditur ad ius commune primæuum, sunt latissimè intelligenda. Et dicit Corn. lib.ij.consi.xiiij.ad huius.colū.ij.quòd statutum derogans iuri communi reducens ad ius antiquum dicitur fauorabile & extendendum

tendendū. Et liiij.videtur litera p. ℘ in interpretatione cuiusque legis nouę debemus minus recedere à iure antiquo, quàm sit possibile. Et dicit Socin. consil. iiij.in Bononiensibus.colū. v.& seq.incipien.super quęstione.quòd exemptus potest se submittere ordinario sine licentia: quia res de facili reuertitur ad naturam suam. & ideo Castrum quod ab antiquo non erat de demaiano, licet postea factū, de demaiano potest alienari: quia de facili redit ad naturam suam. Et dicit Cacialupus in repet. l.omnes populi.col.j.quòd statutum disponens quòd idem ius reddatur clericis in foro seculari quod redditur laicis in foro ecclesiastico: videlicet quia reducit clericos ad ius commune.

27 Pro pupillo, vidua, & paupere.

¶ † In dubio etiam iudicandum pro pupillo, vidua, paupere, vel infirmo, intellige quando dubitatio habuit originem in propria persona talium personarum fauorabilium, vel saltem postquam ius deuenit ad personam fauorabilem. aliàs secus Matheſi.in trac. de elect.verioris op. col.j. Isti enim tales sunt miserabiles personæ, vt dicit Alber. in suo dictionario. in ver. miserabilis. Barb. Felin.post Canonistas in c. significantibus. de offic. delegat. Bar.& alij in l.j.C.quando imper.inter pupil. & vidu. † Non tamen propterea illis tantùm fauere debemus quòd cæteris iniustitiam faciamus. c.ex tenore de foro cōpeten.facit l.fin.§.sed si quis.in fi.C.com. de legat. Decius in c.j. col.fi.de cōstit. in c.in præsentia.col.xxxv.de probat.frater Ludouicus Vivaldus in Opere regali, de laudibus trium liliorū, circa fin.iij.q. allegat illud Deuter.xxiij.pauperis non misereberis in iudicio. † Et dicuntur miserabiles etiam mercatores,

Miserabiles personæ.

28

29 dum sunt in mercimoniis & peregrinat. Alexan.lib.vij.consil. cxxxj. omnipotentis.ad fin. Demum dicuntur miserabiles, secundum Alber.vbi s.omnes adquorum commiserationem natura nos inclinat. Afflictus in constitutione, lege præsenti.iij. not. licet ipse sentiat contrarium in constitutione, omnes nostri.ij.not.quia meretrix esset miserabilis,& tamen non est digna legum laqueis innodari. idem tamen quod Albericus tenet & Ioan.Lup.in tract. de don. inter vir.& vxor. chart.lxvj. col. iij.est in repet. c.per vestras. vbi dicit † quòd quantum ad
30 hoc dicitur vidua illa quæ caret marito, licet nunquam fuerit nupta: vel quæ habet maritum inutilem, puta bannitum, vel absentem, vel damnatum ad perpetuum carcerem.l.fin. C.ad leg Fla. de plag.vbi gl & Bal. Alex. iij.vol.consil.cxxvj.incip. in hac hęsitatione.& intelligere debemus de vidua honestè viuente.

A Addo Perf. ad Mar. in sp. aur. por. 1x ch. 81. iur. n° 149. 705. 877.

A qua dicatur miserabilis persona relinquitur arbitrio iudicis Ant. Trag. in l. si Tug in verb. omnia vel partem aliquam n. 30 ff. de rei vin.

31 uente Felin. in d. c. significantibus. † Itẽ orphanus dicitur mi-
serabilis. Formularium prouinciale, chart. xxiij. Item pauper
est miserabilis. hinc dicimus quòd in dubio pro pauperiore in
auth de ecclesiast titul. §. si quis in nomine magni Dei & causa
pauperis debet citius expediri, quàm causa diuitis. glos. in c. in
primis ij. q. j. Et pauperi litiganti debet aduocatus patrocina-
ri sine salario. Iaſ. in l. j. in si j. colum. ff. de officio proconsul. &
leg. in §. tripli. colum. penult. instit. de actio. vbi subiungit quòd
notarius conficiens instrumentum inter pauperes, nihil debet
ab eis petere pro salario. idem vult Decius in cap. j. col. iiij. de
probation. & Rota in antiquis decis. decciiij. incip. nota idem
32 dicit de aliis scripturis. † Et si diues litigat cum paupere, diues
cogitur sibi ministrare expensas ad litigandum. l. si instituta.
C. de in officioso. el secundo. ff. de inofficioso testam. vbi Pau-
lus de Castro in simil. vt Paris de Puteo in tract. de Syndicatu.
in vers. expensæ. col. ij est chart xxiiij. Bald. Nouellus in tract.
de dote. ix. parte vij. speciali. in cap. si qui test. colum penul. de
testib. Et hoc facit Rex Francorum pauperibus secum litigan-
tibus. dixi inter feudalia Bruni consi. xij col. ij. intellige quan-
do pauper habet pro se præsumptionem iustitiæ. Ioan. Lup. de
donat. inter virum & vxor. chart. lxj. col. j. ver amplabitis. viij.
33 & xx. † Et rationem quare sit fauendum debilioribus, ponit
Isocrates in oratione panegyrica, incip. illos. chart. vj. ad rem
redeo, ad istam misericordiam quæ est instinctus naturæ secũ-
dum Fabia. in authent. nouissima. C. de inoffic. testam. ij. quæ-
34 stione moueri possumus pluribus de causis † ideo lex remittit
in arbitrio iudicis quæ dicatur persona miserabilis: vt per o-
mnes Doct. in dictis locis. Iaſ. in l. Titiæ, textores. colũ. iiij. de
legatis j. qui refert Alexand. consilio cxxj. lib j. ad fin dicere
35 † quòd vidua seu pupillus nõ dicerentur miserabiles, nisi con-
curat etiam paupertas. & fuit originale dictum Spec. in tit. de
instrumen. edit. §. nunc aliqua. vers. lxij. pro quo Petrus de
Vbald. in sua canonica episcopali. x. c. principali. Sed illud di-
ctum resoluit Decius in cap. cæterum. col. x. de iudic. versicul.
aut si agatur, dicens quòd etiam vna Regina inspecta qualita-
te eius personæ potest dici miserabilis. arg. l. sed si suscepert.
cum glan. vers. modica. ff. de iudic. Et quòd etiã si sit diues, est
sub protectione ecclesiæ. licet d. Roch. ibidem pro Alex. alle-
get Panor. in cap. ex parte b. colũ. penult. per generalitatem il-
lius text. & cap. ex tenore. de foro comp. Illud dictum Alexan.
&

& Spec. Secundo resoluit Bulg. in l. j. ff. soluto matrimonio. col.
vij. versi. tertius casus post Bald. Nouellũ in tractatu dotium.
nona parte. in xvi. speciali, dicens quòd opinio Specul. procedit quantum ad effectum: de quo ibi, scilicet an relictum eis fa-
ctum dicatur relictum ad pias causas. Sed quantum ad effectũ
competentiæ iudicis, omnis vidua diceretur indistinctè misè-
rabilis. facit, † quia per se non potest stare in iudicio. Card. quẽ 36
refert Aſflictus in constitutione, præsenti lege iij, not. licet di-
cat quòd opin. quòd requiratur etiam paupertas, est verior,
quod videtur casus in d. cap. significantibus. Ad rubricã quam
ponderat Alex. C. quando imper inter pup. in. & vid. respondet
Parpalia in l. j. C. de sacrosanct. quòd ibi subiicitur verbum,
aliàs, quòd non obstanti disiunctiua importat similitudinem
& æquiparationem. Felin. in cap. sedes col. fin. de rescrip. vnde
sequeretur quòd illa rubrica non loqueretur nisi in diuitibus
propter disiunctiuam, vel. Et sic oporteret incurrere in alterũ
de duobus inconuenientibus: nam si tenemus quòd in princ.
illa rubrica loquatur de non miserabilibus propter disiunctã:
sequitur contra Alex. & Specul. quòd etiam diuites gaudebũt
illo priuilegio: quia ibi textus æquiparat. Si verò tenemus
quòd loquatur de pauperibus, oportet concludere quòd siue
diuites siue pauperes semper sunt miserabiles. & propterea di-
cit Parpal. melius esse tenere quòd relinquatur arbitrio iudi-
cis. Aſflictus d. constitutione, omnes nostri. ij. not. subiiciens,
† quòd impetrãs priuilegium à principe propter miserabili- 37 Priuilegia miserabil. personarum
tatem, debet exprimere qualitatem miserabilitatis. Et illud
priuilegium illius tit. C. quando imper. inter pup. & vid. quod
habet vt non possint cogi litigare extra prouinciam. Item &
vt possint quandocunque petere se remitti coram supremo
principe omisso medio. In tantum procedit quòd non potest
illi renuntiari, secundum gl. in d. l. j. in ver. excedere. quam ibi-
dem sing. reputat Bolog. post alios ibidẽ. & in l. pen. C. de pact.
Rom. consi. cclxix. incip. non est dubium. Felin. in cap. si dili-
genti de foro compet. in iiij. Fallen. in ij. correlario. Bertach. in
tract. de gabellis. vij. parte. q. xxvij. Bald. in cap. de causis, colũ.
antepenul. de offic. deleg. † Et propterea d. meus Thom. Par- 38 etiam pendet ex dicti
palia in d. l. penult. dicebat se vidisse in causa cuiusdam viduæ
quæ coram ordinario iam erat æpunctuata ad ius, & quæ petiit
se remitti coram principe, quod ipsa ibi remissa fuit: quia per
consensum præstitum in litigando coru ordinario, nõ potuit
renun-

renuntiare priuilegio dictæ l. j. Idem tenet Afflictus conſtitutione, ſtatuimus.col.x. q.xiij. limita tamen niſi cùm miſerabili eſſet admixta perſona non miſerabilis: quia ratione connexitatis debebit remanere coram priori iudice. Aret.conſi.lxxxiii. quia multa. col. iiii. verſ.vlt. dicebam quod videtur durũ, quia magis priuilegiatus deberet trahere minus priuilegiatũ. Iaſ.in l.imperium.ff.de iuriſd.om.iud.col.iii.vbi infert quòd vbicunque in eodem negotio interueniũt clericus & laicus, ſemper iudex eccleſiaſticus tanquam iudex clerici, qui eſt dignior, de eo cognoſcet: quia magis dignum trahit minus. Bar. in l. præcipimus.§.eodem obſeruando. C.de appel. Barb.lib.ij.conſi.j.in fin.col. vi. & conſ.xxxi.clementiſsimi.col.ii.Rom.conſ.cclxxv. in caſu propoſito. Mõferrat.in tract.de ſucceſsione regũ.char. x.num.xxii. facit Panor.in cap ſuper quæſtionum.in §.ſi verò. de offic. deleg. vbi in cauſa commiſſa inquiſitori & ordinario appellabitur ad Papam ſuperioré inquiſitoris. & ſic ad dignio rem, non autem ad Metropolitanum. hinc infertur quòd ſi plures laici inquiruntur à iudice ſeculari, ſi inter eos reperiatur vnus ſolus qui ſit clericus, debebunt omnes remitti coram iudice eccleſiaſtico tam laici quàm clerici. ita in terminis Ant de Prato, quem refert & ſequitur Marian. Socin. relatus per Hipp.ſuo not. clxxx. incip.plura. vbi valde extollit iſtud dictũ vltra omnia eius dicta ſingularia. poterat dicere vt in ſimili Barb in cap.i. col i.de probat.nec eſt de plebe Deo, vt inquit Ouid. & Cicer. in Paradox. quæ Stoici vix in otio, in gymnaſiis probãt.& Hipp. etiam hoc dictum extollit in l. de inceſtu. ff.de quæſtion.Socin.in l.cùm ſenatus.ad fin. ff.de reb.dub.& Feli.quem latè refert Thom.Ferrat.cauſ.x.incip. ſi contingat. Roch.de Cur.in cap.ex literis.iij. not.de conſtit.facit etiã quia de connexis idem eſt iudicium. Iaſ.in l.i.C. de tranſ. Decius in cap.translato. iiii. not. de conſtit. vbi Roch. col.ii. poſt Felin. dicit, quòd connexum dicitur quando vno & eodem tempore quid factum fuit, per illum text. ibi, ſub eadem ſpõſione. vnde continentia cauſæ diuidi non debet. Iaſ.in l.nulli. C. de iudic. Felin.in cap.ex tenore.colũ.fin.verſi.extra dictos caſus.de re
39 ſcript. † facit, quia ratione adiuncti quis conſequitur ex perſona alterius quòd ex perſona ſua cõſequi non poſſet. Alexand. lib.iiii. conſi. cxxii. viſo puncto. columna iii. Barbat.libro ii. conſi. xxxvi. Sapienter.col. ix.& tribus ſequentib. Hip.in l. de minore.§. tormenta columna iii. de quæſt.latè Nata.in repet. cap.

cap.quamuis col ũ.iij.de pact.lib.vj. & in locis relatis per Bonif.in tract.de nobilitate.iij.parte num.clxxxvj.Stephan. Malereti in tractatu de electione.char.xx.& ſeq. Eſt fortis deciſio & vtilis, quia longè mitius agitur cum delinquentibus in foro eccleſiaſtico, quàm in foro ſeculari. Et licet non inueniam illam deciſionem hactenus ab aliquo impugnatam.

¶ Tamen contrariũ facit quod vult Spec.in tit. de cleric.con iug.col.iij.verſ. qui ſi clericus habens. vbi ſi clericus & laicus fratres habent patrimonium indiuiſum: tamen laicus propter hoc non conſequetur excuſationẽ à muneribus, quia publica vtilitas non debet vacillare obtentu priuilegij clericalis.

¶ † Secundò facit quòd vult Bart. in l.fin.col.iij.verſic.coram 40
quibus.ff.de colle.illic. vbi ſi in vniuerſitate ſint tot laici quot clerici, bene procedit illa regula, quòd magis dignum trahit minus. ſecus autem quando laici eſſent plures. & licet allegetur Barto. contrarius, vt per Nizel.concord.cciij.incip.notum eſt.poſt Matheſil.not.cxiiij.incipien not. quòd ſi in cauſa indiuidua, tamen ipſi eum concordant.

¶ Tertiò adduco quod vult Bald.in l.fin.vlt.char.in vj. quæſt. principali.C.de edict. diui.Hadr.tollend. vbi dicit quòd forus delicti tanquam principalior debet attendi & quia maior pars patrimonij ſpectat laico. ideo punitio ſpectabit iudici laico.

¶ Quartò facit quod vult Nicol.de Neap.& Bald.in l.iuriſperitos.§.j.ff.de excuſ.tut. vbi dicunt, quòd ſi vnus arbitrorũ ſit clericus, alter laicus, ambo iudices ſuperiores arbitrorũ debebunt adiri. in delictis autem, quia de eis non conuenit ſæpius quæri, is procedet coram quo prius lis fuerit conteſtata.

¶ † Quintò facit quod vult domi. Alexand.in l.ſæpe ff.de re 41
iudicata.colum.xj. vbi etiam in connexis delictis abſolutoria ſiue condemnatoria lata de vno ex delinquentibus, nõ nocet, nec prodeſt alteri.

¶ † Sextò facit quòd vult Panorm.lib.ij.conſi.xxxiij.inci.præ- 42
ſidio.colum fin. vbi lata ſententia per arbitros contra duos ſocios, quorum vnus erat clericus, poterit iudex ſecularis adiri pro executione contra alium ſocium qui erat laicus, nõ obſtãte connexitate cauſæ.

¶ Septimò facit quod vult Felin in rubr.de appel.col penult. vbi vult quòd quando qualitas clericatus nõ concurrit neceſſariò ad actum qui tunc fit, puta ad exercitium iuriſdictionis, tunc nihil repugnat quominus poſsit adiri ſuperior laicus.

¶ Octauò facit Felin. in cap. quem sit. de Iudæis. j. nota. quem pro contrario allegat Hippolyt. in dicto singulari, in fine. vbi laicus ita demum gaudet priuilegio clerici consocij, si aliter priuilegium clerici non valeret. sed hic bene valet: ergo laicus non gaudebit.

43 ¶† Non obstat quòd præmissa procederent vbi causa esset diuidua. sed Antonius de Prato loquitur vbi est indiuidua. quo casu omnes videntur velle quòd ecclesiasticus etiam cognoscat de laico, saltem vbi sunt æquales. Roch. in cap. quanto. secundo not de iudic. Roma consilio cxcv. in casu præmisso. ad fin. Bologn. consil. xxxiij. colum. iij. Bertachin. in tractatu de episcopo. secunda parte. libro iiij. quæstione vigesimaseptima. est charta xxvij. Felin. in cap. cùm M. v. colum. verficul. est tamen. de constitut. in cap. fin. colum. j. vers. cu. fallit quartò. de exceptioni. & in terminis quæstionis nostræ, in capite primò. colum. iiij. de præscriptionibus. vbi semper doctores faciunt istam considerationem, An sit pro causa diuidua, vel indiuidua. vnde cùm hæc causa sit indiuidua ergo cognitio spectabit ecclesiastico. imò si esset diuidua, dummodo tamen cū difficultate fieret diuisio ex quo deberet tunc integra vni assignari. §. fin. institut de offic. iud. Modern. in l. si idem cum eodem. §. j. ff de iurisdictione omnium iudicum. ideo ecclesiastico vt dignior assignabitur. Sed respondet Felin in dicto cap. ex tenore. col. fin. versic. extra dictos casus. dum dicit inspiciendam esse originē facti. vnde cùm à principio potuerit diuidi processus, & formari inquisitio contra quemlibet de per se, videtur quòd possit adhuc hoc fieri remittendo clericum coram ecclesiastico. Et sic causa erit diuidua. Aliter poterit responderi, prout Decius in dicto cap. ex. literis. v. notab. Et ibi Roch allegando Marianum in cap primo. versiculo, decimoquarto declarando. & versiculo sequen. de foro competen. Et propterea bene cogita: quia disputatiuè id dictū velim, iuxta illud, Appelles faciebat. vt in simili dicit Ioan. Pyrrhus in l. prima. C. vnde liberi.

Sunt sub protectione ecclesiæ.

44 ¶ Tales enim miserabiles personæ sunt etiam sub protectione iudicis ecclesiastici: taliter quòd ipse de eis licet essent personæ laicæ posset cognoscere. Barbat. Felin. & alij in dicto capit. significantibus. pulchrè Imol. in capit. nouit. de iudiciis. columna octaua. Et si ius Ciuile contradicat iuri canonico, stabimus iuri canonico. Felinus in capit in causis columna prima. de testibus. in dicto capitulo significantibus. in capit.

cap. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutionibus. colum. xv. Alexander in Apostilla ad Bartol. in l primilegia. C. de sacrosanct. eccle in Defensorio montis, per Bustum, charta xlv. colum. iij. Et Afflictus decisione ducētesima quinquagesimaseptima, incipiente. dicit constitutio. ampliat priuilegium huc procedere in ecclesia quòd dicatur miserabilis. & limitat procedere, nisi ille qui aditur pro iudice habeat iurisdictionē in conuentum à miserabili persona.

¶ Item limitat quando reus esset priuilegiatus de iure communi, vt per eum. sed pone quòd persona miserabilis petat se remitti coram præside, quia non est comp. regis vel supremi domini, nunquid debeat remitti? credo quòd sic, per rationem iurium prædictorum: tamen non inueni in specie decisum. & quòd istis pauperibus & miserabilibus sit fauendum, & in dubio pro eis pronuntiandum, tenet Matheſil. in dicto tracta de elect. verior opin. Iaſ. in l. inter pares. ff. de re iudica. colum. j. vbi dicit etiā quòd in omnibus casibus in quibus ius vult alicui fauere in iudicando: pari modo idem fauor debet præstari in probationibus. idem Iaſ. in l. de die, ad fin. princip. ff. qui satisda. cog. Barba. in tractatu de Cardin. quæst. xj. col j. & benignior dicitur illa quæ minus obligat. Ange. consi. cccxxxvij. non reuocando libro ij. colum. ij. Et illa quæ fauet doti & matrimonio, maximè vbi agitur de impedimento inducto à canone. Felin. in cap. licet ex quadam de testi. colum. ij. & quòd fauendum sit benigniori, pulchrè text. in capit. fin. de transact. vbi in quibus ius non inuenitur expressum, æquitate seruata procedendum est semper in humaniorem partem declinādo. secundum quòd personæ, causæ, loca, & tempora postulant. Signorol. consilio sin. colum. xij. quod tantùm procedit, quia licet in dubio probatio sit interpretanda contra probantem. l. non hoc. C. vnde legit. tamen benignior interpretatio solet etiam sumi. Et ideo in cōcursu istarum interpretationum hæc vltima prævaleret. ita quòd in dubio interpretatur probatio pro producente, si hoc sit benignius. Alexand. in l. diuortio. iij. colum. ff. soluto matrimonio. Ruinus in repet. §. Cato. colum. xlij. in fin ff. de verborum oblig. Benignior etiam dicitur quæ fauet testamento.

¶† Et idem in dubio iudex debet amplecti viam benigniorem. l. benignius. ff. de legi. cap. fin. de re iudic. idem pro miserabilibus personis & alijs de quibus infra. Iaſ. in l. inter pares. 45 Benignior vtl.

primo notab.ff.de re iudic.vbi limitat.niſi eſſet euidens nullitas ſeu iniquitas:vel niſi vbi agitur de vtilitate animæ,quòd illa præfertur viæ benigniori.Hippol.not.clj.incip.ſemper.

46 ¶†Item in dubio pro dote, matrimonio, teſtamento,pro teſtate clauium.vt etiam ſuprà dixi in ix.limitatione.

¶ Item pro cauſa ſtudij.Decius conſil.lxx. in fin. Item in dubio capimus partem tutiorẽ pro corpore.l.imò. ff.de lib. cauſ. Ripa in tractatu de Peſte charta lxvij.num.ccccl.xxxiiij.

Euitatur peccatum. ¶Item pro ea opin.qua euitatur peccatũ:& ſic quæ fauet animæ cap.ad aud.de homicid.cap.inuenis de ſponſal.Roſarium Buſti prima parte. ſerm. xxvij.littera x.ad fin. Ripa vt ſuprà in cap.auditis,col.xxj.de præſcript.verſic.ij.limita. Iaſ.in authen. quas actiones.colũ.viij.C.de ſacroſanct. Ioannes de Anan.in cap.de ciuitate.de vſuris.colum.iij.Anton.de Prato in tractatu de ſecund.nup.chart.xv.col.j.& ij.Ang.in verſ.dubium.num.j. & ij. dicens,ſerus in foro contentioſo. inferens propterea an in dubio quis debeat iudicari irregularis.

¶Itẽ in dubio exiſtentes in iure matrimonij melius eſt dimittere copulas,quàm diſiungere coniunctos contra ſtatura Dei. c.licet ex quadã.de teſti.Angelica vbi ſ. in fin.ex quo infertur, quòd in dubio debemus tenere opi.quę fecit ſeruare iuramentum.Ant.Baueria in tract.de virtute iuramenti. col.fin. verſic. item hoc præcipuum.Barba.in trac.de card.vij.q.col.fi.Ferra. cautel.xvij. incip. magna.in fin.ij.col.Alex.lib.iiij.conſil. xlix. incip.paucis in fin.& propterea dicebat Gemin. conſil.cxij.in fin.quòd in dubio iudicandus eſt contractus vſurarius.Calcaneus cõſ.xxv.col.xij.incip.prima facie.& lxxiiij. quod dictus. in fin.facit Hippol.notab.cij.ſemper. Marianus in repetit.c. ad audientiã.de homic.Cæpol.de contractibus ſimulatis.col.fin. ſed contrariũ vult Socin.in l.rogaſti.in fi.principij.ff.ſi cer.pet. Burgos in cap.ad noſtram.de empt.& vend.col.j.facit,quia in dubio quantum ad forum iudiciale iudicamus potius quòd quis non ſit excommunicatus.Decius in c præterea col.ſi de appel.Et ſic dicere poſſumus quòd contraria procedunt in foro pœnitentiali.Marianus vbi ſuprà. & Corneus vol.ij.conſil. ccj.in hac.ad fi.dicens quòd licet ſit fauẽdum animæ,per hoc tamen non debemus à iuris cenſura recedere.

47 ¶†Item in dubio tutior via eſt eligenda. c. niſi circa fi.de renunt.Et in dubio tene certum, relinque incertum.c.nullius.de pœnit.diſt.vij.Calcaneus conſilio ccx.ſpectabilis.col.iiij.

¶Item

¶Item in dubio pro cauſa funeraria ſeu primipilari. Iaſ. in l.j. col.ij.ff.ſolu.matrimo.

¶Item pro illo qui eſt in poſſeſſione.Iaſ.vbi ſuprà. facit §.cõmodum.inſtitut. de interdictis.hinc dicimus, Beati poſſidentes.gloſſ.in cap.j.§.ſi tres.in verſi.à duobus.de pace tenenda. Alexan.lib.j. conſil.cxxix. col.j. Decius in cap.ex literis.col.ij. de probat.Sando.in l.ſi inter.colũ.ij.ff.de reb dub.decem alias vtilitates poſſeſſionis ponit Curtius Senior in repet.l. admonendi.colum.lxxxvj.& ſeq.ff.de iureiurando.

¶Item in dubio iudex debet eſſe procliuior ad approbandum donationem factam per maritum vxori.Monferr.in repet.l. ſi conſtante.col.lviij.in fin.ff.ſol.matr.Et quòd non ſit reuocata, Socin.& Sando in dicta.l ſi inter virum.ff.de rebus dubiis.

¶Item in dubio quòd inſtrumentum non ſit falſum, gl.in l.iuriſgentium.§.quòd ferè.ff.de pact.Alexã.lib.j. conſi.lxxiiij.viſo teſtamento.col.penult.& lxx.viſo proceſſu.col.j.Cæpol.qui in illo caſu conſuluit conſil. xxj.col. viij. & conſil.ſeq.col.iiij. Idem vult Barba.in rubr.de fid.inſtr.col.v.Corſet.ſing.ccxvij. in verſic probatio.dicens eſſe gloſſ. ſingularem, vt Bologn. & Iaſ.ſuper ea.Alexand.lib.v.conſil. xciij.in cauſa & lite.col.penul.Curt.Senior cõſil.50.incip.præſens cõſultatio. in fi.col.xj.

Quòd actus valeat non pereat. ¶Itẽ in dubio quòd actus potius valeat quàm pereat. l. quotiens.& l.vbi verborũ.& vtrobiq;.Socin.ff.de reb. dub. Hipp. in l.j.§.ſi ſeruus.iij.col.ff.de quæſtio.Decius cõſ.cxl col.ij.Iaſ. in l.verbis ciuilibus.ij.col.ff.de vul.& pup.in l.j j.not. ff.de eo quod cer.loc.Latius in l. quotiẽs de ſtipulationibus ff.de verb. oblig.vbi quòd in dubio tenenda eſt opin.quæ fauet ſubſtantiæ actus. Et iſta præſumptio aliis pręfertur.Decius cõſ.lxvij. col.v.quod facit ad multa.Sed Ferdinandus in repetit. §. diuinum.xxvj.dicit quòd interpretatio vt odium excludatur,pręfertur iſti.Iaſ.in l.nominatim.ad fi.ff.de libe.& poſth.

¶Item in dubio quòd contractus ſit potius ſenſualis quàm emphyteuticus.Iaſ.in authen.qui rem.C.de ſacroſanct.eccleſ. in trac.de iure emphyteu.colum. lxxix.verſic. viij. Modern.in apoſt.Panorm.in cap. conſtituturus. colum fin.de relig. domib. Hippoly.not.xcv.incipien contractus.vide tamen Socin.conſilio clxvij.col.ij.& iij.

¶Item in dubio debet intelligi vt minus liget, quàm magis. Nata in clemen.ſæpe.§.fin.col.iiij.de verbor.ſignific.

Compromiſſum. ¶Item compromiſſum non eſſe fiendum. Socin.conſilio ccc.

¶Item actus principis potius adaptetur ad iure factũ, quàm ad non iure Felin.in c.ex literis.col.ix.de constitut.

¶Item quòd quis excusetur à muneribus.Angel. instit.de excusat tut.in princ.in col.penult.

¶Item pro religione & pro ecclesia sunt personæ. ff de relig. & sump.funer.Roch.in c.ar si clerici.char.xij.de iud. nõ tantũ quòd propterea desit iudicũ rationis c non solùm.de reg. lib. vj.circa prin.Iason l.si sic.in princ.de leg.j. Decius in c.quæ in ecclesiarum.col.iij.de constit. nec in tantum quòd propterea eneruetur iurisdictio laicorũ.Ioã.And.& alij in c nouit.de iudic.c.per venerabilẽ vers.rationibus igitur.qui fil sint leg.Moder.in tract.de perfecto clerico.chart.lxxxv.Bosch.in rep.rub. de constit.col.xv.Hadr.Papa noster in Quodlib.chart.xiiij.& char.xv.qa ecclesia est cultrix iustitiæ. Decius cõsil.col xiij.

¶Item pro reo Decius in cap.ex literis col.iij. de probat. Iason in l.de die.ad fin.princip. vbi limitat quatuor modis. ff.qui satisd.cog.Mathesil.vbi suprà.

¶Item contra illum qui probat, Decius in cap. in præsentia. de probatio.colũ.xj.dicens hoc procedere etiam si materia sit fauorabilis.

¶Item in materia successionis in dubio pro agnatis contra agnatos.Bolog consi.lxix.vt in præsenti.col.fin.

Pro hærede. ¶Item in dubio pro hærede contra legatarium l.vnum ex familia.§ si rem.de leg.j. Lancel.in.l.talis scriptura. iij colũ.de leg.j.Paulus de Catt. & Socin.in l.si fuerit. ff. de rebus dubijs. Decius consi.xcij.col.ij.

¶Itẽ in dubio iudicamus id quod est vtilius filio in materia filiationis Decius in cap per tuas.col.ij.de probat.

¶Item iudicamus in dubio substitutionem esse prout erit vtilior filio.Socin.in l.j.col.lx.de vulg.& pupil.

¶Item in dubio iudicamus quòd substitutio potius sit directa,quàm fideicommissaria.Socin. in l.centurio.colũ.xij ff.de vulg.& pupil.vbi Aretin.col xix.

¶Item in dubio iudicamus quòd dispositio sit potius modalis quàm conditionalis.Alex.lib.j.consil.cij.incip.visis.col.ij.

¶Item in dubio quòd verbum stet specialiter, non regulariter.Bartol in l.hoc legatum ff.de leg j.

¶Item in dubio verba statuti adaptantur ad frequentius contingentia Bologn.consil.xlj col.ij.

¶Itã in dubio tenere debemus opi. per quã fratres reducũtur ad æqu

ad æqualitatẽ.Socin.consi.iiij.lib j.ante fi.& lib.iij. cõsil. cviij. casus,ser.ad fi.in repet.l.cùm auus.col.xx. dixi in meis clausulis generalibus.in verb. & hæredes. ¶ In dubio appellatio debet admitti.Iason l.j.col.iij.in vj.nota ff.si quis cau.Decius cõsil. xxxviij.col.ij.& fi. & xxxiiij.col.ij & xlix.col.ij.clxii col.iij. in c.vt debitus.col antepen.de appel. Præpos.in c.ex ratione. col.ij.eod titu Socin.consi.cxcv.circa primum. col.iij. Felin.in c.significau rũt de testi.in prin.ij.col. Alex.lib.vij.consil.cxxxix.viso puncto. col.x.in c.super eo.i.j.col.de app. vbi etiam dicit, quòd in iudicio debemus dicere appellationem non esse desertam, quia secundum eum in dubio iudex debet eligere viam per quã vtriq; parti consulitur. quod limitat Decius ibi, nisi essemus in materia in qua regulariter appellatio non admittitur:nam in dubio debemus tare regulæ.vt latè dixi paulò ɔ. ¶ Item in dubio omnia interrogatoria debent admitti. Imola &Panor in cap.per tuas.de test.lib.Idem de positionibus & capitulis.Curtius de positio. in ix. Breuiloquio Iason in auth. ad hæc C.de iud. ¶Item in dubio contra fiscum l. non puto, ff.de iur fis.& cõtra volentes eum impinguare, practica Petri Iacobi de cõtradi.l.§ quadrupli.instit. de act. col antep.& rub. seq.col iij.Intellige tamen semper quando fiscus tractaret de lucro captando,& priuatus de damno euitando: puta quia fiscus ageret de pœna sibi acquirenda: secus si veniret ex cõtractu.vel successisset alicui priuato : quia tunc in dubio fauere. mus fisco,vt est de mẽte Bolog.ibi in suis nouis interpretationibus.in j par.& in Theodosiana.in verbo.die nono.est charta xxv.cùm.& Alex.in l.j.ff.sol.mat.vbi Iason.col.xj.Ang. de Are tin.quem sequitur Iason l.de die.ad fin prin.ff. qui satisd. cog. Et vtrobique allegat Angel.de Are.& dicit Iason.se ita consuluisse.Felin.in cap.pastoralis.col.v. de rescrip.in cap.duobus. col. ij.de re iud.Roch.de Curt.in rubr.extrà de iudic.chart.fin. vbi Decius in ij.lectu.ad finem. intelligit eam procedere quando agit de priuilegio fisci contra priuatum:quia in dubio contra fiscum ne fiat multiplicatio priuilegiorum : prout etiam ipse dixit in cap. iij.col iij. de probat. Hippol. in repetitione rubricæ.C.de probat.col.lxxix.versic teneas tamen menti.cõfirmatur hæc opin.ex eo quod supra dixi,quòd in dubio fauendum est pauperiori & debiliori contra fiscũ qui est ditior & potentior.Item quia communiter quodãmodo iudex in causa propria,quod est valde absonum.Bauerius in §. si seruum.col.iij.

In dubio appellatio admittitur.

Contra fiscum.

inſtit.de hæred inſtit.Maleretus in tractatu de electione. cap. lxxxix.Corſet.in tractatu de pot.regia.quęſtione xlv.Propterea dicit notanter Bartol. in l. qui iuriſdictioni. in ſecunda lectura.ff de iuriſd.omnium iudic.quòd ſicut recuſatur quis ne ſit iudex in cauſa propria:pari modo poteſt recuſari ille quem ille in iudicem dare voluerit nec memini me alibi legiſſe. Eſt verum quòd intellectus illius l. non puto. multùm trutinatur per Modernos in d.l.j.ſoluto matrimon.vbi Socin.columna ij. & Bulgar. columna iiij. & Curtius in l.prima.C.de edendo. tenebat opin.Bulgar.quòd ille text. nõ probaret hanc regulam. ſed ſolùm ibi dicatur quòd iudex non errat ſi pronuntiat contra fiſcum, quaſi velit quòd fiſcus non ſit priuilegiatus, quòd pro eo in dubio debeat iudicari: ſed relinquat in diſpoſitione iuris communis:& ſecundum eum ſi hæc regula eſſet vera,deſtrueretur tota materia tit.C.de iur.fiſ.& de priuileg. fiſ.Bald. Nouellus autẽ in tract dotium in ix part.in j. priuilegio. dicit d.l.non puto.ſolùm procedere quando eſſet aliquod dubium ſuper aliquo articulo iuris: quia tunc fieret interpretatio contra fiſcum,ſubdens idem eſſe quando eſſet ſuper dubio facti. ¶Item in dubio proniores ſumus ad abſoluendum quàm ad condemnandum l. abſentem.in principio. ff de pœn Barbat. lib.iij conſil.lj.illud ad finem. Et propterea dicit Decius conſilio clxxv.in cauſa falſitatis.columna fi. quòd curia maiorem honorem conſequitur ex abſolutione,quàm ex condemnatione. fuit dictum Pittaci philoſophi quando pepercit occiſori filij ſui. ¶In dubio minor pœna eſt eligenda.l.penult.& fin. ff. de pœn.facit Iac.in inueſtigatione. in verſiculo, dicti vaſalli promiſerunt recognoſcere dictum feudum.columna v.dicens quòd pœnę ponuntur magnæ vt homines magis timeant,nõ vt exigantur ad vnguem.facit quòd vult Ang.in §.furtum. inſtit.de obligationibus quæ ex delicto naſcũtur. vbi dicit quòd quando pœnæ fuerunt taxatæ,homines erant doctiores,quia habebant rem publicam, nunc autem ſunt ſub dominis. Ideò non poſſunt in totum exigi. facit Baldus in l. prima. C. de ſecund.nuptiis.in figuratione caſus, dicens quòd pœnæ imponuntur ad malos mores corrigendos, non vt fiſcus locupletetur.facit Felin.in cap.irrefragabili.§.cæterum. de offic. ordin. dum inuehit contra conditores legum,qui dum fingunt tendere ad correctionem morum, gerunt curam marſupij. pro quo gloſſ.in clementina ij.in verb.conſumit.de cenſi. Faciunt enim

In dubio minor pœna eligitur.

enim vt Iudas. Ioann. xij dum fingebat pietatem pauperũ,dicens, Poterat vnguentum hoc venundari multò, & dari pauperibus:& volebat implere loculos. Facit illud quòd dicitur de lupo,qui dum agnũ errantem ſine matre conſpexiſſet,compaſſionẽ fingens quòd expaueſceret agnus,quia ſolus eſſet,& ſic tenerę ætatis, illum deuorauit.& vide gloſſ. in regula Cancellarię viij.& xxvj.xxix.& xxxiij.vltima chart. & xlvj. dixi in meo inuentario librorum iuris, charta penultima. addo nunc Had.Pap. noſtrũ in Quodlib. q.vj.litera h.eſt charta.lvj.col.j. a.Luc de Penna in lege mulieres. colum. vij. C. de incol.lib.x. ¶ Item in dubio debemus tenere illum intellectum ad legem per quam videtur eam fuiſſe conditam ſuper caſu magis dubitabili. Ioannes Lupus de don. inter virum & vxorem. charta lxxviij. columna j. in verſic.x.& vltimo.quia lex debet eſſe de dubitabili.l. quod Labeo. vbi gloſ.ff.de Carbon.edic. cap.cùm in iure peritus. vbi Panor.& Barbat.primo not.de offic.deleg. capitulo rurſus. vbi Præpoſ.vlt. not.qui cler.vel vouẽ.qui ſubiungit quòd in quæſtione indubitabili non eſt aliter reſpondendum, niſi quòd non habet dubium.Panor.in capitul.ſuper quæſtionum §.ſi verò.colum iij.de offic.deleg.Et dicit Roch. de conſuetud.charta xj.columna j.quòd ratio eſt,quia lex debet eſſe edita ob neceſsitatem:ergo non debet eſſe de caſu in dubio, quia eſſet ſuperflua. pro quo facit Salomon. in repet.l. Gallus.§. & quid ſi tantùm.columna ij ff de liber.& poſthum. dicẽs quòd aliquid noui debet lex decidere.Limita tamẽ prædicta vt ſufficiat quælibet minima ratio dubitandi. not. in l. eunuchis.C.quiteſtam fac.poſſ.ita Gammarus in tract.de extentione. columna viij verſic. quintum igitur. Secundò limita in caſu quo eſſemus clari, quòd legislator decidit etiam de caſu indubitabili : quia tunc non procedunt prædicta. & propterea formata eſt concluſio in dubio. Decius in cap.j. prima lect.de iudic.colum.xj.verſic.& ideò aliàs ſenis.& ſæpe exemplificari poteſt in legibus Imperatoris, quia ipſe reſpondebat ſuper facti contingentia. ideò ſi proponebatur factum indubitabile, oportebat quòd ſuper illo reſponderet. Lancel. in l. quod in rerum.§.j. colum iij.ff de leg.j. Tertiò limita vt ſufficiat fuiſſe dubium ante talem legem cõditam.& quòd nõ fuerit poſtea.l.iij. ff.de nat.reſt.& inſt. pro ſocio.ibi, nec vnquam fuit. Bartolus in repetitione l.vbi ung.ff de inter.act. colum. ſexta.in verſiculo,vltimo oppo. vbi ponit quartam limitationẽ

vt sufficiat fuisse dubium apud imperitos, licet non esset apud doctos facit l. fin. C. de indict. vidu. tol circa princ versic. nec tamen. ¶ Item in dubio debemus euitare absurdum. dixi suprà in argumentis. præpos. in cap. rursus colũ. v. qui clerici, vel vouen. Cæpol. in l. si fugitiui col. vj. & seq. C. de ser. fug. Claud. in l. ex facto. §. facto. colum fin. ff. ad Trebell. vbi inter plures decisiones quas referunt, not. vnam quam ibi ponit. & etiam in repet. l vt vim col. xxvj. versic. ad idẽ. ff. de iusti. & iur. quòd si statutũ pro delicto ponat pœnam capitalem vel capitis, intelligetur de minori, & sic de deportatione, quæ etiam pœna capitis dicitur: dicens esse standum, quia quis posset de hoc lucrari vnam bonã vestẽ: quia vbi agitur de vita, pecunia concurrit: quia vbi agitur de causa capitali, debet aduocato benè solui. Ange. & Roch. in l. si pater. ff. de donat. & quod intelligatur de minori vult, Ionn. de Vilemati in repet. l. diuus. ff. de iurisdic. omn. iud. Idem Iason in l. transigere. colũ. iij. C. de pact. in l. si quis iniquum. §. hæc pœna. col. j. ff. quod quis iur. in diuortio. colũ. iij. ff. sol. matr. Decius in capitul. at si clerici. in princ. columna xxv. de iudic. Alexander libro tertio. consil. cxvj. in causa inquisitionis. Belog. in suis nouis interpretationibus primæ partis. in l. ij. C. ne Christianum mancipium. Felin. in capitulo ex literis. columna x. versicul. & tenẽdo hanc partem. de constit. Card. in c. dictum est à domino. §. quod dicam. in fi. j. quæstionis. j vbi dicit quòd propterea Bonon. fuit liberatus quidam falsarius monetæ. Idem Gasper Portugalẽsis in repet. l. imperium. ff. de iur. omnium iud. colum. xlvij. versi. circa tertium gradum. & col. xliij. versiculo, est tamen aduertendum. Est verum quòd in contrarium vidi alàs ponderari l. quoniã. nouella. C. ad legem Iul. de vi publ. vbi appellatione supplicij venit pœna mortis. & text. cum gloss. in l. j. §. fin. ibi. supplicio capitali. iuncta etiam alia gloss. fin. l. ij. C. de fal. mo. Ideo vide Rimina. in dicta l. imperium. col. xviij. ff. de iurisd. omnium iudic. vbi disputat nunquid prædicta procedant quando statutum vteretur verbo capitis. Et ibi limitat, nisi aliter appareret de mente statuentium. Item nisi essemus in casu quo ius ciuile pœnam mortis imponeret quia tunc tale statutum deberet intelligi secundũ ius ciuile, super qua cogita, quia mihi non placet. ¶ Intellige primò hanc regulam, dummodo per eam non recedamus à proprietate vocabuli Iason in l. stipulatio ista. §. eum qui ita. ff. de verborum obligat. in l. si quis testamento in princ.

princ. de leg. j. Lancel. in l. fin. ff. de annu. leg.

¶ Intellige & secundò regulam procedere prout loquitur, scilicet quando agitur de maiori vel minori pœna: secus quando dubitaretur an pro delicto, de quo constat quis sit puniendus vel absoluendus in totũ: quia potius est cõdemnandus, quàm absoluendus. Socin. qui dicit esse not. in l. quidam relegatus. columna iij. ff. de rebus dub. Iason. in l. cùm quidam. colum fi. versic. & si contra istam. ff. de liber. & posthum. Et isto modo potest saluari dictum Bart. in l. quemadmodum. C. de agri & censi. lib. xj. vbi circa med. dicit, quòd cùm sit fauor reipublicæ delicta coërcere, quòd lex pœnalis est extendenda. refert Iaso. in l. si certis annis. in principio. C. de pact. in l. si quis id quòd. col. ix. & in verb. v. ff. de iurisd. omnium iudic. vbi etiam Claud. colum ij Iason l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. col. lxxxvj. versic. vj. pro ista. Decius in consil. lxvij. col. Roch. in capitulo quanto. colum. v. de iudic. in capitulo at si clerici. §. de adulter. xij. eodem tit. vbi per multa ponit qualiter exorbitantia possint dici fauorabilia. Claud. in l. vt vim. colum. xxv. ff. de iust. & iur. in l. j ij. columna. ff. de oper. noui nunti. in l. qui Romæ. §. ea lege vlt. colum. ff. de verb. oblig. in l. ij. colum. penult. C. de in ius vocand. vbi etiam ponit quando dicatur pœna statuti esse fauorabilis, & sic extendenda. Angel. in maleficiis in verbo nec non ad denuntiationem. colum. xiiij. in §. in personam. viij. colum. instit. de act. in §. ius autem ciuile. colum. xvij. instit. de iur. nat. facit Bald. per illum text. in cap. j. §. porrò. quæ fuit prima causa benef. amit. dicens esse meliorem text. de iure, quòd statuta pœnalia extenduntur. Anch. in capitulo canonum statuta. penult. chart. Alexand. in l. j. in princip. ff. de verb. obligat. vbi Socin. colum. iij. dicit, quòd causa media est odium delinquentis. Et immediata est vtilitas publica. Lancel. in l. cætera. §. sed & si quis. ad si. ff. de leg. primo. Nata in clem. sæpe. §. fin. colum. xxxiij. de verb. sign. Corset. sing. c. incipien. licet. est in verb. extensio. Monterr. in c. ij col. fin. de const. libr. vj. Et dicit Iason in l. fratres. in fi. ij. col. C. de inoffic. testa. quòd in correctoriis dummodo agatur de fauore publico secundario, licet non principaliter licita est extensio.

Materia pœnalis est fauorabilis.

¶ Tertiò limita in grauioribus delictis, quia in illis seueritatem legum subsequi oportet. l. respiciendum. ff. de pœn. Cepol. consil. xxxiiij. incip si vnquam. col. antepen. versic. x.

¶ Item in dubio dicimus, quòd quis censetur condemnatus eo mod

eo modo quo euitatur infamia. Decius in l. certi condictio. vij. col. ff. si. cert pet.

¶ Item in dubio pœna videtur temporalis, non perpetua. Decius in cap. ex literis. col. v. de constitut. vbi col. ix. dicit quòd in dubio quis præsumitur potius condemnatus ex contumacia, quàm ex delicto.

¶ Item ad pœnam euitandam in dubio contractus diceretur conditionalis. Decius consilio ij. col. iiij.

¶ Item in dubio sequitur illud quod est minimum. l. cum testamento. vbi Socin. limitat. ff. de reb. dub.

¶ Item in dubio fauemus illi qui tractat de damno euitando. l. fin. §. si verò. C. de iur. delib. Item est aliquando ita fauorabilis vna causa sicut alia: vt in causa filij, quæ est ita fauorabilis sicut causa ecclesiæ. Propterea infert Socin. in l. j. iij. colum. ff. de reb. dub. quòd sicut in legato fundi facto ecclesiæ veniunt adiacentia postea empta: ita in legato fundi facto filio: quia sicut dispositio cap. in præsentia. de probat. locum non habet ecclesia instituta: ita non habet locum filio instituto, & quòd ita fuit iudicatum Senis. Catel. in ij. parte Memoral. in ver. amor licitus. & idem Socin. in repet. l. cùm auus. ff. de cõdit. & demonst. col. xx. infert, quòd dispositio l. si vnquam. C. de reuoc. do. procedit etiam in donatione facta ecclesiæ. Idem vult Alex. lib. iij. consi. xcij. super eo. col. ij. Fab. in repet. auth. nouissima. chart. xiiij. q. xiiij. Corset. sing. lxxxvij. incip. licet donatio. est in ver. donatio. Quod tamẽ non procederet in donatione remuneratoria. Marian. in d. tract. de oblat. lib. xv. in primo casu. Imò in legitima plus fauetur filio quàm ecclesiæ gl. in l. si quis ad declinãdam. C. de episc. & cler. Panor. in repet. cap. cùm esses. col. vj de testam. Signorol. consi. lxviij. quædam mulier. in fin. Baueria. instit. de testam. in princ. in col. xxxiij. & in §. testes autẽ. col. v. quia filius etiam si sit hęres patris, illam detrahit de legatis factis ecclesiæ. Marian. in tract. de obla. lib. xv. in primo casu. Doct. in l. j. §. ad municipium. ff. ad leg. Falcid. Felin. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxvj. vers. vbi lex. de constit. Scrutinium charta xxiij. Iaſ. in l. si fundum sub condit. §. Stichum. colũ. ij. de leg. j. Bar. consi. xxxij. Maxius. Barb. j. volum. consi. xiiij. clementissim. col. vij. xxxij. scribitur. colum. j. xxix. illud col. ij. xxxiiij. clementissim. col. j.

¶ Item limita dictam glos. l. si quis ad declinandam. non procedere in legato facto pro exoneranda conscientia testatoris.

Barb.

Barb. libro ij. consilio v. præclarè. col. xj.

¶ Item limita vt procedat quantum sit pro legitima debita filio: quantum verò ad residuum vltra legitimam bene plus fauetur ecclesiæ quàm filio. Barb. Fabian. Marian. & Socin. & alij in locis prædictis. Decius in cap. in præsentia. col. xxxvij. vers. & circa istam, de probat. Iaſ. in l. j. ii. lect. col. v. C. de sacrosanct. eccles. in l. licet. iiij. not. C. de pact. in l. tale pactum. § fi. col. iij. ff. eod. in l. generaliter. §. cùm autem. col. ii. de instit. & substit. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. fin. de leg. i. Alexand. & Riminal. in l. pactum quod dotali. col. ii. C. de pact. Et propterea inferunt Alex. in d. consi. & Socin in d. l. cùm auus. col. xx. quòd si est substituta ecclesia non habet locũ dispositio l. cùm auus. cum simil. Idẽ vult Hercul. in disput. incip. Perusinus. col. pen. Paul. de monte Picho. in repet. §. Titia. q. xiiij. Cornel. lib. i. consi. cclxxvi viso. Et sic vna causa est fauorabilior altera. Item pro causa fauorabili in dubio iudicabimus contra reum, licet alias diceremus quòd in dubio pro reo. Iaſ. in l. de die. ad fin. princ. ff. qui satisd. cog. Decius in rubr. de probat. col. liij. vers. vi. limita. & consil. cix. col. fin.

¶ Item quia potius pro mulieribus religiosis quàm pro religiosis masculis. Præpos. in cap. verum. col. iiij. de cond. app. Decius in cap. in præsentia. col. x. de probat.

¶ Item plus fauemus minori, quàm mulieri in dote. Monfer. in repet. l. si constante. col. lij. ff. sol. matr.

¶ Item in materia feudali plus fauemus filio. Præpos. in cap. i. col. iij. de eo qui sibi vel hæred. suis masc.

¶ Itẽ plus fauemus libertati, quàm pupillo, vel reipub. l. illud faciendum. la. ii. de app. imò plus quàm piæ causæ. l. Papinian. §. quarta autẽ. vbi Fulg. iij. not. ff. de inoffic. testam. Iaſ. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. fin. in l. si fundum sub conditione. §. Stichum. col. ij. ff. de leg. i.

¶ Item in dubio plus fauemus ecclesiæ Rom. quàm aliis ecclesiis Card. Alexan. in cap. omnes. xxii. distin.

¶ Item plus fauemus animæ, quàm cunctis aliis rebus. c. præcipimus. xii. q. ii. cap. cùm infirmitas. de pœnit. & remiſ. l. sanc. mus. C. de sacrosanct. eccl. sim.

¶ † Viso qualiter debeat se continere iudex in iudicando, su- 48
pereſt videre qualiter debet se cõtinere in exequẽdo. Sed quia duo magna luminaria, scilicet dom. Alexan. & Felin. cumulatissimè commentarunt illos titulos extrà & ff. de re iud. ad eorum

rum dicta recurri poteſt.

Qualiter obediendū reſcripto.

49 ¶ Qualiter autem debeat ſe continere in exequendo reſcripta principis, dicendum eſt quòd ſi iuſta ſunt, illis parendū eſt: ſi iniuſta, debet iudex ſuperſedere & reſcribere principi & expectare ſecundam iuſſionem §. fin. in auth. de iudicibus. in auth. vt nulli iudicum. §. & hoc verò iubemus. Iaſ & Parpal. in l. nec damnoſa. C. de p. eccl. imper. offi. Decius conſi. cxxxvij. colū. ij. Barb. de reſcriptis. Paſ. peccat. eſt ſine reparatione ad inſtar diaboli. vt pie not. in cap. ſi clerici. colū. penul. de iudic. not. clj. Præſumuntur enim falſa reſcripta per importunitatem obtenta, quando lædunt tertium, vt per eos. & Riminal. in l. cauſas. colū. j. C. de tranſact. Alexand. lib. j. conſi. xxxvij. incip. in cauſa mota. per Ang. col. ij. verſi. & ita repetito. iij. volum. conſ. xxxvij. Imò tales malitiosè impetrantes puniuntur. Bald. in rubric. de reſcrip. col. iij. verſi. quæro nunquid debeat. Guido Papæ lib. iij. cōſ. cxcv. incip. in cauſa. col. iij. Etenim princeps contentatur ſi reſcriptum quod videtur iniuſtum continere, non mandetur executioni per inferiorem: & ei nullam iniuriam facimus, ſi eum bonum & æquum reputamus. Barbat. inter cōſilia Alex. lib. iij. conſi. cxxiij. Riminal. in d. l. cauſas. Maraſcotus in repet. c. j. col. fin. de cōſtit. lib. vj. verſi. amplia. adeò poſt Cępol. caute. ij. in fin. ij. colū. auchit contra [illegible] qui intantum literas domini Papæ timent quòd contradicere non audent. facit Papa Pius epiſtola xix. Bal. lib. iij. conſi. xliiij. d. Bailardinus. Ioan. Montolon. in Promptuario Iuris. in verſi. Ozias. ante fin. nam quando imperator facit contra ius, dicitur vnum pecus. Lau. in cap. ſi facta. ſi de feud. fuer. controuer. inter dom. & agnat. & propter peccatum citius moreretur. dixit inter feudalia Bruni conſi. xij. in fin. primæ orationis. hinc dixit Socin. cōſi. clxv. col. viij. in fin. quòd morsregū eſt frequens. facit Ioan. Andr. in cap. j. colū. ij. de priuil. lib. vj. qui ſubiungit quòd ſi eſſet contra publicam vtilitatem, deberet reſcriptū auferri de manibus exhibentis. Card. conſi. cxlij. incip. punctus quæſtionis. col. penul. dicens quòd ſaltem cogitur impetrans cum literis redire ad principem. licet quidā officiales qui conſueuerunt ſeruire domino per fas & nefas. Felin. in cap. in literis. col. ij. de teſtib. pulchrè Vdalr. l. ij. ff. de orig. iur. col. xxij. & ſeq. Bald. in cap. quanto. de translat. epiſ. & qui fortè ſunt hi de quibus loquitur Sidonius lib. v. epiſtola vij. incip. indagauimus, qui faciunt vt Pilatus, qui ob timorem CHRISTVM iniu

ſtiuſtè damnauit, & ſtulti præponentes amorem principū diligentium obedientiores nō aduertunt quòd obediendo peccent. Lancel. Polit. in tract. de offic. aduoc. in rubr. de ſeruili timore. text. & ibi Ang. in §. fin. in authen. de iudic. Afflictus deciſ. ccccxcj. col. penul. in ſimili. Iacobi. in inueſt. in verſi. & promiſerunt debita ſeruitia. col. iij. q. j. An vaſallus debeat iuuare dominum in bello iuſto, & deberēt dicere, da veniam ô Imperator, tu careres, ille gehennam minatur. cap. qui reſiſtit. xj. q. iij. Cyprianus Benetus in tract. de authoritate Romanæ eccleſiæ. chart. viij. & Plus obediendum Deo, quàm hominibus, Actuum v. Hadr. Papa noſter quodlib. ij. litera g. eſt chart. xix. col. j. Pet. Bertrandi in tract. de orig. iuris. q. ij. Et videtur rationabile, quia principes aliquando iubent in iracundia, quæ quantum noceat principi, ponit Guil. de Monteſer. in conſilio pragmaticæ Sanctionis. v. parte. eſt chart. lxv. frater Lud. de Veritate contritionis. in tract. de ira. cap. iij. quod ira tollit miſericordiam & compaſsionē, & alia pulchra. & frater Iſidorus de regim. princ. lib. iij. cap. x. Iodocus in tract. de nobilitate. c. xiij. char. ij. allegādo verſus Senecæ. & cap. xiiij. vbi latius. hinc dicimus quòd ſi Dominus iratus expellat famulum qui debebat ſeruire per annum, non intelligitur famulus liberatus. Benedic. de Plumbino. in l. ſtatuliberos. §. ſi ita ſit. qui eſt §. fin. ff. de ſtatulib. dixi ſ. de ira mulierum, vel inaduertēter aliqua concedunt, poſtea dolēt eſſe executa: vt dicitur de Theodoſio imperatore in cap. apud. Theſſalonicam. xj. q. iij. qui propter ea facit l. ſi vindicari C. de pœ. ad quā Cępola caute. ij. col. ij. Felyn. in cap. purgantium. col. fin. de re iudic. Iaſ. in l. j. ij. lect. col. iij. C. de ſum. Trin. in l. puniri. in fi. C. ſi contra ius vel vtil. publicin l. debitoribus. col. fin. ff. de re iud. vbi enumerat vij. caſus in quibus ſuperſedetur ab executione ſententiæ. Paris de Syndicatu chart. v. de exceſ. conſiliariorum. & chart. lxxix. c. mandauit & chart. lxix. eſt in verſi. reſiſtentia. col. ij. Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xiiij. Marti. de Laude in tract. de conſiliariis princ. q. vj. incip. conſiliarij. maximè Igneus in repet. l. donationes. col. v. & in diſput. ſeq. incip. cùm me legente. colū. xlviij. vbi reſpondet ad quædam dicta Cy. Honoratus in Arbore bellorum, lingua Gallica cōpoſito. chart. vltim. de quo meminit curia. Delphinatus. q. cxiij in facto guerrarum. circa fi. facit Guil. de Monteferat. in commento Pragmaticæ Sanctionis. v. parte. chart. lxv. Bene faciunt quæ moraliter dicit Pontanus

Princeps dolet iuſſum ſuum fuiſſe executum.

tanus in tract. de obedientia. lib. iiij. in rubr. † an parendum sit decreto quod iniustum videtur, vbi refert plures principes antiquos & Moder. in iracundia quosdam iussisse interfici, quos postea desiderauerunt. Iatè Decius in c. si quando. ij. not. post Felin de rescrip. vbi dicit quòd saltem debet referibi principi & expectari secunda iussio. Riminal. vbi s. & dicit esse tutius Igneus d. col. xlviij. & Parpal in d. l. non dãnosa. Paris in tract. de Sindic. chart xij. vers. si per statutũ. & chart lviij. col. ij. vers. officialis non debet. & chart. lxix in fin. col. ij. quæ si emanauerit adhuc non debet obedire, vt latè inuehit Fortun. in repet. l. Gallus §. & quid si tantum num. 230. ff. de lib. & posth. facit Corset. in repertor. ad abbatem in vers. absolutio. col. ij maximè vbi agitur de vita hominis. Aristot. quem allegat Afflictus d. dec. cccxcj. vbi vult quòd licet aliquando ex causa toleretur factum iniustum principis, nunquam tamen vbi agitur de vita hominis. facit d. cap. qui resistit. & potius debet renũtiare officio, si vult esse tutus in conscientia, quàm parere. Felin in cap. consanguinei. de re iudic. in cap. veniens. col. fin. de simon. vbi loquitur de rectore collegij & ita tenet glos. Pragmaticæ.

¶ chart. xxvij. col j. reprehendendo Cy † meliuseſt enim pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione beneficium. cap. nemo peritorum. xj. q. iij. potius pati omnia mala, quàm malo consentire. xxxij q. v. ita Hedr. Papa noster in quodlibet. ij. est chart. xx. col. ij pulchrè Afflictus constitutione, inquisitionis. §. etiam dura. in fin. Luc. de Penna in l quotiens. C. de naufra. lib. xj. col. iij. vel inter religionẽ, vt frater Io. de Capistr. quem refert Hippol. in l. de minore. col. iij ff. de quæst. Afflictus in cõstitutione patarenorum. col. ij. Barbat. in cap. j. col. iij de iura.

§2 cal. † quia hodie qnandoque principes plus mouentur voluntate, quàm ratione. Iaſ. in l. si testamẽtũ. col. j. C. de testam ideo si principibus seculi plus liceat quàm par est, plus valent quàm liceat. Steph. Malereti in tract. de elect. chart. xliij. in fi. col. ij. vbi chart. lxv. col. iiij quòd à Deo non capiunt potestatem peccandi. Quandoq; & secundo † princeps ita inuerecunda petẽ-

§3 tium inhiatione constringitur, vt etiam non concedenda tribuat. l. j. C. de petitionib. bon. sublat. lib. x cum sim. vt Dec. post Felin. in cap. quæ in ecclesiarũ. col. antepen. de consti Hippol. not. vj. incip. in princ. Barbat. lib ij. consi. xxiiij. clementissimi. col. iij Aret. consi. xv. reuerendissime. col. iij. versicul. præterea quando. Fulg. consi. xx. pro pleniori. versi. supereſt tertius. & consil.

consil. lxj. domina Caterina. col. ij. ver. iiij. quia rescriptum. Io. Lup. de donat. inter vir. & vx. char. xlix. ver. tertius casus. Quã doq; & tertiò † princeps per curiales & magnates in curia infe 54
statur: & alia rescripta etiam præsumuntur impetrata per importunitatem. l. j. C. de fun. limitroph. li. x. & dicit ibi And. de Barulo, quẽ sequitur Bar. & Iac. Rebuf. quòd est ipso iure nullum, quãdo infert alicui præiudicium. Lancel. in l. si. mihi & tibi. in §. in legatis. col. iiij. vers. ij. not. de leg. j. Fulgo. d. con. xx. Et allegat illud Lucan. Nulla fides pietásq; viris qui castra sequũtur. &c. Corſ. sing. cclxxxv. rescriptum. Ioan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. chart. xlix. Quandoq; & quartò † præ ni- 55
mia lætitia, quo casu quod faciũt nihil valet, tanquam sint extra mentem arg. c. vnusquisq;. iuncta gl. xxij. q. iiij. tex. cũ glo. bene intellecta. instit. de liberti. §. serui verò. in vers. balneum. gl. in proœ. regularum Cancellariæ. Io. de Selua in trac. de benefic. j. parte q. ij. col. x. vers. j. beneficium est. chart. v. vbi dicũt quòd signaturæ quas facit Papa antequam exeat de conclaui, sunt nullæ, propter nimiã lætitiam Papæ. & Io. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xliij. col. iiij. dicit quòd donatio per Regem facta tẽpore guerræ, vel in principio acquisitionis status & regni, non valet. Est enim lætitia consilio inimica, vt Petrarcha epist. lij. ancipiti. & dicebat Cato senior, quòd secun dæ res lætitia transuersum trudere solent à verò consulendo & intelligendo. Vdalr. in l. ij. ff. de orig iur. col. ij. ¶ Quãdoque & quintò † ad requisitionem mulierũ. propterea Burgos in c. 56
peruenit col. v. de emp. & vend. refert Barb. mirari quòd Papa ad allegationes vnius mulieris fecerit illam decisionem. ideo tunc succedit quod in simili dicit. Felin. in c. si quãdo. col. viij. versic. vbi verò. col ij. de rescript. dum loquitur de rege Franciæ. Bald. in c. j. col. fi. de constit. vbi refert Imperatorem dicentem quandam mulierem, cuius amplexus dicebat illicitos, Imperatori dixisse. Domine, si libet, scilicet facere quid vis de plenitudine potestatis. Et meritò Bald. adducit, quòd est dictum mulieris impudicæ. prout in simili de Virgin. dicit Cæpol. in tract. de imper. mil. delig. char. xiij. est in c. pro imperatore verò gentili. col. vij. vbi dicit quòd meritò Virgil. induxit illud, Dolus an virtus, quis in hoste requirat. esse dictum pueri, non autem viri grauissimi. † Quia plenitudo potestatis non exten- 57
ditur ad aliquid iniquum. Curtius consil. lxxiij. col. xxix. in fi. Plenitudo potestatis.
Fulg. in d. consil. lxj. col. penul. Barba. lib. ij. dicto consil. xxiiij.

col.iiij.Card.cõsil.cxlij incip.pũctus.col.ij. Barb.in c.quanto, de iureiur.dicẽs figendũ cordi in c.cùm omnes.in prin. decõstit.Moder.in l.rescripta. C.de precibus.imper.off. Nec debet exerceri nisi cum magna causa.Ias.in l.Barbarius. col.vij.ff.de offic.prætor.Inn.vbi Panor.ad fin.in c.innotuit. in c.illa quotidiana.ij.not.de elect.aliàs diceretur vti plenitudine tẽpestatis.Io.de Selua.in tract.de beneficio.j.q.ij.partis.col.vj.& tribus seq.Socin. lib.iij.cõs. cxx.memini.col.pen. Alberic.in Dictionario,in vers.argumentũ col.vj.Perus.in rub.de testa.libr. vj.col.fin. vbi loquitur in Papa qui habet maiorẽ potestatẽ in subditos,quàm imperator.secundum Præpos.in rub.de appe. col.vj.vers.sed diceret quispiã.posui inter feudalia Bruni, cõs. xij.col.xxvj.& dispẽsatio sine causa dicitur dispipatio. Archid. in c.cõsequens.xj. dist.Io.And.in c.de multa.col.v. de præbẽ.

58 Roch in c.fi.de cõsuet.char.x.col.j vers.extra istã. † Et nõ debet exerceri plenitudo potestatis,nisi præmissa clare discretionis.Innoc.in d.c.quãto de iureiur.Et de raro. Bal.in l.j.§. cùm autẽ.C.de cad.tol.in l.ij.C.de com rer.alien.& nõ in præiudicium subditorũ.Pet.de Rauen in alphabeto Iuris.vers.priuilegiũ.col.ij.aliàs peccat mortaliter.Paul.de Cast.consil.xxvj.incip.super primo videtur dicendũ. est in ij.vol.cõsil.xxxiiij.Paris de Sindicatu.iij.char.de excessibus col.ij. in fin.& propter peccatũ princeps quãdoq; perdit dominiũ.c.si de rebus.xxiiij. q.j.& citius moritur.c.episcopi.xj.q.iij.potest ad prædicta videri Socin.cõsil.clxiiij.incip.visa bulla.& ex pluribus aliis etiã causis quandoq; cogũtur principes ad complacendum postulantibus indebita quæ vix enumerari possent.Sed caueãt indebitè cum istis impetrationibus opprimentes tertiũ à precibus quas dicit se pro episcopo suo effudisse Francisc. Vuillonus in suo testamento lingua Gallica cõposito: nã cũ vox oppressorum clamitet ad cælũ,visi sunt plures annum nõ superuixisse. ¶ Et hæc pro nunc sufficiant,& omissis quæ dicit Andr. Barbat.in fin.rubr.C.qui admit.si quid boni est, laudetur Deus:si mali,compatiatur benignus lector,& dignetur corrigere,sensúmq; verbis præferre.Cupiebã enim prodesse,& nemini displicere, quod est valde difficile loquẽti de moribus,quin saltẽ seruare deberet illud Horat. quod refert Persius satyra j. vbi Britannicus commentator, Omne vafer vitiũ ridenti Flaccus amico &c.& quod feci quoad potui:veritas enim,quia corrigit odium parit.Matth.Bosius epist. vij.col.j.processíq; celeri faciliq;

faciliq; compendio, vt se dicit fecisse Gellius in vlti. c.Noctiũ Atticarũ, & potius per modũ cuiusdã re pertorij, vt se facere dicit Nellus in tract bannitorum.col.j. licet aliter Præpos. in proœ.feudo.ad fi sed ibi erat in lectura licet tacita, hic quisq; ex inspectione facile percipiat nõ me ex repertoriis collegisse,sed longo discursu variorum operum: quia de his copiosius disserui de quibus nulla mentio in aliquibus repertoriis habetur.nullius authoritatẽ spreui,modernam vel antiquam,postquam omnes scripturæ de quarum improbatione non constat possunt allegari.Io Bagnioni in tract.de potestate dominorũ, imò & hæreticorum in his quibus non errarunt. Ba.in c.fi.de sum.Trin.vbi de origine facit Luc.de Pẽna in epistola ante lecturã triũ librorũ C de Isern.in prologo feudorũ. q.vj.col.fi. facit frater Syluest.cõtra Luth.char.lxvij. dũ loquitur de Ioã. Taulero.facit Barb.in c.cùm omnes.col.xij.de cõsti. vbi dicit ꝙ licet in causis allegare Philosophos & sacram Scripturã.latè Ias.in l.j.col.vj.ff.si cer.pet.Felin.in c.ex parte.el.j. de rescript. char.pen.in c.qualiter & quãdo.el.ij.de accus.Bertach.in trac. de episcopo.j parte lib.ij.q.xlvij.est chart.xij.facit illud Ouid. quod suprà retuli loquẽdo de exẽplis in iiij.ratione, ꝙ est vtile nubere,fas est & ab hoste doceri. Et quæ s̃ dixi respondẽdo ad vj.de fatuitate,ꝙ etiam dicta fatuorum,imò & ab anniculo paratus est August.edoceri.Bertach.vbi s̃ pulchrè Symphorianus in libello Medicinali. char.ix.allegãdo Augu.de Christiana religione dicere,ꝙ ab Ethnicis ea quæ ad doctrinã faciunt Christianã esse surripiẽda,tanquam ab iniustis possessoribus. Et dicit Hug.lib.iij.Didascalicon, ꝙ sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris,& allegat Chrysippũ: Quod tu nõ nosti,fortasis nouit asellus.facit quod dixi s̃.de iuuenibus doctorib.& de laudib⁹ Homeri,& ꝙ allegetur à Iurecõsultis. Codrus serm.ij latè & in illo opere.chart.xxix.lvj.lxv.lxvj. & septẽ vrbes certant de eius ortu,vt ibi.& Iaco.Bonon.in annotationibus variorum.chart. cxcvij. ad epistolas Plinij.& in eo bene verificatũ est illud quòd cæcorum sunt perfectiora phantasmata.Lãcel.in l.cæcus.ff.de iudi.& ad illud Hier.quòd fuerit vapulatus,quia legeret Ciceronẽ,vide Carmelitanũ in apologia ante Parthenices Marianas incip.quoniã..char.pen.Imò ꝙ fuerit somniũ,non veritas,testatur ipse Hieron.quem refert Politia.centuria.j.c.j.col.ij. Quinimo &Vetus testamentũ allegaui sæpius,quia licet omnis obligatio dispositione veteris

legis inducta,morte Christi sit extincta Hadr. Papa noster in Quodliber q.v. col. v.& multa permittũtur in veteri testamento,quorũ exemplis hodie vti non licet. xiij.q.ij.c.quod ait fratribus suis Ioseph multáq; cõcedebantur,quæ nunc prohibentur.c.nos si incõpetenter.ij.q.vij.col.ij.§.his ita.& patet in exẽplo quod ponit Præpos.in rub.de spõsa duorũ ad fin.quòd hodie etiam pro habenda prole,quam quis non potest habere ab vxore,nõ est licitum tenere concubinam.Item multa sunt Dei opera quę admirari magis conuenit,quàm imitari.Papa Pius epist.v.col.vij.& d.c.nos si incõpetenter.§.his ita.Mart. Laud. in tract.de primogenitura.col.penul. Hostiẽ.in summa de cleric.pugn.in duello.§.an sit offerẽdum.tamen si quis negat historias Veteris testamenti,pertinaciter est hæreticus.Afflictus constitutione,inconsutilem. col.vij.in ix. q.vbi an liceat tenere libros hæreticorum.Et vetus testamentũ & Iudæis & Christianis & Sarracenis cõmune est.Papa Pius epist.o.vij.in opere est charta lxvj.vbi subiungit quòd vana est argumentatio sine diuinæ legis veritate, & testimonio. allegaui etiam philosophos,& poëtas,& historicos,& medicos, quoniam veritas à quocunq; dicatur,à Spiritu sancto est. Zacha.in sermone coci iij Pil.in principio. varietas huiusmodi omni operi plurimum ornatus & gratiæ solet afferre,secundum Iodocum in tractatu de nobilitate,in sua peroratione, quam posuit in fine operis. chart.pen.&, vt varietas ciborum inducit appetitum,ita varietas allegationũ excitat appetitum videndi. facit Bagnionus in tractatu de potestate dominorũ in j.membro ij.ratione. Item quia multiplici lectori melius est satisfactũ ex aliqua allegatione suæ professionis.Et etiam quia fortè horum scripta sunt diutius duratura quàm Legistarum,cùm propter multitudinẽ scriptorum necesse sit iura reformare.secundum Petrum Iacobi de statu Curiæ Romanæ,quem refert Formariũ Cancellariæ.char.l.& seq.Et inter Iuristas nouissimos libẽtius allegaui non pro authoritate:quia fons,nõ riuuli, esset adducendus.c. ieiunium.el.ij.lxxvj.dist. Augustinus in Scrutinio consiliorũ. chart.xlix.sed hoc feci studio breuitatis: quia per hos riuulos fontes possumus inuenire de facili,qui ad eos nos ducãt,cùm moderniores antiquos referunt. & ita fieri docet Felinus in cap Rodulfus.col.xiiij versicu. ortus autem. de rescript.Afflictus in decis.Neapol.quæstio.c.incipiẽ.in causa. Pet.Franciscus de Ripa in tract.de Peste,char.lxxij. num.xxiij. vbi propterea damnat

damnat consuetudinem taxandi salarium allegationum per numerum chartarum. nullius nomen subticui,quia vt Aeneas Syluius in tracta. de educatione liberorum in rubr. qui oratores legi debẽt. post Plinium nullus liber est tam malus,ex quo non possit aliquid vtilitatis excerpi. Et quamuis liceat de libris antiquis elicere & in suos transportare.glo.iiij. in authen. de mand.princ.& quę dixi suprà.chart.j. facit Luc.de Penna in proœmio trium librorum. C. Rof. post suum tractatum libellorum,in proœmio suarum quæstionum Sabbatinarum.Antonius Zaxi. in florida corona medicinæ.cap. ij.d. Sapia in oratione funebri. Ias.charta iij.Imò magnarum virium est auferre clauam de manu Herculis: vt respondebat Vergilius,quem refert frater Ludouicus Viualdus in tract. de Veritate contrit. dum loquitur de inuidia. vbi per plura capitula sequentia ibi proximè. Et si aliqua cogitamus quæ scripta & cogitata sunt, non minus nobis debetur,quàm his qui prius cogitauerũt.intelligendum semper est, dum tamen furtum non committamus. nec credendum eos modernos fures qui diuitiis ingenij sui satis fruuntur. Fortun in l.iurisgentium. §.prætor ait.colũ. x.ff. de pact. licet quidam dedignentur modernos allegare.vt inuehit Barbat. contra dedignãtes allegare Panorm. in capit. in præsentia.colum.lxxx.de probationibus.in capit. significasti.columna finali.de foro competenti.Alij dedignantur referre aliquos, contra quos Igneus in disputatione an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. colum.ij. benignum tamen & plenum ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris,secundum Plinium,quem refert Cardin.Alexander in fin.commenti ad iiij. Decretal. Ias.in fine commenti institut.de actio.Barbat.in fine proœm.de constitut. in cap.nonnulli.§.sunt & alij. columna v. de rescript. regula Cancel. xxvij.in commento,in annotatis variis. Baptista Pius in posterioribus. capit. xxj. facit Curtius Senior consilio lxv. super præmissa, dicens quòd secus facientes possunt dici fures alienæ laudis.l.hereditatum. §.fin.ff.ad l. Falcid. Ias.de iure emphyteutico.col.clix.Sandol. in repetit.l.quod te.ff. si certum pet.col.xxv. Parpal.in princip. prælud. feud.Lucas de Penna in l.j C. de stud. liber.lib.xj.col. viij. vbi allegat Vitruuium Barbat. in rubri.C.qui admit.col. vj.Alber. in proœm. C. incipien.quoniam.col.ij.& cõtra tales etiam inuehit Lancel. in l. licet in fin.ff.de iudic. Felin.in cap. ex parte.in vers.periurus. ad fin.est colũ iij.de rescript Opizo.

in repet. § diui. col. lxxj. & xliiij. vbi taxat de hoc Alexandrum col. lxxxiij. ij. fallen. Et ibidem de hoc eũ damnat postea Mon ferr. columna xviij. versic. demum. Bart. meritò ergo. Lancel. Politus in tractatu Substit. in materia exemplaris. columna quarta, exclamant quòd homines quandoque in aliis reprehendendis sunt adeò incircũspecti quòd in illud vitiũ in reprehendendo incidunt: cuius alterum arguunt, vt quidã qui composuit tractatum contra superbiam & vanam gloriam, & ipse semper inter scriben. illum suum tractatum adeò extollebat quòd se glorioſissimum demonstrabat. videtur Plato de Diogene, quòd factum fastu calcaret. taxant enim alios de furto, ipsi qui nedum fures, sed trifures existunt. secundum Codrum. At non sic fecit Hostien. in summa de testibus. § quis possit esse testis, columna penultima. dum dicit, quod nescit si scriptor errauerit etiam de tali furto. Baldus taxat Bartol. in l. precibus. columna antepenultima. C. de impub. Et in l. si donatione. columna secunda. C. de collationib. quod ibidem sibi attribuit quædam dicta Nicol. de Matarel. eum etiam taxat Barbat. in cap. licet. columna quinta de foro competenti. dicens quòd Bart. sibi appropriauit vnam distinctionem Pauli de Leaza. & Ioannes Petrucius idem facit de motiuis. Imol. secundum Barbatiam in Ioannina, columna cix. vbi columna cxiij. dicit, quòd multi hac ætate miseri ascribunt sibi dicta. Et ambo Raphaëles idem de opin. dom. Christophori de Castel. subtilitatum principis eorum præceptoris, cuius nouas opin. semper sibi impudenter ascribunt. secundum Iason. in l. prima. columna liiij. ff. de pact. idem fecit Ias. de dictis Cornei, vt detegit Lancel. in l. prima. C. de secund. tab. & de Salic. d. Alexand. vt idem Lancel. in l. si quis duobus. C. de impub. & Ioan. And. in addi. Spec. de consiliis Oldr. vt Ias. sæpe legendo dicebat. & patet ex locis glomeratis in fi. consiliorum Oldr. & dicit Brunus in tractatu de augmento. charta. xxiij. colum. ij. quòd illorum consiliorum solebat Ioan. Andræas esse fur. & fecit idem practicus Pap. de practica Petri Iacob. secundũ Cæpol. de seruit. vrban. cap l. de furno. & Alber. d. Signorol. in rub. ff. de verbor. oblig. columna prima. prout & Raynerius, vt in consiliis Signor. consi. lxviij. quædam. columna iij. in princ. & Io. Igneus allegando pulchrum text. in disput. sua, An rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. ij. & contra querit. Ang. de Aret. instit. de exhæred. lib. in fi. prin. qui quidem sibi appropriauit

priauit quosdam casus, quos sibi cumulauerat. Et etiam Felin. in c. j. de treug. & pac. col. vj. de vna apostilla sua quam alius sibi appropriauit, nimirum si doleant de tali furto, vt Virgilius dum fecit, Sic vos non vobis. Dicerentur enim nati quarta Luna, hi qui exemplo Herculis aliis tantummodo laborant. Politianus centur. j. in c. viij. licet ipse non curet in fi. primæ centuriæ, & facere vt candela quæ se consumit pro illuminando alios. c fin. xv. q. fi vbi ille piger Neapolitanus nolebat operari, dicẽs quòd nobilis suus sibi postea pecuniam extorquebat, à nobili postea baro, à barone rex, & quòd rex ipse operaretur si vellet, alteri tamen prodesse cogeris si tibi vis viuere. Bald. in l. liberti libertæque colum. iij. C. de oper. liber. Et licet Ias. legendo sæpe diceret talia furta non mereri furcam. pro quo Luc. de Penna vbi suprà. & Græci magni fures fuerunt, vt Eusebius in Euangelica præpa. lib. x. c. j. sunt tamen irridendi. Politianus in Lamia. col. j. Feli. in c. postulasti. col. ix. de rescript. vbi irridet Barbat. quia multiplicata impressura omnia eius furta detegit, & ideo nullo modo cõmittenda, vt patet ex prædictis. Quinimo nedum alia dicta furari prohibemur, sed & eorum longa recitatione vti vituperosum semper fuit de tempore antiquorum: vt Cyn. & Ioan. Fab. statim allegãdi, quanto magis in tanta librorum vbertate, quam vt dicit cauda addita glos. in verb. tribus annis. in l. ij. C. de vete. iur. enucl. Feli. in d. c. postulasti impressura nobis præbuit. & de recitatione vide quomodo Cy. in l. iudices in princ. C. de iud. irrideat Specul. quòd referat tractatum Ioann. Fasioli de pisis de verbo ad verbum, more corniculæ ad consilium accedentis. facit quod dixi suprà charta j. & Barbat. & cap. quærẽti. j. not. de offic. de leg. nec debemus transplantare de charta in papyrum. Ias. in l. non dubium. in fin. vj. colũ. C. de leg. Panor. in c. relatã. de cler. non resi. Feli. in cap. etsi cõquestus. de simo. colum. fin. Igneus. in auth. ex causa. C. de libe. præter. colũ. lxviij. Afflictus in constitutione, si quis in posterum. in fi. post Io. Fab. in §. adeò. instit. loca. ad fin. qui dicit quòd dicuntur lauare sinapum: id est mutare de vna scutella in aliam. Monfer. in repet. § diui. colũ. xiij. nisi fieret cum aliquo additamẽto. Bon. in tractatũ de nobilitate. iij. par. num. clix. possunt enim vocari pedarij senatores: id est qui sententiam in senatu non dicerent, sed in aliam sentẽtiam pedibus irent. Gellius lib. iiij. c. xviij. nõ pauci. hinc Barb. in c. si diligenti. col. iiij. de foro compet. dicit q̃ non curat

rat referre alios: quia habito vno videntur haberi omnes, quia nihil noui afferunt. hinc Bald. in l. j. ad fin. C. de sacrosan. dict. quòd non intendit esse transcriptor, sed aut inuentor, aut declarator, vel nisi in legibus dubiis: quia non debet pudere totum repetere. Igneus in d. auth. ex causa. col. lx. facit Gellius libro ix. c. ix. quando. & sic vides quomodo vnus doctor aliun mordet. vt etiam in l. Gallus. ff. de libe. & posth. per discursum. & frater Ludouicus Viualdus de Veritate contritionis, dum agit de inuidia, vt Polydorus Prouerb. cclxviij. & Erasmus in parte j. Prouerb. dcccxcviij. suspendio arbor eligenda. in annotationibus variis chart. xxix. Ang. Polit. centur. prima. c. x. post medium. & in chart cv. Baptista Pius c. incip. August. Luc de Penna in epistola ante commentum suum trium librorum C. & Celsus irridebat sententiam Labeonis in l. sed an vltio. §. j. ff. de neg. gest. postea Labeo irridebat consultationem Celsi. l. Domitius Labeo. ff. de testam. adquam Fortun. in l. Gallus. §. idem credendum. col. iij. ff. de libe. & posth. vbi Galiaura in primis verbis illius l. in princ. Baueria in §. sed hæc. col. penult. instit. de testam. Et plures valentes scriptores qui habuerunt detractores, refert Rom. & inuehit singul. dclxxj. incipi. quid aliud. & de Grammaticis & Philosophis quomodo vnus alium mordeat. Lancel. Paxius in procem. Quintil. de literatura non vulgari. vbi in fin. excusat eos per illud Columellæ de re rustica, quòd nulla est ars quæ singulari consummata sit ingenio: & sufficit aliis viam parare veritatis inuestigandæ. Alber. in procem. C. incip. quoniam. colum. ij. & secundum Quintilianum, rerũ cognitio quotidie crescit. facit Bald. in c. post translationem. j. not. de renunt.

¶ Et sic finem capit Sylua Nuptialis, in qua vt inquit Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõstit. in vltimis verbis. nihil proderit emendasse librum, nisi emendatio Librariorum diligentia conseruetur: quia impressores sæpe deprauant, vt videmus quotidie. & de deprauatione lect. Alexand. dolet Ias in l. maritus. col. j. C. de procur. facit Codrus sermone j. charta xx. Sabellicus in annotationibus Liuij. lib. xxj. est chart. penult. vide vnam epistolam post Diodorum Siculum, & Nicolaum Sipontinum in fin. Cornucopiæ. epistola incipien. solebam nuper. vbi colum. j. deplorat hanc corruptelam. & colum. ij. ponit remedium quod posset adhiberi. Adde quod esset necesse quòd impressor haberet tot literas quæ possent sufficere compositoribus pro duobus diebus, absque eo quod oporteat eos discomponere formas iam compositas proponendo subsequentem: nam quando vna aliam sic statim insectatur, & stimulat, non est possibile quòd correctores adhibeant eam diligẽtiam quę esset necessaria. Item esset opus quòd transiret per manus trium vel quatuor correctorum qui essent docti & experti, vt quod vnus non aduertisset, alius suppleret: quia plus vident oculi, quàm oculus. cap. in nostra. de testib. l. hac consultissima. in fin. C. quitestam. facere possunt. cap. prudentiam. de off. deleg. At Bibliopolæ conqueruntur quòd libri sunt in tam vili pretio quòd non possent hanc ferre impensam: sed benè sciunt quòd malè dicũt: quia lucrantur vltra cæteros artifices, & optimè, vt experientia docet: sed eorum auaritia hæc causat: ideo bonum esset vt principes quando concedunt eis priuilegia, ꝙ nemo possit imprimere vel vẽdere aliquod opus præter eos, vt imponerent eis conditionem: dum tamentales codices emendatissimos proferant: aliàs careant tali priuilegio. Benè scio quòd non fiet, sed sufficiat dixisse. Audiui tamen quendam principem super huiusmodi speciales deputasse officiales qui habeant aduertere, & contrà facientes punire: quod esset opus sanctissimum & reipubl. vtilissimum.

¶ Satisfaciendo promissis in respondendo ad nonum de infinitis sinistris moribus, sequuntur carmina magnifici Equitis sacri Sepulchri, Philippi Vagnoni de Monte calario, illustrissimi ducis Sabaudiæ hospitij, magistri Iurisconsulti & poëtæ famosissimi, nondum impressa.

De conditionibus hominum eius temporis.

Si modò quid faciant homines fortasse requiris,
Quid quoque Vagnonus fortè Philippus agat:
Pontifices satagunt summi grandire nepotes,
Principibus Cæsar quod iubet, ipse facit.
Impius ignescit miles Mauorte rapaci:
Aulicus infidus ambitione premit.
Opprimit & populos, nec Rex sua fœdera seruat.
Summa sacerdotes torquet auaritia.

Sæpe minus credunt ſuperos qui arcana tuentur,
Hos tenet in ficta religione pudor.
Inuehit incaſſum qui publica crimina taxat:
Laudat & auditor verba, nec vllus agit.
Quas coluit ſectas delyrus apoſtata damnat,
Arſerat aurigam cura rebellis equi.
Blaſphemat luſor, protellat craſtina iudex,
Quæ reus obtulerit munera prætor amat.
Sportula iudicium totiens recidiua perennat,
Legibus & naſus cereus eſſe ſolet.
Iuriſconſultus promittit, & accipit aurum:
Orator mendax, ære poëta caret.
Scriba notat lites, inter diſtantia ſulcus
Linquitur, vt medio rana natare queat.
Fertile cauſidicus ſtudium, venator inane
Proſequitur, mimus pigmata, ſcurra iocos.
Accelerat lites actor, differre reorum eſt:
Augur ab incerto ſydere falſa canit.
Publica res curis agitatur, nauta periclis,
Spe quoque piſcator fallitur, arte magus.
Vana ſophiſtarum replent præludia circos:
Si necet aut ſanet phyſicus, æra petit.
Semper amat lites chirurgus, vulnera, rixas:
Oderunt fures lumina, vincla, crucem.
Ruſtica diſcutiat tonſor ſubitarius ora,
Solus & hic domino furta ſciente facit.
Furatur pauper, diues vult ditior eſſe:
Peierat mercum venditor æris amans.
Mercedem ex vno duplicem vult ſumere pacto
Proxeneta: fugam quærit ab arce reus.
Infamis leno græcatur panibus vnctis,
Miraque lictori carnificina placet.
Segnis & aſsiduo ſibi parcit ſeruulus aſtu,
Et meretrix fallax, ingluuioſa, procax.
Nutibus & tortis oculis fatuantur amantes,
Exurdat coniunx garrulitate virum.
Interdicta cupit diſcordia ſæpe maritus,
Veſtalem taedet abſtinuiſſe toto.
Defraudat verum qui vendit aromata pondus,
Atque loco milij ſæpe miniſtrat olus.

Offic

Offi cina tenet lanium carnaria, cultro
Decipit emptores, vendit & oſſa ſimul.
Teſſerulis geminat numerum ſi voluis ocellum,
Et premitur digito prona libella graui.
Radit in æqualem Cererem piſtoria tractans,
Lixiuio ſi vis pinſere, farra tument.
Pollice ſub refluo cubitalis labitur vlna,
Pennus in obſcuro venit & ipſe loco.
Vendet & inuito tibi blandus Cecropa merces:
Cerdo, faber, lucrio tendit in arte dolos.
Et fullo & ſartor, ſuit hic, velit ille, ſed vrit:
Hic cita puncta trahens feſta, profacta facit.
Veſtibus agninas hyemalibus addere pelles
Pellio promittit, vellera ponit ouis.
Hic quoque dente tradit crepidas, ſandalia, ſoccos,
Vt premat alluces ſolea parca tuos.
Excreat in palmis lignarius vt requieſcat,
Duraque languidula tigna bipenne dolat.
Quique locant operas, tardo conuicia ſoli
Dicunt, conductor ſole cadente dolet.
Deſerit inſtabili cœptum mercede recepta
Pictor opus: ſi vis finiat, æra tene.
Rara inter cruſtas ponit cementa redemptor,
Fartaque cementis mœnia calce carent.
Vrere vis clibanum, vini fornarius obam
Fac bibat, aut panes cornua nulla ferent.
Hic tenues inflat calices vt ſæpe lucretur:
Sunt figulo fragili vaſa caduca luto.
Cruciſas intermiſcent farcimina muſcas
Fartores: ſorbent iuſcula craſſa coqui.
Aurifices mixtim liquefactum dicitis aurum:
Non focus, at furtum garrula lima facit.
Ducite fuſores, veloces ducite folles,
Tranſmutat ſpecies ſolus & æra Deus.
Fercula conuiuij laudat dum curſitat hoſpes:
Verſiculos laudat Biliapola meos.
Simia turpiculos catulos putat eſſe decoros,
Nec ſecus egregium quilibet author opus.
Negligit authorem ſi quid ſuperadditur, author,
Tertia cui medium litera iungit onus.

Su nt

Sunt tamen authores quibus eſt ſuprema poteſtas,
Exauthorari quos facit aura leuis.
Inter delitias gemebunda puerpera pinguet,
Et lac ſub rimio neque coloſtra negat.
Et quæ conuertit vuluas, dicítque fœcundas,
Infantis naſum indicat eſſe patris.
Paſtillos nutrix petit, oua, vinúmque merúmque,
Nec vetat in venerem perniciosa malam.
Baſiat in ſomnis arſura venefica Manes:
Retia ſæpe carent aucupis alitibus.
Sunt cita tutori pupillo tempora longa:
Poſtulat vt ſolem villicus, imber adeſt.
Subdola ruſticitas patitur violenta, ſuperbit
Nobilitas, hoſpes mitis & inde rapax.
Difficile eſt iuuenem ſapientem, & cernere ſanum
Decrepitum, inuidia vel caruiſſe pares.
Incolumis neſcit ſeſe ſupereſſe beatum:
Vt valeat, Crœſi traderet æger opes.
Diſcordant fratres, communio, particulones:
Et malè communi bulliat olla foco.
Pignora damniſtæ præſcribunt, tempora vendunt:
Lanifices pannum túncque rotíſque trahunt.
Piratis miſera eſt, & ſuſpicioſa tyrannis
Vita, pater durus vel pia mater amant.
Paſcit herus famulos tantùm durante labore:
Eſt quoque priuignis dira nouerca ſuis.
Sic vbi felis abeſt ſaliunt per ſcrinia mures:
Sic domina ancillæ digrediente domo.
In ſpeculo gaudent faciem ſpectare puellæ:
Infanti querulo dulcia præbe ſilet.
Non opus eſt placeat ſibi qui laudare choream,
Te niſi cantator ſæpe rogante canit.
Dic hera conſuetæ velut redimita recedas,
Es Tethys & tergo ſanna parata ſonat.
Semper habent lites vicini, iurgia glores,
Et petit infeſto tibicen æra ſono.
Hiſtrióque alludit plebi: ſed puluiger affert
Mandragoram medio pharmacopola foro.
Anguibus inuoluit guttur. Gallíque cerebrum
Pungit acu, & modico pulnere curat auem.

Qui iumenta locat meritoria ſeu veterina,
Dat ſucceſſorem quem malè ſeſſor alit.
Verberat inſontes hic poſt cõuicia mutos:
Hic celerem ſæuo calcare pungit equum.
Sæuit & in tauros ſumpto perone bubulcus:
Nec vetat in vites argolus ire capras.
Dúmque ſues vaſtant ſegetem dormite ſubulci:
Sic ouium cuſtos prata ſecanda terat.
Et meſſor pueris poſt terga relinquit ariſtas:
Fœniſecæ falcem cute madente parant:
Et qui poma legunt opplent melioribus aluum,
Vua replet qualos ſuper acerba tuos.
Non ſe, non alios felix cognoſcit amicos:
Cogitur infelix quilibet eſſe pius.
Et ſapiens qui ſe ſapientem credidit, errat:
Dicitur inſipiens qui putat, eſſe ſciens.
Proſperitate licet careat bonus, ardua temnit:
Sera licet veniant debita pœna mala.
Auriculas pretio mulcent ſuadente coraules:
Ardua contemnit delitioſus homo.
Victuros ſemper dum viuimus eſſe putamus:
Victurum ſtadio ſuper athleta putat.
Vxorem moriens raperet cum prole Penates,
Si tergum Aeneæ poſſet habere Phrygis.
Condat & elogium ſi vult cum teſtibus octo:
Nuper apud Samios mortua muſa iacet.
Hæres pullata gemitu ſub veſte, ſub imo
Pectore dat riſum, næuia parua placet.
Et fideicommiſſa negat, negat æs alienum:
Et niſi ſucceſſor dictus inuncat opes.
Ducitur affectu teſtis qui traditur obſes,
Vincla ferat, rumpet vel tibi calce fidem.
Euadúntque vades, capitíſque pericula vitant,
Deſponſore reus, præs quoque fiet inops.
Currite Legulei cuncti ſunt feſta per vrbem:
Mergite lectoris pulpita ſub paleis.
Frangite nocturnis res tardis hoſtia rixis:
Mitte pater nummos, ſcribite, mitte pater.
Mitte pater nummos, pariunt fœnuſcula fœtum,
Et creſcunt noſtris credita codicibus.

Fœn

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. ФРАНКА

Fœnerat Hebræus nummos damnista, sed vsque:
Nam sua transacto pignora mense facit.
Addite, si fuerit argentum mandare morosus
Et citò quæretis relligionis iter.
Ibitis ad bellum, vel quòd pergetis ad Indos,
Interea cœptum continuemus opus.
Curramúsque inter laruas agalenata læti,
Inter delicias tympana, vina, iocos.
Quisque choris, epulis, ludis, & amoribus instet,
Ille vorat numerum, psaltria luna suum.
Per fora, per choreas, per templa, per arua, per hortos,
Hanc sequor arte fidem, lumine, mente, pede.
Discipuli ferulam fugiunt: ludíque magister
Sæuit in ignaros deficiente stipe.
Ipse ego quicquid agam, vel qualia carmina scribam,
Luna meos actus format & vna modos.

Quid ergo agendum, alter sic dixit.

Quisquis amas mundi fallacia dona caduci,
Inspicias cur sis natus in orbe miser.
Respice quámque breuis mundi sit gloria: nónne
Quotidie vitæ pars fugit vna tuæ?
Viue memor lethi: iuuenes libitina senésque
Obruit, & soli parcit auara Deo.
Cur igitur tantùm te fœtor detinet huius
Fallacis mundi, nec sua sceptra fugis?
Eia age rumpe moras, mundi fœtore relicto,
Fac subeas gratum relligionis onus.

¶Ioan. Neuizanus Legum doct. ciuis Astensis. Ad laudē Dei & sub correctione cuiuslibet melius sentientis.

LIBRORVM SEX SYLVAE
NVPTIALIS
FINIS.

H-180482
25.208.

LVGDVNI,
Excudebat Ioannes
Marcorellius,
1572.

25.208.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА